

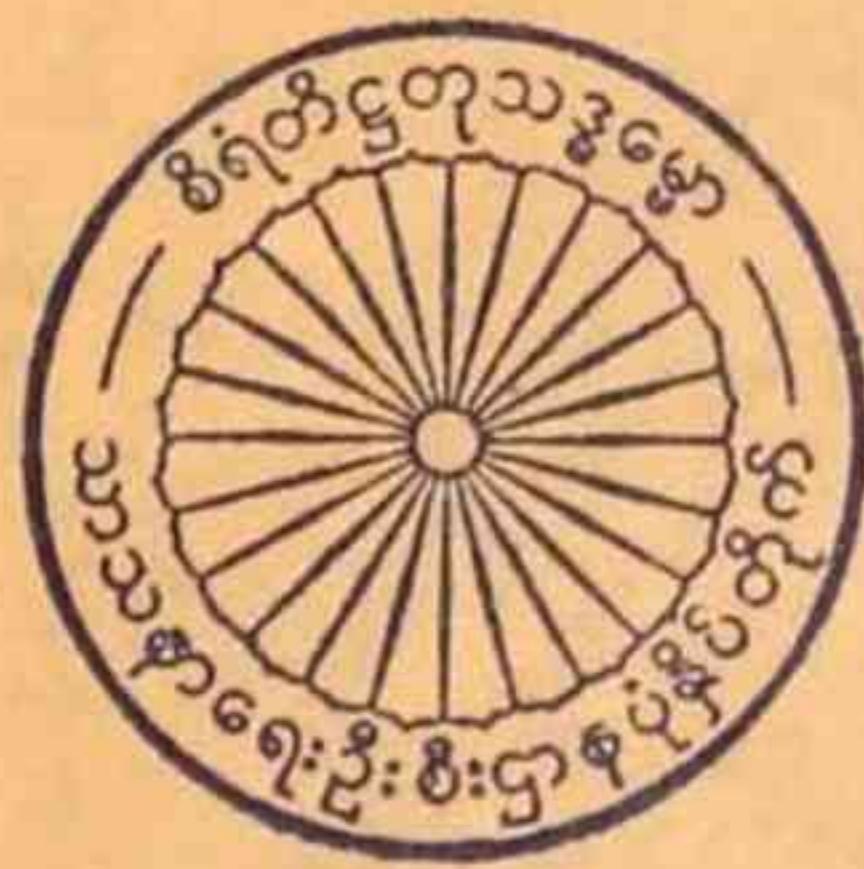
ပရီယတ္ထိ သာသနဟိုတ ဓမ္မဘရိယ ဝံဃံဃသကာ
အစိုးရ ဓမ္မဘရိယ ပါ့် သိရောမကို (ဘိ+အေ) အွဲရ

ဘဒ္ဒန္တကုမာရာဘိဝ သ-မထေရ်
မြစ် ရေးသားတော်မူမြို့

မင်းကွန်း ဓမ္မနား တိပိဋကဓရ ဆရာတော်ဘရား
ကိုယ်တိုင် အသိယာစကပြါ+တည်းဖြတ်သုတ်သင်တော်မူသော

ပမာဏရသိဒ္ဓနသူ

ပထမတွဲ

ပြည်တော်စု ဆိုရှယ်လစ် သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနဘရေးဦးစီးဌာန

ဓမ္မဘိန အလျရှင်

အကွား ကေမေက္ခာ
ဗုဒ္ဓရုပံ့ သမံ သီယာ။
တသ္ဌာ ဟိ ပလ္လိတော ပေါ်သော
လိကြေယူ ပိဋကတ္ထုယံ။ ။

အကွား ကေမေက္ခာ = တလုံး တလုံးသော အကွား
သည်လည်း။ ဗုဒ္ဓရုပံ့ = ဘုရားအရှင်နှင့်။ သမံ = တူသည်။
သီယာ = ဖြစ်ရာ၏။ တသ္ဌာ ဟိ = ထိုသို့ အကွားတလုံး
ဘုရားတဆူနှင့် တူသည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင်၊ ပလ္လိ-
တော = ကြောင်းကျိုး မြင်သိ ပညာရှိသော။ ပေါ်သော =
အမျိုးကောင်းသား အမျိုးကောင်းသီးသည်။ ပိဋကတ္ထုယံး =
ဘုရားနှစ်ခုပါ၌ ပရိယလ္လိ သာသနာ ပိဋကတ်ဂျာမ်းစာကို။
လိကြေယူ = သင်ရာ နာရာ၏ (၀၁) ရေးကူး ပူဇော်ရာ၏။
(၀၁) ပုံနှိပ် ထုတ်ဝေ၍ ဓမ္မဘိနပြုရာ၏။

- * ကူး ဖေ ပူည့် ပို့သမ္မားပါပတ္တာ · ပို့ပေးကွုပ္ပါနလာသီး +
ထင့်ဘီညာဝယ် ပစ္စယာ ကောတု့။
- * ကူး ဖေ ပူည့် ဘာသဝက္ခာမာ ဝါး ကောတု့။
- * ကူး ဖေ ပူည့် ရို့မွာနယ် ပစ္စယာ ကောတု့။

အလျရှင် အမည်.....

ဂုဏ်ထူး.....

နေရာ.....

နှစ်.....

မန္တလေးမြို့ တောင်ပြင်
ပန်းမော် ကျောင်းတိုက်ကြီး၏ ဦးစီးနောက
ပရီယတ္ထီ သာသနဖိတ ဓမ္မဘဒိယ ငွေ့သကာ
အစိုးရ ဓမ္မဘဒိယ ပုံ့ဌီ သိဝရာမဏီ (ဘီ+အ) ဖူ့ရ

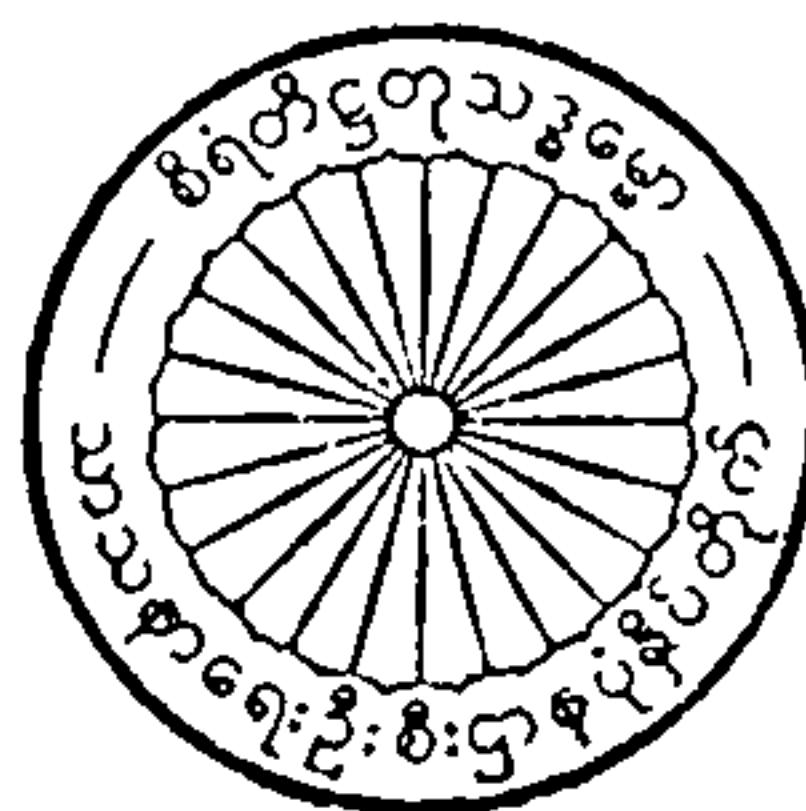
ဘဒ္ဒန္တက္ခာရာဘဏ်သ-မထေရ်

မြို့ရေးသားတော်မူပြီး

မင်းကွန်း ဓမ္မနား တိပိဋကဓရ ဆရာတော်ဘရဲး
ကိုယ်တိုင် အသိယာစကြော်+တည်းဖြတ်သုမ္ပၤသင်တော်မူသော

ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုနှင့်

ပထမတွဲ

ပြည်ထောင်စု ဆိုရှယ်လစ် သမ္မတ ပြန်ပာနိုင်ငံတော်

သာသနရေးဦးစီးဌာန

သာသနာ ၂၅၂၀

ကောဇာ ၁၃၄၆

ရောင် ၁၉၀၄

ပထမအကြိမ်
၁၉၈၄-ခ စက်တင်ဘာလ
အုပ်ရေ ၂၀၀၀

၂၄၇၃

ပုံနှိပ်/ထုတ်ဝေ

ဦးစံလှ(၀၂၂၀၉)၊ စီးပွားပိတ်ဆက်ပုံနှိပ်တိုက်
၁၄၆/၃၃ လမ်း၊ ရန်ကုန်က ရိုက်နှိပ်၏
ရန်ကုန်မြို့၊ ကျွန်းမောင်၊ သာသနာရေးဦးစီးဌာန ပုံနှိပ်တိုက်အတွက်
ဓါတ်ယဉ်ကြေားရေးဗုံး ဦးမြင့်ပောင်
မှတ်ပုံတင်အမှတ်(၀၂၅၂၇) က ထုတ်ဝေသည်။

ပယာဂသိန္ဒဗျာ

မာတိကာ

နိဘန်း

(၁) သညာဒီကဏ္ဍ

ဂန္ဓာရမ္မကဘာ=ကျွမ်းဦးဇကား	-	၃
သညာဝံစာနှု	-	၁၀
လောပသန္ဒြီ	-	၂၅
အာဇာသသန္ဒြီ	-	၃၁
အာဂမယန္ဒြီ	-	၄၂
သရသန္ဒြီနောစ	-	၅၁
ဒီလု+ရသု သန္ဒြီ	-	၅၅
ဒိဘာဝသန္ဒြီ	-	၅၉
သရမျဉ်သန္ဒြီ	-	၆၀
ပျဉ်သန္ဒြီ	-	၆၁
နှုဂ္ဂဟိတသန္ဒြီ	-	၆၅
နှုဂ္ဂတိနည်းငါးပါး	-	၀၃

(၂) နာမကဏ္ဍ

နာမပဘေး	-	၄၅
ပူလှိုင်ဂုဏ်း	-	၉၆
အကာရန်ပူလှိုင် သုဂ္ဂတသန္ဒြီဂုဏ်း	-	၉၆
အကာရန်ပူလှိုင် ဂုမ္မသန္ဒြီဂုဏ်း	-	၁၃၁
အကာရန်ပူလှိုင် ကော့ သန္ဒြီဂုဏ်း	-	၁၃၄
အတာရန်ပူလှိုင် ကေားမ သန္ဒြီဂုဏ်း	-	၁၃၅
အကာရန်ပူလှိုင် ဒိဝ သန္ဒြီဂုဏ်း	-	၁၃၆
အကာရန်ပူလှိုင် မနော သန္ဒြီဂုဏ်း	-	၁၃၈
အကာရန်ပူလှိုင် ဂုစ္ဆာ သန္ဒြီဂုဏ်း	-	၁၄၀
အကာရန်ပူလှိုင် ဘဝန္တ သန္ဒြီဂုဏ်း	-	၁၄၄
အကာရန်ပူလှိုင် သန္တ သန္ဒြီဂုဏ်း	-	၁၄၆

(ခ)

မာတိကာ

အကာရန် ပုလ္လိုင် မဟန် + အရဟန် သွေ့ဂိုဏ်း	-	၁၄၃
" အသွေ့ သွေ့ဂိုဏ်း	-	၁၄၀
ကမ္မာဒိဂိုဏ်း သွေ့များ	-	၁၅၀
အသွေ့ဘိဂိုဏ်း သွေ့များ	-	၁၅၀
နာလာဒိဂိုဏ်း သွေ့များ	-	၁၅၀
အကာရန် ပုလ္လိုင် နာလသွေ့ဂိုဏ်း	-	၁၅၁
" အဗ္ဗသွေ့ဂိုဏ်း	-	၁၅၄
" အတ္ထသွေ့ဂိုဏ်း	-	၁၅၃
" မြှေ့ဟွှေသွေ့ဂိုဏ်း	-	၁၅၉
" သခသွေ့ဂိုဏ်း	-	၁၆၁
" ယုဝသွေ့ဂိုဏ်း	-	၁၆၅
အာကာရန် ပုလ္လိုင် သာသွေ့ဂိုဏ်း	-	၁၃၀
လူကာသန် ပုလ္လိုင် မူနီသွေ့ဂိုဏ်း	-	၁၃၅
" အရှိုးသွေ့ဂိုဏ်း	-	၁၀၀
" လူသီသွေ့ဂိုဏ်း	-	၁၀၀
" အာဖီသွေ့ဂိုဏ်း	-	၁၀၂
" အရှိုးယဝတ္ထံဂိုဏ်း	-	၁၀၂
ဤကာရန်ပုလ္လိုင် အကျိုးသွေ့ဂိုဏ်း	-	၁၀၄
ဥကာရန်ပုလ္လိုင် တိက္ခာသွေ့ဂိုဏ်း	-	၁၀၀
" ဇို့သွေ့ဂိုဏ်း	-	၁၉၁
" ဟေတုသွေ့ဂိုဏ်း	-	၁၉၂
" ပဟုသွေ့ဂိုဏ်း	-	၁၉၃
" ဝတ္ထာသွေ့ဂိုဏ်း	-	၁၉၃
" ပံတုသွေ့ဂိုဏ်း	-	၁၉၀
" ဂုဏ်ဝန်သွေ့ဂိုဏ်း	-	၂၀၀
ဦးကာရန် ပုလ္လိုင် ဝေသာဌူသွေ့ဂိုဏ်း	-	၂၀၅
" သွေ့ညူးသွေ့ဂိုဏ်း	-	၂၀၆
ဦးကာရန် ပုလ္လိုင် ဂေါသွေ့ဂိုဏ်း	-	၂၀၀
လူထိလိုင်ဂိုဏ်း		
အာကာရန် ကဲတိလိုင် ကညာသွေ့ဂိုဏ်း	-	၂၁၁
အမှား+အနှား+အမှားသွေ့ဂုပ်ထူးများ	-	၂၁၆

လူကာရန် လူထိလိုင် မတိ သဒ္ဓါဂိုဏ်း	-	J22
" ရတိ သဒ္ဓါရုပ်ထူး	-	J20
လျှိုကာရန် လူထိလိုင် ဒါသံ သဒ္ဓါဂိုဏ်း	-	J20
" ဝေတရတီ သဒ္ဓါရုပ်ထူး	-	J22
" နှစီ သဒ္ဓါရုပ်ထူး	-	J22
ဥကာရန် လူထိလိုင် ယာဂု သဒ္ဓါဂိုဏ်း	-	J26
" မာတု သဒ္ဓါဂိုဏ်း	-	J27
ဦးကာရန် လူထိလိုင် အမွှု သဒ္ဓါဂိုဏ်း	-	J28
ဉာဏာရန် လူထိလိုင် ဂေါ်သဒ္ဓါဂိုဏ်း	-	J28
နပုလ္လာင်ရိုက်း		
အကာရန် နပုလ္လာင် နပုံသက သဒ္ဓါဂိုဏ်း	-	J22
" ကော့ သဒ္ဓါရုပ်ထူး	-	J22
" ပုံမ+ပဒ သဒ္ဓါရုပ်ထူး	-	J20
" ကမ္မ သဒ္ဓါဂိုဏ်း	-	J21
" ဂစ္စနဲ့ သဒ္ဓါဂိုဏ်း	-	J21
လူကာရန် နပုလ္လာင် အား သဒ္ဓါဂိုဏ်း	-	J22
လျှိုကာရန် နပုလ္လာင် ဒဏ္ဍာ သဒ္ဓါဂိုဏ်း	-	J29
ဥကာရန် နပုလ္လာင် ကြွေ့ သဒ္ဓါဂိုဏ်း	-	J29
ဦးကာရန် နပုလ္လာင် ဂေါ် ဉာဏ် သန္တာ သဒ္ဓါဂိုဏ်း	-	J29
လိုင်နှင့် လိုင် ရု ပါး အမိပ္ပာယ်	-	J29
တိလိုင်ရိုက်း		
သဗ္ဗနာမ်ရိုက်း အစီအရင်	-	J22
ပုံလ္လာင် သဗ္ဗသဒ္ဓါဂိုဏ်း	-	J20
လူထိလိုင် သဗ္ဗသဒ္ဓါဂိုဏ်း	-	J22
နပုလ္လာင် သဗ္ဗသဒ္ဓါဂိုဏ်း	-	J22
လူတရ+အညာ သန္တာ ရုပ်ထူး	-	J29
ပုံဗ္ဗသဒ္ဓါဂိုဏ်း မသည်	-	J29
အမည်ဟော သဗ္ဗသဒ္ဓါများ	-	J26
ယ သန္တာ ရိုက်း	-	J20
တျ သန္တာ ရိုက်း	-	J20

(၁)

မာတိကာ

ပုလ္လိုင် တ သွှေ့ဂိုဏ်း	-	J၂၂
ကုတ္ထိလိုင် တ သွှေ့ဂိုဏ်း	-	J၃၄
နပုလ္လိုင် တ သွှေ့ဂိုဏ်း	-	J၃၆
တ သွှေ့၌ အထူးမှုတ်ဖွေယ	-	J၃၆
ကတ သွှေ့ဂိုဏ်း	-	J၃၀
ပုလ္လိုင် ကူး သွှေ့ဂိုဏ်း	-	J၃၀
ကုတ္ထိလိုင် ကူး သွှေ့ဂိုဏ်း	-	J၆၀
နပုလ္လိုင် ကူး သွှေ့ဂိုဏ်း	-	J၆၁
ပုလ္လိုင် အမူသွှေ့ဂိုဏ်း	-	J၆၃
ကုတ္ထိလိုင် အမူသွှေ့ဂိုဏ်း	-	J၆၄
နပုလ္လိုင် အမူသွှေ့ဂိုဏ်း	-	J၆၅
အမူက သွှေ့ရုပ်ထူး	-	J၆၆
ပုလ္လိုင် ကီး သွှေ့ဂိုဏ်း	-	J၆၇
ကုတ္ထိလိုင် ကီး သွှေ့ဂိုဏ်း	-	J၆၈
နပုလ္လိုင် ကီး သွှေ့ဂိုဏ်း	-	J၆၉
ကေ သွှေ့ဂိုဏ်း	-	J၆၉

အလိုင်ဂိုဏ်း (၁)

တူမူ+အမူ သွှေ့ဂိုဏ်း	-	J၃၂
ပါဒ စသည် အခဲ့	-	J၃၀
ဝေါ+နော+တေ+မေ အပြုံစည်းကမ်း	-	J၀၁
ဥဘ သွှေ့ဂိုဏ်း	-	J၉၁
ကတီ သွှေ့ဂိုဏ်း	-	J၉၂
ဝိစ္စာရျပ် စသည်	-	J၉၃

အလိုင်ဂိုဏ်း (၂)

သချုံ့ကဏ္ဍ အာန္တရာ့ုံး သချုံ့	-	J၉၀
ဖို့သချုံ့ သွှေ့ဂိုဏ်း	-	J၉၀
တိသချုံ့ သွှေ့ဂိုဏ်း	-	၃၀၀
စတုသချုံ့ သွှေ့ဂိုဏ်း	-	၃၀၃
ပဋိသချုံ့ သွှေ့ဂိုဏ်း စသည်	-	၃၀၅
ကောဒသသချုံ့ သွှေ့ဂိုဏ်း	-	၃၀၃

မာတိကာ

(c)

လိုင်ပုဒ် ၆-မျိုး အခဲ့	-	၃၀၉
ဒ္ဓါဒသ သချာ သဒ္ဓိဂိုဏ်း စသည်	-	၃၁၁
ကျေနံရိသတီ သဒ္ဓိဂိုဏ်း စသည်	-	၃၁၄
မဟာဘုံသချာ အထူး မှတ်ဖွေယ	-	၃၂၅

အလိုင် (၃)

အသချက္ကန္တ ဥပသာရပုဒ်များ	-	၃၂၅
ပသဒ္ဓိဟော အနက်နှင့် ပုံစံ	-	၃၂၆
ပရု သဒ္ဓိဟော	၃	၃၂၇
အပ သဒ္ဓိဟော	။	၃၂၈
သံ သဒ္ဓိဟော	၀	၃၂၉
အနု သဒ္ဓိဟော	။	၃၃၀
အဝ သဒ္ဓိဟော	၉	၃၃၁
၌ သဒ္ဓိဟော	။	၃၃၃
နှု သဒ္ဓိဟော	။	၃၃၄
ဒု သဒ္ဓိဟော	။	၃၃၅
စု သဒ္ဓိဟော	။	၃၃၆
အဝိ သဒ္ဓိဟော	။	၃၃၆
အပံ့ သဒ္ဓိဟော	၉	၃၃၈
အတိ သဒ္ဓိဟော	၉	၃၃၉
သု သဒ္ဓိဟော	။	၃၃၉
ဉာ သဒ္ဓိဟော	။	၃၄၉
အဘုံ သဒ္ဓိဟော	။	၃၄၀
ပတိ သဒ္ဓိဟော	။	၃၄၁
ပရိ သဒ္ဓိဟော	၀	၃၄၂
ဉာ သဒ္ဓိဟော	၉	၃၄၃
အာ သဒ္ဓိဟော	၀	၃၄၄

နိပါတ်ပုဒ်များ

ပဒ ပူရဏ နိပါတ်ပုဒ်များ	-	၃၅၁
ဝိဘတ္တိယုတ္တ အတ္တပူရဏ နိပါတ်ပုဒ်များ	-	၃၅၄
အဝိဘတ္တိယုတ္တ အတ္တပူရဏ နိပါတ်ပုဒ်များ	--	၃၅၆

(၁)

မာတိကာ

(၃) ကာရက ကဏ္ဍ

ပင့်မာဝိဘတ် အစီအရင်	-	၃၆၂
ပဉာဏ္ဍာတွေ အဖွဲ့ အနုက် Cါးပါး + သဒ္ဓါးပါး	-	၃၃၀
သဒ္ဓါးပါး အထူး	-	၃၃၀
ခုံတံ့ယာဝိဘတ် အစီအရင်	-	၃၀၂
တတိယာဝိဘတ် အစီအရင်	-	၃၉၀
စတုတ္ထီဝိဘတ် အစီအရင်	-	၄၀၆
ပဉာဏ္ဍာဝိဘတ် အစီအရင်	-	၄၁၆
ဆုံးဝိဘတ် အစီအရင်	-	၄၃၁
သတ္တာမီဝိဘတ် အစီအရင်	-	၄၄၁
ကာရကနှင့် ပြု၍ အထူး မျှော်ဖွယ်	-	၄၅၁

(၄) သမာသကဏ္ဍ

အသချိသမာသ (အဗျာယ်အသမာသ)	-	၄၆၁
အမာဒီသမာသ (တပ္ပါရိသမာသ)	-	၄၀၀
ဂိုသသနသမာသ (ကမ္မစာရယ်သမာသ)	-	၅၀၁
သံချာဒီဂိုသသနသမာသ	-	၅၁၀
ကုပ္ပါဒီနိစ္စသမာသ	-	၅၂၀
ကိုတန္ထသမာသ (ဒို့သမာသ)	-	၅၃၃
အညတ္ထသမာသ (ဗဟိုမြို့ဟိုသမာသ)	-	၅၄၁
စတ္တသမာသ (ခွဲနဲသမာသ)	-	၅၅၁
ဥတ္တရပဒ အစီအရင်	-	၆၀၅
ဣတ္ထီဇာတက ပစ္စည်း အစီအရင်	-	၆၁၄
ပယောဂသိန္ဒိန္ဒအျေ ဆရာတော် နိဂုံနှင့် ဆုတောင်း	-	၆၂၄

ဤတွင် ပထမတွဲ မာတိကာ ပြုး၏။

ပင်ယောဂုဏ်ပိုင်ချိန်

နိဒါန်း

(သိဒ္ဓမြို့)

ယော သွေးသတ္တကုသလော ကုသလော နှီယား—
ဆန္တာ အလက်တိသူ နှစ် ကတာဘိယောဂေါ်။
သော + ယံ ကပို့ဖို့ကလောပါ ကပို့သူ သချို့—
မောဂုံ ဝိန္တိ ဟိ ကို့ထိ + မမန္တရူပံ့။

“သွေးကျမ်း + အဘိဓာန်ကျမ်း + ဆန်းကျမ်း
+ အလက့်ကျမ်း တို့၏ ဤပြီးပမ်းမယုတ် အားထုတ်ပြီး
ဖြစ်သော သူသည် မိမိကိုယ်နှုံက ကုမ္ပဏီနှင့် =
ကျမ်းဂန်ရေးသားမှု မပြုစေကာမူ ကျမ်းပြုဆရာ =
ကပိစာရင်းတွင် ပါဝင်၍ များစွာ ကျော်စော သတင်း
ပြန့်နှံခြင်း ဖြစ်ရှိနိုင် + ရရှိနိုင်ပေသည်” ဟူသာ—

သူမောဓာလက့်ရကျမ်းလာ ဂါယာအရ သွေး +
အဘိဓာန် + ဆန်း + အလက့် ဟူသော ကပိလက္ခဏာ
ဘာသာလေးရပ်တို့အနက် အရင်းခံ အခြေမူလပောနအကျခုံး
ဖြစ်သည် သွေးကျမ်းကို တတ်မြောက်စေရန်အတွက် ရေး
ဆရာကျော် ဖြစ်မူတော်ကြသည် (၁) ဇူနိုင်ယာသာသနာ နောက်
ဂုံး ကနိသျေကမင်းများ လက်ထက်၍ “အရှင် ကစွာယန့်
မဟာထောရ်”သည် “ကစွာည်း သွေးကျမ်းကြီး”ကို လည်း
ကောင်း၊ (၂) သီဟိုင်ကျွန်း သာသနာခေတ် ပရဲ့မူလာဟုမင်း
လက်ထက်၍ “ထူပါရာမ ကျောင်းတိုက်”နေ့ “အရှင် မဟာ
မောဂုံးသာန်မထောရ်”သည် “မောဂုံးသာန်သွေးကျမ်းကြီး”ကို
လည်းကောင်း၊ ၅၅ “မာဂိုက သွေးလက္ခဏာ” သွေးကျမ်းကြီး

နှစ်စောင်တိုကို ရေးသား စီရင်တော်မူခဲ့ကြသောကြောင့် လည်း
ကောင်း၊ နောက်ဖြစ်သော ဆရာတော်တိုက်လည်း ၆၆။
နှစ်သက်ရာ ကွဲည်းသွေ့ကျမ်းအဖွင့် + မောဂ္ဂလာန်သွေ့ကျမ်း
အဖွင့် သံဝဏ္ဏနာ ကျမ်းများစွာတိုကို ရေးသား ဖွင့်ဆိုတော်
မူခဲ့ကြသဖြင့် “ထေရဝါဒသာသနာ” ဝယ် ထို သွေ့ကျမ်းကို
နှစ်ကျမ်းတို့သည် နက္ခတ် ကြယ် တာရာတို့ဖြင့် ပြုခံအပ်သော
နေ + လ ၁၂၁ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ ကျမ်းများလွှာတို့ဖြင့် ပြုခံ
အပ်လျက် “သုဒ္ဓမာဂဓက အရှင်ပြတ်တို့” အားရာ လွန်ခွာပင်
ကျေးဇူးများခဲ့ကြပါသည်။

သို့ရာတွင် မြန်မာပြည်၏ ထေရဝါဒ သာသနနာသစိုင်း
ရှေ့စိုင်း ခေတ်၍ ကွဲည်းသွေ့ကျမ်းကြီးသာလျှင် အဖွင့်ကျမ်း
များနှင့်တူကွဲ အပြည့်အစုံ ရောက်ရှုခဲ့သဖြင့် ထို ကွဲည်းသွေ့
ကျမ်းကြီးကိုသာ အမိန့်ထား၍ သင်ကြား + ပို့ချလေ့လာခဲ့ကြ
ရရုံးမျှမက ပဋိမပြန် အစရှိသော ထိုထိ အစိုးရစာမေးပွဲ၊ အမျိုး
သား စာမေးပွဲတို့၏လည်း ထို ကွဲည်းသွေ့ကျမ်းကြီးကိုသာ
“ကရိဇ္ဇာကျကားဘာသာသာ” တစ်ရပ်အနေဖြင့် သတ်မှတ် ပြနာန်း
ကြသောကြောင့် ထို ကွဲည်းသွေ့ကြီးကျမ်းကိုပင် သင်ကြား
ပို့ချ လေ့လာမှ အများဆုံး ပြုခဲ့ကြရပါဘည်။

၁၂၉၀ ခုနှစ်လောက် အချိန်သို့ ရောက်သောအခါ
 “ကောင်းချိန်တန် - မောဂ္ဂလွှာန်ပေါ်ပေါက်”ဟူသော မန္တ
 လေးမြှု ဘုရားကြီးတိုက်ဘဒ္ဒန်နှုန်းစာချေဆရာတော်မထောက်၏
 “သုဒ္ဓကာဝယ့်မည့်ရှိကျမ်း”လာ သာသနာ့တော် အချိုး
 အရ မန္တလေးမြှု အဂ္ဂမဟာပလ္လိုတ ရွှေကျော်နှုန်းကာယ ဥပဇ္ဇန်
 အဘယာရာမဆရာတော် “ဘဒ္ဒန် အဂ္ဂမဗ္ဗာသိုံးသာ မဟာ
 ထောက်”သိဟိုင်းမှ ကြိုးကြိုးစားစား ဆောင်ကြည်းတော်မူလာခဲ့
 သဖြင့် မူသန့် မူကောင်း မောဂ္ဂလွှာန် သုဒ္ဓရှိကျမ်းကြီးမှာ အဖွင့်
 ကျမ်းများနှင့်တက္က မြန်မာပြည်သို့ အပြည့်အစုံ ရောက်ရှိလာ

သဖြင့် ထိအခိုန်က ၀၉။ မြန်မာ့သာသနာဝယ် နေနှင့် လပမာ သွေ့ကျမ်းကြီး နှစ်ကျမ်းတို့ကို ကြိုးပမ်းလေ့လာခွင့် ရှုရှိ ဆဲကြသဖြင့် သွေ့အရာ “များကရဏေသရီ” ဘွဲ့ထူးချွဲလောက် အောင် ကျမ်းကျင်ထိမ္မာ ရေရှင့်ခြင်း = ဝသာရဒဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံ၍ လာဆဲကြရပါသည်။

ထိအချက်ကို အလေးအနက် ဆင်ခြင် သိမြေပြင်တော်မူကြသော “နိုင်ငံတော် သံသံမဟာနာယက ဆရာတော်များ”က ၁၃၄၅ ခုနှစ်မှ ၀၉။ အစိုးရ ပဋိမပြန်စာမေးပွဲဝယ် ကရိလက္ခဏာ သွေ့ဘာသာအတွက် ကစ္စည်းသွေ့ကျမ်းနှင့် မောဂ္ဂလွှာန်သွေ့ကျမ်း နှစ်ကျမ်းတို့အနက်မှ စာသင်သားများ လေ့လာထားချက် နှစ်သက်ရာ သွေ့ကျမ်း တစ်ကျမ်းကျမ်းကို ဖြေဆိုကြရန် “စိတ်ကြိုက်ဘာသာတစ်ရပ်” အနေဖြင့် သတ်မှတ်ပြုခြားနှင့် ပြုပါသည်။ ဤနည်းအားဖြင့် ကစ္စည်းကျမ်းကို ပို့ချ သင်ကြားလိုသော ဆရာနှင့် တပည့်၊ မောဂ္ဂလွှာန်ကျမ်းကို ပို့ချ သင်ကြားလိုသော ဆရာနှင့် တပည့် ရာနှုန်းပြည့် နှစ်သိမ့်မူကို ရှုရှိစေခဲ့ပါသည်။

ထိသို့ မောဂ္ဂလွှာန် သွေ့ကျမ်းကို “စိတ်ကြိုက် သွေ့ဘာသာတစ်ရပ်” အနေဖြင့် သတ်မှတ် ပြုခြားလိုက်သော အခါ “ကစ္စည်းသွေ့ကျမ်းအတွက် ရူပသီးနှံကျမ်းကို အခြေ အရံကျမ်း တစ်ရပ်အနေဖြင့် သတ်မှတ် ပြုခြားပေး” သက္ကာသို့ မောဂ္ဂလွှာန် သွေ့ကျမ်းအတွက်လည်း မြန်မာ့သာသနာဝယ် လွန်စွာ ကျေးဇူးများလှသည် ဆန်းကျမ်း + အလက်ာကျမ်း +, သမ္မန္တစိန္တာ သွေ့အကျဉ်းကျမ်း + ခုံသီကွားနှိုက်ကျမ်း စသော ကျမ်းများကို ရေးသား စီရင် ကျေးဇူးထင်လှသည့် “အရှင်သံသံရကိုတ မဟာသာမိ” မထောရ် ရေးသားအပ်သော စာနေ သိပ်သည်းလှသည် “ပ ယော ဂ သိ နှီ ကျမ်း” ကို မောဂ္ဂလွှာန် သွေ့ကျမ်း၏ အခြေအရံ ကျမ်းတစ်ရပ်အနေဖြင့်

ပေါ်များရတိနှင့်အချို့

နမော တသာ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္မာခြားသူ။

(၁) သညာနိ ကဏ္ဍ

သိဒ္ဓ-မွတ်၏ သမ္မာ ဝန္တ။

သိဒ္ဓ = သိဒ္ဓကိစ္စ ပြီးပြီးထသော။ ဝတ်၏ = ရတနာ
သုံးပါးကို။ သမ္မာ = ကောင်းမွန်စွာ။ ဝန္တ = (အကျွန်)
ရှိခိုးပါ၏။ ။

ဂန္တာရုံကထာ = ကျွန်းပြီးစကား

သိဒ္ဓ = ဗုဒ္ဓကိစ္စ ပြီးပြီးထသော။ ဇူးဇူး = အလိုက်အပ်
သော ကောင်းကျိုးကို ပေးတော်မူတတ်ထသော။ ဗုဒ္ဓ =
မြတ်စွာဘုရားကို လည်းကောင်း။ မကိုဝံ = ဇောတိရသ
ပဲ့မြား ကျောက်မျက်ရတနာကဲ့သို့။ သွေ့ဇူး = ကောင်းကျိုး
ချမ်းသာကို ပေးစွဲ၏နိုင်ကထသော။ ဝမ္မာ့ = မဂ်ဖိုလ် နိုဗ္ဗာန်
မမ္မာကွန်ဟု ဆယ်တန်ထင်ပေါ် တရားတော်ကို လည်းကောင်း။
သံသွေ့ = သံလာ့ ဇတ် မြတ် အပေါင်းကို လည်းကောင်း။
သာဒရံ = လေးမြတ်ကြည်ညို ရှိသေလျစွာ။ (နမာဂါ = ရှိခိုး
ပါ၏။) နတ္တာ = ရှိခိုးပြီး၍။ (မယာ = သယ်ရကိုတ ဆရာ
မထောရ ငါသယ်)။ ပယောဂသိဒ္ဓ = မောဂလ္လာန် ကျွန်းလာ
ပြယုဂ်တို့ကို ပြီးစီးစေကြောင်း ဖြစ်ထသောကြောင့် ပယောဂသိဒ္ဓ
အမည်ရှိထသာ ကျွန်းကို။ ဂုဏ်တေ = ဆိုအပ်၏။ (၀၁) ဆိုပေါ်။

အောင်။ များပိတ္တကာဝိယာ = ပရီဒါနတော်အရပ်ရှင် နှုန်းစဉ်သော
ပုဂ္ဂန်အစဉ် သုတေသနစဉ်ဖြင့်။ (ပလောကသိဒ္ဓံ = ပလောကသိဒ္ဓံ
ဘုရားကို)။ ကသုံး = ရေးသားပြည့် စီရင်ပေလတ်အွှုံး။
တံ့ = ထူးပလောကသိဒ္ဓံဘုရားကို။ သမာဟိတာ = တည်ကြည့်
သောစိတ် ရှိကြကုန်လျှက်။ (တုမေ့ = သင်စာသင်သား ရှင်
ရဟန်းများသည်)။ သူတော်ထဲ = နာယူမှတ်သားကြကုန်လော်။

ဇူတိ = ပြကား ဂန္ထာရမ္မကထု = ကျမ်းပြီးစကား
အပြီးထည်း။ ။

విషయాలు

(೬) ಸಾರ್ಥಕ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡಿರುವುದು ಅನುಮತಿ ಪಡುವುದು.

အအာဒယာ = အ-အကွရာ အစရိဂုံနှင့်သော။ တိတာ-
လိုသ = လေးဆယ့်သုံးလုံးသော အကွရာတို့သည်။ ဝဏ္ဏာ =
ဝဏ္ဏ မည်ကုန်၏။

တည်း။ တေန = ထိ ဝဏ္ဏသညာကို ပြရသဖြင့်။ ကဲ +
အော် = ကော အအော် = အဘယ် အကျိုးရှိသနည်း။
(တနည်း)ကဲ = အဘယ်သူတို့။ အအော် = အကျိုးရှိသနည်း။
“ခြောန + မ ဝဏ္ဏ” (၁၊ ၃၇)တိ = ခြောန + မ ဝဏ္ဏ
ဟူသောသုတို့။ (အအော် = ဝဏ္ဏဟု ခေါ်ဝေါရမြင်း၊ ထိသွေး
ခေါ်ဝေါရသဖြင့် ကုမ်းပေါ်မြင်း = ဂုဏ်လာသုဝ အကျိုး
ရှိ၏)။ ။တိတာလိုသာတိ ဝစ်နံ = တိတာလိုသ ဟူသော
စကားသည်။ ကဏ္ဍတိ = အချို့သောအရှုံး။ ဝဏ္ဏလောပံး =
ဝဏ္ဏ ကျေမြင်းကို။ ဉာပေတိ = သိစေ၏။ တေန = ထိ
“တိတာလိုသ” ဟူသော သုဇာဉာပကဖြင့်။ “ပဋိသနီ
ယောနိသော” တိအာဒီ = ပဋိသနီ ယောနိသော ဤသို့ အစ
ရှိသော ပြယုဂ်သည်။ သိခွဲး = ပြီး၏။ ။ (ပဋိသနီ ယောနိ-
သောကို ပဋိသနီယ ယောနိသော ဟု ပုံစွဲဖြတ်။ အ-အာ
ဒယော တိတာလိုသ ဝဏ္ဏာ ဟူသော ဤသုတို့ တိတာလိုသ
ဟူသော သုဇာဉာပက သုဇာနိပါတနဖြင့် ပဋိသနီယပုံစွဲ
ယအကွာရာကို ချေ၍ ပဋိသနီ ယောနိသော- ပြယုဂ်ပြီး၏ ဟု
ဆိုလိုသည်။ သယံ အဘို့ညာ က + မုန္မာသယံး ဟူသော
ရိနည်းမဟာဝဂ္ဂ ပါဌ္မတော်ဗြိုလည်း သယံ အဘို့ညာယ ဟု
ပုံစွဲဖြတ်၍ ဤနည်းအတူ ပြီးစေရမည် ဟု ဆိုလိုသည်။)

ယော် = အကြောင်အကွာရာတို့အား။ (၁၅)တို့၏။ အာဒီ
မရိယာအော့တော့ = အစ အပိုင်း အခြား ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။
အ-ကာရော = အ-အကွာရာသည်။ အထွေး = ရှိ၏။ ဉူတိ =
ထို့ကြောင့်။ တေ = ထို့အကွာရာတို့သည်။ အ-အာဒယော =
အ-အာဒီတို့ မည်ကုန်၏။ ။တယော ၁ = သံးလုံးတို့လည်း။
စဏ္ဍာလိုသ ၁ = လေးဆယ်တို့လည်း။ ဉူတိ = ဤနှစ်ပါးသော
သံးလုံးကြောင့်။ တိတာလိုသ = တိတာလိုသ မည်ကုန်၏။ ဉူမိနာ
နိပါတနနေန = ဤသုတို့လာ တိတာလိုသဟူသော သုဇာနိပါ-

တနဖြင့်။ ၀၁ = ဂက်။ စတ်ဘာဂလောပေါ့ = စတ် ဟူသော အစိတ်အပိုင်းကိုချေး။ ။ထောက် = ဤအကွရာတိဖြင့်။အထွော = အနက်ကိုဝါယိုယတိ = ဖွင့်ဆိုအပ်၏။ ဗုတိ = ဤသို့ အနက် ကိုဖွင့်ဆိုကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့်။ဝဏ္ဏာ = ဝဏ္ဏ မည်ကုန်၏။

ဣ္ဣ = ဤအရာ၍။ (စောဒကော = စောဒကပုဂ္ဂိုလ် သည်။) အာဟ = ဆိုလာ၏။ (ဆိုပုံကား) — “ကသွာ = အဘယ့်ကြောင့်။ အာစရိယကစွာသနာဒီဟိ ဂယ = အရှင် ကစွည်းဆရာ အစရိုသည်တိကဲ့သို့။ ကေစွဲ့သက္ကရာဇ် = လေးဆယ့်တစ်လုံးသောအကွရာတိ၏။အကွရသည့် = အကွရ ဟူသော အပည်ကို။ အကတွာ = မပြုမှု၍။ တိတာလီသက္ကရာဇ် = လေးဆယ့်သုံးလုံးကုန်သော အကွရာတိ၏။ဝဏ္ဏသညာ = ဝဏ္ဏဟူသော အမည်ကို။ ကတာ = ပြုအပ်သနည်း။ ။ ဗုတိ = ဤသို့။အာဟ = ဆိုလာ၏။(ပရိဟာရေ = အဖြေကို။ မယာ = ငါသည်)။ ဂုဏ်တေ = ဆိုပြီးအုံ—

ယာယ မာဂစ်ယာ = အကြောင် မဂ်စတိုင်း၌ ဖြစ်သော ဘာသာစကားဖြင့်။ အာဖိကပိုကာ = ကန္တာ ဦး၌ ဖြစ်ကုန်သော။ နရ စ = လူတို့သည် လည်း ကောင်း။ မြေဟွာနော စ = မြေဟွာ တို့သည် လည်း ကောင်း။ အ သူတာလာပါ = သူတပါးတို့ ပြောစကား မကြားဖူးကုန်သော (ကလေးသူငယ်) သူတို့သည် လည်း ကောင်း။ သမ္မဒ္မာစာပါ = ဘုရားရှင်တို့သည် လည်း ကောင်း။ ဘာသရေ = ပြောဆိုကုန်၏။ သာ မာဂစ် = ထို မဂ်စတိုင်း၌ ဖြစ်သော ဘာသာစကားသည်။ မူလ ဘာသာ = အရင်းအမြစ် ဘာသာဖြစ်၏။ ဗုတိ = ဤသို့—

ဝစနရတော = အဋ္ဌကယာ ဆရာမြတ်တို့ မိန့်ဆိုသောကြောင့်။ ဣ္ဣ, သေယျာ, ပြဋ္ဌာ, သော့လို-တူာဒီသုပါ = ဣ္ဣ,

သေယျာ, ပြုငြား, သောဆို ဤသို့ အစရှိသော ပုဂ္ဂတို့
လည်း။ အသေသချာဝိကာနံ = အကြိုင်းမရှိနဲ့စေနိုင်ကုန်သော။
မာဂမိကာနံ = မဂ်ဓတိုင်း၌ ဖြစ်ကုန်သော။ တိတာလိ-
သက္ကရာနံဝံ = လေးဆယ့်သုံးလုံးသော အက္ကရာတို့၏သာလျှင်။
ဥဇာာန်ထွေပွက္ကရဂိကာ = စကားဖြောင့်ခြင်းဥဇာဂုဏ် +
အနက်သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း အနွေထွက်၏ + အက္ကရာစကား
နည်းပါးခြင်း အပွဲက္ကရဂ်ရှိသည်၏ အဖြစ်သည်။ ဟောတိ =
ဖြစ်၏။ ပန် = ဗျာတိရိက်ကို ဆိုလိုးဘုံး။ ‘ရက္က = သစ်ပင်တို့
သည်။ ဝန် = တော့မည်၏’။ ဗုတိအာအောင် ၈ယ = ဤသို့
အစရှိသော စကား၌ကဲသို့။ အဝယဝေ = အစိတ်၍။ သမှုဒါယ-
ဝေါဟာရော = အပေါင်း၏။ အမည်ကို တင်စား ခေါ်ဝေါ
ပြောဆိုခြင်းသည်။ နေဝါ ဟောတိ = မဟုတ်။ ‘သမှုဒ္ဒေါ =
သမှုဒြာကို။ မယာ = ငါသည်။ ဒီငြား = မြင်အပ်ပြီ’။ ဗုတိ-
အာအောင် ၈ယ = ဤသို့ အစရှိသော စကား၌ကဲသို့။ သမှု-
ဒါယော = အပေါင်းဟောသူ၌၍။ အဝယဝေ ဝေါဟာရော =
အစိတ်ဖြစ်သော အနက်ကို တင်စား ပြောကြားခြင်းမျိုးသည်။
န = မဟုတ်။ ဗုတိ = ဤသို့။ အသောတိ = ပြောခြင်းငါ့။ ပစ္စကံ =
အသီး အသီး။ (၀၁) တလုံးစီ တလုံးစီ။ ဝဏ္ဏသညာ = ဝဏ္ဏ
ဟူသော အမည်ကို။ ကတာ = ပြုအပ်၏။ (၀၁) မှည့်ခေါ်
အပ်၏။ ဗုတိ = ဤကား အဖြေတည်း။ ။

“သဏ္ဌာသဝန် = ရှိသေစွာ နာယူခြင်းသည်။ ဗုဒ္ဓ
သာသနသမ္မတို့ = ဘုရားမြတ်စွာ သာသနာ၏ ပြည့်စုံကြောင်း
သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏”။ ဗုတိ ၁ = ဤသို့လည်းကောင်း။
“ဟိ = မှန်၏။ သိထိလ ဓနတာဒီ အက္ကရပို့ယံ = သိထိလ
ဓနတာ အစရှိသော အက္ကရ၏။ ပျက်စီးခြင်းသည်။ သတိယံ =
ဖြစ်ရှိလတ်သော်။ အထွေသာ = အနက်ကို။ ခုနှစ်ယတာ = သိနိုင်
ခသည်၏။ အဖြစ်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏”။ ဗုတိ ၁ = ဤသို့

လည်းကောင်း။ ယသွာ = အကြပ်ကြောင့်။ ရှုံး = (ဆရာတိ)
မြန်ဆိုအပ်ပြီ။

တသွာ = ထို့ကြောင့်။ ဝရုံး = ဆရာကို။
ပဋိနာနာဖိဟိ = ဆရာလာသည်ကိုမြင်လျှင် ထမြိုင်း အစဉ်
ကုန်သော။ ပဋိဟိ = တပည့်ကျင့်ဝတ် ငါးပါးတို့ဖြင့်။
သမ္မာ = ကောင်းစွာ။ ဥပဋိဟံ = ခစားလုပ်ကျေးလျက်။
ရိစက္ကတော့ = ပညာရှိသည်။ အကွဲရကောသရွှေ့ =
အကွဲရရာတို့၏ လိမ္မာသော အကွဲရကောသရွှေ့ဘဏ်ကို။
သမ္မာဒေယျ = ကောင်းစွာ ပြည့်စုံစေရေး။

ပန် = အနိုတပါးကို ပြနိုင်းအုံး။ တထွေ = ထိုအကွဲရ-
ကောသရွှေ့ဘဏ်အရှုံး။ အ-ကာရာဒီနံ = အ-အကွဲရ အစ
ရှိသည်တို့၏။ သေး-သော အနုတ္တမော = ဤ အစဉ်သည်။
ဌာနာဒီဂျာမသန္တသိတော့ = ဌာနာအစရှိသော အစဉ်ကို ဖြုံး။
တထား- တံ့ ဝစ်နံ့ = ထို စကားကို။ ဟို = ချော်းအုံး။ ဌာန် +
ကရက် + ပယတနေဟို = ဌာန် + ကရိုက်း + ပယတ် တို့ဖြင့်။
ဝဏ္ဏာ = ဝဏ္ဏတို့သည်။ အာယန္တ် = ဖြစ်ကြောက်၏။

(ဌာန်)။ ။တထွေ = ထို ဌာန် ကရိုက်း ပယတ်တို့တွင်။
ဌာနာနိ = ဌာန်တို့သည်။ ကဏ္ဍ တာလု မူခွဲ ဘန် အိမ်
နာသိကာဝသေန = (လည်ချောင်းအရပ်) ကဏ္ဍ ဌာန်,
(အာစောက်အရပ်) တာလုဌာန်, (လျှောထိုပ်အရပ်) မူခွဲ-
ဌာန်, (သွားအရပ်) ဘန်ဌာန်, (နှုတ်ခမ်းအရပ်) အိမ်ဌာန်,
(နာခေါင်းအရပ်) နာသိက ဌာန်တို့၏။ အစွမ်းအားဖြင့်။
ဆ = ခြောက်မျိုးတို့တည်း။

တထွေ = ထိုခြောက်မျိုးတို့တွင်။ ကဏ္ဍော = လည်ချောင်း
အရပ်သည်။ အဝဏ္ဏာ + ကဝဂ္ဂ + ဟာနံ့ = အဝှေ့နှစ်လုံး +
ကဝိုင်းလုံး + ဟအကွဲရတို့၏။ ဌာနံ့ = ဖြစ်ရာ ဌာန်မည်၏။

တာလူ = အာစောက်အရပ်သည်။ ဇုဝဏ္ဏ + စဝဂ + ယာနံ =၊ ဇုဝဏ်နှစ်လုံး + စဝင်ငါးလုံး + ယအကွရာတည်း ဟူသော (ရှစ်လုံးသော) အကွရာတို့၏။ ဌာနံ = ဖြစ်ရာ ဌာန်မည်၏။ ပုံချို့ = လျှာထိပ်အရပ်သည်။ ဇုဝဂ + ရ + ဇာနံ = ဇုဝဂ ငါးလုံး + ရအကွရာ + ဇုအကွရာ တည်းဟူသော (ခုနစ်လုံးသော) အကွရာတို့၏။ ဌာနံ = ဖြစ်ရာ ဌာန်မည်၏။ အန္တာ = သွားတို့သည်။ တဝဂ + လ + ယာနံ = တဝင်ငါးလုံး + လအကွရာ + သအကွရာ (ဗြိခုနစ်လုံးသော) အကွရာတို့၏။ ဌာနံ = ဖြစ်ရာ ဌာန်မည်၏။ ဉာဏ်တွေ = နှုတ်ခမ်းအရပ်သည်။ ဇုဝဏ္ဏ + ပဝဂါနံ = ဇုဝဏ်နှစ်လုံး + ပဝင်ငါးလုံး (ဗြိခုနစ်လုံးသော အကွရာ) တို့၏။ ဌာနံ = ဖြစ်ရာ ဌာန်မည်၏။ ကဏ္ဍ တာလူ = လည်ချောင်း အာစောက် အရပ်နှစ်ပါးတို့သည်။ ဇုဝဏ္ဏသူ = ဇုဝဏ်အကွရာ နှစ်လုံး၏။ ဌာနံ = မည်၏။ ကဏ္ဍောင့် = လည်ချောင်း နှုတ်ခမ်း အရပ်နှစ်ပါးတို့သည်။ ဉာဏ်ဝါး = ဉာဏ် အကွရာနှစ်လုံး၏။ ဌာနံ = မည်၏။ အန္တာင့် = သွား နှုတ်ခမ်း အရပ်နှစ်ပါးတို့သည်။ ဝကာ-ရသူ = ဝအကွရာ၏။ ဌာနံ = မည်၏။ နာသိကာ = နာခေါင်း အရပ်သည်။ နိဂုံဟိတသူ = နိဂုံဟိတ်၏။ ဌာနံ = မည်၏။ သက္ကာနံ စ = မိမိ မိမိတို့၏။ ဌာန်သည် လည်း ကောင်း။ နာသိကာ စ = နာခေါင်း အရပ်သည် လည်း ကောင်း။ င ဥ က န မာနံ = င ဥ က န မ တည်းဟူသော (အန္တာင့်အကွရာ) ငါးလုံးတို့၏။ ဌာနံ = ဖြစ်ရာ ဌာန်မည်၏။

စ = လီနန္တရ သန္တဝကြောင့် အထွေးဖော်သော ထုတ်ဆိုပေအုံ။ ဧည့် = ဤ(ဌာန်)အရှင်—

ပဋိမေဟေဝ = (င ဥ က န မ) ပဋိမေအကွရာ ငါးလုံးတို့နှင့်လည်းကောင်း။ အန္တာင့် စ = ဝင်၏။ အဆုံး၌ တည်သော (ယ ရ လ ဝ) အကွရာ လေးလုံး

တိန့် လည်းကောင်း။ သံယူတော့ = ယဉ်သော။ (၀၂)
 တွဲသော။ ဟကာရော = ဟ အကွာရာကို။ မြှုပေသော
 ဗုတိ (ရင်ချိုင့်) ဥရော့နှင့် ဖြစ်၏ဟူ၍။ ဝါဆောင်းသော =
 သိအပ်၏။ တဒသံယူတော့ = ထိ ပွဲမအကွာရ ငါးလုံး
 အနဲ့အကွာရ လေးလုံးတိန့် မယဉ် (မတွဲ) သော
 ဟ အကွာရသက်သက်ကို။ ကဏ္ဍာဇား = (လည်ချောင်း)
 ကဏ္ဍာဇာ့နှင့် ဖြစ်၏ဟူ၍။ ဝါဆောင်းသော = သိအပ်၏။
 ယထာ = ဥဒါဟရှုက်ကား။ အဝင်္တာတိ (အဝင်ဟောတိ),
 တ္ထိ, တက္ထာ, ပုံ့ဗုံးနှော, အမှေ, ဂုပ္ပါး, ဂါရယာ, အာရု-
 လှော, ဗဟိုကွာရ = အဝင်္တာတိ (၁) ဗဟိုကွာရ ဟူသည်
 တည်း။ ။ (ဌာန ပြီး၏။)

(ကရိုက်း)။ ။ကရဏံ = ကရိုက်းကို။
 (မယာ = သည်။ ဝိဇ္ဇာ = အံ့) —

ဇွဲမေ့း = လျာလယ် အရပ်သည်။ တာလု-
 ဇာနံ = တာလုဇအကွာရ ရှစ်လုံးတို့၏။ ကရဏံ =
 ကရိုက်းမည်၏။ ဇွဲဇွဲပံ့ဌံး = လျာဖျား၏။ အနီးအရပ်
 သည်။ ပုံ့ဗုံးဇာနံ = ပုံ့ဗုံးအကွာရ ခုနှစ်လုံးတို့၏။
 ကရဏံ = မည်၏။ ဇွဲရံ့ဌံး = လျာဖျားအရပ်သည်။ ဒန္-
 ဇာနံ = ဒန္ဇအကွာရ ခုနှစ်လုံးတို့၏။ ကရဏံ =
 မည်၏။ သေသာ = ကြိုင်းသော အကွာရ နှစ်ဆယ့်
 တစ်လုံးတို့သည်။ သက္ကာဇာနကရဏံ = ဇွဲ ဇွဲတို့၏။
 ဌာနလျှင် ကရိုက်း နှိုက်နှုန်း၏။ ။ (ကရိုက်း ပြီး၏။)

(ပယဝ်)။ ။ဝဏ္ဏာနံ = ဝဏ္ဏာတို့ကို။ ဥစွာရဏ္ဍာသာ-
 ဟော = ရွတ်ဆိုခြင်းငှာ အားလုတ်ခြင်းသည်။ ပယတန်း =
 ပယတ်မည်၏။ တံ့ဌံး = ထိ ပယတ်ဟူသည်။ ကို့ဌံး = အဘယ်နည်း
 ဟူမှား —။ သံရတာဒိကရဏံရိသော = နှုတ်ခမ်းတို့ကို
 ဒိတ်ခြင်း စသည်ကို ပြုမှုအထူးတည်း။ သံရတွဲ့ဌံး = ဌာန

ကရိုက်းတိုကို ပိတ်ဆိုမြင်း (ထိန်းချုပ်မြင်း) သည်။ အကာ-
ရသူ = အ အကွဲရာ၏။ ပယတန် = ပယတ်မည်၏။ ဂိုလ်ဖွေ့စွာ =
ဌာန် + ကရိုက်းတိုကို ဖွင့်မြင်း (မထိန်းချုပ်မြင်း) သည်။ သေသ-
သရာန် = ကြွင်းသော သရ ကိုးလုံးတို့၏။ လည်းကောင်း။
သကာရှ + ဟကာရာန္တ = သ အကွဲရာ + ဟ အကွဲရာတို့၏။
လည်းကောင်း။ ပယတန် = ပယတ်မည်၏။ ဖုန့်ဖွေ့စွာ = ဌာန် +
ကရိုက်းတိုကို ထိမြင်း (ထိထိမိမြှုမြင်း) သည်။ ဝို့နံ =
ဝို့အကွဲရာ ၂၅ လုံးတို့၏။ ပယတန် = မည်၏။ ဤသံဖုန့်ဖွေ့စွာ =
စဉ်းကယ်ထိမြင်း (အနည်းကယ်သာ ထိမိအာင်မြှုမြင်း) သည်။
ယ ရ လ ဝို့နံ = ယ အကွဲရာ+ရ အကွဲရာ + လ အကွဲရာ +
ဝ အကွဲရာတို့၏။ ပယတန် = ပယတ်မည်၏။ ။(ပယတ် ပြီး၏။)

(အကွဲရာစဉ်ပုံ)။ ။မံ = ဤသံ။ ဌာန ကရဏ ပယ-
တန် သုတိ ကာလ ဘိန္ဒြေသူ = ဌာန် + ကရိုက်း + ပယတ် +
အသံ + ရွတ်ဆိုရာကာလ ဂွဲပြားကြကုန်သော။ အကွဲရေသူ =
အကွဲရာတို့တွင်။ သရာ = သရ ဆယ်လုံးတို့သည်။ နိသာယာ =
မို့ရာဖြစ်ကုန်၏။ ဇူတေရေ = ဤမှတ်ပါး (မျည်း) ၃၃ လုံးတို့
သည်။ နိသိတာ = မို့တတ်ကုန်၏။ တ္ထာ = ထို မို့ရာ
နိသာယာ + မို့တတ်သော နိသိတာ နှစ်ပါးတို့တွင်—

နိသာယာ = မို့ရာဖြစ်ကုန်သော။ (၁) မို့ရာ
ဖြစ်ကုန်သောကြောင့်။ သရာ = သရ ၁၀ လုံးတို့ကို။
အာဒေါ = အစဉ်။ ဂုဏ်ာ = ဆိုအပ်ကုန်၏။ နိသိ-
တာ = မို့တတ်ကုန်သော။ (၁) မို့တတ်ကုန်
သောကြောင့်။ မျည်း = မျည်း ၃၃ လုံး တို့ကို။
တတော = ထို သရတို့မှ (နောက်၌)။ ဂုဏ်ာ = ဆိုအပ်
ကုန်၏။ ဝရေ + ကလာ = ဝို့အကွဲရာ + (ဌာန်တရာ့
ဖြစ်သော) ကေဇာအကွဲရာတို့ကို။ မဟုဏ္ဍာ = မာ-
သည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ အာဒေါ = အစဉ်။ ဂုဏ်ာ

ဆိုအပ်ကုန်၏။ တတော = ထိနောင်မှ။ ဌာန လဟုလူ-
မာ = ဌာနစဉ် လဟု + ဂရာအစဉ်အတိုင်း။ ဝါဇာ =
ဆိုအပ်ကုန်၏။ ။ (အကွဲဖြည့်ပံ့ပြီး၏။)

“အ အာဒယော”တိ = အ အာဒယောဟူသော ပုံ
သည်။ ယခု “မိန္ဒာ နိဂုံဟိတ” နှင့် (၁၊ ၈) = မိန္ဒာ နိဂုံဟိတံ
ဟူသော သုတေသနအာင်။ ဝဏ္ဏတေ = လိုက်၏။ တွေ ခေါ် =
ထို အ အာဒယော ဟူသောပုံကိုလည်း။ “အဏ္ဍဝသာ =
အနက်၏ အစွမ်းဖြင့်။ ဂိဘဏ္ဍာ ဂိပ္ပါဏာမော = ဂိဘတ်၏
ပြန်ခြင်း (ပြောင်လခြင်း) သည်။ ဆောဘိ = ဖြစ်၏။
ဗုတိ = ဤသူ့ ပရိဘာသာ လာဆားကြောင့်။ သတ္တများနှင့် =
သတ္တပိုဒ်ဘတ် အဆုံးရှိသည်ဖြစ်၏။ အဘိသဖွံ့ဖြိုးယတေ = စု
အပ်၏။ “ဝဏ္ဏာ”တိ = ဝဏ္ဏာဟူသော ပုံသည်။ ဝဏ္ဏတေ =
လိုက်၏။

(j) သသာ + ခေါ် သရာ။

အ အာဒီသူ = အ အစရိုကုန်သော ၄၃ လုံသော
ဝဏ္ဏာဟူတွင်။ အာဒေါ = အစွဲ။ နိဒ္ဒာ = ညန်ပြအပ်ကုန်
သော။ ဒသ = ၁၀ လုံသော ဝဏ္ဏတိသည်။ သရာ = သရ
မည်ကုန်၏။

အ အာဒီသူ = တို့တွင်။ အာဒီရို = အစွဲ။ နိဒ္ဒာ =
ကုန်သော။ ပြောန္တာ = ထူး အဆုံးရှိကုန်သော။ ဒသ = ၁၀
လုံကုန်သော။ ဝဏ္ဏာ = ဝဏ္ဏတိသည်။ သရာ နာမ = သရ
အမည်ရှိကုန်သည်။ ဟောန္တာ = ဖြစ်ကုန်၏။ ယာထာ = သရ
၁၀ လုံး သရုပ်ကား။ အ အာ ဗု ဗျာ ဗျာ ဗျာ ဗျာ ဗျာ ဗျာ ဗျာ ဗျာ
ဗျာ = အ အာ (၁)၊ ထူး ပြော — တို့ပင်ဘည်း။ ။ ဟော
ဝဏ္ဏာ = အကြံ့် ဝဏ္ဏတိသည်။ သပ္ပဝန ဘာဝန = ပို
ပြောန်သည်၏။ အဖြစ်ဖြင့်။ သရုပ္ပာ = ပဝဏ္ဏန္တာ = ဖြစ်တတ်
ကုန်၏။ ဗုတိ = ကိုသူ မိမိ ပြောန်သောအားဖြင့် ဖြစ်တတ်

သောကြောင့်။ တေ ဝဏ္ဏာ = ထိ ၁၀လုံးသော ဝဏ္ဏ ထိ သည်။ သရာ = သရ မည်ကုန်၏။ ဝါ = တနည်းကား။ ယေ ဝဏ္ဏာ = တို့သည်။ ချွဲနေ = ချည်းတို့ကို။ သာရောနီ = (ရှတ်၏) ဖြစ်စေတတ်ကုန်၏။ ဇူတိ = ထို့နဲ့ ချည်းတို့ကို ရှတ်၏ ဖြစ်စေတတ်ကုန်သောကြောင့်။ တေ ဝဏ္ဏာ = တို့သည်။ သရာ = သရ မည်ကုန်၏။ [ချည်းချည်းသက်သက် အရှတ်ရ ခက်၏။ သရန့်တွေမှ အရှတ်ရ လွယ်သည်]။

အသာ + ဒေါသရာတိ = အသာ + ဒေါ+သရာဟူသော ပုံစံသည်။ ဝဏ္ဏတေ = လိုက်၏။

(၃) ဧ ဧ သဝဏ္ဏာ။

ဧ ဧ = နှစ်လုံး နှစ်လုံးသော သရာတို့သည်။ သဝဏ္ဏာ = သဝဏ် သရတို့ မည်ကုန်၏။

အ အာဒီသူ = အ အစရိုကုန်သော။ အာဒီမေသူ = အစဉ် ဖြစ်ကုန်သော။ အသသူ = ၁၀ လုံးကုန်သော သရ တို့တွင်။ ဧ ဧ = နှစ်လုံး နှစ်လုံးသော သရာတို့သည်။ ယထာဏ္ဍမံ = အစဉ်အတိုင်း။ သဝဏ္ဏာ နာမ = သဝဏ်သရတို့ မည်ကုန်သည်။ ဟောနီ = ဖြစ်ကုန်၏။ ယထာ = သဝဏ္ဏ အကွာရာ သရုပ်ကား။ အ အာ ဇူတိ = အ အာ ဟူသော နှစ်လုံးတို့ လည်းကောင်း။ ဇူ ဗြိ ဇူတိ = ဇူ ဗြိ ဟူသော နှစ်လုံးတို့ လည်းကောင်း။ ဤ ဦး ဇူတိ = ဤ ဦး ဟူသော နှစ်လုံးတို့ လည်းကောင်း။ ဧ ဧ ဇူတိ = ဧ ဧ ဟူသော နှစ်လုံးတို့ လည်းကောင်းတည်း။ ။ သမာနာ သဒီသာ = တူကုန်သော။ ဝဏ္ဏာ = ဝဏ္ဏတို့တည်း။ သဝဏ္ဏာ = တူသာသဝဏ္ဏတို့။ သမာနာအော် = တူသည်၏။ အဖြစ်ဟူသည်လည်း။ နှာနာတောာ = ဖြစ်ရာ နှာနာ အားဖြင့်။ သမာနာတံ့ = တူသည်၏။

အဖြစ်(တူခြင်း)တည်း။ ။ ဒွေ ဒွေတိ = ဒွေ ဒွေ ဟူသော ပုဂ္ဂသည်။ ဝက္ခမာနေသူ = ဆိုအပ်လတ္ထံ၊ ကုန်သော။ ဦးသူ = နှစ်သုတ်တို့။ ဝတ္ထာတေ = လိုက်၏။

(၄) ပုံမြော ရသော။

ဦးသူ ဦးသူ = နှစ်လုံး နှစ်လုံးသော သဝဏ်သရတို့တွင်။ ပုံမြော = ရှေ့ဖြစ်သော သဝဏ်သရသည်။ ရသော = ရသာ အမည်ရှိသည်။ ဟောတိ = ၏။

တေသွေဝ ဘသသူ = ထိ ၁၀ လုံးသော သရတို့တွင်။ ဒွေ ဒွေ = နှစ်လုံး၊ နှစ်လုံး နှစ်လုံး မီကုန်တောား၊ ယေ သဝဏ္ဍာ = အကြောင် သဝဏ်သရတို့သည်။ (သွေး = ရှိကုန်၏)။ တေသူ = ထိုသဝဏ်သရ နှစ်လုံး မီတို့တွင်။ ယော ယော = အကြောင် အကြောင် သဝဏ်သရသည်။ ပုံမြော = ရှေ့ဖြစ်၏။ သော သော = ထိုထို ရှေ့ဖြစ်သော သဝဏ်သရသည်။ ရသာ သညော = ရသာဟူသော အမည်ရှိသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ယထာ = ရသာအကွာာ သရပ်ကာာ။ အ ဇူး ဥ ၆။ ၅။ = အ ဇူး ဥ ၆။ ၅။ တို့ပင်တည်း။ ။ တေသူ = ထို ရသာသရ ၅ လုံးတို့တွင်။ ‘အန္တာမာ = အဆုံး၌ ဖြစ်ကုန်သော။ ဒွေ ပန် = ၄။ ၅။ သရ နှစ်လုံးတို့သည်ကာာ။ သံယောဂတောာ = သံယူဂါးမှု။ (၀၁) အကွာာ နှစ်လုံးဆင့်မှု။ ပုံမြောဝ = ရှေ့ဖြစ်ကုန်၍ သာလျှင်။ ဒီသွေး = ထင်ရ မြင်ရ တွေ့ရကုန်၏။ ဇူတိ = ဤ၌။ ဘသောတိ = ပြခြင်းငွား။ တတ္ထ = ထို ရသာသရ၍ သာရတ္ထာ = (ထည့်သွင်းရန်) သင့်လျောက်ပတ်သောကြောင့်။ တေသာမျိုး = ထို ၄။ ၅။ သရ နှစ်လုံးတို့ကိုလည်း။ ဇူစ် = ဤ ရသာသရ၍။ သံဟော = သံပြိုဟ်ရေ့ကွက်ခြင်းသည်။ ဟောတိ = ၏။ ယထာ = ပြယ် ဥ ၂၉ ဟရကျက်ကာာ။ ဧည့် သေယျာ ၅၇၆၃၁ သောဆို = ဧည့် သေယျာ ၅၇၆၃၁ သောဆို ဟူသည် တည်း။ ။ ရသာကာလယောဂါ = (ရှိတဲ့ဆိုရာ) တို့သော

ကာလနှင့် ယျဉ်ခြင်းကြောင့်။ ဝါ = တနည်းကား။ တွေ့နှု-
တာယ = ထို (ရွတ်ဆိုရာ) တို့သောကာလ ရှိသည်၏ အဖြစ်
ကြောင့်။ ရှသာ = ရသာ မည်ကုန်၏။ [ရသာ နံယုတ္တာ
ရသာ—ဟု နံယုတ္တာတ္ထိပိုပိုပြု။ တနည်း ရသာသာ တေသံ
အထိုတိ ရသာ—ဟု အသာတ္ထိပိုပိုပြုပြု။ ဟု ဆိုလိုသည်]။
ရသာကာလော နာမ = တို့သောကာလ မည်သည်ကား။
အဆွဲရာသယ်ဘတော = လက်ဖျစ်တတွက် တည်းဟူသော။
ဝါ = တနည်းကား။ အကျိန့်မြို့လန် သံပါတော = မျက်တောင်
တခတ်ဟု ဆိုအပ်သော။ ကာလော = အခါကာလတည်း။
တေန = ထို လက်ဖျစ်တတွက် မျက်တောင်တခတ်ကာလဖြင့်။
ရသာသာ = ရသာ သရသည်။ ကေမဇ္ဈာ = တစ်မတြာ (ရွတ်
ဆိုရာ) ကာလရှိ၏။ ဒီယော = ဒီယာသရသည်။ ဒီမဇ္ဈာ =
နှစ်မတြာ (ရွတ်ဆိုရာ) ကာလ ရှိ၏။ မျဉ်နော = မျဉ်း
သည်။ အမှုမဇ္ဈာ = မတြာဝက် (ရွတ်ဆိုရာ) ကာလ ရှိ၏။
ဆန္ဒသိ = ဆန်းအရှုံး။ ဒီယမှုမဇ္ဈာမြို့ = တစ်မတြာခွဲရှိသော
ဝဏ္ဏကိုလည်း။ အာစရိယာ = ဆရာတို့သည်။ ရသာနှီး = ရသာ
ဟူ၍။ ဂဏ္ဍနှီး = ယူကြ+ခေါ်ဆိုကြကုန်၏။

(၅) ပရော ဒီယော။

ပရော = (သဝဏ်သရတို့တွင်) နောက်ဖြစ်သော သရ^၅ လုံးသည်။ ဒီယော = ဒီယာသရ မည်၏။

အ အာဒီသူ = ကုန်သော။ အာဒီဘူတေသူ = အစွဲ
ဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော။ ဒသသူ = ၁၀ လုံးသော သရတို့တွင်။
ဒွေ ဒွေ = နှစ်လုံးစီ နှစ်လုံးစီကုန်သော။ ယေ သဝဏ္ဏာ =
အကြောင် သဝဏ် သရတို့သည်။ (သနှီး = ရှိကုန်၏)။ တေသူ =
ထို သဝဏ် သရတို့တွင်။ ယော ယော = အကြောင် အကြောင်
သဝဏ် သရသည်။ ပရော = နောက် ဖြစ်၏။ သော သော =

ထို ထို နောက်ဖြစ်သော သဝက် သရသည်။ ဒီယသညာ =
 ဒီယဟူသော အမည်ရှိသည်။ ဟောဝါ = ၅။ တံ=တေ =
 ထို ဒီယ သရတ္ထု ဟူသည်။ ယထာ-ကတမ = အဘယ်သည်တ္ထု
 နည်း ဟူမှုကား။ အခ ၅။ ၉။ ၁။ = အခ ၅။ ၉။ ၁။
 ဟူသော ၅ လုံးတ္ထုတည်း။ ၂။ ဒီယကာလယာဂါ = (နစ်မကြာ
 ရွတ်ဆိုရ) ရည်သောအခါန့် ယဉ်ခြင်းကြောင့်။ ၀၁ = တနည်း
 ကား။ တဗ္ဗန္တတာယ = ထို (နစ်မကြာ ရွတ်ဆိုရ) ရည်သော
 ကာလ ရှိသည်၏၊ အဖြစ်ကြောင့်။ ဒီယာ = ဒီယ မည်ကုန်၏။
 [ဒီယော နိယုဇ္ဈာ ဒီယာ-ဟု နိယုဇ္ဈာတို့တို့ပြုပြီ။ တနည်း
 ဒီယော တောသံ အဆိုတိ ဒီယာ-ဟု အသုဇ္ဈာတို့တို့ပြုပြီ
 ဟု ဆိုလိုသည်။]

(၆) ကာပေယာ မျှိန်။

ကုသယာ = ၈ - အစိန်တိယာ ၃၃ ပုံ၊ ယော
ဝွေဖို့သည်။ မျှော် = မျိုးမည်ရှင်၏။

အ အာဒီသ = အ-အစရိတုနှင့်သော ၄၃ လုံးသော
ဝဏ္ဏလိုက္ခာင်။ ကာဘယာ = က-အကွရာ အစရိတုနှင့်သော။
နိဂုံးတ ပရီယန္တာ = နိဂုံးဟိတ် အဆုံးဖိုကုန်သော။ တော်း-
သ = ၃၃ လုံးသော ဝဏ္ဏတိသည်။ မျဉ်နာ နာမ = မျဉ်း
အမည် ဖိုကုန်သည်။ ဟောနှီ = ဖြစ်ကုန်၏။ ယထာ = မျဉ်း
၃၃-လုံး သရုပ်ကား။ က ခ ဂ ဟ င စ ဆ ဇ ရ ဗ လ ၁
၂ ၅ ၃ ၁ ၈ ၁ ၂ ၁ ၁ ၁ ၁ ၁ ၁ ၁ ၁ ၁ ၁ ၁ ၁ ၁ ၁ ၁
သ ဟ ၉ အ ဗုတ် = က ခ (၁) ၉ အ ဗြိဝဏ္ဏတိပင်တည်း။ ။
မတော်း = ၅၅ ၃၃ လုံးသော ဝဏ္ဏတိဖြင့်။ အနွော =
အနတ်တိ။ မျဉ်းယတ် = ပြအပ်၏။ ဗုတ် = ထိုသို့ အနက်ကို
ပြုကြောင်းဖြစ်သော သွေးကြောင့်။ တော်း = ထို ၃၃ လုံးသော
ဝဏ္ဏတိသည်။ မျဉ်နာ = မျဉ်းမည်ကုန်၏။ က-ကာရာဒီသ =
က-အကွရာ စသည်တို့၌ (ပါရီသော)။ အကာရာ = အ-

အကွဲရာသည်။ လွှာရဏန္တာ = ရတန်ဆိုရပြီး အကျိုးရှု၏။

[က ခ ဂ သ င စ သ ည တ ိ ့ ခ ု ပ ရ ှ ေ သ ာ အ - သ ရ က ာ း ရ ှ ေ တ
ဆ ိ ု ရ ှ ေ ဖ ြ ေ ရ ှ ေ သ ာ အ က ျ ိ ု း ရ ှ ေ ၏ ။ (၁၇) - ရ ှ ေ တ ် ဖ ြ ေ ရ ှ ေ သ ာ အ - သ ရ က ိ ု ယ ှ ေ
တ ဲ သ ာ း ခ ြ ေ း ဖ ြ ေ သ ည ် ။ က ် ခ ံ ဂ သ င စ သ ည တ ိ ့ သ ာ ဗ ြ ေ း မ ည
က ြ ေ သ ည ် ဟ ူ လ ိ ု ။]

ကာဒယာတိ = ကာဒယာ - ဟူယာ ပုဂ္ဂိသည်။
ဖွေတေ = နောက်သူတုသို့ လိုက်၏။

(2) ପାଇଁ କାହାରେ କାହାରେ

၁၉ ပဋိကာ = ငါးလုံး ငါးလုံးစီ အတိုင်းအရှည် ရှိကုန်
သော ဝဏ္ဏတို့သည်။ (၀၂) ငါးလုံး ငါးလို အတိုင်းအရှည်
ရှိကုန်သော ဝဏ္ဏတို့သည်။ ၀၃၇ = ဝိ မည်ကုန်၏။

ဝဇ္ဇန် = ကြိုတတ်ကုန်၏။ ဗုတ္ထ = ထို့ကြောင့်။ (တေ = ထို့ဝါယူတို့သည်။) ဝရှိ = ဝရ မည်ကုန်၏။ ။ပန = အထူးကို ဆိုပီးအံ့။ တေ = ထို ဝရ တို့ သည်။ ကုသလဖိုကာဘယာ ဂယ = ကုသလတိက် အစရိတေသာ ဝေါဟာရတိကဲ့သို့။ ကဝါ ဝဝါ၌ ဝေါဟာရုံ = ကဝါ+ စဝါ အစရိတေသာ ခေါ်ဝါ ပြောဆိုခြင်း (ဝေါဟာရ)သို့။ ဂတာ = ရောက်ကုန်၏။

(၉) မိန္ဒ၊ နိဂုံဟိတ်။

မိန္ဒ = အပြောက် အစက် ဖြစ်သော ဝဏ္ဏသည်။ နိဂုံဟိ-
တ် = နိဂုံဟိတ် မည်၏။

အကာရာဒီသူ = အ-အကွဲဗာ စသည်တို့တွင်၍ယွာ + ယံ
ဝဏ္ဏွာ = အကြို ဝဏ္ဏသည်။ မိန္ဒမဏ္ဍာ = အပြောက်
အစက်ပျော်ဖြစ်၏။ [ပါဠိ “အကာရာဒီသူ ယွာယံ ဝဏ္ဏွာ”ဟု
ရှိရမည်။] သော = ထို အပြောက်အစက်များ ဖြစ်သော ဝဏ္ဏ
သည်။ နိဂုံဟိတ် သညော = နိဂုံဟိတ်ဟူသော အမည်ရှိသည်။
ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ။ရသာသရုံ = အ ဗု ဥ ဟူသော ရသာ
သရ သုံ လုံ ကို။ နိသာသယ = မြို့၍။ ဂဟိတ် = ဥဇ္ဈာရိတ် =
ရွတ်အပ်၏။ ဝါ = တန်ည်းကား။ ကရဏ် = ကရိုဏ်းကို။
နိဂုံဟောတွာ = နို့၍။ ဂဟိတ် = ဥဇ္ဈာရိတ် = ရွတ်အပ်၏။
(ဗုတ္ထ = ထို့ကြောင့်)။ နိဂုံဟိတ် = နိဂုံဟိတ် မည်၏။

(ကရိုဏ်းကို နှုပ်၊ နိဂုံဟိတ်၊ ပိတ်၍ ရွတ်လေပါ။)

ယံ = အကြို အပြောက်အစက်မိန္ဒကို။ ကရဏ်
= ကရိုဏ်းကို။ နိဂုံဟောန = နို့၍။ အဝိဝင္းနှောန =
ပစ္စုံအပ်သော။ မူခေါ် = ခံတွင်းဖြင့်။ ဂစ္စတော့ = ရွတ်
အိုအပ်၏။ (ဗုတ္ထ = ထို့ကြောင့်။) သရာနရံ = ရသာ
သရ၏။ နောက်သူ့လိုက်သော။ တံ့ မိန္ဒ = ထို အပြောက်

အစက်မြှဖိုင်သော ဝဏ္ဏကို (ချည်းရှိ) နိဂုဟိတ်နှင့် =
နိဂုဟိတ်ဟူ၍။ စုစုံ = ဆုအပ်ပြီ။

ဗဟိုက္ခရသညာကရဏ် = နိဂုံဟိတ ဟု များသောအကွဲရာ
ရှိသော အမည်သညာကို မှည့်ခြင်း + ပြခြင်းသည်။ အန္တ-
သည့် = ချာပွတ်အနက်သို့ လိုက်သော အန္တသညာ အကျိုး
ရှိ၏။ [အန္တသညာအကျိုးငှာ နိဂုံဟိတ ဟု အကွဲရာလေးလုံး
ရှိသည့် အမည်ကို မှည့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည် ဟူလို့။] ဒါ လာဘယာ
တူ = ဒါ လ အစဉ်သော အမည်သညာများကား။ ရုန်းသညာ =
ရုန်းသညာများတည်း။

(သညာရိစာန် = အမည် သညာကို ပို၍ အသုတေသနများ
ထည့်သွင်း။)

၁၀၁

သန္တ = ပုဂ္ဂစ်ပု = သန္တကို။ မယာ = ငါသည်။ ၁၁-
၆၀၁ = အိုးအုံ—

ဗုတိ = လောက အဂ္ဂ ပုဂ္ဂလော (၁) အသန္တာ စွဲနဲ့ နှစ်သီးနှံ ဟူ၍ ဖော်ဆိုသော။ ဗုဒ္ဓ = ဤပြုယ်ဝါး။ သရသညာယံ = သရအမည် ပုည့်ပြီးလတ်သော်—

(၂၆) သရေ လောပေါ့ သရေ။

သရေ = အခြား မနိုင်သော နောက်သရန္တာင်းရှို့။
သရေ = ရွှေ၊ သရပို့။ လောပေါ့ = ချေအပ်၏။

သရေ = အခြား မနိုင်သော နောက် သရ န္တာင်း ရှို့။
သရေ = ရွှေ၊ သရပို့။ လောပနီယော = ချေအပ်သည်။
ဟောတိ = မြို့၏။ ။သရောတိ = သရေ-ဟူသော သွေးသည်။
ကာရိယိန္ဒြေသော = အမြဲ အစိရင်ခံရမည့် ဝဏ္ဏကို အွန်ပြ
သော သွေးတည်း။ လောပေါ်တိ = လောပေါ့ဟူသော သွေး
သည်။ ကာရိယန္ဒြေသော = အစိအရင် ကာရိယကို အွန်ပြ
သော သွေးတည်း။ လောပေါ့ = ကျေခြင်းဟူသည်။ အအသုန် =
ပမြဲရခြင်းတည်း။ အနုစွာရက် = မ ရှတ် ဆို ရ ခြင်း တည်း။
သရောတိ = သရော-ဟူသောပုံးကို။ အာတွေကဝစန ဝသေန =
အာတ်ကို ငဲ့၏ ကော်မူ၏၊ အစွမ်းဖြင့်။ ဝုစွဲ = ဆိုအပ်၏။
သရောတိ = သရော-ဟူသော သွေးတည်း။ ဉှုပသိလေသိကာ-
ကာရသွေးမှု = အခြားမရှိ ကပ်ဖြေ၏ တည်ရာ ဉှုပသိလေသိကာ-
ကာရအနက်၍ သက်သောသွေးတည်း။ တတော့ = ထို့ကြောင့်။
ဝဏ္ဏ ကာလ ဗျဝဝာနေ = ဝဏ္ဏခြားရာ + (ရှတ်ဆိုရာ) ကာလ
ခြားရာလျား၌။ ကာရိယံ = လောပ စသော အစိအရင်သည်။
နဲ့ ဟောတိ = မဖြစ်။ တွေ + မသိ, ကတမာ စာနှစ် အနိစ္စ
သညာတိ = တွေ + မသိ, ကတမာ စာနှစ် အနိစ္စသညာ
ဤကား ဥပါဟရက်တည်း။

[“တွေ၊ မသိ” ၏ တွေ+အသိဟူ ပအစွဲအပြုံး အသိမှု အ-
ဘာရုံနှုံးသော်လည်း တွေ-၏၊ အစိတ် ဘ-သရမှာ နိဂုံဟိတ်တည်း
ဟူသော ဝဏ္ဏခြားနေသောကြောင့် ဉှုပသိလေသိကာဓရ လက္ခဏာ

ပျက်ရကား ထို တွဲ၎င်းအစီတ်မှိုရှာ အ-ဘခက် “တရာ့ လောပါ သရေ” သုတေသနပြင် မချေရ။ ။ “ကတမာ စူးနှုန် အနိစ္စယညာ”၌ အာနှုန်-အာလုပ်ပုဂ္ဂနှင့် အနိစ္စသညာ-ပုဂ္ဂတို့၏ အကြေား၌ ထောင် နိုဂုတ္တိ ပည်းကမ်းအရ ဖုန်းငယ် ရပ်နား ခြား၍ ရွှေ့ရှုံး ဖြစ်သည်။ ပင်းသီး ရပ်နားချမည့်ကာလ ခြားနေအသာကြောင့် အာနှုန်-အာလုပ်ပုဂ္ဂနှင့် ၏ အစီတ် အ-သရက် မချေရ ဟု ဆိုလိုသည်။]

တွဲ = သင်သည်။ အသိ = ဖြစ်၏။ အာနှုန် = ချစ်သား အာနှုန်ဘာ။ အနိစ္စယညာ = အနိစ္စယညာ ဟူသည်။ ကတမာ = အဘယ်နည်း။ ။သဗ္ဗာသန္တိသူ = အလုံးစုံသော သန္တိပြုယ်တွေ။ ငံး = ဤအဝူတည်း။

ရီတိ = ရီဟူသော ပုဒ်သည်။ ဝဏ္ဏတော် = လိုက်၏။

(၁၄) သဇ္ဇာမိယံ ပုံ့ဗုံသူ။

[ပရိဘာသာသုတေသန်တည်း]။ သဇ္ဇာမိယံ = သဇ္ဇာမျှနှုန်ဖြင့် ညွှန်ပြုရန်။ ပုံ့ဗုံသူ = (သဇ္ဇာမျှနှုန် နိုဒ်တွေ) ရှေ့ဖြစ်သော ကာရိယို၏။ ၈၈ = အစီအရင်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

[ထိုပို ဝိမိသုတေသနိုင် သဇ္ဇာမျှနှုန်ပုံ့ဗုံဖြင့် ညွှန်ပြုခဲ့လျှင် ယိုသဇ္ဇာမိယံ ပိုမိုပြု၏။ ရွှေ့ချွေ့သာ အစီအရင် ဆုံးသည် ပူးလို့။]

ဒုံ့ဗုံသီမိန္ဒာ = အားနှဲသော အစီအရင်၏။ ပတိဌ္ဇာဘာဝတော် = ထောက်တည်ရာ ပြု၏သည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ ပရိဘာသာ = စည်းကမ်းကို ညွှန်ပြုသော ပရိဘာသာသည်။ ထောပုံ့ဗုံသာနောန = လူသိသက်ပြီး ဓာတ်ရှေ့စွဲရသော နည်းဖြင့်။ ပဝဏ္ဏတော် = ဖြစ်၏။

[လူသိသက်ပြီး အားနှုန်းတော်မြှောင့် ဓာတ်ရှေ့စွဲရ အကဲ့သို့ ထိုထို ဝိမိသုတေသနိုင် ရွှေ့ချွေ့ အစီအရင် အရာဝါယဉ်၊ နောက်၌ အစီအရင် ကြောက်ရာမည်လော ဟု ပေါ်လို့ပိုင် ရှုံးလှတ်သော အခါ “သတ္တိမိယံ ပုံ့ဗုံသူ=တို့တို့ ဝိမိသုတေသန်များ၏ သတ္တိဖြင့် ညွှန်ပြုခဲ့လျှင် ထိုသတ္တိမိနိဒ်၏။ ရွှေ့ချွေ့သာ ထိုသုတေသန်၊ ပရိဘာသာနော်

စီရင်လေ”။ “ပဉာဆိုတဲ့ ပရသူ=ထိုထို ဝိမိသုတေသနများ၏ ပဉာမြှင့် ညွှန်ပြအပ်လျှင် ထိုပဉာမြှိနိဒိဋ္ဌနောက်၍သာ ထိုသုတေ၏ အစီအရင်ကို စီရင်လေ”ဟု ပရိဘာသာသုတေတိုက ညွှန်ပြသည်။ ထိုထို ဝိမိသုတေသနများကား သက်ကြီးရှယ်အိန္ငါး တူ၏။ ပရိဘာသာသုတေသနများကား တောင်တွေးနှင့် တူ၏။ ။၅၇ “သရော လောပေါ့သရော” သုတေသန ရှေ့နောက သရန်စ်ဝါး အဘယ်သရကို ချေချမည်နည်းဟု သံသယဝင်အားနည်းခဲ့လျှင် သဘရ-ဟု သတ္တမိဝိဘတ်ဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊ “သတ္တမိယံ့ ပုံဗ္ဗာယံ” သုတေက “သတ္တမိဝိဘတ်ဖြင့် ညွှန်ပြခဲ့သော် ရှေ့နောက နှစ်မည် ကာရိယံ့တို့တင် ရှေ့ကာရိယံ့သာ စီရင်ရောမည်”ဟု လည်းကမ်း ပရိဘာသာကို ညွှန်ပြသောကြောင့် လည်းကောင်း ရှေ့သရကိုယာ ချေချမည် ဟု ထုံးဆုံး ဖြတ်ပြတ် အားရှုံးစွာ သိရလေသည် ဟု ဆုံးလိုသည်။]

သတ္တမိန္ဒြေသေ = သတ္တမိဝိဘတ်ဖြင့် ညွှန်ပြရာ၍။ ပုံဗ္ဗာယံ = ရှေ့ဖြစ်သော ကာရိယံ၏ သာလျှင်။ ၈၈ = အစီအရင်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဗုတိ = ဤပရိဘာသာ စည်းကမ်းအရ။ ပုံဗ္ဗာယံ လောပေါ့ = ရှေ့သရကို ချေ။

[ငြောက်သည် သစ်ပင်ရှိုးနှာသို့ သူ့အလိုလို ကပ်သက္ကာသို့ သုတေသန်းသော ပျော်သည် သစ်ပင်နှင့် တူသည့် သူ၏ရှိုးနာ သရရှိုးနာသို့ သူ့အလိုလို ကပ်လေ၏။ ၅၇နည်းသည် ရှုက္ခသက္ကနနည်း ပည်၏။ ကစ္စည်းကျမ်း၏ သရက်းသောပျော်းကို နောက်အက္ခဏရာသို့ ကပ်ဆောင်သော “နယ် ပရိ ယုဇွဲ” ဟူသော ပရိဘာသာသုတေ ရှိုသက္ကာသို့ ၅၇မောဂ္ဂလာန်ကျမ်း၏ သရက်းသော ပျော်းကို နောက်အက္ခဏရာသို့ ကပ်ဆောင်သော ပရိဘာသာသုတေ ဟူ၍ မရှို။ ဖော်ပြရာပါ ရှုက္ခသက္ကနနည်းအားဖြင့် သရက်းသော ပျော်းသည် သူ့အလိုလို မြှုပ်နှံ နောက်သရသို့ ပြေး၍ ကပ်လေတော့သည်။ ထို့ကြောင့် “လောကာ+အဂ္ဂပုဂ္ဂလော” စသည်တို့၏ ရှေ့ဖြစ်သော အ-သရ စသည်တို့ကို ၅၇ “သရော လောပေါ့သရော” သုတေသနဖြင့် ချေလိုက်သောအခါ သရက်းသော က-ပျော်း စသည်တို့သည် ရှုက္ခသက္ကနနည်းအားဖြင့် သူတို့အလိုလို နောက် အ-သရ စသည်သို့ ကပ်ပြီးသား ဖြစ်လေတော့သည်။ “လောကဂ္ဂပုဂ္ဂလော” စသည် ပြီးလေတော့သည်။]

လောကဂုဏ်လော (၁) အသန္တာ န ဒီသန္တာ =
လောကဂုဏ်လော (၂) အသန္တာ န ဒီသန္တာ ဟူသော
ရှင်ပြီး၏။ လောကဂုဏ်လော = လောက၍ အမြတ်ဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်။
ပညီနှစ်ယံး = ပညာတည်းဟူသော ဗုဒ္ဓ။ ဗုမာန် = ဤတရားတို့
ကား။ တိကို = သုံးပါးတို့တည်း။ တော် = ဤကားသည်။ နော
ဂါ = မသင့်သည်သာတည်း။ ဘိက္ခာနောဝါဒီ = ဘိက္ခာနိမ
တိုကို ဆုံးမခြင်း။ မာတုပဋ္ဌာန် = အမြတ် ဖြစ် လုပ်ကျွေးမြင်း။
အာယာသွား = အရှင်သည်။ သမေတု = အပူသီလ ညီမျှပါ
လေ့။ အဘိဘာယတန် = အဘိဘူမည်သော အာယတနာ။
မေ = ငါအား။ (၀၁) ငါ၏။ စန်း = ဉာဏ်သည်။ အထွေး =
ရှိ၏။ သမ္မဝါဒ – သမ္မဝါဒ ၆၀ = ခုန်းသော သူတို့သည်ပင်
လျှင်။ တယော = သုံးပါးကုန်သေား။ ဓမ္မာ = တရားတို့သည်။
အသု = ဖြစ်ကုန်၏။ ဇွဲ = ဤလော့ကု၍။ အသန္တာ =
နှလုံးကြမ်းကြုတ် လူ သူယုတ်တို့သည်။ န ဒီသန္တာ = မထင်
ရှားကုန်။

ပုံမှန်သာ = ရှေ့ ပြုစ်နေသာ ကာမိုလီ၏။ ကာမိုယိစာ-
နာ = ကာမိုယာ (အဖော်အဆင့်) ကို ပိုဂ်မြို့၏ပြု့ခြင်း။ သာက္ခာမိ-
နိဒီဇိုင်းသာ = သာက္ခာမိနိဒီဇိုင်းပြု့ခြင်း၏အပ်ဆား သရ၏။
ပရတာ = နောက်၏၊ အဖြစ်ကို။ အဝေးနှုတေ = ဘို့အပ်၏။
ဗုတိ = ထို့ကြောင့်။ ပရေတိ = ပရေ ဟူ၏။ ပရဝဇန္တိ = ပရ^၁
သွေ့ကို ဆိုခြင်းသည်လည်း။ သရွေ့တေ = ရှေ့နောက်နှစ်ပုံ
စကားစဉ်၏။

ယသု ဗုဒ္ဓာ, သည့် ဗုတိ, ဆာယာ ဗုဝ်, ဗုတိ
အပို, အသုမကို အသို, စက္ခာ ဗုဒ္ဓာ, အဆေတညာ။ အသို,
အာကာသာ ဗုဝ်, ကေ အပ်, ဝန် အဟာ, ငား အဟာ,
စက္ခာရော ဗုမေ, သာဆလာ ဗုတိ, ဟေး၊ ရွှေး၊ မျှန် အသို
မီဇကာ, ကာယာ ဒေ ကာ, ပါဇဝာ ဝေါး ... သာယာ
ဗုဒ္ဓာ, သည့် ဗုတိ (၁) ပါဇဝာ ဒေ ဟူ၏နှစ်ပုံ၊ အမြတ်

၆၅၆၂ ပြုယ်တိန္ဒြာ။ ပုမ္မသုရ လောပေ = ရွှေသရကို ချေခြင်း
အစီအရင်သည်။ သမ္မဖော် = ရောက်လုလတ်သော်။ “သရေ
လောပေါ့ သရေ” တွေ့ဝ = “သရေ လောပေါ့ သရေ”
ဟူသောသုတ် လိုက်၏။

(၂) ပရော ကွန်။

ပရော = နောက်သရကို။ ကွန် = အချို့သော ပြုယ်၌။
လောပေါ့ = ချေအပ်၏။

သရေမှာ = ရွှေသရမှာ။ ပရော = နောက် ဖြစ်သော။
သရေ = သရကို။ (၁) သရသည်။ ကွန် = အချို့သော
ပြုယ်၌။ လောပနိယာ = ချေအပ်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။
ယသု ၁၇၍, ယဉားဘတ် (၁) ကထာဝ ကာ, ပါတာဝ =
ယသု ၁၇၍, ယဉားဘတ် (၁) ကထာဝကာ, ပါတာဝ ဟူသော
ရုပ် ပြီး၏။ ။၄၇၁၇ = ယခုအခါ၌။ ယသု = အကြောင်သွား
ခြင်း၏။ ယဉားဘတ် = ယဉားဟူ၍။ ဆာယာဝ = အရှုပ်ကဲ့သို့။
၄၇၁၇ = ၅၅အကြောင်.ကြောင့်လည်း။ အသုမဏီ = ရုပ်နှံမ
မဟုတ်သည်။ အသု = ဖြစ်၏။ စက္ခာမြို့ = မျက်စိဟု ဆိုအပ်သော
ဇုန်း။ အကာဟည်း = သူ့ကျေးဇူးကို မသိသူသည်။ အသု =
ဖြစ်၏။ အာကာသေဝ = ကောင်းကင်းကဲ့သို့။ တော် = ထို
သူတို့သည်လည်း။ အဟံ = ငါသည်။ ဝန္တာ = ရှိခိုးပါ၏။
သောဟံ = ထိုငါသည်။ စဣ္ဗာရော = လေးပါးကုန်သော။
ဇူမေ = ၅၅ကရားတို့သည်။ ဝသလောတိ = သူယုတ်ဟူ၍။
မီဇကာ = မီဇက လုလင်သည်။ (၄၇၁၇ = ယခုအခါ၌။)
မောဂ္ဂလွှာနော = မောဂ္ဂလွှာနှင့် မထေရ်သည်။ အသု = ဖြစ်
လတ်၌။ ။၄၇၁၇ = ကွဲဖူးသော ပုံသည်။ ကိုး = အဘယ်
အကျိုးရှားနည်း။ ပညီမြို့ယံ = (၁) တံ ကုတေဇ္ဇာ လွှာ =
ပညီမြို့ယံ (၁) တံ ကုတေဇ္ဇာ လွှာ ဟူသော ပြုယ်တိန္ဒြာ။
ပယာဇန် = နောက် သရကို မခြေခြားခြင်း အကျိုးရှုံး၏။

ပညီနှစ်ယံ = ပညာတည်းဟူသော ဇုန်။ ပဉာဏ် = ဝါးပါးကုန်
သော။ ဇုန်ယာနှစ် = ဇုန်တို့သည်။ သအောအွေမော = သတ္တဝါတို့
ထက် မြတ်သောဘုရား။ ကျေနရိသတိ = တရာဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်သော
နှစ်ဆယ်။ (၀၁) တဆယ့်ကိုးခု။ ယသာ = အကြောင်သူအား။
တတော = ဤတရားတို့သည်။ သူဂတောဝါဒေါ = ဘုရား၏ အဆုံး
အမှု။ ဒီဇုံးသဝါ = ဒီဇုံးဟု ဆိုအပ်သော အာသဝတရား။
ဒီဇွဲ့သော = ဒီဇွဲ့ဟု ဆိုအပ်သော အိမ်တရား။ စက္ခာ-
ယတန် = မျက်စိတည်းဟူသော အာယတန်။ ဇွဲ့ = ဤ ရှုပ်
နာမ် တရားတို့။ တံ့ = ထို အလိုသို့ လိုက်ပါမှ သဘောကို။
ကုတော့ လွှာ့ = အဘယ်မှာ ရနိုင်အံ့နည်း။ “‘ရိဝက္ခာ-
တော့ သန္တယော ဘဝါး’” တို့ = ဝာနှိုင်ပုဂ္ဂိုလ် ဆိုလိုသော
အတိုင်း သန္တတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏ ဟူသော။ ဘုယာ = ပရိဘာ
သာ နည်းရှိခသာကြောင့်။ ဝေါ်ခွား = ဝာနှိုင်ပုဂ္ဂိုလ်၏ အလို
အားဖြင့်လည်း။ ဇူစ် = ဤပြယ်တို့။ သို့မှာ = ပြီး။
ကွန်တို့ = (ဤသူတ်မှ) ကွန်ဟူသော သဒ္ဓိဘာည်။ သုဒ္ဓယန္တိသူ =
အလုံးခုံးသော သန္တ အစီအရင်သုတ်ဂျို့။ ဘီကာခေါ် =
လိုက်၏။ ကောန် = ပို့ကြောင့်။ အလိုပြသ ၏၏ = (ပလိုအပ်
သော ပြယ်တို့။) လွန်၏ (အပီအရင်၏) ပြီးကိုမြင် သည်။
န် ဟောတိ = မဖြစ်။ ။

(လောပသန္တ = လောပသန္တသည်။ ဇုတိ = ပြီးပြီ။)

ဘာမော် သန္တ

သရောတိ ၈ = “သမော လောမော သမော” သုတ်မှ
သရော-ဟူသော ပုံစံသည် လည်းကောင်း၊ ပတောတိ ၉ =
“ပမော ကွန်” သုတ်မှ ပမော-ဟူသော ပုံစံသည် လည်းကောင်း၊
ဝေတိ ၁၀ = “န ဒွေ ၀၅” သုတ်မှ ဝါ-ဟူသော ပုံစံဘဏ္ဍာ
လည်းကောင်း၊ ဝေါ်ဖော် = လျှောက်၏။

တသု လုံး၊ ဝါတ ပြရိတ်၊ န ဥပေတိ၊ ဝါမ ဦးရှု၊
အတိ လူဝါ၊ အညေဟို၊ ခ ဥပကံ လူတိ = တသု လုံး (ပ)
ခ ဥပကံ ဟူကုန်သော။ လူစ = ပြပြုယ်တို့။ ပုံဗုဒ္ဓ-
လောပေ = ရှေ့သရကို ချေအပ်ပြီးသည်။

(၂၉) ယုဝဏ္ဏာန + မောင် လူဇာ။

လူဇာ = ချေအပ်ပြီးသော ရှေ့သရမှု။ (ပရေသံ =
နောက်ဖြစ်ကုန်သော)။ ယုဝဏ္ဏာနံ = လူဝါ + ဥဝါတို့၏။
(၀၁) လူဝါ + ဥဝါတို့ကို။ မောင် = အစဉ်အတိုင်း ခ-အပြု +
မြှု-အပြုတို့သည်။ ဟောနှီး = ဖြစ်ကုန်၏။

လူဇာ = ချေအပ်ပြီးသော။ သရာ = ရှေ့သရမှု။
ပရေသံ = နောက်ဖြစ်ကုန်သော။ လူဝဏ္ဏာနံ + ဝဏ္ဏာနံ = လူဝါ +
ဥဝါတို့၏။ (၀၁). တို့ကို။ ယထာဏ္ဍာမံ = အစဉ် အတိုင်း။
(၀၁) အစဉ်ကို မလွန်မှု၏။ ခ + ထိ = လူဝါတို့ ခ-အပြု +
ဥဝါတို့ မြှု-အပြုတို့သည်။ ဝါ = အခါးသဖြင့်။ ဟောနှီး =
ဖြစ်ကုန်၏။ သမာနဘနံ = တူမျှသော ကာရိယို + ကာရိယတို့၏
(အရာ၏)။ ယတာဝေါ်ဘနံ = အရေအတွက် အားလုံး
စွာ ညွှန်ခြင် သည်။ (ဟောတိ = ၏။)

(၂၄) ဝဏ္ဏာပရေန သဝဏ္ဏာ ဒီ။

[ပဏ္ဏဘဝာသုတ်] ဝဏ္ဏာပရေန :: ဝဏ္ဏသွေ့ နောက်
ရှိသော သရဖြင့်။ သဝဏ္ဏာ ဒီ = ဌာနတူဝဏ္ဏ = သရကို
လည်း။ (ဝယ်တိ = ယူအပ်၏ + ယူရမည်။)

တသူ့ = အကြိုင် သရမှု။ ပရော = နောက်ဖြစ်သော။
ဝဏ္ဏဘဒ္ဒေါ် = ဝဏ္ဏသွေ့သည်။ (အထိုင် = ရှိ၏။) တေန = ထို
သရဖြင့်။ (၀၁) အဝဏ္ဏသွေ့ + လူဝဏ္ဏသွေ့ + ဥဝဏ္ဏသွေ့ဖြင့်။
သဝဏ္ဏာဒီ = ဌာနတူ ဝဏ္ဏဖြစ်သည့် အာ ပြီ ဒီ ကိုလည်း။

ଠୁରି = ଯୁଅର୍ଣ୍ଣ॥ ଚାନ୍ଦାର୍ପିତା = ଶିଖତଳ୍ଲିହାରୀ ଆମ କ
ଆଜଳ୍ଲିଗ୍ରିଯିଗ୍ରିଲାଲ୍ଲିଃ॥ ଠୁରି = ଯୁଅର୍ଣ୍ଣ॥ ଲୁଟି = ଶ୍ରୀ ପଣ୍ଡ
ହାତା ଫଳିକଣିଃପ୍ରଦିଃ॥ ଶ୍ରୀ ପିନାଳି = ଶ୍ରୀ-ଚରଣ + ଶ୍ରୀ-ଚରଣତ୍ତ୍ଵିଳ
ଲାଲ୍ଲିଃ॥ ଏ + ଚାନ୍ଦାର୍ପିତା = ଶାଂକୁ ଆତ୍ମିନିଃ ଏ-ଆମି+ ଚାନ୍ଦାର୍ପିତାଲ୍ଲିଃ॥
(ଶୋବତି = ପ୍ରମିଳା)

[ဤအမြတ်သွေးစွာ...ထို့ကို အရာတို့၏ အဝန်ဆုံး ဆိုလျင်
ထို့ အဝန်ဆုံးသော ပုံစံကို “အ လူတိ ဝဏ္ဏာ အ ဝဏ္ဏာ” ဟု
ပို့ဖြေရသည်ကို ရှု၍ အ သရ တလုံးတည်းကြသာ မယူရ။ ထို့အ
သရနှင့် ဒာန်တူ အာ—သရကို လည်းကောင်း၊ မံမံဟုသော အ သရကို
လည်းကောင်း ကောက်ယူရမည်။ လုပ်ကဲ ဦးဖြန့်လည်း ငင်း
နည်းတည်း။]

၁ = အထူးကို ဆိုပြီးဘုရားသွယ် =
 ဤ နောက်ဆုံးဖြစ်သော “အတော်လျှပါ+ဝေါးကံ”ဟူသော
 ဥားသွယ်နှစ်ခုကို။ “အဝါး = အဝါးသရသည်။ (၀၁)
 အ-သရ အာ-သရသည်။ လုပေါ် ၈၀ = ကျော်သာလျင်။
 e+**ဗြ** = e-အပြါ+ဗြ-အပြါတို့သည်။ ဟောနှီး = ဖြစ်ကုန်၏။
 ဗြတိ = ဤသို့။ ဂါးသာ = ဂုဏ်ခြင်းကို။ နိသေဓနထဲ့ = တား
 ဖြစ်ခြင်း အကျိုးငြား။ (ဥားသရတဲ့ = ထုတ်ဆောင်အပ်၏)။ ၁

ဝါတွေဝ = အလိုက် ဝါ-သဒ္ဓိသည်။ (ကို = အဘယ် အကျိုးရှိသနည်း။) တသိုံး = တသိုံး-ဟူသော ပြယ်တို့၌ ခ-မပြုရခြင်း အကျိုးရှိ၏။ တသိုံး = တသုဇ္ဈာံး။ ဇူး = ဤအမှုသည်။ တသု = ထိုသူအား။ ။ “ပစ္စာရသိ”နှီး = ပစ္စာရသိုံး ဟူသော ပြယ်သည်။ ကထံ = အဘယ်သိုံး (ပြီးသနည်း။) ယောဂိုဏ်ဘရာဝါ = “ယုဝဏ္ဏာန + မော်” ဟူသော ယောဂိုဏ်ဘရာဝါဖြင့် (ပြီး၏။)

(ရှိပြီးပုံ) ပတိ ဥရသို့နှီး = ပတိ ဥရသိုံး ဟူ၍။ ပိုဘွဲ့ = ပုံကို ခွဲ၍။ (၀၂) ပုံဖြတ်၍။ “ယဝါ သရေ”တိ (၁၊ ၃၀) = ယဝါ သရေ ဟူသော သုတ်ဖြင့်။ ယကာရေ = တို့၌ ဇူးသရကို ယ-ပြီးသည်ရှိသော်။ “တဝေ့ဝ ရ ကာ” ဒိနာ (၁၊ ၄၀) = တဝေ့ဝ ရ ကာနံ ယေ စဝေ့။ ယ ဟူ ဟူသော သုတ်ဖြင့်။ စော = တ-ချုည်းကို စ-ချုည်းပြု။ “ဝေးလသေဟို တော်”တိ (၁၊ ၄၉) = ဝေးလသေဟို တော် ဟူသော သုတ်ဖြင့်။ ပုံမျေပွဲ = ယ ချုည်းကို ပုံမျေပ် စ-ချုည်းလည်းပြု။ “ယုဝဏ္ဏာန + မော်”တိ = ယုဝဏ္ဏာန + မော် ဟူသော်။ ယောဂိုဏ်ဘရာဝါ = သုတ်ခွဲဖြင့်။ ဥသု = ဥရသိုံး-၌ အစ ဥ-သရကို။ ၅၈ စွဲ = ၅၈-လည်းပြု။ (ပစ္စာရသိုံး-ပြီး၏။)

လူဇ္ဈာတိ = လူဇ္ဈာ-ဟူသော ပုံသည်။ ကို = အဘယ် အကျိုးရှိသနည်း။ အသ ဇူးမေ ဓမ္မာ = အသ ဇူးမေ ဓမ္မာ အစရှိသော ပြယ်တို့၌။ ပယာဇ္ဇန် = ၂+၅ မပြုရခြင်း အကျိုးရှိ၏။ အသ = ဆယ်ပါးကုန်သော်။ ဇူးမေ ဓမ္မာ = ဤတရားတို့သည်။ ဇူး ယထာ = ဤတရားကဲ့သိုံး။ ကသလသု = စတုဘူမက ကသိုလကို။ ဥပသမ္မဒါ = ပြည့်စုံစေခြင်း။

အတိပ္ပသာန်ဗာဓကသု = လွန်၍ ဤကိုခြင်းကို တားမြစ် တတ်သော်။ ကွွန်းသဒ္ဓသု = ကွွန်း-သဒ္ဓိ၏။ အနုဝဏ္ဏတော် = “ပရော ကွွန်း” သုတ်မှ ကွွန်း-သဒ္ဓိ အပိုင်းဆုံးသည်တိုင်အောင်

လိုက်ခြင်းကြောင့်။ ၈ကပ္ပ ၈၈ = ၈က၏ အဖီ အရင်ကို။ နှစ်ယောက် = မမှတ်အပ်တော့။ တေန = ထိကွစ်-သဒ္ဓါကြောင့်။ ဥပေါ်တော် = ပြည့်စုံဆာာသူ။ အဝေါ် = သက်ဝင် ယံကြည်၍။ ဗုတ္တ ဝေမာဒီသူ = ဤသူ အစရိတ်သော ပြယ်စုံ၍။ ၈ကပ္ပါ = ၈က၏ အဖီအရင်သည် (ဖြစ်၏။) တာရကိတာ = ကြယ်ဘာရာ ဖြစ်ရှိသော ကောင်းက်။ ယသု = အကြံးငရ် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၍။ ဗုဒ္ဓယာနီ = တို့သည်။ မဟိန္ဒကော = တန် နိုးကြီး သော သူ။ သန္တတို့သော = ခပ်သိမ်းသော ကေးရန်တို့သည်။ တေန = ထိ အရပ်သူ။ ဥပသက်ဒီ = ကပ်ရောက်ဆလ၏။ လောကုတ္တရေး = လောကသက် မြတ်သောတရား။ ဗုတ္တ အာဒီသူ = ဤသူ အစရိတ်သော ပြယ်စုံ၍။ ၈၇ ၁ = ၈၈ ၂၀ = ၄ ၆ အဖီအရင်သည်ပင်။ နဲ့ ဟောတိ = မဖြစ်။ (အသန္တ ၈၇)

ပဋိသန္တာရပုဇ္ဈိ အသု, သုမ္ပါန္ဇိ အနုဘူယတေ, ၈ အဆုံး, ၈ အာကတော်, ၉ ဒီသီ အဟာ, အဟုဝါ ပုရေး, အနု အခွဲမာသံ, အနု တို့, သူ အာဂား, သူ အာကာရေး, ၃ အာကာရေး, ၁၅၁ အာပါး၊ ၁၇၃ အာပာရေး, ပါတု အကာသီ, နဲ့ ၂၅, ၂၂ အာပန်လာနီလုံး ဗုတ္တ = ပဋိသန္တာရ ပုဇ္ဈိ အသု (၁) ၂၂ အာပန်လာနီလုံး ဟူးနှင့်သော်။ ဗုဒ္ဓ = ဤပြယ်စုံ၍။ "ယုဝဏ္ဏာနီ" နှဲ ၁ = "ယုဝဏ္ဏာနီ + မေသိ လုတ္တာ" သုတ်မှု ယုဝဏ္ဏာနီ-ဟူးသော ပု၍သည် လည်းကောင်း။ "၂၀" တိ ၁ = "နဲ့ ၂၅ ၀၁" သုတ်မှု ၀၁-ဟူးသော ပု၍သည် လည်းကောင်း။ ဝဏ္ဏာနီ = လိုက်၏။

(၃၀) ယ ၁၀၁ သရေ။

သရေ = နောက်သရန္တာ၏ ရှုံးယ + ၀၁ - ယ-အကွာရာ အပြီ + ၀-အာရွှေ့ အပြုတို့သည်။ (ဟောန္ဒို့ = ဖြစ် ပုံ၏။)

သရေ ပရေ = နောက် သရ နောင် ရှုံး၊ လုပ်နာ၊ ဝဏ္ဏာနီ = လုပ် ဥပဏ် သရတို့၏။ (၀၁)တို့ကို။ ယသာရွှေ့မဲ့

အစဉ်အတိုင်း။ (၀၁) အစဉ်ကို မလွန်မှု၍ ယကာရ+ဝကာရ = ဗုဏ်သရကို ယ-အကွာရ အပြု+ဥပုက်သရကို ဝ-အကွာရ အပြုတို့သည်။ ၀၁ = ဂက်။ ဟောနဲ့ = ဖြစ်ကုန်၏။ ပဋိသန္တာရ-ရှိ = စွဲစ်သော ဖြစ်ခြင်းရှိသည်။ အသု = ဖြစ်ရာ၏။ သူဗုဒ္ဓဟို = အလုံးစုံသော စည်းစိမ်ကို။ အနာဂတ် = ခံစား အပ်၏။ မျှော် = အနက်ကို ပြောင်းဖြစ်သော မျှည်း။ မျာ-ကတော့ = ဖြော်ဘားအပ်ပြီ။ “မျှောန် ဒီယူရသုာ”တိ (၁၁၃၃) = မျှောန် ဒီယူရသုာ ဟူသော သူတိဖြင့်။ ဒီယော = ဒီယူပြုသည်ရှိသော်။ ဒါသူ့ဘံ = ဒါသူ့ဘံ-ရုပ်ပြီး၏။ အဘံ = ငါသည်။ ဒါသီ = ကျွန်မတည်း။ ပုရေ = ရေးအခါ်၍။ အဟု-၀၁ = ဖြစ်ခဲ့လေပြီ။ အနွှဲမာသံ = လဆွဲတိုင်း လဆွဲတိုင်း။ အနွှဲတိ = အစဉ်လိုက်၏။ သွာဂတ် = ကောင်းသောလာခြင်းတည်း။ သွာကာရော = ကောင်းသော အခြင် အရာ။ ဒွိုကာ-ရော = မကောင်းသော အခြင်းအရာ။ စက္ခာပါထံ = မျက်စိန္တ ထင်ခြင်းသူ့။ ဖွွားမာရော = များသော အနာရှိသောသူ့။ ပါတွာကာသိ = ထင်ရှားပြုပြီ။ န တွေ့ဝ = မဖြစ်သည်သာ တည်း။ ဘွားပန်လာနိုလံ = မြေ ရေ မီး လေ = ပထိ အာ ပေါ့ တောော့ ဝါယော ဓာတ်ကြိုလေပါး။ ။၎ိတွေ့ဝ = အလိုက်ဝါ-သွှဲသည်။ (ကို = အဘယ်အကျိုး ရှိသနည်း။) ၈ အာကတော့ သာဂတ် = ၈ အာကတော့၊ သာဂတ် ပြယုဂ် တို့၌ ယ+ဝ မပြုရခြင်း အကျိုးရှိ၏။ ၈ အာကတော့ = ဖြော်ဘား အပ်ပြီ။ သာဂတ်-သူအာဂတ် = ကောင်းသောလာခြင်းတည်း။

အမိုကတော့ ခေါ် မေ အယံး ဓမ္မာ၊ ပုဇွဲ့ာ ကေ အဟံး၊ ကေ အသု ပပါ်ရာ ပွဲ၊ ကေ အဟံး၊ ယေ အသု၊ ကေ အဇွဲ၊ ပာဝတကော့ အသု ကာယော၊ တာဝတကော့ အသု ပျာမော့၊ ကော့ အဇွဲ့ာ၊ အထ ခေါ် အသု၊ အဟံး ခေါ် အဇွဲ၊ သော့ အဟံး၊ သော့ အဇွဲ၊ သော့ ပေ၊ ယတော့

အမိန့်ရှုံး၊ သော အဟံ လူတိ = အမိဂတာ ခေါ် မေ
အယံ ဓမ္မာ (ပ)သော အဟံ ဟူ၍သော။ လူစ = ပြုပြုယုံ
ပူး။ "ယဝါ သရေ" တိ စ = ယဝါ သရေ ဟူသော သုတေသည်
လည်းကောင် ။ "စေ" တိ စ = ဝါ အူသော ပုံ ၏ည် လည်း
ကောင်။ ဝါယွေးတေ = လိုက်၏။

(20) $\infty +$ km

၃+**ယ** = ၃-သရ+**ယ**-သရတို့၏။ (၁) ထူကို။ ယ+
၀၁ = အစုံအတိုင်း ယ-အကွဲ၏ အပြ+၀-အကွဲ၏ အပြတို့သည်။
ဟောနှီး = ဖြစ်ကျန်၏။

သရေ ပရေ = နောက်သရ နှောင်းရာ။ ၄+၁၁ = ၅-
သရ+၂-သရတို့၏။ (၀၁) တိုကို။ ယတာဏ္ဍာမံ = အချို့အဝိုင်။
ယကာရ+ဝကာရ = ယ-အကွဲရာအပြီ + ၀ - အကွဲရာ အပိုဘို
သည်။ ၀၁ = ၈က်။ ဟောနှီး = ဖြို့ကုန်၏ "မျှော်နားသ-
ရသော" တိ(၁၊ ၃၃) = မျှော်နားသရသော ဟူသော သုတိဖြင့်။
ဒီယော = ဒီယပြသည်၍သော်။ အမိဂတာ ခေါ်မျာယံ ဓမ္မာ
(၁)သွာဟံ := အမိဂတာ ခေါ်မျာယံ ဓမ္မာ (၁)သွာဟ-
ဟူသော ရုပ်တို့ ပြုးကုန်၏။ ၆၆ = cိုသည်။ အယံ ဓမ္မာ =
ဤတရားကို။ အမိဂဏာ ခေါ် = ရအော် သိအော်၌ အဟာ =
အကျွန်းသည်။ ထေ = သင်မင် ကြိုး၏။ ပုဇွဲ့သွားတည်။
အသော = ထို အရိယာအရှင်မြတ်သည်။ ၀၉ = cိုပါကုန်
သော်။ ထေ := ထို ကိုလေသာတို့ကို။ ပုံးနာ = ပေါ်အော်ကုန်၌
အဟံ = cိုသည်။ ထေ = သင်၏။ အသော = ထိုသူ၏ ယော =
အကြိုးတရားတို့သည်။ အဇ္ဈ = ယနေ့။ ထေ = ထိုသူတို့သည်။
အသော = ထို ဘုရားအလောင် ၏။ ကာယာ = လိုက်သာ၏။
ယာဝတကော = အကြိုး အတိုင်းအရှည်၍၏။ အသော = ပုံး
ဘုရားလောင်း၏။ မျာမော = အလံတော်သာ၏။ ၀၁၁၁-
တကော = ထိုမျာ အတိုင်းအရှည်၍၏။ ကွဇွဲ့သွား = ဓမ္မာ

အဖွဲ့ = အဘယ်အကျိုးရှိသနည်း။ အထ ခေါ် = ထိအခါ်။
 အသု = ထိသူ၏။ အန္တ = ယန္တ။ အဟံ ခေါ် = ငါသည်လျှင်။
 သွာဟံ = ထိ ငါသည်။ သော = ထိသူသည်။ အန္တ = ယန္တ။
 သွေဝ = ထိ တရားသည်လျှင်။ ယတ္တာမိကရဏံ = အကြေ
 အကြောင်းကြောင့်။ [ဤနောက် “သွာဟံ” တပုဂ္ဂို၏] ။ ။
 ဝါတွေဝ = အလိုက် ဝါသွေးသည်။ ကို = အဘယ် အကျိုး
 ရှိသနည်း။ တော့, သွာဟံ = တော့, သွာဟံ စသော ပြယ်
 တို့၌ (ယ+ဝ မပြုရခြင်း အကျိုးရှိ၏) တေ = ထိသူတို့သည်။
 အန္တ = ယန္တ။ သွာဟံ = ထိ ငါသည်။ ။

[မောဂ္ဂလ္လာန်ကျမ်း ဤပေါယာဂသီဒ္ဓကျမ်းတို့၌ သုတေသန ပါ
 သော ဝါ-သွေးကို ကိုထုတ်လျှင် “ဝါတိ ကို” ဟူ၍ ထုတ်။
 အလိုက် ဝါ-သွေးကို ကိုထုတ်လျှင် “ဝါတွေဝ” ဟု ထုတ်။
 စည်းသေ။]

ကွစ်တွေဝ = အလိုက် ကွစ်-သွေး အဘယ် အကျိုး
 ရှိသနည်း။ ဓနမထွေး = ဓနမထွေး စသော ပြယ်တို့၌ (ယ+ဝ မပြု
 ရခြင်း အကျိုးရှိ၏) မေ = ငါအား။ ဓနံ = သည်။ အထွေး = ၏။
 မေ = ငါအား။ ပုဂ္ဂာ = သားတို့သည်။ အထွေး = ရှိကုန်၏။
 တေ = ထိသူတို့သည်။ အနာဂတာ = မလာကုန်။ ဇွဲ = ဤ
 လောက်။ အသန္တာ = နလုံးကြမ် ကြိုက် လူသူယုတ်တို့သည်။
 ဝါတွောရေ = လေးပါးကုန်သော။ ဇူမေ = ဤတရားတို့သည်။
 ဂေါ် ဇွဲကံ, ဂေါ် အသံး, ဂေါ် အစိန် ဇူတိ = ဂေါ်
 ဇွဲကံ, ဂေါ် အသံး, ဂေါ် အစိန် ဟူကုန်သော။ ဇူဝ = ဤ
 ပြယ်တို့၌။ သရေတိ = သရေ ဟူသောပုဂ္ဂိုသည်။ ဝါတွေတေ =
 ယဝါ သရေ သုတေသန လိုက်၏။

(၃၂) ဂေါ်သာ + ဝါ။

ဂေါ်သု = ဂေါ်-သွေးကို၏။ အဝင် = (အစိတ်ဖြစ်သော
 ပြ-သရေကို) အဝါ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သရေ ပရေ = သရန္တာရိ။ ဂေါသာ = ဂေါ-သန္တာရိ။ အဝင်းအသော = (အစိတ်ထြာ - သရက် ၃ - အနုံ၊ ရှိသော) အဝ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏ သ ၁ = ထိ အဝ-အပြုသည်လည်း။ “ဗျာန့်မန္တာ+နေကဝါယာ” တိ (၁၁၉) = ဗျာန့်မန္တာ+နေကဝါယာ သမ္မသု ဟူ၍ ပန့်ဘာသာ သုတ် ရှိသောကြောင့်။ သမ္မသု = ဂေါ-သန္တာရိ အလုံ အား ပလာင်း = ပြေကိုလုလတ်သော်။ “အန္တသု” တိ = အဲ သာ ဟူသော ပုဂ္ဂသည်။ ဝါယာ = ဆန္ဒယန္တသု သုတ်မှ လိုက်၏

(၁၀) ၂၁ + နှင့် ၁၇၆၁။

၂၁+နှင့် ၁၇၆၁ = ၂-အကွာရာ အန္တဗုဏ်ပါရှိသော ကာရိယ (အာအေသ) သည်။ အန္တသု = အဆုံး ဝါယာ၏ အကြား၊ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ယသု = အကြိုင်ကာရိယ (အာအေသ) ၁၃၁ . ၁ ကာ-ရာ = ၂-အကွာရာ တည်းဟူသော်။ အန္တဗုဏ်၏ = အန္တဗုဏ် (နောက်၏ ကာရိယ၏၏ အစွမ်းဖြင့် ချစ်သည်) ဖြစ်သော အဆွို = ရှိ၏။ သော = ထိ ၂-အကွာရာ အန္တဗုဏ် ပါန္တာသာ ကာရိယ (အာအေသ) သည်။ အနေကဝါယာပိ = ဝါယာ အဲနှုန်း မျှားသော်လည်း။ အန္တသု = အဆုံး ဝါယာ၏၏ အကြား၊ ဟော တိ = ဖြစ်၏။ ဤတိ = ဤ ပန့်ဘာသာ ဝည်ကမ် ဖြင့် ၀၁ စည်ကမ် အရာ။ ပြေကာရိသောဝါ = ဂေါ-၏၏ အဆုံး ဖြ- သရအာ သာလျှင်။ ဟောတိ = ၏၏ “သလောက်လော + နဝ။ ၁၀၁ + နှုန်းမန္တာ” တိ (၁၁၂၃) = ဟူ၍ ဝစ်နာ = ပါသာသာသာ သုကို ဆိုထာ ခြင် ကြောင့်။ ၁-ကာရိသု = ၂-အကွာရာ၏၏ အပြုသောဂေါ။ မယဉ်ရခြင်းသည်။ ဟောတိ = ၏၏ ပိုး မှန်၏။ အန္တဗုဏ်၏ = အန္တဗုဏ်တို့သည်။ ဥန္တာ၏တာန္တာန္တာ၏ နော = ရှုတ်ဆိုပြီ သည်၏၏ အခြား မည် ပျော်ရှု ၁၃၁၈။

လေ့ ရှိကုန်၏။ ပယောအဲနံ = (ကာရိယနှင့်) တွယ်ပြုခြင်း
သည်။ အနုဗ္ဗန္တာတိ = အနုဗ္ဗန္တုဟူ၍။ သက်တော့ = အမှတ်
သက်တဲ့ ပြုခြင်းတည်း။ [အနုဗ္ဗန္တု အမှတ်ပြုရန် ကာရိယနှင့်
တွယ်ပြုခြင်း ဖြစ်သည် ဟူလို့။] ဂဝါဒ္ဓကံ၊ ဂဝါသံ၊ ဂဝါဒ္ဓနံ =
ဂဝါဒ္ဓကံ၊ ဂဝါသံ၊ ဂဝါဒ္ဓနံ ဟူသော ရုပ်တို့ ပြီး၏။ ဂဝါဒ္ဓကံ =
နွား + ဘုံး။ ဂဝါသံ = နွား+မြင်း။ ဂဝါဒ္ဓနံ = နွား+သစ်။ ။

[ဂဝါဒ္ဓကံ-ကို ဂေါ်+ငွေကံ ဟု ပုံစံဖြတ်။ ဂေါသာဝင်
ဟူသော သုတေဖြင့် နောက် ၃-သရ နှောင်းရှုံး ဂေါ်-သုတ္တိ၏။
အဆုံးသရ ၅-ကို အဝင်-ပြု။ သက်တော့+နှစ်ဝေါ+နုဗ္ဗန္တာ
ဟူ၍ ပရီဘာသာ လာသောကြောင့် ၅-အနုဗ္ဗန္တသည် သက်တမျှ
ဖြစ်၍ ပုံစံအစိတ် မဟုတ်ရကား ၅-အနုဗ္ဗန္တကို ယျှဉ်ရ၊ (ချေ
လေ)။ အဝ-ဝယ် ၁-၌ အ-သရလည်း ရွှေတ်ဆိုရုံးမျှ အကျိုးရှိ၍
မယျှဉ်ရ၊ မရွှေတ်ရ။ ၇-ကို အ-သရသို့, ၇-ကို ၃-သရသို့ ကပ်၍
ဂဝါဒ္ဓကံ ဟူသော ရုပ်သည် ပြီး၏။ ။ ဂဝါသံ+ဂဝါဒ္ဓနံ တို့၏
“ဗျ္ဗ္ဗန္တ ဒီယ ရသာ” သုတေဖြင့် နောက် သု-ဗျ္ဗ္ဗည်း ၃-ဗျ္ဗ္ဗည်း
နှောင်းရှုံး ရွှေ အ-သရကို အာ-ဒီယပြု၍ ပြီး၏။]

ဗုတ္ထ ဝေါတိ = ဗုတ္ထ ဝေါဟူသော။ ဗုဒ္ဓ = ဤပြုယုဂ္ဂို—

(၃၆) ၈ + တိသေး + ၁၀ ၀၂။

၉၀၀ = ၉၀-သုတ္တိနောင်းရှုံး။ ဗုတ္ထသူ = ဗုတ္ထ-သုတ္တိ
၏ (အဆုံး) ဗု-သရ၏ (၀၂) ဗု-သရကို။ ၀ = ၀-အကွာာ
အပြုသည်။ ၀၂ = ၀၂က် အချို့။ ဟောတိ = ၏။

၉၀၁၁၁၁ ပရေ = ၉၀-သုတ္တိနောင်းရှုံး။ ဗုတ္ထသူ =
ဗုတ္ထ-သုတ္တိ (အဆုံး) ဗု-သရ၏။ (၀၂) ဗု-သရကို။ ၁၀၁ =
၀-အကွာာ အပြုသည်။ ၀၂ = ၀၂က် အချို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။
၁၀ ၁ = ၁၀ ၀-အကွာာ အပြုသည်လည်း—

(၁၇) ဆိုင် + နှစ်သံ။

ဆိုင်သာ = ဆိုင် ရိဘတ်ဖြင့်။ နိမိန္ဒီငွေသံ = ညွှန်ပြအပ်သော ကာရိယို၏။ ကာရိယံ = အစီအရင် ရိဘကာရိယံကို။ အနှစ်သံ = အဆုံးဝဏ္ဏ + အဆုံးသရ၏။ အရှုံး = ရိပျော်ယံ = သိအပ်၏။ [ပရိဘဘသာသုတေသနးး။]

[ထိုထို ဝိမိသုတ်တို့၌ ကာရိယံ = ကာရိကို ဆိုဝိုဘတ်ဖြင့် ညွှန်ပြအပ်ခဲ့သော ထို ဆိုင်နိမိန္ဒီငွေကာရိယံ = ကာရိ၏။ အဆုံးဝဏ္ဏ + အဆုံးသရ၏။ အရှုံးသရှုံးသာ ဝိမိ ကာရိယံ စိရင်နမည် ဟူလို့။]

ဆိုင်နိမိန္ဒီငွေသံ = ဆိုင် ရိဘတ်ဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သော ကာရိယို၏။ ယံ ကာရိယံ = အကြင် ရိဘကာရိယံ အစီအရင်သည်။ အဖွဲ့ = ရှုံး၏။ တံ = ထို ရိဘကာရိယံ အစီအရင်ကို။ အနှစ်သံ = ဆိုင်နိမိန္ဒီငွေကာရိယို၏။ အဆုံးဝဏ္ဏ + အဆုံးသရ၏။ (အရှုံး။) ရိပျော်ယံ = သိအပ်၏။ ဗုတ္တ = ဤပရိဘဘသာ စည်းကမ်းအရ။ ဗုတ္တကာရသံ = (ဗုတ္တ-သွေါ၏။ အဆုံး) ဗု-သရ၏။ (၀၁) ဗု-အကွာရာကို။ အာအေသော = ၆-အကွာရာ အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။ အာအေသိ-နာနေ = အာအေသိ(ကာရိယံ)၏။ နာရာ၍။ အာမိသံတိတိ = ညွှန်ပြအပ်သောကြောင့်။ အာအေသော = အာအေသ မည်၏။ ဗုတွေဝ = ဗုတွေဝပြယ် ဦး၏။ ဗုတွေဝ = ဤသို့သာလျှင်။ အညြှေ = ၀၁-သွေါမြေ၏။ ၆-မပြရာ၍။ ယာအေသော = (ယ၁၀၁ သရေ သုတ်ဖြင့်) ယ်-အကွာရာပြု။ “တဝါဒ ၁ ရကာနံ ယေ စဝါဒ ၉ ယ ဉာဏ်”တိ (၁၊ ၄၈) = သုတ်ဖြင့်။ တသံ = တ်-အကွာရာကို။ စော = ၆-အကွာရာပြု။ “ဝဂ္ဂလသေဟိ တေ”တိ (၁၊ ၄၉) = သုတ်ဖြင့်။ ယသံ = ယ်-အကွာရာကို။ စကာရော = ၆-အကွာရာပြု။ ဗုဇွေဝ = ဗုဇွေဝ-ဟူသောရှင် ဦး၏။ ဗုဇွေဝ = ဤသို့လျှင်။ ၁၆၀တိ = ၁၆၀-ဟူသောပုဒ်သည်။ ကို =

အဘယ်အကျိုး ရှိသနည်း။ ဇူစာဟ = ဇူစာဟ ဟူသောပြယ်၍
င-မပြုရခြင်း အကျိုး ရှိ၏။ ဇူတိ = ဤသို့၊ အာဟ = ဆိုပြီ။ ။
(အာဒေသ သန္တ = အာဒေသ သန္တတည်း။)

အာဂမသန္တ

အဖာ။ ။ [ကြိုကျမ်း၌ ပုဒ်ဖြတ်ပုံကို ရှေ့ခိုးစွာ ပြပီးမှ
ထိုထိ သုတေသနပြင် စီရင်၍ သန္တပြပီးပုံကို နောက်မှ ပြဆုံးရှု ကြို့
နောက်၍ ရှေ့ပို့းပုဒ်ဖြတ်ပုံကို ပြသော အခန်းကပင် အမိတ် အစိတ်
အနက် ယောဇ္ဈားပုံကို ပြဆုံးတော့အော့။]

တိ အင်လံ = လက်သုံးသစ်ရှိသော ဝါ့။ တိ အရိကံ =
အင်သုံးပါးရှိသော စျော်။ ဘူး အာဒေသ = ဘူး အစရှိသော
ဓာတ်တို့။ မိဂါ = သမင်မသည်။ ဘန္တာ = ကုန်လျှပ်လျက်။
ဥပါကွတိ = ကြည့်၏။ ဇူတိအာဘိ သန္တယော = ဤသို့ အစ
ရှိသော သန္တတို့ကို။ ဝါ့စွဲ = ဆိုအပ်ကုန်၏။ (၀၁) ဆိုပေ
ကုန်အော့။ ။ “မ ယ ဒါ သရေ” တိ = မယဒါ ဟူသောပုံ၊ သရေ
ဟူသောပုံသည်။ (၀၁) မယဒါ သရေ ဟူသောသုတ်သည်။
ဝါ့တေ = လိုက်၏။

(၄၅) ° န တ ရ ဂ ဂါ ၁၁+၀၈၁။

သရေ = နောက်သရေ နောင်းရှု၍။ (၀၁) နောက်ပုံပို့၏။
အစ သရနောင်းရှု၍။ ၁ န တ ရ ဂ ဂါ = ၁-အကွာရာ + န-
အကွာရာ+တ-အကွာရာ + ရ-အကွာရာ + ဂ-အကွာရာတို့သည် လည်း
ကောင်း။ ၁ = မ-အကွာရာ + ယ-အကွာရာ + ဒ-အကွာရာတို့သည်
လည်းကောင်း။ အာဂမာ = လာကုန်သည်။ ဟောန္တ = ဖြစ်
ကုန်၏။

သရေ = နောက်ပုံပို့၏။ အစ သရနောင်းရှု၍။ ကွန် =
အချို့သော ပြယ်၍။ ထော ၁ = ထို ၁-အကွာရာ+န-အကွာရာ+

ဝ-အကွေရာ+ရ-အကွေရာ+ဂ-အကွေရာတို့သည် လည်းကောင် မ ယ ဒ စ = မ-အကွေရာ+ယ အကွေရာ+ခ အကွေရာ+ဗ အကွေရာ+ည် လည်းကောင်။ ဝါ = ဂက်။ အာ မာ = လာ၊ ဘ၊ ည်၊ ဟောနှီး = ဖြစ်ကုန်၏။ အာဂမိနော = (ဝ န တ ရ ဂ ဗ ဗ ယ ဗ-အကွေရာတို့၏။) လာရာငွာန အာဂမိဂို။ အနိယမော် = အထူးမှတ်၍ မပြုအပ်သော်လည်း—

တဲ့ = မှတ်ဖွေအထူး ပြဆိုပြီ အ၊ အဗျာကာ = "ပဒါဒီနံ ကွဲစီ" (၅၊ ၉၂) ဟူသော သူအွေးကြုပ်ပြု၏။ (၀၅) "ပဒါဒီနံ ကွဲစီ" (၅၊ ၉၂) ဟူသော သူတော် သိစေတတ်သောကြောင့်။ သရော ယော = ရွှေ၊ ပုံး၏။ အဆုံးဖြစ်သော သရသည် သာသျော်။ (၀၅) ရွှေ၊ ပုံး၏။ အဆုံး သရမှ နောက်ဖြစ်သော ဌာနသည် သာသွေ့၏။ ဝ နားနံ = ဝ-အကွေရာ+န - အကွေရာ စသည်၏။ အာဂမိ = လာရာငွာန = အာဂမိသည်၊ ဟောဝါး = ဖြစ်၏။ ဟို = အပြစ်ခကာက်၍ ပြဆိုပြီးအ အညှောင်း = (လာရာငွာန = အာဂမိအရ ရွှေ၊ ပုံး၏။ အဆုံး သရမှ နောက်ဖြစ်သော ဌာနမှ) တပါး (သရမှ နောက်+အူည် မှ နောက်-ဟု နှစ်ခုဆက်ဆံ သာမန်)၊ အော်အုပ်အကျင့်၏။ အထွေး = အနောက်ဂို။ ဂယ့်မာနေ = ယူအပ်၊ ပုံး၏။ ရှိသော်။ ပဒါဒီနံ = ပဒါ အစရှိသော ဓာတ်၏။ (အဆုံး၏။) ယုက် ရိပာနံ = က်-အနုစုန်ရှိသော ယု-အကွေရာလာခြင်း၏။ ရိရင်သည် "ပဒါဒီနံ ကွဲစီ" (၅၊ ၉၂) ဟူသော သုတ်သည်။ နိရုံးကံ = အကျိုး ဖြို့အည်။ သီယာ = ဖြစ်လေရာ၏။

ဗွေး = ဤ "ဝ န တ ရ ဂ ဗ ဗ + ဂမာ" ဟူသော သုတ်၏။ အာဂမာ = အာရုံးဖြစ်သော ဂ+န+တ+ရ+ဂ+ဗ+ဂ+မာ။ န-အကွေရာတို့သည်။ အနိယတာဂမိနံ ဝေ = အထူး ပုံး၏။

(သရ+မျည်း နှစ်မျိုးလုံးတို့၏ အဆုံး၌ ဟူ၍) သာယျာ။ စေ
ဘဝန္တ = အကယ်၍ ဖြစ်ကုန်ပြားအုံ။ (ငံ သတိ = ဗြိသို့
ဖြစ်သည် ရှိခဲ့သော) ယကာရာဂမနော် = (၅၁ ၁၆ ၈
၈၀ စာ+ဂမာ-သုတ်ဖြင့်) ယ - အကွာရာ လာခြင်းဖြင့်ပင်ယျာ။
နိပဋ္ဌး = နိပဏ္ဍာတ္ထံ အစရှိသော ပြယ်များသည်။ သိဒ္ဓေး =
ပြီးနေပါလျက်။ “ပဒါဒီနံ ကွစ်” တိ (၅၁ ၉၂) = ပဒါဒီနံ
ကွစ်-ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ မျှော်နသာ = ဓာတ်နမျှော်း၏(အဆုံး၌)
ယကာဂမာ = က်- အနုဗုန် မှတ်ချက်ပါသော ယ - အကွာရာ
လာခြင်းသည်။ နိရုံးကော် = အကျိုးမရှိသည်။ (သိယာ =
ဖြစ်လေရော၏။) ဗုတ္တိ အယံ = ဣသည်ကား။ အမိပ္ပါယာ =
ဂျွဲ့ အမိပ္ပါယ်တည်။

[အမိပ္ပါယ်ကား။ ။၅၇ “၁ န တ ရ ၈ ၈၀ စာ+ဂမာ”]
ဟူသောသုတ်သည် အာဂမဝိစိသုတ် ဖြစ်သည်။ အာဂမဝိစိသုတ်
များ၌ လာရမည့် အကွာရာ-အာဂမကို လည်းကောင်း၊ လာရမည့်
ဌာန=အာဂမိကို လည်းကောင်း ပြမ်း ဖြစ်သည်။ ၅၇ “၁ န တ
ရ ၈ ၈၀ စာ+ဂမာ” ဟူသော သုတ်၌ လာရမည့် အကွာရာ = (၃၁နှုန်း
တိ+ရှု+ဂု+မှ+ယ်+၅၇) အာဂမတို့ကိုသာ ပြဆို၍ “သရ၏ အဆုံး၌
လာရမည်၊ မျှော်း၏ အဆုံး၌ လာရမည်”ဟု လာရာဌာန=အာဂမိကို
အထူး မပြုဆို အပ်သော်လည်း အကကဲ ၅-ခါဒိက္ခာ သုတ်အစဉ်
(၉၂) ၌ “ပဒါဒီနံ ကွစ်”ဟူ၍ ပုံ-စသောဓာတ်များ၏ ၅-စသော
ဓာတ်နမျှော်းတို့၏ အထူး (နောက်)၌ကို-အနုဗုန်ရှိသော ယ - အကွာရာ
လာခြင်းကိုစိခိုင်သည်ကို ထောက်၍၅၇ “၁ န တ ရ ၈ ၈၀ စာ+ဂမာ”
သုတ်ဖြင့် ၃၁နှုန်းတိ+ရှု+ဂု+မှ+ယ်+၅၇-အကွာရာတို့၏ လာခြင်း=အာ
ဂမအစ်အရှင်သည် ရွှေပုံ၏ အဆုံးသရ တည်းဟူသော = အာဂမ၏
နောက်၌သာ လာရမည်။ (ရွှေသရမှ နောက်၌သာ လာရမည်၊
မျှော်းမှ နောက်၌ မလာရ။)

ရှေ့သရ+ရှေ့မျည်း နှစ်မျိုးလုံး=အာဂမိမှ နောက်၌ ၅၇
သုတ်အရ အကွာရာရှစ်လုံးတို့ လာရမည်-ဟု ယူဆလျှင် အထက်
၅-ခါဒိက္ခာ သုတ်အစဉ် (၉၂) “ပဒါဒီနံ ကွစ်”ဟူသောသုတ်ဖြင့်

ပုံ-စသော ဓာတ်တိန္ဒာင် ယ်-အက္ခဏလာခြင်း အစီအရင်သည် အကျိုးမရှိ နိုဝင်က သာ ဖြစ်လေနေ၏၊ ထိသုံးလည်း မဖြစ်သင့်။ သို့ခုကား ထိ “ပာဒါန် ကွဲဗီ” သုတေကို ထောက်၍ ဤ “ဝန်တရ ဂါ စာ+ဂမာ” သုတေဖြင့် လာသော အက္ခဏ ရှုစ်လုံးတို့သည် ရှေ့ပုံးပို့၏။ အဆုံး သရမူနောက် တည်းဟူသော လာရာ = အာဂမိ ဌာန္တာသာ လာ၏-ဟု သန္တာန္တာန်ကျ သိမ့်တ်ရမည်-ဟု ဆုံးလို့သည်။ (နက်နဲ့ပါသည်)။]

တိဝင်လုံး၊ တိဝင်ဂါကံ (ပ) မဟုဒေဝ ရွှေ့ = တိဝင်လုံး၊ တိဝင်ဂါကံ (ပ) မဟုဒေဝ ရွှေ့-ရုပ်တို့ ပြီး၏။ တိဝင်လုံး = လက်သုံး သစ်ရှိသော ဝါး။ တိ ဝိုက် = အင်္ဂါသုံး-ပါးရှိသော ရုံး။ ဘူ ဝိုဒေယော = ဘူ-အစရှိသောဓာတ်တို့။ မီဂါ = သမင်မသည်။ ဘန္တာ = တုန်လျှပ်လျက်။ ဥပီကွဲတိ = ကြည့်၏။ ပရုံးတိ = ဆိုအပ်၏။ ပါဂုည ရှုံးတာ = လေ့လာသည်၏။ အဖြစ်+ဖြောင့်မတ်သည်၏၊ အဖြစ်။

ဗုတော့ = ဤအခါး။ အာယတိ = နောက်အခါး။ စိနိတွာ = ရွှေးချယ်၍။

ယသွာ့ = အကြုံကြောင့်။ ဗုဟ = ဤလောက်၍။ တသွာ့ = ထို့ကြောင့်။ ဗုဟ = ဤလောက်၍။ အဇ္ဇာရေး = ယန္တာကို အစပြု၍။ ။

နိ ရန္တရံ = အကြား မလုံ။ နိရာလယော = အာလယ မရှိ။ နိ ရို့နော = လောင်စာ ကင်းသော မီး။ နိရို့ဟကံ = အားထုတ်ခြင်း ကင်းသော တရား။ နိ ရှုံးရော = သာလွန် သော တရား မရှိသော တရား။ (၀၁) အမြတ်ဆုံးသော တရား။ နိ ရော် = ဉ်အာ ကင်းသော အစာ။ ၃ ရတိုံ့မော = လွန်မြောက်နိုင်ခသော တရား။ ၃ ရာဂတ် = မကောင်းသော လာခြင်း။ ၃ ရှုံးရံ = မကောင်းသော အဖြောကား။ ပါတူ ရဟောသိ = ထင်ရှား ဖြစ်ပြီ။ ပုန် = တဖန်။ အာဂါဆ္ဗာယျ =

ပြန်လာရာ၏။ ပုန် ရွှေတဲ့ = တဖန် ဆိုအပ်သည်။ ပုန် ရေဝ = တဖန်သာလျှင်။ ပုန် = တဖန်။ တော် = ရောက်၏။ မီ = စက် ဆုပ် ရံ့ရာဖွံ့ဖြိုးယဉ်။ အတ္ထာ = ဖြစ်စေသတည်း။ ပါတရာ-သော = နံနက်၍ စားအပ်သော အစာ (နံနက်စာ)။ စတု ရှုံးကံ = အင်္ဂါ လေးပါးရှုံးသော ရဲာန်။ စတု ရာရက္ခံ = လေးပါး သော အစောင့်အရှောက် တရား။ စတု ရီ၌ပါ့ ပဋိလာ-ဘာ = ဇူး၌ပါ့ လေးပါးတို့ကို ရမြင်း။ စတုရောယ နိုတ္-ရုဏ္ဍာတဲ့ = ပြဿနာလေးပါးမှ ကူးမြောက်ခြင်း အကျိုးငှာ။ ဘတ္တာ-ရုဏ္ဍာ = ဘတ္တာ အထွေး = အရှင်၏ အကျိုး၌။ ဝို့ ရေသာ-ရုဏ္ဍာ သော = သော = ဤသည်ကား။ ဝို့ = အသက်မွေး ခြင်းတည်း။ ပထိမာတု ရေဝေ သာ = ပထိ ဓမ္မတု ဝေ သော = သော = ဤသည်ကား။ ပထိမာတု ဝေ = ပထိ ဓမ္မတုသာတည်း။ တာရကာနံ = ကြယတာရာတို့၏။ (မန္တာ = အလယ်၍။) နက္ခတ္တ ရာဇာ ရိုဝ = လမ်းကဲ့သို့။ ဝို့ ရိုဝ္ဗ ကူ့ရွှေ = ဝို့ ဇူး အဗ္ဗကူ့ရွှေ။ အဗ္ဗကူ့ရွှေ = တိမ်ထွက်၍။ ဝို့ ဇူး ဇူး = လျှပ်စီးကဲ့သို့။ သာသပေါ် = မျှနည်းစောသည်။ အ-ရှေ့ရှေ့-ရိုဝ = အာရှေ့ ဇူး = ရူးရဲား ဆောက် ရဲား၌ ကဲ့သို့။ ဥသဘောရိုဝ = ဥသဘော ဇူး = ဥသဘန္တားမ်းကဲ့သို့။ သုန္တ ရေဝ = သူတော်ကောင်းတို့နှင့်သာလျှင်။ သမာသေထ = မြို့ပ ဆည်းကပ်ရာ၏။

ပုထဂေဝ = ပုထဇေဝ = အသီးအခြားသာတည်း။ ရသော = ရသာပြုပြီးသော်။ ပဂေဝ = ပဂေဝ-ဟု ရုပ်ပြီး၏။ ပဂေဝ = ပါ ဝေ = အဘယ်ဆိုဖွံ့ဖြိုး ရှိအုံနည်း။

လဟု မေသိုံ = လဟု သောိုံ = လဟု = လျှင်စွာ။ သောိုံ = ရောက်လျှော့ုံ။ ဂရု မေသိုံ = ဂရု သောိုံ = ဂရု = လေးစွာ။ သောိုံ = ရောက်လျှော့ုံ။ ဇူး = ဤ လောက်၍။ အာဟု = ဆိုကုန်ပြီ။ ကေန = အဘယ် ကောင်းမူ ကြောင့်။ ဇူး = ပြုနတ်ပြည့်။ ကေ = သင်၏။ (ယသော =

စည်းစိမ်သည်)။ ဇူးတိ = ပြည့်စုံသနည်း။ ကသာ = ကြိမ်လုံး
ကြောင့်။ ဘဒ္ဒာ = ကောင်းသော။ အသော ဇူဝ = မြင်း
ကုံသို့။ အာကာသေ = ကောင်းကင်း။ အဘိပူဇော် = ပူဇော်
ရာ၏။ ကေ မေကသာ = တယောက်စီ တယောက်စိ၏။
ယန် = အကြိမ်ကြောင့်။ ဇူဓ = ဤလောက်။ ကေခွေ =
အချို့သော သူတို့သည်။

ဘာတိယော = တောက်ပသည်သာတည်း။ ဟောတိ
ယော = ဖြစ်သည်သာတည်း။ ယထာ ယိုံး = ယထာ ဇူး =
ဤဝါးအုံကုံသို့။ ယထာ ယော = ယထာ ဇော် = အကြိမ် အခြို့
ဖြင့်သာလျှင်။ မာ ယိုံး = မာ ဇူး = ဇူး = ဤဝါးသည်။ မာ
ဟောတူ = မဖြစ်စေလောင့်။ န ယိုံး = န ဇူး = ဇူး = ဤဝါး
သည်။ န = မဟုတ်။ န ယိုဓ = န ဇူးဓ = ဤလောက်။
န = မဖြစ်။ ဆ ယိမာနိ = ဆ ဇူးမာနိ = ခြောက်ပါးကုန်သော
ဤတရားတို့သည်။ နဝ ယိမေ = နဝ ဇူးမေ = ကိုးပါ ကုန်သော
ဤတရားတို့သည်။ ဗောဓိယာ ယော = ဗောဓိယာ ဇော် =
သူဗုဏ်တရားကုန် အလို့ငှာသာလျှင်။ ပထိုး ယော ဓာတု =
ပထိုး ဇော ဓာတု = ပထိုးဓာတ်သာလျှင်။ တေသူ ယော =
တေသူ ဇော = ထိုသူတို့သည်သာလျှင်။ တေ ယော = တေ ဇော =
ထိုတရားတို့သည်သာလျှင်။ သော ယော = သော ဇော = ထို
သူသည်သာလျှင်။ ပါ့ဗို့ ယော်း = ပါ့ဗို့ ဇော်း = အသီးအခြား
(တရားတရား)။ ဂ ယဉ်းနံ့း = ဂ အဉ်းနံ့း = ပြကြောင်းဖြစ်သော
မျည်း။ ဂ ယာကာသိုး = ဂ အာကာသိုး = ဖြေကြားဖြိုး။ ပရိ
ယန်းနံ့း = ပရိ အန်းနံ့း = အစွန် အဖျား + အပိုင်း အခြား။ ပရိ
ယာဘို့နံ့း = ပရိ အာဘို့နံ့း = သိမ်းကျိုး၍ ယူခြင်း။ ပရိ ယုံ့နံ့း =
ပရိ ဥဇ္ဈာန်း = ထက္ကာ သောင်းကျွန်းခြင်း။ ပရိ ယေသတိုး =
ပရိ သေတိုး = ရှာမြို့း၏။ ပရိ ယေသနံ့း = ပရိ အိုးသနံ့း =
ပြီးဆုံးခြင်း။ နို့ ယာယောဂေါ် = နို့ အာယောဂေါ် = အမြဲ
အလွန် ယူဦးခြင်း။

ဤ အရှေ့ = ဤ အရှေ့ = တက်ကြခြင်း။ ဤ အယာ =
 ဤ အယာ = တိုးပွားခြင်း။ ဤ အိဟာံ = ထုတ်
 ဆောင်အပ်ပြီ။ ဤ ဒိတော = ဤ ဇူတော = တက်ထွန်းပြီ။ ဤ
 ဒီရိတ် = ဤ ဦးရိတ် = မြှက်ဆိုအပ်ပြီ။ ဤ အော် = ဤ တို့ =
 တက်၏။ သကို အော် = သကို° အော် = တကြိမ်သာလျှင်။ ကိုယ့်
 အော် = ကိုယ့် အော် = အနည်းငယ်သာလျှင်။ ကေနစိ အော် =
 ကေနစိ အော် = တစုံတရာကြောင့်ပင်လျှင်။ ကိုယ့်ကိုယ့် အော် =
 ကိုယ့်ကိုယ့် အော် = အနည်းငယ်များကြောင့်ပင်လျှင်။ ကောစိ အော် =
 ကောစိ အော် = အနည်းငယ်သာတည်။ သမ္မာ အတွော = သမ္မာ
 အတွော = ကောင်းစွာ ယူအပ်ပြီ။ သမ္မာ အညာ = သမ္မာ
 အညာ = ကောင်းစွာသိ၍။ ရိမုတ္တာနံ = ကိုလေသာမှ လွတ်
 ကုန်သူတို့အား။ သမ္မာ အော် = သမ္မာ အော် = ကောင်းစွာသာ
 လျှင်။ ယာဝ အတွဲ့ = ယာဝ အတွဲ့ = အလိုကြုံသလောက်။ ယာဝ
 ဒီစွဲကံ = ယာဝ ဇူစွဲကံ = အလိုကြုံသလောက်။ ယာဝ အော် =
 ယာဝ အော် = အကြောင်းများလောက်လျှင်။ တာဝ အော် = တာဝ
 အော် = ထိုများလောက်လျှင်။ (၀၁) ထို့ကြောင့်ပင်လျှင်။ ပုန် အော် =
 ပုန် အော် = တဖန်သာလျှင်။ ယ အတွဲ့ = ယံ အတွဲ့ = အကြောင်း
 အကျိုး။ ယ အန္တရာ = ယ အန္တရာ = အကြောင်းအကြောင်း။ တ
 အန္တရာ့ = တ အန္တရာ = ထိုအကြောင်း။ တ အံ့ ရိမုတ္တာ = တ
 အံ့ ရိမုတ္တာ = ထိုအကြောင်းဖြင့် လွတ်ခြင်း။ တ အတွဲ့ = တ အ[ံ]
 အတွဲ့ = ဦးအကျိုး။ အတွဲ့ အတွဲ့ = အတွဲ့ အတွဲ့ = မိမိအကျိုး။
 တ အတွဲ့ = တ အတွဲ့ = ထိုအကျိုး။ သ အတွဲ့ ပသုတော =
 သ အတွဲ့ ပသုတော = မိမိအကျိုး၌ လေ လာ အားထုတ်သည်။
 သို့သာ = ဖြစ်ရာ၏။ အညာ အတွဲ့ = အညာ အတွဲ့ = စင်စစ်
 သာ်ကား။ မန်သာ အညာ = မန်သာ အညာ = မန်သာ =
 ဂိုဏ်ဖြင့်။ အညာ = သိ၍။ ရိမုတ္တာနံ = ကိုလေသာမှ လွတ်ကုန်
 သော သူတို့အား။ ဗဟို အော် ရှုံး = ဗဟို အော် ရှုံး = များ
 စွာသောညွှေ့။

ဝါတွေ = ဝါ-ဟူသော အလိုက်သွေးသည် (အဘယ် အကျိုး ရှိသနည်း)။ အဖွဲ့ အဖွဲ့ = အဖွဲ့ အဖွဲ့-အစဉ်သော ပြယ်တို့၌ (အာရုံ အကွား မလာရခြင်း အကျိုး ရှိ၏)။ အဖွဲ့ အဖွဲ့ = မိမိအကျိုး။ ဒုမ္မန္ဒာတဲ့ = မကောင်သဖြင့် ဆောက်တည် အပ်သည်။ ပါတု အဟောသိ = ထင်ရှာဖြစ်ပြီ။ ၁၀၁၈-ကာရသိ = အလိုက် ဝါ-သွေးသိ။ ၀၀၉၇၆တိဘာသွား = ၀၀၉၇၆တိဘာသာ ဖြစ်သည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ (၀၁) ပိုင်းခြား ကန့်သတ်အပ်သော ပြယ်တို့ အခါး၊ စီရင်သည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ ချွဲ့နတော် = ချွဲ့တည်းဟူသော အာဂါမှ နောက်၍လည်း။ ၄၄ = အာဂမ အစိအရင်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဘိက္ခာနှင့် ရွှေ့ပေယျ-ဘိက္ခာနှင့် ဥဇ္ဈာပေယျ = ဘိက္ခာနှင့်မတူကို ထ စေ ပြားအုံ။ စံရုံ နာယတိ = စံရုံ အာယတိ = ကြာမြင့်မှ လာ၏။ တံ ယော = တံ ခေါ် = ထိသူကိုသာယျုင်။ [ဗြိကား ချွဲ့ နောက်၍ အာရုံ ပြယ်တည်း။]

ဆ = ခြောက်ပါးကုန်သော။ အသိညာ = အသိညာ၌ တို့သည်။ ဆ အာရုံ = အာရုံ ခြောက်ပါ့ရှိသော တရား။ ဆ အသီတိ = ရှစ်ဆယ် ခြောက်ခု။ ဆ အံသာ = ခြောက်ပါးသော အစိတ်တို့။ ဆ အာယတန်း = ခြောက်ပါးသော အာယတနာ။ ဗုတ် ဗုဒ္ဓ = ဗြိပြယ်တို့၌။ ဝါ+သရေတိ စ = ဝါ-ဟူသော ပုံး+သရေး-ဟူသော ပုံးသည် လည်းကောင်း။ အာဂမောတိ စ = အာဂမော-ဟူသော ပုံးသည်လည် ကောင်း။ ဝါတွေတေ = ရှေ့။ (၂၀+၄၄+၄၅) သုတ်တို့မှ လိုက်၏။

(၄၆) ဆာ ငွေား

ဆာ = ဆ-သံ့ာ သွေးမှု (နောက်၌)။ ငွေား = ငွေား-အကွားသည်။ အာဂမော = လာသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဆ သံ့ာ = ဆ-သံ့ာ သွေးမှု။ ပရသု = နောက်ဖြစ်သော။ သရေသု = သရေး၏ (အစဉ်)။ ဝါ = ၈က်။ ငွေားကာ-

ရေ = ငြု-အကွဲရာသည်။ အာဂမော = လာသည်။ ဟောတိ = ၏။ ဆာတိ = ဆာ-ဟူသော ပုဒ်သည်။ အနုကရဏ္ဏစွာ = အနုကရဏ္ဏပုဒ် ဖြစ်သောကြောင့်။ ကေဝစ်နံ = ကေဂုဏ် ပုဒ် ဖြစ်၏။ ဆဋ္ဌဘိညာ (ပ) ဆဋ္ဌသတုတန် = ဆဋ္ဌဘိညာ (ပ) ဆဋ္ဌသတုတန်-ရုပ်တို့ ပြီး။ ၂၀၁၉၀ = အလိုက် ဝါ-သွှေ့ သည် (အဘယ်အကျိုး ရှိသနည်း)။ ဆ အဘိညာ = ဆ-အဘိညာ-ဟူသော ပြုယ်နှင့် ငြု-အကွဲရာလာခြင်းကို တားမြစ် ခြင်း အကျိုးရှိ၏။ ။

(အာဂမသန္တာ = အာဂမသန္တာ၏ ။)

အသသနံ = ပမြိုင်ရခြင်းသည်။ လောပေါ့ = လောပပိုမည်၏။ ဌာနံ = ဌာနံ (အာဇာသီ) ဖြစ်သော ဝဏ္ဏကို။ အာမန္တုယ = ထူမးမိုး နှုမ်နှင်း၍။ ယံ = အကြင် သရ+မျည်းသည်။ (၀၁) သရ+မျည်းကို။ ဒီသာတိ = ထင်၏။ (၀၁) မြိုင်ရ၏။ သော = ထိသရ+မျည်းသည်။ အာဇာသော နာမ = အာဇာသ မည်၏။ ယာ အသန္တာပွဲတိ = အကြင် ရေးက မရှိသော ဝဏ္ဏ၏။ ထင်ရား ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည်။ အတွို့ = ရှိ၏။ သော-တု = ထိရေးက မရှိသော ဝဏ္ဏ၏။ ထင်ရား ဖြစ်ပေါ် လာခြင်းသည်ကား။ အာဂမော = အာဂမ မည်၏။

[ရှိရင်းစွဲ ဝဏ္ဏကို မြိုင်ပါခြင်း+မရှုတ်ဆိုရခြင်းသည် လောပ ဂိမ် မည်၏။ ဌာနံ (အာဇာသီ) ပြိုင်ဆေး ဝဏ္ဏကို လွှာမ်းမိုး နှုမ်နှင်း ပယ်ဖျောက်၍ ထိုးနှုန်း အာ ၃၀ မျိုး ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝဏ္ဏသည် အာဇာသ ၇၉၅။ ခုံးရုံးက ပျိုးသာ အကွဲရာ၏။ ရှိလာခြင်းသည် အာဂမ မည်၏ ဟူလို့။]

(သရသန္တာ = သရသန္တာ၏ ။)

သရုပ္ပါးနိုင်

ကညာ ဗုံး၊ ကညာဝါ ဗုံး = ကညာ ဗုံး၊ ကညာဝါ
 ပြီးဆုံး အစဉ်သော်။ သချာဖို့ နှစ်သော် = သရာဖို့ အစိ
 အရင်ကို တားမြစ်ခြင်း အစိအရင်ကို၊ ဝါးတို့ = ဆိုအပ်၏
 (၀၁) ဆိုပေအံ့။ ဟို = မှန်၏။ ပုံးတို့သော် = တားမြစ်ခြင်း
 ပုံးတို့သော် အမိအရင်သည်။ ပသာပုံးတို့ကော် = ပြုကပ်ခြင်းလျှင်
 ရှေ့သွားရှိ၏။ ပုံးတို့သော် = ဒု၊ သရာတို့။ လောပေ =
 (သရော လောပေါ့ သရော-သွားရှိဖြင့်) ချေခြင်း အစိအရင်သည်။
 သမ္မတွေ = ရောက်လုလသုသည် ရှိသော်။ သရောတို့ ၁ =
 သရော-ဟူသော ပုံးတို့သည် လည်းကောင်း။ ဝေတို့ ၁ = ၀၁-
 ဟူသော ပုံးတို့သည် လည်းကောင်း။ ဝါယွာ = ရှေ့သွာတို့မှ
 လိုက်၏။

(၂၀) နှင့် ၀၅။

နှင့် = ရှေ့ နောက် သရုပ္ပါးနှင့် ဘုံးကို။ ၀၅ = ၈ကပ်။
 နှင့် လုပျခွဲ့ = (သရော လောပေါ့ သရော-သွား + ပရော
 ကွန်-သွားတို့ဖြင့်) မချေအပ်ဘူး။

ပုံးပရသာ နှင့် = ရှေ့သရာ+နောက်သရ နှစ်လုံး
 စလုံးတို့ကိုပင်။ ၀၅ = ၈ကပ်။ ဂုဏ် = အနည်းငယ်သော
 ပြယ်ရှုံး။ နှင့် လုပျခွဲ့ = မချေအပ်ဘူး။ ကညာ ဗုံး [နှစ်လုံး
 စလုံး မချေခသာ ပြယ်] + ကညာ ဗုံး [ရှေ့သရ ချေသော ပြယ်]
 + ကညာဝါ ဗုံး [နောက်သရ ချေသော ပြယ်] = သတို့
 သမီးကဲသူ့။

သာရိပုံး = ချုပ်သား သာရိပုံးဖြော်။ ဗုံး = ဤလောက
 ဦး။ ကေနှင့် = အချို့ သော ပုံးလုံးသည်။ [ရှေ့အ+နောက်
 ဗုံး မချေသော ပြယ်]။ ။ သိဝက = သိဝက်။ ဟို = လာ
 လော်။ ဥဇ္ဈ္ဇာဟို = ယလော်။ [ရှေ့အ+နောက် ဥ မချေသော
 ပြယ်]။

အာယဉ် အာနန္တာ = အရှင် အာနန္တာသည်။ [ရွှေ၊
အာ+နောက် အာ မချေသော ပြယုဂ်]။ ဂေါထာ = ဂါထာ
တိုကို။ အဘာသီ = ရွတ်ဆိုပြီ။ [ရွှေ၊ အာ+နောက် အ မချေ
သော ပြယုဂ်]။ ။အဝါ အဘာသာရာ ယထာ = အဘာသာရ^{ဗြာ}
မြွားလီးတိုက့်သို့။ [ရွှေ၊ အာ+နောက် အာ မချေသော
ပြယုဂ်]။ ။တေ ဂိုဏ် စ = ဂိုဏ်သုံးပါးလည်း ရှိကုန်သော။
ဤပိုပဲ့စာစ = တန်ခိုးနှင့် ပြည့်စုံခြင်းသူလည်း ရောက်ကုန်သော။
[ရွှေ၊ အာ+နောက် ဤ မချေသော ပြယုဂ်]။ ။ဘဝါ =
သည်။ အာသနာ = မှု။ ဥဋ္ဌသု = ထုံး။ [ရွှေ၊ အာ+နောက်
ဥ မချေသော ပြယုဂ်]။ ။ဘဝါ = သည်။ တံ့ = ဤ
စကားကို။ အဝါစ = ဖန့်တော်မူပြီ။ [ရွှေ၊ အာ+နောက် ဥ
မချေသော ပြယုဂ်]။ ။အဘိဝါဇာတ္တာ = ၍။ ကေမန်း = ၅။
အဋ္ဌသီ = ရှုံးတည်ပြီ။ [ရွှေ၊ အာ+နောက် ဥ မချေသော
ပြယုဂ်]။ ။ဝန္တာ = သွား၍။ အေလောက်န္တာ = ကြည့်
သည်ရှိသော။ [ရွှေ၊ အာ+နောက် ဤ မချေသော ပြယုဂ်]။

၁၃၀၂ = ဟူတဝါဒ = ဟုတ်မှန်သည်ကို ဆိုလေ့ရှုသည်။ အထူ-
၀၃ = အကျိုးရှုသည်ကို ဆိုလေ့ရှုသည်။ [ရွှေ၊ ဗြိ+နောက်
အ မချေသာ့ ပြယုဂ်]။ ၁၃၂ = စီနှုံးပသည်။ အရဟံ =
ပူဇော်အထူးကို ခံထိုက်သော သုဓမ္မ ဘုရားသည်။ ယံ =
ယန် = အကြံင် အကြောင်းဖြင့်။ အသာ = ဖြစ်လေရာ၏။
[ရွှေ၊ ဗြိ+နောက် အ မချေသာ့ ပြယုဂ်]။ ၁၃၃ = သာမာ-
ဝတီ = သည်။ အာဟ = ဆိုပြီ။ [ရွှေ၊ ဗြိ + နောက် အ^၁
မချေသာ့ ပြယုဂ်]။ ၁၃၄ = ပါပကာရီ = မကောင်းမှုကို ဖြေသာ
သူသည်။ ဥဘယ္တ္တ = ပစ္စာပွန် + တမလွန် ဘဝ နှစ်တန်း။
တပ္ပတီ = ပူပန်ရာ၏။ [ရွှေ၊ ဗြိ + နောက် ၉ မချေသာ့
ပြယုဂ်]။ ၁၃၅ = မြစ်ရေသည်။ ၁၃၆ = လွမ်းမိုး၏။
[ရွှေ၊ ဗြိ+နောက် ၁၁ မချေသာ့ ပြယုဂ်]။

ယောက် ဘိက္ခာ = အကြင် ရဟန်းတို့သည်။ အပိုဒ္ဓာ =
အလိုနည်းကုန်၏။ [ရှေ့ပြ+နောက် အ မချေသော ပြယ်] ။ ။
ဘိက္ခာ = တိုကို။ အာမန္တာသိ = ခေါ်၍ ငွေ့ဝေါ်မူပြီ။ [ရှေ့
ပြ+နောက် အာ မချေသော ပြယ်] . ဘိက္ခာ = တို့သည်။
ဥစ္စာယိုသူ = ကဲ့ရဲကုန်ပြီ။ [ရှေ့ပြ+နောက် ဥ မချေသော
ပြယ်] ။ ဘိက္ခာ = တို့သည်။ ဆံ = သို့။ အာဟံသူ =
ပြောဆိုကုန်ပြီ။ [ရှေ့ပြ+နောက် ဆ မချေသော ပြယ်] ။

၅၆၁
 ၂၇၁။ ဂါမ = ဤရှု။ အာရက္ခကာ = စောင့်
 ရှောက်ကုန်သော နတ်တို့သည်။ [ရှေး၊ e + နောက် အာ
 မချေသော ပြယ်]။ ၃၇၉ = ခုန်သိမ်းကုန်သော။ ၂၇၈ =
 ဤသူတို့သည်။ [ရှေး၊ e + နောက် ၃ မချေသော ပြယ်]။ ၂၇၉
 ကတမေ ကောဘသ = အဘယ် တစ်ဆယ်၊ တစ်ပါးတို့နည်း။
 [ရှေး၊ e + နောက် ၃ မချေသော ပြယ်]။ ၂၇၁။ ဂုဏ်ရေ =
 နက်စွာထသော။ ၂၇၁။ သက္ကာနိုက် = ရေနှင့် နှုန်းကို အောက်ပြီ
 အရှု။ [ရှေး၊ e + နောက် ၂၇၁ မချေသော ပြယ်]။

အပြမာဒေါ = မမေ့ မလျော့ခြင်းသည်။ အမတံ ပုံ =
သေခြင်းကင်းရာ နိဗ္ဗာန်၏ အကြောင်တည်း။ [ရှေ ၂၅+
နောက် အ မချေသော ပြယ်]။ "သံသော = သည်"
အဘဂ္ဗ္ဗတဲ့ = လာပါစေ။ [ရှေ၊ ၂၅+နောက် အ မချေသော
ပြယ်]။ "ကော = သည်။ ဗုံမံပထဲ = တိ။ ဂစေသာတိ =
ရွှေးစိစစ်လိမ့်မည်နည်း။ [ရှေ ၂၅+နောက် ဗုံ မချေသော
ပြယ်]။ "အာလောကော = ပညာ အရောင်အလင်းသည်။
ဥအပါး = ထင်ရှုံးဖြစ်ပြီ။ [ရှေ ၂၅+နောက် ဥ မချေသော
ပြယ်]။ "မကော ကောယ = တယောက်ချင်းချင်း" [ရှေ,
၂၅+နောက် ၄ မချေသော ပြယ်]။ "ဝါယွာရော = ဝါယွာ
သော။ ၂၅ယာ = ၂၅ယာတရားတို့သည်။ [ရှေ ၂၅+နောက်
၅ မချေသော ပြယ်]။

အရေ = အချင်းတို့။ အပေါ် = ငါးသည်လည်း။ [ရွှေ၊
ဗြို့+နောက် အ]။ ။သစေ = အဘေးယ်၌။ ဗုံးမသာ ကာယသာ =
ဤကိုယ်၏။ [ရွှေ၊ ဗြို့+နောက် ဗုံး]။ ။နှာ အတိုက္ခာမော =
မလွန်ခြင်း။ [ရွှေ၊ ဗြို့+နောက် အ]။ ။အဟော အဆ္စာ-
ယော = ယော လက်ဖျစ်တိုး၍ အုံချိုးဖွယ်ပါပေ။ [ရွှေ၊ ဗြို့+
နောက် အ]။ ။အထော = ထိမှ တပါး။ အနှစ်ာ စ =
အဆုံးလည်း။ [ရွှေ၊ ဗြို့+နောက် အ]။ ။အထ ခေါ် =
ထိအခါ်။ အာယသွာ = အရှင်သည်။ [ရွှေ၊ ဗြို့+နောက်
အာ]။ အထော = ထို့။ ဗြို့ငွေ+စိုက္ခကာ = ဗြို့ငွေင်+
စိုက္ခကုင်ထို့သည်။ [ရွှေ၊ ဗြို့+နောက် ဗြို့]။ ။တတော =
ထိအခါ်။ သစ္တာ = မြတ်စွာဘုရားသည်။ အာမန္တယို =
မိန့်တော်မူဖြူ။ [ရွှေ၊ ဗြို့+ဗနာက် အာ]။ ဗုတ္တ ဝေမာ-
ေယာ = ဤသို့ အစရိုကသာ ပြပုဂ္ဂတို့သည်။ ကာလ ချုပ် ဓာနေ-
နော် = ရွတ်ဆိုရာ ကာလခြားခြင် ဖြင့်ပင်။ သိမ္မန္တာ = ပြီး
ကုန်၏။

[အရေ အဟော - အရှိုးသော ဗုံးပုဂ္ဂတို့၌ကား နွှတ်ဆိုရာ
ကာလခြားသောကြောင့် ရွှေ+ဗနာက် သုတေသနကို ပေါ်ပေါ်ရ၊ ဤ
“န ဒွေ ဝါ” သုတေသန ကားမြင်နှင့် မလို-ဟု ဆိုလို၏။]

ကွစ်တို့ = ကွစ်-ဟူသော ပုဂ္ဂသည်။ ကို = အဘယ်
အကျိုး ရှိသနည်း။ [ကွစ် တွေ့ဝါ-ရှိလျှင် ယုဇ္ဇာတရ]။ အာ-
ဂတာ+ထွေး (ပ) သို့+စ စို့ ပုဂ္ဂသသာ သော် = ဟူသော
ပြယ်တို့ မတားမြစ်ရခြင်း အကျိုးရှိ၏။ အာဂတာ = လာ
ကုန်သည်။ အထွေး = ပြစ်ကုန်၏။ အာဂတာ = ကုန်သည်။
အမှု = ကုန်၏။ အသာ = ထိသူ၏။ ဝါရော = အလှည့်အကြိမ်
ကား။ ကတမော = အဘယ်နည်း။ အယံ ပုဂ္ဂသော = သည်။
အပြသုတော် = နည်းသော အကြေားအခြင် ရှိ၏။ စမရှိ+စ =
စာမရှိ သားကောင်ကဲ့သို့။ သေ့မွှေ+စ = သေ့မွှေ စေ = ခုံသိမ်း
သော သူတို့သည်ပင်။ သွေ+စ = သော စေ = ထိသူသည်ပင်။

သေ+ဝ နယော = ဤနှုန်းလျင် နည်းရှု၏ (၀၁) ဤနည်း
အတူတည်း။ ဧွေ = ဤပြခြေသူ။ အာယသွေခန္ဓာ = လို့
သည်။ ပရိသွေ့၍ = အာဖော်မှင်းကုန်၏။ နေ+ယွေ = နော
ဧွေ = ဧွေ = ဤ။ နော = ငါ့သူသည်။ ကုတေ + ယွေ =
ကုတော် ဧွေ = ဧွေ = ဤ ရုပ်နာမ်းရာရံ။ (တဲ့ = ထိနိစွဲ-
စသော သဘောကို)။ အုအဝာ လွှဲ့၍ = အာယမှာ ရနိုင်
အဲနည်း။ (မရနိုင်သည်သာကုန်း)။ သစေ+သ = သစေ သေ =
မြာဟ္မာကဲ = ပုလ္လား။ ဒသ = ဒေသာ = ဤသူသည်။ သစေ =
အကယ်၍။ တထူ+ပဲ = ထိတော့အပ်လျင် ဥပမာဏ္ဍားသာ။
ယထာ+ဟ = ယထာ အာဟ = ဘုရား အာယသို့ ဟော
သနည်း။ မိရှာ+ယတန်း = မိရှာဟု ဆိုအပ်သော အာယတန်။
အပိဇ္ဇာ+ယော = အပိဇ္ဇာဟု သော ပြုပါ။ ဇူလိုင်းယံး =
ဇူလိုင်း။ အဘိဘာယတန်း = အဘိဘူဟု ဆိုအပ်သော အာ
ယတန်။ ဘယတူပဋ္ဌာန်း = ဘေး အနေအားဖြင့် ထင်ခြင်း။
ဇူစ် = ဤလောက်။ ပုဂံသသု = ယောကျော်၏။ သော်း =
မြတ်သော်။ ဂျော်း = ဥစွာကား။ သွေ့၍ = သွေ့တရားတည်း။ ။

(သရသနိနိသော် = သရသနိကို တားမြစ် သော
အခန်းတည်း။) [ကစွမ်းကျပ်၍ ပကတိသနိန်း တူမှု၏]

ပိုယ့်ရသုသန်း

တဗြာ = ထိနိဗြာန်း။ အဘ်ရတိ = အလွန် မွေ့လျှော်
မြင်း။ တဗြာ = ထိနိဗြာန်း။ အယ် = ဤသောဘာပစ္စိမ်းသည်။
ဗုဒ္ဓ အနသုတိ = ဘုရားဘို့ အဖန်ပန် အောက်ဆမ မြင်း သ
အစိုးကာ = အကျိုးရှုသည်။ သညာဝါ = သညာ ရှုသည်။
အသု = ဖြစ်ရာ၏။ ကား၏ = ထိုအခါ်။ အဟံ = ငါ့သည်။
ဇူစ် = ဤလောက်။ ယာနိ ဇူတာနိ = အကြိုင်နတ်တို့သည်။
ဂျော်း ဇူတိ = အော်ကိုပါ၏ ဟူ၍။ အတိ ဇူတော် =

လွန်၍ ဖြစ်သည်။ ကိုကို ဗုဝ် = ယစ်မက္ခာသို့။ ဗဟို ဥပကာရံ =
 များစွာ ကျေးဇူးရှိသော တရား။ မရ ဥပကံ = ချိမြိုင်သော
 ရေ။ သူ ဥပစာရိတ် = ကောင်းစွာ မှတ်အပ်၏။ သော်
 အယံ = ထိုသူသည်လည်း။ ဗုဒ္ဓဘို = ယခုအခါ၍။ အဟံ =
 ငါသည်။ သစေ = အကယ်၍။ အယံ = ဤသူသည်။ အယံ =
 ဤသူသည်။ အပူသူတော့ = နည်းသော အကြေားအမြင် ရှိ၏။
 ဗုတုရု ဗုတုရေန = ဤမှ တပါး ဤမှ တပါးဖြင့်။ ဗုဒ္ဓ = ဤ
 လောက၍။ ရို့ဗု့ = ဥစွာကား။ သွှေ့ = သွှေ့တရားတည်း။
 ကမ္မ ဥပနိသယော = ကံတည်းဟူသော အား ကြီး သော
 အကြောင်း။ တထာ ဥပမံ = ထိုတော့အပ်လျှင် ဥပမာရှိသော။
 ရှုံးဗုပူတော့ = ညျဉ်စာ စုံးခြင်းမှ ရှောင်ကြည်သောသူ။
 ရ ဥပသမော = ပြိုးအေးရာ။ လောကသု = သတ္တ လောက
 ၏။ ဗုတိ = ဤသို့။ အောင် ဗုတိ = အရှင်မင်းကြီး ဟူ၍။ ရ
 အတိပတ္တိ = တထဲထဲ ကျကုန်၏။ ရ အတိနာမေနှိုး = လွန်
 မြောက်ကုန်၏။ သံယာရို အပါ = သက်န်းသည်လည်း။ ဇီဝတ
 ဟေတု အပါ = အသက်ဟူသော အကြောင်းကြောင့်လည်း။
 ရို့ဗု့ ဗုဝ် = လျှပ်စီးက္ခာသို့။ ဗုဒ္ဓ = ဤလောက၍။ ရို့ဗု့ဗု့ = ဥစွာ
 ကား။ ကို သူ = အဘယ်နည်း။ သာစု ဗုတိ = ကောင်းပါပြီ
 ဟူ၍။ အသု = ထိုအရိယာ သူမြတ်အား။ တေ = ထိုကိုလေသာ
 တို့ကို။ ပဟိနာ = ပယ်အပ်ပြီးကုန်သည်။ သော = ထိုသဘော
 သည်။ အသု = ဖြစ်ရာ၏။ မရဝ် = ပျားက္ခာသို့။ ဗာလော =
 သူမြတ်သည်။ မည်တိ = အောက်မော်၏။ ငံး = ဤအတူ။
 ဂါမေ = ရွှေ၍။ မှန် = ရဟန်းသည်။ စရေ = ကျင့်ရာ၏။ ထိ
 တိကွာ = အလွန်အမင် သည်းခံခြင်း တည်းဟူသော။ ခန္ဓိ =
 အမိဝိယန် ခန္ဓိတရားသည်။ ပရမံ = မြတ်သော။ တပေါ့ =
 အကျင့်တည်း။ မံကု = ပျက်နာ မသာယာသည်။ န ဘဝိ-
 သာမိ = မဖြစ်ပေလတ်ဆုံး။ သူ အကွာတော့ = ကောင်းစွာ
 ဟောအပ်သော တရား။ ယော အဟံ = အကြောင် ငါသည်။

သော အဟံ = ထိပါဘုည်။ ကာမာဝော = ကာမကြောင့်။
 သောကော = စိန်ခြင်းသည်။ ဓာတ်တိ = ပြီး၏။ ကာမ-
 ဝော = ကြောင့်။ ဘယ် = ဘေးသည်။ ဇာယတိ = ၏။
 သလော စ = စွမ်းနိုင်သည် လည်းကောင်း။ ဥဇ စ = ပြောင့်
 ပတ်သည် လည်းကောင်း။ သူဟုဇ စ = အလွန် ပြောင့်မတ်
 သည် လည်းကောင်း။ အနုပညာတော = မထိပါခြင်း။ အနု-
 ပဝါဒေါ = မစွမ်းဖွံ့ဖြိုး။ ခုရက္ခာ = စောင့်ရှောက်ပိုင်းသည်။ ခု
 ရမံ = ပွဲ လျှော်နိုင်ခသည်။ ခု ဘရတာ = ပွဲ ပိုင်းခသည်၏။
 အဖြစ်။ [အိသုဖြူရမည် ပြယ်တိုကို ခင် ပြုခြင်းကည်း။]

လောက = လောကြုံ။ ယို့ ဝါ = ယမ်းယို့
 လည်းကောင်း။ ဟုတ် ဝါ = ယမ်းကြီးကို လည်းကောင်း။
 ယဒီ = ထိမျိုး။ သာဝက ဝါ = တပည့်တိုကို လည်းကောင်း။
 ဓမ္မသာ = သစ္စာလေ ပါး တရားကို မြှင့်တတ်သူ၏။ သော =
 တေ ပုဂ္ဂလာ = ထိအရိယာ ပုဂ္ဂါးတို့သည်။ ဆော = ထိ
 သူသည်။ ဘောဝါရီ နာမ = ဘောဝါရီသာ မသု၏။ သော =
 ထိအရိယာ ပုဂ္ဂါ်လ်သည်။ ရကောန = ရက်အားဖြင့်။ ယထာ-
 ဘာရီ = ယထာဘာရီ မည်၏။ ဗုံး ယလာ = ဤတရားကဲ့သို့။
 သမ္မာ = ကောင်းစွာ။ အကွာတော = ဟောပြားအပ်သာ။
 ပရာ ကမော = ပြင်စွာ အားလုတ်ခြင်း။ ကဏ္ဍာ ကွယာ =
 တဏ္ဍာ၏၊ ကုန်ရာ နိုဗာ၏။ ရဲာနသာ = ရဲာန်ကို။ လာဘို့ =
 ရခြင်းရှိသည်။ အဖို့ = ဖြစ်၏။ ထူလူနွယာ = ရှုံးရင်း ကြိမ်း
 တမ်းသော အဖြစ်။ ဗုတ် ဗုဝ် = ဤပြယ်တို့၌ —

(၁၃) ဈာဇ္ဇန် ဒီယ + ရသာ။

ဈာဇ္ဇန် = အခြားမရှိ နောက်ဈာည်း နွောင်းရှုံး။ ဒီယ +
 ရသာ = ရသာ သရကို ဒီယအပြီ+ဒီယသရကို ရသာ၏။ ရသာ၏
 သည်။ ဟောနှီး = ဖြစ်ကုန်၏။

ဗျူးနေ = ၃။ ရသာ+ဒီပါဘန် = ရသာဘရ + ဒီပါဘရ^ဘ
 တိုကို။ ကွစ် = ၂။ ဒီပါ+ရသာ = တို့သည်။ ဟောနှုန်း = မြစ်
 ကုန်၏။ တကြောဘိရတိ (ပ) ထုလွှာယော = တကြောဘိရတိ
 (ပ) ထုလွှာယော-ဟူသော ပြယ်တိုး၏။ ။ကွစ်တိ = ကွစ်-
 အလိုက်သခြားသည်။ ကို = အဘယ်အကျိုး ရှိသနည်း။ [ပို့၌
 “ကွစ် တွေဝ” ရှိလျှင် ယူလွှာတရ]။ တျော်၊ သွေသာ၊ ပတိလို
 တိတိ = ပတိလိုတိ-အစရိုသော ပြယ်တို့၌။ ဒီပါ နိသေ-
 ခေါ် = ဒီပါအစီအရင်ကို ကားမြစ်ခြင်း အကျိုးရှိ၏။ တူ+နွဲ = .
 တေ အော် = အော် = ယနေ့။ စော = သင့်အား။ သွဲ + သာ =
 သော အသာ = အသာ = ထိုသူအား။ သော = ထိုတရားသည်။
 ပတိလိုတိ = တွန့်ဆုတ်၏။ ။မာယိုံ (ပ) သူယတိတိ =,
 မာယိုံ (ပ) သူယတိ-အစရိုသော ပြယ်တို့၌။ ရသာ ကာရိယ
 နိသေခေါ် = ရသာ အစီအရင်ကို ကားမြစ်ခြင်း အကျိုးရှိ၏။
 မာယိုံ = မာ ဗူး = ဗူး = ဤသဘောသည်။ မာ = မမြစ်
 စေလင့်။ မနသာ = စိတ်ဖြင့်။ အညာ = သိ၍။ ဂုဏ်ဘန် =
 လွတ်ကုန်သော သူတို့အား။ ယထာကူး = အစဉ်အတိုင်း။ (၀၁)
 အစဉ်ကို မလွန်မှု၍။ အာရကွာတိတံ့ = စောင့်ရှောက်ခြင်းကို
 လွန်သော သဘော။ ဒီယတိ = ပေ.အပ်၏။ သူယတိ = ကြား
 အပ်၏။ ။ယာနိ ၁ အန္တလိုက္ခာတိ = ယာနိ ၁ အန္တလိုက္ခာ-
 ဟူသော ပြယ်သည်။ ကတံ့ = အဘယ်သူ (ပြီးသနည်း)။
 “ဒီပါရသာ” တိ = “ဒီပါရသာ” ဟူသော။ ယောဂ-
 ဂဘာဂ၁ = သုတ်ခွဲဖြင့် (ပြီး၏)။ ယာနိ ၁ အန္တလိုက္ခာ =
 ယာနိ ၀၁ အန္တလိုက္ခာ = အန္တလိုက္ခာ = ကောင်းက်၌။
 (နှိတာနိ = တည်ကုန်သော)။ ယာနိ ၀၁ ဘူတာနိ = အကြံး
 အာကာသနိုင်းနတ်တို့သည် လည်းကောင်း။

[ယာနိ ၁ အန္တလိုက္ခာ-ကား ယာနိ ၀၁ အန္တလိုက္ခာ-ဟူ
 ပုံဖြတ်။ ဗျူးနေ ဒီပါရသာ-ဟူသော ဤသူတ်၌ “ဒီပါရသာ”
 ဟူသော ပောဂ ဂိဘာဂ=သုတ်ခွဲဖြင့် နောက် အ-သရန္တာင်းနှင့်

၆-လူည်း၏ ပို့ဆောင်ရေး အာဏာ မြန်မာ ပြီး မြန်မာ

(ဒီယရသုသန္တ = ရသာသရဂါ ဒီယပြောာ သန္တ+ဒီယ
သရဂါ ရသာပြောာ သန္တတည်း!!)

୧୦୮

မျှော်စွဲ = မျှော်-ဟူဒသာ ပုဂ္ဂသည်။ အဖွဲ့တော် =
ရိုက်၏။

(୨୬) ପାତା ୧୩॥

သရမှာ = ရွှေ, သရမှု (နောက်ဖြစ်အသာ)၊ မျှောနသူ =
မျည့်၏။ (၀၁)မျည့်ကို။ ဒွေ = ခွံရှုံးအပြုံးသည်။ ဟော၏ =
ကုန်၏။

သရမှာ = ရွှေ, သရမှု = ပရသာ = နောက်ဖြစ်သော်။
 မျဉ်သာ = မျဉ်း၏။ (၀၂) မျဉ်းကို။ ဒွေ ရပါန = ဒ္ဓရ၍
 အပြုတို့သည်။ ကွစ် = အချို့, သော ပြယ်တို့။ ဟောနှုံး =
 ဖြစ်ကုန်၏။ ၁၀ = လိနန္တရသနဝကြော်။ အဖွဲ့ချုပ်သော ထုတ်
 ဆိုပေဘူး။ ဧည့် = ဧံ့ချိုပ်၍ အာရုံး ၃၀၁၁ = ဘက္ကရာ
 တလုံး ပုဂ္ဂတုရကို သာမည်အားဖြင့် ထပ်၍ ဆိုခြင်းကျည်း
 ဟူသော အာရုံး ၃၇၈ (၅၇၈) လသုံးကောင်း။ ၄၁၆၈
 ၀၀နံ = ဆိုသင့်သော ၄၁၄၉၌ နှစ်ကြိုင်ဆိုခြင်းဟူသော ၄၁၄၉၅၈
 (၅၇၈) လသုံးကောင်း။ ၅၈ = ဧံ့သူ။ ၅၇၇၂ = နှစ်မျှုံး ၅၇၇၅၈
 ၄၁၆၈ ၅၀၀နံ = ၄၁၄၉၅၈၈။ ၁၀၅၁၁ = ၁၀၅၁၁၅၈။

[သဘေန် နှစ်ကိုမဲ ထပ်ရှု အံခြင်း-အာရုံဖို့ ဒီဝါစွဲ၊ မျိုးယော
ဌာန၏သာ နှစ်ကိုမဲ ထပ်ရှု အံခြင်း-ဌာနဒိုဝင်း၏ ရှုံးခိုး၊ ၈၁
သုတေသန ဌာနဒိုဝင်းကိုသာ ဆိုလိုဘာည်-ဟူလို့]

$\Theta = \text{ဆက်ပြီးသဲ့} \parallel \text{တာနိ} = \text{ထိန္ဒိရုပ်} + \text{ဖွံ့ဖြိုးဘော်} \\ \text{မြို့ရာငွာနတိုကား} \parallel \text{ပ+ပတိ+ပဂ္ဂါ+ (လ) } \text{သရ} + \text{သသာဒီနံ} = \\ \text{ပ+ပတိ+ပဂ္ဂါ } \text{ဥပသာရပုံများ, ကမဓာတ်, ကုသဓာတ်, ကုဓ} \\ \text{ဓာတ်, ကီဓာတ်, ဂဟဓာတ်, ဇုတဓာတ်, ဉာဏ်ဓာတ်, သိဓာတ်,} \\ \text{သူဓာတ်, သူဓာတ်, သန္တူဓာတ်, သရဓာတ်, သသ-အစ} \\ \text{ရှိသော ဓာတ်တို့၏။ } \text{အာဒီမျှန္တနာန္တ} = \text{အစမျည်းတို့၏} \\ \text{လည်းကောင်း။ } (\text{ဖွံ့ရူပံ့} = \text{ဖွံ့ရုပ်} + \text{ဖွံ့ဖြိုး} \text{ ဖွံ့ဖြိုးဘော်သည်}) \parallel \\ \text{ဟောတိ} = \text{၏။} \parallel$

[ပ ပတိနှင့် ပဂ္ဂါ ကပါ ကုသ ကုဓ၊ ကံ ဂဟ ဟု၊ ငုတ် ဉာဏ် သို့ သူ သူ သန္တူ။ သရ သသ=သောငွာသတို့၊ အစ ပျည်းများ၊ \\ ဖွံ့ဖြိုးဘော်လာ။ ။(နံယံ)]

ဗုဒ္ဓ ပမာဒေါ = ဗုဒ္ဓ ပုံမာဒေါ = ဗုဒ္ဓ = ဤလောက်၍။ \\ ပမာဒေါ = မေ့လျော့ခြင်းသည်။ ငံး = ဤအတူ။ အပြမာ- \\ ဒေါ = မမေ့ မလျော့ခြင်း။ ဂိုပုယ့်တွော = မယျဉ်သော တရား။ \\ သူပုသန္တာ = ကောင်းစွာ ကြည်ညိုသူ၊ (၀၁)အလွန် ကြည်ညို \\ သူ။ သမ္မာ ပဓာနံ = သမ္မာပုံဓာနံ = အလွန်အမင်း အားထုတ် \\ ခြင်း။ ရသာတွဲ့ = ရသာပြု။ ။အပွဲတိဝိုင်းယော = မတားမြစ် \\ အပ်သော တရား။ အမိပုတိ ပစ္စယော = အကြီးအမျိုးဖြစ်၍ \\ ကျေးဇူးပြုဘတ်သော တရား။ သူပုတိုင့်တော့ = ကောင်းစွာ \\ တည်သည်။ ။အပွဲ့ပုဂ္ဂလော = တုဘက်ပုဂ္ဂါလို မရှိသော \\ ဘုရား။ ဂိုပုံ့သာရော = နှစ်းမသာခြင်း။ သူပုံ့ပုံ့ = \\ ကောင်းသော အကျင့်။ ။ပက္ခမော = ဖသွားခြင်း။ ပဂ္ဂါက္ခ- \\ မော = နောက်သို့ ဆုတ်ခြင်း။ ဟေတုက္ခမော = အကြောင်း \\ အစဉ်။ အာ ကမတိ = အက္ခမတိ = နင်း၏။ ငံး = ဤအတူ။ \\ ပက္ခမတိ = ဖသွား၏။ ယထာက္ခမံ့ = အစဉ်အတိုင်း။ (၀၁) \\ အစဉ်ကို မလွန်မှု၍။ ။အာကောသတိ = အကြောသတိ = \\ ဆရေး၏။ ပဂ္ဂါက္ခသတိ = တဖန် ဆရေး၏။ အနုက္ခ-

သတိ = အဖန်ဖန် ဆရေး၏။ ။အလွှဲခွေး = အမျက်မထွက်
 တတ်သူ။ အတိလွှဲခွေး = အလွန် အမျက်ထွက်တတ်သူ။ ။
 ဓနလိုတော့ = ငွေဝယ်ကျွန်း။ ဂလ္ဗယော = ရောင် အပ်သော
 ညွှာ (ရောင်းကုန်)။ အနုလ္ဗယော = အဖန်ဖန် ရောင်းခြင်း။ ။
 ပဂ္ဂဟော = ရှီးမြှောက်ခြင်း။ ဂဂ္ဂဟော = ဂရိုဟို။ (၀၁) ဆန္ဒ
 ကျင်သောအယူ။ စန္ဒဂါဟော = လကြတ်ခြင်း။ ဂီဒ္ဒဂါဟော =
 မှားသောအယူကို ယူခြင်း။ ပြဇွဲတော့ = အပြားအားဖြင့်
 တောက်ပသည်။ မိဇွဲတော့ = အထူး တောက်ပသည်။
 ဥဇွဲတော့ = အထက်၌ တောက်ပသည်။ ၃ကတည် =
 သူ့ကျေးဇူးကို သိသူ။ ဂည်း = အထူး သိတတ်သူ (ပညာရှိ)။
 ပညာကံ = အပြားအားဖြင့် သိခြင်း။ ဂညာကံ = အထူး
 သိခြင်း။ အနညာ = ခွင့်ပြခြင်း။ [ပါဋ္ဌာ "အနညာကံ" ရှိနေ
 သည် ပျက်နေသည်]။ ။အဝယ်ယော+နိယ်ယော = မြို့ရာ။
 သမှယ်ယော = မြို့ရာ အကြောင်း။ အပွဲသူတော့ = အပွဲ-
 သူတော့ = အကြားအမြင် နည်းသူ။ ဂသုတော့ = ၈ သူ-
 တော့ = ကျောစောသူ။ ဗဟိုသုတော့ = ဗဟိုသုတော့ =
 အကြားအမြင် မှားသောသူ။ အာသဝါ = အသဝါ =
 ထိုစံးတတ်သော အာသဝါတရားတို့။ ပသုဇ္ဈိန္ဇာ =
 ပ သဇ္ဈိန္ဇာ = ပြိုးစေသောသူ။ ဂသုဇ္ဈိန္ဇာ = ၈
 သဇ္ဈိန္ဇာ = အထူးသဖြူး ပြိုးစေသည်။ ။အနုသရေ =
 အနု သရေ = နာကျင်သောအသံ + နာကျြုံသော အသံ။
 ဂသရတိ = ၈ သရတိ = မေ့ပျောက်၏။ အနသရတိ = အန
 သရတိ = အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း။ အနသရတိ = အန
 သတိ = အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း။ ။ပသုသဇ္ဈိန္ဇာ =
 ပသ သဇ္ဈိန္ဇာ = ဝင်သက်ရှုရှိက်သူ။ ဂသုသဇ္ဈိန္ဇာ = ဂသ-
 သဇ္ဈိန္ဇာ = ပြင်းပြင်း အသက်ရှုသူ။ မှုဟုသု သဇ္ဈိန္ဇာ = မှုဟုသ
 သဇ္ဈိန္ဇာ = ခဏာဏ အသက်ရှုသူ။ (၀၁) နိုင်က နိုင်က

အသက်ရှာသူ။ အခာဘာသာ = အသာဘာသာ = ထွက်သက်
ထုတ်ပြုး။

ජාවිචුකු = ප්‍රදී॥ ඡ සිචුලෙකුව = ඡ සිචු-
 ලෙකුව = මඟ්‍රුඛරුගත්වා॥ ඩ ඡාලෙකුව = ඡ වාලෙකුව =
 මඟ්‍රුඛරුගත්වා॥ ඡ විග්‍රහතූරේ = ඡ විග්‍රහතූරේ = ඡ යුත්
 චුත්වග්‍රුය්ගාර්ඩ්ස්වන්॥ පරිභුලෙකුව = පරි එලෙකුව =
 මඟ්‍රුඛග්‍රුත්වාවා॥ උපකුලෝ = උප ඔලෝ = ගරුණු තුර
 ඔග්‍රත්වාවා තොස්॥ උපස්ලේවාවා = උප ග්ලේවාවා =
 ගරුණු තුරුමග්‍රත්වාවා ගඟ්‍රාභාවා = ඩිඟ්‍රු දැඥාවා =
 උංපුන්ස්ජුගත්වාවා॥ ඡාය එළයාවා = ඡාය ඕයාවා = ඡ ප්‍රිය +
 ඡ ප්‍රුග් (ඡ තුළු + ඡ ඇඳුත්)॥ ඡ ප්‍රුහි = ඡ ඕහි = රුග්‍රුහාර්ඩ්
 ඩ්॥ දුඹාටි = ආංජ්‍රිවාවා ප්‍රියුර්වන්॥ (විඹුති =
 ඩ්රිස්ඩ්)॥ ඡ අනුත් — දුඹාටි = ගිං॥ (ඡ යුති = යාංජ්‍රිස්)

တိက, တယ, တို့သ, ဝတာဒီနံ = တိကသွေး၊ တယ
သွေး၊ တို့သသွေး၊ ဝတာသွေး အစရှိသည့်တို့၏။ အာဒိ-
ချွဲနသသ ၁ = အစျေးည်း၏လည်း။ (ခြိရပ် = သည်။ ဟောတိ =
၏။)

[တိကတယ၊ တိသ ဟူ၏ အစုပျည်းပါ့၊ ဖွံ့ဖြေလာ။ “(နှယ်)】

သူမွေတော့ = သူ ဝတော့ = ကောင်းသော အကျင့်ရှိသော သူ။ သပြီတိကော့ = သ ပြတိကော့ = ပြတိနှင့်တက္ကဖြစ်သော တရား။ သမန္တဝဂတော့ = သံ အနဲ့ အဝဂတော့ = ပြသုစုံသော တရား။ ပုန်ပူးနံ = ပုန် ပုနံ = အဖန်ဖန်။ လွှားဒီ = ဤသို့ အစ ရှိသော ပြယ်လုပ်သည်။ (သိန္တဗိ = ၏။)

ဝတု, ဝါ၊ ဒီသာဒီနံ = ဝတုဓာတ်, ဝါဗျာဓာတ်, ဒီသ ဓာတ် - အစရှိသည်တို့၏။ အနော် = အဆုံး၊ ချည်း၌။ (ဒီရူပံ ဟောတိ = ဒီရူပံ ဖြစ်၏။) ယထာ = ပြယ်ကား။ ဝဲတွော် = ဖြစ်၏။ ဝန္တွော် = သင့်၏။ အသန်း = မြှင့်ခြင်း။ အသော် = တွော်မြှင့်ခြင်း။ လွှားဒီ = တည်း။ [ဤပြယ်ချား၌ ဓာတ်နှင့် ရှေ့နှင့် ဒီရူပံအကွား လာသည်။]

ဤ, ဒု, နိ ဥပသဂ္ဗ တ, စတု, ဆ, သန္တသွေးဒေသာ-
ဒီဟိ = ဤ, ဒု, နိ-ဟူသော ဥပသာရပုံ, တ-သွေး, စတု-
သွေး, ဆ-သွေး, သန္တ-သွေး၏ အာအေသာ သ-သွေး အစ
ရှိသည်တို့မှု။ ပရေသွေး = နောက် ဖြစ်သော ချုည်းတို့၏လည်း။
(ဒီရူပံ ဟောတိ = ၏။) ဤ ကံသော = ဥလှုံသော = လွန်က
သော တရား။ ။မံုံး = ဤအတူ။ ဒုလ္လရံး = ဒု ကရံး = မြှုန်း
ပေသောအမှု။ နိ လွှားဒီ = နိ ကခေါ် = ယံ့မှားမရှိ (ယံ့မှားမဲ့)။ ။
ဥဂ္ဂတံး = ဤ ဂုတံး = မြှင့်တက်သည်။ ။ဂုဇ္ဇား = ဒု စရိတံး =
မကောင်းသောအကျင့်။ ။နိဇ္ဇား = နိ ဇံး = အရှုပ် အထွေး
မရှိ။ ဥဇ္ဇား = ဤ ဇ္ဇား = တို့၏ စွမ်းခြင်း။ ဥဇ္ဇားလံး = ဤ ဇံးလံး =
ကြိုင်တိုး မြေပြေး။ [ပါဋ္ဌာန် "ဥဇ္ဇား" ဟု ရှိနေသည်။] ဥဇ္ဇားမတိုး =
ဤ နမတိုး = တက်ကြွော်။ ။ဂုဇ္ဇားရော့ = ဒု တရော့ = ကူး
မြောက်နိုင်ပေသာ တရား+ သမုပ္ပဒာ။ နိခြားရော့ = နိဘရော့ =
ပူပန်ခြင်း ကင်းသူ။ ဥဇ္ဇားဝော့ = ဤ နတော့ = တက်ကြွေသောသူ။
ဂုဇ္ဇားပော့ = ဒု ပပော့ = ပညာမှုသောသူ။ နိပူလော့ = နိ
မလော့ = အည့်အကြေးကင်းသော တရား။ ။ဥယျားဇ္ဇား =

တည်ရေ = ထ ကရာ = ထိန္ဒိုးမူကိုဖြစ်သောသူ၊ (၀၁)
သူခိုး၊ တင္းော = တင္းော = ထိအားလျှော့စွာ ဖြစ်သည်။
တန္ဒိုးော = ထ နံးော = ထိနံးော့စွာ ဖြစ်သည်။ တပ္ပါဘဝါ =
ထ ပဘဝါ = ထိလျှော့စွာ ဖြစ်သော တရား၊ တမ္မာယော =
ထ မယော = ထိမျှော့စွာ ဖြစ်သည်။ ။၁၈၈၈ = စတုက် = လေး၃
အပေါင်း၊ စတုနှိုး = စတု ရီး = အရှုံ လေးမျက်နှာ။
စတုပွဲအော = စတု ပွဲအော = အခြေ လေးချောင်းရှိသော သွေး
ဝါ။ စတုဖွံ့ဗုံး = စတု ဖွံ့ဗုံး = လေးပါး အပြားရှိသော ဝွေး။
စတုသာလုံး = စတုသာလုံး = လေးလုံးသော ဇရုံး။ ။ဆက္း =
ဆက် = ခြောက်ခုတ္တိ၏ အပေါင်း၊ ဆန္တဝါတိ = ဆ နာတိ =
ကိုးဆယ် ခြောက်ပါး။ ဆပ္ပါတော် = ဆ ပါတော် = အခြေ
ခြောက်ချောင်းရှိသော သွေးဝါ+ပျေားကောင်း။ ဆွဲသာနဲ့ =
ဆ ဝသာနဲ့ = ခြောက်နှစ်တို့ ပတ်လုံး။ ။သည်ရေ = သ
ကာရေ = အရှုံအသေး ဖြောင်း။ သရီးရော = သ ဂုဏ် =
ချိုးမျှော်းအပ်သော ဂဏ်း၊ သန္တိုး = သ ရီး = သူတော်ကောင်း
တို့၏ အယူ၊ (၀၁) ကောင်းသော အယူ။ သပ္ပါရိသော = သ
ပုရိသော = သူတော်ကောင်းဖြစ်သော ယောကျေား။

[ଯକ୍ଷାରେତ୍ରୀ । ଯ-ହାନୀ । ବୁଦ୍ଧ ପ୍ରେତେର୍ ଶବ୍ଦମୁଁ । ॥(ଫିଲ୍ୟ)]

ကောင်းသွေးသွေးမှုတော်လောက် = ပြည့်လောက်မှု

အ ပုန္တ အာကာရ ဝိုင်တ ဒီယတော = ပု၏၊ အဆုံး
မဟုတ်သော အာ-အကွဲရာ ကြံ့ဗျာသော ဒီယသရ (၅။, ၆။,
၇။) တို့မှ (နောက်ဖြစ်သော)။ ယကာရသု စ = ယ-အကွဲရ[၏] လည်း။ နှီးရူပါန် = နှီးရူပ် + နှုတ် ခွော်ဘေးတို့သည်။
ဟောနှီး = ကုန်၏။ နိယျာတိ = နိ ယာတိ = ယျာမြောက်[၏]။ သူယျာတိ = သူယာတိ = ကြံ့ဗျာသု၏။ အဘိဘူယျ = အဘိ
ဘူယ = လွမ်းနှုံးရှုံး။ ဂိဇ္ဇာယျ = ဂိဇ္ဇာယာ = ဂိဇ္ဇာရှုံး။ ဂိဇ္ဇာယျ =
ဂိဇ္ဇာယာ = ပယ်ဖျောက်ရှုံး။ ဓမ္မယျာ = ဓမ္မယာ = တည်တတ်သော
ဝါး။ နေယျာ = နေယံ = ဆောင်ရှုံး သိအပ်သည်။ သေယျာ =
သေယာ = အလွန်အကျိုး ရှိုးမွမ်းအပ်သူ။ ဇွဲယျာ =
ဇွဲယာ = အလွန်ကြီးသူ။ ဝေယျာကရကော = ဝေယာကရ-
ကော = ဖြေကြံ့ဗျာသု၏ စကား။ ။ အာကာရဝိုင်တနှီး =
အာကာရဝိုင်တ-ဟူသော စကားသည်။ ဂို' = အာယ်အကျိုး
ရှိုသနည်း။ မာလာယ = မာလာယ - အစရှိသော ပြုယူဂိုဏ်
(နှီးရူပ် မပြုရခြင်း = နှီးရူပ်အပြုကို တားပြုခြင်း အောင်ရှိုအုံ။)
မာလာယ = ပန်းဖြုံး။ ဇေါလာယ = ယဉ် (ပုခက်) ဖြုံး။
သမာဓါယ = ဆောက်တည်ရှုံး။

ဆန္တာနာရကွဲကော စ = ဆန္တာနာရကွဲသော အရာတွဲ
လည်း။ (ဒိုရူပံ့ = နှီးရူပ် ဖြစ်၏)။ ပုရာဏံ = အဟောင်းဖြစ်
သော။ ဝါးလွှားလံ = အဆင်း အင်အားကို။ နပ္ပါဒော = န
ပဇော် = မစွမ်း။ ဥဇ္ဇာဂတေသူ = ဥဇ္ဇာဂတေသူ = သိကွာသုံး
ရပ် ဖြောင့်မတ်သော အကျင့်ရှိုးရှုံးရှုံးရှုံးသော အစိုးဘတ္တို့။ သေ-
ယျာ = ရှိုးမွမ်းအပ် မြတ်၏။ သူ့ဘတ်' = သူဂို' = ကောင်း
သောသူတို့၏လားရာ လျှော့ရှာ နတ်ရပ်သို့။ ဂါးနှီး = ရောက်ကြုံ
ကုန်၏။ ။ သရမှာတိ = သရမှာ-ဟူသော ပု၏သည်။ ဂို' =
အာယ်အကျိုး ရှိုသနည်း။ ညွှန်ယာ = ဟုယာ - အစိုးရှုံး အောင်ရှို
ပြုယူဂိုဏ်။ (ပယောဇ္ဇာ = နှီးရူပ် မပြုရခြင်း အောင်ရှို ပု၏။

ဉာယာ = သိအပ်သောနည်း။ တဲ့ ခဏံ = ထိခဏု၍။ ။ကွန်
တွေဝ = ကွန်-ဟူသော အလိုက် သွေ့သည် (အဘယ်အကျိုး
ရှိသနည်း)။ နိကာယာ = နိကာယာ-အစရှိသော ပြယ်တို့၌
(ဒီရှုပြုမပြုခြင်း အကျိုးရှိ၏)။ နိကာယာ = အပေါင်းအစုံ။
နိဘိန်း = အကြောင်းနိဘိန်း။ နိဝါသာ = နေရာ။ တတော =
ထိုကြောင့်။ ဆသို့ = ခြောက်ဆယ်, ခြောက်ပါး။ ဥပု-
နိယတိ = ကပ်၍ ဆောင်အပ်၏။ ဘူဟာတိ = ကြားအပ်၏။

(၃၅) စတုတွေ+ခုတိယခွဲ+သ တံတိယ+ပွဲမာ။

စတုတွေ+ခုတိယခွဲ = နောက် စတုတွေအကွာရာ+ခုတိယ
အကွာရာတို့ နွောင်းရှု၍။ သော = သို့ ရွှေ့ဖြစ်သော စတုတွေ
အကွာရာ+ခုတိယအကွာရာတို့၏။ (၀၁)တို့ကို။ တတိယ+ပွဲမာ =
(မိမိဝိုင်း ပွားနိုင်သောအားဖြင့်) စတုတွေအကွာရာကို တတိယ
အကွာရာ အပြု+ခုတိယ အကွာရာကို ပွဲမာအကွာရာ အပြုတို့သည်။
ဟောနှို့ = ကုန်၏။

စတုတွေ+ခုတိယခွဲ ပရော် = နောက်စတုတွေ အကွာရာ+
ခုတိယ အကွာရာတို့ နွောင်းရှု၍။ သော စတုတွေ+ခုတိယဘုံး =
ထိုရွှေ့ဖြစ်သော စတုတွေ အကွာရာ+ခုတိယ အကွာရာတို့၏။ (၀၁)
တို့ကို။ တဗ္ဗော် = ထို ၄၄ မိမိတို့၏၎င်း၎င်း။ ပစ္စာသူ့ =
ပစ္စာသူ့နည်းအားဖြင့်။ (၀၁)ပွားနိုင်သောအားဖြင့်။ တတိယ+
ပွဲမာ = စတုတွေ အကွာရာကို တတိယအကွာရာ အပြု + ခုတိယ
အကွာရာကို ပွဲမာအကွာရာ အပြုတို့သည်။ ဟောနှို့ = ကုန်၏။ ။
ဝရော် = ဝင်း။ ယ ဧ စ ဓ ဘ ဘ = ယ-အကွာရာ, ဧ-အကွာရာ,
စ-အကွာရာ, ဓ-အကွာရာ, ဘ-အကွာရာတို့သည်။ စတုတွော =
စတုတွေ အကွာရာတို့တည်း။ ခ ဆ ဌ ထ ဗာ = ခ-အကွာရာ,
ဆ-အကွာရာ, ဌ-အကွာရာ, ထ-အကွာရာ, ဗ-အကွာရာတို့သည်။
ခုတိယ = ခုတိယ အကွာရာတို့တည်း။ ဝ ဇ ဋ ဒ ဗာ = ဝ-
အကွာရာ, ဇ-အကွာရာ, ဋ-အကွာရာ, ဒ-အကွာရာ, ဗ-အကွာရာ.

တို့သည်။ တတိယာ = တတိယ အကွေရာတို့သည်း။ က စ ဦ တ ပါ = က-အကွေ၊ စ-အကွေ၊ ဦ-အကွေ၊ တ-အကွေ၊ ပ-အကွေရာတို့သည်။ ပင့်မာ = ပင့်မ အကွေရာတို့သည်း။

ပ ဦ ဗ န ဘ အာဒီဟိ = ပ-ဥပသာရပုံ၊ ဦ-ဥပသာရပုံ၊ ဗ-ဥပသာရပုံ၊ န-ဥပသာရပုံ၊ ဘ-ဥပသာရပုံ အဖရှိသည်တို့မှု။ ပရေသံ = နောက်ဘွဲ့ ဖြစ်ကုန်သော။ ယာဒီနံ = ယ-အကွေ အစရှိသည်တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ ဒိုဘာဝေ = ဒွှေ့ဘော်၌။ တတိယ+ပင့်မာ = တတိယ.အကွေရာအပြု+ပင့်မ အကွေရာ အပြုတို့ သည်။ ဟောနှိုး = ကုန်၏။ ။ပ ယရတိ = ပျောရတိ = ယိုစီး၏။ ငံ = ဤအတူ။ ဥထွေရတိ = ဥ ယရတိ = အထက်သို့ အန် တက်၏။ နိုးထွေသော = နိုးယောသော = ကြြေးကြော်သံ။ ဥထွေဇူတိ = ဥ ယာဇူတိ = ဖွင့်လှည်၏။ ။သောဝေ = ထိ တရားသည်သာလျှင်။ တမ္မာနအလော = တ ရာနအလော = ထိရာနဟူသော အကျိုးရှိ၏။ ပင့်မမျာ့နံ = ပင့်မ ရာနံ = ပင့်မ ရာန်။ အသိနှာ = အသိ ရာ = ရှေ့ရှေ့ကြိမ်း။ အသိနှာ-ယတိ = အသိ ရာယတိ = ရှေ့ရှေ့ကြိ၏။ ဥချာယတိ = ဥ ရာယတိ = ကုန်၏။ (၀၁) အယုတ်အားဖြင့် ရှု၏။ ။ အဖွဲ့ = အရွှေ့ = ဒီးတို့က်အပ်သည်။ ဗုံဖွဲ့ = ဗုံရွှေ့ = ကြိုးသောသူ။ ။ရို့ခွံသောတိ = ၈ ခံသောတိ = ဖျက်ဆီး၏။ ဥွံ-သိတောာ = ဥ ခံသိတောာ = အထက်ဘွဲ့ ဖျက်ဆီးအပ်သည်။ ဥွံ့ရော = ဥ ဓာရော = ထုတ်ဆောင်အပ်သည်။ နို့နော = နို့ ဓနော = ဥစွာမူးသူ။ နို့ဗုံတောာ = နို့ ဂုတောာ = ခါတွက် အပ်ပြီးသူ။ ။ရို့အွေ့နော = ၈ ဘနေ့နာ = မရှုံးမတည် ချာချာ လည်သောသူ။ (၀၁) လူထွက်။ ဥွေ့နော = ဥ ဘနေ့နာ = အတက်ဘွဲ့ ချာချာလည်သူ။ သမုပ္ပါဒော = သံ ဥဘနေ့နာ = ထက်ဝန်းကျင် အထက်ဘွဲ့ ချာချာလည်သူ။ ဥနှုံးကွဲ့ = ဗုံးဘို့ကွဲ့ = အစာရောစာ ခေါင်းပါးခြင်း။ နို့ဗုံယံ = နို့ ဘယံ = မဘား ကင်းခြင်း။ တမ္မာဝေါ = တ ဘာဝေါ = ထို့ သောာ၏။

အဖြစ်။ စတုနှိုင် = စတုဘိ = လေးပါးတို့ဖြင့်။ ။သွို့ = သံ
ဓာ = ကောင်းစွာအာရုံး၍ ထားခြင်း။သွှေမွှာ = သ ဓမ္မာ =
သူတော်တို့၏ တရား။ မဟ္မာဗုံယံ = မဟာ ဘယံ = ဗိုးစွာ
သောသေး။

သမ္ပါတာ = သံ ညွှတာ = ကောင်းစာ ဖြစ်ပေါ်သော
တရား။ ၁၁သဗ္ဗာမေန = သဗ္ဗထာမေန = အလုံးစုံသောအား
အစွမ်းဖြင့်၊ (၀၁) အား အစွမ်းဂျုန်။ ယသဏ္ဌာရေ = ယသ-
ထွေရေ = အရှင် ယသမထောရီ။ ပထွေရတိ = ၁ ထရတိ =
ဖြန်၏။ ၈ထွေရေ = ၈ ထာရေ = အကျယ်ချဲဖြင်း။ အဘိ-
ဗ္ဗာတာ = အဘိ ထုတာ = အလွန် ချီးမှုမ်းအပ်သောသူ။
၈ထွေရှိတာ = ၈ ထွေရတာ = ထောက်ကန် အပ်သည်။
အနထွေနံ = အနု ထုနံ = အဆန်ဖန် ညည်းတွားဖြင်း။ ၁၂ပွဲ-
ငွေတိ = ၁ ဖောငွေတိ = ခါတွေက်၏။ မဟန္တလံ = မဟာ
ဒလံ = အကျိုးကြိုး၏။ အနိုင်လံ = အနု ဒလံ = အကျိုးမရှိ
မဟုတ် (အကျိုးရှိ၏)။ ၈ပွဲရေ = ၈ ဖာရေ = ပြန်ဖြင်း။
ပရ်ပွဲငွေယူ = ၁၅ ပုံငွေယူ = ထက်ဝန်းကျင် ပြန်နံစေရေ၏။
မခုပ္ပါကိုတံ = မခု ဖာကိုတံ = ပျားနှင့် တင်လဲ။ (၀၁) ပျားနှင့်
ရေသောက်လဲ။

အာကာရတာ = အာ-ဘက္ကရာမှ နောက်။ (ယသာ =
 ခွဲဘေးပြုသာ ပြယ်ကား။) အာ ခါတာ = အက္ခ-
 တာ = ဟာကြားအပ်သာ တရား။ ငံ = ဤအတူ။ တရား-
 ကုသာ = တရား၊ ခယာ = တရား၏၊ ကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်။
 အာကာကျွဲ့ = အာကာ ခွဲ့ = အာကာခေတ် (စက်
 ဝါး၊ ကုန်တသိန်း။) သညာကွန်း = သညာ ခန္ဓာ =
 သညာ တရားအား။ အာဆာဘယ် = အာစ္စာဘယ် = ဖုံးလွမ်း
 ပြီ။ ငံ = ဤအတူ။ အာစ္စာနှုတ် = အာ ဆိုနှုတ် = လုယက်။
 နာဝါး = နာဝါ င် = လျှို့ တည်သာညွှာ။ အဖွဲ့ရတိ =
 အာ ထရတိ = ပြန်ချင်း၏။ အပွဲ့ဒွဲတိ = အာ ပောင့်တိ =
 လက်ပန်းပေါက်ခံတ်၏။

ကွမ်တွေဝ = ကွမ်-ဟူသာ အလိုက်သွေးသည့် အဘယ်
ဟကျိုး ရှိသနည်း။ ဂုဏ္ဍာဏံကံ = ဂုဏ္ဍာဏံ-အစရိသာပြုသူ

တို့ (ဒီရုပ် ပြောခြင်း) အကျိုးရှိ၏။ ပုံဝေဇ္ဇာကံ = ပဲဖွယ်များ။
တသေ = တိုသူ၏။ ဆရိအာဘန် = အရေ အစရှိသည်တို့ကို။
ဆိန့်တွာ = ဖြတ်၍။ (၀၁) ဖောက်ထွင်း၍။ ယတာငြိတံ =
တည်ဖြတ်၍။ ကမ္မဖလံ = ကံ၏အကျိုး။ ရျာယိနော = ရျာန်
ဝင်စားလေ့ရှိသော။ တသေ = တိုပုဂ္ဂိုလ်၏။ သီလံ = သီလ
သည်။ ရျာန်ပွဲတာ = ရျာန်၌ လေ့လာကုန်သော။ ယေ
မီရာ = အကြောင် ပညာရှိတို့သည်။ နဲ့ ဓနဲ့ = ဉာဏ်မရှိ။ မဟာ
ဓနဲ့ = များသောဉာဏ်။

(ဒီဘာဝသန္တ = ဒီရုပ်ပြောသာ သန္တတည်း။)

သရမျှော်သန္တ

တေ = သင် (ခြေသံမင်း) ၏။ (ကိစ္စ = ကိစ္စကို။)
အကရမှသေ = (c ဦးတို့) ပြောပါကုန်ဖြီ။ သော = တိုသူသည်။
ခေါ် = စင်စစ်။ မျှန္တာ = ကင်းကွာအောင်။ ကာဟိတ် = ပြု
လတ္ထံ့။ ဂျော် = သွားသော။ သော = တိုသူတော်သည်။ နဲ့
နိုဝင်ကြော် = နောက်သို့ မပြန်နစ်။ ဧသော အထွော = ဤ။
အကျိုးသည်။ ဧသော အာဘောရေါ် = ဤနဲ့လုံးသွင်းသည်။
ဧသော = ဤသူသည်။ ဗုဒ္ဓဘိုရ = ယခုအခါ်။ ဗုဒ္ဓ ဗုဒ္ဓ =
ဤပြယ်တို့။ “ဝေ” တိ = ဝါ-ဟူသောပုဒ်သည်။ ဝတ္ထတေ =
ရွှေသုတ် (၃၆) မှ တို့ကို။

(၃၇) ဧနဲ့မ ဝဏ္ဏဲ့။

ဝဏ္ဏဲ့ = နောက်ဝဏ္ဏဲ့ (သရ + မျည်း နှစ်ပါး) နွောင်း
ရှုံး။ ဧနဲ့နဲ့ = ဧ-အကွာရာ+အ-အကွာရာတို့၏။ (၀၁) တို့ကို။
အ = အ-အမြှေသည်။ ဟောတိ = ၏။

ဝဏ္ဏဲ့ = ၍။ ဧနဲ့နဲ့ = တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ ကွစ် = ၍။
အ = အ-အမြှေသည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောတိ = ၏။ အကရမှ

သတေ (၅) သေ ဗျာဒါန = ကာရမှ သတေ (၆) သေ ဗျာဒါန-ဟူသော ပြယ်ဝိုဖြေး၏။ ဝန္တာရီ = ဝန္တာ-ဟူသော ပုဂ္ဂသည်။ ကို = အဘင်း၊ နှိုး၊ နိုသနည်။ အမောယဝစ်နော ၁ သော = အာမောယဝစ်နာ ၈ သော - အဝရှိသော ပြယ်တို့၏ (အ-ဖမြောမြို့။) အကျိုး၏။ သော = ထိုသူသည်။ အ မောယ ဝစ်နော ၁ = အကျိုး မဖြေးအချည် နဲ့ သော စကား မရှိသည်လည်။ အဟာရီ - ၏။ သော မဟာရာဇာ = အုံ တေရာ့ နတ်မင်းကြီးသည်။ ငွေ့ဖွားနှုန်း = ကချေသည် နှင်းတို့၏။ အမိပတီ = အကြီးအမျှုံး ဖြင့်၏။ ယသသို = မျှားသော အခြားအရုံး၏။ ဗုတ် = ဗြိသိုံး အဆိုဒေသာ ပြယ်တို့၏။ "ဝန္တသီ = ဂါတာက်ဝါ၏။ အကျိုး ["ဝိုဇ္ဇာသီ" "ရှိလွှင် ယုဇ္ဇတရ]" သန္တ သမာသာ = သန္တဝို၏။ + သမာသ်စို့၏။ န = မဖြစ်ကုန်"။ ဗုတ် = ဗြိသိုံး။ ဝိုဇ္ဇာ = ပရိဘာသာကျမ်း၏။ ဆိုအပ်သည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ ဂါတာမဒ္ဓာ = ဂါတာ၏။ အလယ်။ သန္တ = လူ့အိုအရိုသည်။ နဲ့ အဟာရီ = မပြု။ ဗုတ် = ထို့ကြောင့်။ "တို့ဝေသီ" တီ = "တို့ဝေသီ" ဟူသော ဂါတာ နောက်ကက်ဘက်၏။ အဝါ။ [ပုဂ္ဂမျက်ဟန် တူသည်]။ ဝိုဇ္ဇာ တို့မှု = ဆိုအပ်သော တီ - ဘက္ကရာသည်။ ပရော် = နောင်းသီသည်။ ငော်ဗာ ပရော နာမ = ဝိုဇ္ဇာ နောင်းသည်မည်။ န = ပြုစိန်း။ ဗုတ် = သို့ မှတ်အပ်၏။

(သရ+မျှော့န သန္တ = သရ+မျှော့န်လျှို့ နောင်းရှုံး ပိုရှင် အပ်သော သန္တတည်။)

ပုဂ္ဂသန္တ

အက် ယန္တံ့၊ ကျော် ယံ့ (၅) ပေါက္ခရဏ် ပေါ် -
အက် ယန္တံ့၊ တထိ ယံ့ (၆) ပေါက္ခရဏ် ယော-ဟူကုံးသော။
ဗုတ် ဗုဒ္ဓ = ဗြိ ပြယ်တို့၏ —

(၄၀) စဝ္ဂ ၁ ရကာနံ ယေ စဝ္ဂ ၁ ယ ဉာ။

ယေ = ယ-အကွာရာ နွောင်းရာ၌။ တဝ္ဂဝရကာနံ = တ-ဝဂ် အကွာရာငါးလုံး၊ ၁-အကွာရာ၊ ၃-အကွာရာ တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ စဝ္ဂ ၁ ယ ဉာ = အစဉ်အတိုင်း စ-ဝဂ် အကွာရာငါးလုံး၊ ၅-အကွာရာ၊ ယ-အကွာရာ၊ ၉-အကွာရာ အပြု တို့သည်။ ဟောနှီး = ကုန်၏။

ယကာရေ = ၍။ တဝ္ဂဝရကာနံ = တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။
ယထားလွှာမံ = အစဉ်အတိုင်း။ စဝ္ဂ ၁ ယ ဉာ = တို့သည်။
ဟောနှီး = ကုန်၏။ “ဝဂ် လ သေဟိ တေ” (၁၊ ၄၉)တိ =
“ဝဂ်လသေဟိ တေ” ဟူသော သုတေဖြင့်။ ပုံမှန်ရှုပံ့ = ပုံမှန်ရှုပ်ပြု။
အစွဲနှီး = အစွဲနှီး-အစရိတ်သောရှုပ်ပြုး၏။ အစွဲနှီး = အဆုံးကို
လွန်သည်။ (၀၁) မပြတ်။ တန္ထံး = မှန်ကန်သည်၏ အဖြစ်။
(၀၁) မှန်ကန်ဖြင့်။ မန္တံး = မူးယစ်ကြောင်းဖြစ်သော သေရည်
အရာက်။ ဗုံးတိ = သိ၏။ ဓညံး = ဥစ္စာအားလျော်သော ဝဏ္ဏ။
(၀၁) စပါး။ သေမွှာ = သိပိတိုင်းသူတို့၏ မင်း။ ပယျ-
သနာ = ရှာမြို့းခြင်း။ ပေါက္ခရညာ = ရေကန်တို့သည်။ ။
အပုံစွဲကာယံး = မပုံစွဲသိုးသော အညရှိသော ကြိုက်မ၏။
ဇွဲနွော = ပုံးပို့သန္တကပင် ကာကိုးသောဘူး။ (၀၁) ဝမ်းတွင်း
ကာကိုး။ ယဇွဲဝံး = ယင်းသွို့ဖြစ်လျှင်။ အနွေ့ဂုံးမာ = ရောက်ပြ-
ရပြီ။ အနွေ့ဘုံး = မိမိဖြစ်သော တရား။ အနွေ့ပဂတော = ကပ်
ရောက်ပြီ။ အနွေ့ဂုံးကြော် = သက်ဝင် ယုံကြည်၏။ ဒီမံး =
နတ်၌ ဖြစ်သော ချမ်းသာ။ ။ကွဲစွဲတွေး = ကွဲစွဲ- ဟူသော
အလိုက်သွေးသည် အဘယ်အကျိုး ရှိသနည်း။ ရတ္တာ = ရတ္တာ-
စသော ပြုပို့ရွှေ့နှုန်း (စဝ်, ၁, ယ, ၉-အပြုတို့ကို) တားမြစ်
ရပြီး အကျိုးရှိ၏။ ရတ္တာ = ညွှဲဖြင့်။

သက် ယတေ (၁) အသု ယတေ = သက် ယတေ
(၁) အသု ယတေ-ဟူကုန်သော။ ဇူတ် ဇူမ = ဦးပြုပို့ရွှေ့နှုန်း။

"ယော" တိ = "ယော" ဟူသော ပုဂ္ဂသည်၊ ဝက္ခမာနေသူ
နှင့်သူ = ဆိုအပ်လတ္တံသော (၄၉+၅၀) နှစ်သုတ်တို့၏ ဝါး-
တော် = လိုက်၏။

(၆၉) ဝါး လ သေဟိ တော်

ဝါး လ သေဟိ = ဝိအက္ခရာ၊ လ-အက္ခရာ၊ သ-
အက္ခရာတို့မှု၊ ပရသော = နောက်ဖြစ်သော ယ-အက္ခရာ၏။
(၀၁၊ ကို။ တော် = ထို ဝိအက္ခရာ၊ လ-အက္ခရာ၊ သ-အက္ခရာ
အပြုတို့သည်။ ဟောနှိုး = ကုန်၏။

ဝါး လ သေဟိ = တို့မှု။ ပရသော = သော။ ယကာ-
ရသော = ၏။ (၀၁) ကို။ ကွဲစိ = အချို့သော ပြယ်လို့ဖြူး။
တော် ဝါး လ သာ = တို့သည်။ ဟောနှိုး = ကုန်၏။ သလူတော် =
သလူတော်-စသော ပြယ်ပြီး၏။ သလူတော် = စွဲနှုန်း၏။ ရွှေ-
တော် = နှစ်သက်အပ်၏။ ပစ္စတော် = ချက်အပ်၏+ချက်ခြေး။
အန္တတော် = သွား၏။ လူပွဲတော် = ချောပ်၏။ (၀၁) ကြော်၏။
ကုပ္ပါတော် = အမျက်ထွက်၏။ သလူတော် = ရူးဝင်၏။ ပလ္လာတော် =
ပြီးမြောက်၏။ ဒီသောတော် = ထုတ်၏။ အသောတော် = ပစ်သွေ့
၏။ ။ကွဲစိတွေဝါး = အလိုက် ကွဲစိ-သွေ့ အဘယ်အကိုး
ရှိသနည်း။ ကျာဟံ = ကျာဟံ-စသော ပြယ်တို့ဖြူးတားမြော်ခြင်း
အကျိုးရှိ၏။ အဟံ = သည်။ ကို = အဘယ် ကြောင့်။ (၀၁)
အဘယ်မှာလျှင်။

မူဟိ ယတိ၊ ရုဟိ ယတိ ဇူဟိ = မူဟိ ယတိ၊ ရုဟိ
ယတိ-ဟူသော။ ဇူဓ = ဗြိပြယ်လို့၍ —

(၅၀) ဟသေ ဂိပ္ပာသော်

ဟသေ = ဟ-အက္ခရာ၏။ (၀၁) ကို။ ဂိပ္ပာသော် =
(ယ-နှင့်) ရွှေ့နောက်ပြန်ခြင်း အစီအရင်သည်။ ဟောတိ

ယကာရေ = ယ-အက္ခရာ နှောင်းရှု။ ဟသာ = ရွှေ၊
ဟ-အက္ခရာ၏။ (၀၁) လို့၊ ပီပလ္ာသော = သည်။ ဟော-
တိ = ၏။ ပုဂ္ဂိုလ်, ဂုဏ် = ပုဂ္ဂိုလ်, ဂုဏ် ရုပ်တိပြီး၏။
ပုဂ္ဂိုလ် = တွောင်၏။ ဂုဏ် = လျှိုဂ်၏။

ဗဟို အာမာစော ဗုတ် ဗုဒ္ဓ = ဗဟိုအာမာစော ဟူသော
ဤပြယ်၏။ ဉာသာ = ဉာ-လေ၏။ (၀၁) ကို။ ဝ ကာရေ =
ဝ-အက္ခရာ ဖြုပြီးလတ်သည်။ ဟသာ ပီပလ္ာသောတိ = ဟသာ
ပီပလ္ာသော ဟူသောသူတ်သည်။ ဝတ္ထာတော် = လိုက်၏။

(၅၁) ၁၀ ၀၁။

၆၀ = ၀-အက္ခရာ နှောင်းရှု။ ဟသာ = ရွှေ၊ ဟ-
အက္ခရာ၏။ (၀၁) ကို။ ဂီလ္ာသော = (၀-အက္ခရာနှင့်)
ရွှေ၊ နောက်ပြုဗြိုင်းသည်။ ၀' = အချို့။ ဟောတိ = ၏။
ဗုံးမာစော = ဗုံးမာစော ရုပ်ပြီး၏။ ဗုံးမာစော = များ
သော အနာရှိသောသူ။ (၀၁) အနာရောဂါများသူ။ ။
ဝါတွေဝ [“ဝါတိကိုနှုန်း၏။”] = ဝါ-သွေ့ အဘယ်အကြိုး
ရှိသနည်း။ ဗဟိုအာမာစော = ဗဟိုအာမာစော- ဟူသော ပြယ်၏။
ရွှေ၊ နောက်ပြုဗြိုင်းကို တားပြစ်ခြင်း အကျိုးရှိ၏။ ဗဟို-
မာစော = များသော အနာရှိသောသူ (၀၁) အနာများသူ။

(၅၂) တ ထ န ရာနံ နဲ့ ဤ ၉ က လာ။

တ ထ န ရာနံ = ၁၉၈၉ ဖြစ်ကုန်သော တ-အက္ခရာ,
ထ-အက္ခရာ, န အက္ခရာ, ပုံ့ဗုံ့ ရ-အက္ခရာတို့၏။ (၀၁) တို့ကို။
ဤ ၉ က လာ = အၢုံအတိုင်း ပုံ့ဗုံ့ဖြစ်ကုန်သော ဤ-အက္ခရာ,
ဤ-အက္ခရာ, ထ-အက္ခရာ, ၁၉၈၉ လ-အက္ခရာ အပြု့တို့သည်။
ဟောနှိုး = ကုန်၏။

တ ထ န ရာနံ = တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ ယထာက္ခမံ =
အၢုံအတိုင်း။ ဤ ၉ က လာ = တို့သည်။ ဟောနှိုး = ကုန်၏။

ဒုက္ခဝံ (၁) သူရှမာလော = ဒုက္ခတံ (၁) သူရှမာလော-
ဟူသောရှုံး ပြီး အုန်၏။ ၂ဒုက္ခဝံ = ဒုက္ခင့် = မကောင်း
သဖြင့် ပြုအပ်သောအူ။ ၃ပံ = ဤအား။ သူရှင့် = ကောင်း
စွာ ပြုအပ်သောအမူ။ ပုံးပြော = ဖြန့်ခင်၊ အပ်သည်။ ပဟ-
ငြာ = ပုတ်ခတ်အပ်သည်။ ဉာဏ်ငြာ = ထုတ်ဆောင်အပ်သည်။
ဂသငြာ = ပြန့်နှံသည်။ ၂အဋ္ဌကကာ = အနက်ကို ဖွင့်ဆို
ကြောင်း။ ၂၁ကိုင်း = ကောင့်ဘြဲ့။ ပဏိပါတာ =
ကျိုးနှုံးခြင်း။ ပဏာမော = ရှိခိုးခြင်း။ ပဏီဟံ = မှန်မြတ်သည်။
ပရိကတော = ညွတ်အပ်သည် ပရိကာမော = ညွတ်ကိုင်းခြင်း။
ဒုန္တယော = မကောင်းဘြဲ့ ဆောင်ယူခြင်း။ နိန္တယော =
ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ ဉာဏ်ကော = အောက်သို့ ညွတ်သောဝါး။ ၂
ပရိပန္တာ = ပလိပန္တာ = နစ်ပျော်သူ။ ၄ဝံ = ဤအတူ။ ပလိ-
မောရော = ပလိမောဓဆယ်ပါး + ဖွဲ့ပျောက်တပ်းသော တရား။
ပလ္လက်° = ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခြား + တင်ပလ်ခြား။ တလုန္တာ = ဖျိန်
သူ။ မဟာသာဇောာ = မျှား သာာဇ္ဈာန်ဖြို့သူ။ မာလုဘော =
လေ။ သူရှမာလော = သိပ်မွှေ့သောသူ။

(မျှုံးနှုန်း = မျှုံးနှုန်းရှုံးရှုံး စီရင်သော သန္တာတည်း၊
(၀၁) မျှုံးကို စီရင်သော သန္တာတည်း။)

နိဂုံးတိတသန္တာ

စက္ခ ဥပပါဒီ (၁) တတ သဘာဝတော ဗုတ္တ
ဗုဒ္ဓ = စက္ခ ဥပပါဒီ (၁) တာ သဘာဝတော - ဟူသော
ဤပြုယူဂိုံး။ “၇။” တိ = ၀၁-ဟူသော ပု၍သည်။ ယာဝ
“၁ ယ ၁။ သရေ” (၁၊ ၄၄) တိ = “၁ ယ ၁။ သရေ”
ဟူသော သုတ်တိုင်အောင်။ ဝါးကေ = (၃၆) ဒီ+တိသော+
၇။ ၀၁-သုတ်မှ လိုက်၏။

(၃၀) နိဂုံဟိတ်။

နိဂုံဟိတ် = နိဂုံဟိတ် (လာ) သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ကွစ် = အနည်းငယ်သော ပြယ်တွေ့၍။ ဝါ = အချို့။

နိဂုံဟိတ်ဘေမော = နိဂုံဟိတ် လာသည်။ ဟောတိ = ၏။

သာမဏ္ဍာယေန = (အညထာနပပဏ္ဍာ လက္ခဏာ - ဟူသော)

သာမဏ္ဍာယအားဖြင့်။ အာဂမောဝ = လာခြင်းကို သာလျှင်။

ဒုဇွဲ့ဗွဲ့ = မှတ်အပ်၏။

[သူတို့ အာဂမ-သွှေ့တိုက်ရိုက် ဖြစ်စေ၊ “ညနှင့် က+မ၊ နှုံး၊ အာဂမအရာ” ဟူသော ဆောင်ပုံအတိုင်း အာဂမ် မှတ်ချက် ဖြစ်သည့် ဤ+က်+မ်=အနုံန် ဖြစ်စေ မပါရှိသော်လည်း ဆိုဒိန္ဒို့ အာအေသီကို မညှန်ပြခြင်းကြောင့် အာဂမ်မှ တပါး အခြားသော လောပဝိမိ၊ အာအေသီဝိမိ-စသည်ကို ယူလျှင် ပသင့်လျှော်ခြင်း တည်း ဟူသော အညထာနပတ္တာ လက္ခဏာအားဖြင့် နိဂုံဟိတ်လာခြင်းကို သိရ၏-ဟု ဆိုလိုသည်။]

သ စ = ထို နိဂုံဟိတ်လာခြင်းသည်လည်း။ ရသာသရ-သောဝ = ရသာသရ၏သာလျှင် (အရှုံး)။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ (ကသွား = အဘယ့်ကြောင့်နည်းပူးမှုကား)။ တသာ = ထိုနိဂုံဟိတ်၏။ ရသာသရရာတတ္တာ = ရသာသရသို့ အစဉ် လိုက်တတ်သည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ ၁၉၁၄နှစ် = ၁၉၁၄ အာဂမီဖြစ်သော သရ+ပျည်းတွေ့ကို။ အာလိုပိုယ = ခုန်ကျော်၍။ ၈၅၇၅-ပဝိတ္တာ = ဖြစ်တတ်၏။ ဗုံးတိ = ထိုသို့ဖြစ်တတ် သောကြောင့်။ အာဂမော = အာဂမမည်၏။ ၁၈၈၅ ဥပါဒီ = စက္း၍ ဥပါဒီ-အစရှိသော ပြယ်သည် ပြီး၏။ စက္း၍ = ပညာ မျက်စိသည်။ ဥပါဒီ = ထင်ရှားဖြစ်ပြီး။ အကို့း = မျက်စိသည်။ ရုဏ် = နာ၏။ ပုဂ္ဂိုလ် အာတိ = ရေး၌ဖြစ်သော ဘဝါ။ အကုံ-ထူလာန် = ငယ်ငယ် ကြီးကြီးတွေ့။ ဗဟို = များစွာသေား။ ကုသလံ = ကို။ ကုအွေ့ဗွဲ့ = ပြုအပ်၏။ တံ သမ္မယုဇ္ဇာ = ထိုနှင့်

ယဉ်သော တရားတိသည်၊ တံ တံ သဘာဝတော = ထိထိ
သဘာအားဖြင့်။

ဝါဂ္ဂဟကောန = ဝါ-သွှေ့ကြောင့်။ စက္ခ၊ ဥပပါဒ
ဇူစာဒီ = စက္ခ၊ ဥပပါဒ - စသည် မြို့၏။ ။အပံ့သိရော =
ဦးခေါင်းဇောက်ထိုး။ ယာဝန္တံ့ = အလွန်လျှင်။ ဇူတိအာဒီ =
ဤသို့ စသည်သည်။ နိုံး = နိုံးပို့တည်း။ (ကသွာ = ကား)။
ဝါမိကာရသု = အလိုက်ဝါ - သွှေ့၏။ ဝေါ်တ ဂါဘ-
သွာ့ = ပိုင်းခြားအပ်သောရုပ် အားလျှင်စွာ သုတ်ကို ဖြစ်
စေတတ်သော ဂါဘသာ၏။ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ ၁၀၁၌-
တသု = ပိုင်းခြားအပ်သော။ လက္ခာယသု = ပြယ်အား။
အနုရောဇာနေ = မဆန့်ကျင်သောအားဖြင့်။ လက္ခာကော် = သုတ်
၏။ ပဝါ့တာ = ဖြစ်စေအပ်သော။ ဂါဘသာ = ဂါဘသာ
တည်း။ ၁၀၁၌-တ ဂါဘသာ = ပိုင်းခြားအပ်သော ပါ့ဗြိပြယ်
အားလျှင်စွာ သုတ်၏။ ဖြစ်စေအပ်သော ဂါဘသာ။

ဟိ = သူ့အံ့။ ဝါ-သွှေ့ = ဝါ-သွှေ့သည်။ ကတ္ထိ =
အချို့သုတ်၏။ ဂါဘပွဲ = ဂါဘ၏အနက်၏ လည်းကောင်း။
ကတ္ထိ = အချို့သုတ်၏။ ယယာ ၁၀၁၌တ ရူပပရို့ဟော =
အကြောင်းအကြောင်း ပိုင်းခြားအပ်သောရုပ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်းနှင့်
လည်းကောင်း။ (ဇူတိ = ဤသို့)။ အတ္ထု့သော = အနက်နှစ်
ပါး၏။ ဝတ္ထုတေ = ဖြစ်၏။ ယဒါ = အကြောင်းအခါ်၏။ ပန္တိမေ =
နောက်ဖြစ်သော ၁၀၁၌-တ ဂါဘသာ အနက်၏ (ဖြစ်၏)။
တဒါ = ထိအခံ၏။ နို့ = မြို့သော။ ဂီးဗွဲ = အခီအရင်ကို
လည်းကောင်း။ အနို့ဗွဲ = မမြို့သော။ ဂီးဗွဲ = အခီအရင်ကို
လည်းကောင်း။ အသွေးဗွဲ = ထင်ရှားမရှိသော၊ (ဝါ) လုံးဝ
မဖြစ်သော။ ဂီးဗွဲ = အခီအရင်ကို လည်းကောင်း။ ဒီပေတိ =
ပြ၏။ ။ထွေ ပန် = ဤသုတ်၏ကား။ ကွဲ့သွှေ့သု = ၏။
အနုဝတ္ထနာ = လိုက်ခြင်းကြောင့်။ တနောဝ = ထိကွဲ့-သွှေ့
ဖြင့်ပင်။ အသွေးဗီး = အသွေးဗွဲ အခီအရင်သည်။ သီးဗွဲ၏ =

မြီး၏ ဗုတ္တ = ထို့ကြောင့်။ ဝါ သဒ္ဓန = ဝါ-သန္တအိုဖြင့်။ ဗုတ္တရန္တယံး = နိစ္စ+သာနိစ္စ ရိမိနှစ်ပါးကို။ ဒီပေတီ = ပြု၏။ ကွန်တွေဝါ = အလိုက် ကွန်-သန္တ အဘယ်အကျိုး ရှိသနည်း။ န ဟို တော်ဟို = န ဟို တော်ဟို - အစရှိဘော် ပြုပုဂ္ဂတို့၌ (နိဂုံဟိတ် မလာရခြင်း) အကျိုးရှိ၏။ တော်ဟို ယာနေဟို = ထို့ ဆင်ယာဉ်၊ မြှင့်းယာဉ်၊ ရထားယာဉ်တို့ဖြင့်။ န ဟို ဂန္ဓာယျ = မရောက်နိုင်သည်သာတည်း။ ဗုဒ္ဓ စေဝါ = ဤ လောက်၌ လည်းကောင်း။

သံ ရမ္မာ, သံ ရဇ္ဈား (၁) အပါသီး အဟံ့
ဗုတ္တ = သံ ရမ္မာ, သံ ရဇ္ဈား (၁) အပါသီး အဟံ့-
ဟူကုန်သော။ ဗုဒ္ဓ = ဤပြုပုဂ္ဂတို့၌။ အာ “မ ယ ဒါ
သရေ” (၁၊ ၄၄) = “မ ယ ဒါ သရေ” ဟူသောသုတေ
တိုင်အောင်။ နိဂုံဟိတ်ဘဏ္ဍာရေး = နိဂုံဟိတ်-သန္တလိုက်ခြင်း
သည်။ ဟောတိ = ၏။

(၃၉) လောပေါ်။

လောပေါ် = (နိဂုံဟိတ်ကို) ချေခြင်းသည်။ ဟောတိ =
ဖြစ်၏။

ဝါ = အချို့။ ကွစ် = အနည်းငယ်ဘော် ပြုပုဂ္ဂတို့၌။
နိဂုံဟိတ်သော = ၏။ လောပေါ် = ကျေခြိမ်သည်။ (ဝါနည်း)
နိဂုံဟိတ်ဘော် = ကို။ လောပေါ် = ချေခြင်းသည်။ ဟောတိ =
၏။ ။မိမေး = မိယပြုသည့်ရှိခေါ်။ သာရမ္မာ = သာရမ္မာ-
အစရှိသော ပြုပုဂ္ဂတိ ပြီးဂုဏ်၏။ သာ ရမ္မာ-သံ ရမ္မာ =
အားထုတ်ခြင်း။ သာရဇ္ဈား-သံ ရဇ္ဈား = ပြုပုဂ္ဂတိ တို့
မက်သူ။ သာ ရာဂါး-သံ ရာဂါး = ပြုပုဂ္ဂတိ တို့ဖုန်းခြင်း။
ပုံမှန်သော ရှေ့သာရသည်။ လောပေ = ကျေလတဲ့သော်။
တာဘယာဟာ သန္တဦးကော်၊ ဝါးမှုး = အစရှိသော ပြုပုဂ္ဂတိ မြီး၏။
အဟံ့ = သည်။ တာဘယာဟာ သန္တဦးမကို၏။ သန္တဦးကော် = အယံ့။

ငံ = ဤသို့လျှင်။ အယ် = ဤတရားသူ။ ဒုဇဈ = ဒီရှင်ဖြူ
လတ်သော်။ ပုဂ္ဂိုလ် = ပုဂ္ဂိုလ် ဟန်ဘာရုံ ပြု၏။ ပုဂ္ဂိုလ်
ပုလိုက် = ယောက်သား၏။ အသွင်+ပုဂ္ဂိုလ်။ ကျော်-ကို အဟံ၊
အဟံ = သည်။ ကို = အဘယ် ကြောင်း။ စာသေ = ထိသူအား။
အဟံ = သည်။ အားသို့ = လူမဲ့ပြု။ [ဤအို့ပြုယူနိုင်ကား
ဘန်စွဲဝိမိတည်း။]

ပဋိသည့်နောက် (၁) စိရှိပွဲဝါသို့ အာဖို့ = အစ
ရှိသော ပြုယ်တို့။ နို့ = အမြဲ နို့လိုပ်။ ပဋိသည့်
နောက် = တကိုယ်တည်း ကိုနဲ့အောင် ရှာဖော်။ သုတေသနခေါ် =
ခေါင်းပါးသော အကျင့်။ ပါတုဘာဖော် = သာက်ခြောင်း၊ အလိုက်
အလိုက်သည်။ ၁၉၂၆မှနောက် = သွေးခြောင်း၊ ချုပ်+သွေးလိုပ်။
အရှိယသစွာန-အရှိယသစွာန = အရှိယသစွာနိုင်း၊ အသေနံ =
သိမြင်ခြင်း။ တော် = ဤကား။ မွှေ့နှီး ဗုဒ္ဓိ = ဘုရား ရှင်တို့။
သာသနံ = အဆုံး၊ အမတည်း။ အခေါ်သာကား၊ ဘာ = မချွှတ်
မယွင်း။ စိရှိပွဲဝါသို့ = ကြောမြှင့်စွာ အကွဲပွဲ၊ အသာသူသူကို။

ကွဲပို့တို့ = သည်။ ကို = နည်း၊ အပေါ်၊ အပေါ်ယံး =
အစရှိသော ပြုယ်တို့။ (နို့လိုပ်ကို မဖော်ပြု။) အာဘုံး ရှိန်း
ငွေ+မယံး = ငွေ+အယံး။ ငံ = ဤဘာ့ဘာ့ = ဤဘာ့ဘာ့
သည်၊ ကို+မဟံ+ကို+အဟာ။ အဟာ = အာဘုံး၊ အာဘုံး = အသာသံ၊
ကြောင့်။ ငံတံ့ = ဤသည်ကား၊ ဥွှေး = ပြုပေးတဲ့၊ မဂ္ဂလံ =
မဂ္ဂလာတည်း။

ကတံ ဗုတ် (၁) သို့သော ဗုတ် = ကတံ ဗုတ်
(၁) သို့သော ငွေ-အစရှိဘုံး ဗုဒ္ဓိ = ဤဘုံးဘုံးတို့—

(၄၀) ၁၅ သရာသော်။

ပရသရသော် = (နို့လိုပ်မှု၊ အနောက်ပြု။ အနောက်ပြု၊
(၁၅) သရာကို။ လောဒပါ = အကျိုး၊ ဘုရား၊ ဘုရား၊ အကျိုး၊
သည်။ ဟောတိ = ၏။

နိဂုံးဘီတမှာ = မှာ။ ပရသရသာ = နောက်ဖြစ်သော
သရ၏။ ဝါ = အချို့။ ကွစ် = ၍။ လောပေါ့ = သည်။
ဟောတိ = ၏။ ကတန္တိ = ကတန္တိ-အစရိတ်သော ပြယ်တို့
ပြီး၏။ ၂ကတန္တိ = ကတံ့ ဗုတ် = ပြုအပ်ပြုဟူ၍။ အဘိန္ဒာန္တိ =
အဘိန္ဒာနံ့ ဗုတ်။ အဘိန္ဒာနံ့ = နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်ကုန်ပြီ။
ဗုတ် = ၅၌သည်လျင် အပြီးတည်။ ဥထ္တ္တံ့ဝံ = ဥထ္တ္တံ့ ဗုဝံ =
လျှော်ပြီးလီးပြီးဖြစ်သော ရွှေကူးသို့။ စက္တံ့ဝံ = စက္တံ့ ဗုဝံ = ဘီးကူးသို့။
ကလိုံဝံ = ကလိုံ ဗုဝံ = အပြုံစကိုကူးသို့။ ဟလံ ဒါနီ = ဟလံ
ဗုဘာ့နီ။ ဗုဘာ့နီ = ယခုအခါ၍။ ဟလံ = မသင့်သေး။ ကို
ဒါနီ = ကို ဗုဘာ့နီ။ ဗုဘာ့နီ = ယခုအခါ၍။ ကိုံ = အဘယ်
ကြောင့်။ ကိုံသို့ = ပုံးအသိ။ တွဲ = သင်သည်။ အသိ = ဖြစ်၏။
ဗုဘာ့မို့ = ဗုပံ့ အမို့ = ၅၌ဘဏ်သည်လည်း။ ဥထ္တ္တံ့မို့ = ဥထ္တ္တံ့
အမို့ = ထို့ယင် အလွန်လည်။ ဒါကုမို့ = ဒါကု အမို့ = ပေး
ခြင်းနာလည်။ သို့သော ဘာဒို့ဆေး ဝေ = တူသည်သာတည်။ ။
ဝါတိ = ဝါ- ဟူသော ပုံးသည်။ ကိုံ = အဘယ် အကျိုး
ရှိပေးနည်း။ ကတံ့ ဗုတ် = ကတံ့ ဗုတ်-အစရိတ်သော ပြယ်ပို့ပြီ
(နိဂုံးဘီတမှာ နောက်သရကို မကြောခြင်း) အကျိုးရှိ၏။ [အနက
ပေးနှုပြီး။]

ပုံးအသာ ဥပ္ပါဒ်၊ ဝံ အသာ ကေ အသာဝါ
ဗုတ် = အစရိတ်ပုံ့သော။ ဗုဝံ = ၅၌ပြယ်တို့။ ပရသရလော-
ပေ = (နိဂုံးဘီတမှာ) နောက်ဖြစ်သော သရတို့ကို (ပရသရသာ-
ဟူသော ရွှေ သုတ်ဖြင့်) ချေပြီးလတ်သော—

၅၃၊ သံယောဂါဒီလောပေါ့။

သံယောဂါဒီလောပေါ့ = သယုဂ်၏။ အစဖြစ်သော
သရ၏။ တွေ့သုံးသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

အ ပျော် ဟိတာနံ = သရ အခြား မရှိကုန်သော။ ဒီနှင့်
ချွောနာနံ = နှစ်လုံးကုန်သော ချည်းတို့၏။ ကော် = တနေရာ
တည်း၌။ ဦးတိ = တည်နေခြင်းသည်။ သံယောဂေါ် = သံယုဂ်
မည်၏။

[ဗျည်းနှစ်လုံး သံးလုံး သရအခြား မရှိပဲ တဆပါင်းတည်း
ဆက်၍ တည်နေမှုကို သံယုဂ်ဟု ခေါ်၏။ ထိုသံယုဂ် တည်နေပုံကို
ပြန်မှုခြင်း အထက်အောက် “ထူး” သို့မဟုတ် ရှေ့နောက် “သူ” ရေး
ထုံးပြု၏။ သံဟိုင်္ခားကား ရှေ့နောက် ရေးထုံးပြု၏။]

တသ္ဌံ သံယောဂေါ် = ထိုသံယုဂ်၌။ (၀၁) ထိုသံယုဂ်တွင်။
ယော အာဒိဘူတာဝယောဂေါ် = အကြောင် အစဖြစ်၍ ဖြစ်သော
အစိတ်ချည်းသည်။ အစွဲး = ၏။ တသု = ထိုသံယုဂ်တွင်အစျည်း
၏။ (၀၁) ကို။ ၀၁ = အချို့။ ကွဲစိုး = အနည်းငယ်သော ပြယုဂ်၌။
လောပေါ် = ကြောခြင်း+ချောခြင်းသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။
ဗုတိ = ဤသုတ်ဖြင့်။ အာဒိချွောနသု = အစျည်းကို။ လော-
ပေါ် = ချော်။ ပုံးသာ ဥပ္ပဋ္ဌာတိ = အစရှိသော ပြယုဂ်တို့ပြီး၏။
အသုံး = ထိုသူမ၏။ ပုံး = ဥတုပန်းသည်။ ဥပ္ပဋ္ဌာတိ = ဖြစ်၏+
ပွင့်၏။ ငံး = ဤသို့လျှင်။ အသုံး = ထိုအရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်၏။ တော်
အသဝါ = ထိုအသဝါတရားတို့သည်။

တို့ သံယောဂေါ်နဲ့ ရိသယ = ချည်းသံးလုံး ဆင့်သော
သံယုဂ်တို့၏၊ အရာ၌။ အကျာဂါရံ၊ ဂတ္တသု ဗုတိ = ဟူ၏။
ဟောတိ = ၏။ အကျာဂါရံ - အရှိအာဂါရံ = မီးတင်းကုပ်။
ဂတ္တသု = ဂုဇ္ဇာ အသုံး။ ဂုဇ္ဇာ = ဖြစ်ခြင်းသည်။ အသုံး =
ဖြစ်ရာ၏။

တံ ကရောတိ (၁) ခါဗုံး ဂတော် ဗုတိ = ဟူ၏
, ၄, ၆] သော။ ဗုံး = ပြုပြယုဂ်တို့၌ —

(၄၀) ဝရေ ဝဂ္ဂန္တာ။

ဝရေ = နောက် ဝိအက္ခရာ နွောင်းရှုံး။ နိဂုံဟီတသာ = ၏။ (၀၁) ကို။ ဝဂ္ဂန္တာ = (ထိနွောင်းသော) ဝိအက္ခရာ၏ အဆုံး ၃, ၅, ၈, ၉, ၁၁-အက္ခရာ အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

ဝရေ = ၅။ ခေါ် = စင်စစ်။ နိဂုံဟီတသာ = ၏။ (၀၁) ကို။ ဝဂ္ဂန္တာ = သည်။ ၀၁ = အချို့။ ဟောတိ = ၏။ ဗုတ္တိ = ဤသုတေသနမြို့။ နိမိတ္တာနှင့်သရာနဲ့ = နွောင်းသော အက္ခရာနှင့် အာဘသိ နိဂုံဟီတ်တို့၏။ ပစ္စာသတ္တာ = ဌာန် နီးသောအား ဖြင့်။ တုဋ္ဌဂါ ပဋ္ဌမော = ထိနွောင်းသော ဝိအက္ခရာ၏။ ပဋ္ဌမ အက္ခရာဖြစ်သော ၃, ၅, ၈, ၉, ၁၁-အက္ခရာ အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

ပစ္စာသလို့ နာမ = ပစ္စာသလို့ မည်သည်ကား။ ဌာနတော့ ၀၁ = ဌာန်အားဖြင့် လည်းကောင်း။ ဂဏေတော့ ၀၁ = ဂဏ်အားဖြင့် လည်းကောင်း။ အာသန္တတာ = နီးကပ်သည်၏။ အဖြစ်တည်း။ ဂဏေဟောတိ = ဂဏေတော့-ဟူသည်ကား။ ဝဏ္ဏ-သည့်အိဂဏေဟော = ဝဏ္ဏအမည် အစရှိသော ဂဏ်အားဖြင့်။

နိဂုံဟီတသာ = နိဂုံဟီတ်၏။ (နာမ = အမည်ကို)။ အနာသရှိယိုတိ = အနာသရှိယတိ-ဟူသည်။ ပစ္စာကတ္တာ = (ရသုသရမှ) နောက်၍ ပြု၍။ သရှိယာတိ = ရောက်စေအပ်+ရှုတ်အပ်၏။ ဗုတ္တိ = ဤသို့ ပြုပါ လှစ်ဆို၍။ အနာသရောတိပါ = အနာသရ (အနာသရ)ဟူ၍လည်း။ ဂုဇ္ဇာတိ = ဆိုအပ်+ခေါ်အပ်၏။

တက်ရောတိ = တက်ရောတိ - အစရှိသော ပြယုဂ်တူး၍။ တံ့ = ထိုအမှုကို။ ကရောတိ = ပြု၏။ ပံ့ = ဤအတူ။ လာ့ကံ့ = ဟ ခကံ့ = ထိုခက္ခာ။ ယဂ်တော့ = သံ ဂတော့ = ပေါင်းသံမြို့သောသူ။ တယ်တံ့ = တံ့ ယုတံ့ = ထိုထောပတ်။ ။

ဓမ္မခြေရေ = ဓမ္မစရေ။ ဓမ္မ = သုစရိတ်ဆယ်ပါးတရားကို။ စရေ = ကျင့်ရာ၏။ တည့်နံ = တံ ဆန့် = ထိခို, အပ်သောကျောင်း + စရ်။ တည့်ဘံ = တံ ၁၁တ = ထိဖြစ်သော တရား။ တည့်ဘံနံ = တံ ချာနံ = ထိချာန်တရား။ တည့်ဘံ = တံ ညာဘံ = ထိ အသိ ညာ၏။ ။ တည့်ဘံနံ = တံ ဌာနံ = ထိအရပ်။ တည့်ဟတိ = တံ ဥဟတိ။ တံ = ထိကို။ ဥဟတိ = လောင်မြိုက်၏။ ။ တန္တနော-တိ = တံ တနောတိ။ တံ = ထိစကားကို။ တနောတိ = ချွဲထွင်၏။ တန္တရံ = တံ ထိရံ = ထိမြှိုင်သောဝါး။ တန္တဘံ = တံ ဒါနံ = ထိ အလူဒါနကို။ တန္တနံ = တံ ဓနံ = ထိ ဗွဲဘို့။ တန္တနံ = တံ နိုဒ်တံ။ တံ = ထိနိုဒ်ဘုန်သည်။ နိုဒ်တံ = ခုတေ ရွှေ သောခြင်း မရှိ။ ။ တမ္မတွော = တံ ပတွော။ တံ = ထိသို့။ ပတွော = ရောက်သောသူ။ တမ္မလံ = တံ အလံ = ထိအကျိုး။ တေသမ္မာဓော = တေသံ ဗောဓော။ တေသံ = ထိဘရားတို့ကို။ ဗောဓော = သိခြင်းတည်း။ သမ္မာ = သံ ဘူတောာ = ကောင်းစွာ ဖြစ်သည်။ တမ္မဗုံး = တံ မီးဗုံး = ထိ အဆွဲ ခင်ပွန်းကို။

ကိုက်တောာ (၁) သမ္မတောာတိ အာဒီသူ = ကို-
က်တောာ (၂) သမ္မတောာ-အစရိတ်သော ပြယ်တို့။ နို့ဗုံး =
အမြိ (ဝဂ္ဂန္တပြု၏)။ ကိုက်တောာ = ကို ကတောာ = အဘယ
အမှု ပြုအပ်သနည်း။ (၀၁) ကတောာ ကို = ပြုအပ်ပြီလောာ။
ဒါတုဂံတောာ = ဒါတုံး ဂတောာ = လူခြင်းငွာ သွားသောသူ။
တဏ္ဍာက်ရော = တဏ္ဍာံး ကရော = တဏ္ဍာက်ရာ မြတ်စွာဘူရား။
ရဏ္ဍာဟော = ရဏ္ဍာံး ဇဟော = ကိုလေသာကို စွန့်ပယ်သော
တရား။ သဏ္ဍာတောာ = သံ ဋိတောာ = ဉာဏ်၊ ဉာဏ်ကျည် ရှု
တည်သောသူ။ ဇတိန္တရော = ဇတိုံး ဓရော = ကိုယ်တော်
ရောင်ကို ဆောင်တတ်တောာ မြတ်စွာဘူရား။ သမ္မတောာ
သံ မတောာ = သမုတ်အပ်သည်။

အာန္တရိက် ယ+မာတု (ပ) တံ ဟိ ဇူတိ = အာန္တရိက် ယ+မာတု (ပ) တံ ဟိ-ဟူကုန်သော။ ဇူတ် = ဤပြုယ်တို့၌—

(၄၂) ယ ၁ ဟိသူ ဗျာ။

ယ ၁ ဟိသူ = ယ-သွှေါ, ဝေ-သွှေါ, ဟိ-သွှေါတို့ နွောင်းရှုံး။ နိဂုံဟိတသူ = နိဂုံဟိတ၏။ (၀၁) ကို။ ဗျာ = ဦးအကွဲရာ အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

ယ+ဝေ+ဟိ သွှေ့သူ = နွောင်းရှုံး။ နိဂုံဟိတသူ = ၏။ (၀၁) ကို။ ၀၁ = အချို့။ ဗျာ = ဦးအကွဲရာ အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။ “ဝေလသေဟိ တော်” (၁၊ ၄၉) တိ = ဝေလသေဟိ တော်-ဟူသော သုတ်ဖြင့်။ ယသူ = ယ်-အကွဲရာ ကို။ ဥကာရော = ဦးအကွဲရာပြီ။ အာန္တရိကည်+မာဟု = အာန္တရိကည်မာဟု အစုံသော ပြုယ်တို့ ပြီး၏။ အာ-န္တရိကည် မာဟု = အာန္တရိက် ယံ အာဟု။ ယံ = အကြင် (အရဟတ္ထမဂ်နှင့် ယျဉ်သော) သမာဓိကို။ အာန္တရိက် = ၇၆၈။ အခြားမြို့ အကျိုးပေး၏ဟူ၍။ အာဟု = ၇၆၉။ အကျိုးပေး၏ဟူ၍။ ယမာဓိကို။ ယသူ = ၇၆၉။ အကြင် အကြင် တရားကိုသာ လျှင်။ ဥသာ = ဦးအကွဲရာကို။ ဒ္ဓိဖျော် = ဒ္ဓိရှုံးပြုသည် ရှိသော်။ ပစ္စ္တ္တညေဝ် = ပစ္စ္တ္တညေဝ် - ဟူသော ပြုယ်ပြီး၏။ ပစ္စ္တ္တညေဝ် = ပစ္စ္တ္တံ့ ဝေ = အသီး အသီးသာလျှင်၊ (၀၁) ကိုယို ကိုယ်သာလျှင်။ တ္ထိ = တံဟိ = တို့စကားသည်ပင်လျှင်။

“အဲဘိစာရိနာ = အနေကန္တာ မဟုတ်သောအရာက။ မျှဘိစာရိ = အနေကန္တာ ဖြစ်သောအရာကို။ နိယမျတေ = မှတ်အပ်၏”။ ဇူတိ ကူယာ = ဤသို့သော ပရီဘာသာဖြင့်။ ဝေသွှေ့ သဟစိုယာ = ဝေ-သွှေ့နှင့်ဘက္ဗာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ “ယ” ဇူတိ = ယ-ဟူသောပါ့်ဖြင့်။ သဗ္ဗာဓိ ယသွှေ့သောဝ် = သဗ္ဗာဓိဂိုဏ်း (သဗ္ဗာဓိ) ယ-သွှေ့ကိုသာလျှင်။ ဂဟကံ့ = ယူပျော်း+ဆိုပြုးသူ့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သံယောဂေါ (၁) သံယာစိကာယ ဇူတိ = သံယော-
ဂေါ (၂) သံယာစိကာယ-ဟူကုန်သော။ ဇူဓ = ဦးပြုယ်
တို့—

(၄၃) ထော သံသေ။

ထော = ထ-အကွဲရာ နှောင်းရှု၍။ သံသေ = သံ-ဟူသော
အမျှယပ် (ဥပသာရပ်) ၏။ နိဂုပ္ပါတသော = နိဂုပ္ပါတ၏။
(၀၁) ကို။ ဉော် = ဉ်-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

ထကာရေ = ထ-အကွဲရာ နှောင်းရှု၍။ သံသာ =
သံ-ဟူသော အမျှယပ် သွေ့၏။ ထံ နိဂုပ္ပါတံ = သည်။
အထွေး = ၏။ တသော = ထိနိဂုပ္ပါတ၏။ (၀၁) ကို။ ၀၁ = အချို့။
ဉော် = ဉ်-အကွဲရာ အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။ သနညာ-
ဂေါ = သံယောဂေါ = သံညောဂေါ-အစရိတ်သော ပြုယ်တို့
ပြီး၏။ သနညာဂေါ = သံယောဂေါ = ယုဉ်ခြင်း။ ငံ = ဦး
အတူ။ သနညာအနံ = သံယောအနံ = သံယောအဉ်။ သညာ-
တော့ = သံယတော့ = စောင့်စည်းခြင်း။ သညာစိကာယ =
သံယာစိကာယ = ကိုယ်တိုင် တောင်းအပ်သော အဆောက်
အအိုဖြင့်။ ။ဇူဓ = ဦးသုတ်၍။ ထကာရမဏ္ဍာဝ = (ထော-
အရ) ထ-အကွဲရာ သာမည်ကိုသာလျှင်။ ဂယ့်တေ = ယူအပ်၏။

[ထ-အကွဲရာ သာမည်ကိုသာ ယူ၊ ထ-သွေ့နာင်းရှုံးရှုံးသုတ်က
ယူပြီး ပြောကိုလို့။]

သံသာတိ = သံသေ-ဟူသော ပုဂ္ဂသည်။ ကို = နည်း။
တံ ယောအနံ = တံ ယောအနံ-စသော ပြုယ်တို့၏ (ဉ်-
အကွဲရာ မပြုရခြင်း) အကျိုးရှိ၏။ တံ ယောအနံ = ထိယူအနား
ခရီးကို။ တံ ယာနံ = ထိယာဉ်ကို။ တံ = အရှင်ဘုရားကို။
သရာတံ = ကိုးကွယ် ဆည်ကိုပြုခြင်းသို့။ ယနှဦး = ရောက်ဘုံး၏။

တံ င် (၁) တံ င် ဇူတိ = တံ င် (၁) တံ
င်-ဟူကုန်သော။ ဇူဓ = ဦးပြုယ်တို့—

(၄၄) မ+ယ+ဒါ သရေ။

သရေ = နောက်သရ နွောင်းရှုံး။ နိဂုဟီတသု = ၏။
(၀၁) ကို။ မ+ယ+ဒါ = ၉-အကွဲရာ+ယ· အကွဲရာ+၂-အကွဲရာ
အပြုတိသည်။ ဟောနှီး = ကုန်၏။

သရေ = ၅။ ၀၁ = အချို့။ ကွစ် = ၅။ နိဂုဟီတသု =
၏။ (၀၁) ကို။ မ+ယ+ဒါ = တိသည်။ ဟောနှီး = ကုန်၏။
တမေဝ = တမေဝ-အစရိတေသာ ပြယ်တို့ ပြီး၏။ တမေဝ = တံ
ဝေ = သင့်ကိုသာလျှင်။ တ မဟု မြှုမိ = တံ အဟု
မြှုမိ။ တံ = တို့သူကို။ အဟု = ငါဘူရားသည်။ မြှုမိ = ဟော
ဆို၏။ ယ မာဟု = ယံ အာဟု။ ယံ = အကြောင် စကားကို။
အာဟု = ဆိုကုန်ပြီ။ ဓနမေဝ = ဓနံ ဝေ = ဉာဏ်ကိုသာလျှင်။
ကို မေတံ = ကိုဝံ တံ။ တံ = ဤဝါးကား။ ကိုဝံ = အဘယ်
နည်း။ နိဋ္ဌတူ မရဟတိ = နိဋ္ဌတု အရဟတိ။ နိဋ္ဌတု = ကဲ့ရဲ့
ခြင်းနှာ။ အရဟတိ = ထိုက်အံနည်း။ တယိုဝံ = တံ ဉဲဗံး =
ထိုစကားသည်။ ယဒ နှစ် = ယံ အနှစ်။ ယံ = အကြောင်တရား
သည်။ အနှစ် = မမြှု။ တဒ နှစ် = တံ အနှစ်။ တံ = ထို
ဆင်းရဲသော တရားသည်။ အနှစ် = အတ္ထ မဟုတ်။ တေ
အဝေါစ = တံ အဝေါစ။ တံ = ဤစကားကို။ အဝေါစ =
မိန့်တော်မူပြီ။ တေ ဒေဝ = တံ ဝေ = ဤသည်ပင်။

“မယဒါ”တိ = “မ ယ ဒါ” ဟူသော။ ယောဂ-
ဂဘာဂါ = သုတေသနမြှုပ်။ ဗုဒ္ဓ၏ သရက္မ ဇူးဇူး = ဗုဒ္ဓ၏
သရက္မ ဂုဏ်မြှုပ်-အစရိတေသာ ဉာဏ်ရှုံးသည်။ ဘဝတိ =
ဖြစ်၏။

(နိဂုဟီတသနှီး = နိဂုဟီတနှင့် စပ်သော သန္တာတို့။)

[စာကိုယ် စာမျက်နှာ (၂၂) ကြောင်းရေ (၁၄) ၅၇ရှိသော
“နိဂုဟီတသနှီး” ပုံစံကို ဤနောက်ထဲ ရွှေ့ပါ။]

နံရှုတိနည်းကြော်ပါး

(၄၇) တာမိနာမီနီ။

တာမိနာမီနီ = တာမိနာ-အဆရှုသော ပြယ်လိုသည်။
နိပ္ဇာနိ = (ဤနိပါတန်သုတ်ဖြင့်) ပြီးကုန်။

တာမိနာမီနီ = တို့သည်။ နိပ္ဇာနိ = (ဤနိပါတန်သုတ်
ဖြင့်) ပြီးကုန်။

“ယ” = အကြောင်ပုဒ်သည်။ အလက္ခဏာ = စီရင်ဖွယ်
သုတ်မရှိ၊ တံ့ = ထိုပုဒ်သည်။ နိပါတနာ = နိပါတန်သုတ်ဖြင့်။
နိပ္ဇာတီ = ပြီး၏။ ဗုတ္တိ ဤယာ = ဤသို့ ပင့်ဘာသာ လာ
သောကြောင့်။ လက္ခဏာနှင့်ရေန = သုတ်တပါးဖြင့်။ အဝိဟိ-
တာအေးသော+လောပါ+ဂမ+ဂပလ္လာသာ = မဒီရင်အပ် ပဲရင်
နှင့်သော အာအေး အဝိအရင်+လောပ အဝိအရင်+အာဂမ
အဝိအရင်+ဂပလ္လာသာအိအရင်လိုကို။ သွားစွာ = ခုနှစ်များ
ပုဒ်တို့။ ဗုမိနာဝ = ဤ “ဗုမိနာမီနီ” ဟူသော နိပါတန်
ပုဏ်ဖြင့်ပင်လျှင်။ အနှံ့အား = (ပြီး၏-ဟု) မှတ်အပ်ကုန်။ ။
ဗုမွှေ = ဤ တာမိနာ-ဟိုက်ကိုလည်း။ ပရေသံ = တပါးသော
ချာကရှုက်း ဆရာတို့၏။ ပိသော်ရာမီမိဝ = ပိသော်ရာမီရိုက်း
ကြုံသို့။ အနွှံ့ = မှတ်အပ်။

(ပိသော်ရာ-ပုဒ် ရုပ်ပြီးပုံကား) အသိတံ့ = အသိတဟူသည်။
အလမိန္ဒာ = ရေပေါက်တည်း။ အသာ = ထိုမိ တိုင်အား။ အသိ-
တံ့ = ရေပေါက် တည်းဟူသော။ ဥာရံ = ဝမ် တိုက်သည်။
(အဆွဲ = ရှု၏။) ပိသော်ရာ - ရေပေါက်တည်း ဟူသော ဝမ်း
တိုက်ရှုသော နိုးတို့။

[ပုံသိတံ့-ကို ပိသံ-ပြု၍ အရာ-၌ ဥ-ကို အ-၌-ဖြုံး၍ ပိသံ-
အရာ-ပြုးသည်။]

ဇူသ = ဇူ-သရကို။ အကာရေ = အ-အက္ခရ (ပြုသုတေ
ဖြင့်) ပြဿနိသော်။ တံ ဇူမိနာ = ကာမိနာ = ပြီး၏။ တံ =
ထိုအနက် သဘောတို့။ ဇူမိနာ = ပြုအကြောင်းဖြင့်။ သကို
အာဝါဒ = သကာဝါဒ = (ပဋိသန္တ တည်နေသောအားဖြင့်)
တကြိမ်သာ လုပ်ပည်သို့ လာသော သကာဝါဒ အပိုယာပုဂ္ဂိုလ်။

[ကြုံသုတေသန] သကို-၌ လူ-ကို အ-ပြု၏ “မ ယ ဒါ
သရေ” သုတေသန နောက်အာ-သရ နှောင်းရှုံးနိုဂုဏ်ကို ၇-ပြု၏
အာ-သို့ တဲ့စပ် ကပ်လျှင် သက္ကသကို ဘီ-ပီး၏။

အထူး ပုံတ်ရန်မှာ။ ၁၅။ မြို့မောဂ္ဂလာန် သဒ္ဓါကျမ်း၌ ကစွည်း
ကျမ်း၌ကဲ့သို့ သရန္တင့်ဖျေည်းကို ခွင့်းသာ=ခွဲသာသုတ်လည်း ဖရီး၊ ကပ်
သာသုတ်လည်း မရီး၊ ရုက္ခာသကုဏ်နည်းဖြင့် အလိုလို ကပ်သည်-ဟု
မှတ်ရာ၏။]

ဓသာ = ဓ-ကို။ အကာရေ = ဒ-ပြဿနိသော်။ ငံ
ဗုဒ္ဓ အဟံ = ကေခါဒါဟံ-ဟူသောရုပ် ပြီး၏။ အဟံ = သည်။
ငံ သမယံ = အခါတပါး၏ [ဗုဒ္ဓ-သွေ့၏ ဝစ်နှစ်ထိုင်။]

ရိသာ = ရေ-သွေကို။ ရိဒါဒသာ = (ဤသတ်မြေ)
 ရေ-ပြု။ သံရိဓရသာ = တိုင်ပင်၍။ အဝဟာရေ = ခုံးခြင်းတည်း။
 သံရိဒါဝဟာရေ = တိုင်ပင်၍ ခုံးခြင်း။

[သံပိဒါဝဟာရော—ကို သံပိဓဓာယ+အဝဟာရော—ဟူပုံဖြတ်၊
အအာဒယာ တိတာလီသ ဝဏ္ဏာ—ဟူသောသူတိ၌ တိတာလီသ—
ဟူသော သူထွေညပကဖြင့် သံပိဓဓာယ—၌ ယ—အက္ခန္တကို ချော ဤ
သူဟ်ဖြင့် ဝိမ—သဒ္ဒိကို ဝိဒ—ပြု၊ သရော လောပေါ့ သဇ္ဇာ—သူတ်
ဖြင့် နောက် အ—သရ နှောင်းရှု၌ ဒါ—၏၊ အာ—သရုကို ချော
ပျောနှု ဒီလာရသာ—သူတ်ဖြင့် နောက် ၁—ပျော်း နှောင်းရှု၌ ရှေး
အ—သရကို အာ—ပြု၍ ၅—ပျော်းကို အာ—သူက်၏၊ သံပိဒါဝဟာ—
ရော—ပိုး၏၊ ဤသို့ ရပ်တော်ရမသု။]

୦ୀରିଯତ୍ତାପି = ଶ୍ରୀ (୦ୀ) ଗ୍ରୀ ୦ = ଓ-
ଅନ୍ତରାଗ୍ରୀ ଲନ୍ଧିଃକୋର୍ଦ୍ଦଃ ୦ତ୍ତା = ଠିହକ-ନ୍ଦ୍ର ଓ-ଗ୍ରୀ ୦
ଲକ୍ଷାରେ ୦ = ଲ-ଅନ୍ତରାଗ୍ରୀ ଲନ୍ଧିଃକୋର୍ଦ୍ଦଃ ୩ତେ =
ପ୍ରିଆର୍ଦ୍ଦିତ୍ସମ୍ବନ୍ଧଃ ୦ୀରିଠିହକା = ଠିଲାହକା = ପ୍ରିଶ୍ରୀ ୦
ଠିଲାହକା = ରେଗ୍ରୀ ହୋର୍ଦ୍ଦିତ୍ସମ୍ବନ୍ଧଃ ୦ୀ ଫ୍ରିଃଫାର୍ଦ୍ଦଃ

[ଠିଲାହକା-ଗ୍ରୀ ୦ୀରିଠିହକା-ଗ୍ରୀ ପ୍ରିତ୍ସମ୍ବନ୍ଧଃ ୦ୀ
ଲୁତ୍ତାଗ୍ରୀଃପ୍ରିତ୍ସମ୍ବନ୍ଧଃ ୦ୀରି-ଯତ୍ତାଗ୍ରୀ ୦-ପ୍ରି ୦ିହକ-ନ୍ଦ୍ର ଓ-ଗ୍ରୀ ୦
ଠିଲାହକା-ପ୍ରିତ୍ସମ୍ବନ୍ଧଃ]

କିଂଫତ୍ତାପି = କିଂଫ-ଯତ୍ତାଗ୍ରୀ ୩ିଆପେତ୍ତେବା-ନ୍ଦ୍ର ଲୁତ୍ତାଗ୍ରୀଃ
ପ୍ରିତ୍ସମ୍ବନ୍ଧଃ ୩ି-ପ୍ରି ୩ିଂଫତ୍ତାପି = ଯତ୍ତାପେତ୍ତେବା ଆଵର୍ଗ୍ରନ୍ତିତ୍ସମ୍ବନ୍ଧଃ ୦ୀ
ମୁତୋ = ଆଗ୍ରୋଦିଃତନ୍ତିଃ ୩ିମୁତୋ = ଫ୍ରିଃତିତ୍ ୩ିତନ୍ତିଃ ୩ିଂଫ-ଯତ୍ତାଗ୍ରୀ
ରେ-ହୋର୍ଦ୍ଦିତ୍ସମ୍ବନ୍ଧଃ ଶ୍ରୀତେବା କାହିଁକାଖୁବୁବୁବୁ ଆଲ୍ଲି
ତେବା] ୩ିଂଫତ୍ତାପି = ରେଣ୍ଟି ୦ୀ ମୁତୋ = ତନ୍ତିରାତନ୍ତିଃ ୩ି-
ମୁତୋ = ରେଣ୍ଟି ୦ୀ ତନ୍ତିରାଫ୍ରିଃତିତ୍]

ଶଠାପି = ଶଠ-ଯତ୍ତାଗ୍ରୀ ୦ୀ ଲୁତ୍ତାପେତ୍ତେ ୦ = ଲୁ-
ଅପ୍ରିଗ୍ରୀ ଲନ୍ଧିଃକୋର୍ଦ୍ଦଃ ୦ତ୍ତାପି = ଶ୍ରୀ (୦ୀ) ଗ୍ରୀ ୦ ଯା-
ଫାପେତ୍ତେ ୦ = ଯାଫ-ଅପ୍ରିଗ୍ରୀ ଲନ୍ଧିଃକୋର୍ଦ୍ଦଃ ୩ତେ =
ତେବା] ଶଠାପି = ଶଠାପେତ୍ତେବା ୦ୀ ଯଯକ୍ଷମଃ = ଲନ୍ଧିଃଲୈପିର୍ଦ୍ଦଃ
ରାତନ୍ତିଃ ୦ୀ ଯକ୍ଷମଃ = ଯକ୍ଷମପେତ୍ତେ ଲନ୍ଧିଃଲୈପିର୍ଦ୍ଦଃରା ୦ୀ
ଯକ୍ଷମଃ ଯକ୍ଷମଃ ଶଠାପେତ୍ତେବା ଶଠାପି (ଶଠାପିର୍ଦ୍ଦଃ ୦ୀ)

କ୍ଷମଃପି = କ୍ଷମ-ଯତ୍ତାଗ୍ରୀ ୦ୀ (୦ୀ) ଗ୍ରୀ ୦ କ୍ଷମ ଆପେତ୍ତେ
୦ = କ୍ଷମ-ଅପ୍ରିଗ୍ରୀ ଲନ୍ଧିଃକୋର୍ଦ୍ଦଃ ୦ତ୍ତାପି = କ୍ଷମ-ଯତ୍ତାଗ୍ରୀ ୦ୀ (୦ୀ)
ଗ୍ରୀ ୦ ଏହ ଆପେତ୍ତେ ୦ = ଏହ-ଅପ୍ରିଗ୍ରୀ ଲନ୍ଧିଃକୋର୍ଦ୍ଦଃ ୦
“ଯରମୁକ ଛୋ” (୧ ୨୯) ତି = ଯରମୁକ ଛୋ-ଆଶ୍ରିତେବା
ଲୁତ୍ତାଗ୍ରୀଃପ୍ରିତ୍ସମ୍ବନ୍ଧଃ ୦ତ୍ତାପି = କ୍ଷମଃପିର୍ଦ୍ଦଃରା ୦ୀ ତେବା ଅପ୍ରିଗ୍ରୀ ଲନ୍ଧିଃକୋର୍ଦ୍ଦଃ
କତେ = ପ୍ରିଆର୍ଦ୍ଦିତ୍ସମ୍ବନ୍ଧଃ ୦ତ୍ତାପି = କ୍ଷମଃପିର୍ଦ୍ଦଃରା ୦ୀ ତେବା
ରୁର୍ଦ୍ଦିତ୍ସମ୍ବନ୍ଧଃ ୦ତ୍ତାପି = କ୍ଷମଃପିର୍ଦ୍ଦଃରା ୦ୀ ତେବା

ခံ = အပေါက်ဟင်းလင်း အာကာသသည်။ (အဆို = ၏။)
ဉာဏ္ဍာလံ = အထက်၍ အပေါက်ဟင်းလင်း အာကာသရှိသော
ဆုံးငယ်။

ပိသိကသာ = ပိသိက-သဒ္ဓိ၏။ (၀၅) ကို။ ပိအာဇာပေါ်
စ = ဂိ-အပြုကို လည်းကောင်း။ အသသာ = အသ-သဒ္ဓိ၏၊
(၀၅) ကို။ သာစာပေါ် စ = သာစ-အပြုကို လည်းကောင်း။
ကတေ = ဤသုတေသနီးဖြင့် ပြုစိရင်အပ်သည်။ ပိသိဝာသော =
ဂသာစော = ဟူသောကျိုး ပြီ၏၏။ ပိသာစော = အသာကို စား
တတ်ဆသာ ဘိလူ။

မဟိသဒ္ဓသာ = မဟိ-သဒ္ဓိ၏။ (၀၅) ကို။ မယူအာဇာ-
ပေါ် စ = မယူ-အပြုကို လည်းကောင်း။ ရဝတိသာ = ရု-
ပေါ်၏။ (၀၅) ကို။ ရာပေါ် စ = ရ-အပြုကို လည်း
ကောင်း။ ကတေ = ဤသုတေသနီးဖြင့် ပြုစိရင်အပ်သည်။ မဟိယံ
ရဝတိတိ မယူရော = မဟိယံ ရဝတိတိ မယူရော - ဟူသော
ပြုယုံသည် ပြီး၏။ မဟိယံ = မြော်။ ရဝတိတိ = တွန်မြည်
တတ် + မြော်လျှော်တတ်သောကြောင့်။ မယူရော = မယူရ
(ဥပေါင်း) မည်၏။ ။၇။ = ဤအတူ။ အသေးပါ = တပါးသော
သဒ္ဓိတူကိုလည်း။ ပဒယာဂတော = ပါ့၌ ပြုယုံအားဖြင့်။
အနုဂန္ဓာဗာ = အဝှုံလသျာက်၏ သိအပ်ကုန်၏။

စ = အထူးကို ဆိုပိုးအံး။ ဧည့် = ဤ နိပါတန်သုတေသနီး
အရာ။

ဝဏ္ဏာဂမော = အက္ခရာ ဝဏ္ဏာ လာခြင်းတည်း
ဟူသော နိရုဇိနည်း လည်းကောင်း။ ဝဏ္ဏာ ပိပရိယာ-
သော = အက္ခရာဝဏ္ဏာ ရွှေ့နောက် ပြန်ခြင်း တည်း
ဟူသော နိရုဇိနည်း လည်းကောင်း။ အပရော = ထိမှ
တပါးကုန်သော။ ဝဏ္ဏာပိကာရာ + နာသာ = အက္ခရာ
ဝဏ္ဏာတူမျိုးကို တမျိုးပြုပြင် ပြောင်းလဲခြင်း ဝဏ္ဏာပိကာရာ +

အကွဲရာဝဏ္ဏတိကို ချေဖျက်ခြင်း ဝဏ္ဏနာသ တည်ဟူ ကုန်သော။ ဒွေ စ = နစ်ပါးသော နိုဂုံးနည်တိ လည်း ကောင်း။ ဓာတုသွေး = ဓာတ်သွေး၏။ အလွှာတိ-သယန = ဒီမို့ ဟောရင် အနက်သက် ပိုလွှာသော အနက်နှင့်။ ယောကာ = ယုံခြင်း + ဟောဆိုခြင်း တည်းဟူသော နိုဂုံးနည်း လည်းကောင်း။ တံ = ထိဝဏ္ဏ လာခြင်း + ဝဏ္ဏ ရွှေနောက်ပြန်ခြင်း + ဝဏ္ဏ တမျိုးကိုဝဏ္ဏ တမျိုး မြေပြင်ခြင်း + ဝဏ္ဏကို ချေခြင်း + ဓာတ်၏၊ ဟောရင်း အနှင့်က်သက် အပိုအလွန် အနက်နှင့် လှုံခြင်း = အပို အနက်ကို ဟောခြင်း ဤcါးမျိုး၏။ ပွဲခိုး = cါးပါး အပြားရှိသော။ နိုဂုံးနှင့် = နိုဂုံးနည် ဟူ၍။ ဥစွဲတော် = ဆိုဘာ၏။

[“နိုဂုံးနည်း လှုံးကြီးစိရင်” ဟတော် ဆောင်ပြုအတိုင်း ဤ နိုဂုံးနည်း cါးမျိုး လော်အရှင်ကို ဤ မှာမော်လောက်တာ = မောဂ္ဂည် နှင့်မျမ်း၌ ဤ “တဖိနားဒီး” လုပ် ပြောင်းလဲ တိုင်းနှင့် - ဟူ ဆိုလိုပါသည်]

ယထာ = ပြယ် ဥပါဟရုဏ်တား။ ခွဲခြေ = တံခါး၌၍။ နိယုဇွဲာ = အမြဲ ယဉ်သောသူတည်း။ အောင်ခိုးနတာ = တံခါး၌၍ အမြဲယဉ်သူ။ (၀၁)တံခါး၌၍ ဘာခါးမှုံးအုပ်စု = ဤ ပြယ်၌၍။ ပြက်အာဂမော = ဒိ-မျည်၏။ နောက်၌ ပြ-အကွဲရလာ။ [ဝဏ္ဏသာဂမနည်း (၁)]။

ဟိုသသွေးသွေး = ၏။ (၀၁) ကို။ သီဟောတိ = သီဟောဟူ၍။ ဝိပလွှာသော = ဝဏ္ဏ ရွှေ နောက် ပြန်ခြင်းသည်။ ဟောတိ = ၏။ [ဝဏ္ဏဝိပလွှာသနည်း (၂)]။

နိဇော် = နိယောတိ = နိဇော်-နိယော် - ဟူ သော ပြယ်၌၍။ ဂကာရွှေ = ၃ - အကွဲရာကို ယ-အကွဲရာ ပြောင်ခြင်းသည်။ ဟောတိ = ၏။ နိဇော် = ၏။ ပြ-မြို့မြို့ ပြန်သော သား။ [ဝဏ္ဏဝိကာရနည်း (၃)]။

မဟနသူ = ခါးတည်းဟူသော။ သူ = ဗျာမြို့။
 မာလာ = ပန်းသဖွယ်တည်း။ မောလာ = ခါးကြီးတန်ဆာ။
 ဗုတိ = ဤပြုယုဂ္ဂို။ ဝါးလောပေါ် = ငါးလို့၏ ကျေခြင်း
 သည်။ ဟ+န+ဗ-ကာရာနံ = ဟ-အကွရာ+န-အကွရာ+ဗ-
 အကွရာတို့၏။ လောပေါ် = ကျေခြင်းသည်။ ဟောတိ = ၏။
[ဝါးလောသူ နိရုစိနည်း (၄)]

မယူရောတိ = ဥဇေါင်းငှက်ဟူသော။ အထွေး = အနက်
 ၌။ ရဝတိသာ = ရု-ဓာတ်၏။ အတိသုယ ယောဂေါ် =
 အလွန်အကြီး အထူး ယူဉ်ခြင်း ဖြစ်၏။ [အထွေးတိသာယူနိရုစိ
 နည်း (၅)]

[၅။ အထွေးတိသာယူနိရုစိနည်း] အရှင် ပျာကရှုံး ဆရာတိ
 အဘိုအယူ မဘူး။ ဘာရသွား အနှစ်တို့ငိုကာ ဆရာတို့ အလုံ
 အားဖြင့် စာတိဘာခု၏။ မူလဟောရှင်း အနက် လွန်လွန် ကဲကဲ ဖြစ်
 ခြင်းကို အထွေးတိသုယဟု ဆိုလိုကြ၏။ ထိုဆရာတို့ အလိုအားဖြင့်
 “မယူရောမြှေ့ အလွန်အကြီး အထူး တွန်မြှည်တတ်သော ဥဇေါင်း”
 ဟု အနက်ပြန်လုပ်ကြ၏။

ကာသံကာတိဝရဏပိုကာ ဆရာ၏ အလိုအားဖြင့် ဝာတ်၏
 မူလဟောရှင်း အနက်အပြင် အခြား အနက်တပါးကိုလည်း ဟော
 ခြင်းကို အထွေးတိသုယဟု ဆိုလို၏။ ထိုဆရာ့အလိုအားဖြင့် “မယူရော=
 မြှေ့ တွန်မြှည်ဘတ် + မွေ့ လျှော်တတ်သော ဥဇေါင်း”ဟု ရု-ဓာတ်
 ၏။ ရာနထွေအပြင် ရမဏ္ဍာကိုလည်း ဟောဆိုခြင်းကို အထွေးတိသုယဟု
 ဆိုလို၏။

မောဂ္ဂြာ့န် ဆရာနှင့် ၅။ ပယေဂါန္တာသီခွံ ဆရာတို့ကား ဓာတ်
 တခု၏။ မူလဟောရှင်း အနက် လွန်လွန် ကဲကဲ ဖြစ်ခြင်းကို အထွေး
 တိသုယယောဂါ-ဟု ယူလိုကြ၏။

အဘယာရာပ ဆရာတော်ကဗျာ “သတ္တာရက် ဝါ+သူ ဖို့ယော-
 သေယျ” ဟူသော ပုံးအဖွဲ့ ဝိနည်း အနွေကယာကို ရှု၍ ဓာတ်
 တခု၏။ မူးပဟောရှင်း အနက်အပြင် အခြား အနက်တပါးကိုလည်း
 ဟောခြင်းတည်းဟူသော အထွေးတိသုယယောဂါ-ကို ပို၍ နှစ်သက်
 တော်မှ၏။

၅၇ “တမိနာဒီန်” သုတ၏ အပွင့် ပွဲကာနှင့် မောဂ္ဂလ္လာန် စာကိုယ်နဲ့သျေ အဘယာရာမမူတိုကို [ကြည့်ရှကုန်ရ၏။]

ယထရိဝ တထရိဝတော် = ယထရိဝ တထရိဝ-ပုဂ္ဂတို့သည်။
 နပါတာဝ = နပါတ်ပုဂ္ဂတို့သာတည်း။ “ဇရဂဝါ = နားအိုကြီး
 တို့သည်။ အမှာက = ငါတို့၏၊ အနှံရာ။ ဘူသာမိဝ = ဖွဲ့သည်
 သာလျှင်။ ဝရ် = အမြတ်ဖြစ်၏။ (လူတိ = ဤသို့) ရိုက္ခာသုံး =
 ကြိုစည် အောက်မေးကြကုန်၏။” လူတိ ဧည့် = ဤပြုယ်၍။
 လူဝ သဒ္ဓာ = သည်။ ဝေကာရွှေ့ဗာ = ဝေ-သဒ္ဓာအနက်
 ရှိ၏။

(နရှိုး နယာ = နရှိုးနည်းကို စီရင်ခြင်းတည်း။)

သရာနံ = သရတို့၏ (ဆိုင်ရာ)။ သန္တ = သန္တ
 လည်းကောင်း။ [သရ သန္တ]။ ပုံပုံသေစသန္တ =
 ပုံပုံသေစသန္တ လည်းကောင်း။ [ပုံပုံသေစသန္တ]။ ။
 အထော = ထိမှတပါ။ ဗျွှန + သရာဗျွှနသန္တ = ဗျည်း +
 သရနှင့် ဗျည်းတို့၏ (ဆိုင်ရာ)။ သန္တ ၁ = သန္တတို့ လည်း
 ကောင်း။ [ဗျွှနသန္တ + သရာဗျွှနသန္တ]။ ။ အထော =
 ထိမှတပါး။ နိဂုဟီတသာ = နိဂုဟီတ၏ (ဆိုင်ရာ)။
 သန္တ = သန္တ လည်းကောင်း။ [နိဂုဟီတသန္တ] (လူတိ =
 ဤသို့)။ ဝေ = စင်စစ်။ ပဉာစာ = ငါးပါး အပြားဖြင့်။
 သန္တ = သန္တတို့သည်။ ဘဝန္တ = ဖြစ်ကုန်၏။

ပယာဂသိဒ္ဓယံ = မောဂ္ဂလ္လာန်ကျမ်းလာ ပြုယ်တို့ကို
 ပြီးစေကြောင်းဖြစ်သော ပယာဂသိဒ္ဓကျမ်း၌။ ပဋိမော =
 ရှေးဦးစွာသော။ သန္တကရွှေ့ဗာ = ဘန္တအပိုင်း အခက်းသည်။
 လူတိ = ပြီးပြီ။

(၁) သညာဒီကလ္းနဲ့ ပြီး၏။

နေမာ တသု ဘဂဝတော အရဟတော သပ္ပါသဖွံ့ဖြသူ။

(၂) နာမ ကဏ္ဍာ

နာမ ပဘော

အယ = ထိသညှမိကဏ္ဍ (သန္တိပိုင်း) ၏ အခြားမျိုး။
နာမာနီ = နာမပုဒ်တိုကို။ ဂစ္စနေ့ = ဆိုအပ်ကုန်၏၊ (၀၁)
ဆိုအပ်ကုန်းအုံ။ တံ = ထိနာမပုဒ်သည်။ အဏ္ဍာဘိမုခံ =
အနက်သွေးရေးရဲ့။ နာမနတော စ = ညွတ်တတ်သောကြောင့်
လည်းကောင်း။ အဏ္ဍာနီ = မိမိ။ အဏ္ဍာသု = အနက်ကို။
နာမနတော စ = ညွတ်စေတတ်သောကြောင့် လည်းကောင်း။
နာမံ = နာမမည်၏။

[ဝဒန္တုပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖွဲ့အား အနက်ကို အလျင် စဉ်းစား သိမြင်
ပြီးမှ သေးသွေးရေး ပါဒ်နှင့် စဉ်းစား သိမြင်သည်။ လှုံးကြောင့်
ဝဒန္တုပုဂ္ဂိုလ်အတွက် “အဏ္ဍာဘိမုခံ နုပ်ပိုက် နေ့မံ” ဟု သုဇ္ဈကထွေး--
သာမန်ပို့ကို လှုပ်ဆိုရင်။ သုဇ္ဈန္တုပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖွဲ့အား သွေးကို
ကလျင် ပြန်သွေးပြီး၊ ထဲ့သွေးနှင့် ဆုံးရာ အနက်ကို ဆင်ခြင် ဘုံးပြင်
ရသည်။ ထို့ပြောင့် သုဇ္ဈန္တုပုဂ္ဂိုလ်အတွက် “အတ္ထနီ စ အတွေ နာမေး
တိတံ နာမံ” ဟု ဖော်တုတ္ထားသာနောက်ပို့ကို လှုပ်ဆိုရဘာည်။]

တံ = ထိနာမပုဒ်သည်။ သလိုဂါ+လိုဂ်တော = သလိုဂ်-
နာမ+အလိုဂ် နာမအားဖြင့် လည်းကောင်း။ အန္တုတ္ထရှုံးတော
စ = အန္တုတ္ထနာမ်+ရှုံး နာမအားဖြင့် လည်းကောင်း။ ခုစိုံ =
နစ်ပါးအပြေား ရှုံး၏။ ။ပုံမိ+ထွိုံ+နပုံသကလိုဂ်တော = ပုံလိုံး

နာမ် + အူရှိလိုင်နာမ် + နပုလှိုင်နာမ်အားဖြင့်။ တိရိယံ = သုံးပါး
အပြား ရှိ၏။ ရက္ခာ = သစ်ပင်။ လတာ = နယ်။ ဝန် =
တော့။ ဗုတ္တ = ဗျာကား ဥဘဟာရှဏ်ပုံစံ ပြယ်ဘဏ်း။

သာမည့်+ရဏ + ကြယာ+ယခို့နှင့် နာမတော် = သာ-
မညနာမ် + ရဏနာမ် + ကြယာနာမ် + ယခို့နှင့် နာမ်ဘားဖြင့်။
စတ္တ္တ္တ္တံ့ = လေးပါးအပြေားရှိ၏၊ ရုက္ခား = သုံးပြု၊ နိုင်လား =
ညီသာပုဆိုး၊ ပါဝကော = ဆူက်တလဲသာသူ၊ သီရိရိုံနော် =
သီရိဝါမည်သာသူ၊ ဇူတ် = ဤကား ဥားဟရုဏ် ပုံစံ ပြယ်
တည်း။

အဝါဒ္ဓ+ဝလ္လာ+ဝဆ္စာ+ကာရ + နိဂုံးဘန် + ပကတီ
ဘေးဘဘာ = အဝါဒ္ဓနပကတီရှိသော နာမ j-ပါး+လဝလ္လာ-
နပကတီရှိသော နာမ j-ပါး+လဝလ္လာနပကတီရှိသော နာမ
j-ပါး+ ဖြကာရနဲ့ပကတီရှိသော နာမ + နိဂုံးဘန်ပကတီ
ရှိသော နာမ အပြားသာ ၁၁၆၇ ၁၄၅၂။ ၁၄၅၃ ၁၄၅၄ ၁၄၅၅

၁၇ = ၅၂ အနှင့်။ ၈၀ သွေး၍ = ၈၀ သွေး ၁၁၅။ ၁၁၅ -
၁၇ = ၉၈ ပုံ။ ၁၁၅ = ၁၁၅ ပုံ။ ၁၁၅ = ၁၁၅ ပုံ။ ၁၁၅ =
၁၁၅ ပုံ။ ၁၁၅ = ၁၁၅ ပုံ။ ၁၁၅ = ၁၁၅ ပုံ။ ၁၁၅ = ၁၁၅ ပုံ။

ပုဂ္ဂိုင်ရိုက်း

အကာရန် ပုဂ္ဂိုင် သုဂတသ္ဌာဂိုဏ်း

တ္ထာ = ထိနာမ် အပြားတို့တွင်။ သလိုင်းသူ = သလိုင် နာမ်တို့။ (၀၁) တို့တွင်။ တာဝ = ရှေးဦးစွာ။ အကာရန်-တော့ = အကာရန် ဖြစ်သော့။ ပုဂ္ဂိုင်း = ပုဂ္ဂိုင်ဖြစ်သော့။ သုဂတသ္ဌာ = သုဂတ-သွေ့မှု (နောက်၌)။ သ္ထာ = ခုနစ်ခု ကုန်သော့။ ရိဘ္မာ္ဒြားသော့ = ရိဘတ်တို့ကို။ ပရေ = နောက်ဖြစ် ကုန်လျက်။ ယောဇ်ယန္တာ = ယဉ်အပ်ကုန်၏။ သုဂတလုတီ = သုဂတ-ဟူ၍။ ဗြိတေ = တည်ပြီးသည်ရှိသော်—

(၁) ၇၈ ၇၉ + ကာနေကေသူ နာမာ္ဒြာ
သိယော, အံယော, နာဟို, သနံ, ဆွဲဟို, သနံ,
သိုံးသူ။

ကော+နေကေသူ = ဟခုသော အနော်+များစွာသော
အနော်တို့။ (ဝဏ္ဏမာနတော့ = ဖြစ်သော့။) နာမာ္ဒြာ = နာပု
ပုံမှု (နောက်၌)၊ သိယော (၁) သိုံးသူ = သိယော (၁)
သိုံးသူ-ဟူ၍ကုန်သော့။ ၇၈ ၇၉ = နှစ်လုံး နှစ်လုံးကုန်သော
ရိဘတ်တို့သည်။ ဟောနှီး = ဖြစ်ကုန်၏။

အကာ+နေလေဖွေသူ = တို့၌။ ဝဏ္ဏမာနတော့ = သော့။
နာမာ္ဒြာ = နာမ်ပုံမှု (နောက်၌)၊ တောသံ = ထိုတဆယ့်
လေးလုံးသော ရိဘတ်တို့တွင်။ ၇၈ ၇၉ = တို့သည်။ ယထာ-
လူမံ = အစဉ်အတိုင်း။ ယောနှီး = ကုန်၏။ ။ယတော့ =
အပြုံးပါ နာမ်ပုံမှု (နောက်၌) ဗြမ် သ္ထာ ခုကာ = ဤ
ခုနစ်ခုက် (ခုနစ်တွဲ) ကုန်သော ရိဘတ်တို့သည်။ ဟောနှီး =
ဖြစ်ကုန်၏။ (၀၁) သက်ကုန်၏။

တံ နာမံ = ထိုနာမ်ပုံမှုသည်။ “အဖွဲ့ဝါး = အနော်
ရှိသော့။ အဓာတုက် = ဓမ္မတ်မဟုတ်သော့။ အပစ္စယံ = ပစ္စည်း

ଅହୃତରେବା ପକାତିବ୍ୟକ୍ତିଲ୍ୟ ଲାଭ୍ୟାନ୍ତେବାନ୍ତିଃ ଗିରାଗ +
 ତାଙ୍କୁବା+ଯମାଦୀବା ୦ = ଗିରାବ୍ୟକ୍ତି+ତାଙ୍କୁବାବ୍ୟକ୍ତି+ଯମାଦୀବ୍ୟକ୍ତିଲ୍ୟ
 ଯାନ୍ତି ଲାଭ୍ୟାନ୍ତେବାନ୍ତିଃ ୧୫୩ପରିଗ୍ରହିତି = ପରିଗ୍ରହିତିବ୍ୟକ୍ତି ଲାଭ୍ୟାନ୍ତିଃ
 ଲୁହି = ଲୁହିଲ୍ୟା ୧୫୪ଜ୍ଞା = ଏକାକରଣୀଶବ୍ଦାତ୍ମି ଶିଖାର୍ଥିବ୍ୟକ୍ତି
 ଆପ୍ରିଳମେହିରାତ୍ମି ୧୫୫ପରିଗ୍ରହିତି ଫାର = ପରିଗ୍ରହିତିବ୍ୟକ୍ତି ଲାଭ୍ୟାନ୍ତିଃ ॥
 କେତୀ = ଆକୀଂ ଶବ୍ଦାତ୍ମିଯାନ୍ତି ୧୫୬ଜ୍ଞା + ଯକ୍ଷମାତ୍ରା + ପରିଗ୍ରହିତିବ୍ୟକ୍ତି
 କମ୍ପାରିପରାଗ = ଯକ୍ଷମାତ୍ରା + ପରିଗ୍ରହିତିବ୍ୟକ୍ତି + ଯକ୍ଷମାତ୍ରା + ଗ୍ରାମିନା
 କାରାକତାଯାନ୍ତିଃହୃଦୟା ଆଫରିଚିଃପିଃ ଆପୋରିନ୍ଦିଯାନ୍ତିଃ (୦୧)
 ଆଫରିଚିଃପିଃଶ୍ରଦ୍ଧାଦୀଯାନ୍ତିଃବ୍ୟକ୍ତି ୧୫୭ପରିଗ୍ରହିତି = ପରିଗ୍ରହିତିବ୍ୟକ୍ତି
 ଲାଭ୍ୟାନ୍ତିଃ ୧୫୮ଲୁହି = ଲୁହିଲ୍ୟାନ୍ତିଃ ୧୫୯କ୍ଷମାତ୍ରା = ଶିଖାର୍ଥିଲ୍ୟାନ୍ତିଃ

[အိမ်ကျင့်၊ ရွှေခြား တိကထာဝါဒတို့၏ အလိုက္ခာ ပေါ်ပြုသာ ဝါဘွဲ့တပို့ ကျနေဟန် တူ၏။ “ထွေ စ အပရေ သတ္တာ၊ ဘယ် လိုပ်သခံတဲ့ တိက် ပဲ့ဖိုပီကန္တာ”ဟု၍ ရွှေက ထဝါကျ ပဲ့ခြား သာလျှင် နေးက် ဂိုဏ်ပိုးဆာနဦး လိုက်လျောပေါ်၍]

တေန = ထို့ကြောင့်။ တော် = ဤသင်ဟာ၏ဖွားအကား
ရပ်ကို။ ဝွေဗီ = ဆုံးအပ်၏။

පෙළ := තපියේවා සඟාත්‍යියන්|| වැඩස්ථි =
 පොතියුතුලින් මෘත්‍යි|| යගුණ+වැඩාලි =
 යගත් + ප්‍රිං + එදත්ති පැඳුල්|| වැඩාලි = එදත්
 (ගොස් = එදත්ති පැඳුල්|| ගොස් = පැඳුල්)
 යැක්ව+ගැඹුවටිගාහන්තු = ගොදු, ඔහුගැනී යැක්ව+ගැ
 මෘත්‍යියේවා ගාරුගත්තිගිගාස්|| එහැඟී = ප්‍රිංගි
 යන්|| (o1) එහැතිග|| ඕගිනා = ගොවා, එහැඟී
 මගා = යිමාන්|| (ලුව් ත = ග්‍රියි එහැඟී මගා)

ကေစိ = ဆရာ အချိုတ္ထိသည်။ သဒ္ဓန = ပြနာ၏
သဒ္ဓါ၏၊ အနက်ကို။ သက္ကတ္ထ + ဘွဲ့+လိဂါနီ = သက္ကတ္ထ +
မြို့+လိဂါနီ လည်းကောင်း။ သရံ့သာ+ကမ္မားသံ့သာ =
ကော်၊ မဟုတ်သရံ့သာ+ကံ့ အစိုးဝေးသ ၈၁၁။

ငါးပါး အပေါင်းဟူ၍။ အမြှုံ = ဆိုကုန်ပြီ။ (တော် = ထို ကေစိ ဆရာတိ၏။ မတေ = အယူ၍။) ရိဘုရို = ရိဘတ်သည်။ (၁၁) ရိဘုရို ပန = ရိဘတ်က မူကား။ ဇောတကာ = ပုံကတ္ထကို ထွန်းပြတတ်၏ ဟူ၍။ (မတာ = သီအပ်၏။) (ဗုတိ ၁ = ဤသို့လည်းကောင်း။ တံ့ = ဤသို့ဟာပါယာ စကားရပ်ကို။ ရွှေတိ = ဆိုအပ်၏။)

တတော = ထို (သုဂေတ-ဟူသော) ပါ့ဗိုပဒီက နာမ်ပုံ့နောင်မှု။ “ကေဖို့ = ၁. ခုသော အနက်ကို။ ဝတ္ထုမွေ = ဆိုလိုသည် ရှိသော်။ ငကဝစ်နံ့ = ငကရှစ်ရိဘတ် သက်၏”။ ဗုတိ ၁ = ဤသို့ လည်းကောင်း။ “ဗဟိုမှို့ = များသော အနက်ကို။ ဝတ္ထုမွေ = သော်။ ဗဟိုဝစ်နံ့ = ဗဟိုရှစ်ရိဘတ် သက်၏”။ ဗုတိ ၁ = ဤသို့ လည်းကောင်း ပရိဘဘသာ လာသောကြောင့်။ အနိယမေန = အမှတ်မထင်သော အားဖြင့်။ ပသဂ် = ရိဘတ်သက်မှန်င့် စပ်၍ လျဉ်းပါး ပြကပ်ဖွယ် ရှိလတ်သော်။ “‘နာမသွား’ တိ = “‘နာမသွား’” ဟူသော သွေ့ကို။ အပိုကာရော = လိုက်စေအပ်၏။ [ခွဲ ခွဲ ကာနေ-ကေသူ - သုတ်မှ နာမသွား-သွေ့လိုက်၏ ဟု ဆိုလိုသည်။]

(၃၇) ပဋိမာ+စွဲ မဇွဲ။

အထွေမဇွဲ = ပါ့ဗိုပဒီက နာမ်ပုံ့နော်၏၊ ပုံကတ္ထ သာမည်။ ပဋိမာ = ပဋိမာရိဘတ် သက်သည်။ ဟောတိ = ၏။

နာမသာ = ပါ့ဗိုပဒီက နာမ်ပုံ့နော်၏။ အ'ဘီရေယျမဇွဲ = သကတ်+ပြုမိ+လိုင်+သချား+ကာရာက တည်းဟူသော ပုံကတ္ထ သာမည်။ ပဋိမာရိဘုရို = သည်။ ဟောတိ = ၏။ ဗုတိ = ဤသုတ်ဖြင့်။ ဝို့စွဲ ဝသာ = ဆိုလိုသော ဝုဒ္ဓပုဂ္ဂိုလ်၏။ အလိုအတိုင်း။ (၁၁) အလိုအတိုင်း။ ပဋိမာယ = ပဋိမာ

ရိဘတ်၏။ ကေဝစန+ဗဟိုဝစနာနီ = ကေဂုံ+ဗဟိုဂုံရိဘတ်
တို့သည်။ ဟောနှိုး = ဖြစ်ကုန်၏။ (၀၁) သက်ကုန်၏။ ။သိ
ယော ဗျိတ် = သိ-ဟူသော+ယော-ဟူသော ရိဘတ် နှစ်လုံး
တို့သည်။ ပဋိမာ = ပဋိမာ ရိဘတ်တို့ မည်ကုန်၏။ သိသီ =
သိ-ရိဘတ်၏။ ဗုံကာရသီ = ဗုံ-အကွာရာ၏။ အနုံမန္တ္တာ =
သက်တပြုရန် အနုံမန်မျှ ဖြစ်သည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ အ
ပယောဂေါ် = မယျဉ်ရူ။ ပယောဇန် = ဗုံ-အကွာရာကို ရွတ်ဆုံ
ရခြင်း၏။ အကျိုးကား။ “ကို+မံသိသူ” (၂၊ ၂၀၀) တိ =
“ကို+မံသိသူ သဟ နပုံသက်” ဟူသော သူတို့။ သက်-
တော် = ပဋိမာ ကေဂုံရိဘတ်ဟု အမှတ်ပြုရခြင်းတည်း။ အံ-
ဝစနသီ = အံ-ရိဘတ်၏။ အကားရသီ = အ-အကွာရာ၏။
ပယောဇန် = အကျိုးသည်။ တထာ = ထို့အတူတည်း။ ။
ဧွေး = ဤ “တထာ အံဝစနသီ+ကာရသီ” ဟူသော ဝါကျို့
၍။ တထာတိ = တထာဟူသည်ကား။ ရွှေ့သီ = ဆိုအပ်ပြီး
သော အနက်ကို။ အတိအေသော = ညွှန်းပြခြင်းတည်း။ အညျ-
မိယဓမ္မာန် = တပါးနှင့် စပ်ယျဉ်သော အနက်သဘောတိုကို။
အညျေးပါပန် = တခြားသော အနက်သဘောသို့ ရောက်စေ
ခြင်းသည်။ အတိအေသော = အတိအေသ (ညွှန်းခြင်း) မည်
၏။ [သိ-ရိဘတ်၍ ဆိုအပ်သော အနက်သဘောကို အံ-
ရိဘတ်၍လည်း သက်ရောက်စေခြင်းကို ညွှန်းခြင်း ခေါ်သည်
ဟူလို့။] ။(ဗျိတ် = ဤသူတို့ဖြင့်။) ကေမှို့ = တခုသော အနက်
ကို။ ဝွှေ့ဖွေ့ = ဆိုလိုသည် ရှိသော်။ (၀၁) ဆိုလိုသောကြောင့်။
ပဋိမေက ဝစန် = (သုဂတ-သဒ္ဓိနောက်၍) ပဋိမာ ကေဂုံ
ဖြစ်သော်။ သိ = သိ-ရိဘတ်သက်။

အတော်တိ = အတော်-ဟူသော ပုံိသည်။ ဝွှေ့တေ =
“အတော်+န” ဟူသော (၂၊ ၁၀၀) သူတိမှ လိုက်၏။ အတော်-
တိ = အတော်-ဟူသော ပုံ့၏။ နာမဝိသေသနတ္တာ = နာမ
ပုံ့၏။ ရိသေသန ဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ “ရီးဗြိသေသနနှုန်သီ”

(၁၊ ၁၃) တိ = “ဂီသသန အဆုံးရှိသော ပုံ၏ အရှုံ
အစီအရင် ရောက်သည်” ဟူ၍။ ပရိဘာသတော့ = ပရိဘာ-
သာ (အောက်ပိုင်းက) လာရှိသောကြောင့်။ အကာရန်-
တော့ = အ-အကွ္ခာ အဆုံးရှိသော။ နာမသွာ့ = ပကတိနာမ
ပုံမှု (နောက်၌)။ ၈၈ = အစီအရင်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

(၁၀၉) သိသော။

သိသာ = ၁. ဂီဘတ်၏။ (၀၁) ကို။ ၂ = ၂-အပြ
သည်။ ဟောပို = ၂၌၏။

အကာရန်ဟော = အ-အကွ္ခာ အဆုံးရှိသော။ နာမ-
သွာ့ = နာမပုံမှု။ (ပရာသာ = နောက်ဖြစ်သော)။ သိသာ =
၏။ (၀၁) ကို။ ၂ = သည်။ ဟောတိ = ၏။ ပုံမှု သရ^၁
လောပေ = ပျော် (သူတဲ့ တ-၏ အစိတ်) အ-သရကို
(သရေ လောပေါ့ သရေ-သုတ်ဖြင့်) ချေအပ်သည်ရှိသော်။
သူဂတော့ = သူဂတော့- ဟူသောရှုံး၏။ သူဂတော့ =
ကောင်းသော စကားကို ဆိုတော်မူတတ်သော မြတ်စွာဘူရား
သည်။ တိဋ္ဌတိ = တည်တော်မူ၏။ ၂(၉၈ = ၅၌သုတ်ဖြင့်။)
မဟုတ် = များသော အနုက်ကို။ ဝတ္ထဗုံး = ဆိုလိုသည်ရှိသော်။
(၀၁) ကြောင့်။ မဟုဝစ်နံ = (သူဂတ်-သွွှေ့နောက်၌) ပုံမှု
မဟုဝစ်ဖြစ်သော။ ယော = ယော-ဂီဘတ်သက်။ ၁၇၁ = တူ။
ဥပရါပ = အထက် (နောက်) ဂီဘတ်တို့၌လည်း။ ယောအေ-
တဗုံး = ယုံးအပ်၏။

(၄၁) အတော့ ယောနံ ဗျာ ဇွဲ။

အတော့ = အကာရန် နာမပုံမှု (နောက်ဖြစ်ကုန်
သော)။ ယောနံ = ပုံမှုယော ဂီဘတ်+ခုတိယာယော ဂီဘတ်
တို့၏။ (၀၁) ဖူး.၃။ ဗျာ ဇွဲ = အစဉ်အတိုင်း ပုံမှုယော-
ဂီဘတ်ကို ၆-အန္တာန် မှတ်ချက်ပါသော အာ-အပြ+ခုတိယာ

ယော - ရိဘတ်ကို ၏ - အနုစွန် မှတ်ချက်ပါသော ၄-အပြ
တို့သည်။ ဟောနဲ့ = ကုန်၏။

အကာရန်တော့ = အ-အကွာရာ အဆုံးရှိသော။ နာမ-
ချွာ = နာမပုံပြမှ (နောက်၌)။ ပင်မာ ခုတိယာ ယောနဲ့ =
တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ ယထာဏ္ဍာမဲ့ = အော်အတိုင်း။ ဦး
ငွေ = တို့သည်။ ဟောနဲ့ = ကုန်၏။ ဥကာရာနာမနွေတာ = ၏-
အကွာရာ အနုစွန် ပါရှိသည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ (၀၁) ၏-
အကွာရာ အနုစွန် ပါရှိခြင်းကြောင့်။ “ဦးနာမနွေ + နေကဝဏ္ဍာ
သဗ္ဗသော” (၁၊ ၁၉) တို့ = ၏-အနုဇွန် မှတ်ချက်ပါသော
အာအေသာ + အနေကဝဏ္ဍာ အာအေသာတို့သည် ဆိုဒီနိုဒီ၌ အာ
အေသာ တရုပ်လုံး၏။ အရှုံးဖြစ်ကုန်၏။ ဟူ၍။ ပရိဘာသတော့ =
(အောက်ပိုင်းက) ပရိဘာသာ လာရှိသောကြောင့်။ သဗ္ဗ-
အေသာ = ယော-ရိဘတ် တရုပ်လုံးကို အာ + ၄-ပြု။ သုဂ္ဂတာ =
သုဂ္ဂတာ-ဟူသောရှုပ် ပြီး၏။ သုဂ္ဂတာ = မြတ်စွာဘုရားတို့
သည်။ တိုင့်နဲ့ = ရှုပ်တည်တော်မူကုန်၏။

“ပင်မာ+ဏ္ဍာမနွေ”တို့ = “ပင်မာ+ဏ္ဍာ မနွေ”ဟူသော
သုတ်သည်။ ဝဏ္ဍာတော့ = လိုက်၏။

(၃၀) အာမန္တကော်

အာမန္တကော် = ခေါ်ဝေါ်ခြင်း = အာမန္တက် အနုက်
(အပို) ပါသော။ အဏ္ဍာမနွေ = လိုင်း သာမည်၌။ ပင်မာ =
ပင်မာရိဘတ် သက်သည်။ ဟောတို့ = ၏။

အာမန္တကော်မာမိကော် = ခေါ်ဝေါ်ခြင်း = အာမန္တက်အနုက်
အပိုအလွန် ပါရှိသော။ အဏ္ဍာမနွေ = လိုင်း သာမည်၌။
ပင်မာရိဘတ်ဘုံး = သည်။ ဟောတို့ = ၏။ ။လုတို့ = ဤသုတ်
ဖြင့်။ ကေသွေး = တရုပ်သော အနုက်ကို။ (ဝဏ္ဍာမွေ = ဆိုလိုသော
ကြောင့်)။ ကေဝစ်နဲ့ = သုဂ္ဂတာ-သဒ္ဓိနာ-နှုန်း အာလုပ် ကေဝစ်
ဖြစ်သော။ သိ = သိရိဘတ်သက်။

(၁၁၁) ရေး သူများ + လပန္တ။

အာလပန္တ = ခေါ်ဝေါ်မြင်း = အာလုပ် ဘန်ကို။
 (ရဟန်တော် = စီရင်အပ်သော်) သိ = သိ-ရဘတ်သည်။
 ဂေါ် = ဂ-အမည်ရှိသည်။ ဖော်တိ = ၏။

အခါလဝန္တ = ၃။ (ရဟန်တာ = ၁၁။) သိ = သည်။
ဂသည် = သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

[အို+တို့အို—ဟူ၍] အနက်ပေးရသော ၁၇၆၀၂၅၈။ အနဂါနိ
ကစ္စည်းကျေမ်း၏ အာလုပ်ဟူ၍ + ဤမေးဂ္ဂလွှာန်ကျေမ်း၏ အာမန္တဏုဟူ၍
လည်းကောင်း + အာလုပ်ဟူ၍ လည်းကောင်း အမည်နှစ်ပါးဖြင့် သုံး
နှစ်းသည်ကို သတိရှိပါလေ။]

“လောပါ” ထိ = (၁၁၄) “လောပါ” ဟူသေ
သုတေသန။ အဖွဲ့တေ = ထိက်။

(೦೦೨) ನುಡಿ ಹೀಗೆ

ဂ+သိန် = ဂ-အမည်ရှိသော အာလုပ် သိ-ဂဘတ်+
ထိန်ထူး သိ-ဂဘတ်ထူး။ လောပေါ့ = ကျွမ်းသည်။
ဟောတိ = ၏။

နာမသွား = နာမပုဒ်မှ (နေဘက်ဖြစ်ကုန်သေား) ဂ+
သိန် = တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ လောပေါ့ = ကျေခြင်းသည်။
(၀၁) ချေခြင်းသည်။ ဟောတိ = ၏။ ဘော သူရတ = ဘို့
မြတ်စွာဘုရား။ ဂီရ် = ကြောမြင့်စွာ။ တို့ငြွှေ့ = အသက်ပွားစည်
တည်တော်မူပါ ဘုရား။

“ကေ”ထိ = “ကေ” ဟူသော ပုဂ္ဂိုလ်။ ထွေတော် =
၄၅ (၅၀) သုတေသန လိုက်၏။

(၅၉) အ+ယ+နံ ဝါ ဒီယော။

အ+ယ+န = အ+ဣ+ဥ-သရသုံးလုံးတို့၏။ (၁၇)ထိုကို
ခိုင်း = ပိုသ အပြသည်။ ၀၂ = အချို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဂေ ပရေ = ဂ-အမည်ရှိသော အာလုပ် သီ-ဂါဘတ်
နွောင်းရှုံး။ တိလိဂ် = လိုင်သုံးဝါး။ အ+ဣ+ဥ ဣဖွေ-
တေသံ = အ+ဣ+ဥ-ဟူဘုန်သော ဤသုပေသုံးလုံးတို့။ (၁၅)
တို့ကို။ ဝါ = အချို့၊ ဒီယော = သုံး၊ ဟောဖို့ = အေး။ ဣတိ =
ဤသုဝ်ဖြင့်။ ဒီယော = ဒီယာ-ပြုသည့် နှုန်း။ သုဂ္ဂဘာ =
သုဂ္ဂတာ-ဟူသောရှုပ် ပြီး၏)။ ဟော သုဂ္ဂ၊ သုဂ္ဂတာ = အို
မြတ်စွာဘုရား။ စိရိုး = စွာ။ တိုင့် = ဘုရား။

သဗ္ဗာတေ = သဗ္ဗာတကျွ်း။ သုဂ္ဂဘာတိ = သုဂ္ဂတာ-
ဟူသော။ ဒီယံး = ဒီယာရှုပ်ကို။ ရူရာလပဒနယော = အဝေးကို
ခေါ်ဆိုရှုံး။ သာလျှင်၊ ဣစွာနှင့် = အလိုက္ခာနှုန်း။ သမီပါလ-
ပနောရိ = အနိုင်ကို ခေါ်ဆိုရှုံးလည်း။ ပသုနတော = ပါ့၌
ပြယ်ကို မြင်ရ တွေ့ရသောကြောင့်။ ကံ = ထိသဗ္ဗာတ စကား
ကို။ န ဂဟောတဗုံး = မယူအပ် မယူသင့်။

ဗဟိုဝစ္စ = ဗဟိုဝိုင်း။ ယောသာ = ယော-ဂါဘတ်ကို။
နွာ = “အတော ယောနဲ့ နွာနွာ” သုတ်ပြု့ ဣ - အနုံနှင့်
မှတ်ချက်ပါသော အာ-ပြု။ သုဂ္ဂဘာ = သုဂ္ဂဘာ-ဟူသောရှုပ်
ပြီး၏။ သုဂ္ဂတာ = အိုမြတ်စွာဘုရားတို့။ စိရိုး = စွာ။ တိုင့်၊ ဟ =
အသက်ပွားစည် တည်တော်မူပါဘုန် ဘုရား။

(၂) ကမ္မာ ခုတိယာ

ကမ္မာ = ကမ္မာ ကာရကုံး။ ခုတိယာ = ခုတိယာ ဂါဘတ်
သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏ (၁၅) သုံး၏။

တသို့ ကမ္မာကာရကေ = ထို ကမ္မာကာရကုံး။ ခုတိယာ
ဂါဘတ် = သည်။ ဟောတိ = ၏။ အံ+ဆယာဆုတ် = အ-ဟူ
သော+ယော-ဟူသော ဂါဘတ် နှင်လုံးတို့သည်။ ခုတိယာ =
ခုတိယာ ဂါဘတ်တို့ မည်ကုန်၏ ဗြော = ဤအား။ ခုတိယာ

ဗတိယာဒီဘဝါ = ဗတိယာဂိဘတ်+တတိယာ ဂိဘတ်-အစ ရှိဘည်၏ အဖြစ်ကို။ ဂိဘတ်သူဇွဲ = ဂိဘတ် တဆယ့်လေး လုံးတို့ကို ပြဆိုရာဖြစ်သော (၁) “ခွဲ ခွဲ ကာနေကေသူ နာမသွာ” အစရှိသော သုတိ၍။ သိ+ယော ဗုတ် = သိ+ယော-အစရှိကုန်သော။ ပွဲမာ ဂိဘတ်ဒီနိ = ပွဲမာဂိဘတ် အစ ရှိဘည်တို့ကို။ ဥပါဒါယ = ထောက်ဆုံး။ ရွှေတိ = ဆိုအပ်၏။ (ကာသွာ = အဘယ်၊ ကြောင့်နည်းဟူမှု)။ တံ တံ ဥပါဒါယ ပည့်အွေ့အွေ့ = ထိထိ ပွဲမာ+ဗတိယာ စသည်ကို ထောက်ဆုံး ပည်တ်အပ်သည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ ။(ဗုတ်နာ = ဤ သုတ်ဖြင့်)။ ဗတိယောကဝစ်နံး = (သုဂ္တ-သွှေ့နောက်၍) ဗုတ်ပုံသာ ကေစုစ်ဖြစ်သော။ အံး = အံး-ဂိဘတ်သက်။ အ ကာ-ရသူ = (အံး-ဂိဘတ်၍) အ-အကွဲရာကို။ အ ပယာဂေါ် = နိပ္ပီ၍ အောင်ရ။ သုဂ္တံ = သုဂ္တံ-ဟူသောရှုပြီး၏။ သုဂ္တံ = ကို။ ပသူ = ရူးမြော်လေ့။

[သိ-ဂိဘတ်+အံး-ဂိဘတ်တို့၏ ဗု-အကွဲရာ + အ - အကွဲရာ ပုံးပည် “ကို+မံသိသူ သဟ နပုံသကေ” စသော သုတ်တို့၏ သင်္ကာ ရျေသာ ပြု၍၏ နိပ္ပီ၍ ပယာဂေါ် ပယာဂေါ်ဖြစ်၍။ ထို့ကြောင့် ကစွည်းကျမ်း၌ ကုန်းကုန်းသို့ “အရှေ့လာပေါ့မှာ အောင် ဖွေပားဒီမို့” စသော သုတ်မျိုး အသစ ဝါည်းနှင့် ဖလို့။ အံး-ဂိဘတ်၏ အ-အကွဲရာသည် သင်္ကာများသာ ပြု၍၏ နိပ္ပီ၍ သူ့အလိုလို ကျေပျောက်သွားရေား ကျွန်းနေသော နှိမ်းပိတ်သည် ရှုကွဲသက္ကရ နည်းအားဖြင့် (ကစွည်း၌ သုတ်ဖြင့် မကောင်ပါပဲ) သူ့အလိုလို ရှေ့။ တ-သို့ ကပ်လေတော့၏ ဟူလို့။]

ဗတိယာ ဗဟိုဝစ်နံး = (သုဂ္တ-သွှေ့နောက်၍) ဗတိ-ယာဗဟိုဝစ်ဖြစ်သော။ ယော = ယော-ဂိဘတ်သက်။ တသူ = ထို့ ထယာ-ဂိဘတ်ကို။ ရွှေ = “အတော့ ယောနံ့ရွှေ” သုတ် ပြု၏ နှိုးအနုံနှင့် မှတ်ချက်ပါသော ဗြို့ပြု။ သုဂ္တော့ = သုဂ္တော့-ဟူသောရှုပြီး၏။ သုဂ္တော့ = တို့ကို။ ပသူ = ရူးမြော်လေ့။

(၁၉) ကဗျာ+ကရကောသူ တတိယာ။

ကဗျာ+ကရကောသူ = ကဗျာ ကာရက+ကရကောကာရက
တို့။ တတိယာ = တတိယာ ပါဘတ်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။
(၁၀) သက်၏။

တသိုံးကဗျာပါ ကာရကေ စ = ထို ကဗျာကာရက၌ လည်း
ကောင်း။ တသိုံးကရကေ ကာရကေ စ = ထို ကရကေကာရက၌
လည်းကောင်း။ တတိယာပါဘတ္တိ = သည်။ ဟောတိ = ပြစ်၏။
(၁၀) သက်၏။ ၇နာ+ဟိ ဗုတ္တိ = နာ-ဟူသော+ဟိ-ဟူသော
ပါဘတ်နှစ်လုံးတို့သည်။ တတိယာပါဘတ္တိ = တတိယာပါဘတ်တို့
မည်ကုန်၏။ (ဗုမိနာ = ဤသူတို့မြှင့်)။ တတိယေကဝစ်နံ =
(သုဂ္ဂတ-သွေးပြုနောက်၌) တတိယာကေဂုစ်ဖြစ်သော။ နာ =
နာ-ပါဘတ်သက်။

“နာသာ”တိ = “နာသာ” ဟူသောပုံသည်။ ဝါး-
ကေ = (၁၀၆) “နာသာ သာ” ဟူသော ရွှေသုတ်မှ လိုက်၏။

(၁၀၈) အတေ + နံ။

အတော = အ-ကာရန္တ နာမပုံမှု။ ပရသာ = နောက်
ဖြစ်သော။ နာသာ = နာ-ပါဘတ်၏။ (၁၀) ကို။ ဇန = ဇန-
အမြှေသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

အကာရန္တတော = အ-ကာရန္တ ဖြစ်သော။ နာမသွား =
မှု။ ပရသာ = သော။ နာဝစနသာ = နာ-ပါဘတ်၏။ (၁၀)
ကို။ ဇနအေသာ = သည်။ နီစံ = အမြှေ။ ဟောတိ = ၏။
သုဂ္ဂတနံ = သုဂ္ဂတနာ-ဟူသောရပ် ပြီး၏။ သုဂ္ဂတနံ =
သည်။ ကတံ = ပြအုပ်သော ဗုဒ္ဓကိစ္စ။

(၉၀) သူ ဖိသူ + သော။

သူဖိသူ = သူ - ဝိဘတ် + ဖိ - ဝိဘတ်တို့ နွောင်းရှုံး။
အသော = အ-ကာရန် နာမ်ပုပ်၏ အစိတ် အ-သရေ၏။ (၀၁)
ကို။၂ = ၂-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

သူဖိသူ = ၍။ အကာရန်သာ = အ-ကာရန် နာမ်
ပုပ်၏ အစိတ် အ-သရေ၏။ (၀၁) ကို။ ၂ = သည်။ ဟော-
တိ = ၏။ သူဂတေဟိ = သူဂတေဟိ-ဟူသောရှုံး၏။ သူဂ-
တေဟိ = မြတ်စွာဘုရားတို့သည်။

“၂”တိ = ဝိ-ဟူသော ပုပ်သည်။ ဝါဌ္ဇာ = (၉၅)
“ယောမှု ဝါ ကွစ်” သုတ်မှ လိုက်၏။

(၉၅) သွာ ဖိ သိုံးနံ မှာ ဘိ နှီး

သွာဖိသိုံးနံ = သွာ-ဝိဘတ် + ဖိ-ဝိဘတ်+သိုံး-ဝိဘတ်
တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ မှာ ဘိ နှီး = အစဉ်အတိုင်း မှာ-အပြု+ဘိ-
အပြု+မှို-အပြုတို့သည်။ ဟောနှီး = ကုန်၏။

နာမသွာ = မှု။ ပရေသံ = ကုန်သော။ သွာ ဖိ သိုံးနံ =
တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ ယထာဏ္ဍား = အစဉ်အတိုင်း။ မှာ ဘိ
နှီး = သွာ-ဝိဘတ်ကို မှာ-အပြု + ဖိ-ဝိဘတ်ကို ဘိ-အပြု+သိုံး-
ဝိဘတ်ကို ဘိ-အပြုတို့သည်။ ဟောနှီး = ကုန်၏။ ဗျာတိ = ဤ
သုတ်ဖြင့်။ ဘိအာဖေသော = ဘိ-ပြုသည်ရှိသော်။ သူဂတေဘိ =
သူဂတေဘိ-ဟူသောရှုံး၏။ သူဂတေဘိ = မြတ်စွာဘုရား
တို့သည်။ ၃ကရကော = ကရကောကာရကျွဲ့။ (ပယာဂေါ် =
ပြယ်ကား)။ သူဂတေန = မြတ်စွာဘုရားဖြင့်။ လောကော =
သူဗျာလောကသည်။ ပုညံး = ကောင်းမှုကို။ ကရောတိ = ပြု၏။
သူဂတေဘိ = တို့ဖြင့်။ ဝါ = တန်ည်းကား။ သူဂတေဘိ =
တို့ဖြင့်။

(၂၄) စုရွေ့ သမ္မတနာ

သမ္မတရန် = သမ္မတရန် ကာရက္ခါး။ စတုရွှေ = ဝတ္ထုရွှေ
ရွှေဘတ်သည်။ သိယာ = ပြန်။ (၀၁) သတ်။

တသ္ထိ သမ္မဘဒ ကာရကေ = ထိ သမ္မဘဒ ကာရက္ခာ။
 စတုရှိ = သည်။ သိယာ = ၏။ ။သ+နံ လူတိ = သ-ဟူ
 သယာ + နံ-ဟူသယာ ဂါဘတ် နှစ်လုံးတို့သည်။ စကုဋ္ဌာ =
 စတုရှိ ဂါဘတ်တို့ မသြုဂျုန်၏။ (လူမိနာ = ဦးသုတေသာ်။)
 စတုဇွဲကဝစနံ = စတုရှိ ကောင်ဖြစ်သယာ။ သ = သ-ဂါဘတ်
 သက်။

ရိဘဖွံ့ဖြော် = ရိဘတ် ၁၄ လုံးတိုက် ပြသော “၆၈
ခွဲ ကာနေကေသူ နာမသွား” ဝသော သုဝါ။ သု+နံတိ =
သု+နံ ဟူ၍။ ဒီယပါငြော = ဒီယပါငြှော။ သူဂတသုံးတိ =
သူဂတသု-အစုံသော ပြယုဂ်သူည်။ သိခွဲပါ = ပြီး၏၏သော်
လည်း။ “ရုလာ သသာ နော”၊ ၂၊ ၈၁၊ တူး။ ရာဘို့ ရာဘို့သူ
သူဖွော်သူ = “ရုလာ သသာ နော”၊ အစုံသော ကားသုတ
တို့။ သသုံးတိ = သသုံး-ဟူ၍ (သ-အကွရာဘလုံး တလုံး
တို့၍ ရှတ်ဆိုရသောကြောင့်)။ အကွရ ဂါရိဝကာ = အကွရ
လေး (ကျမ်းလေး) သည်၏ အဖြစ်သည်။ ဟောဝါ = ပြီး
ခိုင်၏။ ဇုတ် = ထို့ကြောင့်။ လာယဝ္မာ့ = ရွှေ့ခေါ်ခြင်း
အကျိုးငှာ။ ဇုံး = ပြုဆိုလွှာ့သော “သု၏ သသာ”ဟူသော
သုတိကို။ အာရာ့ဗုံး = အားထုတ်ဝေုပ်မူအပ်၍။

(၅၁) သုတေသန။

သသ = သ-ရာတ်၏။ သူ့ = အစဉ် နှ-အနုပု
မှတ်ချက်ပါသော သ-အကွဲရာ လာသည်။ ဟောတိ = ဇြင်၏။

[“ဦးနှင့် ကုပ်၊ နှစွဲ၊ ဘာဝေဟန်” ဆောင်ပွဲနည်-
လှိမ်မေးဂျာ့နှင့်ကျမ်း၍ အသေပ အစီအငြင်ကို ဦးဟန်နှင့်ကုပ်

မန်+မ်-အနုဗုန်တို့ဖြင့်ပြ၏။ ထိုတွင် “ဥကာနုဗုန္တာ+ချော်”ဟူသော အောင်လိုင်း ပရီဘာသာသုတေသန-အနုဗုန် ပါသော အာဂမကို ဆုတ္တနိုဒ္ဓန၏ အစဉ် လာရမည်။ က်-အနုဗုန် ပါသော အာဂမကို ဆုတ္တနိုဒ္ဓန၏ အဘုံး နောက်၌ လောမည်။ (၁၂၁) “ပာနုဗုန္တာ သရာနှုန်+မန္တာ ပန္နာ” ဟူသော ပရီဘာသာသုတေသန-အနုဗုန် ပါသော အာဂမကို ပကတ္တပိုဒ်၏ အဆုံး သရမှု နောက်၌ လာရမည်။ ဤ မူသေ စည်းကမ်းကို အမြဲ သတိပြုရ၏။]

နှုမသွား = နာမပုံမှု။ ပရသေ = နောက်ဖြစ်သော။
သသေ = သ-ဝိဘတ်၏။ သူဘုရားမော = အစဉ် ၅-အနုဗုန် မှတ်ချက်ပါသော သိ-အကွား လာခြင်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ၈၈ = ဆက်ပြီးဘုံး။ သ-သော = ထို အာဂမသည်။
“ဆုတ္တယာ” တိ = “ဆုတ္တယာ” ဟူသော ပုံသည်။ ဝွှေ-
မာနာ = အောက် (၁၃၁၇) “ဆုတ္တယာ+နှုန်သု” ဟူသော သူတိမှ လိုက်သည်။

(၁၃၁၀) ဥ + ကာနုဗုန္တာ + ချော်။

ဥကာ+နုဗုန္တာ = ၅-အနုဗုန်+က်-အနုဗုန် ပါရှိသော အာဂမိတ္တုသည်။ အာချော် = ဆုတ္တနိုဒ္ဓန၏ အစ+အဆုံး အစိတ် ဖြစ်ကုန်လျက်။ (အာဂမာ = လာကုန်သည်)။ ဟောနှီး = ကုန်၏။

ရှုဗုနုဗုန္တာ+ကာနုဗုန္တာ = တို့သည်။ ဆုတ္တနိုဒ္ဓနသု = ဆုတ္တ ဝိဘတ်ဖြင့် ညွှန်ပြုအပ်သော အာဂမိ၏။ အာချော် = အစ အစိတ်+အဆုံးအစိတ် ဖြစ်ကုန်လျက်။ (အာဂမာ = ကုန်သည်)။ ဟောနှီး = ကုန်၏။ ဇူတ် = ဤ ပရီဘာသာသာသုတေသန-အရာ။ အာချော်-
ဝယေဝါ = သ-ဝိဘတ်၏ အစ အစိတ်တည်း။ [သ-ဝိဘတ် ၏၊ ရွှေ၏ လာလေ-ဟူလို]။ ဥကာရေ = သူ၏ ဥ-အကွား သည်။ ဥစွာရေကြော = ရွှေတ်ဆိုရုံးများ အကျိုးရှိ၏။ [သိ-မျှည်း သက်သက် လာလေ-ဟူလို]။ ဥကာရေ = သူ၏-၏ ၅-

အကြရာသည်။ အသိုံး သူဇွဲ = ၅၇၂ “သုပ္ပါယသု” ဟူသော သုတ္တ။ သံကေတအော် = အမှတ်ပြုရခြင်း သံကေတ အကျိုး ရှိ၏။ သုဂတ္တသု = သုဂတ္တသု-ဟူသောရှင် ပြီး၏။ သုဝ-တသု = အား။ ၃၇၆ = အလူကို။ အတိ = ပေးလူ၏။

(၁၁၀) မဟုလံ။

မဟုလံ = ပါဋ္ဌ္ခ ပြယ်အား လျော်စွာ။ (ရိမိယတေ = စီရင်အပ်၏။) အယံ = ၅၇၂ “မဟုလံ” ဟူသောသုတ္တကို။ အစိ-ကာရေး = (ကျမ်း ပြီးဆုံးသည့်တိုင်အောင် သုတ္တတိုင်း သုတ္တတိုင်း၏။) ရွှေတံခါးအပ်၏။ (၀၁) လိုက်စေအပ်၏။

[ကစ္စည်းကျမ်း၏ “လိန်စနုတ္ထံ ဟံ” ဟူသော သုတ္တနှင့်တူ၏။]

မဟုလံဘကာရံ = (သုတ္တတိုင်း သုတ္တတိုင်း၏။) မဟုလံ-သုတ္တလိုက်ခြင်းကို။ သန္တိကာ = သန္တိ ဆရာတိသည်။ ကပ္ပါဒမ ၈၀ = ပအသာပင် ကဲ့သို့။ မညန္တာ = မြတ်နိုးကြက်နှုန်း၏။ တော် မဟုလံ = ထို ပါဋ္ဌ္ခ ပြယ်အားလျော်စွာ စီရင်ခြင်းကို—

(၁) ကွန် = အချို့သော ပြယ်၏။ ပဝါးနှိုး = အမြှေဖြစ်သော အစိအရင် လည်းကောင်း။ (၂) ကွန် = ၅၇၂။ အ ပဝါးနှိုး = အမြှေ မဖြစ်သော အစိအရင် လည်း ကောင်း။ (၃) ကွန် = ၅၇၂။ အညံး = (ထိုမှတပါး) ရံခါဖြစ်+ရံခါမဖြစ်-ဟူသော အစိအရင် လည်းကောင်း။ (၄) ၀၁ ကွန် = အချို့အရှုံး အမြှေဖြစ်+အချို့အရှုံး အမြှေဖြစ်+အချို့အရှုံး လုံး။ မဖြစ်+အချို့အရှုံး ရံခါဖြစ် + ရံခါမဖြစ်မြင် ဟူသော (ဝဝါးတ ရိဘာသာ) အစိအရင် လည်းကောင်း။ (လူတိ = ၅၇၂သို့။) သဗ္ဗာ ၈၈ = အလုံး စုံသော အစိအရင် မှန်သမျှသည်။ မဟုလံသဒ္ဓန = မဟုလံ-သုတ္တဖြင့်။ (၀၁) မဟုလံ-သုတ္တကြောင့်။ ယထာ-

ဂမ = အာဂမ = ပါဋ္ဌတော်အား လျှော်စွာ။ သိယာ = ဖြစ်၏။

ဗုတ္ထ = ဗြိသို့။ စတုဖို့ = လေးပါး အပြား ရှိသော။
ဗဟိုလံ = ပါဋ္ဌပြုယ်အား လျှော်စွာ စီရင်ခြင်းကို။ သုဒ္ဓကာ = သွေးဆရာတ္ထိသည်။ သမိက္ခနဲ = ပညာဖြင့် ရှုမြော် ဆိုတော် မူကြကုန်၏။

“အတော ဝါ” တွေ့ဝ = “အတော” ဟူသော ပုံ +
“ဝါ” ဟူသော ပုံသည်။ ဝဏ္ဏတေ = အောက် (၄၁၊ ၄၂)
သုတ်တို့မှ လိုက်၏။

(၄၄) သသာ + ယ စတုဖို့ယာ။

စတုဖို့ယာ = စတုဖို့ဖြစ်သော။ သသာ = သ-ဝိဘတ်
၏။ (ဝါ) ကို။ အသယ = အသယ-အပြုသည်။ ဟောတိ =
ဖြစ်၏။

အကာရန်တော = အ-ကာရန် နာမ်ပုံမှု။ ပရသာ =
နောက်ဖြစ်သော။ စတုဖို့ယာ သသာ = စတုဖို့ သ-ဝိဘတ်
၏။ (ဝါ) ကို။ ဝါ = အချို့။ ဗဟိုလံ = ပါဋ္ဌပြုယ်အား
လျှော်စွာ။ အသယာ = အသယ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။
သူဂတာယ = သူဂတာယ-ဟူသောရှုံး၍ ပြီး၏။ သူဂတာယ =
မြတ်စွာဘုရားအား။ ။ယောက်ယျာန = များသောအားဖြင့်။
တာဘဏ္ဍာယော = တာဘဏ္ဍာသမ္မဇီန် သာလျှင်။ အယံ အသ-
ယာ = ဗြိအသယ-အပြုသည်။ ဒီသာတိ = ထင်၏။ ဗုတ္ထ =
ထို့ကြောင့်။ ဗုတော့ ပရံ = ဗြိမှ နောက်၍။ နော+ဘါဟရိ-
ယတေ = (သမ္မဇီန် ရိုးရိုး၌ ဗြိ အသယ-အပြုကို) ဥပါဟရှုံး
မယုတ်ဆောင်အပ်။ (ဝါ) မယုတ်ဆောင်တော့ချေ။ ။
(ဗုမိနာ = ဗြိသုတ်ဖြင့်။) စတုဖို့ဗဟိုဝစ် = (သူဂတာ-သွေးဆရာတ္ထိ
နောက်၌) စဝုဖို့ ဗဟိုဝစ် ဖြစ်သော။ နံး = နံး-ဝိဘတ်သက်။

“ဒီယော” တိ = “ဒီယော”ဟူသော ပုဂ္ဂသည်။ ဝါ့-
တော် = အောက် (၇၀) သုဝါမှ လိုက်၏။

(၁၉) သုနံဟိသူ။

သုနံဟိသူ = သု-စိဘတ် + နံ-စိဘတ် + ဟိ-စိဘတ်တို့
နောင်းရှုံး။ ဒီယော = ဒီယာ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သုနံဟိသူ = ရှုံး။ နာမသူ = နာမပုဂ္ဂ၏။ (အဆုံးဖြစ်
သော) ရသုသရ၏။ (၀၅) ကို။ ဒီယော = သည်။ ဟော-
တိ = ၏။ သုဂတာနံ = သုဂတာနံ-ဟူသောရှုံး။ ပြီး၏။ သုဂ-
တာနံ = မြတ်စွာဘုရားတို့အား။

(၂၀) ဝဇ္ဈာ + ဝမိသွာ။

အဝမိသွာ = အဝမိကာရကပုဂ္ဂမှ နောက်၌။ ဝဇ္ဈာ =
ပဋိမီစိဘတ်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ (၀၅) သက်၏။

အတသွာ အဝမိကာရကာ = ထို အဝမိကာရကပုဂ္ဂမှ
နောက်၌။ ဝဇ္ဈာ စိဘတ္ထိ = သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ။
သွာ+ဟိ ဇူတိ = သွာ-ဟူသော + ဟိ-ဟူသော စိဘတ်နှစ်လုံး
တို့သည်။ ဝဇ္ဈာ = ပဋိမီစိဘတ်တို့ မည်။ ၃၆။ (ဇူမိနာ =
ဤသွာဖြင့်။) ပဋိမျေကဝစနံ = (သုဂတာ-သဒ္ဓိမှ နောက်၌)
ပဋိမီစကဝစနံဖြစ်သော။ သွာ = သွာ-စိဘတ် သက်။

“အတော်” တိ ၁ = လည်းကောင်း။ “ဇူဇ္ဇာ” တိ
၁ = လည်းကောင်း။ “ဝေ” တိ ၁ = လည်းကောင်း။ ဝါ့-
တော် = အောက် (၄၁၊ ၄၂) သုတ်တို့မှ လိုက်၏။

(၂၁) သွာသွို့နံ။

သွာသွို့နံ = သွာ-စိဘတ် + သွို့-စိဘတ်တို့၏။ (၀၅)
လိုကို။ ဇူဇ္ဇာ = ၏-အနုစုန် ပုဂ္ဂမျက် ပါသော အာ-အံ့။

၏-အနုစွဲ မှတ်ချက်ပါသော ၄-အမြိတ်သည်။ ဟောနှီး = အစဉ်
အတိုင်း ဖြစ်ကုန်၏။

အကာရန်တော့ = သော။ နာမသွာ့ = မှု။ ပရေသံ =
ကုန်သော။ သွာသီးနံ = တို့၏။ (၀၅) တို့ကို။ ယထာဏ္ဍာမံ =
အစဉ်အတိုင်း။ ဇူးရွှေ = တို့သည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောနှီး =
ကုန်၏။ သုဂတာ = သုဂတာ-ဟူသောရှုပ် ပြီး၏။ သုဂတာ =
မြတ်စွာဘုရားမှု။ ဝါ = အချို့။ သုဂတမှာ, သုဂတသွာ့ =
မြတ်စွာဘုရားမှု။ အပေါ် = ဖဲလော့။ ။ပဋိမီးဟုဝစ်နံ =
(သုဂတ-သွှေ့မှု နောက်၌)ပဋိမီး ဗဟိုဂုဏ်ဖြစ်သော။ ဟို = ဟို-
ဂီတ်သက်။ သုဂတတော်, သုဂတတော် = မြတ်စွာဘုရားတို့မှု။
(အပေါ် = ဖဲလော့)။

(၃၉) ဆုတ္တာ သမ္မဇ္ဈာ

သမ္မဇ္ဈာ = သမ္မဇ္ဈာအနက်၌။ ဆုတ္တာ = ဆုတ္တာ ဂီတ်သည်။
ဟောတို့ = ၏။ (၀၅) သက်၏။

သမ္မဇ္ဈာ့ = သမ္မဇ္ဈာသည်။ ကာရကတော် = ကာရကတို့မှု။
အညာ့ = တပါးတည်း။ ။တဗြာ = ထိသမ္မဇ္ဈာအနက်၌။ ဆုတ္တာ
ဂီတ်တို့ = ဆုတ္တာ ဂီတ်သည်။ ဟောတို့ = ၏။ ။သနံ ဗုတို့ =
သ-ဟူသော+နံ-ဟူသော ဂီတ် နှစ်လုံးတို့သည်။ ဆုတ္တာ = ဆုတ္တာ
ဂီတ်တို့ မည်ကုန်၏။ (ဗုတိနာ = ဤသုတ်ဖြင့်။) ဆင္းက-
ဝစ်နံ = (သုဂတ-သွှေ့မှု နောက်၌) ဆုတ္တာကောင်ဖြစ်သော။ သ =
သ-ဂီတ်သက်။ သုဂတသာ = သုဂတသာ-ဟူသောရှုပ် ပြီး၏။
သုဂတသာ = မြတ်စွာဘုရား၏။ ဂီတာရော့ = ကျောင်း
တော်။ ။ဆုတ္တာ ဟုဝစ်နံ = (သုဂတ-သွှေ့မှု နောက်၌) ဆုတ္တာ
ဗဟိုဂုဏ်ဖြစ်သော။ နံ = နံ-ဂီတ်သက်။ သုဂတသာနံ = သုဂ-
တသာနံ-ဟူသောရှုပ် ပြီး၏။ သုဂတသာနံ = မြတ်စွာဘုရားတို့၏။
ဂီတာရော့ = ကျောင်းတော်။

(၁၄) သတ္တများ+စာရေး

အာဓာရေ = အာဓာရကာရကျိုး။ သတ္တမီ = သတ္တမီ
ဂါဘတ်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ (၀၁) သက်၏။

အာဓာရကာရကေ = ၍။ သတ္တမီ ဂါဘလို့ = သည်။
ဟောတိ = ၏။ ၇၌' + သူ လူတိ = ၇၌' - ဟူသော + သူ - ဟူသော
ဂါဘတ် နှစ်လုံးတို့သည်။ သတ္တမီ = သတ္တမီ ဂါဘတ်တို့ မည်ကုန်
၏။ (လူမိနာ = ဤသုတေသန၏။) သတ္တမျကဝစနံ = (သုဂတ-
သ္ဌာန်းနောက်၍) သတ္တမီ ကောစ်ဖြစ်သော။ ၇၌' = ၇၌' - ဂါဘတ်
သက်။ သုဂတေ = သုဂတေ-ဟူသောရှင် ပြီး၏။ သုဂတေ =
မြတ်စွာဘုရား၏။ ပတိဋ္ဌား = တည်၏။ ၀၅ = အချို့။ သုဂ-
တို့, သုဂတ်၇၌' = မြတ်စွာဘုရား၏။ ပတိဋ္ဌား = ၏။ (လူမိနာ =
ဤသုတေသန၏။) သတ္တမီးဟုဂိုလ်ဖြစ်သော သူ = သူ-ဂါဘတ်သက်။ သုဂတေသူ =
သုဂတေသူ-ဟူသောရှင် (ပြီး၏။) သုဂတေသူ = တို့၏။

သုဂတော့ = မြတ်စွာဘုရားသည်။ သုဂတာ = တို့
သည်။ ။တော့ သုဂတေ, တော့ သုဂတာ = အို မြတ်စွာ
ဘုရား။ တော့နော့ သုဂတာ = အို မြတ်စွာဘုရားတို့။ ။
သုဂတား = မြတ်စွာဘုရားကို။ သုဂတေ = တို့ကို။ ။သုဂ-
တေန = မြတ်စွာဘုရားသည်။ သုဂတေဘိ, သုဂတေဟိ = တို့
သည်။ ။ကရကေ = ကရို၏။ (ပြယ်ကား)။ သုဂတေန =
မြတ်စွာဘုရားဖြင့်။ သုဂတေဘိ, သုဂတေဟိ = တို့ဖြင့်။ ။
သုဂတသု, သုဂတာယ = မြတ်စွာဘုရားအား။ သုဂတာနံ =
တို့အား။ ။သုဂတာ, သုဂတဗုံး, သုဂတသွား = မြတ်စွာ
ဘုရားမှု။ သုဂတေဘိ, သုဂတေဟိ = တို့မှု။ ။သုဂတသု =
မြတ်စွာဘုရား၏။ သုဂတာနံ = တို့၏။ ။သုဂတေ, သုဂတဗုံး,
သုဂတသွား = မြတ်စွာဘုရား၏။ သုဂတေသူ = မြတ်စွာဘုရား
၏။

သူဂတော = မြတ်စွာဘုရားသည်။ သူဂတော = ကောင်း
သောစကားကို ဖိန့်ကြားတော်မူ၏။ ။ သူဂတ် = ကို။ နမတိ =
ရှိခိုး၏။ ။ သူဂတေန = သည်။ ကတော = ပြုအပ်၏။ ။
သူဂတေန = ဖြင့်။ ခိုတော = အောင်နှင့်၏။ ။ သူဂတေသာ =
အား။ ဒဇေ = ပေးလျှ၏။ ။ သူဂတာ = မှု။ ဂိုဂတော = က်း
သောသူ။ ။ သူဂတေသာ = ၏။ သူတော = သားတော်။ ။
သူဂတေ = ၍။ ရမတေ = မွေးလျှ၏။ ၃။ = ဤအတူ—

သူရ+သူရ+နရော+ရဂ+နဘဂ+ယကွာ = သူရသွှေ့
(ပ) ယကွာ သွှေ့တို့ကို လည်းကောင်း။ ဝန္တဗ္ဗ+ကိန္ဒရ+မနံသာ+
ပါသာစ+ပေတာ = ဝန္တဗ္ဗသွှေ့ ကိန္ဒရသွှေ့ (ပ) ပေတာသွှေ့
တို့ကို လည်းကောင်း။ မာတ် + အံမ + တူရ် + ဝရာဟ +
သီဟာ = မာတ်သွှေ့ (ပ) သီဟသွှေ့တို့ကို လည်းကောင်း။
ချေး+စွဲ+ကစ္စပ+တရာစွဲ+စို + သာ + သောကာ = ချေး-
သွှေ့+အစွဲသွှေ့ (ပ) အသာသွှေ့+သောကသွှေ့တို့ကို လည်း
ကောင်း။

အာလောက+လောက+နိလယာ+နိလ+စာဂံ+ယောဂါ=
အာလောကသွှေ့ (ပ) ယောဂသွှေ့တို့ကို လည်းကောင်း။
ဝိယာမ+ဂိုမ+နိဂမာ+ဂမ + ဓမ္မ + ကာမာ = ဝိယာမသွှေ့
(ပ) ကာမသွှေ့တို့ကို လည်းကောင်း။ သံယော+ယ+ယော-
သ+ပို့ယာ+သဝ + ကောဓ + လောဘာ = သံယသွှေ့ (ပ)
လောဘသွှေ့တို့ကို လည်းကောင်း။ သာရမ္မ+ထမ္မ+မဒ +
မာန+ပမာဒ+မကွာ = သာရမ္မသွှေ့ (ပ) မကွာသွှေ့တို့ကို
လည်းကောင်း။

ပုန္တာဂ+ပူဂ+ပနသာ+သန+ စမ္မက + မ္မ + ဟိန္တာလ +
တာလ+ဝကုလ + ဇွဲန + ကိုသူကာ ၈ = ပုန္တာဂသွှေ့ (ပ)
ကိုသူကသွှေ့တို့ကို လည်းကောင်း။ မန္တာရ+ကုန္တ+ပစိမန္တ +

ကရှုံ+ရုကြာ = မန္တရသဒ္ဓိ (၂) ရုကြသဒ္ဓိကို လည်း
ကောင်း။ မယူရ+သက္ကဏာ+ရွှေဇ်+ကော့နှုံ+ဟံသာ = မယူရ^၁
သဒ္ဓိ (၂) ဟံသာသဒ္ဓိကို လည်းကောင်း။ သုဂတသန္တာ၏ =
သုဂတ-သဒ္ဓိကိုကဲ့သို့။ ပေါ်ယျာ = သီအိဘုန်း၏ [ပိုင်း ခြော့ပုံ
တူ၏ ဟူလို့။]

သရ = နတ်။ အသရ = အသူရာ။ နရ = လူ။
ဥရဂ = မြှေ့။ နာဂ = နဂါး။ ယကွ = ဘိလူး။ ဂန္မဗုံ =
ကချေသည်နတ်။ ကိန္ဒရု = ကိန္ဒရာ။ မန္တသာ = လူ။
ပိသာစ = မြေဘုတ်ဘိလူး။ ပေတ = မြှေ့နှုံ + တမလွှာန
ဘဝပြောင်းသွားသောသူ။ မာတံ = မာတံဆင်း။
ဇုံမ = ကျတ်တီးကုန်း။ တုရံး = မြင်း။ ဝရာဟ = ဝက်။
သီဟ = မြှေသံး။ ချမှေ = ကျား။ အန္တ = ဝံ။ ကန္တပ =
လို့။ တရန္တ = အောင်း။ မိဂ = သမင်။ အသာ =
မြင်း။ သောက = ခွေး။

အာလောက = အလင်းရောင်း။ လောက =
လောကသုံးပါး။ နိလယ = အိမ်။ အနိလ = လောက။
စာဂ = စွဲနှုံဖြောင်း။ ယောဂ = အားထုတ်ဖြောင်း။ ဝါ-
ယာမ = လုံးလပြောင်း။ ဂါမ = ရွာ့။ နိဂမ = နိဂုံး။
အာဂမ = အာဂုံးပါ့။ ဓမ္မ = ကဗျား။ ကာမ =
အလိုက္ခတတ်+အလိုက္ခအုပ်သော တရားနှုံဖြောင်း။ သံပါ =
အပေါင်း+သံပါ။ ဉာဏ် = ဉာဏ်ပေးပါး + အနှုံဖြောင်း။
ကျယ်။ ယောသ = အသံး။ ပို့ယ် = ထိပါး ဖွှားနှုံဖြောင်း။
အာသဝ = အာသဆိတရား၊ (၀၁) အချက်။
ကောဓ = အမူးကျက်ဖြောင်း။ လောဘ = လို့ချုံဖြောင်း။
သာရမ္မ = ချူးချယ်ဖြောင်း။ ယမ္မ = တိုင် (၀၁) အော်
ထန်ဖြောင်း။ မဒ = ယစ်မူးဖြောင်း။ မာန = ဝယ်လွှာ
ဖြောင်း။ ပမာဘ = မေ့လျော့ဖြောင်း။ မက္ခ = သူ့ဝေး၊ သူ့
ချော်ဖြောင်း။ (၀၁) ကျော်ကန်းပြေား။

ပုန္တာဝ = ပုန်းညက်ပင်။ ပူဝ = ကွမ်းသီးပင်။
 ပနာသ = ပိန့်ပင်။ အသန = ပိတောက်ပင်။ စမ္မက =
 စကားပင်။ အမှု = သရက်ပင်။ ဟိန္ဒာလ = ဓနံးပင်။
 တာလ = ထန်းပင်။ ဝက္ခလ = ချုရားပင်။ အဇ္ဈာန =
 ထောက်ကြန့်ပင်။ ကိုသူက = ပေါက်ပင်။ မန္တာရ =
 ထင်ရှားပင်။ ကုန္တ = သင်းခွေပင်။ ပုစိမန္တ = တမာပင်။
 ကရွှေ = သင်းခွေပင်။ ရုက္ခ = သစ်ပင်။ မယူရ =
 ဥဇော်ပိုး။ သုက္ခဏ = ငှက်။ အဆူဇာ = ညွှဲဖြစ်သော
 သွေးဝါ = ပုံး။ ကောဇာ = ပြိုးကြေား။ ဟံသ = ဟသား။

ယဒတာ = သုကြော်ကြော့။ သမ္မာ ယခွှေါ = ခုနသိုး
 သော သွေ့သည်။ သဗ္ဗကာပိုကရွှောဝ = အခါခိုပ်သိုး တရ
 တည်းသော အနှက် ရှိသည်။ န = မဟုတ်။ [သွေ့တရုတည်းက
 အနှက်တရုတည်းကို အဖြောာသည် ပဟုတ်။] အထ ခေါ် =
 စင်စစ်သော်ကား။ သံယောဂါရိ ဝသနပို = ယဉ်ဘက်သွေ့
 စသည်နှင့် စပ်သဖြင့်လည်း။ အထွေး = အထူးထူးသော အနှက်
 ကို။ (သွေ့ = သွေ့တရုတည်း။) ဝအွှေး = ဟောဆိုဂုဏ်။
 တနာ = ထို့ကြော့။ တံ့ = ဗြိသံ့ဟဂါထာ စကားရပ်ကို။
 ဂုဏ်တံ့ = ဆိုအပ်။

သံယောဂါ စ = ယဉ်ဘက်အားဖြင့်လည်းကောင်း။
 ဂုဏ်ယောဂါ စ = မယျဉ်သော အားဖြင့် လည်းကောင်း။
 သာဟစရိယာ စ = တက္ကဖြစ်ဘက် အားဖြင့် လည်း
 ကောင်း။ ဂါရောဓနတာ စ = ဆန္ဒကျင်ဘက် အားဖြင့်
 လည်းကောင်း။ အထွေး = အနှက်ရောက်သော အားဖြင့်
 လည်းတောင်း။ ပကရောကာ စ = အရာ အားဖြင့် လည်း
 ကောင်း။ ဖိနာ စ = အသွေ်အပြင် အားဖြင့် လည်း
 ကောင်း။ ယွှန်ချေ သမိပတော စ = သွေ့တပါး
 အနီးနှုတည်သော အားဖြင့် လည်းကောင်း။

သာမတွေ့က+စိတ္တ+အေားလှာ ၁ = “အည-
ဘန္တပပစ္စိ လက္ခဏာ” တည်းဟူသော် = ဘာမစ္စိယ+
ရှေ့နောက် လိုက်ဆလျာမှု = ပြုခဲ့လျှော့+အချင်အသတ္တိ
အားဖြင့် လည်ကောင်း။ ကာလ+ချွဲ့သာ+နဲ့ပတော
၁ = အချိန်အားလုံးသော ကာလ+ကြံရှားသော လိုင်
တည်းဟူသော ချွဲ့+သဘောအားလျော်နဲ့ တည်းဟူ
သော အနုရှုပ အား ဖြင့် လည်ကောင်း။ ဥပစာရ+
ကာလုံးသာ+သမ္မတွေ့ကို ၁ = တိုင်း၏ ပြောဆို
ခြင်း = ဥပစာရ+အပြောမှုအထူး တည်းဟူသော = ကာ
လုံးသာ + အဆက် အစိတ် = သမ္မန်တို့ အား ဖြင့် လည်း
ကောင်း။ ဥပလက္ခဏာ ၁ = အခိုက်ဖြင့် အပေါင်းကို
မှတ်၍ ပြခြင်း တည်းဟူသော = ဥပလက္ခဏာ နည်းအား
ဖြင့်လည်းကောင်း။

ဝစ်နာစ = ကောစ်+ဗဟိုရှုစအား ဖြင့်လည်းကောင်း။
တာဂံ့တွော ၁ = ထို၏၊ အခိုက်အပိုင်း၊ အဖြစ် တည်
းဟူသော = တာဂံ့တွောအား ဖြင့် လည်းကောင်း၊ ပစာနတွော
၁ = ပြဋ္ဌာန်းသည်ကို ဆိုသဖြင့် မပြဋ္ဌာန်းသည်ကိုလည်း
ယူရသော ပစာနနည်းအဖြစ် အား ဖြင့် လည်းကောင်း။
ဇူတိ အားဖို့ = ဤသို့ အစရိုသည်တို့ဖြင့်၊ သွာ့တွော =
သွာ့၏၊ အနက်တို့ကို။ ပရိဘန္တနွေ့ = ခွဲခြမ်း ဂိတ်ဖြာ
သိအပ်ကုန်၏။ ကောလာ သွာ့ခေါ် = သွာ့သက်သက်
တို့ကိုသာလျှင်။ န ပရိဘန္တနွေ့ = မနဲခြမ်း မပိတ်ဖြာ
မသိအပ်ပါကုန်။ ဇူတိ = ဤသာတို့ကို ဝကာ ရပ်လို့။ (၀၅)
သာတို့ကို ဝကားကို။ ဂုဏ်တို့ = ဆိုအပ်၏။

တွေ့ = ထို သံယောဂ + ဂုဏ်ယောဂ စသည်တို့တွေ့။
တာဝ = ရှေးခြီးစွာ။ သံယောဂတော့ = လျှင်ဘက်ပုဒ် =
သံယောဂ အား ဖြင့်။ (သွာ့တွေ့ ဂိဘာရေါ့ = သွာ့၏၊ အနက်တို့

ဝေဖန်စိတ်ဖြာ သိမြင်ပုံ ပြယ်ကား)။ “သ ကိသာရာ ခေါ် ဒီယတူ” ဟိ = “သ ကိသာရာ ခေါ် ဒီယတူ” အစုံသည်တည်။ (ထွေ = ဤအရာ၍)။ အသု ပေါ်တကော = မြင်းသားငယ်သည်။ ကိသာရေး = ကိသာရ မည်၏။ တံသိသုတေသနတော့ = ထို့ကိသာရ = မြင်းသားငယ်နှင့် ယျဉ်မြင်းကြောင့်။ ဝါဌာဝါ ဝေ = (ခေါ်-အရ) မြင်းမဂ္ဂုံသာလျှင်။ ပတ္တိယတော့ = သိအပ်၏။ သကိသာရာ = သားမြင်းငယ်ပါဘာ။ ခေါ် = မြင်းကြို။ ဒီယတူ = ပေးအပ်လော့။

[ယျဉ်ဘက်ပြစ်သည် သ ကိသာရ-သွေ့မပါမပါနို့လျှင် “ခေါ်” အရ မြင်းမ-ဟူသော အနက်ကို သိဖို့ရန် မလွှယ်၊ နွားမ-ဟူ၍သာ လျှင် အသိဉာဏ် ရောက်ပေါ်မည်။ “သ ကိသာရာ” ဟူသော ယျဉ်ဘက်-သံယောဂ သွေ့ကို မြင်၍ ခေါ်-အရ နွားမ-ကို မယူရ၊ မြင်းမ-ကိုသာ ယူရမည်။ ၂၅၃၁၇ ယျဉ်ဘက် - သံယောဂအားဖြင့် သွေ့ကို အနက်တိုကို ဝေဖန်စိတ်ဖြာ သံရမည်-ဟု ဆိုလိုသည်။]

ဝို့ယောဂတော့ = မယျဉ်သော အားဖြင့်။ (သွေ့ထွေ-ဂါဘာဂါ = သွေ့၏။ အနက်ကို ဝေဖန်စိတ်ဖြာ သိမြင်ပုံ ပြယ်ကား)။ “အ ကိသာရာ ခေါ် အာနိယတူ” ဟိ = “အ ကိသာရာ ခေါ် အာနိယတူ” အစုံသည်တည်း။ (ထွေ = ၏။) တပ္ပါဒ္ဒသောဓာ = ထိုမြင်းငယ်သားကို တားမြစ်သောအား ဖြင့်။ ဝါဌာဝါ ဝေ = မြင်းကိုသာလျှင်။ ပတ္တိယတော့ = (ခေါ်-အရ) သိအပ်၏။ အ ကိသာရာ = သားမြင်းငယ် မပါသော။ (ခေါ် = မြင်းမကို။) အာနိယတူ = ဆောင်အုပ္ပါလော့။ ဆောင်ခုပါလော့။

[၅၃၂၁၁။ ဝို့ယောဂအားဖြင့် သွေ့ထွေ ဝိဘာဂပုံစံ ပြယ်တည်း။]

သဟ ဇူးတော့ = တက္က ဖြစ်ဘက်အားဖြင့်။ (သွေ့ထွေ ဂါဘာဂါ = ကား။) “ရာမလက္ခဏာ” ဇူးတိ = “ရာမလက္ခဏာ” ဟူသော ၅၃၆မြို့ယူရ၏။ ဇူးတိ = နှစ်ဦးကုန်သော ရာမ+

လက္ခဏတိ၏။ သဟ စရကေန = တက္ခ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်။ ရာမောတိ = ရာမ-ဟူသည်ကို။ ဒါသ ရထိ = အသရထမင်း၏။ သားဖြစ်သော။ ရာမော ၄၀ = ရာမကိုသာလျှင်။ (ပတီယ-တေ = သိအပ်၏။) အညာဘိဝာနော = တပါ၍သော အမည်ရှိသော။ ဇာမအူားဖိ = ဇမအုံ-ရသေး၏သားဖြစ်သော "ပရ သူရာမ" စသည်ကို။ န ပတီယတေ = မသိအပ်။ [အသရထသာ အပစ် ဒါသရှုထိ၊ ရာမော။ ။ဇမအုံ-ဇမအ+အုံ၊ ဇမအုံသာ အပစ် ဇာမအုံ၊ ပရသူရာမော။] လက္ခဏောပိ = လက္ခဏ-ဟူသည်ကိုလည်း။ (သဟစရကေန = ရာမနှင့်တက္ခ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်။) သောမိဇ္ဇာ ၄၀ = သုမိဇ္ဇာ၏သား လက္ခဏကိုသာ လျှင်။ ပတီယတေ = သိအပ်၏။ ယော ကောစီ = အမှတ် မထား ဟုတ်ဟုတ် ညားညားသော။ လက္ခဏော = လက္ခဏ အမည်ရှိသူကို။ န ပတီယတေ = မသိအပ်။ ။[သုမိဇ္ဇာသာ အပစ် သောမိဇ္ဇာ။ "သုမိဇ္ဇာသာ အပစ် သောမိဇ္ဇာ" သလ္ာတ]။

["မမ+လက္ခဏာ" ပါဉ္စ၌ မမ-အရ လက္ခဏနှင့် တက္ခ ဖြစ်သောကြောင့် အသရထမင်းကြီး၏သား ရာမကိုသာ ယူရမည်။ အခြား မှမထိုကို မယူရ။ လက္ခဏ-အရလည်း မှမနှင့် တက္ခ ဖြစ်သောကြောင့် သုမိတ္တ၏သား လက္ခဏကိုသာ ယူရမည်။ အခြား ဟုတ် ဟုတ် ညားညား လက္ခဏ အမည်ရှိသူတိုကို မယူရ။ "ဤသို့ တက္ခ ဖြစ်ခြင်း=သဟစရကေအားဖြင့် သွေါ၏အနက်တိုကို ဝေဖန်ပိုကြဖြာ သံရမည်-ဟု ဆိုလိုသည်။]

ဂရောဓတော့ = ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့်။ (သွေ့ထွေ့ဘ-ဝေါ = ကား)။ "ရာမ+ဇာနာ" ဇူတိ = "ရာမ+ဇာနာ" ဟု သော ဤပြုယူရ၍။ ဘဂ္ဂဝေါ ၁ = ဘဂ္ဂဝါ၏အနှစ်၍ဖြစ်သော ရာမသည် လည်းကောင်း။ သဟသာမာဟု ၁ = သဟသာမာဟု မည်သော အဇာန်မင်းသည် လည်းကောင်း။ အညာပည့် ဂရွေ့ = အချင်းချင်း ဆန့်ကျင်ကုန်၏။ ဇူတိ = ထို့ကြောင့်။ တေ ၄၀ = ထို့ ဘဂ္ဂဝါ၏အနှစ်ဖြစ်သော ရာမ+သဟသာမာဟု အမည်

ရှိယော အဇ္ဇာန် တိုကိုယာလျှင်။ ပတီယန္တ = သိအပ်ကုန်၏။ ဒါသရတိ စ = သသရထမ်း၏ သား ရာမကို လည်းကောင်း။ သဗျသာစိ စ = သဗျသာစိ အမည်ရှိယော အဇ္ဇာန်ကို လည်း ကောင်း။ န ပတီယန္တ = မသိအပ်ကုန်။

[**ဤကား** ဝိဇ္ဇာမအားဖြင့် သွေ့တ္ထဝိဘာဂကို ပြသေးပုံစံ ပြယုဂ်တည်း။]

အတ္ထတော့ = အနက်ရောက်အားဖြင့်။ (သွေ့တ္ထဝိဘာ-
ဂေါ် = ကား။) “သိန္တဝါ + မာနယ၊ ပရိသာမိ ရဏ်ကံ”
ဗုတိ = “သိန္တဝါ + မာနယ၊ ပရိသာမိ ရဏ်ကံ” ဟူယော
၍ပြုပြုပုဂ္ဂိုလ်။ ရဏ်ကံ ပဝေသော = စစ်မြေအပြင်သို့ ဝင်ခြင်း
သည်။ ဝါဟန ရိသေသန = ယဉ်အထူးဖြင့်။ ဟောတိ =
ဖြစ်၏။ ဗုတိ = ထို့ကြောင့်။ အတ္ထတော့ = အနက်ရောက်
အားဖြင့်။ တုရော် ပတီတိ = (သိန္တဝါ-အရ) မြေင်းတို့၏။ အရှင်
ဖြစ်သော သိန္တာမြေင်းဟူ၍။ ပတီယတေ = သိအပ်၏။ လဝဏာ
ရိသေသံ = သိန္တာဆားဟူ၍။ န ပတီယတေ = မသိအပ်။ ။
သိန္တဝါ = သိန္တာမြေင်းကို။ အာနယ = ဆောင်ယူနဲ့လော့။
ရဏ်ကံ = စစ်မြေပြင်သို့။ ပရိသာမိ = ဝင်အုံ။

[**ဤ** “သိန္တဝါ+မာနယ၊ ပရိသာမိ ရဏ်ကံ”ဟူယော စကား
မှာ စစ်မြေပြင်သို့ စစ်တိုက်သွားခါနီး ပြောဆိုသော စကားမျိုးး ဖြစ်
သောကြောင့် အနက်ရောက်သောအားဖြင့် သိန္တဝါ-အရ သိန္တာမြေင်း
ကိုသာ ယူရ၏။ သိန္တာဆားကို မယူရ။ ။**ဤကား** အတ္ထ=အနက်
သဘောသွားအားဖြင့် သွေ့တ္ထဝိဘာဂကို ပြသေးပုံစံ ပြယုဂ်တည်း။]

ပကရဏတော့ = အရာအားဖြင့်။ (သွေ့တ္ထဝိဘာဂေါ် =
ကား။) ဘောဇာ ရိရိမိ = စားဖွှံယောဇူး အစိအရင်ကို။
ဥပသာ်ရိယမာနေ = စိရိုင်အပ်သည် ရှိယော်။ (၀၁) ရိမံအပ်
စဉ်။ “သိန္တဝါ + မာနယေး” တိ = “သိန္တဝါ + မာနယေး” ဟူ၍
ဆိုခြင်းကည်း။ ဖို့ = ထင်ရှားစော်းအုံ။ အကြော် = ၍ပြုပုဂ္ဂိုလ်။

သရွှေ့ရဲယ = သခြားပါး၏။ အဘာဝဝါ = မရှိဖြားသော
လျှော့။ ဘောဇ်နော ပကရက သမဝါယံ = စားစွဲယောဇ်
ဆိုင်ရာ အခဆာက်အဦး၏။ ပြည့်စုံ ဂုံးညွတ်ခြင်းကို။ အာမလာ-
ကိုတာ ဘာဝတော = ရူးအုပ်သည်၏၊ အဖြစ်ကြောင့်။ လဝ-
ကေ = သိန္တာဆား၌။ ပဋိပစ္စ = ပြုကျင့်ခြင်းသည်။ (၀၁)
အသိုက္ခာ၏။ ဆိုက်ရောက်ခြင်းသည်။ (ဟောတိ = ဖြစ်၏။)
ဟို = မှန်၏။ တာဖိသော = ထိုသို့ သဘောရှိသောအရာသည်။
ပစ္စာဝေါ = အခွင့်သင့်သည်။ ရောာတိ = ၏။ ဗုတိ = ဤသို့
သိအပ်၏။ ။သိန္တာ = သိန္တာဆားကို။ အာနယ = ယူဆောင်
ခဲ့လေ့။

[ဘောဇ်၏ အရာရှိအဖြစ်သောကြောင့် သံနှင့် အရ သံန္တာ
ဆားကို ယူရမည်၊ သံန္တာမြင်းကို မယူရဟု ဆုံးလို့သည်။ "ဤကား
ပကရက = အရာဘားဖြင့် သဒ္ဓတ္ထဝိဘာဂကို ပြသေးပုံစုံ ပြယုဂ်တည်း။"]

လိုပ်တော = အသွင်အပြင်အားဖြင့်။ (သဒ္ဓတ္ထဘာ-
ဂေါ် = ကား။) “အော်အော် ပင်မ + မုပဝေသယ သမာရာ-
မိတ်ရှုံး” တိ = “အော်အော် ပင်မ + မုပဝေသယ သမာရာ-
မိတ်ရှုံး” ဟူသည်တည်း။ သမာရာမိတ်ရှုံး = ကောင်းစွာ နှစ်
သက်အားရစေအပ်သော ဆရာရှိသော။ (၀၁) ဆရာကို နှစ်
သက် အားရစေဘတ်သော။ အော်အော် = မောင်အော်တ်ကို။
ပင်မ = ရွှေးဦးစွာ။ ဥပဝေသယ = သွင်းခဲ့ (ခေါ်ဆောင်ခဲ့၊
လော့။ အကြောင်း = ဤပြယုဂ်၌။ သမာရာမိတ်ရှုံးနှင့် = နှစ်သက်
အားရ စေအပ်သော ဆရာရှိသည်၏။ အဖြစ် တည်းဟူသော။
(၀၁) ဆရာကို နှစ်သက်အားရ စေတတ်သည်၏။ အဖြစ် တည်း
ဟူသော။ လိုပ်နှင့် = အသွင်အပြင်အားဖြင့်။ (၀၁) ထူးကြံး
သောအနက်ကို သိစေတတ်သော “ဆရာကို နှစ်သက်ရွင်ပျော်
အားရစေနိုင်ခြင်း” တည်းဟူသော သဘောဖြင့်။ တသု = ထို
အော်တ်၏။ ဗုံးဟူသုစွံ = အကြောင်းအမြင် များခြင်းကို။ အာ-
ဂျာတေ = သိအပ်၏တူ = မျှတိရိုက်ကား။ ယော ကောစံ -

ဟုတ်ဟုတ် ညားညား ယံ်ဝါ တံ်ဝါ သာမန်ဖြစ်သော် အော-
ဂဏော = အော်ဝတ်ကို။ န ဂများတော် = မသိအပ်။

[ဤပြယ်၏ “သမာဏဓိဟရှုရုံ” ဟု ဆရာကို နှစ်သက်ရှင်ပျ
အားရုစေခိုင်သော အော်ဝတ်-ဟု ဆိုလိုက်သဖြင့် အကြားအပြင် ဗဟို
သုတ နည်းပါးလျှင် ဗဟိုသုတ ငွေ့လျှင် ဆရာက နှစ်သက်ရှင်ပျ အားရမှု
မရှိနိုင်သောကြောင့် ထို့ပို့သော ကေားရပ်ဖြင့်ပင် “အော်ဝတ်၏
ဗဟိုသုတများခြင်း” တည်းဟူသော ဂုဏ် + ဗဟိုသုတ များကြယ်သော
အော်ဝတ်-ဟူသော အနက်ကို သံရုံးဟု ဆိုလိုသည်။]

သန္တဓာနတော် = သန္တတေပါး အနီး၌ တည်သော အား
ဖြင့်။ (သန္တဖွဲ့ဘာဂေါ် = ကား။) “အဇ္ဈာနော ကတဝိရိယော”
တိ = ဟူသည်တည်း။ [ဤ၏ စာကိုယ်ဝယ် ဝါကျေတပို့ ကျနေ
ဟန် တူ၏။] (အဲ့ = ဤပြယ်၏။) ကတ ဝိရိယော =
ပြုအပ်သော လုံးလ ဝိရိယရှိသော်။ အဇ္ဈာနော = အဇ္ဈာနမင်း။
ဗုတိ = ဤသို့သော အနက်ကို။ ပတီယတေ = သိအပ်၏။
အကတ ဝိရိယော = မပြုအပ်သော လုံးလ ဝိရိယရှိသော်။
(၁၅) လုံးလ ဝိရိယကို မပြုသော်။ အဇ္ဈာနော = အဇ္ဈာနမည်
သောသူ။ ဗုတိ = ဤအနက်ကို။ နော ပတီယတေ = မသိအပ်။

[ဤ၏ စာကိုယ်ပါဋ္ဌီဝယ် “သန္တဓာနတော် — ‘အဇ္ဈာနော
အပိုမွှေ့နော’ တိ။ အဲ့ ဟု အပိုမွှေ့နောတိ သန္တနှစ်ရသန္တဓာနတော်
‘အဇ္ဈာနော ကတဝိရိယော’ တိ ပတ်ယတေ၊ နော အကတ ဝိရိယော
အဇ္ဈာနောတိ” ဟု ပါဏ်ရှိမှ သင့်လျော်မည် ဖြစ်ပါသည်။]

သာမဏ္ဍားတော် = တပါးသော အခြင်းအရာဖြင့် မဖြစ်
ခြင်း = အညထာနပပဇ္ဍာ လကွဏ် သာမဏ္ဍား အားဖြင့်။
(သန္တဖွဲ့ဘာဂေါ် = ကား။) အနားရာ ကညာတိ = “အနား-
ရာ ကညာ” ဟူသည်တည်း။ (အဲ့ = ဤပြယ်၏။) ဥာရေ =
ဝမ်းတိုက်သည်။ အသတိ = မရှိလတ်သော်။ ကညာ ၆၀ =
သတ္တုသမီး = ကညာသည်ပင်လျှင်။ နဇ္ဍာ = မရှိနိုင်။ ဗုတိ =
ဤကြောင့်။ ကိသာရီယာ = ကြလိုသော အင်္ဂါရိသော်။

တာဟာ = ထိသတ္တိသမီး၏။ မန္တပဒေသော = ခါးအရပ်သည်။ (ကိုယ်ဘာ = ဉာဏ်၏။) ဗုတ္တ = ဤအနက်ဂါး။ ပတိ-ယတေ = သိအပ်၏။ အန္တရာ = သေးငယ်သောခါ။ ဝမ်းတိုက်ရှိသော။ ကညာ = သတ္တိသမီး။

[“အန္တရာ ကညာ”ဟူသော ပြယ်စွဲ အန္တရာ—ပုံးအရ “နှစ် ဥာရုံ တို့သာတိ အန္တရာ”ဟု ဝန္တဗျာပြု၍ ဝမ်းတိုက် ဖော်သော သတ္တိသမီး—ဟု အနက်ကို ဆိုလျှင်၊ ယူလျှင် “ဝမ်းတိုက်မှ မရှုလျှင် သတ္တိသမီး” ဟူ၍ မရှုနိုင်ချေ။ သို့ကြား န-သွေးပြော၏။ အနက်ကို အပ္ပါက+ငြွှက-ဟု ယူ၍ “သေးငယ် ဉာဏ်လို့သော ဝမ်းတိုက် စားလို့သော သတ္တိသမီး”ဟူ၍ ယူမှ ဆိုမှုသာလျှင် ပြုနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤ “အန္တရာ ကညာ”ဟူသော ပြယ်စွဲ “သေးငယ် ဉာဏ်လို့သော ဝမ်းတိုက်ခါးမရှိသော သတ္တိသမီး”ဟူသော အနက်မှ တပါး “ဝမ်းတိုက်ခါးမရှိသော သတ္တိသမီး”ဟူသော အနက်၏ မပြုနိုင်သော ခြင်း တည်းဟူသော=အညာနှပုပတ္တိလက္ခဏာ=သာမတ္တိယ-အားပြု၍ “သေးငယ် ဉာဏ်လို့သော ဝမ်းခါးရှိသော သတ္တိသမီး”ဟူသော အနက်ကို သိရ၏—ဟူလို့။]

ဉာဏ်တွေတော့ = ရွှေ၊ နောက် လိုက်လျော့မှု ဉာဏ်အားပြု၍။ (သွေ့အားပြုဘာရေး=ကား။) “ရာမ သီးသော + ယံ”၊ ဗုတ္တ = “ရာမ သီးသော + ယံ” ဟူသည်။ ဟို = ဆဲဦးဘူး။ အကြောင်း = ဤပြယ်စွဲ။ ရာမော = ရာမသွေးပြု၍။ ပယုတ္တ ဒါသ ရထိသို့ = (ဘဂ္ဂဝရာမ၏။) ယုဉ်ဘက်ဖြစ်သည့် သသရထု၏ သား ရာမဟူသော အနက်။ ဘို့ကယာ့ = များ သောအားပြု၍။ သာဓာရာဏာ = ဆက်ဆံသော သွေ့အားပြု၍။ ပရိစယော = ပြောဆိုသုံးနဲ့ခြင်း အလေ့အထ ပရိစယို့သော သွေ့အားပြု၍။ ဗုတ္တ = ထို့ကြောင့်။ ဒါသရထိ ခေါ် = သသရထု၏။ ဗုတ္တ = ထို့ကြောင့်။ သီးသော = ရာမဟူသော အနက်ကိုသာလျှင်။ ပတိယတေ = သိအပ်၏။ ဘဂ္ဂဝရာမော = ဘဂ္ဂဝ၏။ အန္တယ်ဖြစ်သော ရာမကို။ န ပတိယတေ = မသိအပ်။ ။အယံး = ဤသူသည်။ ရာမ သီးသော = သသရထုမင်း၏ သား ရာမနှင့် တူ၏။

[ရာမ-ဟူသာ သွေ့ဂါး အများအားဖြင့် ဒသရတမင်း၏
သား ရာမ-ဟူသာ အနက်၌ သုံးစွဲ ပြောဆိုလေ ရှိသောကြောင့်
“ရာမသဒီသာ+ယံ” ဟူသာ ဤပြုယ်၌ ရာပအရကို ဒသရထ
ပင်း၏သား ရာမကို ကေးက်ယူမှုသာ သုံးစွဲ ပြောဆိုမှ အလေ့အထ=
ပရိစယနှင့် လိုက်လျော့ ညီညွတ်မည် ဖြစ်သည်-ဟု ဆိုလို၏။]

ဒေသတော့ = အရပ်ဆသအားဖြင့်။ (သွေ့ကြော-
ဂေါ်=ကား။) “ပေါ့ငြပါ” ဇူတိ = “ပေါ့ငြပါ” ဟူသာ
၍ အကားသည်။ ကိသိန္တ ဒေသော = အချို့အရပ်၍။ ပသံသာ
၀စံ = ရှိုးမွမ်းသော ကားဖြစ်၏။ ကိသိန္တ = အချို့သော
အရပ်၍။ အကြောသာ ၀စံ = ဆရေးသော စကား ဖြစ်၏။

ကာလတော့ = အချိန်အခါအားဖြင့်။ (သွေ့ကြော-
ဂေါ်=ကား။) “ပစေ” တိ = “ပစ်” ဟူသာ ၍ အကား
သည်။ ကတ္တစ် ဒက္ခိဏာပတော့ = ဇူနိယတောင်ပိုင်း အချို့သော
အရပ်၍။ ပုံဗျာကျော် = နံနက်အခါ၍။ ယာဂု ပါကေ = ယာဂု
ကျိုးသော အရာ၍။ (၀စံ = ပြောဆိုသောစကား ဖြစ်၏)။
သာယကျော် တူ = ညာနန်ချမ်း အခါ၍ ကား။ ညာနန်ပါကေ =
ထမင်းချက်သော အရာ၍။ (၀စံ = ပြောဆိုသုံးစွဲသော စကား
ဖြစ်၏)။

[ဇူနိယတောင်ပိုင်း အချို့အရပ်၍ နံနက်အခါ “ပစ်” ဟု
ဆိုလျှင် “ယာဂု အကျိုးခိုင်းသည်” ဟု သိရမည်။ ညာနန်ချမ်းအား
“ပစ်” ဟု ဆိုလျှင် “ထမင်း အချက် ခိုင်းသည်” ဟု သိရမည် ဟူလို့။]

ဗျို့တော့ = ထင်ရှားသော လိုင်တည်းဟူသာ = ဗျို့
အားဖြင့်။ (သွေ့ကြော-ဂေါ်=ကား။) “ဂါမသာ = ရွှေဗျာ။”
အစွဲ = တက်ဝက်ကည်း”။ ဇူတိ = ၍ ပြုပြုယ်၍။ သမ ဘာဂေါ် =
တူညီသော အနှစ်အရာ၍။ ပတီယတော့ = သိအပ်၏။ (ကသွား =
အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမှုကား)။ နပုံသကတ္တာ = နပုံ့ဗျို့၍
အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ “ဂါမသာ = ရွှေဗျာ။” အစွဲ = ထက်
ဝက်တည်း။ ဇူတိ တူ = ၍ ပြုပြုယ်၍။ ပုံမဏ္ဍာန် = ပုံ့ဗျို့၍။

အဖြစ်ကြောင့်။ အသမ ဘာဂေ = မတူညီမျှသော အနိုအရှိ။
ပုံယတေ = သိအပ်၏။

[နပုလ္လာင်အခွဲ-သခ္ဌားသည် “ဟိုဘက်+သည်ဘက် အရေအတွက်
ချင်း တူမျှသော ထက်ဝက်” ဟူသော အနက်ကို ဟောသာယ်။ ပုလ္လာင်
အခွဲ-သခ္ဌားသည် “ဟိုဘက်+သည်ဘက် အရေအတွက်ချင်း မတူမျှသည်
ထက်ဝက်” ဟူသော အနက်ကို ဟောသာယ်။ ထို့ကြောင့် “ဂါမသာ
အခွဲ” ဟု နပုလ္လာင်ပြင် ဆိုလျှင် “ဟိုဘက်+သည်ဘက် အရေအတွက်
ချင်း တူမျှသော ရွာသက်ဝက်”ကို ဆိုသည်။ “ဂါမသာ အခွဲ” ဟု
ပုလ္လာင်ပြင့် ဆိုလျှင် “ဟိုဘက်+သည်ဘက် အရေအတွက်ချင်း ပတူမျှ
သည် ရွာသက်ဝက်” ကို ဆိုသည်ဟု သိပ်ပြု။ ချွဲကား ထင်ရှား
သောလုံး တည်းဟူသော=မျတ္တိဘားပြင် သခ္ဌားတွေပိုဘာဂေ=သခ္ဌား၏
အနက်တိုကို ခွဲခြမ်း သိမြင်ပုံးတည်း။]

အနုရှုပနော = သဘောအားလျှို့သော = အနုရှုပ
အားပြု။ (သခ္ဌားတွေရွာဘာဂေ = ကား။ “နုရပတိ သဘော
ရက္ခတ် ဂေါမလျှော်” လူဟို = ဤပြုယ်၍။မျှေး မလျှော်ပါလနှု =
မြေတပန်းကို စောင့်ရှုသက်ခြင်းသည်။ နှုတ်နော = မင် အား
အနုရှုံး = သဘောအားလျှို့၏။ လူဟို = ထို့ကြောင့်။ မျှေး
မလျှော်ပါလဒန် = မြေတပန်းလုံးကို စောင့်ရှုသက်ခြင်း၏
သာလျှင်။ ပတ်တိုး = သိရှုခြင်းသည်။ (၁၈). အသိပြု၏သည်။
ဟောတိ = ၏။ ကော်ယူရက္ခနော = နှုတ်အုပ်ကို စောင့်ခြင်း၏
ပတိတိုး = သည်။ နှုတ်တိုး ဟောတိ = မဖြစ်။ နုရပတိ = လူတို့
၏။ အရှင် ဘုရင်မင်းသည်။ ဂေါမလျှော် = မြေပြုပတ်ဝန်းကြီး။
သာခု = သာ၊ သမီးပမာ ကောင်းမွန်စွာ။ ရက္ခတ် = စောင့်
ရှုသက်၏။

[၁၈] မြေတပန်း-သခ္ဌားသည် “နှားအပေါင်း=နှားဘုပ်”ဟူသော
အနက် “မြေပုံးင် တဝန်းလုံး” ဟူသော အနက် ဤနှုတ်နက်တို့၏
ဆက်သံနောက်။ “နုရပတ် သဘောရက္ခတ် ဂေါမလျှော်” ဟူသော ဤ
ပြုယ်၍ ဂေါမလျှော်-အပု နှားဘုပ်-ဟူသော အနက်ကို ဟူ၍ “အပု
သည် နှားဘုပ်ကို ကောင်းစွာ စောင့်-ထိန်းကျောင်း၏”ဟု ထိုလျှော်

သဘောသွားနှင့် မလျှော်=အနုရှုပ မဖြစ်။ “မင်းသည် မြေပြင်တော်း
လုံးကို ကောင်းစွာ စောင့်ရှောက်၏” ဟု ဂေါမဏ္ဍလ-အရ မြေပြင်
တော်းလုံး-ဟူသော အနက်ကို ယူ၍ ဆိုမှုသာလျှင် သဘောသွားနှင့်
လျှော်၏၊ အနုရှုပ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဤပြယ်စွဲ အနုရှုပဖြစ်
အောင် “မြေပြင်တော်းလုံး” ဟူသော အနက်ကို ယူရမည်-ဟူလို့။ ဤကား အနုရှုပအားဖြင့် သွေ့တ္ထာဝိဘာဂကို ပြသောပုံစံ ပြယ်တည်း။

ဥပစာရတော် = တင်စားသော = ဥပစာရအားဖြင့်။
(သွေ့တ္ထာဝိဘာဂေါ် = ကို။ မယာ = ငါသည်။ ရှုစွေတော် = ဆို
အပ်၏။ (၀၁) ဆိုပြီးအခဲ့။) အတံ့သဘာဝေ = ထို သဘော
မရှိသော ဝွေး၍။ တံ့သဘာဝါ ရောပနံ့ = ထို သဘောကို
တင်စား၍ ပြောဆိုခြင်းသည်။ ဥပစာရရော = ဥပစာရ မည်၏။
[အနက်ပတ်၊ သွေ့တ္ထာဝိဘာဂေါ်၊ ၁၀၃၄ ဥပစာ။ (နိယံ)။]

စ = ဆက်ပြီးအခဲ့။ သ-သော = ထိုဥပစာသည်။ တ-
ဒွော = ထို့၌ တည်သောအားဖြင့်တင်စားခြင်း လည်းကောင်း။
တစွဲမွော = ထို၏၊ သဘောအားဖြင့် တင်စားခြင်း လည်း
ကောင်း။ တံ့သဟ စရိယော = ထိုနှင့် တကွ ဖြစ်သောအား
ဖြင့် တင်စားခြင်း လည်းကောင်း။ တံ့သမီပေါ် = ထို၏၊
အနီး၌ တည်သောအားဖြင့် တင်စားခြင်း လည်းကောင်း။
ဗုတိ = ဤသို့။ စတုဗုံးခေါ် = လေးပါးအပြား ရှိ၏။ တ္ထာ =
ထိုဥပစာလေးပါးတို့၌။ ယထာက္ခမံး = အစဉ်အတိုင်း။ (ပယော-
ဂေါ်=ပြယ်ပုံစံ ဥပစာရကုန်ကား။) မွှော ဥက္ခာသန္တာ =
မွှော ဥက္ခာသန္တာ-အစရှိသည်တည်း။ မွှော = ညောင်စောင်း
တို့သည်။ ဥက္ခာသန္တာ = ကြေးကြော် ဟစ်အောင်ကုန်၏။

[ညောင်စောင်း၌ တည်သောသူတို့က ကြေးကြော်သည်ကိုပင်
ညောင်စောင်းတို့က ကြေးကြော်သည်-ဟူ၍ တင်စား ပြောဆိုခြင်း
ဖြစ်သည်။ ပုံစံစစ်လာ ငှာနှုပစာနှင့် အတူတူလ်။ ဤကား “တဒ္ထာ-
ဥပစာ” ဟူ၍ ခေါ်ဆို သုံးစွဲသည်။]

မှာကဝေါ = လုလင်သည်။ အရှိ = မီးတည်း။

[မီးပူဇော်ခြင်း အကျင့်ရှိသော လုလင်ကို မီးဟူ၍ ခေါ်ဆိုသုံးစွဲသည်။ “တဒ္ဓမ္မားစာ”။]

ယနိုး = တောင်ရွေးကို။ ပဝေသယ = သွင်းခဲ့လော့။

[တောင်ရွေးနှင့် တက္ခဖြစ်သော လူအိုကို တောင်ရွေး-ဟူ၍ တင်စား ပြောဆိုခြင်းတည်း။ “တံ သဟစရိယဉ်ပစာ”။ ပုံစံလာ “ဌာနျူးပစာ” နှင့် တူ၏။]

ဂိုဏ် = ဂိုဏ်မြစ်။ ဝငော = နွားခြံး။

[ဂိုဏ်မြစ်၊ အနီး၌ တည်ရှိသော နွားခြံးကိုပင် “ဂိုဏ် ဝငော=ဂိုဏ်မြစ်၌ နွားခြံး” ဟူ၍ တင်စား ပြောဆိုခြင်းတည်း။ “တံ သမီပဉာဏာ”။ ပုံစံလာ “သမီပူးပစာ” နှင့် တူ၏။]

ကာကုတော = ကိုယ်+နှုတ် အမူအရာ အထူး တည်း
ဟူသော = ကာကုအားဖြင့်။ (သဒ္ဓဖွဲ့စာရေးကို = ကို။ မယာ =
သည်။ ဂုဏ် = ဆိုပြီးဘုံး။) ကာကုသဒ္ဓော = ကာကု-သဒ္ဓိ
သည်။ ကုစွိယံ [ဗုစွိယံ-မဟုတ်] = ကိုယ်+နှုတ် အမူအရာ-
ဟူသော အနက်၌။ ဝါယံတိ = ၏။ ၀ = ဆက်။ သ-သော =
ထိ ကိုယ်+နှုတ် အမူအရာ = ကုံကုသည်။ ဂါကာရဲ+သောက+
ဘိတ်+ဓနရဲပေါ် = ောက်ပြန်သော အသံ+အဆင်း၊ စိုးရိမ်
သော အသံ+အဆင်း၊ ကြောက်ရှုံးသော အသံ+အဆင်းတို့၌။
ဒီသယတိ = ထုတ်ရှား၏။ ဝါယံ = ပြောဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်၏။
ကာယ ဂါကာရဲ = ကိုယ်အမူအရာ ဖောက်ပြန်ခြင်းဖြင့်။
ကထ္ာ = တစုံတုံသော အခြင်းအရာဖြင့်။ (၁၅) ဘယနည်း
ဖြင့်မှု။ တံ = ထိအမူကို။ အကဘဝါး = ပြုအပ်ပြီးသူ မဟုတ်
သော်လည်း။ ကေနစိအညော် = တစုံတယောက်သော အခြား
သူကာ။ “တံ = သင်သည်။ တံ = ထိအမူကို။ အကာသိ ကို =
ပြုပြီးပြီလော့”။ ဗုတိ ပုဇွဲာ = ဤသို့ မေးအပ်သည် ရှိသော်
ကောပေန = အမျှက်ထွက်သဖြင့်။ ဘမှ ဘေး၏ = ပျော်ပြောပဲ

ကုပ်လျှက်။ “အဟံ = ငါသည်။ ကတဝါ = မြှုပြုးသည်။ အမို = ဖြစ်၏”။ ဗုတ္တ = ဤသို့။ ကထေတိ = ဖြေဆိုတတ်၏။ တသု = ထိဖြေဆိုသူ၏။ ဘမဲ ဘော ကြိယာ = မျက်မွှောင်ကုပ်ခြင်း ကြိယာ အမူအရာသည်။ အကြိယာ ပဋိညံး = (၈၇) မပြခြင်း ဟူသော ဝန်ခံချက်ကို။ သူစယတိ = ပြ၍ နေ၏။

[ဤယပုပြအပ်သော ပြုယ်ကား “စိတ်ထိုး အမျက်သွက်၍ မျက်မွှောင်ကုပ်ခြင်း = ကာယဝိကာရဖြင့် သူကပင် ပြုပါသည်” ဟု ပြောသော်လည်း သူ မပြု-ဟူသော အနက်ကို သိရသကဲ့သို့ စိုးရိမ်၍ လည်း မိမိ မပြုပဲလျက် ပြုပါသည်-ဟု ပြောဝသာအာရာ၊ ကြိုးကို သဖြင့် မိမိ မပြုပဲလျက် ပြုပါသည်-ဟု ပြောသောအာရာတို့၏လည်း ဤနည်းအတူ သိအပ်၏။ ဤကား ကာကုဘောအားဖြင့် သွားထွေ ပံ့ဘာဂ-ကို သိရပုံတည်း။]

သွားနွောက်တောာ = အဆက်အစဉ် = သမ္မန်အားဖြင့်။ (သွားထွေ ရဘာဂေါ် = ကို။ မယာ = သည်။ ရွှေတေ = ဆိုပြုးအဲ။) “မာတဇိ = အမိန့်။ သမ္မာ = ကောင်းစွာ။ ဝတ္ထိတ္ထံး = ကျင့် အပ်၏။ (၀'၁) ကျင့်ရမည်။ ပိတရိ = အဖွှဲ့။ သမ္မာ = စွာ။ ဝတ္ထိတ္ထံး = ရမည်”။ ဗုတ္တ = ဤကား ပြုယ်တည်း။ ဟိ = အဲခြီးအဲ့။ အတွေ = ဤ၍။ သမာဘဇ် = စိုး၍ အမိန့်။ သပိတရိ = ဒိုး၍ အဖွှဲ့။ (သမ္မာ ဝတ္ထိတ္ထံး = ကောင်းစွာ ကျင့် ရမည်။) ဗုတ္တ = ဤသို့။ သမ္မန္တိသွေးဘာဝေး = သာ-ဟူသော သမ္မန္တိသွေး ပပါရှိသော်လည်း။ အသု ပုဂ္ဂိုလ်သု = ထိုသား၏။ သာ မာဝာဘဇ် ၁ = ထိုအမိဟူသော အနက်ကို လည်းကောင်း။ အသု ပုဂ္ဂိုလ် = ထိုသား၏။ သော ပိတာဘဇ် ၁ = ထိုအဖ ဟူသော အနက်ကို လည်းကောင်း။ ပတိယတေ = သိအပ်၏။

[သမ္မန္တိ+အဖနှင့် သား အနေကာ အညောင် အဖြစ်ဖြင့် ဆင်းပောင်း ပေးသော သမ္မန်အားဖြင့် မိမိ၏။ သား၏။ အမိုးအမှု ဟူသော ဘန်း ဟို ဟူး၍ သံရော်-ဟူလို့။ ဤကား သမ္မန္တိသွေးတည်း။]

ဥပလက္ခလာတာ = ဥပလက္ခယအားဖြင့်။ (သုဒ္ဓ
ရော် ၁၈၀၁ - ၃၇။ မော် = သည်။ ရွှေတေ = ဦးအံ့။) “ကာ-
ရော်” = ပုံးပျော်မှု။ ၁၈ = ၂၂၊၀၆ + ၄နဲ့၅၇။ ရက္ခတ္ထဗုံး =
စော်နှောက်အပ်၏။ (၀၁) စောင့်ရှောက်ရမည်”။ ဇူတိ = ဤ
ပြယ့်။။ ကာကသွေး = ကာက-သုဒ္ဓသည်။ ဥပလာတ-
ကာနံးတိုးနှုန်း ဖျက်ဆီးတတ်ကုန်သော် သုဒ္ဓသုံး = ခုပါ
သိမ်း၍ သော ခွေး+ငှက် စသည်တို့၏။ သာမည် = (တား
မြစ်ရေအုပ် သဘောသူငျင်း) တူသည်။ အဖြစ်ကို။ ဥပလက္ခတိ =
မှတ်ဝါယံ + သိစော်ဘိ၏။ ဇူတိ = ထို့ကြောင့်။ သုနာခါး
သုဒ္ဓဟိုရ = ခွေးသုနာရှိသော ဖျက်ဆီးတတ်သူ အားလုံးတို့၏
လည်း။ နိဝင်းရှိယော် = တားမြစ်အပ်၏။

[ଶ୍ରୀକଣ୍ଠ : ଉପଲବ୍ଧତାକୁ : ପ୍ରଦିତ୍ୟାଙ୍କ ବ୍ୟାକମ୍ଭିତା : ଗତିନ୍ୟଃ ॥]

ဝစ်နတော် = ကောဂို+ဗဟိုဂိုအားဖြင့်။ (သဒ္ဓ-
ဘဘာဂေါ် = ကို။ မယာ = သည်။ ရွှေတေ = ဘုံ။) "ဒါရာ"
ဇူတိ = "ဒါနာ" ဟူသော ပြီပြုလိုက်။ ဗဟိုဝစ်နန္တော် =
ဗဟိုဂို အဆုံးရှိသော။ ဒါရ သဒ္ဓော = သည်။ ကလဖွေ =
မယား-ဟူသော အနက်၌ ဖြစ်၏။ အည္ဓော = (ထင်းခွဲခြင်း)
စသော ဟပါ-သော အနက်တို့၌။ အနိယတ ဝစ်န = မြေ
သောဂို ပျော်။

[၁၁၁။ အနကောဇားပြင် သွေ့ခိုဘာရဟည်။]

တာရိဇ္ဇာ = ထို၏ အစိတ်အပိုင်း = အကို၏ အဖြစ်
အားဖြင့်။ (သဒ္ဓရဘာဂေါ် = ကို။မယာ = သည်။ ဂုဏ် =
ဘုံ။) “ဘောဇန် = ထမင်းကို။ သွှေ့တံ့ = ပြင် (ပြင်ဆင်)
အပ် ပြီးပါပြီ”။ ဗုတ် = ဗျာသူ့။ ဂုဏ္ဍာ = ပြောဆိုအပ်သည်
ရှိသော်။ တပ္ပန့်ကွာရဇ္ဇာ = ထိုထမင်း၏ အခြေအရ ဖြစ်သည်၏,
အဖြစ်ကြောင့်။ တရုပ ကရာဇာအာသန, ပါတီ, ချွဲနာဒိန
ထိုထမင်း၏ အဆောက်အအီ အခြေအပံ့ဖြစ်သော နေ့၏

ခင်း, ပန်းကန် ခွက်ယောက်, ဟင်းလျာ, လက်သုတ်ပဝါ-
စသည်တို့ကို။ သမ္မာဘန်မြို့ = ပြည့်စုံစေပြီး (စီရင်ပြီး ပြင်ပြီး)
ဖြစ်ခြင်းကိုလည်း။ ပတီယတေ = သိအပ်၏။

[ဤကား တဒဂုံးတွေအားဖြင့် သွားတွေ့ပို့ဘာဂတည်း။]

ပဓာနဘာဝတော့ = ပြဋ္ဌာန်းသည်၏။ အဖြစ်အားဖြင့်။
(သွားတွေ့ပို့ဘာဂေါ် = ကို။ မယာ = သည်။ ရှုစွဲတော့ = အဥ္မား။)
“အဝန်း နာထော့ = ပြောတော်းလုံး၏။ ကိုးကွယ်ရာဖြစ်သော
မင်းသည်။ နိဂုံးစွဲတော်မူ၏”။ ဗုတ္တိ = ဤပြုယ်၍။
ရည်ား = ပြည့်ရှင်မင်း၏။ နိဂုံးမနေန = ထွက်တော်မူခြင်းဖြင့်။
တုပ္ပ ဇီဝနှီး = ထိုမင်းကို မြှုပ် အသက်မွေးကြသည့် မျှူးမတ်
ဗိုလ်ပါ-စသည်တို့၏လည်း။ နိဂုံးမန်း = ပြည့်မှ ထွက်ခြင်းကို။
ပတီယတေ = သိအပ်၏။

[ဤကား ပဓာနအားဖြင့် သွားတွေ့ပို့ဘာဂတည်း။]

စ = သစ္စား = ထိုစကားသည် မှန်၏။
နေယျ+နိတ္ထာ သူဇွဲယုံ၊ နေယျံ သွားတွေ့မတ္ထက်။
နေ+တ္ထာ ဝိဇ္ဇာအဇွဲနာ၊ သူတ္ထား နိတ္ထာကံဘဝတိုး =
နေယျ + နိတ္ထာသူဇွဲယုံ (ပ) ဘဝ - ဟူသော စကားကို။
ရုတ္ထား = ဆရာတိုး ဆိုအပ်ပြီ။

နေယျ+နိတ္ထာ သူဇွဲယုံ = နေယျသုတ်+နိတ္ထာ
သုတ်တို့တွင်။ သွားတွေ့မတ္ထက် = သွား+အနက် သာမန်မျှ
ရှိသော သုတ်သည်။ နေယျံ = နေယျသုတ် မည်သည်။
န ဘဝ = မဖြစ်။ [သွား၏။ အနက် ဂီသသရှိမှ
နေယျသုတ် မည်သည် ဟူလို့]။ ဇွဲ = ဤသုတ်နှစ်မျိုး
တို့တွင်။ ဝိဇ္ဇာအဇွဲနာ = ဟောဆိုအပ်သော အနက်
သာမည်ဖြင့်။ နိတ္ထာကံ သူတ္ထား = နိတ္ထာသုတ်သည်။
ဘဝ = ဖြစ်၏။

စံ = ပြီသဂ္တ-သဒ္ဓိအတူ။ အညေသမီး = တပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော။ အကာရန်ဘုံး = အ-အကွဲရာ အဆုံးရှိကုန်သော။ ပုဂ္ဂိုလ်ဘုံး = ပုဂ္ဂိုလ်သဒ္ဓိတို့။ ရူပနယော စ = ရုပ်ပြီးပုံ နည်းကို လည်းကောင်း။ ကြိယာဘိ သမ္မန္တာ စ = ကြိယာပုပ်နှင့် ယဉ်စဝ်ပုံကို လည်းကောင်း။ (ဝေါတဗ္ဗာ = သိအပ်။)

ယသာ သဒ္ဓသာ = အကြိုင်သဒ္ဓိအား။ (၀၁) အကြိုင်သဒ္ဓိ၏ (အရာ၌)။ သဂ္တသဒ္ဓတော့ = သဂ္တ-သဒ္ဓိထက်။ ဂိသော = ရုပ်ထူးသည်။ အထို = ရှိ၏။ တံ = ထိရုပ်ထူးရှိသော ပုဂ္ဂိုင် အ-ကာရန် သဒ္ဓိကို။ ဝက္ခာမ = ငါတ္ထိ ဆိပါကုန်ဘာ။

ဇူတော့ ပရံ = ဤမှ နောက်၍။ ဆုံးယာ = ဆုံးရာတ်၏။ စတုလွှာသမတ္တာ = စတုလွှာစိုရာတ်နှင့် ရုပ်တူသည်၏အဖြစ် ကြောင့် လည်းကောင်း။ ပုံမှန် မဟုဝစနသာ = ပုံမှန် မဟုဝစ ရာတ်၏။ တတိယာ မဟုဝစနေန = နှင့်။ သမတ္တာ စ = ရုပ်တူသည်၏။ အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း။ တာ = ထိ ဆုံးရာတ်+ပုံမှန် မဟုဝစ ရာတ်တို့ကို။ န သသီယန္တာ = မပြ အပ်ကုန်။ (၀၁) ပြတော့မည် မဟုတ်ကုန်။ [အမှာ]

(အကာရန်ပုဂ္ဂိုင် သဂ္တသဒ္ဓိ၏ ပြီး၏)

အကာရန်ပုဂ္ဂိုင် ဂုမ္မသွေးဂိုဏ်း

ဂုမ္မ = ဂုမ္မ-သဒ္ဓိတည်။ သိ = သိရာတ်သက်။ “အတော့” တိ စ = (၁၀၈-သုတ်မှု) “အတော့” ဟူသော ပုံသည် လည်းကောင်း။ “သိသာ” တိ စ = (၁၀၉-သုတ်မှု) “သိသာ” ဟူသော ပုံသည် လည်းကောင်း။ ဝါတေ = လိုက်၏။

(330) $\sec + 011$

ଗୁଣ = ଅନ୍ତର୍ଭୂତରେ ପ୍ରୟୋଗିତା|| ଶ = e-ଅନ୍ତର୍ଭୂତ
ଯତ୍ତିକା|| ଠି = ଅବ୍ୟାକ୍ଷରି,|| ଫୋଟି = ଟି||

သိသု = သိ-ဂါဘတ်၏။ (၀၁) ကို။ ထြကာရသု =
သု-အက္ခရာ အပြု၏။ နှစွဲတွေ = မြေသည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။
ကတ္တိ = အနည်းငယ်ဆောင် ပြယ်၍။ ပက္ခါ = သု-မပြသော
ပက္ခိ။ ကောရထူး = ၉-အက္ခရာပြု၏။ ဘဝါးဒာ။ ဇူး =
၅။ “ကွစ်+ဝါ” ဟူသောဆုတ်၏။ ဒေါရွှေး = အားထုတ်
အပ်၍။ ဇူတိ = ထို့ကြောင့်။ ၈၁၁။ သု-ဂါဘတ်၏။ (၀၁)
ကို။ ထြကာရပက္ခါ ၈၁၃။ သု-မပြသော ၁၂၄၂ခုနာရီ၏။
ဘဝါ = (၅၅၁၄၆၅-၇၀၀။ ၈၁၄။ ၂၀၁၉။ ဇူတိ = ထို့
ကြောင့်။ “အံ နံ့ဗျာဝေ
သက်” ဟူသောသုတေ။ ၈၁၅။ အသေန = အံ-အပြု၍။
ကောရသု = ၉-အက္ခရာအားလုံး။ နပုံသကိုသယော = နပုံ၍
အရှုံး။ ဗာဓိတွေ = တားမြေအပ်သည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။
“ဗဟိုလုံး” (၁၊ ၅၀) ရိမာနာ = “ဗဟိုလုံး” သုတ်ကို ရိရိုး
မြိုင်းကြောင့်။ နပုံသကို = နပုံ၍။ “သုခေ+ဒက္ခါ”
ထို = “သုခေ+ဒက္ခါ” ဟူ၍။ ကွဲဗိုံး = အနည်းငယ်သော

ပြယ်၍ ဟောတေဝ = (ဤသတ်မှတ် စာမျက်နှာ) ဖြစ်သည်
သာတည်း။

[ဘဝိပ္ပာယ်ကား - ဤ၌ သုတ်စဉ်ပုံကို ကြည့်ပါ။ (၁၀။)
သီသော့ (၁၁၀) ကွဲစေ ဝါ၊ (၁၁၁) အံ နပုံသကေ-ဟု သုတ်
ငို၍ ထားသည်။ “သီသော့” သုတ်ဖြင့် လုပ်င် အ-ကာရန္တ နောင်
သံ-ဝိဘတ်ကို အြေ-အမြေ ပြုသည်။ “ဝန်ပူဂုံမွ ယထ ဖုန်းထိတရှု”
(ရတနသုတ်)ပါ၌တော်များ၌လုပ်င် အ-ကာရန္တ နောင် သံ-ဝိဘတ်ကို
ခ-ပြုသော အစိအင်လည်း အနည်းအကျဉ်း ထင်၏။ ထိပြုယူရများ
ပြီးစေရန် ဤ (၁၁၀) “ကွဲစေ ဝါ” ဟူသောသုတ်ကို တည်၍ လုပ်င်
အ-ကာရန္တ နောင် သံ-ဝိဘတ်ကို အနည်းအကျဉ်း ခ-ပြုရန် ခွင့်ပြု
ခဲ့သဖြင့် ထိ “ဝန်ပူဂုံမွ ဖုန်းထိတရှု” ပြယ်ရများအတွက် ပြဿနာ
မရှိ ပြီးပြောင်၏။

ဤအနှစ် သုတ်ကို စဉ်စဉ်ကပင် “သီသော-ပုံလိုင် အ-
ကာရန္တ နောင် သံ-ဝိဘတ်ကို အြေ-အမြေပြု”၊ “အံ နပုံသကေ = န
ပုံလိုင် အ-ကာရန္တ နောင် သံ-ဝိဘတ်ကို အံ-အမြေပြု”၊ “ကွဲစေ ဝါ=
ပုံလိုင် အ-ကာရန္တ နောင်၌ လည်းကောင်း၊ န ပုံလိုင် အ-ကာရန္တ^၁
နောင်၌ လည်းကောင်း သံ-ဝိဘတ်ကို အနည်းအကျဉ်း ခ-ပြု”ဟူ၍
သုတ်ကို စဉ်လျှင် နပုံလိုင် အ-ကာရန္တ နောင် သံ-ဝိဘတ်ကို အနည်း
အကျဉ်း ခ-ပြုသော “သုခေ+ဒုက္ခာ” စသော ပြယ်ရများ ပြီးနိုင်၏။
ယခုမှုကား “သီသော”၊ “ကွဲစေ ဝါ”၊ “အံ နပုံသကေ”ဟု သုတ်ကို
ငြေထားသောကြောင့် “ပုံလိုင် အ-ကာရန္တနောင် သံ-ဝိဘတ်ကို
အြေ-အမြေပြု၊ ထိပုံလိုင် အ-ကာရန္တနောက်၌ပေါ် သံ-ဝိဘတ်ကို အနည်း
အကျဉ်း ခ-လည်းပြု၊ နပုံလိုင် အ-က ဇန် နောက်၌ကဲ့သံ-
ဝိဘတ်ကို ခ-သာ အမြေပြုရမည်”ဟု အလို့ပုံသုတေသန ဖောက်နေသော
ကြောင့် နပုံလိုင် အ-ကာရန္တ နောင် သံ-ဝိဘတ်ကို အနည်းအကျဉ်း
ခ-ပြုသော “သုခေ+ဒုက္ခာ” စသော ပြယ်များ ဤ “ကွဲစေ ဝါ”
သုတ်ဖြင့် စိရင်ရန် အခက်အခဲ ရှိနေ၏။ ထို “သုခေ+ဒုက္ခာ” စသော
ပြယ်ရများ ပြီးအောင် အဘယ်သို့ စိရင်ရမည်နည်းဟု မေးဖွယ်
စောနာဖွှာယ်ရှိရှိ ထို၏ အဖြေကို ပြခြင်း၏ အရှင်သံယရှုံး၊ မင်္ဂလာ
သည် မိမိ၏ “ပယောဂသီဒ္ဓ” ကျမ်း၌ “သီသော+က ရှုံး ရှုံး”
(ပ) ကွဲစိ ဟောတေဝ” ဟူသော ကေားကို မိန့်သည်။

အမိပ္ပါယ်ကား – စောကပုဂ္ဂိုလ် တင်ပြသည့်အတိုင်း ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်သဘော သက်ဖောက်သော်လည်း ဤမောဂလ္လာန်ကျမ်း၌ ပအေသာပင်နှင့် တူသော (၁၊ ၅၈) “ဗဟိုလံ” သုတေသနပိုင်ထားပြီး ပြုစေသောကြောင့် နပုလ္လာင် အ-ကာရန်နောက်၏ လည်း အနည်းအကျဉ်း သိ-ဝိဘတ်ကို ဤ “ကွဲစေ ၀၅” သုတေပြုင်းပ် c-ပြု၍ “သုခေ+အုကွဲ” အစွဲသောပြုယူရများ ပြီးနိုင်၏-ဟူလို့။

ဤ၏ ပုလ္လာင် အ-ကာရန်နောက် အနည်းအကျဉ်း c-ပြုသော “ဝန်ပွဲမွေ ဖုံသံတရာ့” တို့ကား ရတနသုတေ၌ လာ၏။

“ဝတ္ထား” ကား ကထာဝတ္ထာ ပါ့ဝိတော်၌ များစွာ လာ၏။ နပုလ္လာင် အ-ကာရန်နောက် သိ-ဝိဘတ်ကို အနည်းအကျဉ်း c-ပြုသော “သုခေ+အုကွဲ” တို့ကား (ဒီ၊ ၁၊ ၅၃) ဟကုမကစွာယန်ဝါဒ၌ လာ၏။]

(အကာရန်ပုဂ္ဂိုလ် ဂမ္မသွေးပြုရိုက်း ပြီး၏)

အကာရန် ပုလ္လာင် ကေစွာသွေးပြုရိုက်း

“ယောသာ” တိ ၁ = (၁၃၄ သုတ်မှ) “ယောသာ” ဟူသောပုံမှန်သည် လည်းကောင်း။ “ဇွဲ” တိ ၁ = (၁၃၃-သုတ်မှ) “ဇွဲ” ဟူသောပုံမှန်သည် လည်းကောင်း။ ဝတ္ထတေ = လိုက်၏။

(၁၃၅) ကေစွာပါ့ဟ + တောား

အတောား = အ-ကာရန် ဖြစ်ကုန်သော့။ ကေစွာပါ့ဟ = ကေစွာ-အစုံသော သွေးပြုတို့မှ (နောက်၌)။ ယောနံ = ပင့်မာ + ခုတိယာ ယော ဂိဘတ်တို့၏။ (၀၅) တို့ကို။ ဇွဲ = ၇၂-အန္တန်မှတ်ချက်ပါသော c-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

အကာရန်တိ = ကုန်သော့။ ကေစွာပါ့ဟ = တို့မှ (နောက်၌)။ ယောနံ = ပင့်မာယော ဂိဘတ်+ခုတိယာ ယော ဂိဘတ်တို့၏။ (၀၅) တို့ကို။ ဇွဲ = သည်။ ဟောတိ = ၏။

ကေစ္စာ = အချို့သောသူသည်။ ကေစ္စာ = အချို့သော သူတို့
သည်။ ဘော ကေစ္စ, ကေစ္စာ = အို-အချို့သောသူ။ (ဘော-
နှော) ကေစ္စာ = အို-အချို့သောသူတို့။ ကေစ္စာ = ကို။ ၁. ကေ-
စ္စာ = တိုကို။ သေ+သ+ပင့်မသွေးပါနဲ့ = သေ-သွေး+သ-သွေး+
ပင့်မသွေးတို့၏။ (ရွှေပန်ယော = ရုပ်စဉ်ပုံ နည်းသည်)။ ၃ံ =
၌ (ကေစ္စ-သွေး၍) အတူတည်း။

[ဤ၌ ကေစ္စ+သေ+သ+ ပင့်မ - သွေးတို့သည် ၀ ၈၇၉၆၅၇၅၇
လိုက်ကြသည့် သုံးလိုင်ဆံ ပုံစံတို့တည်း။ ပူလိုင်၌ ယော-ဝိဘတ်တို့၌
ငွေ (ငွေ-အနုတ်ပါသော) ၁-အမြဲပြု၌ ကျွန်ုင်းဘတ်တို့၌ သူဂတ်-
သွေးနည်းတူ။ ဗုတ္တိလိုင်+နပုလိုင်တို့၌ ကညာ-သွေး+စံတွေ-သွေး၌
တို့၌ ရွှေပုံစဉ်ပုံ တူ၏။

သေ-သွေးသည် တေ-သွေးနှင့် အနုက်တူ၏။

သ-သွေးသည် ဖို့ဟူသော အနုက်+ဖို့၏။ ဉာဏ်ဟူသော အနုက်
တို့၌ ပြု၏။ ၁ပုံကာမှ ဖော်ပြသည်။]

(အကာရာနှင့် ပုံစံတို့၌ ပြီး၏)

ဘကာရာနှင့် ပုံစံတို့၌ သွေးပိုက်း

ကောဓော = အမျက်သည်။ ကောဓော = တို့သည်။ ဘော
ကောဓော, ကောဓော = အို-အမျက်။ (ဘောနှော) ကောဓော =
အို = အမျက်တို့။ ကောဓော = အမျက်ကို။ ကောဓော = အမျက်
တိုကို။

“နာသော” တို့ ၁ = “နာသော” ဟူသော ပုံစံသည်
လည်းကောင်း။ “သာ” တို့ ၁ = “သာ” ဟူသော ပုံစံသည်
လည်းကောင်း။ ဝတ္ထာတေ = (၁၀၆-သုတ်မှ) လိုက်၏။ [၁၀၆-
နာသောသာ-ဟူသော တသုတ်လုံး လိုက်သည်။]

(၁၀၂) ကောဓာတီဟီ။

ကောဓာတီဟီ = ကောဓ-အစုံသောသွေ့တိမ် (နောက်၌)။ နာသာ = နာ-ဝိဘတ်၏။ (၀၁) ကို။ သာ = သာ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

ကောဓာတီဟီ = တိမ် (နောက်၌)။ နာသာ = ၏။ (၀၁) ကို။ ၀၁ = အချို့။ သာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။ ကောဓသာ, ကောဓန = အမျက်ဖြင့်။ အထူးသာ, အဖွဲ့န = အကျိုးဖြင့်။

[**ဤ** ကောဓ+အထူး-တိမ် နာ-ဝိဘတ်အဖွဲ့သာ-အချို့၌။ အကြောင်း သူဂတ်-သွေ့တိမ် ရိုက်းသွားတူ၏။]

“ယေ မယံ = အကြောင်း ပါတိသည်။ တယိ = သင့် အထံ၌။ ဥဇ္ဈမထွားနိ = မြတ်သောအကျိုးတိကို။ လဘိမ် = ရခဲ့ကုန်ဖြီ”။ ဗုတိ = ဤပြုယ်၌။ နပုံသကလိုင်း = နပုလိုင် ဖြစ်သော။ အထူးသွေ့တိ = အထူးသွေ့သည်လည်း။ ဒီသာတိ = (ပါဋ္ဌာန်) ထင်၏။

[**ဤ** ဂါထာပို့ကို ရှာကြပါ့။ အသံကား လာတကမ္မ လာသာ အသံဟု မြတ်ထွင်ရပါသည်။ လုလိုင် ကောဓ-သွေ့+အထူး-သွေ့တိမ် နာ-ဝိဘတ်၌သာ “ကောဓသာ, ကောဓန+အထူးသာ, အဖွဲ့န” ဟု နှစ်ရုပ် ရိုက်းစဉ်၍ ကျွန်ုပ်ဘတ်တိမ် သူဂတ်-သွေ့အတူ ရိုက်းခြံလေ။]

(အကာရန်ပုဂ္ဂိုလ် ကောဓ-သွေ့ဘိုက်း ပြီး၏)

အကာရန် ပုဂ္ဂိုလ် ဒိဝသွေ့ဂိုက်း

“သွေ့နော” တိ ၁ = “သွေ့နော” ဟူသော ဦးသည် လည်းကောင်း။ “ဦး” တိ ၁ = “ဦး” ဟူသော ပုံးသည် လည်းကောင်း။ ဝါယွေးတော် = (၁၇၄) “ဦးသွေ့နော” သုတ်မှ လိုက်၏။

(၁၃၅) ဒိဝါဒတော့

ဒိဝါဒတော့ = ဒိဝ-အစရိသော နာမပုဂ္ဂတိမှု (နောက်၌)၊ သို့နော = သို့-ဂာတ်၏။ (၀၁) ကို။ ဒါ = ဒိ-အနုဗုန် မှတ်ချက်ပါသော ဗု-အကွာရာ အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။ [သို့ ဂာတ်တဲ့လုံးကို ဗု-မြေရန် ဒိ-အနုဗုန်ဖြင့် ပြသည်။]

ဒိဝါဒဟိ = ကုန်သော့၊ နာမေဟိ = နာမပုဂ္ဂတိမှု (နောက်၌)၊ သို့နော = ၏။ (၀၇) ကို။ ဒါ = ဒိ-အနုဗုန် မှတ်ချက်ပါသော ဗု-အကွာရ အပြုသည်။ နှစ် = အမြို့။ ဟော-ရီ = ဖြစ်၏။ ၈၈ = နတ်ပြည်၌။

[ပူလီ၌ ဒိဝ-သွေ့ဒောင် သို့-ဝိဘတ်သက်လျှင် ဤသုတ်ဖြင့် ဗု-အမြေပြု၍ ဒိဝါဒတော့ ပြီးသည်။ ကုန်သော ဝိဘတ်တို့၏ သို့တဲ့သွေ့နည်းတဲ့ ဂိုဏ်းဝှုံးရုံး၏။]

ငံ = ဤအဘူး။ ဘုရား = မြေ။ ဧည့် = ဤ ဘုရား-ဟူသော ပြယ်၌။ ဒုမ္မ = ဒိ-အနုဗုန် မှတ်ချက်ပါသော ဗု-အကွာရမြေပြီး လတ်သော်။ နှစ် = အမြို့။ ဝကာရာဂမော စ = ဝ-အကွာရ လည်း လာ။ ရသော စ = ဘူး၏။ အစိတ် ဒီ-သရကိုလည်း ဥ-ရသုပြီ။ ဧည့် = ဤပြယ်၌။ ဘူသွေ့ = သည်။ ဝရသွေ့သမံ = ဝရူ-သွေ့နှင့် တူ၏။

[ရုပ်တွေက်ပုံ။ ။ဒိဝါဒတော့ ဒိဝ-သွေ့သည်။ ဒိ-ဟူ၍ အနုက် ပေးသောကြောင့် အာဓာရအန်ကို ဆိုလိုရကား “ဒွေ ဒွေကာ နေ ကေသူ နာမသူ့၊ သံ ယော အံ ယော နာ ဟံ သ နံ သူ့၊ ဟံ သ နံ သံ့သူ့” ဟူသော သာမည်သုတ်၊ “သတ္တမျာာဓာရော” ဟူသော ဝိသေသသုတ်တို့ဖြင့် ဒိဝ-သွေ့ဒောင် အာဓာရအန်၌ သတ္တမျာာဓာတ် ကေဝှစ် သံ့သကဲ့။ “ဒိဝါဒတော့” ဟူသောသုတ်ဖြင့် ဒိဝ-သွေ့မှ နာက်ပြစ်သော သို့-ဝိဘတ်ကို ဒိ-အနုဗုန် မှတ်ချက်ပါသော ဗု-အကွာရမြုံး။ ဒိ-အနုဗုန်သည် ဆန္ဒနိုဒီး ဘာအေသံး (သို့-ဝိဘတ်) တဲ့လုံးကို ဗု-ပြုရမည်-ဟု သက်ဘုဗ္ဗာသာ ပြစ်သောကြောင့် “သက်တော့+နဝယဝေါ+နုဗန္ဗာ” ဟူသော ပရီဘာဘာဘုတ်။

နိပ္ပန္တ် မယျဉ်ရဲ “သင္း လောပေါ့ သရေ” ဟူသောသူတဲ့ဖြင့် အခြားမရှိ နောက် ဣ—သရန္တာင်းနှုန်း ဒို့—သဒ္ဓိ၏၊ အ—သရကို ချေး ၇—ဗျည်းသည် (သုတဲ့ဖြင့် ကပ်နှုန်း မလို) ရွက္ခသကုဏနည်း အားဖြင့် သူ့အလုံလုံ နောက် ဣ—သရသို့ ကပ်ရှု ဒို့— ဟူသောရှုပ် သည် ပြီး၏။

ဘုဝိ—ကို ဘူ—သဒ္ဓိတည်၊ (ရှေးနည်းအတူ) သို့—ဝိဘတ် သက်။ ကြိုသုတဲ့ဖြင့် ဘူ—သဒ္ဓိမှု နောက်ဖြစ်သော သို့—ဝိဘတ်ကို ၇—အနုပ်နှုန်း မူတ်ချက်ပါသော ဣ—အက္ခဏပြု။ ၇—အနုပ်နှုန်းသည် ဆို့နို့ဖြင့် အာအေသီ (သို့—ဝိဘတ်) တခုလုံးကို ဣ—ပြုရမည်—ဟု မှတ်သားရုံ သက်တမျာသာ ဖြစ်သောကြောင့် “သက်တော+နဝ—ယဝေါ+နုပ်န္တာ” ဟူသော ပရိဘာသာသုတဲ့အရ နိပ္ပန္တ် မယျဉ်ရဲ။ “ဝ န တ ရ ဝ ဝ စာ+ဂဟာ” ဟူသောသုတဲ့ဖြင့် အခြားမရှိ နောက် ဣ—သရန္တာင်းနှုန်းနှုန်း ၇—အက္ခဏလာ။ “ပျော်နေ ဒီလုပ်သာ” ဟူသောသုတဲ့ဖြင့် နောက် (၇) ဗျည်းန္တာင်းနှုန်း ရှေး ဘူ—၆။ ၆—သရကို ဥ—ရသာပြု။ (၇) ဗျည်းသည် သူ့အလုံလုံ ဣ—သို့ ကပ်ရှု ဘုဝိ—ဟူသောရှုပ်သည် ပြီး၏။ ၂၅၁ကား ရုပ်တ္ထုပုံတည်း။]

(အကာရန်ပုဂ္ဂိုင် သူဂတ်-သဒ္ဓိဂိုဏ်းရု ပြီး၏)

အကာရန်ပုဂ္ဂိုင် ပနောသုဒ္ဓိဂိုဏ်း

“ဝေ”တိ = “ဝါ” ဟူသော ပုံစံသည်။ ဝေ့တော် = (၁၄) “ဝေ့နှုန်း” ဟူသော သုတေသန (လိုက်၏)

(၁၄၄) မနာဖို့ သို့+သံ+နာ+သွာနံ
သို့+သံ+သာ+သွာနံ+သာ+သာ။

မနာဖို့ = မနာ-အစရိတ်သော သဒ္ဓိတ္ထုမှု (နောက်၏)။
သို့+သံ+နာ+သွာနံ = သို့—ဂဘတ်+သ—ဂဘတ် + အံ—ဂဘတ်
+နာ—ဂဘတ်+သွာ—ဂဘတ်တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ သို့+သံ+
သွာ+သာ+သာ = အစဉ်အတိုင်း သို့—ဂဘတ်ကို သိ—အပြု +
သ—ဂဘတ်ကို သံ+အပြု+အံ—ဂဘတ်ကို ပြု—အပြု+နာ—ဂဘတ်

ကို သာ-အပြီ+သွား-စာတ်ကို သာ-အပြီတို့သည်။ ဟောနှိုး =
ဖြစ်ကုန်၏။

မနာဒါဟိ = တို့မှ (နောက်၌)။ သို့+မာဒါနံ = သို့°-အစ
နှုန်းသာ စာတ်တို့၏။ (၀၁) တို့ကို၊ ယထာကူမံ = အစဉ်
အတိုင်း၊ သို့+သော+ပြု+သာ+သာ = တို့သည်။ ၀၁ = အချို့။
ဟောနှိုး = ကုန်၏။ မနော = စိတ်သည်။ မနာ = တို့သည်။
ဘော မနာ၊ မနာ = ဘို့-စိတ်။ (ဘောနော) မနာ = ဘို့-
စိတ်တို့။ မနော၊ မနံ = စိတ်ကို။ မနော = တို့ကို။ မနသာ,
မနနန = စိတ်ဖြင့်။ မနေဟို၊ မနေဘို့ = တို့ဖြင့်။ မနသာ,
မနသာ = စိတ်အား။ မနာနံ = တို့အား။ မနသာ၊ မနာ၊ မန
မှာ၊ မနသွား = စိတ်မှာ။ မနေဟို၊ မနေဘို့ = တို့မှာ။ မနသို့,
မနေ၊ မနုံး၊ မနသို့° = စိတ်၌။ မနေသူ = စိတ်တို့၌။

ငံ = ဤအတူ။ ဝစော = ဝစသ္ဒါ လည်းကောင်း။
(၅) ဥရော = ဥရသ္ဒါ လည်းကောင်း။ ဗုတ္တ တော် = ဤ
သ္ဒါတို့သည်။ မနာဘယာ = မနာဒါဂါဏ်းသ္ဒါတို့ မည်ကုန်၏။

ဝစော = စကား။ ပယော = နို့ရည်။ တော် =
တန်ခိုး၊ တပေါ် = အကျင့်။ စေတော် = စိတ်။ တမော =
အမိုက်မှာင်။ ယသော = အခြေအရုံ အကျော်အစော်။
အဆယာ = သံ။ ဝယော = အရှယ်။ သိရော = ဦး
ခေါင်း။ သရော = ရောဘို့။ ဥရော = ရှင်။

ရုပသို့၌ယံ = ရုပသို့၌ကျမ်း၌။ အဟာ+ရဟာ-သ္ဒါ = အဟာ-
သ္ဒါ+ရဟာ-သ္ဒါတို့ကို။ မနာဒါသူ = မနာဒါဂါဏ်း သ္ဒါတို့၌။
ပဋိတာ = ရွတ်ဆိုအပ်ကုန်၏။ အဟသာ = အဟ-သ္ဒါ၏။
အာပါဖွဲ့သာ = အာပါဖွဲ့ဂါဏ်းသ္ဒါ ဖြစ်သည်၌။ အဖြစ်ကြောင့်
လည်းကောင်း။ ရဟောတိုး = ရဟော-ဟူသော ပုံး၏။ နိပါ-
တူ့သာ = နိပါတ်ပုံး၏။ အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း။ ရဟာ-
သီတိုး = ရဟသို့-ဟူသောပုံး၏။ စာတွေ့နှုန်း ပဋိရုပက နိပါ-

တဗ္ဗာ = ဂါဘတျာန်ပုဂ္ဂိုင် ဟူသော နိပါတ်ပုဂ္ဂိုင်၊ အဖြစ်
ကြောင့် လည်းကောင်း။ (တေ = ထိ အဟ-သွေ့+ရဟ-သွေ့
တိုကို)။ ဗုဒ္ဓ = ဤပယောဂသီဒ္ဓကျမ်း၍။ န ဂဟိတာ = မနော
ဂိုဏ်းသွေ့ အနေဖြင့် မယူအပ် မဆိုအပ်ကုန်။

(အကာရန်ပုဂ္ဂိုင် မနောသွေ့ဂိုဏ်း ပြီး၏)

အကာရန်ပုဂ္ဂိုင် ဝါဆိုသွေ့ဂိုဏ်း

ဝါဆို = ဝါဆို-သွေ့တည်။ သိ = သိ-ဂါဘတ်သက်။
“သိသာ” တိ စ = (၁-၁၄၇-သူတ်မှ) “သိသာ” ဟူသော
ပုဂ္ဂိုဏ်းလည်းကောင်း။ “ဝေ” တိ စ = (၁၄၆-သူတ်မှ)
ဝါ-သွေ့သွေ့လည်းကောင်း။ ဝါတေ = လိုက်၏။ ပရဲ-
တော့ = ဤမှ နောက်၍။ ဘိယျာ = လွန်စွာ။ ။နာနဝါတော်-
သာမ = မလိုက်စေတော့ကုန်ဘုံး။ (၀၂) လိုက်သည်-ဟု အထူး
မဆိုတော့ကုန်ဘုံး။ (ကသွာ = အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမှုကား။)
ဝါတော် ဝေ = ဝါတော်ဖြင့်ပင်လျှင်။ အနဝါတော် = လိုက်ခြင်းကို။
ဝမျာမာနတွာ့ = သိအပ်သည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

(၁၄၀) နှိပ်သုံး။

နှိပ်သုံး = နှိ-ပစ္စည်း၏။ (၀၂) နှိ-ပစ္စည်းကို။ အံ =
အံ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

သိမ့် = သိ-ဂါဘတ် နောင်းရှုံး။ နှိပစ္စသုံး = ၏။
(၀၂) ကို။ ဝါ = အချို့။ အံ = အံ-အပြုသည်။ ဟောတိ =
၏။ “သုတာနှုနိတေသု = သုတသမ္မန်+အနှုနိတသမ္မန်တို့တွင်။
သုတသမ္မန်၏ = သုတသမ္မန်သည်သာလျှင်။ ဗလဝါ = အား
ရှုံး။” ဗုတိ ဉာယာ = ဤသိသော ဉာယ = ပရီဘာသာအား
ဖြင့်။ “နှိပ်သုံး” တိ = “နှိသုံး” ဟူ၍။ သုတဗ္ဗာ = ကြေား
အပ်သည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ နှိသောဝါ = နှိ-ပစ္စည်း၏ သာ
လျှင်။ (၀၂) ကိုသာလျှင်။ အံ-အံ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

ತಾತ್ವಿಕ = ಯಿ ಕ್ರ-ಪ್ರಾಲ್ಯಃ ಇಪ್ಯಃಸ್ತಿಯೋ॥ ಇಷ್ಟಿತವ್ಯ = ಈಗ್ಯ ವಿಶಯವೋ॥ ವಸ್ತುವ್ಯ = ವಸ್ತುಣಿಂ॥ (೦೧) ಗ್ರಿ॥ ಅಂ = ಅಂ-ಅಪ್ರಿಯಲ್ಯ॥ ಫಲೋರೀ = ಉತ್ತೀರ್ಣಿ॥ ಉಪರಿಪಿ = ಆಯಂತ್ರಿಲ್ಯಃ॥ ಕ್ರ + ಕ್ರಾಂ = ಕ್ರ-ಪ್ರಾಲ್ಯಃ + ಕ್ರಾ-ಪ್ರಾಲ್ಯಃತ್ವಿಣಿಂ॥ (೦೧) ತ್ವಿಗ್ರಿ॥ ಇಂದ್ರಾಜೋಯ ರಿಂಬಾಫೋವ್ಯ = ಇಂದ್ರಾಜೋಯ = ಅಪ್ರಿಗ್ರಿ ಶಿರಂಭಾ ದ್ರಾಫತ್ವಿಣಿಂ॥ ಎಂ = ಗ್ರೀಂಂಪಂತಲ್ಯಃ॥ “ಗವಿಂ” (೨೨೭) ತೀ = “ಗವಿಂ” ಗ್ರಾಯೋಽಂತ್ರಿತ್ತಿಣಿಂ॥ ವಿಲೋಪೀ = ವಿಗಿಂತ ಗ್ರಿ ಬ್ರಿ॥ ಇತ್ತೀ. ಇತ್ತೋ = ವ್ಯಾಃಯೋವ್ಯಿಯಲ್ಯ॥

(೨೨೮) ಕ್ರ + ಕ್ರಾಂ ಕ್ರೋ ಯೋಂ ಉಡುಮಣಿ॥

ಉಡುಮಣಿ = ಉಡುಮಾಯೋ-ಗಿಂತ ಫೋಂಃಖ್ಯಾನ್ಯಃ॥ ಕ್ರ + ಕ್ರಾಂ = ಕ್ರ-ಪ್ರಾಲ್ಯಃ + ಕ್ರಾ-ಪ್ರಾಲ್ಯಃತ್ವಿಣಿಂ॥ (೦೧) ತ್ವಿಗ್ರಿ॥ ಕ್ರೋ = ಕ್ರೋ-ಅಪ್ರಿಯಲ್ಯ॥ ಗೋರೀ = ಉತ್ತೀರ್ಣಿ॥

ಉಡುಮಣಿ = ನ್ಯಃ॥ ವರಿಗಾಳ್ಯಿಂ = ಗಿಂತಂತ್ರಂ ತಂತ್ರ ಪ್ರಿತಂತ್ರಂಯೋ॥ ಕ್ರ + ಕ್ರಾಂ = ಕ್ರ-ಪ್ರಾಲ್ಯಃ = ಕ್ರಾ-ಪ್ರಾಲ್ಯಃತ್ವಿಣಿಂ॥ (೦೧) ತ್ವಿಗ್ರಿ॥ ಓ = ಅಂಣಿ॥ ಕ್ರೋಳಾಳಾಂತ್ರಾಯೋ = ಕ್ರೋ-ಗ್ರಾಯೋ ಅಪ್ರಿಯಲ್ಯಃ॥ ಗೋರೀ = ಉತ್ತೀರ್ಣಿ॥ ವಿ ೦ = ಯಿಕ್ರೋ-ಅಪ್ರಿಯಲ್ಯಃ॥ ಅಹ್ಲಾಳಿಗಾಂ = ‘ಅಹ್ಲಾಳಿ’ ವ್ಯಾತ ಲಿಂಗಿತ್ತಿಂ ಗ್ರೋಂ॥ ಪುಣಂ = ಪುಣಿತ್ವಿಯಾಪ್ಯಂ॥ ಗೋರೀ = ಉತ್ತೀರ್ಣಿ॥ ಇತ್ತೋ, ಇತ್ತೋ = ವ್ಯಾಃಯೋವ್ಯಿತ್ವಿಯಲ್ಯ॥

(೨೨೯) ಇ + ಇಂ + ಅಂ ರೋ॥

ರೋ = ಇ-ಅಂಲ್ಯಿರ್ಯಿಯೋ ಇಂತ್ರಾಂ (ಆಲ್ಯಿ) ವಿ-ಗಿಂತ ಫೋಂಃಖ್ಯಾನ್ಯಃ॥ ಇ + ಇಂ + ಅಂ = ನ್ಯಃ-ಅಂತ್ರಂ ಮುರ್ಯಿಗ್ರಿಪಿಯೋ ಇ-ಅಪ್ರಿ + ನ್ಯಃ-ಅಂತ್ರಂ ಮುರ್ಯಿಗ್ರಿಪಿಯೋ ಇಂ ಅಪ್ರಿ + ಅಂ-ಅಪ್ರಿತ್ವಿಯಲ್ಯಃ॥ ಗೋಕ್ರಿ = ಗ್ರಾಣಿ॥

ರೋ ಪರೇ = ನ್ಯಃ॥ ವರಿಗಾಳ್ಯಿಂ = ಗ್ರಾಣಿಯೋ॥ ಕ್ರ + ಕ್ರಾಂ = ಕ್ರ-ಪ್ರಾಲ್ಯಃ + ಕ್ರಾ-ಪ್ರಾಲ್ಯಃತ್ವಿಣಿಂ॥ (೦೧) ತ್ವಿಗ್ರಿ॥ ಇ + ಇಂ +

အံ ဇူစာဒေသာ = တို့သည်။ နို့ = အမြဲ။ ဗဟိုလံ = ပါဌ္း
ပြယ် အားလျှော်စွာ။ ဟောနှီး = ကုန်၏။ ဘော ဝါး၊ ဝါး၊
ဝါး = အို-သွားသောသူ။ (ဟောနှီး) ဝါးနှီး၊ ဝါးနှီး =
အို-သွားသောသူတို့။

(၉) နှီး + သော

အံ + သော = အံ-ပိဘတ် + သ-ပိဘတ် နွောင်းရှုံး။
နှီးသော = နှီး-ပစ္စည်း၏။ လည်းကောင်း။ (၀၁) ကို လည်း
ကောင်း။ စ = နှီး-ပစ္စည်း၏။ လည်းကောင်း။ (၀၁) ကို လည်း
ကောင်း။ ဝါ = အချို့။ ဒု = ဦးအန္တုန် မှတ်ချက်ပါသော
အ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။ [ဦးအန္တုန်ဖြင့် နှီး-ပစ္စည်း
တရုပ်း + နှီး-ပစ္စည်းတရုပ်းကို အ-ပြုရမည်ဟု သက်တ
ပြုသည်။]

အံ-သောသူ = တို့ နွောင်းရှုံး။ နှီးပစ္စယသော စ = ၏။
လည်းကောင်း။ (၀၁) ကို လည်းကောင်း။ နှီးပစ္စယသော စ =
၏။ လည်းကောင်း။ (၀၁) ကို လည်းကောင်း။ ဝါ = အချို့။
ဒု = သည်။ ဟောတိ = ၏။ ။အယံး = ဦးဝါ-သွှေ့သည်။
ဝေါ်တရိဘာသာ = ဝေါ်တရိဘာသာ အနက်ရှိသော ဝါ-
သွှေ့တည်း။ ဝါး၊ ဝါးနှီး = သွားသောသူကို။ ဝါးနှီး =
သွားသောသူတို့ကို။

(၂၁၃) ဓတာ+တာ+တိ+တာ သ+သွား+သွှေ့ + နာသူ

သ+သွား+သွှေ့ + နာသူ = သ-ပိဘတ်+သွား-ပိဘတ်+သွှေ့-
ပိဘတ်+နာ-ပိဘတ်တို့ နွောင်းရှုံး။ တောာ+တာ+တိ+တာ =
အစဉ်အတိုင်း သ-ပိဘတ် နွောင်းရှုံး တောာ-အပြု+သွား-ပိဘတ်
နွောင်းရှုံး တာ-အပြု + သွှေ့-ပိဘတ် နွောင်းရှုံး တိ-အပြု+
နာ-ပိဘတ် နွောင်းရှုံး တာ-အပြုတို့သည်။ ဟောနှီး = ကုန်၏။

သ+သွာ+သွှံ+နာသူ = တိန္ဒောင်းရှုံး။ သဝိဘဏ္ဍာန် = ကုန်သော။ နှဲ+နှဲ။နံ = တို၏။ (၀၁) တိုကို။ ယထာဏ္ဍာမ် = အစဉ်အတိုင်း။ တော့+တာ+တိ+တာ = တိုသည်။ ၀၁ = အချို့။ ဟောနှီး = ဖြစ်ကုန်၏။ ဂုဏ်တာ, ဂုဏ်နှီး = သွားသောသူမြင့်။ ဂုဏ်နှီး, ဂုဏ်သို့ = တိုဖြင့်။ ဂုဏ်တာ, ဂုဏ်သို့, ဂုဏ်သွေး = သွားသောသူအား။

(၂၁၆) တံ နံ့ဒါး

နံ့ဒါး = နံ့-ဝိဘတ် န္ဒောင်းရှုံး။ တံ = တံ့-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

နံ့ဒါး = ၍။ သဝိဘဏ္ဍာန် = ကုန်သော။ နှဲ+နှဲ။နံ့ဒါး = တို၏။ (၀၁) တိုကို။ ၀၁ = အချို့။ တံ = တံ့-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။ ဂုဏ်တံ့, ဂုဏ်ဘန် = သွားသောသူတို့အား။ ဂုဏ်တာ, ဂုဏ်ဘာ, ဂုဏ်မှာ, ဂုဏ်-သွား = သွားသောသူမှာ။ ဂုဏ်တို့, ဂုဏ်နှီး, ဂုဏ်နှီး, ဂုဏ်သွှံ့ = သွားသောသူ၍။ ဂုဏ်-နှီးသွေး = တို၍။

မဟံ့ = မဟန္ဒာ-သွေး လည်းကောင်း။ (၅)။
ဝံး = ဝံးနှီး-သွေး လည်းကောင်း။ ဇူးဝါယော = ဤသို့ အစရိတ်သည်တို့သည်။ ဝံး = ဤ (ဂုဏ်-သွေးနှင့်) အတူတည်း။

မဟံ့ = ကြီးသောသူ။ စရံး = သွားသောသူ။
တိုံး = ရပ်သောသူ။ အံး = လူအိန်းသောသူ။ ဘုံး =
စားသောသူ။ သုံး = နာကြားသောသူ။ ပစံး = ချက်
သောသူ။ ဇယံး = အောင်သောသူ။ ဇီရံး = ဆွေးမြေး,
အိုမြင်းသူ။ ဝစံး = ဆိုသောသူ။ ဇီယံး = သေသေသူ။
[ဒီယံး-ကား ပါဌ္မာဗုံး]။ သရံး = အောက်မေးသောသူ။

ကုစံ = ပြုသာသူ။ ဇံ = ရှတ်ဆိုသောသူ။ ဝံ = သွား။ (၁၁)

(အယ် ပူးမျိုးပုဂ္ဂိုင် ဂါဏ်သွေးပိုင်း ပြီး၏)

ဘဝန်ပုဂ္ဂိုင် ဘဝန္တသွေးပိုင်း

ဘဝန္တ = ဘဝန်-သွေးပိုင်း။ သိ = သိ-ဘတ်သက်။

(၁၄၉) ဘူတော့

ဘူတော့ = ဘူ-ဓာတ်မှ (နောက်ဖြစ်သော)။ နဲ့သူ = နဲ့ပစ္စည်း၏။ (၀၁) ကို။ အံ = အံ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဗုံး = ဗြိသုတ်သည်။ နိယမသူဗုံး = နိယမသုတ် = အမြိုက်ရင်သောသုတ်တည်း။ ဘူဓာတုံး = ဘူ-ဓာတ်မှ (နောက်ဖြစ်သော)။ နဲ့သူ = ၏။ (၀၁) ကို။ သိမ့် = သိ-ဘတ်နောင်းရှုံး။ အံ = အံ-အပြုသည်။ ပုန်းပွဲမာနာ = (ရွှေ။ ၁၄၈- “နဲ့သူ” ဟူသောသုတ်ဖြင့် ပြီးကောင်းလျက်) ဤသုတ်ကို အသစ်တဖန် စိရင်ခြင်းကြောင့်။ နိစံ = အမြိုက်။ ဟောတိ = အံ-အပြု ဖြစ်၏။ ဘဝံ = အရှင်သည်။

(၁၅၆) ဘဝတော့ ၀၁ ဘောန္တာ ဂ+ယော+နာ+သော။

ဂ+ယော+နာ+သော = ဂ-အမည်ရှိသော အာမန္တက ဘတ်+ယော-ဘတ်+နာ-ဘတ် + သ-ဘတ် နောင်းရှုံး။ ဘဝမတော့ = ဘဝန္တ-သွေး၏။ (၀၁) ကို။ ဘောန္တာ = ဘောန္တ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

ဂ+ယော+နာ+သော = ၍။ ဘဝန္တသွေးသူ = ၏။ (၀၁) ကို။ ၀၁ = အချို့။ ဘောန္တာအေသော = သည်။ ဟောတိ = ၏။ န္တာအေသော = (ရာ။သုတ်ဖြင့်) န္တာ - ပြု။

ဘောဒ္ဓာ, ဘောန္တာ, ဘဝန္တာ, ဘဝန္တာ = အရှင်တို့
သည်။ ။ဂေ = ဂ-အမည်ရှိသော အာမန္တက သိ-ပါဘတ်
နှင့်ကား။ ဘော ဘောဒ္ဓာ, ဘောန္တာ, ဘဝ, ဘဝါ, ဘဝံ =
အို-အရှင်။ ဘောဒ္ဓာ, ဘောန္တာ, ဘဝန္တာ, ဘဝန္တာ =
အို-အရှင်တို့။

ဘောန္တာအေသပကွဲ = ဘောန္တာ-ပြသော အန္တို့။ ဥ+
ဗျာ+အံအာအေသာ = (ဂာဂ-သူတ်ဖြင့်) ဥ+ဗျာ+အံ-အပြု့တို့
သည်။ မဟုလာမိကာရာ = “မဟုလံ” သူတ်လိုက်ခြင်းကြောင့်။
န ဟောန္တာ = မဖြစ်ကုန်။ ။ဘဝံ, ဘဝန္တာ = အရှင်ဂုံး။ ဘော-
န္တာ, ဘဝန္တာ = တို့ဂုံး။ ဘောတာ, ဘောဒ္ဓာန, ဘဝတာ,
ဘဝန္တာန = အရှင်ဖြင့်။ ဘဝန္တာဟို, ဘဝန္တာဘို = တို့ဖြင့်။
ဘောတာ, ဘောန္တာသု, ဘဝတာ, ဘဝသု, ဘဝန္တာသု =
အရှင်အား။ ဘဝတံ့, ဘဝန္တာနံ့ = တို့အား။ ဘဝတာ =
အရှင်မှု။ ။ဉာဏ်ပါ = ဤသို့ အစရိုသောရုပ်သည်။ ဝစ္စန္တသမံ့ =
ဝစ္စန္တသွေ့နှင့် တူ၏။

ဘောဉ့်တိုး = ဘော-ဟူသော်ဦးသွေ့သည်။ အာမန္တကော =
ခေါ်ခြင်း အာမန္တကအနက်၌(ဖြစ်သော)။ နိပါတောာ = နိပါတ်
သွေ့တည်း။ (ကသွား = အဘယ့်ကြောင့်နည်း ဟူမှုကား။)
“ဘော တယော ဇနာ = အို-လူသုံးယောက်တို့။ (တုမေ့ =
သင်တို့သည်)။ ကုတောာ နဲ့ = အဘယ်အရပ်မှု။ အာဂစ္စက =
လာကြကုန်သနည်း”။ ဉာဏ်ပါ = ဤ (အာတကာ ၁၊ နာ-ဘဇ္ဈာ၊
သမုပ္ပဒ္ဒအတ်) ပါ့၍တော်၌။ မဟုဝစ္စနောရီ = မဟုဝစ္စန္တလည်း။
ဘသနတောာ = ပါ့၍တော်ပြယ်ဂို့မြင်ရခြင်းကြောင့်တည်း။ ။

ဘန္တာတိုး = ဘန္တာ-ဟူသာ ပုံသည်။ ၇ံ့ = ဤအတူ
(အာမန္တကအနက်၌ ဖြစ်သော) နိပါတ်ပုံတည်း။ [ဘဝန္တာ-
သွေ့ဘို့ဘန္တာ-ပြသည်မဟုတ်]။ ။ဘဒ္ဒာတိုး = ဘဒ္ဒာ-ဟူသာ၊
ပုံသည်။ ဘဒ္ဒာသွေ့ရော = ဘဒ္ဒာ-ဟူသာ သွေ့ဘပါ၌။

သီခံ = ပြီးသောပုံစံတည်း။ [ဘဝန္တ-သွေ့ကို ဘဇ္ဈာ-ပြုသည်
မဟုတ်ဟူလို]။ ။ဘဒ္ဒန္တလို = ဘဒ္ဒန္တ-ဟူသည်ကား။ ဒသ =
ဘ-အကွဲရာ၏။ (၀၂) ကို။ ဒ္ဓဘာဝန် = ဒ္ဓဘာဝ (ဒ္ဓရုပ်)
ပြုသဖြင့်။ သီခံ = ပြီးသောပုံစံတည်း။

(အကာရွှေပူလိုင် ဘဝန္တသွေ့ဂိုဏ်း ပြီး၏။)

အကာရွှေပူလိုင် သန္တသွေ့ဂိုဏ်း

သံ, သန္တာ = သူတော်ကောင်းသည်။ သန္တာ,
သန္တာ = သူတော်ကောင်းတို့သည်။ ဘော သ, သာ, သံ =
အို-သူတော်ကောင်း။ (ဘောန္တာ) သန္တာ, သန္တာ = အို-
သူတော်ကောင်းတို့။ သံ, သန္တာ = သူတော်ကောင်းကို။ ။
“သံယောဂါဒီလောပေါ်” (၁၁ ၅၃) တိ = ဟူသောသုတ်ဖြင့်။
နသု = န-အကွဲရာကို။ လောပေ = ချေအားသည်ရှိသော်။
“ယံ ယံ ဟူ ဘဇ္ဈာ၊ သန္တာ ဝါ ယော ဝါ အသ” ဒ္ဓ =
“ယံ ယံ ဟူ ဘဇ္ဈာ၊ သန္တာ ဝါ ယော ဝါ အသ”
ဟူသော (မဟာနာရာဘကသုပဇာတ်၊ ၃ ၆၁ နာ ၂၆၅)
သတံ-ဟူသောပုံစံသည်။ သီခံ = ပြီး၏။ ရာဇ် = မင်းမြတ်။
သန္တာ ဝါ = နှလုံးပျော့ပျော်း သူတော်ကောင်းလည်း ဖြစ်
သော။ ယော = ထိုမျိုး။ အသ ဝါ = နှလုံးကြိုးကြို် လူသူယုတ်
လည်း ဖြစ်သော။ ယံ ယံ = အမှတ်မထင် အကြောင်အကြောင်သူကို။
ဘဇ္ဈာ = ဆည်းက်၏။ [ရွေးမှု၌ “ယံ ယံ ဟူ ဘဇ္ဈာ၊ သန္တာ ဝါ ယော ဝါ အသ” ဟူ၍ ရှိဟန်တူသည်]။ ။
သန္တာ = သူတော်ကောင်းတို့ကို။ သတာ, သန္တာန = သူတော်
ကောင်းဖြင့်။

(၁၄၅) သတော သမ ဘေး

ဘေး = ဘ-အကွဲရာ နွောင်းရာ၌။ သတော = သန္တ-
သန္တပါ၏။ (၀၁) ကို။ သမ = သမ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

ဘကာရေ = ၍။ သန္တသန္တသု = ၏။ (၀၁) ကို။
သမ = သည်။ ဘဝတိ = ဖြစ်၏။ သစိုး၊ သန္တဗို = သူတော်
ကောင်းတို့ဖြင့်။ နိဇ္ဇာ = သမ-အပြု မြှုသည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။
သန္တဗိုတိ = သန္တဗို-ဟူ၍။ န ဟောတိ = မဖြစ်။ ။
သတော၊ သသု၊ သန္တသု = သူတော်ကောင်းအား။ ဇူစာဒိ =
သည်။ ဂါန္တသမံ = ဂါန္တ-သန္တပါန့် တူ၏။

(အကာရန်ပုဂ္ဂိုင် သန္တသန္တပါဂိ၏ ပြီး၏)

အကာရန်ပုဂ္ဂိုင် မဟန်+အရဟန် သန္တပါဂိ၏

(၁၄၆) မဟန္တာ + ရဟန္တာနံ ဣ။ ၀၁။

မဟန္တာ+ရဟန္တာနံ = မဟန္တ-သန္တ+အရဟန်-သန္တပါဂိ၏။
န္တသု = န္တ-ပစ္စည်း၏။ (၀၁) ကို။ ဣ။ = ဣ-အနုပန်
မှတ်ချက်ပါသော အာ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။ [ဣ-အနုပန်
ဖြင့် န္တ-တရုလုံးကို အာ-ပြုဟု မှတ်ပြုသည်။]

သိမ့် = သိ-ဝဘတ်နွောင်းရာ၌။ မဟန္တာ+ရဟန္တာနံ =
တို့၏။ န္တသု = ၏။ (၀၁) ကို။ ဣ။ = သည်။ ၀၁ = အချို့။
ဟောတိ = ၏။ မဟာ၊ မဟံ၊ မဟန္တာ = ဤ-မြတ်ပါသာ
သူသည်။ မဟန္တာ၊ မဟန္တာ = ဤးမြတ်ပါသာ သူတို့ သည်။ ။
အရဟာ၊ အရဟံ = ရဟန္တာ အရှင်မြတ်သည်။ အရဟန္တာ၊
အရဟန္တာ = ရဟန္တာ အရှင်မြတ်တို့သည်။ ဇူစာဒိ = ဤးမြတ်
အစရိုသည်သည်။ ဂါန္တသမံ = တူ၏။ ။

(အကာရန်ပုဂ္ဂိုင် အရဟန္တသန္တပါဂိ၏ ပြီး၏)

အကာရန်ပုဂ္ဂိုလ် အသွေးသွေးဂိုဏ်း
အသွေး = အသွေး-သွေးပါတည်။ သိ = သိ-ဝါဘတ်သက်။

(၁၅၄) ရာဇာဒီ+ယုဝါဒ္ဒဗ္ဗာ။

ရာဇာဒီ+ယုဝါဒ္ဒဗ္ဗာ = ရာဇာဒီဂိုဏ်း သွေးသွေး ယုဝါ+ယုဝါဒ္ဒဗ္ဗာ
ဂိုဏ်း သွေးသွေး (နောက်ဖြစ်သော)။ သိသူ = သိ-ဝါဘတ်၏။
(၀၁) ကို။ အာ = အာ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

ရာဇာဒီဟိ စ = ရာဇာဒီဂိုဏ်း သွေးသွေးလည်းကောင်း။
ယုဝါဒ္ဒဗ္ဗာ စ = ယုဝါဒ္ဒဗ္ဗာဂိုဏ်း သွေးသွေးလည်းကောင်း။
ပရသူ = နောက်ဖြစ်သော။ သိသူ = သိ-ဝါဘတ်၏။ (၀၁) ကို။
အာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။ အသွေး = ကျောက်သည်။

(၁၅၅) ယောန+မာနော။

ယောနံ = ယော-ဝါဘတ်တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ အာ-
နော = အာနော-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

ရာဇာဒီဟိ စ = တို့မှ လည်းကောင်း။ ယုဝါဒ္ဒဗ္ဗာ စ =
တို့မှ လည်းကောင်း။ (ပရေသံ = နောက်၌ ဖြစ်ကုန်သော)။
ယောနံ = တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ ၀၂ = အချို့။ အာနော =
အာနော-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။ အသွေးနော၊ အသွေး =
ကျောက်တို့သည်။ ဘော အသွေး၊ အသွေး = အို-ကျောက်။
(ဘောနော) အသွေးနော၊ အသွေး = အို-ကျောက်တို့။

(၁၅၆) ဝါ+မှာ+နှင့်။

အံ့ထိ = အံ-ဝါဘတ်နောင်းရှုံး။ ၀၂ = အချို့။ အာနှင့် =
င်-အနုံဗုံး မှတ်ချက်ပါသော အာနံ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

[င်-အနုံဗုံး မှတ်ချက်ဖြင့် ဆင့်နိုဒ်ငြုံ၏။ အစိတ်ကိုသာ အာနံ-
ပြုရမည်-ဟု အမှုတ်ပြုပေးသည်။ သေချာလှု၏။]

အံမှိ = ၌။ ရာဇာဒီနံ စ = တို၏လည်းကောင်း။ ယဝါ-
ဒီနံ စ = တို၏ လည်းကောင်း။ အန္တသု = အစိတ် အ-
သရ၏။ (၀၁) ကို။ အာန် = သည်။ ဝါ = အချို့။ ဟော-
တိ = ၏။ အသ္ထာနံ၊ အသ္ထု = ကျောက်ကို။ အသ္ထနာ၊
အသ္ထွေ = ကျောက်တိုကို။

(၁၀) နာသေး + နား

နာသု = နာ-ဝိဘတ်၏။ (၀၁) နာ-ဝိဘတ်ကို။ နော =
နော-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ကမ္မာဒီတော = ကမ္မာဒီဂို၏း သဒ္ဒိုမှ (နောက် ဖြစ်
သော)။ နာဝစ်နသု = ၏။ (၀၁) ကို။ နော = သည်။ ဝါ =
အချို့။ ဟောတိ = ၏။ အသ္ထွေန၊ အသ္ထွေနာ = ကျောက်ဖြင့်။
အသ္ထွေဟို၊ အသ္ထွေဘို = ကျောက်တို့ဖြင့်။ အသ္ထသု = ကျောက်
အား။ အသ္ထာနံ = ကျောက်တို့အား။ အသ္ထာ၊ အသ္ထား၊
အသ္ထွား = ကျောက်မှု။ ဇူစာဒီ = တည်း။

(၁၁) ကမ္မာဒီတေား

ကမ္မာဒီတော = ကမ္မာဒီဂို၏း သဒ္ဒိုမှ (နောက်ဖြစ်
သော)။ သို့နော = သို့-ဝိဘတ်၏။ (၀၁) ကို။ နံ = နံ-အပြု
သည်။ ဟောတိ = ၏။

ကမ္မာဒီတော = မှ (နောက်ဖြစ်သော)။ သို့နော = ၏။
(၀၁) ကို။ ဝါ = အချို့။ နံ = သည်။ ဟောတိ = ၏။ အသ္ထနံ၊
အသ္ထွေ၊ အသ္ထို့၊ အသ္ထသို့ = ကျောက်၌။ အသ္ထသူ = ကျောက်
တို့၌။

(အကာရန်ပုဂ္ဂိုင် အသ္ထသဒ္ဒို၏း ပြုး၏။)

ကဗျာဒိဂိုလ်း သန္တိများ

ကမ္မ = ကမ္မ-သန္တီ။ စမ္မ = စမ္မ-သန္တီ။ (ပ)။ မုန္မ ဇူတိ = မုန္မ-အန္ရိသော သန္တိတို့သည်။ ကမ္မာပယော = ကမ္မာဒိဂိုလ်း သန္တိတို့ မည်ကုန်၏။ ။ ကမ္မ = အမူ။ စမ္မ = အရော။ ဝေသွေ = အိမ်။ ဘသွေ = ပြော။ မြှေဟွာ = မြှေဟွာ။ အတ္ထ+အဘတုမ = ကိုယ်။ ယမ္မ = နေ့ပူ။ မုန္မ = ဦးထိပ်။

အသွာဒိဂိုလ်း သန္တိများ

မုန္မ ဂုဏ်ဝန္တ အကိမ လယိမာပယော = မုန္မ-သန္တီ, ဂုဏ်ဝန္တ-သန္တီ, အကိမ-သန္တီ, လယိမ-သန္တီ-စသည်တို့သည်။ အသွေ သမာ = အသွေ-သန္တိနှင့် ဂိုလ်းသွားတူကုန်၏။ ။ မုန္မ = ဦးထိပ်။ ဂုဏ်ဝန္တ = ဆိတ်ချို့လေးရှိသောမင်း။ အကိမ = သေးပိုသည်၏၊ အဖြစ်။ လယိမ = ပေါ့ပါး လျင်မြန်သည်၏၊ အဖြစ်။

ရာဇ်ဒိဂိုလ်း သန္တိများ

ရာဇ် = ရာဇ်-သန္တီ။ မြှေဟွာ = မြှေဟွာ-သန္တီ။ (ပ)။ လယိ-မာပယော = လယိမ - သန္တီ အစရိုသည်တို့သည်။ ရာဇာ-ပယော = ရာဇာဒိဂိုလ်း သန္တိတို့ မည်ကုန်၏။ ။ ရာဇ် = မင်း။ မြှေဟွာ = မြှေဟွာ။ သခ = မိတ်ဆွေ။ အတ္ထ, အဘတုမ = ကိုယ်။ ဂုဏ်ဝန္တ = ဆိတ်ချို့လေးရှိသော မင်း။ အသွေ = ကျောက်။ အကိမ = သေးပိုသည်၏၊ အဖြစ်။ လယိမ = ပေါ့ပါး လျင်မြန်သည်၏၊ အဖြစ်။

(၇) ဂယာသူတ္ထ (ဓမ္မ+ညာ)

အညာတ္ထ = အညာတ္ထ သမာသိန္တ ဖြစ်သော။ ဓမ္မာ = ဓမ္မ-သာသိန္တ။ ဓမ္မ = အချို့။ ရာဇာဒိသူ = ရာဇာဒိဂိုလ်း သန္တိတို့။ ပဋိတော် = ရှုတ်ဆိုအပ်၏။

၅။ ရှုတိ = ပြောနိုင်သော။ ဝဏေသူဖွေ့န = ဝဏေသူတ်ဖြင့်။
 ရာဇာဒီသု = ရာဇာဒီဂိုဏ်း သာဒ္ဓိတ္ထို့။ ပုံးကဗျာ = ရှတ်ဆို
 အပ်သူ၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ဘဇ္ဇဝမြော၊ ဘဇ္ဇဝမြောတိ = ဟူ၍။
 ဝါ = အချို့။ ဟောဝါ = ဖြစ်၏။ ဘဇ္ဇဝမြော၊ ဘဇ္ဇဝမြော =
 ကြိုးနှင့်သာ ၆၁။ နှိုးနှိုးသာမင်း။

[“နှိမ်ခွဲပ္ပါယော ဒ.ညတ္ထ သနာဝါရီနောင် ဘဝါယော သိ-
ဝိဘာပုံကို “သံသော” သုဝါဖြူး အ-ပြု့ ခွဲခွဲပုံ-ဟူ၍ လည်း
ကောင်း၊ “အလေးဒီပုံဝါတ္ထု” သုတေးဖြင့် ဘာ-ဘား၊ ပြု့ ခွဲခွဲ-
ဟူ၍ လည်းကောင်း နှစ်ပုံပြီးသည် ဟူလို့]

သုဝေဂီ၏ သုဒ္ဓာ

ယုဝ = ယုဝ-သ္ကာ၍။ သာ = သာ-သ္ကာ၍။ (၅)။ ဝါး
ဟာတိ = ဝါးဟာ-အစွဲသာ သ္ကာ၍တို့သည်။ ယုဝါးဆယာ =
ယုဝါဒရှင်း သ္ကာ၍တို့ မည်ကုန်၏။ ၂။ ယုဝ = လူလင်။ သာ,
ယုဝါ = ခွေး။ မဟဝ = သိမ္မား။ ပုမ = ယောကျား။ ဝါးဟာ =
သိမ္မား။

ହାତାର୍ଥପଲ୍ଲୀ ଫେଲ୍‌ଟାଇଙ୍

ရှေ့ခါ = မင်းသည်းရာဇာနော်၊ ရှေ့ခါ = မင်းတို့သည်။
 ဘော ရှေ့ခါ၊ ရာဇာ = ဘို-မင်း။ (ဘောဒ္ဓာ) ရာဇာနော်၊
 ရာဇာ = ဘို-မင်းတို့။ ရာဇာနံ၊ ရာဇာ = မင်းကို။ ရာဇာနော်၊
 ရာဇ္ဇာ = မင်းတို့ကို။

(೨೫) ಪ್ರಾಯೀ + ಹಿತ್ಯಿ॥

ଫାଟି = ଫା-ଧିତ୍ୟ ଦ୍ରୋଣିଃର୍ପିତ୍ୟଃ ॥ ଶ୍ରୀଯୁ = ଶ୍ରୀ-
ଯୁଗିଣ୍ୟ । ଅନିତ ଉତ୍ସ-ଚରଣ୍ୟଃ ॥ (୦୮) ଗ୍ରୀବା = ହୃ ଅଭିଜନ୍ୟ ॥
ଶେଷାତ୍ମି = ଅତିରିକ୍ତ ॥

[အာဇာက ကောက် ဘာဒေသ၊ ပြည့်သာရ် အနီး၊ မြို့တွင်
အစိတ်ကိုသာ ပြုမည်-ဟု ငါ့က်ငြိသာသာပိုင်း၏ “ဆုံးလွှဲသာ”
ဟု ပရီဘာသာရည်းကမ်းကို ဆိုပြီ။]

“သဗ္ဗာဒ္ဓန ရာဇိနာ” တိ ပါ့ဌံ = “သဗ္ဗာဒ္ဓန ရာဇိနာ” ဟူသော ပါ့ဌံကို။ ပတိ = အစွဲပြု။ ဗုဒ္ဓ = ဤ သုတေသန။ အာရွှံး = အားသစ်အပ်၏။ ။နာမိုး = ၌။ ရာဇာသူ = ၏။ (ပါ) ကို။ ဝါ = အချို့။ ဗု = သည်။ ဟောတိ = ၏။ ရာဇိနာ = မင်းဖြင့်။

(၁၂၃) နာ + သွာသူ ရညာ။

နာ+သွာသူ = နာ-ပိဘတ်+သွာ-ပိဘတ်တို့ နွောင်းရှု၍။ ရညာ = ရညာ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

နာ+သွာသူ = ၌။ သပိဘတ်တို့သူ = ပိဘတ်နှင့်တက္က ဖြစ် သော။ ရာဇာသူ = ရာဇာသွေ့၏။ (ဝါ) ကို။ ရညာ = ရညာ-အပြုသည်။ နိစွံ = အမြဲ။ ဟောတိ = ၏။ ။အနေကဝဏ္ဏတွာ = အနေကဝဏ္ဏ အာဇာသ ဖြစ်သည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ သဗ္ဗာသူ = ဆုဒ္ဓနဒ္ဓန ရာဇာ-သွေ့တူလုံးကို။ ရညာ = ရညာပြု။ ရညာ = မင်းဖြင့်။

[“ဤနှုံးနှုံးနှုံးနှုံးနှုံးနှုံး သဗ္ဗာသူ” ဟူသော ပရီဘာသာအာရ ဣညာ-အပြုသည် အနေကဝဏ္ဏ အာဇာသ ဖြစ်သောကြောင့် ဆွဲပို့ခြိုက သာဝတော် ရာဇာ-သွေ့တူလုံးကို ရညာ-ပြုရမည်ဟု ထိုလိုသည်။]

(၁၂၄) သူ+နံ+ဟိသူ။

သူ+နံ+ဟိသူ = သူ ပိဘတ်+နံ-ပိဘတ်+ဟိ-ပိဘတ်တို့ နွောင်းရှု၍။ ဦး = ဦး-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

သူ+နံ+ဟိသူ = တို့နွောင်းရှု၍။ ရာဇာသူ = ရာဇာ-သွေ့၏။ အစိတ် အ-သာရ၏။ (ဝါ) ကို။ ဦး = ဦး-အပြုသည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ။“ဆုဒ္ဓယန္တသူ” (၁၊ ၁၇) ကို = “ဆုဒ္ဓယန္တသူ” ဟူ၍ ပရီဘာသာ လာသောကြောင့်။ အန္တသူ = အစိတ် အ-သာရ၏။ (ဝါ) ကို။ ဦး = ဦး-အပြု သည် အဟာရတိ = ၏။ ရာဇာဟိ, ရာဇာဟိ, ရာဇာဟိ, ရာဇာဟိ = မင်းထို့ပြု။

(၂၂၃) ရေညာ + ရည် + ရှိနော သေ။

သေ = သ-ဝိဘတ် နွောင်းရှုံး၊ ရညော + ရည်သု + ရှိနော = ရညော-အပြီ + ရည်သု-အပြီ + ရှိနော-အပြီ တို့သည်။ ဟောနဲ့ = ဖြစ်ကုန်၏။

သေ = ၌။ သဝိဘတ်တွိသု = ဝိဘတ်နှင့် တက္က ဖြစ်သော။ ရာဇ်သု = ရာဇ်-သွေ့၏။ (၀၁) ကို။ တော့ အာအေသာ = ထို ရညော-အပြီ + ရည်သု-အပြီ + ရှိနော - အပြီတို့သည်။ ဟောနဲ့ = ကုန်၏။ ရညော, ရည်သု, ရှိနော = မင်း အား။ ရာဇ်နံ့ = မင်းဝှုံအား။

(၂၂၄) ရာဇ်သု ရည်။

ရာဇ်သု = ရာဇ်-သွေ့၏။ (၀၁) ကို။ ရည် = ရည်-အပြီသည်။ ဟောတို့ = ဖြစ်၏။

နံ့နံ့ = ၌။ သဝိဘတ်တွိသု = သော။ ရာဇ်သု = ၏။ (၀၁) ကို။ ၀၁ = အချို့။ ရည် = ရည်-အပြီသည်။ ဟောတို့ = ၏။ ရည် = မင်းတို့အား။ ရညာ = မင်းမှု။ ရာဇ်ဟို, ရာဇ်ဟို, ရာဇ်ဘို, ရာဇ်ဘို = မင်းတို့မှု။

(၁၂၄) သွေ့နဲ့ ရေညာ + ရှိနို့။

သွေ့နဲ့ = သွေ့ဝိဘတ် နွောင်းရှုံး။ ရညော + ရှိနို့ = ရညော-အပြီ + ရှိနို့-အပြီတို့သည်။ ဟောနဲ့ = ကုန်၏။

သွေ့နဲ့ = ၌။ သဝိဘတ်တွိသု = သော။ ရာဇ်သု = ၏။ (၀၁) ကို။ ရညော + ရှိနို့ = တို့သည်။ နို့ = အပြီ။ ဟော-နဲ့ = ဖြစ်ကုန်၏။ ရညော, ရှိနို့ = မင်း၌။ ရာဇ်သူ, ရာဇ်သူ = မင်းတို့၌။

(၂၂၅) သမာသေ ၀၁။

သမာသေ = သမာသ်အရှုံး။ ၀၁ = အချို့။ ၈၈ = ရာဇ်-သွေ့၏။ အစိအရင်သည်။ ဟောတို့ = ဖြစ်၏။

ဇူတိ ဂဏသုဇွန် = ဤဂဏသုတ်ဖြင့်။ (၀၇) ဤဂဏ
သုတ်ကြောင့်။ ရာဇာသ = ရာဇာ-သခြား၏ (အရှုံး)။ နာ+
သွာ+သွှဲသ = နာ-ဂါဘတ် + သွာ-ဂါဘတ် + သွှဲ-ဂါဘတ်တို့
။ ယံ = အကြိုင်ကာရီယကို။ ဂုဏ် = ဆိုအပ်ပြီ။ တံ = ထိ
ကာရီယသည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောတိ = ၏။ ။ကာသီရညာ,
ကာသီရာဇာ, ကာသီရာဇွန် = ကာသီမင်းဖြင့်။ ကာသီ
ရာဇူဘိုး, ကာသီရာဇွေဘိုး, ကာသီရာဇူဟို, ကာသီရာဇွေဟို =
ကာသီမင်းတို့ဖြင့်။ ကာသီရညာ, ကာသီရည်သူ, ကာသီ
ရာဇီနာ, ကာသီရာဇာသူ = ကာသီမင်းအား။ ကာသီရာဇူနံ,
ကာသီရာဇာနံ = ကာသီမင်းတို့အား။ ကာသီရညာ, ကာသီ
ရာဇာသွာ = ကာသီမင်းမှု။ ကာသီရညာ, ကာသီရာဇီနာ, ကာသီ
ရာဇေ, ကာသီရာဇုံး, ကာသီရာဇာသွှဲး = ကာသီမင်း၌။ ကာသီ
ရာဇူသူ, ကာသီရာဇွေသူ = ကာသီမင်းတို့။

(အကာရန်ပုဂ္ဂိုင် ရာဇာသခြားရိုက်း ပြီး၏)

အကာရန်ပုဂ္ဂိုင် အခွဲသွွှေ့ဂိုဏ်း

အခွဲ = ခရီး အဓိဋ္ဌသည်။ အခွဲနော်, အခွဲ = ခရီး
အဓိဋ္ဌတို့သည်။ ဘော အခွဲ, အခွဲ = အို-ခရီး အဓိဋ္ဌဗျာ (ဘော-
နွော) အခွဲနော်, အခွဲ = အို-ခရီး အဓိဋ္ဌတို့။ အခွဲနံ,
အခွဲနံ = ခရီး အဓိဋ္ဌကို။ အခွဲနော်, အခွဲ = ခရီး အဓိဋ္ဌတို့ကို။

(၁၉) ပုမ+ကမ္မ+ထာမ+ခွဲနံ သ+သွာသူ ၈။

သ + သွာသူ = သ-ဂါဘတ်+သွာ-ဂါဘတ်တို့ နောင်းရှုံး
လည်းကောင်း။ ၈ = နာ-ဂါဘတ် နောင်းရှုံးလည်းကောင်း။
ပုမ+ကမ္မ+ ထာမ + ခွဲနံ = ပုမ-သခြား + ကမ္မ-သခြား + ထာမ-
သခြား+အခွဲ-သခြားတို့၏။ အစိတ် အ-သရှုံး။ (၀၇) ကို။ ၉ =
ဥ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သ+သွာသူ စ = သ-ရာတ် + သွာ-ရာတ်ထို နှောင်း
လည်းကောင်း၊ နာမိ စ = နာ-ရာတ် နှောင်းရှိ
ပြုးကောင်း၊ ပုမ္မာဒိန့် = ပုမ္မာ-အဖြော်သာ သွားပို့၏
အစိတ် အ-သရေ၏။ (၀၁) ကို ဝါ = အချို့။ ဦ = ဦ-အမြဲ
သည်။ ဟောတိ = ၏။ ဗုတ် = ဗုံးယတ်ဖြင့်။ ဥဇ္ဈား = ဥ-ဇ္ဈာ
လတ်သော်။ အခွဲနာ = အခွဲနာ ဟူသောရှုပြီး၏။ အခွဲနာ =
ခရီး အခွဲန့်ဖြင့်။ ကမ္မာဒိယွာ = ကမ္မာဒိဂိုဏ်း ဖြစ်သည်။
အဖြစ်အောင့်၍။ “နာသော + နော” (၂၊ ၈၀) တိ = “နာ
သော+နော” ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ ဝါ နော = အချို့၊ နေ-ပြီ။
အခွဲနာ၊ အခွဲနာ = ခရီး အခွဲန့်ဖြင့် အခွဲ့၊ အခွဲ့ဘို့ =
လို့ဖြင့်။ ၃၁၁ ၁ = သ-ရာတ် သက်ပြီးသော် ပည်းကောင်း။
ဥကာရေ ၁ = ဦ အကွဲရှုပြီးသော် လည်းကောင်း။

နာမသာ = နာမပုဂ္ဂ၏။ အနေ = အဆုံး၌။ ဝါယမာ-
နာ = ဖြင့်ကုန်ခေါ်။ ဗု+ယူ+ဝါယမာ = ဗုဝဏ်+ဥပဏ် သရ^၁
တို့သည်။ ရဲ+လာ = အဆျွှေ့အတိုင်း ဗုဝဏ်ကို ရဲ-အမည်
မှည်+ဥပဏ်ကို လေ-ဘမဲ့ မှည့်ကုန်သည်။ ကော့ = ပြန်
ကုန်၏။

နာမံ = နာမဟူသည်။ ပါ့ခိုပိုက = ပါ့ခိုပိုက ပုံ
 တည်။ တသေ = ထိနာမပုံး၏။ ဘန္တော် = အဆုံးဖြူး ဝါ့-
 မာနာ = ဖြစ်ကျန်သော။ ဇုဝ္မာဝ္မာ = ဇုဝ္မာသရဲ + ဇုဝ္မာ
 သရေဝ္မာသည်။ ယထာဏ္မာမံ = အစဉ်အတိုင်း။ ရုလသော = ရု
 မော် + လ - အမည် ရှိကုန်သည်။ ဟောနီး = ဖြစ်ကျန်၏။ ။
 ဇု စ = ဇုလည်း။ ဇ စ = ဇလည်း။ ဇယူ = ဇု + ဇတိုး။ ဇယူ
 စ = ဇု + ဇတိုးလည်း ဟုတ်တည်း။ ဇော = ထိဇု + ဇတိုးပုံးသည်။
 ဝ္မာ စ = ဝ္မာတိုးလည်း ဟုတ်တည်း။ ဇုတိုး = ရှိနှစ်ပုံး

ယော သတ္တိကြောင့်။ ဇူဟုဝဏ္ဍာ = ဇူယုဝဏ္ဍာ မည်ကုန်၏။
ဇူယုဝဏ္ဍာ = ဇူဝဏ် ဥဝဏ်တို့။

“ဒွန်စွဲ = ဒွန်၏အဆုံး (နောက်) ၌။ သူယမာနံ =
ကြေားအပ်သောပုံကို။ ပစ္စကံ = အသီးအသီး။ အသီသမ္မန္တိ-
ယတေ = စပ်အပ်၏”။ [ဒွန်၏ နောက်၌၊ ရှိသောပို့၊ ယဉ်
လိုက် ပုံစံတိုင်းသာ]။ ဇူတိ = ဤသို့။ ဝါဇာဏ် = ဆိုအပ်သည်
၏၊ အဖြစ်ကြောင့်။ ဝဏ္ဍာသုဒ္ဓံ = ဝဏ္ဍာ-သဒ္ဓံကို။ ပစ္စကံ အဘိ-
သမ္မန္တိယ = အသီးအသီး စပ်ယဉ်၏။ “ဇူဝဏ္ဍာဝဏ္ဍာ” တိ =
“ဇူဝဏ္ဍာဝဏ္ဍာ” ဟူ၏။ ဝါဇာဏ် = ဝါဇာဏ် ဆိုအပ်ပြီ။

(၁၁) ရျ+လာ သသာ နော။

ရျ+လာ = ရျ+လမှု (နောက်ဖြစ်သော)။ သသာ = သ-
ဂါဘတ်၏။ (၀၁) ကို။ နော = နော-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

ရျ+လတော = ရျ+လမှု (နောက်ဖြစ်သော)။ သသာ =
၏။ (၀၁) ကို။ ဝါ = အချို့။ နော = နော-အပြုသည်။
ဟောတိ = ၏။ အခွဲနော၊ အခွဲသု၊ အခွဲသာ = ခရီး အဓိန့်
အား၊ အခွဲနီး = ခရီး အဓိန့်တို့အား။

(၁၂) နာ သွာသာ။

သွာသာ = သွာ-ဂါဘတ်၏။ (၀၁) ကို။ နာ = နာ-
အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

ရျ+လတေား = ရျ+လမှု (နောက်ဖြစ်သော)။ သွာသာ =
၏။ (၀၁) ကို။ ဝါ = အချို့။ နာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။
အခွဲနာ၊ အခွဲမှာ၊ အခွဲသွာ၊ အခွဲ၊ အခွဲမှာ၊ အခွဲသွာ =
ခရီး အဓိန့်မှု။ ။ “ကမ္မာဒိတေား” (၂၁ ၇၉) တိ = “ကမ္မာ-
ဒိတေား” ဟူသောသူတ်ဖြင့်။ သွှေနော = သွှေ့-ဂါဘတ်၏။ (၀၁)
ကို။ နီ = နီ-ပြု။ အခွဲနီး၊ အခွဲ၊ အခွဲမှု့၊ အခွဲသွှေ့ = ခရီး
အဓိန့်၏။ အခွဲသွှေ့ = တို့၏။

၁ = အထူးကို ဆိုလီးဘုံး၊ ထွေ = ဤအရာ။ အခွ-
သွေ့ = အခွ-သွေ့သည်။ ကာလ+ခွါန ဝါစီ = ကာလနှင့်
တွဲဖက် ခရီးအဓိနကို ဟောသော အခွသွေ့တည်း၊ န ဘာဂ-
ဝါစီ = အစိတ်ဘဝက် ဟောသော အခွသွေ့ မဟုတ်။

(အကာရန်ပုဂ္ဂိုင် အခွသွေ့ပါဂ်း ပြီး၏)

အကာရန်ပုဂ္ဂိုင် အစွဲသွေ့ပါဂ်း

အစွဲ့ = ကိုယ်သည် = မီမိသည်။ အစွဲနော့ = ကိုယ်
တို့သည် = မီမိတို့သည်။ ဇူးရှိ = ဤသို့ အချိန်သည်သည်။
ယာဝ ခုတိယာ = ခုတိယာ ဂိုဏ်တိုင်အောင်။ ရာဇာဝ =
ရာအ-သွေ့နှင့် တူ၏။ ။ကမ္မာဒိုက္ခာ = ကမ္မာဒိုဂ်းသွေ့ပါ ဖြစ်
သည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ နော့ = နော့-ပြုသည်ရှိသော်။ အထွေ့နှင့်
အစွဲနော့ = မီမိဖြင့်။

(၁၅၅) သူ + ဟိသူ န်း

သူ+ဟိသူ = သူ-ဂိုဏ်+ဟိ-ဂိုဏ်တို့ နွောင်းရှု။
န်း = က်-အန္တဗန် မှတ်ချက်ပါသော နှု-အကွား လာသည်။
ဟောတိ = ၏။

[၌+နှင့် က်+မှု၊ နုဗ္ဗာ၊ ဘာဂမဘရာ။ (နိယံ)]

သူ+ဟိသူ = သူ-ဂိုဏ်+ဟိ-ဂိုဏ်တို့ နွောင်းရှု။
အစွဲ + အာတုမာန် = အစွဲ - သွေ့ + အာတုမ - သွေ့တို့၏
(အဆုံးနောက်၌)။ နကာဂမော = က်-အန္တဗန် မှတ်ချက်ပါ
သော နှု-အကွား လာသည်။ ဟောတိ = ၏။

“ဥကာန္တန္တာ = ၌-အန္တဗန်+က်-အန္တဗန် မှတ်ချက်ပါ
သည်။ အာဘုန္တာ = ဆုံးနိုင်း၏အစ ဆုံးနိုင်း၏အဆုံး
အစိတ်တို့ ဖြစ်ကုန်လျက်။ အာဂမာ = လာကုန်၏” ၁၁၂၀,

ဇူတိ ပရိဘာသတော = ဤသို့ ပရိဘာသာ လာသောကြောင့်။
ကကာရေ = က်-အန္တဗန် အကွဲရာသည်။ အန္တာဝယ်ထွော =
အဆုံးအစိတ်-ဟူသော အနက်ရှိ၏။ ။ အတ္ထနေဟို၊ အတ္ထဟို၊
အတ္ထနေဘို၊ အတ္ထဘို = မိမိတို့ဖြင့် = ကိုယ်တို့ဖြင့်။

(၁၉၄) နော + ဇာ + တုမာ။

အတ္ထတုမာ = အတ္ထ-သွေ့+အာတုမ-သွေ့မှု (နောက်
၌)။ နော = နော-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

အတ္ထ+အာတုမေဟို = တို့မှု (နောက်၌)။ သသာ = သ-
ဂါဘတ်၏။ (၀၁) ကို။ ၀၂ = အချို့။ နော = သည်။ ဟော-
တိ = ၏။ အတ္ထနော၊ အတ္ထသာ = မိမိအား = ကိုယ်အား။
အတ္ထဘုံ = မိမိတို့အား = ကိုယ်တို့အား။

(၁၉၅) သွာသာ နာ မြှေ့ဟာ ၁။

မြှေ့ဟာ = မြှေ့-သွေ့မှု လည်းကောင်း။ ၁ = အတ္ထ+
အာတုမ-သွေ့တို့မှု လည်းကောင်း။ ပရသာ = နောက်ဖြစ်
သော။ သွာသာ = သွာ-ဂါဘတ်၏။ (၀၁) ကို။ နာ = နာ-
အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

မြှေ့ဟာ = မှု လည်းကောင်း။ အတ္ထ+အာတုမေဟို ၁ =
တို့မှု လည်းကောင်း။ ပရသာ = သော။ သွာသာ = ၏။ (၀၁)
ကို။ နှစ် = အမြဲ။ နာ = နာ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။ အတ္ထ-
နာ = မိမ့်မှု = ကိုယ်မှု။ ။ သွေ့မှု = သွေ့-ဂါဘတ်၌။ ကမ္မာဒို့ဟာ =
ကမ္မာဒို့ဂိုဏ်း သွေ့၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ နီ = နီ-မြဲ။ အတ္ထနီ,
အတ္ထ၊ အတ္ထမှု၊ အတ္ထသွေ့ = မိမ့်နှု = ကိုယ်၌။ အတ္ထနေသူ၊
အတ္ထသူ = မိမ့်တို့၌ = ကိုယ်တို့၌။

အာတုမာ = အာတုမ-သွေ့သည်။ အတ္ထဘုံ = အတ္ထ-
သွေ့မှုနှင့် တူ၏။

(အကာရန်ပုဂ္ဂိုင် အတ္ထသွေ့ဂိုဏ်း ပြီး၏)

အကာရနပလိုင် မြို့သာဂိုဏ်း

ප්‍රහුව = ප්‍රහුවතුව් || ප්‍රහුවෙනා, ප්‍රහුව = ප්‍රහුවතු
තැනු || “ප්‍රහුවූ ගි” (ජ්‍යාලෝ) ති යුදේ = “ප්‍රහුවූ
ගි” ගුවෙචුත්තු || “ප්‍රහුවූ” ති ගුවා ගිචාගි =
“ප්‍රහුවූ” ගුවෙචුත්තුප්‍රිඛ || ආචෙකාතු = ආචෙකා-
ආපුණෙකාන්භාරු || ප්‍රහුවූ = ප්‍රහුවූගිණු නෑත්ත ඇ-ණු ||
(o) ගි || උ = උ-පී | පරව්‍යරුභාලාපෝ = ගෙවාගි ආ-
යරගි බෙලත්තෙන් || ප්‍රහුවෙනාතිං = ප්‍රහුවෙනා-හැලු
ලතුං || ඩිසුති = ඩී-ණු, || ප්‍රහුවෙනා = ප්‍රහුවතුවතු,
ඇයු = ප්‍රහුවතුවතු || ප්‍රහුව්‍යකුදේ = ප්‍රහුව්‍යකුත්ත
තු || ඩිචාති = ඩීණි || ප්‍රහුවා = ප්‍රහුවා-චාන්දු ||
ගෝ = ගෝ-මතුවෙචු ඇචුකුගැරිචාත් තැග්පුළුත්තෙන් —

(60) ය + ශේෂීතය

ଯ+ପ୍ରହୃବିତୋ = ଯ-ଫ୍ରେନ୍‌କ୍ଲାଷ୍ଟିଲିଙ୍ ଆଗାମି
 ଯୁଗୀ+ପ୍ରହୃବ୍ୟ-ତଥାନ୍ତିମ୍ବୁଜ ପରିଚ୍ୟା = ଫୋର୍‌ପ୍ରିଣ୍ଟିଂ
 ରିଚ୍ୟ = ର-ଫର୍ମିଂ ଆମନ୍‌ଟାର୍ମିନ୍ ଏକାନ୍ତିର୍ଦ୍ଦ୍ଵାରା ଉପରେ ରିଚ୍ୟାର୍‌ମ୍ବୁଜ
 e = e-ଆପ୍ରିବ୍ୟାନ୍ ଶେବାଟି = ଏନ୍

အယံ = ဦးမြှော်ပိုဂျ်န်းသည်။ အကတိုင်္ခာ =
အကတိဂျ်န်းတည်း။ ၂အကတို့ = အကတိ-ဟူသည်
ကား။ ဇာတိ = ဇာတ်တည်း။ ဇာတိပစာနှစ်္ကာာ = ဇာတ်
ပစာန်းသော ဂျ်န်းတည်း။ ဇူတိ = အယံ = ဦးသည်ကား၊
အဖွဲ့ဗာ = အန်က်တည်း။

ବୁଦ୍ଧିମେଳାକ ଠ = ବୁ-ମୈଳିମେଳା ଲୁହିଲିଙ୍କ ଆଗା-
ରକତିକୁମ୍ବ ଲନ୍ଧିଗୋଟିଏଃ॥ ପ୍ରିଯୁ + ଗଜ୍ଜା + ଲୁହି + ଚାରିପି
ଠ = ପ୍ରିଯୁ-ଚାରି + ଗଜ୍ଜା-ଚାରି + ଲୁହି-ଚାରି + ଚାର-ଚାରି-
ଚାରିଲୁହି ଲନ୍ଧିଗୋଟିଏଃ॥ ପରିଚ୍ୟ = ଫୋରିପ୍ରିଣିମେଳା

ဂသ = ၅၂။ (၀၇) ကို။ ၀၇ = အချို့။ ၃ = ၃-အပြုသည်။
ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဘော မြေဟွေး၊ မြေဟွာ = အို-မြေဟွာ။
(ဘောနော) မြေဟွာနော၊ မြေဟွာ = အို-မြေဟွာတို့။ မြေဟွာနံ၊
မြေဟံ = မြေဟွာကို။ မြေဟွာနော၊ မြေဟွေး = တိုကို။

(၁၉၁) နာမိုး

နာမိုး = နာ-ဝိဘတ် နွောင်းရှု။ ၃ = ၃-အပြုသည်။
ဟောတိ = ၅။

နာမိုး = နာ-ဝိဘတ် နွောင်းရှု။ မြေဟွာသူ = မြေဟွာ-
သွေ့၏။ အစိတ် အ-သရ၏။ (၀၇) ကို။ နိစ္စ = အမြဲ။ ၃ =
၃-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၅။ မြေဟွာနာ = မြေဟွာဖြင့်။ မြေဟွေး-
ဘိုး၊ မြေဟွေးဘိုး = တို့ဖြင့်။

(၁၉၂) မြေဟွာ + ၀၇။

မြေဟွာသူ = မြေဟွာ-သွေ့၏။ အစိတ် အ-သရ၏။ (၀၇)
ကို။ ၀၇ = အချို့။ ၃ = ၃-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သ + နံသူ = သ-ဝိဘတ် + နံ-ဝိဘတ်တို့ နွောင်းရှု။
မြေဟွာသူ = ၅။ (၀၇) ကို။ ၀၇ = အချို့။ ၃ = သည်။
ဟောတိ = ၅။ ““ရုလာ သသာ နော”” (၂၁ ၈၁) တိ =
““ရုလာ သသာ နော”” ဟူသောသူတိဖြင့်။ နော = နော-ပြီ။
မြေဟွာနော၊ မြေဟွာသူ၊ မြေဟွာသူ = မြေဟွာအား။ မြေဟွာ။နံ၊
မြေဟွာနံ = တို့အား။ ““သွာသာ နာ မြေဟွာ စေ”” (၂၁ ၁၉၆)
တိ = ဟူသောသူတိဖြင့်။ သွာသာ = သွာ-ဝိဘတ်၏။ (၀၇) ကို။
နာ = နာ-ပြီ။ ဥကာရေ = ဥ-ပြုလတ်သော်။ မြေဟွာနာ =
မြေဟွာမှု။

““အန္တာဒီဟိ”” (၂၁ ၇၀) တိ = ““အန္တာဒီဟိ”” ဟူသော
သူတိဖြင့်။ သို့နော = သို့-ဝိဘတ်ကို။ နံ = နံ-ပြီ။ ဗုံမသာ =
ဗုံအန္တာဒီရိုက်း၏။ အာကတိဂဏ္ဍာ = အာကဟိရိုက်း၏။

ဘုရားကြောင့်။ မြဟ္မာသ = မြဟ္မာ-သဒ္ဓိ၏။ ကမ္မာဝိဇ္ဇာ = ကမ္မာဝိရိ၏၏။ အဖြစ်သည်။ သတိပါ = ဖြစ်သော်လည်း။ ဇ္ဇာ = ဤအမွှာဖိရိ၏၌။ ရတ္တာ = ဆိုအပ်၏။ မြဟ္မာနို, မြဟ္မာ, ပြံ့ဟ္မာနို, မြဟ္မာသို့ = မြဟ္မာ၍။ မြောဟ္မာသ = မြဟ္မာတို့။

(အကာရန်ပုဂ္ဂိုင် မြဟ္မာသဒ္ဓိ၏၏ ပြီး၏)

ဘကာရန်ပုဂ္ဂိုင် သခုပ္ပါဂိုဏ်း

သခါ = မိတ်ဆွဲသည်။ ရာဇာဝိရတ္တာ = ရာဇာဝိရိ၏။
၏ အဖြစ်ကြောင့်။ အာ = အာ-ပြီ။

(၂၁၅၇) အာယာ နော • သခါ။

သခါ = သခ-သဒ္ဓိမှု။ ပရေသံ = နောက်ဖြစ်ကုန်သော။
ဒေသနံ = အယာ-ဂါဘတ်တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ အာယာ +
နော = အာယာ-အပြီ + နော-အပြုတို့သည် လည်းကောင်း၊
ဒု = အာနော-အ-ပြုပုည် လည်းကောင်း။ ဟောနှီး = ဖြစ်
ကုန်၏။

သခအဘာ = မှု။ ပရေသံ = ကုန်သော။ ယောနံ = တို့
၏။ (၀၁) တို့ကို။ ဝါ = အချို့။ အာယာ + နော = အာ
ယာ-အပြီ + နော-အပြုတို့သည် လည်းကောင်း။ အာနော
စ = အာနော-အပြုပုည် လည်းကောင်း။ ဟောနှီး = ဖြစ်ကုန်
၏။ သခအယာ, သခအနော = မိတ်ဆွဲတို့သည်။

(၁၅၉) နော + နာ + သခအံး။

နော + နာ + သခအံး = နော-အပြု + နာ-ဂါဘတ် +
သ-ဂါဘတ်တို့ နောင်းရှုံး။ ဗု = ဗု-အပြုပုည်။ ဟောတိ -
ဖြစ်၏။

၁၆၂

ပယာဂသီဒ္ဓဘုရား

[အကာရန်ပုဂ္ဂိုလ်]

နော + နာ + ယခါ = တို့ နှောင်းရာ၌။ သခသာ =
သခ-သူ့၏။ အစိတ် အ-သရ၏။ (၀၁) ကို။ နိစံ = အမြဲ။
ဗု = သည်။ ဟောတိ = ၏။ သခနော = မိတ်ဆွေတို့သည်။

(၁၆၃) ယော + သံ + ဟိသူ စာ + ရင်။

ယော+သံ+ဟိသူ = ယော-ဝိဘတ်+သူ-ဝိဘတ်+အံ-
ဝိဘတ်+ဟိ-ဝိဘတ်တို့ နှောင်းရာ၌ လည်းကောင်း။ စ = ယွာ-
ဝိဘတ်+နံ-ဝိဘတ်တို့ နှောင်းရာ၌ လည်းကောင်း။ အာရင် =
င-အန္မန် မှတ်ချက်ပါသော အာရ်-အပြုသည်။ ဟောတိ =
ဖြစ်၏။

ယော+သံ+ဟိသူ = တို့ နှောင်းရာ၌ လည်းကောင်း။
သွာ+နံသူ စ = တို့ နှောင်းရာ၌ လည်းကောင်း။ သခသာ =
သခ-သူ့၏။ အစိတ် အ-သရ၏။ (၀၁) ကို။ အာရင် = င-
အန္မန် မှတ်ချက်ပါသော အာရ်-အပြုသည်။ ၀၁ = အခါး။
ဟောတိ = ဖြစ်၏။

(၁၇၁) အာရင်သွာ။

အာရင်သွာ = အာရင်-အပြုမှ (နောက်ဖြစ်ကုန်သော)။
ယောနံ = တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ ဇွာ = ၃-အန္မန် မှတ်ချက်
ပါသော အြု-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

အာရင်းအောက်တော့ = မှုပုရေသံ = ကုန်သော။ ယောနံ =
တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ ဇွာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။ သခါ-
ကော်၊ သခါ = မိတ်ဆွေတို့သည်။ ။ဂေ တူ = ဂ-အမည်ရှိသော
အာမန္တုက သို့-ဝိဘတ်၌ကား။ “သ+အြုံဥ္မာပါတေ” (၂၁၆၀)
ဟို = “သ+အြုံဥ္မာပါတေ” ဟူသောသူတ်ဖြင့်။ ဗေ = ဗေ-ပြု။
သော်၊ ဗေ၊ ဘော် = အို-မိတ်ဆွေ။ ။ဗဟိုဝစ်နံ = ဗဟိုဝစ်
ယော-ဝိဘတ်သည်။ ပဋိမာ ဂိယ = ပဋိမာဝိဘတ်နှင့် တူ၏။ ။

အံစိ = အံ-ဂါဘတ်နောင်းရာ၌။ “ဝါ+မှာ+နှင့်” (၂၊ ၁၅၅) တိ = “ဝါ+မှာ+နှင့်” ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ အာနှင့် = င်-အန္တု ဗုံး မှတ်ချက်ပါသော အာန-ပြီ။ သခါနံ, သခါရံ, သခံ = မိတ်ဆွေတို့။ သခါးယာ, သခါနော, သခါနာ = မိတ်ဆွေတို့။

(၁၇၂) ငွော+ငွော ဝါ။

ငွော+ငွော—၏-အန္တု မှတ်ချက်ပါသော ဉ်-အပြု+၉-အပြုတို့သည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောနှိုး = ဖြစ်ကုန်၏။

အာရင်အေသမှာ = အာရင်-အပြုမှာ။ ပရောသံ = နောက် ဖြစ်ကုန်သော။ ယောနံ = တို့၏။ (၀၅) တို့တို့။ ယထာဏ္ဍာမံ = တိုင်း။ ငွော+ငွော = တို့သည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောနှိုး = ကုန်၏။ ဇူတ် = ဤသုတ်ဖြင့်။ ငွော = ၏-အန္တု မှတ်ချက်ပါသော ၉-ပြီ။ အညွှဲ = ငွော-မပြုသော ပက္ခာ။ “အာရင်လွှာ” (၂၊ ၁၃၁) တိ = သုတ်ဖြင့်။ ငွော = ၏-အန္တု မှတ်ချက်ပါသော ဉ်-ပြီ။ သခါရံ, သခါရော, သခေါ် = မိတ်ဆွေတို့။ ငွောဂုံ-ဟန် = ဤသုတ်၌ ငွော-သဒ္ဒရိကိုဆိုရမြင်းသည်။ လာယဝါး = ကျမ်းပေါ်မြင်း အကျိုးရှိ၏။ [ခုတိယာယော ဂိုဏ်ကို ၉-ပြုလိုရင်းဖြစ်၍ “ခုတိယာယောသု ငွော ဝါ” ဟု သုတ်ကို တည် ပျော် အကွောများခြင်း ဝန်ဆောင်ရွက် ရောက်နိုင်သည်-ဟု ဆိုလိုသည်]။ ။သခါနာ = မိတ်ဆွေဖြင့်။ သခါးရုံး, သခေါ်-ဟို = တို့ဖြင့်။ “ရုလာ သသု နော” (၂၊ ၈၁) တိ = “ရုလာ သသု နော” ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ ရုတော် = ရု-မှု (နောက်ဖြစ်သော)။ သသု = ၏။ (၀၅)ကို။ နော = နော-၏။ သခါနာ, သခါသု = မိတ်ဆွေအား။ သခါရှာနံ = မိတ်ဆွေတို့အား။

(၁၆၀) သွာ+နံသု ၀၅။

သွာ+နံသု = သွာ-ဂိဘတ်+နံ-ဂိဘတ်တို့ နောင်းရှုံး။
လူ = လူ-အပြုသည်။ ၀၅ = အချို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သွာ+နံသု = တို့ နောင်းရှုံး။ သခခသူ = သခ-သခြား၏။
အစိတ် အ-သရေ၏။ (၀၅) လို့။ ၀၅ = အချို့။ လူ = လူ-အပြု
သည်။ ဟောတိ = ၏။ သခံနံ၊ သခါနံ = မိတ်ဆွဲတို့အား။

(၁၇၃) ဇူာ နာ+သွာနံ။

နာ+သွာနံ = နာ-ဂိဘတ်+သွာ-ဂိဘတ်တို့၏။ (၀၅)
တို့ကို။ ဇူာ = ၏-အနုပ္တာ မှတ်ချက်ပါသော အာ-အပြုသည်။
ဟောတိ = ဖြစ်၏။

အာရင်ခေသမှာ = အာရင်-အပြုမှာ။ ပရေသံ = ကုန်
သော။ နာ+သွာနံ = တို့၏။ (၀၅) တို့ကို။ ဇူာ = သည်။
နံ့း = အပြု။ ဟောတိ = ၏။ သခါရာ = မိတ်ဆွဲမှာ။ ။
မဟု ပာဇွဲဘာရာ = “မဟုလု” သုတ်လိုက်ခြင်းအပြု့။ သခါ-
ရာ့ဗျာ = ထပါပျော်သွေ့ဗျာ။ ပုံးဗျာ။ ဇူာ့ရာ့ဗျာ = ဒိတ်
ဆွဲမှာ။ “နာ အားသာ” (၂၂၊ ၂၂) တိ = “နာ သွာသာ”
ဟူလောသူတ်ခြင်း။ နာ = သွာ-ဂိဘတ်ကို နာ-ပြု။ သမီနာ,
သမီသွာ၊ ထခါ၊ သခာ့ဗျာ၊ သခသွာ = မိတ်ဆွဲမှာ။

(၁၅၀) ဇူာ သို့နော်။

သို့နော် = သို့-ဂိဘတ်၏။ (၀၅) လို့။ ဇူာ = ၏-အနု
ပ္တာ မှတ်ချက်ပါသော အ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သမီသွာ၊ သမီအားသွာ (နောက်ဖြစ်သော)။ သို့-
သွာ = ၏။ (၀၅) လို့။ သွာ = သည်။ နံ့း = အပြု။ ဟော-
သွာ = ၏။ သွာ = ဒိတ်ဆွဲ။ သာ့ချေသူ၊ သဝေသူ =
ဒိတ်ဆွဲရှိနို့။

သခါ, သခါတီ = သခါ, သခါ-ဟူ၍။ ဇူလိုင်ယောက် = ဇူလိုင်၌သာလျှင်။ ပယောဂေါ့ = ပြယ်သည်။ ဒီသာတီ = ထင်၏။ တသွား = ထို့ကြောင့်။ “နာမအိတော်” = (၃၊ ၂၇) တီ = “နာမအိတော်” ဟူသောသုတေသန။ စိန့် = ၃-အနုဗုန် မှတ်ချက်ပါသော ၅၅-ပစ္စည်းသက်ပြီးလတ်သော်။ အာလပန်-
တွား = အာလုပ်ပုဒ်၏အဖြစ်ကြောင့်။ ဝါ = အချို့။ ရသော = ရသုပြီ။ သခါ, သခါ = အို-မိတ်ဆွေမှ။

(အကာရန်ပုဂ္ဂိုင် သခသွားဂိုဏ်း။)

အကာရန်ပုဂ္ဂိုင် ယုဝာဒ္ဒိဂုံး

ယုဝါဒ္တာ = ယုဝါဂိုဏ်း၏ အဖြစ်ကြောင့်။ အာ = သိ-ဝိဘတ်ကို အာ-ပြီ။ ယုဝါ = လူလင်ပျိုသည်။

•(၁၀၁) ယောနံ နော+နေ ဝါ။

ယောနံ = ပဋိမာယော+ခုတိယာယော-ဝိဘတ်တို့၏။
(၀၁) တို့ကို။ နော+နေ = အစဉ်အတိုင်း ပဋိမာယောဝိဘတ်ကို
နော-အပြီ+ခုတိယာယော ဝိဘတ်ကို နေ-အပြုတို့သည်။ ဝါ =
အချို့။ ဟောနဲ့ = ဖြစ်ကုန်၏။

ယုဝါဒ္တီ = ယုဝါဂိုဏ်း သွေ့တို့မှု။ ပရေသံ = ကုန်
သော။ ယောနံ = တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ ယထာက္ခမံ = တို့၏။
နော+နေ = တို့သည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောနဲ့ = ကုန်၏။

“ယောန မာနော” (၂၊ ၁၅၆) တီ = “ယောန+
မာနော” ဟူသောသုတေသန။ အာနောမှု = ယော-ဝိဘတ်ကို
အာနော - ပြုလတ်သော်။ သိဒ္ဓရ = ပြီးနိုင်ပါလျက်လည်း။
“ခုတိယသာ နေ” တီ = “ခုတိယသာ နေ” ဟု သုတ်ကို တည်
ရသဖြင့်။ ဝန္တဝါရာဝါ = ကျမ်းလေးခြင်းသည်။ ဟောတီ =

ဖြစ်နိုင်၏။ ဗုတ္ထ = ထို့ကြောင့်။ ယထာဏ္ဍာမံပတိ = ယထာဏ္ဍာမ
အစီအရင်ကို စွဲ၍။ လာသဝါး = ကျမ်းပေါ့ခြင်း အကျိုးငှာ။
နောဂုဟကံ့ = နော-သဒ္ဓါကို ဆိုခြင်းသည် ဟောတိ = ၏။

[ယုဝ-သဒ္ဓါနောင် ပဋိမာယော-ဝိဘတ်သက်၍ , “ယောန+
မာနော” (၂၊ ၁၅၆) သုတ်ဖြင့် အာနော-ပြုလျှင် “ယုဝ’နော=
လုလင်ပျို့တို့သည်” ဟူသော ပြယ် ပြီးနိုင်ပါလျက် ဤသုတ်၌ ပဋိမာ
ယော-ဝိဘတ်ကိုပါ ထည့်၍ “ယောနံ နော+နေ ၀၅”ဟု အဘယ့်
ကြောင့် သုတ်ကို တည်ရသနည်း။ (အမေး)။

အဖြေကား စောဒက ပြောသည့်အတိုင်း ပြီးနိုင်သော်လည်း
စောဒက အလိုအတိုင်း ခုံတိယာယော-ဝိဘတ်ကို နေ-ပြုဖို့ အတွက်
သာ သုတ်ကို တည်ရလျှင် “အုတိယသာ နေ ၀၅” ဟု သုတ်ကို
တည်ရသဖြင့် ကျမ်းလေးခြင်း ဂန္တာကြော-ကိုပါ ထည့်၍ တည်သည်။
ယထာဏ္ဍာမနည်း ယူ၍လည်း အမြင် သန့်ရှင်းသည်။ ငောဒက အလို
အတိုင်း ဆုံးက “အုတိယသာ နေ ၀၅” ဟု အကွား ၆-လုံးရှိ သုတ်ကို
တည်ရမည်။ ယခုနည်း အတိုင်းဆုံးက “ယောနံ နော+နေ ၀၅”ဟု
အကွား ၅-လုံးသာ တည်ရ၍ ကျမ်းပေါ့သည်—ဟူလို့။]

(၁၇၉) နော+နာ+နေသာ။

နော + နာ+နေသူ = နော-အပြု+နာ-ဝိဘတ်+နေ-
အပြုတို့ နောင်းရှု၍။ အာ = အာ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

နော+နာ+နေသူ = တို့နောင်းရှု၍။ ယုဝ’ိဒီနံ = ယုဝ’ိဒီ
ဂိုဏ်း သဒ္ဓါတို့၏။ အစိတ် သရတို့၏။ (၀၅) တို့ကို။ အာ =
သည်။ ဟောတိ = ၏။ ယုဝ’နော၊ ယုဝ’ = လုလင်ပျို့တို့သည်။
ဘော ယုဝ၊ ယုဝ’ = အို-လုလင်ပျို့။ (ဘောနော) ယုဝ’-
နော၊ ယုဝ’ = အို-လုလင်ပျို့တို့။ ယုဝ’နံ၊ ယုဝ’ = လုလင်ပျို့ကို။
ယုဝ’နော၊ ယုဝ’နေ၊ ယုဝ’ = လုလင်ပျို့တို့ကို။ ယုဝ’နာ =
လုလင်ပျို့ဖြင့်။

(၁၇၀) ယုဝါဒီနံ သူ+ဟိ+သွာ နင်။

သူ+ဟိသူ = သု-စိဘတ်+ဟိ-စိဘတ်တို့ နွောင်းရှုံး။
ယုဝါဒီနံ = ယုဝါဒိဂုဏ်း သွားတို့၏ အစိတ် သရေတို့၏။ (၀၁)
တိုကို။ အာနင် = င်-အန္မာန်မှတ်ချက်ပါသော အာန-အပြုသည်။
ဟောတိ = ဖြစ်၏။ [င်-အန္မာန်ဖြင့် ဆုံးနိုင်း၍ အစိတ်
သရေတိသာ အာန-ပြုရမည်-ဟု သက်တကို ပြုသည်။]

သူ+ဟိသူ = တို့ နွောင်းရှုံး။ ယုဝါဒီနံ = တို့၏။ (၀၁)
တိုကို။ အာနင် = သည်။ ဟောတိ = ၏။ ယုဝါနေဟိ၊ ယုဝါ-
နေဘိ = လုလင်ပူးတို့ဖြင့်။

(၁၇၁) ယုဝါ သသီ+နော။

ယုဝ = ယုဝ-သွားမှု (နောက်ဖြစ်သော)။ သသီ =
သ-စိဘတ်၏။ (၀၁) ကို။ ဗုနော = ဗုနော-အပြုသည်။ ဟော-
တိ = ဖြစ်၏။

ယုဝါ = မှု။ ပရသီ = သော။ သသီ = ၏။ (၀၁) ကို။
ဗုနော = ဗုနော-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။ ယုဝါနော၊
ယုဝသီ = လုလင်ပူးအား။ ယုဝါနံ = လုလင်ပူးတို့အား။

(၁၇၂) သွာ+သွှေးနံ နာ+နေ။

သွာ+သွှေးနံ = သွာ-စိဘတ်+သွှေး-စိဘတ်တို့၏။ (၀၁)
တိုကို။ နာ+နေ = အစဉ်အတိုင်း သွား-စိဘတ်ကို နာ-အပြု+
သွှေး-စိဘတ်ကို နေ-အပြုတို့သည်။ ဟောနှိုး = ကုန်၏။

ယုဝါဒီဟိ = ယုဝါဒိဂုဏ်း သွားတို့မှု။ ပရေသံ = ကုန်
သော။ သွာ+သွှေးနံ = တို့၏။ (၀၁) တိုကို။ ယထာဂူးမံ =
တိုင်း။ နာ+နေ = တို့သည်။ နှိုး = အမြဲ။ ဟောနှိုး = ကုန်၏။
ယုဝါနာ = လုလင်ပူးမှု။ ယုဝါနေဟိ၊ ယုဝါနေဘိ = လိုမှု။
ယုဝါနေ = လုလင်ပူး၌။ ယုဝါနေသူ = လုလင်ပူးတို့၌။

မယဝ+ပုမ+ဝွှေဟသဒ္ဒါ = မယဝသဒ္ဒါ+ပုမသဒ္ဒါ+ဝွှေဟသဒ္ဒါတို့သည်။ ယုဝသဒ္ဒါသမာ = ယုဝသဒ္ဒါနှင့် ဂိုဏ်းတူကုန်၏။ အယံ = ဤအိုလွှားသည်ကား။ ရီသေသာ = အထူးတည်း။

(၁၀၇) ဂဿံ။

ဂဿံ = ဂ-အမည်ရှိသော အာမန္ဒာဏ်ဘတ် (အာလုပ် ဂဘတ်) ၏။ (၀၁) ကို။ အံ = အံ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ပုမသဒ္ဒတော့ = ပုမ-သဒ္ဒါမှု။ ပရသာ = နောက်ဖြစ်သော။ ဂဿံ = ဂ-အမည်ရှိသော အာမန္ဒာဏ် (အာလုပ်) ဂဘတ်၏။ (၀၁) ကို။ ဝါ = အချို့။ အံ = အံ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။ ပုံ၊ ပုမ၊ ပုမာ = အို-ယောကျား။ ပုမာ-နော့၊ ပုမာ = အို-ယောကျားတို့။ ပုမာနံ၊ ပုံ = ယောကျားကို။ ပုမာနော့၊ ပုမာနော့၊ ပုမေ = တိုကို။

(၁၀၈) နာမိုး။

နာမိုး = နာ-ဝိဘတ် နွောင်းရှုံး။ အာ = အာ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

နာမိုး = ၍။ ပုမသာ = ပုမ-သဒ္ဒါ၏။ အစိတ် အ-သရ၏။ (၀၁) ကို။ အာ = သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ပုမာနာ = ယောကျားဖြင့်။

“လက္ခဏီကပဋိပဇ္ဇိုတော်ဗျာ = လက္ခဏီကပဋိ + ပဋိ-ပဇ္ဇိုတော်ဗျာတို့တွင်။ ပဋိပဇ္ဇိုတော်ဗျာဝေး = ပဋိပဇ္ဇိုတော်ဗျာကိုသာ လျှင်။ ဂဟဏံ = ယူခြင်းသည်။ ဟောတိ = ၏။ လက္ခဏီ-ကသာ = လက္ခဏီကပဋိကို။ ဂဟဏံ = သည်။ န ဟောတိ = မဖြစ်”။ ဗုတ္တိ ဗုယာ = ဤသို့သောဗုယာ = ပရိဘာသာ ကြောင့်။ ပဋိပဇ္ဇိုတော်ဗျာဝေး ၅၀ = ပု၏။ အတူအနေဖြင့်

ခိုးခိုးသာ့ နာ-ပြာတ်ကိုသာလျှင်။ ဂယ်တိ = ယူအပ်၏။ နာဘွာ့သာ = သွာ့-ပိုးတ်၏။ အပြု နာ-ကို။ န ဂယ်တိ = မပူးအပ်။ (ကသွာ့ = ကေး)။ ကတေသနကွဲဖို့ကတွော့ = ပြုအပ်သော လက္ခဏီကာသွေ့၍ ဖြစ်သည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

စ = ဆက်ပြီးဘူး။ ပဋိပေဆွဲ = ပဋိပံ့-ဟူသည်။ နာ-ဂိုဏ္ဍာတွို့ယာ = နာဂိုဏ်၏။ ပဋိပေဘူးတော့ = အစားပုံးပုံးဖြစ်သော။ “နာမိ” တိ အနုကရဏသွေ့၍ = “နာမိ” ဟူသော အနုကရဏသွေ့တည်း။ န လက္ခဏီကော့ နာ = သွာ့-ပိုးတ်၏။ အပြု နာ-မဟုတ်။ ။ “ပမ + ကမ + ထာမ + ဖွါး ဝါ ဝါ ဝါ + ဘူးသူ စ” (၂၊ ၁၉၂) တိ = “ပုမ+ကမ+ထာမ+ ဖွါး ဝါ ဝါ ဝါ + ဘူးသူ စ” ဟူသောသူတိဖြင့်။ ဝါ = အချို့။ ဥက္ဌား = ဥ-ပြုလတ်သော်။ ပုမနာ = ပုမနာဟူသောပြုယိုင် ပြီး၏။ ပုမနာ, ပုမေန = ယောကျားဖြင့်။ ပုမနာ, ပုမသာ, ပုမသာ = ယောကျားအား။ ပုမနာ, ပုမ = ယောကျားမှု။

(၁၀၄) ပုမာ။

ပုမာ = ပုမ-သွေ့မှု (နောက်ဖြစ်သော)။ သွေ့နော့ = သွေ့-ပိုးတ်၏။ (ပါ) ကို။ နေ = နေ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဗုတိ = ဗြိသုတ်ဖြင့်။ သွေ့နော့ = ကို။ ဝါ = အချို့။ နေ = သည်။ ဟောတိ = ၏။ ပုမာနေ, ပုမေ, ပုမဖို့, ပုမသွှေ့ = ယောကျား၏။

(၁၀၅) သူမှာ+စ။

သူမှို့ = သူ-ပိုးတ် နှောင်းရှုံး။ အာ စ = အာ-အပြု သည်လည်း။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သူမှို့ = ၏။ ပုမသာ = ပုမ-သွေ့မှု၏။ ပိုသယော် = အရှုံး။ ပုမာဒီနံ = ပုမာဒီဂို၏။ သွေ့ = အကြုံကာရိယကို။

နှစ် = အမြဲ၊ ဝါး = ဆိုအပ်ပြီ၊ တံ = ထိုကာရိယသည်။ (၀၁) = အချို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ၂။ ဇူတိ = ဤသုတ်ဖြင့်။ အာန် ၀ = ၃-အနုဗ်နှင့် မှတ်ချက်ပါသော အာန-အပြုသည် လည်း ကောင်း။ အာ ၀ = အာ-အပြုသည် လည်းကောင်း။ ၀၂ = အချို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ပုမာနေသူ, ပုမာသူ, ပုမေသူ = ယောက်သားတို့။

ဝါးဟာ = သိကြားမင်းသည်။ ဝါးဟာနော, ဝါးဟာ = သိကြားမင်းတို့သည်။ ဇူးတိ = ဤသုတ်သည်။ ယုဝသွေသမံ = ယုဝသွေ့နှင့် တူ၏။

(၁၀၉) ဝါးဟာ သ+နံနံ နော+နာနံ။

ဝါးဟာ = ဝါးဟ-သွေ့မှု။ ပရေသံ = ကုန်သော။ သ+နံနံ = သ-ဝိဘတ်+နံ-ဝိဘတ်တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ နော+နာနံ = အစဉ်အတိုင်း သ-ဝိဘတ်ကို နော-အပြု+နံ-ဝိဘတ်ကို နာနံ-အပြုတို့သည်။ ဟောနှီး = ကုန်၏။

ဝါးဟာ = မှု။ ပရေသံ = ကုန်သော။ သ+နံနံ = တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ ယထာဏ္ဍာမံ = တို့င်း။ နော + နာနံ = တို့သည်။ နှစ် = အမြဲ။ ဟောနှီး = ဖြစ်ကုန်၏။ ဝါးဟာနော = သိကြားမင်းအား။ ဝါးဟာနာနံ = သိကြားမင်းတို့အား။

(အကာရန်ပုဂ္ဂိုလ် ယုဝသွေ့ဂိုဏ်း ပြီး၏)

အကာရန် = အကာရန်ပုဂ္ဂိုလ် ပြီး၏။

အကာရန်ပုဂ္ဂိုလ် သာသွေ့ဂိုဏ်း

သာ = သာ-သွေ့တည်။ သိ = သိ-ဝိဘတ်သက်။

(၆၄) ကေဝစန+ယောသွေ့+ယောနံ။

ကေဝစနယောသွေ့ = ကေဂုစ်ဝိဘတ်+ယော-ဝိဘတ်တို့ နောင်းရှုံး။ အယောနံ = သ-အမည်ရှိသော ဇူးလိုလို အ

ကာရန် + ပြုကာရန် မဟုတ်သော နှစ်ပုံတို့၏ အစိတ်
ဒီယသရတို့၏။ (၀၁) ထွေကို။ ရအသာ = ရသာအပြုသည်။
ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ယော ၁ = ယ-အမည်ရှိသော အာကာရန် ဇူးလိုင်
ပုံလည်း။ ၂ = ပြုကာရန် နာမပုံလည်း။ ယော = ယ-
အမည်ရှိသော အာ.ကာရန် ဇူးလိုင်ပုံ+ပြုကာရန် နာမ
ပုံတို့။ ယော = ယ-အမည်ရှိသော အာကာရန် ဇူးလိုင်ပုံ+
ပြုကာရန် နာမပုံသည်။ န = မပုံတို့။ အယော = ယ-
အမည်ရှိသော အာကာရန် ဇူးလိုင်ပုံ+ပြုကာရန် နာမပုံ
မဟုတ်သော နာမပုံ။

“အယောနံ” တိ = “အခလာနံ” ဟူ၍။ ယပုံး
သေခေ = ယ-အမည်ရှိသော အာကာရန် ဇူးလိုင်ကို တား
မြစ်ခြင်းကို။ အကတော် = ပြုအပ်သည်နှင့်သော်။ သာ+မာဒီသူ
ပရေသူ = သံ-အပြု စသည်တို့ နောင်းဆုတို့။ ယသု = ယ-
အမည်ရှိသော ဇူးလိုင် အာကာရန်နာမပုံတို့၏ အစိတ် အာ-
သရကို။ ဂိကပြေန = အချို့အာ.ပြေ့။ ရအသာ = ရသာအပြု
သည်။ ဟောတိ = ၏။ ။ကေဝါနာဒီသု ၁ = ဇက္ခစိဂိဘတ်
စသည်တို့သည် လည်းကောင်း။ ယောသူ ၁ = ယော-ဂိဘတ်
တို့သည် လည်းကောင်း။ ပရေသူ = နောင်းရှုန်လတ်သော်။
ယသု = ကို။ နိဇ္ဇန = အမြဲအားပြေ့။ ရဲအသာ = ရသာပြဲ။
ဇူးတိ = ဤသူ။ ဂိရူးဇူးလုပ်လုပ်သော် = ဆန္ဒကျင်ဘက်
အနက်ကို ယူမှားခြင်းကို တားမြစ်ခြင်း။ အ.ကျိုးရှိသော် ယပုံး
သေခေ = ယ-ကို ကားမြှုပ်နှံခြင်းသည်။ ဟောတိ = ၏။ ။
ပြုဂုဏ် = ပြု သွေးသည်။ ဥဇ္ဈရွှေ့ = အကက်ဖြင်သော
“ဂေ ၀၅” သုတို့ အ.ကျိုးရှိ၏။

ကေဝါနေ = ဇက္ခစိဂိဘတ် နောင်းရှုန် လည်းကောင်း။
ယောသူ ၁ = ယော-ဂိဘတ်တို့ နောင်းရှုန် လည်းကောင်း။
သ+ပြုကာရန် ဝိဇ္ဇတာနံ = ယ-အမည်ရှိသော ဇူးလိုင်

အာဟာရန္တသွေ့ + အာဟာရန္တသွေ့သည် ကြိုအပ်ကုန်သော်။
နာမာနံ = နာမုပုဒ်တိုင်၊ အခိုက်သရုတ္တိုင်။ (၀၁) တိုကို။
တိယိုင် = လိပ်သုံးဝါး၏။ မျှော်သာ = ရုသာအပြုသည်။ ဟော-
တိ = ၏။ ဗုတိ = ဤဘုတ်ဖြင့်။ ရှေသာ = ရုသာအပြုသည်။
သမ္မတွေ့ = ရောက်လုလတ်သော်။

(၆၆) သိသ္မာဝါဘာနှင့်သုတေသနပညာ။

သိဒ္ဓံ = ထိ-ဂါဘတ် နွောင်းရှု။ အနပံ့သကသု =,
နပုဂ္ဂိုလ်ဟူတ်သော (ဗုဏ္ဏထိ+ပုဂ္ဂိုလ်) နာမ်ပုံး၏၊ အစိတ်
ဒီယာဘရု၏။ (၁၇) ကို။ ရသော = ရသုအပြုသည်။ န
ဟောတိ = ၆၆၅။

လူတိ = ဤသုတေသန၏ အနုပါသကာသ = ၅။ (၁၇) ကို
ရသော် = သည်။ နဲ့ ဟောတိ = မဖြစ်။ လူတိ = ထို့ကြောင့်။
သိမှု တု = သိ ရိဘတ် နွောင်းရာ၌ကား။ နဲ့ ရသော် = ရသော
မဖြစ်။ သာ = ခွေးသည်။

“ပန္တေသနဘာ = ရိုးဘဏ်။ ဒလေပါ = ရှေ့ချွဲည်း။ ဝသတိ
ဗုံး = ရွှေသွေန်းသက္ကာရီ လည်းကောင်း။ ထလေပါ = ကြည်း
ကုန်း၌လည်း။ ဝသတိ ဗုံး = ရွှေသွေန်းသက္ကာရီ လည်းကောင်း။
လက္ခဏပဂုဇ္ဇာ = သုတေသန၏ ဖြစ်ခြင်းသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်
၏”။ ဣတိ ဣယာ = ဤသို့သော ဣယာ = ပရိဘာသာအရာ။
(သာသွေသာ = သာ-သွေ့၏။) ယုဝါဒ္ဓာ = ယုဝါဒ္ဓာ၏
သွေ့၏ အဖြစ်ကြောင့်။ သိသာ = သိ-ဂိဘတ်ကို။ အာ =
အာပြု။

[၆၅၁-၂၈၀၁၇နှင့်ယာဉ်+ယောနံ-သုတေသန၏ ၆၆-သိသ္မား နာ+
နံပြုလက်ယူနှစ်ပုံတို့၏ ချို၍] မြတ်လျှင်-

(၁၃) နှပါလိုင်္ခ ကော်ဝိဘတ် ခုနစ်လုံး + ယော—ဝိဘတ်တို့
ကြွောင်းမျှ၌ (သ + သူ ဘာရွှေမှ ဘပါး) နာမ်ပုဒ်၏ ဒီယာရာတို့ကို
ရှာသပြီ။

(၁) ကုန်းလိုင် + ပူလိုင်ခြား သိ-ပီဘဝါကြည့်သာ ကော်မူ
ပီဘတ် ခြောက်လုံး + အယာ-ပုံဘဝါလုံး ဖွှဲ့စ်းရှုံးခြုံ (ယ + အောကာမျှနှင့်မှ
တော်း)နာမ်ပုံး၏။ ဒီယောက်ပုံးမှာ မြတ်မြတ်

သာ-သာဒ္ဓနာင် သိ-ခုံ၏ သိ-ပါ့ ဝျေလျှင် ဘာ-ဟူ
ရပ်ပြီးနိုင်သော်လည်း သာ-သာဒ္ဓ ဟုံးမြို့ရှိနဲ့ ဖြစ်၍ “ရုဏာဒိ-
ယုဝါဒီဘွာ” သူတ်ဖြူး ဟာ-သာဒ္ဓမှ နေခုံပြီးသော သိ-ဝိဘတ်ကို
အာ-ပြု၍ “သနေ့ လောပါ သံရ” ဖြူး ရွှေ အာ-သရကို
ချေ၏ သာ-ပြီးစောများ]

ယောသူ = ယော-၈ဘတ်တို့ နှာင်းချုပ်။ ရသော =
“ကေစစန ယောသူယောနံ” သုတ်ဖြင့် ရသာ မြှုပြုးထော်။
“ယောနံ နောနော ဝါ” (၂၊ ၁၈၁) တိ = “ယောနံ နော
နော ဝါ” ဟူသောသူတ်ဖြင့်။ ယောသာ = ယော-၈ဘတ်ကို။
နော = နော-ပြု။ “နောနာနေသွာ” (၂၊ ၁၇၉) တိ =
“နောနာနေသွာ” ဟူသောသူတ်ဖြင့်။ ၃၁ = အော-ပြု။ သာ-
နော = ခွေးတို့သည်။ ၁၇၁၄၂၁၁၀၀၀၀၅၀၅၅ = နော ၈။
အဖြစ် မရှိသောဘက်၌။ (၀၁) နော-ပြုများဘင်္ဂ၌။ “ယောနံ
မာနော” (၂၊ ၁၅၆) တိ = “ယောနံ မာနော” ဟူသော
သူတ်၌။ ဝါမီကာရသာ = အလိုက် ဝါ-သွှေ့၏၌။ ၀၀၉၆၈
၈ဘာသွား = ၀၀၉၆၈ ၈ဘာသာအနက် ရှိသည်၏၌။ အဖြစ်
ကြောင့်။ နို့ = အဖြုံး။ အားနာ = အားနာ-ပြု။ တသွား =
ထို့ကြောင့်။ နော + နေအဘာဝေအကွဲ = နော-အပြု+နေ-အပြု
မဖြစ်သောဘက်၌။ ဘာ, သေတိ = သာ, သေ-ဟူ၏၌။ ရူပ-
ပသင်္ဂါ = (အလိုမရှိအပ်သော ရုပ်၏၌) လျဉ်းဝါး ဦးကြုံ
မြင်းသည်။ နဲ့ ဟောတိ = မဖြစ်။ ဘားနား = ခွေးတို့သည်။
နေအွာဘာပကွဲ = နေ-အဖြစ် (နေ-ဘုရား) မရှိသောဘက်၌။
တထာ = ထို့အတူ သာနော-ဟူ၍ပင် ရုပ်ဖြေး၏၌။

(၁၀၀) သာသံ+သေ စာ+နှင့်။

အံ+သေ = အံ-ဂါဘတ်+သ-ဂါဘတ် နွောင်းရှုံး လည်း
ကောင်း။ စ = ဂ-မည်သော အာမန္တက (အာလုပ်) သိ-
ဂါဘတ် နွောင်းရှုံး လည်းကောင်း။ သာသံ = သာ-သွေ့၏။
အစိတ် အာ-သရေ့။ (၀၅) ကို။ အာနှင့် = င်-အန္တဗန် မှတ်
ချက်ပါသော အာန-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

အံ+သေ = လည်းကောင်း။ ဂေ စ = လည်းကောင်း။
သာသွေ့သံ = ၏။ (၀၅) ကို။ နို့စွဲ = အမြဲ။ အာနှင့် = သည်။
ဟောတိ = ၏။ ဟော သာနာ၊ သာနာ = အို-ခွေး။ ဘဝ
နှော့သာ သာနာ = အို-ခွေးတို့။ သာနံ = ခွေးကို။ သာနေ,
သာနာ = ခွေးတို့ကို။ သာနာ = ခွေးဖြင့်။ သာနေဟို၊ သာ-
နေဘို = တို့ဖြင့်။ သာနသံ = ခွေးအား။ သာနံ = တို့အား။
သာနာ = ခွေးမှု။ သာနေဟို၊ သာနေဘို = တို့မှု။ သာနေ =
ခွေး၌။ သာနေသူ = တို့၌။

(အကာရန်ပုဂ္ဂိုလ် သာသွေ့ဂိုဏ်း ပြီး၏)

သူ၏ = သူ၏-သွေ့သည်။ ယူ၏၂ = ယူ၂-သွေ့နှင့်
တူ၏။ “ကေဝစနယောသွဲ + ယောန်” (၂၁ ၆၄) တိ =
ဟူသောသူတ်ဖြင့်။ ရသံတွဲ = ရသံအဖြစ်သည်။ ဂိသေသော =
တူး၏။ ။ဂေ တူ = ဂ-အမည်ရှိသော အာမန္တက (အာလုပ်)
သိ-ဂါဘတ်၌ကား—

(၆၅) ဂေ ဝါ။

ဂေ = ဂ-အမည်ရှိသော အာမန္တက (အာလုပ်) ဂါဘတ်
နွောင်းရှုံး။ ဝါ = အချို့။ ရသံသာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။

တဲ့လဲရဲ့ = လိုင်သုံးပါ၌၌။ ဂေ = ၌။ အယောနံ =
သ-အမည်ရှိသော အူဇားလိုင် အကာရန် + ပြုကာရန် နာမ်

ပုဂ္ဂိုလ်မှ တပါးကုန်သော နာမပုဂ္ဂိုလ်၊ အစိတ် ဒီယသရှုံး။
(၀၁) ကို။ ၀၁ = အချို့ ရသော = သည်။ ဟောတိ = ၏။
ဘော သုဝ၊ သုဝ၀ = အို-ခွေး။

အာကာရန္တာ = အာကာရန္တာပုလိုင် ပြီး၏။

ဤကာရန္တာပုလိုင် မူနိသ္ဒ္ဓိက်း

မူနိ = ရဟန်းသည်။ သိလောပေါ့ = သိ-ဂာတ်ကို ချေ။
ရေ့ = ရဲ-အမည်မှည့်မှုကို။ ကတေ = ပြုအပ်ပြီးသည်ရှိသော —

(၉၃) ယောသူ ရုံသူ ပုမေ။

ပုမေ = ပုလိုင်း။ ယောသူ = ယော-ဂာတ်တို့ နွောင်း
ရှုံး။ ရုံသူ = ရဲ-အမည်ရှိသော ဤ-သရှုံး။ (၀၁) ကို့၌ =
၌-အနုပ် မှတ်ချက်ပါသော အ-အပြုသည်။ ဟောတိ =
ဖြစ်၏။

ပုလိုင်း = ၌။ ယောသူ = တို့နွောင်းရှုံး။ ရသည့်သူ =
သော။ ဤသူ = ၏။ (၀၁) ကို။ ၀၁ = အချို့။ ၂၁ = သည်။
ဟောတိ = ၏။ မူနိယော = ရဟန်းတို့သည်။ ။ရှုံးဟဏံး =
ရဲ-သ္ဒ္ဓိသည်။ ကို့ = အဘယ်အကျိုး ရှိသနည်း။ ဤကာရန္တာ
သမှုပ်သူ = ဤ-အကွား အဆုံးရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အပေါင်းအား။
မာ သိယာ = အ-အပြု မဖြစ်ရ-ဟု သိစေခြင်း အကျိုးရှိ၏။ ။
ဤဟဏံး = ဤ-သ္ဒ္ဓိသည်။ ကို့ = အဘယ်အကျိုး ရှိသနည်း။
ဤကာရသူ ၀၁ = ဤသရှုံးလည်း။ မာ သိယာ = အ-အပြု
မဖြစ်ရဟု သိစေခြင်း အကျိုးရှိ၏။

အတောတိ = (အတော ယောနံ ရွာတွေ၊ ၂၊ ၄၁-သုတ်
၀ယ) အတောဟူ၍၊ သာမည့်နိုင်သော = သာမန် အဲနှဲမြို့
ကြောင့်။ လကွားကအကာရတော = ၃၇သုတ်ဖြင့် မြို့အပ်သော
အ-သရုပု (နောက်၌)။ ယောနံ = ယော-ဂာတ်တို့၏။

(၀၁) တိုကို။ ဗုဒ္ဓ = ဉ်-အန္တမန် မှတ်ချက်ပါသော အာ-အပြ + ၈-အပြုံးသည်။ သမ္မတ္တာပါ = ရောက်သင့်ကုန်ဆသ်လည်း။ အ-ရာာန သာမထွေးယာ = အ-အားပြုကို ပီရင်ခြင်းသာမထွေးယအားဖြင့်။ န ဟောန္တာ = ဗုဒ္ဓ-အပြ + ဇွဲ-အပြတို့ မဖြစ်ကုန်။ ။၈ = ဆက်ပြီးအံး။ သာမထွေးပုံ = သာမထွေးယဟူသည်။ အညာသာ = တပါးသော အခြင်းအရာဖြင့်။ အန္တပုဂ္ဂိုင် = (အန်ဂုဏ်ကို ယူလျှင်) မသင့်လျော်ခြင်းတည်း။

[မူနိ-သ္ထုနှစ်သူ၏ ပြီးယူလျှင် ၅-မှည့်၍
၅၅ “ယောသု စုံသု ပုံမေ” သုတ်ဖြင့် နောက်သာ-ဝိဘတ်နှုန်းရှုံး
ပုံလိုင် ၅-မည်သော ဗု-သရကို အ-ပြု။ ၅၅၂သုတ်၏
အစီအင်ကား အန္တရာရိဝိမိတည်း။ အ-ပြုပြီးနောက် “အတော
ယောနံ ဗုဒ္ဓ” သုတ်ဖြင့် အ-ကားရှုံးမှ နောက်ဖြင်သော ယော-
ဝိဘတ်တိုကို ဗုဒ္ဓ+ဇွဲ-ပြုလုလတ်သည်၍ ထို့အားပြုလျှင် ဗု-ကို
အ-ပြုရှုံးမှ မရှုံးရာနောက်၏။ ထို့သွေးလည်း မေးဇားကဲသင့်။ ထို့သွေး
ဗု-ကို အ ဝိရင်ခြင်း အစွမ်းသတ္တိုးကြုံငြုံး၊ ဗုဒ္ဓ+ဇွဲ အပြု ပြုစုံပါ။
(၀၁) ဗုဒ္ဓ+ဇွဲ-အပြုရှုံးမှ ဗု-ကားရှုံးမှ အ-ပြုပြီးအားဖြောင်း အ-အားပြုသာ ဖြစ်၏။ အာ+
၃-အပြု မဖြစ် ဟူလို့။]

(၁၁၄) လောပေါ့။

လောပေါ့ = ယော-ဝိဘတ်တို့၏ ကျေခြင်းသည်။
ဟောတိ = ဖြစ်၏။

၅+လောဟာ = ၅+ယတ္တိမှာ ၅၈ရုပ် = ၅၃နှုန်းဟာ။
ဟောန် = တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ လောပေါ့ = ၆၉ခြိုင်း = ကျေ
ခြိုင်းဟု၍။ ဟောဟိ = ၏။ ၅၉ဟိ = ၅၅သုတ်ဖြင့်။ ယော
လောပေ = ယော ဝိဘတ်ကို ချေပြီးသော်-

(၁၀) ယောလောပ+နိသူ ဒီယော။

ယောလောပ+နိသူ = နောက်ယော-ဝိဘတ်ကျေခြင်း+
နိ-အပြုတို့နောင်းရှုံး။ ဒီယော = ဒီယာအပြုသည်။ ဟောတိ =
ဖြစ်၏။

ယောနံ = နောက်ယော-ဝိဘတ်တို့၏။ လောပေ စ =
ကျေရှုံးလည်းကောင်း။ နိသူ စ = နိ-အပြုတို့နောင်းရှုံး
လည်းကောင်း။ ဒီယော = ရွှေသရကို ဒီယာအပြုသည်။ ဟော-
တိ = ဖြစ်၏။ မုန် = ရဟန်းတို့သည်။

မုန်ယောတိ ဧဇ္ဈာ = မုန်ယော-ဟူသော ဤပြုယ်၍။
ကိုမစွဲ = အဘယ်အကြောင်းကြောင့်။ ယောလောပေါ့ =
ယော-ဝိဘတ်၏ ကျေခြင်းသည်။ နံ ဟောတိ = မဖြစ်သနည်း
[အမေး]။ အခတ္တန = အ-အဖြစ်ဖြင့်။ (၀၁) ဗုံ-ကို အ-ပြုလိုက်
ခြင်းက။ ရုံးလွှာသု = ရုံ-အဖြစ်ကို။ နာသိတွော = ဖျက်ဆီး
အပိုဒီးသည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ နံ ဟောတိ = (၁၁၄၊ လော
ပေါ့-သုတ်ဖြင့်) ယော-ဝိဘတ်ကျေခြင်း မဖြစ်နိုင်။ [“ယောသူ
ရဲသု ပုမေ” သုတ်ဖြင့် ဗုံ-ကို အ-ပြုလိုက်သဖြင့်ပင် ရုံ-
အမည်ပျက်သွားပြီ။ ထို့ကြောင့် လောပေါ့-သုတ်ဖြင့် ရုံ-
နောင်-ယောဝိဘတ်ကို ချေ ဟူ၍ မဆိုနိုင်ဘူးချေ။ (ဤကား
အဖော်)။]

ကိုနဲ့ = အဘယ်ကြောင့်။ ပုံမံ = ဗုံ-ကို အ-မပြုဖို့
ရှေးလီးစွာ။ နံ ဟောတိ = ယော-ဝိဘတ်ကျေခြင်း မဖြစ်ရ
သနည်း။ [အမေး]။ ရုံးလွှာသု = ရုံ-မည်သော ဗုံ-ကို အ-
ပြုခြင်းက။ အန္တရာဂုံးလွှာ = အန္တရာဂုံးဖြစ်သည်၏။ အဖြစ်
ကြောင့်။ နံ ဟောတိ = ယော-ဝိဘတ်ကို ချေခြင်းက ဗာဟို-
ရာဂုံးဖြစ်၍ အားနည်းသောကြောင့် ယော-ဝိဘတ် ချေခြင်း
မဖြစ်။ ။ဟော မုန်, မုန်, = အို-ရဟန်း။ မုန်ယော, မုန်-
အို-ရဟန်းတို့။ မုန်° = ရဟန်းကို။ မုန်မယာ, မုန် - အို-

မုန်နာ = ရဟန်းဖြင့်။ မုန်ဟိ = တို့ဖြင့်။ ““ယော
လောပနိသူ””၊ ““ရိမန္ဒာ ဝန္တာနံ”” ဗုဒ္ဓဘိသုပကာ = ““ယော
လောပနိသူ””၊ ““ရိမန္ဒာ ဝန္တာနံ”” ဟူသော သုတေသနပကြောင့်။
ဗုဒ္ဓဘာရာကာရာနံ = ဗု-အကွဲရာ+ဥ-အကွဲရာ တို့၏။ သုနံဟိ-
သူ = သု-ရိဘတ် + နံ-ရိဘတ် + ဟိ-ရိဘတ်တို့ နွောင်းရာ၌။
ဒီယော = ဒီယာအပြု၏။ အနိစ္စဖွား = မမြေသည်၏။ အဖြစ်
ကြောင့်။ မုန်ဟိ၊ မုန်နံ၊ မုန်သူ ဗုတိပိ = မုန်ဟိ၊ မုန်နံ၊ မုန်သူ-
ဟူ၍လည်း။ ဟောတိ = (ရသုဖြင့်) ပုံးပြုပြုလုပ် ဖြစ်နိုင်၏။ ။
“ရျော သသေ နော” (၂၁၀၁) တိ = သတ်ဖြင့်။ နော =
သ-ရိဘတ်ကို နော-ပြု။ မုန်နော၊ မုန်သသေ = ရဟန်းအား။
မုန်နံ = တို့အား။ “နာ သွာသသာ” (၂၁၀၂) တိ = သတ်ဖြင့်။
နာ = သွာ-ရိဘတ်ကို နာ-ပြု။ မုန်နာ၊ မုန်မှာ၊ မုန်သွာ =
ရဟန်းမှာ။ မုန်မှာ၊ မုန်သွာ = ရဟန်း၌။ မုန်သူ = တို့၌။

(၃၁ ဂဏာသူ့) ဗုတော ကွစ် သသေ ဋ္ဌာန်ဗုံးနွော။

ဗုတော = ဗု-ကာရာနှင့်နာမ်ပုဒ်မှ (နောက်ဖြစ်သော)။
သသေ = သ-ရိဘတ်၏။ (၀၁) သ-ရိဘတ်ကို။ ကွစ် = အနည်း
ငယ်သော ပြုပြုလုပ်၌။ ဋ္ဌာန်ဗုံးနွော = ဉ်-အနုံနှင့် မှတ်ချက်ပါ
သော ဗုံးအပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဗုတိ = ဤ၌။
မြှော်ဖိသူ = မြှော်ဖိရိုက်း သွေ့ပြုတို့၌။ ပါဌာ = ဂဏာသုတ်ကို
ရွတ်ဆိုထားသောကြောင့်။ ““ယော စ သိသော မဟာမူနေ””
တိ ဧွေ့ = ““ယော စ သိသော မဟာမူနေ”” ဟူသော
(ဂေါ်ဟမ်ကောပဒါနလာ) ဉ်ဗြို့ပြုလုပ်၌။ “သ+မြှော်ဖိတေ”
(၂၁၆၀) တိ = ““သ+မြှော်ဖိတေ”” ဟူသော သတ်ဖြင့်။
သသေ = သ-ရိဘတ်၏။ (၀၁) ကို။ ငို့ = ဉ်-အနုံနှင့် မှတ်ချက်

ඩිනො १-ටු මහාද්වා = ප්‍රතිචාරාජාණු යො ०
යිනෝ = සාග්‍රෑධානු ඡ්‍යෙළුන්:

[“၁၃၁ ပျော် အသု နှော” သုတေသနပိုင် မောဂလ္လာနှုန်းသူ
ကို ခြော်ဖြေပေး၍ ကြည့်ကြ ရှိခဲ့။ ဓဟုသုတဖြစ်ဖွံ့ဖြိုး ပုံတေသန
ကို မျှော် ပေး ပေးရှိပါသည်။]

အောင် = ဒီ၊ ဝါတီ = လက်၊ ဂျွို့ = မပေါ်
လှုံးသာ အနုက်ရှိသောသွေ့၊ ပုံး = လက်ဆုံး၊
ကျွဲ့ = ဝစ်၊ ပွဲ့ = စည်ပေါ်ငံး၊ သာလို = သလေး
ရှို့၊ ပြော = ကောက်၊ ချွဲ့ရွဲ့ = အနား၊ ပြေား = အပိုင်း
အမြေား = အဆရုံအအကြောင်း၊ ဖော် = ဖောမိပင်၊
သွေ့ = သရုံသနခွဲ့စာသွေ့သွေ့၊ ရာသိ = အရှုံး၊ ကေသိ =
ကောသိမှုံး၊ သာမြှင့်တို့ဗုံး၊ သာတိ = သာတိမည်သော
သူ့၊ ပြု့ = ကျေားသုပ်။

ଲୁହି = ରତ୍ନେଶ୍ବରୀ || ଗନ୍ଧି = ପିଣ୍ଡି || ମନୀ = ଉତ୍ତମିକାଃ ||
 ଲୁହି = ରତ୍ନେଶ୍ବରୀ || ଗନ୍ଧି = ରତ୍ନାର୍ଦ୍ଦି || ରଥ = ଫେରନ୍ଦିଃ || କର୍ତ୍ତି =
 ପରମାଣୁକ୍ଷି+ରତ୍ନାଶ୍ଵିତତାର୍ଥି || କର୍ତ୍ତି = ଖୋଜାର୍ଥି || ଅଚି = ଯନ୍ତ୍ର
 ଲୁହି || ଉତ୍ତମ = ପିଣ୍ଡିରେ (୦୧) ମନି || କର୍ତ୍ତି = ଉତ୍ତମଃ ||
 କର୍ତ୍ତି = ରତ୍ନାର୍ଦ୍ଦିରେ || ପରମାଣୁକ୍ଷି = କ୍ଷେତ୍ରି || କର୍ତ୍ତି = ଧିଃଲୋକର୍ତ୍ତି ||
 କର୍ତ୍ତି = ରତ୍ନାର୍ଦ୍ଦି (୦୧) ଲନି || ହରି = ଶିତ୍ୟିରେ || (୦୧) ରେ ||

ဘဝီ - ရဲ့ သူ။ ဘဒ် = တိမ္မည်သော ငါးကြီး
 ဂုဏ် = အပြော။ ဘဝံ - အချွန်အဟုတ် + ပုဂ္ဂိုလ်ခြင်း။
 ဇာဂ = ပမုဒ္ဒ၊ ယာပတီ = သူ၏ပြုံးယ်။ ဥရုံနတ် =
စိုး သောလုံး။ ပရှမဟို = မြတ်သောပညာရှိ။ နို့
 ပုံ = ဥပဒ်ကုပ် ပုံ၊ နှုန်းပုံ။ အစိပတ် = အကြီးသူ။

အူလီ = လက်အပ်။ သာရိယို = ရထားထိန်း။
 အတိတိ = ညျှောည်။ သမာဘိ = တည်ကြည်ခြင်း။
 ဥစာ = သမ္မဒရာ။ ပဘုတ် = အစ။

(ဗုဒ္ဓဘာရေးပည်း မှန်သွေ့ဂိုဏ်း ပြီး၏)

ဗုဒ္ဓဘာရေးပည်း အဂိုသွေ့ဂိုဏ်း

အဂို + ဗုဒ္ဓသို့ = အဂို-သွေ့ + ဗုဒ္ဓ - သွေ့ ပြု၏။
 အယံ = ဤသို့လတ္တံ့သည်ကား။ ပိုသေသာ = ရပ်အထူးတည်း။

(၁၄၃) သိသာ+ဂိုဏ်းနှုန်း

အဂိုတောာ = အဂို-သွေ့မှ (နောက်ဖြစ်သော)။ သိသာ =
 သိ-ဝါဘတ်၏။ (၀၁) ကို။ နှုန်း = နှုန်း-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

အဂိုသွား = မှု။ ပရသာ = သေား။ သိသာ = ၏။ (၀၁)
 ကို။ ၀၁ = အချို့။ နှုန်း = နှုန်း-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။ အဂိုနှုန်း၊
 အဂို = မိုးသည်။ အဂိုသော = မိုးတိုးသည်။ ဗုဒ္ဓဘာရေး = ဤသို့
 အဆုံးသည်သည်။ မှန်သွေ့သွေ့ = မှန်း-သွေ့နှင့် တူ၏။

(ဗုဒ္ဓဘာရေးပည်း အဂိုသွေ့ဂိုဏ်း ပြီး၏)

ဗုဒ္ဓဘာရေးပည်း ဗုဒ္ဓသွေ့ဂိုဏ်း

(၁၄၄) ဇွဲ သိသာ + သိသွား။

ဗုဒ္ဓသွား = ဗုဒ္ဓသို့-သွေ့မှ (နောက်ဖြစ်သော)။ သိသာ =
 သိ-ဝါဘတ်၏။ (၀၁) ကို။ ဇွဲ = ဉ်-အနုပန် မှတ်ချက်ပါ
 သေား ၆-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

ဗုဒ္ဓသွား = မှု။ ပရသာ = သေား။ သိသာ = ၏။ (၀၁)
 ကို။ ၀၁ = အချို့။ ဇွဲ = ဉ်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဗုဒ္ဓသော,
 ဗုဒ္ဓသွား = ရေသေးသည်။ ဗုဒ္ဓသွား = ဖိုးသည်။

“ယ + မြဟ္မာဘတေ” (J. ၆၀) တိ = ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ ဂသု = ဂ-အမည်ရှိသော အာမန္တက (အာလု၏) သိ-ဂါဘတ်၏။ (၀၁) ကို။ ဝါ = အချို့။ င် = င်-မြို့။ ဘော ဇူသော၊ ဇူသိ = အို-ရသေ့။ (ဘောန္တာ) ဇူသယော၊ ဇူသီ = အို-ရသေ့။ ဇူသီ၎ံ = ရသေ့။

(၁၃၄) ခုတိယသု ယောသု။

ခုတိယသု = ခုတိယာဖြစ်သော။ ယောသု = ယော-ဂါဘတ်၏။ (၀၁) ကို။ ငွေ = ငို-အနုဗုံ မှတ်ချက်ပါသော င်-အမြိုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

“ခုတိယာ ယောသု။” တိ = “ခုတိယာယောသု”ဟူ၍။ အဝတ္ထာ = မဆိုမူ၍။ “ခုတိယသု ယောသု။” တိ = “ခုတိယ-သု ယောသု”ဟူ၍။ ဂိသုံးကရကံ = အသီးအခြား ပြုခြင်းသည်။ (၀၁) ဝါကျဖြင့် ဆိုခြင်းသည်။ “ကေယာဂနိုဒ္ဓိဋ္ဌာန် အပါ = တသုတ်တည်း၌ ညွှန်ပြုအပ်သော ပု၍တို့တွင်လည်း။ ကေ-အေသော = တစိတ် တအေသသော သွေးသည်။ အနုဝါယွှေတေ = နောက်နောက်သုတ်ဆို လိုက်၏။ တူ = မျတိရိုက်ကား။ ကေ-ဂါဘလိုယူလွှာန် = တခုသော ဂါဘတ်နှင့် ယဉ်ကုန်သော ပု၍ တို့တွင်။ ကေအေသော = တစိတ်တအေသ ပု၍သည်။ န ဝါယွှေ-တေ = မလိုက်နိုင်”။ ဇူတိ ဤယာ = ဤဆိုသော ဤယာ = ပရိဘာသာဖြင့်။ “ခုတိယာယောသု။” တိ = “ခုတိယာ ယောသု”ဟူ၍။ အနာနုဝါယွှေ = မလိုက်စေမူ၍။ ယောသု-တိ = ယောသု-ဟူ၍။ သာမညေန = သာမန်အားဖြင့်။ အနု-ဂုဏ်ယ = လိုက်စေ၍။ ကေစွာဘတော = ကေစွာ-အစုံသော သွေးသုံး။ ပရုသု = နောက်ဖြစ်သော။ ပင်မာ ယောသုဘိုး = ပင်မာ ယော-ဂါဘတ်ကိုလည်း။ ငွေ ဂိမာနှုံး = ငို-အနုဗုံ မှတ်ချက်ပါသော င်-အမြို စိုရုံခြင်း အကျိုးရှိ၏။

လူသိသွာ = မှု။ ပရသာ = သော။ ခုတီယသာ = ခုတီ
ယာဖြစ်သော။ ယောသာ = ၏။ (၀၁) ကို။ ငြေ = ထည်။
ဝါ = အချို့။ ဟောတိ = ၏။ လူသော, လူသယာ, လူသိ =
ရသေးတို့ကို။ သေသံ = အကြိုင်းသည်။ မုန်သမံ = မုန်-သွေ့
နှင့် တူ၏။

(လကာရန်ပုဂ္ဂိုင် လူသိသွာပုဂ္ဂိုင်း ၉၃၇။)

လကာရန်ပုဂ္ဂိုင် အာဒီသွာပုဂ္ဂိုင်း

အာဒီ = အစသည်။ အာဒယာ = အစတို့သည်။
လွှာဒီ = ဤသို့ စသည်တည်း။ ။သို့မှာ = သို့ဝိဘတ်။

(၅၅) ရတ္တာဒီဟိ ငြော သို့နော။

ရတ္တာဒီဟိ = ရတို့-အစရှိသော သွားပို့မှု။ ပရသာ =
သော။ သို့နော = သို့ဝိဘတ်၏။ (၀၁) ကို။ ငြော = ငြို့-အနဲ့
မန် မှတ်ချက်ပါသော ပြု-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ရတ္တာဒီဟိ = တို့မှု။ ပရသာ = သော။ သို့နော = ၏။
(၀၁) ကို။ ဝါ = အချို့။ ငြော = သည်။ ဟောတိ = ၏။
အာဒေါ, အာဒီမှု, အာဒီသို့ = အစုံ။ အာဒီသူ = သာစတို့။

(လကာရန်ပုဂ္ဂိုင် အာဒီသွာပုဂ္ဂိုင်း ၉၃၈။)

လကာရန်ပုဂ္ဂိုင် အရိယဝိတိပုဂ္ဂိုင်း

သမာသေ = သမာသိအရာ။ လကာရန်တော် = လူ-
ကာရန်ပုဂ္ဂိုင်ပုဂ္ဂိုင်မှု၊ ပရေသူ = နောက်ဖြစ်ကုန်သော်၊ ယော +
သို့သူ = ယော-ဝိဘတ် + သို့ဝိဘတ်လို့။ ဝိဘောဘော =
ရုပ်ထူးသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

(၁၀၂) အုပ် + အုပ် ဖူးမျှ။

ပုမေ = ပုလိုင်အရာ။ အုပ်အုပ် = အားအုပ်သမာသိ။
 (၁၀၂) အဟိုဒီစိသာမာသိ။ ဝါယာနှင့်တော် = ပြိုသော။
 အုပ်တော် = လူကာရန်ပုလိုင်မှု(နောက်ပြိုကုန်သော)။ ယောနံ =
 လို။ (၁၀၂) တိုကို။ နော + နေ = အစဉ်အဘိုင်း၊ နော-
 အုပ် + နေ-အပြုံသူ။ ဟောနဲ့ = ပြိုကုန်၏။

ပုလိုင် = ပုလိုင်အရာ။ အုပ်အုပ် = ၍။ ဝတ္ထဗာန်-
 တော် = သော။ လူကာရန်တော် = လူကာရန်ပြိုသော။
 နာမာသာ = နာမ်ပု။ ပရေား = ကုန်သော။ ယောနံ =
 ပုံမာယော + ခုတ်ယာယော ဂါဘတ်တို့။ (၁၀၂) တိုကို။
 ယတာလွှဲမံ = တိုင်း။ နော+နေ = ပုံမာယော-ဂါဘတ်ကို
 နော-အပြုံ + ခုတ်ယာယော ဂါဘတ်ကို စနာ-အပြုံကိုသည်။
 ၀။ = အချို့။ ဟောနဲ့ = ဘုံ။ အေးသုတ္တုံးနာ၊
 အနုယုတ္တုံးယော၊ အနုယုတ္တုံး = မြိုင်သော အသပ်ကုပ္ပါး
 မြိုင်း ရှိသော သူတို့သည်။ တော် အနုယုတ္တုံး၊ အနုယုတ္တုံး =
 ဘို့-မြိုင်သော အသက်မွေးမြိုင်း ရှိသောသူ။ (ဟောနဲ့)
 အနုယုတ္တုံးနော်၊ အနုယုတ္တုံးယော၊ အနုယုတ္တုံး = ဘို့-
 မြိုင်းစ်သော အသက်မွေးမြိုင်းရှိသော သူတို့ အနုယုတ္တုံး =
 မြိုင်းစ်သော အသက်မွေးမြိုင်းရှိသောသူကို။ အနုယုတ္တုံးနော်၊
 အနုယုတ္တုံးယော၊ အနုယုတ္တုံး = တိုကို။ အနုယုတ္တုံးနာ =
 မြိုင်းက်သော အသက်မွေးမြိုင်းရှိသောသူမြိုင်း။ လွှာ့ဘို့တဲ့ =
 မြို့ဘို့ အစရိုက်ကာ။ ပုံနှိပ်အွာသမံ = မုန်-သာဒ္ဓိကြုံ၏။

(၁၀၃) နေ သိနော ကွန်။

သိနော = သို့-ဂါဘတ်၏။ (၁၀၂) ကို။ ကျေးမားကုန်-
 ယောသော ပြယ်၏။ နေ = နေ-အပြုံသူ။ ဟောကို မြိုင်း။

အညတ္ထ = အညတ္ထသမာသိ၍။ ဝဏ္ဏမာနာတာ = ဖြစ်သော။ ဇူကာရန်တာ = သော။ နာမာ့ာ = မှု။ ပရသာ = သော။ သီးနှံ = ၏။ (၀'၁) ကျိုး = ၍။ ၀၂ = အချို့။ နေ = နေ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ အရိယဝါးနေ၊ အရိယဝါးမို့၊ အရိယဝါးသွေး = ဖြူစ်သော အသက်မွေးခြင်းရှိသောသူ၍။ အရိယဝါးသူ = တို့၍။

တောမရက်သပါကိုနော၊ သာရမတိနော ဇူစာဒီ = ဤသို့ အစရိုးသော ပြယ်သည်။ စံ = ဤအတူတည်း။ တောမရက်သပါကိုနော = ခက်ရင်း+ချွန်းလက်၍ ရှိသော သူတို့သည်။ သာရမတိနော = အနှစ်ဟု ပုတ်ယင်သော သူတို့သည်။

ကွဲစိဂုဏာ = ကွဲစိ-သွေးကို ဆိုခြင်း ကြောင့်။ သုံးစွဲ = ခပ်သံမ်းသော ပြယ်တို့၍။ နဲ့နေအားသော = နေ-မပြုရဲ။

(ဇူကာရန်ပုဂ္ဂိုင် အရိယဝါးရိုက်း ပြီး၏။)

ဇူကာရန်း = ဇူကာရန်ပုဂ္ဂိုင် ပြီး၏။

ဗြိုကာရန်ပုဂ္ဂိုင် ဘဏ္ဍာသွေးကိုက်း

ဘဏ္ဍာ = တောင်ရွေးရှိသောသူသည်။ သိလောပေါ့ = သိ-ပိဘဏ်တို့ချော့။ “ကေဝစနေ” (၂၁ ၆၄) စွာဒီနာ = “ကေဝစနေသွေးသွေး + လောန်” သုတေဖြင့်။ ရသော = ရသာ အပြုသည်။ ဘဏ္ဍာတွေ = ရေက်လုလတ်သော်။ အနုပုံသက္ကာ = နုပုံးနုပုံး မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ “သိသွေး” နာ + နုပုံးသက္ကာ “(၂၁ ၆၅) တိ = “သိသွေး” နာ+နုပုံးသက္ကာ” ဟူသော သူတို့ဖြင့်။ နိုောက် = တားမြစ်ခြင်းသည်။ ဟောတိ = ပြု၏။ [ဘဏ္ဍာ-သာပြီးစေ၊ ဘဏ္ဍာ-ဟုမပြီးစေရ-ဟုလို]။ ။ သောမှု ၁ = ယော-ဝိဘဏ်နောင်းရာနှုန်းကောင်း။ ကေ-

ဝစနေ စ = သ-မ ဉြင်းသော ကေဂစ်ဘတ် နှံာင်းရှုံး
လည်းကောင်း။ သမ္မတ = အလုံးစံတို့။ ရသော = ရသုပါ။

(၃၅) ယောနံ နော+နေ ပုံမေ။

ပုံမေ = ပုံလှိုင်အရှုံး။ ယောနံ = ယော-ဝိဘတ်တို့၏။
(၀၁) တို့ကို။ နော+နေ = အစဉ်အတိုင်း နော-အပြုံး+နော+
အပြုံးတို့သည်။ ဟောနဲ့ = ဖြစ်ကုန်၏။

ပုံလှိုင် = ၍။ ရသည်တော = ရု-အမည်ရှိသော ဗု-
သရမှု။ ပရေသံ = ကုန်သော။ ယောနံ = တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။
ယထာဏ္ဍာမံ = တိုင်း။ နော+နေ = ပဋိမာယောဝိဘတ်ကို နော-
အပြုံး+ခုတိယာ ယော-ဝိဘတ်ကို နော-အပြုံးတို့သည်။ ဝါ =
အချို့။ ဟောနဲ့ = ကုန်၏။ အလျို့နော = တောင်ဒွေးရှိသော
သူတို့သည်။ (၀၁) လူအိုတို့သည်။

(၁၁၅) ဇန်၊ ဂေါ် ယ ပေါ် ဝါ။

ဇန်+ဂေါ်တို့+ယ+ပေါ် = ဇန်၊ သွေ့+ဂေါ့-သွေ့+
ဤကာရှိန် နာမ်ပုံသွေ့+ယ-အမည်ရှိသော ဗုဇ္ဈိုလိုင် အာ-
ကာရှိသွေ့+ပ-အမည်ရှိသော ဗုဇ္ဈိုလိုင် ဗုဝဏ္ဏန် ဥဝဏ္ဏန်
သွေ့တို့မှ (နောက်ဖြစ်ကုန်သော)။ ယောနံ = တို့၏။ (၀၁)
တို့ကို။ လောပေါ် = ကျေခြင်း ချေခြင်းသည်။ ဝါ = အချို့။
ဟောတိ = ၏။

ဇန်+ဂေါ့တို့ စ = တို့မှ လည်းကောင်း။ ဤကာ-
ရွှေ့တို့ စ = ဤကာရှိန် နာမ်ပုံတို့မှ လည်းကောင်း။ ယ+
ပ သညော် စ = ယ-အမည်ရှိသော ဗုဇ္ဈိုလိုင် အာကာရှိ
သွေ့+ပ-အမည်ရှိသော ဗုဇ္ဈိုလိုင် ဗုဝဏ္ဏန်+ဥဝဏ္ဏန်သွေ့
တို့မှ လည်းကောင်း။ ပရေသံ = ကုန်သော။ ယောနံ = တို့၏။
(၀၁) တို့ကို။ လောပေါ် = သည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောတိ :

၏ “‘ယောလောပနိသူ ဒီယော’” (၂၊ ၀၀) တိ = သုတ်ဖြင့်။ ဒီယော = ဒီယာပြုလတ်သော်။ အဏိ = အဏိ-ဟူသော ပြယ်ရှိး၏။ အဏိ, အဏိယော = တို့သည်။

ဂေတဲ့ = ဂ-အမည်ရှိသော အာမန္တက (အာလုပ်) ဂါဘတ်၍ကား။ “ဂ ဝါ” (၂၊ ၆၅) တိ = “ဂ ဝါ” ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ ဝါ ရသော = အချို့ ရသုပြီ။ ဘော အဏိ, အဏိ = အို-တောင်ရွေး ရှိသောသူ။ (ဝါ) အို-လူအို။ (ဘောနော) အဏိနော, အဏိ, အဏိယော = အို-လူအိုတို့။

(၇၄) နံ မျိုတော့။

မျိုတော့ = ဓာ-အမည်ရှိသော ပြု-သရုမှ (နောက်ဖြစ်သော)။ အံဝစနသု = ၏။ (ဝါ) တို့။ နံ = နံ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

မျှသည်တော့ = မှု။၁ရသု = သော့။အံဝစနသု = ၏။ (ဝါ) တို့။ နံ = သည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောတိ = ၏။ အဏိနံ, အဏိ° = တောင်ရွေးရှိသာသူတို့။ (ဝါ) လူအိုတို့။ အဏိနေ = တောင်ရွေးရှိသောသူတို့။ (ဝါ) လူအိုတို့။

(၇၅) နော့။

နော့ = နော့-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

မျိုတော့ = မှု။ ပရေသံ = ကုန်သော့။ ယောနံ = တို့၏။ (ဝါ) တို့ကို။ပုလ္လိုင် = ပုလ္လိုင်အရာ၍။ နော့ = နော့-အပြုသည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောတိ = ၏။ အဏိနော့, အဏိ, အဏိယော = တို့ကို။ အဏိနာ = ဖြင့်။ အဏိဟို, အဏိဘို = တို့ဖြင့်။

“မျှလာ သသာ နော့” (၂၊ ၈၁) တိ = သုတ်ဖြင့်။ နောမိ = နော့-အပြုကို။ ကတေ = ပြုအပ်သော်။ အဏိနော့, အဏိသု = အား။ အဏိနံ = တို့အား။ ။ “နာ သွာသု” (၂၊ ၈၂) တိ = သုတ်ဖြင့်။ သွာသု = ကို။ နာ = နာ-ပြီ။ အဏိနာ, အဏိမှာ, အဏိသွာ = တောင်ရွေးရှိသောသူမှု။ (ဝါ) လူအိုမှု။

(၃၃) သိနော နီ။

သိနော = သိုံး-ဝါဘတ်၏။ (၀၁) ကို။ နီ = နီ-အပြု
သည်။ ဟောတိ = ၏။

ပျေတာ = မှု။ ပရသု = သော။ သိုံးဝစ်နသု = ၏။
(၀၁) ကို။ ဝါ = အချို့။ နီ = နီ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။
ဘဏ္ဍာနီ, ဘဏ္ဍာသိုံး = တောင်ငွေးရှိသောသူ၌။ (၀၁) လူအို၌။
ဘဏ္ဍာသု = တို၌။

ဗဟိုလာမိကာရာ = “ဗဟိုလု”သုတ်လိုက်သောကြောင့်။
ဂါမကို+သေနာနီ+သူမိပဘုတီနံ = ဂါမကို-သွေ့+သေနာနီ-
သွေ့+သူမိ-သွေ့ စသည်တို့အား။ နီအာအေသာဘာဝေါ စ =
နီ-အပြု၏။ မရှိခြင်း သည်လည်း။ ဝိယေသာ = ထူး၏။ ။
ဂါမကို = ရွာသူကြီး။ သေနာနီ = စစ်သူကြီး။ သူမိ = ပညာရီ
သောသူ။

ဓမ္မ = ဓမ္မီ-သွေ့ လည်းကောင်း။ (၁)။ သီယာယာယီ =
သီယာယာယီ-သွေ့ လည်းကောင်း။ ငံ = ဤပဲ့ပွဲ-သွေ့အတူ
တည်း။ ။

ဓမ္မ = တရားရှိသော သူ။ သံသီ = သံပါာရှိသော
ဆရာ။ ဉာဏ် = ဉာဏ်ရှိသော သူ။ ဟဇ္ဈိ = နာမောင်း
တည်းဟူသော လက်ရှိသော ဆင်။ စဉ္ဇား = အာဏာစက်
ရှိသူ။ (၀၁) စက် လက်နက်ရှိသူ။ ပဲ့ပွဲ = အတောင်
ရှိသော ငှက်။ ဘို့ = အစွဲယှဉ်ရှိသော ဓမ္မီ။ ရုံး = တိုင်း
ရှိသော မင်း။ ဆဇ္ဈိ = ထိုးရှိသော ဘူရား။ မာလီ =
ပန်းရှိသော သူ။ (၀၁) ပန်းသည်။ စမ္မီ = ချုပ်မိန်ညီ
ရှိသော သူရဲကောင်း။ ယောဂါ = တရားအလုပ် အား
ထုတ်ခြင်း ရှိသော သူ။ ဘာဂါ = အန္တိဝေါ ရှိသည်။
ဘောဂါ = စည်းစိမ်ရှိသော သူ။ ကာမီ = အလိုရှိသော
သူ။ သာမီ = ဥစွာရှိသောသူ။ (၀၁) ဥစွာရှု၏။

ဓန = အောင်လံရှိသော စစ်တု။ ဂဏီ = ဂိဏ်း
ရှိသော ဆရာ။ သသီ = ယုန်ရှုပ် အမှတ်ရှိသော လု။
ကုန္တိ = ကုဋ္ဌရောဂါ ရှိသူ။ ဇုန္တိ = ဆံကျစ် ရှိသော
ရသေး။ ယာနိ = ယာဉ်ရှိသော သူ။ သုဒ္ဓိ = ချမ်းသာ
မြိုင်း ရှိသောသူ။ သီနိ = ဦးစွန်း (အမောက်) ရှိသော
ဥပေါင်း။ ဘန္တိ = အစွဲယ်ရှိသော ဆင်။ မန္တိုး = တိုင်ပင်
မြိုင်း ရှိသောသူ။ ကရိုး = နာမောင်း တည်းဟူသော
လက်ရှိသောဆင်။ စာဂါ = စွန့်မြိုင်း ရှိသောသူ။ [ဝါမိ =
ဆိုလေ့ရှိသူ၊ (ရှု)]။ ကုသလီ = ကုသိုလ်ရှိသော သူ။
မှသလီ = ကျဉ်ပွေ့ရှိသူ။ ဗလီ = အား ရှိသူ။ (ဝါ)
ဗိုလ်ပါ ရှိသော မင်း။

ပါပကာရီ = မကောင်းမူကို ပြုလေ့ရှိသူ။ သတ္တု-
ဟာတီ = ရန်သူကို သတ်ဖြတ်လေ့ရှိသူ။ မာလျကာရီ =
ပန်းကို ပြုလေ့ရှိသူ။ (ဝါ) ပန်းသည်။ ဒီယိုဇိုရီ = ရည်
သော အသက် ရှိသောသူ။ (ဝါ) အသက်ရှည်သူ။ ဓမ္မ-
ဝါဒီ = တရားကို ဆိုလေ့ရှိသူ။ သီဟနာဒီ = ကြောက်ချုံး
မြိုင်း ကင်း မြေသံမင်းသို့ ရတင်းစကား ပြောကြား
လေ့ရှိသောသူ။ ဘူးမိသာယီ = မြော် အိပ်လေ့ရှိသော
သူ။ သီယယာယီ = ယျင်စွာ သွားလေ့ရှိသောသူ။

(ြကာရန္တပုလိုင် ဓန္တိသွေးဂိဏ်း ပြီး၏)

ြကာရန္တိ = ြကာရန္တပုလိုင် ပြီး၏

ြကာရန္တပုလိုင် ဘို့သွေးဂိဏ်း

ဘို့ = ရဟန်းသည်။ သီလောပေါ့ = သီ-ဝဘတ်ကို
ချေ။ လသညာယံး = လ-အုမည်မှည့်ပြီးလတ်သော-

(၁၃)' လာ ယောနံ ဝေါ ပုမေ။

ပုမေ = ပုလျှိုင်း။ လာ = လ-မှ (နောက်ဖြစ်ကုန်သော)။
ယောနံ = ယော-ဂီဘတ်တို့၏။ (၀၁) တိုကို။ ဝေါ = ဝေါ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ပုလျှိုင်း = ၍။ လတော = မှ။ ပရေသံ = ကုန်သော။
ယောနံ = တို့၏။ (၀၁) တိုကို။ ဝေါ = သည်။ ဝါ = အချို့။
ဟောတိ = ဖြစ်၏။

(၁၄) ဝေ+ဝေါသူ လုသူ။

ဝေ+ဝေါသူ = ဝေ-အပြု+ဝေါ+အပြုတို့ နွောင်းရှု။
လုသူ = လ-အမည်ရှိသော ဥ-သရ်၏။ (၀၁) ကို။ ဒု =
၌-အန္မန် မှတ်ချက်ပါသော အ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

ဝေ+ဝေါသူ = တို့နွောင်းရှု။ လသုသူ = သော။
ဥသူ = ၏။ (၀၁) ကို။ ဒု = သည်။ ဟောတိ = ၏။ ။
ထွေ = ဤသုတ်။ “ပုမာလပနေ ဝေဝေါ” (၂၊ ၉၆) ၈၇+
၅၇ = “ပုမာလပနေ ဝေဝေါ” ဟူသော ဤသုတ်။ ဝေါသူ =
ဝေါ-အပြု၏။ (၀၁) ဝေါ-အပြုကို။ သဟစရိတ္ထာယာ =
သဟစရိတ နည်းအားဖြင့်။ အနိသိတ္ထာယာ = မဗုံသည်၏။
အဖြစ်ကြောင့်။ အာတိဝယ် = အာတ်၏။ အစွမ်းဖြင့်။ “လာ
ယောနံ” (၂၊ ၈၃) တျာဆေါ = “လာ ယောနံ ဝေါ ပုမေ”
ဟူသော သုတ်- (လာသော)။ ဝေါစ = ဝေါ-အပြုကိုလည်း။
ဂယုံတိ = ယူအပ်၏။ ဘိက္ခဝေါ = ရဟန်းတို့သည်။ ။
အညုတြေ = ဝေါ-မပြုသောပက္ခာ။ “လောပေါ့” (၂၊ ၁၁၄)
တိ = “လောပေါ့” ဟူသောသုတ်ဖြင့် ယောလောပေါ့ =
ယော-ဂီဘတ်ကိုချေ။ “ယောလောပနိသူ ဒီယော” (၂၊ ၀၀)
တိ = ဟူသော သုတ်ဖြင့်။ ဒီယော = ဒီယောပည်ရှိသော်။

ဘိက္ခၢ = ဘိက္ခၢဟူသော ပြယ်ပြီး၏။ ဘိက္ခၢ = ရဟန်းတို့
သည်။ အော့ ဘိက္ခၢ၊ ဘိက္ခၢ = အို-ရဟန်း။

(၉၆) ပုမာလပန္တ ၁၀၁၈။

ပုမေ = ပုလိုင်၍။ အာလပန္တ = အာလုပ်အနက်၍။
(ရဟန်းတို့ = စီရင်အပ်သော)။ ယောသု = ယော-ဝိဘတ်
ကို။ ၁၀+၁၀၁ = ၁၀-အပြု+၁၀၁-အပြုတို့သည်။ ဟောနှီး =
ဖြစ်ကုန်၏။

ပုလိုင် = ၅။ လသည်တော့ = လ-အမည်ရှိသော။
ဥတော့ = ဥမှု။ ပရသု = သော။ အာလပန္တ = ၅။ (ရဟ-
န်းတို့ = သော)။ ယောသု = ၅။ (၁၀) ကို။ ၁၀+၁၀၁ =
တို့သည်။ ၁၀ = အချို့။ ဟောနှီး = ကုန်၏။ ဘိက္ခၢ။
ဘိက္ခၢ။ ဘိက္ခၢ = အို-ရဟန်းတို့။ ဘိက္ခၢ = ရဟန်းကို။
ဘိက္ခၢ။ ဘိက္ခၢ = တို့ကို။ ဘိက္ခၢနာ = ဖြင့်။ ဘိက္ခၢဟို၊
ဘိက္ခၢဟိ = တို့ဖြင့်။ ။ “ရဲလာ သသု နော” (၂၁ ၁၁)
ဟိ = သူတ်ဖြင့်။ လတော့ = လမှု။ ပရသု = သော။ သသု =
၅။ (၁၀) ကို။ ၁၀ နော = အချို့၊ နော-ပြု။ ဘိက္ခၢနော၊
ဘိက္ခၢသု = ရဟန်းအား။ ဘိက္ခၢနှံ = တို့အား။ ။ “နာ
သွာသု” (၂၁၂၂) ဟိ = သူတ်ဖြင့်။ လတော့ = လမှု။
ပရသု = သော။ သွာသု = ၅။ (၁၀) ကို။ ၁၀ = အချို့။
နာ = နာပြု။ ဘိက္ခၢနာ၊ ဘိက္ခၢမှာ၊ ဘိက္ခၢသွာ = ရဟန်းမှု။
ဘိက္ခၢမှို့၊ ဘိက္ခၢသွား = ရဟန်း၌။

သေတု = သေတု-သဒ္ဓိ။ (၁)။ ပဋိ ဇူစာအယော =
ပဋိ-၌၌သုတေသနသု သဒ္ဓိတို့သည်။ ၁၀ = ၌၌ဘိက္ခၢ-သဒ္ဓိအဟူ
တည်း။

သေတု = တံကား။ ကေတု = မှန်ကှင်း။ ရာဟု =
ရာဟုအသူရိန်နတ်မင်း။ ဘာဏု = နေမင်း။ သံကု =

ပြောင့်တံကျုံ။ [ပုဂ္ဂ = ဆွဲသာသူ၊ (ရ)]။ ဥစ္စ။ =
ကြိပင်။ဝေါး = ဝါးပင်။မစ္စ။ = သေခြင်းတရား။သိန္တ။ =
သမုဒ္ဓရာ။ ဗျာ။ = အဆွဲအမျိုး။ နေရှု = နေရှုတောင်။
မေရှု = မြင်းမိုးတောင်။ သတ္တု။ = ရန်သူ။ ကာရှု =
လက်သမား။ ဟေတု = အကြောင်း။ ဇွဲ။ = သတ္တဝါ။
ရုရှု = ဆတ်။ ပတ္တု။ = လိမ္မာသာသူ။

(ဥကာရာနှင့် ဘိက္ခာသွေးပြီး၏)

ဥကာရာနှင့် ဇွဲသွေးပြီး၏

ဇွဲ + ဟေတုနံ = ဇွဲ·သွေး + ဟေတု·သွေးပြီး၏။
ယောသူ = ယော-ဝိဘတ်တို့။အယံ = ဤသို့လတ္တံ၊ သည်ကား။
ဟေခေါ် = အထူးတည်း။ ။ “ဇွဲဟေတုပေါ် ဝါ”
(၂၊ ၁၁၅) တိ = ဟူသောသူတ်ဖြင့်။ ယောလောပေ = ယော-
ဝိဘတ်ကို ချေပြီးလတ်သော —

(၀၄) ဇွဲဘိတော် နော ၀။

ဇွဲဘိတော် = ဇွဲ·စသော သွေးပြီးမှ (နောက်ဖြစ်
ကုန်သော)။ ယောနံ = ယော-ဝိဘတ်တို့၏ (၀၁) တို့ကို။
နော = နော·အပြုသည် လည်းကောင်း။ စ = ဝေါ·အပြုသည်
လည်းကောင်း။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဇွဲဘိတော် = တို့မှု။ ပရေသံ = ကုန်သော။ယောနံ =
တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ ပုလိုင်း = ၌၊ နော ၀ = သည် လည်း
ကောင်း။ ဝေါ ၁ = သည် လည်းကောင်း။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။
ဇွဲနော၊ ဇွဲဝေါ၊ ဇွဲယော = သတ္တဝါတို့သည်။ ဘော
ဇွဲ၊ ဇွဲ။ = အို·သတ္တဝါ။ (ဘောဇွဲ။) ဇွဲနော =
အို·သတ္တဝါတို့။ ။ “ပုမာလပနေ ဝေါး” (၂၊ ၉၆) တိ =
ဟူသောသူတ်ဖြင့်။ ဝေါးဝေါး = ဝေါး+ဝေါးပြီ။ ဇွဲဝေါ၊
ဇွဲဝေါ၊ ဇွဲယော = အို·သတ္တဝါတို့။ ဇွဲ = သတ္တဝါတို့။

ဇွဲ။ ဇွဲနော, ဇွဲဝေါ, ဇွဲယော = သတ္တဝါတိကို။
သေသံ = အကြောင်းသည်။ ဘိက္ခာ သမ = ဘိက္ခာ သွှေ့နှင့် တူ၏။
(ဥကာရန်ပုဂ္ဂိုင် ဇွဲသွှေ့ဂိုဏ်း ပြီး၏)

ဥကာရန်ပုဂ္ဂိုင် ဟေတုသွှေ့ဂိုဏ်း

ဟေတု = အကြောင်းသည်။ ဟေတူ, ဟေတဝေါ =
တို့သည်။ “ယောမှိ ဝါ ကွစ်” (၂၁၉) တိ = ဟူယော
သူတ်ဖြင့်။ လသည် = လ-အမည်ရှိသော။ ဥသာ = ကို
ဝါ = အချို့။ ဗျာအေသော = ဦး-အနုဗုန် မှတ်ချက်ပါသော
အ-ပြု။ ဟေတယော = အကြောင်းတို့သည်။

ယောမှိ = ယော-ဝိဘတ်၍။ အန္တရာဂုံး = အန္တရာဂုံးပိုမိုဖြစ်
သည်၏၊ အဖြစ်ကြောင့်။ ပုံမံ = ရေးဦးစွာ။ ဗျာအေသော = ကို။
ကတေ = ပြုအပ်သည် ရှိသော်။ ပန္တာ = နောက်၍။ ယော
လောပါဘာဝေါ = ယော-ဝိဘတ် ကျေခြင်း၏၊ မရှိခြင်းသည်။
ဟောတိ = ၏။

တထာဟိ = ထိ စကားကို ဆူဦးအံး။ အန္တရာဂုံး+ဗာဟိရာဂုံး
ပောနေသူ = အန္တရာဂုံးပိုမို+ဗာဟိရာဂုံးပိုမိုနှင့်ပါးတို့တွင်။ အန္တရာဂုံး
ပိုမိုယော = သည်သာလျှင်။ ဗလဝါ = အားရှိ၏။ ။၈ =
လီနန္တရ သန္တဝကြောင့် အဖွဲ့ဝါသော ထုတ်ဆိုပေးအံး။ ဗျွှဲ =
ပြုအရာ၍။ ပကတိနိသိတံ့ = ပကတိပုံ့၍ မှုသော အစီအရင်
သည်။ အန္တရာဂုံး = အန္တရာဂုံးပိုမို၏။ ပစ္စယနိသိတံ့ = ပစ္စည်း
ဝိဘတ်၍ မှုသော အစီအရင်သည်။ ဗာဟိရာဂုံး = ဗာဟိရာဂုံးပိုမို
မည်၏။ ။ဟေတုပော့ = အကြောင်းတို့သည်။ ဘော ဟေတု,
ဟေတူ = အို-အကြောင်း။ (ဘောနွော) ဟေတူ, ဟေတဝေါ,
ဟေတဝေါ, ဟေတယော, ဟေတယော = အို-အကြောင်းတို့။
သေသံ = အကြောင်းသည်။ ပုံမံသမ = ရေးဘိက္ခာသွှေ့နှင့် တူ၏။
(ဥကာရန်ပုဂ္ဂိုင် ဟေတုသွှေ့ဂိုဏ်း ပြီး၏)

ဥကာရန်ပုလ္လိုင် ဗဟိုသွေ့ဂိုဏ်း

ဗဟိုတော့ = ဗဟို-သွေ့ပါမှ (နောက်၌)။ နံမ့် = နံ-
ဂိုဏ် သက်ပြီးလတ်သော်—

(၄၀) ဗဟို+ကတိနဲ့

ဗဟို+ကတိနဲ့ = ဗဟို-သွေ့ပါ+ကတိ-သွေ့ပါတို့၏။ နှက် =
အဆုံး၌ နံ-အကွေရာ လာသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

နံမ့် = နောက် နံ-ဂိုဏ် နွောင်းရှု၍။ တိတိဂော် =
လိပ်သုံးပါး၌။ ဗဟိုနော့ စ = ဗဟို-သွေ့၏။ လည်းကောင်း။
ကတိသာ စ = ကတိ-သွေ့၏။ လည်းကောင်း။ နှက် = အဆုံး၌
နံ-အကွေရာ လာသည်။ ဟောတိ = ၏။ ဗဟိုနဲ့ = များစွာသော
သူတို့အား။ သေသ = အကြိုင်းသည်။ ဘိက္ခာ သမံ = ဘိက္ခာ
သွေ့နှင့် တူ၏။

(ဥကာရန်ပုလ္လိုင် ဗဟိုသွေ့ဂိုဏ်း ပြီး၏)

ဥကာရန်ပုလ္လိုင် ဝွေသွေ့ဂိုဏ်း

ဝွေါ = ဝွေါ သွေ့ပါတည်။ သိ = သိ-ဂိုဏ်သက်။

(၅၇) ဗြို+ပိတာဒီနံ+မာ သိမ့်။

သိမ့် = သိ-ဂိုဏ် နွောင်းရှု။ ဗြို+ပိတာဒီနံ =
ဗြို-ပစ္စယန်သွေ့ပါ+ပိတာဒီဂိုဏ်း သွေ့ပါတို့၏၊ အစိတ် ဥ-သရ^{၏။} (၀၁) ကို။ အာ = အာ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သိမ့် = ၍။ ဗြိုပစ္စယန့်နှုန့် = ဗြို-ပစ္စည်းအဆုံး၌သော
သွေ့ပါတို့၏၊ အစိတ် ဥ-သရတို့၏။ လည်းကောင်း။ (၀၁) တိုကို
လည်းကောင်း။ ပိတု+မာတု (ပ) ပေါတုနှုန့် = ပိတု-သွေ့ပါ+
မာတု-သွေ့ပါ+ဘာတု-သွေ့ပါ+ပိတု-သွေ့ပါ+ဒုဟိတု-သွေ့ပါ+။။
မာတု-သွေ့ပါ+နွေါ့-သွေ့ပါ + ဟောတု-သွေ့ပါ + ပေါတု-သွေ့ပါတို့

၏။ အစိတ် ဥ-သရတိ၏။ လည်းကောင်း။ (၀၁) တိုကို လည်း
ကောင်း။အာ = အာ-အပြုသည်။ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဝဏ္ဏာ =
ဆိတ်သောသူသည်။

“ကဗျာရီ လွှဲလွှာ” (၅၊ ၃၃) တိ = ဟူသော
သုတ်ဖြင့်။ ဂိုတ် လွှဲပစ္စယသု = စီရင်အပ် (သက်အပ်)
သော လွှဲ-ပစ္စည်းကို။ ဂဟကာ = ယူခြင်း ဆိုခြင်းကြောင့်။
ယတော ဓာတုတော = အကြောင်စာတိမှ (နောက်၌)။ သော =
ထိလွှဲ-ပစ္စည်းကို။ ဂဟတော = စီရင်အပ် (သက်အပ်) ၏။
“ပစ္စယဂုဟကော = ပစ္စည်းကိုဆိုလတ်သော်။ ယသွာ = အကြော
ပကတိမှ (နောက်၌)။ သော = ထိပစ္စည်းကို။ ဂဟတော =
စီရင်အပ်၏။ တဒါဒိနော စ = ထိပစ္စည်းအဆုံးရှိသော ပကတိ
ပုဒ်ကို လည်းကောင်း။ ဂဟကံ့ = ယူခြင်းသည်။ ဟောတိ =
ဖြစ်၏”။ ဗုတ္တ ဘုယာ = ဤသို့သောဗုယာ = ပရီဘာသာအရ။
တဒ ဂနာဘာဝတော = ထိပစ္စည်းနှင့် မကင်းမူ၍ ဖြစ်ခြင်း
ကြောင့်။ တဒန္တဓာတုနောရီ = ထိပစ္စည်း အဆုံးရှိသော ဓာတ်
ကိုလည်း။ ဂဟကံ့ = ယူခြင်းသည်။ ဟောတိ = ၏။ ဗုတ္တ =
ထို့ကြောင့်။ “လွှဲပစ္စယန္တာနံ” တိ = ဟု၍။ ဂုဏ် = ဆိုအပ်၍။

(၁၆၂) လွှဲ + ပိတာဒီနံ + မ သေ။

အ သေ = သ-ပိတာတ်မှ တပါးသော ဂိုတ်နွောင်း
ရှုံး။ လွှဲ+ပိတာဒီနံ = လွှဲ-ပစ္စည်းအဆုံးရှိသောသွေ့+ပိတာဒီ
ဂိုတ်းသွေ့တို့၏။ အစိတ်သရတိ၏။ (၀၁)တို့ကို။ အာရင် =
င-အန္တာန်မှတ်ချက်ပါသော အာရ်-အပြုသည်။ ဟောတိ =
ဖြစ်၏။

သတော = သ-ပိတာတ်မှ။ အညာ = တပါးသော
ဂိုတ်တို့ နွောင်းရှုံး။ လွှဲပစ္စယန္တာနွေ့ = လွှဲပစ္စည်းအဆုံး
ရှိသော သွေ့တို့၏လည်းကောင်း။ ပိတာဒီနွေ့ = ပိတာဒီဂိုတ်း

သပ္ပါတိ၏လည်းကောင်း၊ အန္တသရသာ = အစိတ်ဥ-သရ၏。
 (၀၁)ကို။အာရင် = သည်။ဟောတိ = ဖြစ်၏။ “အာရင်သွာ”
 (၂၊ ၁၃၁)တိ = ဟူသာသုတ်ဖြင့်။ ဒ္ဓာ = ယော-ဂီဘတ်ကို
 ၌-အန္မန်မှတ်ချက်ပါသော အြေ-ပြီ။ ဝုဇာရေ = ဆိုတတ်သော
 သူတိသည်။

(၅၈) ၈၈ ၈ ၁။

၈၈ = ဂ-မည်သော အာမန္တဏ (အာလုပ်) သိ-ဂီဘတ်
 နွောင်းရာ၌။ ၈ = အ-အပြုသည်လည်းကောင်း။ ၁ = အာ-
 အပြုသည် လည်းကောင်း။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

၈၈ = ဂ-မည်သော အာမန္တဏ (အာလုပ်) သိဂီဘတ်
 နွောင်းရာ၌။ ထူး+ပိတာဒီနံ = တိ၏။ အစိတ်ဥ-သရတိ၏။
 (၀၁)တိကို။ အ ၁ = လည်းကောင်း။ အ ၁ = အာ-အပြုသည်
 လည်းကောင်း။ ဟောတိ = ၏။ ဘော ဝုဇာ၊ ဝုဇာရေ = အို-
 ဆိုတတ်သောသူ။ (ဘောနွော) ဝုဇာရေ = အို-ဆိုတတ်
 သောသူတိ။ ဝုဇာရံ = ကို။ ဝုဇာရေ၊ ဝုဇာရေ = ဆိုတတ်
 သောသူတိကို။ ။နာဝစနသာ = နာဂီဘတ်၏။ (၀၁) နာ
 ဂီဘတ်ကို ““ဋ္ဌာ နာ+သွာနံ””(၂၊ ၁၃၃)တိ = ““ဋ္ဌာ နာသွာနံ””
 ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ ဋ္ဌာ = ၌-အန္မန်မှတ်ချက်ပါသော အာ-
 ပြီ။ ဝုဇာရေ = ဆိုတတ်သောသူဖြင့်။

(၁၆၆) သ+ဟိ သွာ + ရှင်။

သ+ဟိသွာ = သ-ဂီဘတ်+ဟိ-ဂီဘတ်ဘို့ နွောင်းရာ၌။
 အာရင် = ၃-အန္မန်မှတ်ချက်ပါသော အာရုံ-အပြုသည်။
 ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သ+ဟိသွာ = ၌။ ထူး+ပိတာဒီနံ = တိ၏အစိတ် ဥ-သရ^{ဘို့}
 တိ၏။ (၀၁) တိကို။ ၀၁ = အချို့။ အာရင် = သည်။

ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဝါဌာရေဟိ, ဝါဌာရေဘိ, ဝါဌာဘိ,
ဝါဌာဘိ = ဆိုတတ်သောသူတိဖြင့်။

(၁၆၅) သလောပေါ့။

သလောပေါ့ = သ-ခိုဘတ်၏။ ကျေခြင်းသည်။ ဟော-
တိ = ဖြစ်၏။

လူ+ပိတာဒီဟိ = လူ-ပစ္စယန်သွေ့ + ပိတာဒီဂိုဏ်း
သွေ့တိမှု။ ပရသာ = သော။ သသာ=၏။ လောပေါ့ = သည်။
ဝါ = အချို့။ ဟောတိ = ၏။ ဝါဌာ, ဝါဌာနော, ဝါဌာသာ =
ဆိုတတ်သောသူအား။

(၁၆၆) နံနီ ဝါ။

နံနီ = နံ-ခိုဘတ် နွောင်းရှု။ အာရင် = သည်။
ဝါ = အချို့။ ဟောတိ = ၏။

နံနီ = ၍။ လူ+ပိတာဒီနံ = တိ၏။ (၀၁) တိကို။
အာရင် = သည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောတိ = ၏။ ဝါဌာရာနံ =
ဆိုတတ်သောသူတိအား။

(၁၆၇) အာ။

အာ = အာ-ပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

နံနီ = ၍။ လူ+ပိတာဒီနံ = တိ၏။ (၀၁) တိကို။
အာ = သည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောတိ = ၏။ ဝါဌာရာနံ,
ဝါဌာဘံ = ဆိုတတ်သောသူတိအား။ ။သွားသာ = သွား-
ခိုဘတ်ကို။ ဇွား = (၁၇၃-ဇွား နာသွားနံ သွေ့တိဖြင့်) ဦးအနုပ်နံ
မှတ်ချက်ပါသော အာ-ပြု။ ဝါဌာရာ = ဆိုတတ်နားသူမှု။

(၁၆၈) နှီ သွေ့နော။

သွေ့နော = သွေ့-ခိုဘတ်၏။ (၀၁) ဟို၊ နှီ = ဦးအနုပ်
နှတ်ချက်ပါသော ဇူးအပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဘာရင်အသေမှာ = အာရင်-အပြုံ၊ ပရသာ = သော၊
သိနော = ၏။ (၀၁) ကို ဦး = သည်၊ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

(၁၇၆) ရသာ + ရင်။

အာရင် = အာ၏-အပြုံ၏။ အာ-သရသည်။ ရသော =
ရသာအပြုံသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သိမိ = သို့-စိတ် နွောင်းရှုနှုံ။ အာရော = အာ၏-
အပြုံ၏။ အာ-သရသည်။ ရသော = သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်
၏။ ဝဲဗျာ = ဆိုတ်သောသူ၍။ ဝဲဗျာရေသူ၊ ဝဲဗျာ၍၊
ဝဲဗျာသူ = ဆိုတ်သော သူတို့။

ဘဲဗျာ = ဘဲဗျာ-သွေ့။ (၂)။ ဂညာပေတာဘယာပိ
စ = ဂညာပေတူ သွေ့-စသည်တို့သည်လည်း။ ငံ = ဤဝဲဗျာ
သွေ့ အတူတည်း။

ဘဲဗျာ = အရှင်။ ကဲဗျာ = ဖြုတ်သူ။ နေတူ =
ဆောင်တတ်သူ။ (၀၁) ရှေ့ဆောင်။ သောတူ = ဤား
နာသူ။ ဉာတူ = သိတ်သူ။ ဇေတူ = အောင်တတ်သူ။
ဆော့ဗျာ = ဖြတ်တတ်သူ။ ဘော့ဗျာ = ခွဲတတ်သူ။ ဒါတူ =
ပေးလူတတ်သူ။ ဓာတူ = ဆောင်တတ်သော သဘော။
ဗော့ဗျာ = သိတ်သူ။ ဂညာပေတူ = သိစေတတ်သူ။

ပန = အထူးကို ဆိုပီးအံ့။ သူ့သွေ့သွေ့ = သူ့
သွေ့၏။ နာမိ = နာ့-စိတ်၍။ မဟုလာမိကာရာ- "မဟုလံ"
သုတ်လိုက်ခြင်းကြောင့်။ "ဗျာ+ပိတာဒီန+မသော" (၂၊ ၁၆၂)
တိ = ဟူသော သုတ်ဖြင့်။ ၀၁ = အချို့။ အာရင်အသော =
အာရင်-ပြုလတ်သော်။ သူ့သွောရာ = သူ့သွောရာ-ဟူသော ပြယ်
ပြီး၏။ သူ့သွောရာ၊ သူ့သွောနာ = မြတ်စွာဘူးမြတ်။ သေသံ =
အကြိုင်းသည်။ ဝဲဗျာသမံ = ဝဲဗျာသွေ့နှင့် တူ၏။

(ဥကာရှာန်ပုဂ္ဂိုင် ဝဲဗျာသွေ့ဂိုဏ်း ပြု၏။)

ဥကာရန်ပုဂ္ဂိုလ် ပိတုသဒ္ဓဂိုဏ်း

သိမ့် = သိ-ဂါဘတ် နွောင်းရှုံး။ အာ = အာ-ပြု။
ပိတာ = အဖသည်။ “လူ+ပိတာဒီန+မသေ” (၂၊ ၁၆၂)
တိ = ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ အာရင်းအေသေ = အာရင်-ပြုပြီး
လတ်သော်—

(၁၇၇) ပိတာဒီန + မ နတ္တာဒီနံ။

အ နတ္တာဒီနံ = နတ္တာ+ဟောတူ+ပေါတုသဒ္ဓါမှ တပါး
ကုန်သော။ ပိတာဒီနံ = ပိတာဒီဂိုဏ်း သဒ္ဓါတ္ထိ။ အာရော =
အာရုံ-အပြု၏။ အာ-သရသည်။ ရသော = ရသာ အပြုသည်။
ဟောတိ = ၏။

သဗ္ဗာသူ = ခုပ်သိမ်းကုန်သော။ ဂါဘတ္တိသူ = ဂါဘတ်တိုး
နွောင်းရှုံး။ နတ္တာဒီ ဝဋ္ဌတာနံ = နတ္တာ+ဟောတူ+ပေါတု
သဒ္ဓါသည် ကြည်အပ်ကုန်သော။ ပိတာဒီနံ = ပိတာဒီဂိုဏ်း
သဒ္ဓါတ္ထိ။ အာရော = အာရုံ-အပြု၏။ အာ - သရသည်။
ရသော = ရသာအပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ “လူ+
ပိတာဒီန+မသေ” (၂၊ ၁၆၂)၊ “သူဟိသွာ+ရင်” (၂၊ ၁၆၆)၊
“နံန့် ဝါ” (၂၊ ၁၆၃) တိ = ဟူကုန်သော။ ဇွဲ = ဤသုတ်
တို့။ ဂုဏ်ပိဘတ္တိသူ = ဆိုအပ်သော ဂါဘတ်တိုးသည်။ ပရေသူ =
နွောင်းကုန်လတ်သော်။ အာရင် = အာရင်-အပြုသည်။ ဟော-
တိ = ဖြစ်၏။ ဇူတိ = တို့ကြောင့်။ တာ ဂါဘတ္တိယော = ထို
သုံးသုတ်လာ ဂါဘတ်တို့ကို။ ပဋိစ္စ = စွဲ၍။ “သဗ္ဗာသူ” တိ =
“သဗ္ဗာသူ” ဟူ၍။ ဂုဏ်း = ဆိုအပ်ပြီ။

ပိတေရာ = အဖတိုးသည်။ ဘော ပိတာ၊ ပိတာ = အို-
အဖူ။ (ဘောနွော) ပိတေရာ = အို-အဖတိုး။ ပိတာရံ = အဖကို။
ပိတေရော၊ ပိတေရာ = တို့ကို။ ပိတေရာ = အဖဖြင့်။ ပိတေရောဟို၊
ပိတေရောဘိုး၊ ပိတုဟို၊ ပိတုဘိုး = အဖတိုးဖြင့်။ ပိတု၊ ပိတုနော၊
ပိတုသာ = အဖအား။ ပိတေရာနံ၊ ပိတုနံ = အဖတိုးအား။

“ပိတ္တာ”တိ = “ဒိတ္တာ” ဟူသောပုဂ္ဂနိုင်ကို။ နံပါ = နံ-ဝိဘတ် နှောင်းရှုံး။ ဒီယော = ဒီယာပြုပြုသော။ ရသားပို့ဖွားနှုန်း = ရသားသာကြုံ+ရှုရှု (စွဲးဘော်) အပြုပုံ ပြုချုပ်။ လှော် = လှော် နှလုံးပိုက်၍။ ဝါတ္ထာ = ဆိုအပ်။

“သူတဲ့ = ထိတိ သူတ်သည်။ သာနှုတ္ထာ = အလိုက်သွေ့၍ နှင့် တက္က ဖြစ်၏။ လူတိ ဉာယာ = ဤသို့သော ဇူယာ = ပေါ်သာသာ လာသောကြောင့်။ “မဟုကတိနဲ့” (၂၊ ၄၀) တိ ထွေး = “မဟုကတိနဲ့” ဟူသောသူတ်၍။ “နက်” နဲ့တိ ယောဂီဘာရေးနှစ် = “နက်” ဟူသော ယောဂီဘာရေးနှင့်လည်း။ ဇွဲး = ဤသူတ်၍။ အနုဝင်းတန်းမှု = လိုက်သော နံ-ဝိဘတ် နှောင်းရှုံး။ သီးနှံတိ = ပြီး၏။

[(၁၆၃) “သရုပ္ပာ ဒွေး” (၁၊ ၃၂)တိ နသာ ဖွံ့ဖြိုးတာဝေး၊ “မျှေားနှင့် ဒီယာရသာ” (၁၊ ၃၃) တိ ဦးကာရသာ ပို့ကြုံး။ (ဦးကာ)

ဤ ဦးကာ အပိုကို “‘ပိတ္တာ’တိ နံပါ ဒီယော ရသားပို့ကြုံးနှင့် ဝိုတ္ထာ”ဟု ဆုံးပြုးလျှင် ဖော် (ပယောဂသီးနှံ) ၏ အကြိုက်ကို “‘သာနှုတ္ထာ’ သူတဲ့”တိ ဉာယာ ‘မဟုကတိနဲ့’ (၂၊ ၄၀) တိ ထွေး နှက်-လှုတဲ့ ယောဂီဘာရေးနှင့် သံ့နှံတိ ထွေး အနုဝင်းတန်းရှုံး”ဟု အိမ်းမြှင့်း ဖြစ်သည်။

မောဂ္ဂလာ့န် ဆရာ့အလို့ ပိတ္တာ-နှောင် နံ-ဝိဘတ်သက်၊ သူနံ-ဟိုသူ (၁၉) သုတ်ဖြင့် နံ-ဝိဘတ် နှောင်းရှာ ပို့တု-၏။ ဥက္ကား-ဒီယာပြု့၊ သရုပ္ပာ ဒွေး-သုတ်ဖြင့် ဦး-ပုံ နှောက်ဖြစ်သော နှုံးကြုံး (စွဲးဘော်) ပြု့၊ မျှေားနှင့် ဒီယာရသာ-သုတ်ဖြင့် နှောက် နံ-လူည်း နှောင်းရှုံးရှုံး ရွှေ့၊ ဦး-သရုပ္ပာ ဦး-ရသားပြု့၏ “ပို့ကြုံး” ရှုံးပြုးသည်။

ထိုကို ပယောဂသီးနှံ (ရှင်သံ့သူ့ကြိုးမာဒယရု) က အောင် သက်၊ ပယောဂသီးနှံရရှုံး အလိုအား ပြု့ ပို့တု-ပို့ကြုံး၏ နံ-ဝိဘတ်သက်ပြုးလျှင် “မဟုကတိနဲ့” (၂၊ ၄၀) သုတ္တာ နှုန်းနှုံး ယောဂီဘာရေးနှင့် ပို့တု-သုတ္တာ-နှောင် နံ-အကုန်လာလှုံး “ပို့တု” ဟူသောရှုံးသည် အလွယ်နှင့် ပြုး၏-ဟု ကိုလိုသည်။]

ပဋိ ဆို = ပဋိပိုဘတ် + ဆို ဂါဘတ်ရုပ်သည်။ တတိ-
ယာ စတုထွေသမံ = တတိယာပိုဘတ် + စတုထွေပိုဘတ် ရုပ်နှင့်
တူ၏။ ။၃၈၄ = အဖြုံ။ ပိတရေသူ, ပိတူသူ = အဖတူ၌။
ရသာဘာဝါ = ရသာအပြု မဖြစ်။

နတ္တာ = မြေးသည်။ နတ္တာရော = တို့သည်။ ဘော
နတ္တာ, နတ္တာ = အို-မြေး။ နတ္တာရော = မြေးတို့။ ဇန်နဝါရီ =
ပြီးသူ စသည်သည်။ ဝတ္ထာသမံ = ဝတ္ထာသွေ့နှင့် တူ၏။
(ဥကာရန်ပုဂ္ဂိုလ် ပိတုသွေ့ဂိုဏ်း ပြီး၏)

ဥကာရန်ပုဂ္ဂိုလ် ဂုဏ်နှစ်သွေ့ဂိုဏ်း
ဂုဏ်နှစ် = ဂုဏ်နှစ်သွေ့တည်။ သိ = သိရာဘတ်သက်။

(၁၅၁) နှစ်။

နှစ် = နှစ်-ပစ္စည်း၏။ (၀၇) ကို။ ဦး = ဦး-အန္တာန်
မှတ်ချက်ပါသော အာ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

သိမ့် = ဦး။ နှစ် = ၏။ (၀၇) ကို။ ဦး = သည်။
ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဂုဏ်ဝါ = ဂုဏ်ရှိသောသူသည်။

ယောမ့် = ယောပိုဘတ်၍။ “နှစ်။နှစ်။” နှစ်၊ ယောမ့်
ပုံမေး”(၂၁၂၁၅) တိ = ဟူသောသူတဲ့ဖြင့်။ သပိဘတ္တိသူ =
ယော-ပိုဘတ်နှင့်တကွသော။ နှစ်သူ = နှစ်-ပစ္စည်း၏။ (၀၇)
ကို။ နှစ် = နှစ်-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

စ = အထူးကို ဆိုလီးအုံ။ ဧည့် = ပြုအရာ၍။ “ဝန္တာ
မန္တာ ဝန္တာ တဝန္တာသဗ္ဗာန္တာ = ဝန္တာပစ္စသူး + မန္တာပစ္စည်း +
အာဝန္တာပစ္စည်း+တဝန္တာပစ္စည်းနှင့် စပိမြင်းရှိသော။ နှစ် =
နှစ်-ကို။ ဂယ့်တေ—ယူအပ်၏။ (၀၇) ယူရမည်” (၁၁၂၅)။
ဇုတိ ပရိဘာသကာ = ပြုသူပရိဘာသာ လာသောကြောင့်။

ක්‍රී = ක්‍රී.ඇඛගිලනු: ට්‍රිචිච්චියෝ = ට්‍රිච්චි
ඛවාපදුනු:තැං.ච්චුඩ්ට්‍රිච්චියෝ ත්‍රිච්චියෝ ගයුගෙ =
යුඩ්ට්‍රිච්චි (၀၁) යුඩුනු: ත්‍රිච්චි = ත්‍රිච්චි.ඕන් +
ත්‍රිච්චි.ඕන් ගයුනු:තැං. ක්‍රී = ක්‍රීගි: අ ගයුගෙ = මයුඩ්ට්‍රිච්චි
මයුඩ්ට්‍රිච්චි. ගයුනු: = ග්‍රිච්චියෝවැත්තියෝ: ආනුම්‍රි =
ක්‍රී.ඔප්පියෝවාගැන්නු-

(၉၁) යුඩාගේ ක්‍රියා

යුඩාගේ = යො.ඇඩ්‍රියෝ එහාත ගුවන්:ඣුනු: ක්‍රියා = ක්‍රී.ඔනු:
ඛවා = ක්‍රී.ඔනු:ඩ්ල්. ඇඩ්ත් උ.ච්චිඩ්. (၀၁) ගි: ඇ =
ඇ.ඇප්පිච්චිනු: ගොටි = ප්‍රිච්චි.

යොඇඇකියු = තැං ගුවන්:ඣුනු: ක්‍රියා = ඩ්ල්.
(၀၁) ගි: ඇ = චනු: ගොටි = ප්‍රිච්චි. ගුවනු:තැං = ගුවනු:
ඛවාඛුජුයෝවා. ඇගාඛක්චා = ඇගාඛක්චාඛාජ්ඛංඕං ගුවනු:
ඛුවනු: දුච + දුඩාගේයෝ = (ඇගා යොන්
දුචු.චුත්ප්‍රිදි) දුච.ඇප්පි + දුඩාඇප්පිත්තියෝ: ගොක්ස් =
ග්‍රින්. ගුවනු: = ග්‍රිච්චියෝවැත්තියෝ:

“දුදුච් ගේ (ජාග) ති= “දුදුච් ගේ” ගුයෝ
චුත්ප්‍රිදි. දුචයෝ = දු.චයනු ඇප්පිත්තියෝ: ගොක්ස් =
ග්‍රින්. ගො ගුවනු, ගුවනු, ගුවනු - ඇ.ඇඩ්‍රිච්චියෝවාවු:
(ගොක්චා) ගුවනු:ක්චා, ගුවනු:ක්චා = තැං:

“ක්‍රියා ගු දු ර්‍රං+යෝ” (ජාඡු) ති= ගුයෝචුත්ප්‍රිදි:
ඇ+යෝචු = ඇ.චිහාත + ට.චිහාතත්තිගුවන්:ඣුනු: ක්‍රියා = ඩ්ල්.
(၀၁) ගි: දුච = දු.ඇඛජන් මුත්ඩුගුරුපියෝ ඇ.ඇප්පිච්චියෝ:
ගොටි-ඩ්ල්. ගුවනු, ගුවනු:ක්ස් = ග්‍රිච්චියෝවැත්තිගි: ගුවනු:
ඛුවනු:තැංගි:

“ගො+ගො+ගො+ගො තා + තා + තා + තා”
(ජා ජාග) ති = ගුයෝචුත්ප්‍රිදි. ගොගොගො ගො-

အစရှိသော အပြုတို့သည်။ ဟောနှီ = ကုန်၏။ ဂဏေဝတာ၊ ဂဏေဝန္တန = ဂဏ်ရှိသောသူဖြင့်။ ဂဏေဝန္တဟို၊ ဂဏေဝန္တဘိ = တို့ဖြင့်။

“လက္ခဏီက+ပဋိပဒေါက္ခာသူ = လက္ခဏီကပု၍ + ပဋိ-
ပဒေါက္ခပု၍တို့တွင်။ ပဋိပဒေါက္ခသောဝ=ပဋိပဒေါက္ခပု၍ကိုသာ
လျှင်။ ဂဟကံး=ယူခြင်းသည်။ ဟောတိ=၏။ လက္ခဏီကသာ=
လက္ခဏီကပု၍ကို။ ဂဟကံး = သည်။ န ဟောတိ = မဖြစ်”။
ဗုတိ ဉာယာ=၌သို့ဉာယ = ပရိဘာသာ လာသောကြောင့်။
“န လက္ခဏီကသာ” တိ=ဟူ၍။ ဝထဲမျှထိုပကံး=ဆိုအပ်သော
ဂသေသပက္ခကို။ အနပေက္ခတွာ=မင့်မူ၍။ “အတော” တိ
ရသာကာရဇာတိယာ = “အတော” ဟူသော ရသာ အ-
အကွော သာမည်ဇာတ်ကို။ ပေက္ခတွာ=င့်အပ်သည်၏၊ အဖြစ်
ကြောင့်။ ဂဏေဝန္တနာတိ= ဂဏေဝန္တန·ဟူသောရှုပ်သည်။
“အတောနာ” (၂၊ ၁၀၈) တဲ့ နော=“အတောန” ဟူသော
၌သူတ်ဖြင့်။ သို့မျှတိ = ပြီး၏။ ။သာမညံး = သာမည်သည်။
အုတိ = ဇာတိမည်၏။ ဂသေသာ = ဂသေသသည်။ မျှထို=
မျှထိုမည်၏။

ဂဏေဝတော၊ ဂဏေဝသာ၊ ဂဏေဝန္တသာ = အား။ ။
“တံးနံး” (၂၊ ၂၁၆) တိ=ဟူသောသူတ်ဖြင့်။ ဝါ တံး=
အချို့ တံးပြီ။ ဂဏေဝတံး၊ ဂဏေဝန္တဘံး=ဂဏ်ရှိကုန်သောသူတို့
အား။ ဂဏေဝတာ၊ ဂဏေဝန္တာ၊ ဂဏေဝန္တမှာ၊ ဂဏေဝန္တသွား=
ဂဏ်ရှိသောသူမှာ။ ဂဏေဝတို့၊ ဂဏေဝန္တာ၊ ဂဏေဝန္တမှို့၊ ဂဏေ-
ဝန္တသွေး=ဂဏ်ရှိသောသူ၏။ ဂဏေဝန္တသူ=တို့၏။

“နှီသာ စ ဦး ဝါ” (၂၊ ၉၂) တိ ယောဂဂါဘာဂါ=
“နှီသာ စ ဦး ဝါ” ဟူသော ယောဂဂါဘာဂဖြင့်။ ယောသူ
စ = ယော·ဂါဘာတ်တို့နောင်းရှုံးလည်း။ နှီသာ=နှီပစ္စည်း၏။
(ဝါ) ကို။ ဝါ = အချို့။ ဦး = ၌·အန္တာန်မှတ်ချက်ပါ၌
သော အ·အပြုကို။ ကတော=ပြုအပ်ပြီးသော။ ယောသာ =

ယော·ရိဘတ်ကို။ ဣာ=ရှုံးအန္တဗုံနှုတ်ချက်ပါသော အာ·ပြု၊
“ဝက္ခုမာ အန္တတာ ဟောနှီ”၊ “ဝဂ္ဂမှာပါတ်ရိယာ ဘိက္ခာ။
ဝန္တဝါ” ဇွဲ့ဘို့ = ဤသို့ စသော ပြယ်ဟိုသည်။ ဟောနှီ။
ကုန်၏။ စက္ခုမာ=မျက်စိအမြင်ရှိသော သူတို့သည်။ အန္တတာ=
သူကာက်းကဲ့သို့ ဖြစ်ကုန်သည်။ ဟောနှီ=ဂုန်၏။ ဝဂ္ဂမှာ
တိရိယာ=ဝဂ္ဂမှာပါမြစ်ကမ်း၌ နေကုန်သော။ ဘိက္ခာ=ဟိုသည်။
ဝန္တဝါ=အဆင်းလှကုန်သည်။ ဟောနှီ=ဖြစ်ကုန်၏။

ဂဏ်ဝါ = ဂဏ်စွဲသွေ့။ (၂)။ ပည်ဝါ ဇွဲ့ဘို့ =
ပည်စွဲ·သွေ့ပြုသို့အစိုးပေါ်သွေ့တို့သည်။ ငံ = ဤ·ဂဏ်-
စွဲ·သွေ့အတူတည်း။

ဂဏ်ဝါ = ဂိုဏ်းရှိသော ဆရာ။ ကုလဝါ =
ဆွဲမျိုးမြတ်သောသူ။ ဒလဝါ = အသီးရှိသော သမ်င်၊
ယသဝါ = အခြေအရံများစွာရှိသောသူ။ ဓနဝါ =
များသော ဥစ္စာရှိသောသူ။ သုတဝါ = မျှားဆာာ
အကြားအမြင်ရှိသောသူ။ ဘဂဝါ = ဘုန်းပြီးသောသူ။
ဟိမဝါ = ဆီးနှင်းရှိသောတောင်။ ဗလဝါ = အားရှိ
သောသူ။ သီလဝါ = သီလရှိသောသူ။ ပည်ဝါ =
ပညာရှိသောသူ။

(၁၅၃) ဟိမဝတော် ဝါ မြော်

ဟိမဝတော် = ဟိမဝနွဲ·သွေ့၏။ နွဲသူ = နွဲ·ပစ္စည်း
၏။ (၀၈) ကို။ မြော် = မြော်·အပြုသည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောဝါ =
ဖြစ်၏။

သိမ္မာ = သိ·ရိဘတ် နွောင်းရှုံး။ ဟိမဝတော် · ဟိမဝနွဲ·
သွေ့၏။ နွဲသူ = နွဲ·ပစ္စည်း၏။ (၀၈) ကို မြော် မြော် အပြု
သည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဟိမဝတော်, ဟိမဝါ
ဆီးနှင်းရှိသော တောင်သည်။ (၀၈) ဟိမဝနွဲတောင်သည်။

သေသံ = အကြွင်းသည်။ ပုဂ္ဂိုမသမံ = ရွေး ဂဏ်စွဲသန္တနှင့်
တူ၏။

အာယသွေ့နှုန်းသဖွေ့ = အာယသွေ့နှုန်း · သန္တသည်။ ကမ္မ ·
ဝါစာယ = ကမ္မဝါစာ၍။ ကွဲပွဲ = အချို့သော ပြုယ်၍။ ဗဟို-
လာမိကာရာ = “ဗဟိုလံ”သုတေသနကြောင့်။ ဒီဝစ်နေ့ =
နှစ်ဦးတိုကို ဆိုလိုရန်။ “အာယသွေ့နှုန်း”တိ = အာယသွေ့နှု-
န်းဟု လည်းကောင်း။ တိနှုံး = သုံးဦးတိုကို။ ဝစ်နေ့ = ဆိုလို
ရန်။ “အာယသွေ့နှုန်း” တိ = အာယသွေ့နှုန်းဟု လည်း
ကောင်း။ ဒီသေတိ = ပါဉ္စပြုယ်၍ ထင်၏။

သတိမာ = သတိမန္တာ · သန္တာ လည်းကောင်း။ (၁)။ ပိဋ္ဌာ-
မာ = ပိဋ္ဌာမန္တာ · သန္တာ လည်းကောင်း။ ဇူစာအယာ = တို့သည်။
ခံ့ = ဤရှာဝါသန္တာ အတူတည်း။

သတိမာ = သတိရှိသောသူ။ ဒီတိမာ = တည်ကြည့်
ခြင်း ရှိသောသူ။ ဂတိမာ = ညက်ပညာ အလား ရှိသော
သူ။ မူတိမာ, မတိမာ = အသိဘုံးက်ပညာ ရှိသောသူ။
ဇုတိမာ = အရောင်ရှိသော နေမင်း။ သိရိမာ = အသရေ
ရှိသောသူ။ ဖိရိမာ = ရှုက်ခြင်း ရှိသောသူ။ ထုတိမာ =
ချိုးမွမ်းခြင်း ရှိသောသူ။ ရတိမာ = မွေးလျှိုင်ခြင်း ရှိသော
သူ။ ယတိမာ = အကျင့်ရှိသော ရဟန်း။ သုတိမာ = စ်
ကြိယ်ခြင်း ရှိသောသူ။ ကလိမာ = အပြစ်ရှိသောသူ။
ဗလိမာ = အခွန်အတုတ် ရှိသောသူ။ ကသိမာ = ကြိလှိုင်ခြင်း
ရှိသောသူ။ ရုစိမာ = အရောင်ရှိသော ဝွေး။ ဗုံ့မာ =
အသိဘုံးရှိသောသူ။ စက္ခုမာ = မျက်စိ အမြင် ရှိသောသူ။
ဗန္ဓုမာ = အဆွဲအမျိုး ပျေားသောသူ။ ကေတုမာ = မှန်
ကင်းရှိသော ပြာသာ၍။ ရာဟုမာ = ရာဟုအသူရန်ရှိသော
လမင်း။ ဘာဏ္ဍာမာ = အရောင်ရှိသောနေမင်း။ ခါဏ္ဍာမာ =

သစ်ငုတ်ပေါ်သော အရှင်။ ဂီဇာမာ = လျှပ်နွယ်ရှိသော
ကောင်းကင်။

(ဥကာရန်ပုဂ္ဂိုင် ဂကဗ္ဗာသ္ဌာနိုင်း ပြီး၏)

ဥကာရန်=ဥကာရန်ပုဂ္ဂိုင် ပြီး၏

ဦးကာရန်ပုဂ္ဂိုင် ဝေသဘူသ္ဌာနိုင်း

ဝေသဘူ = ဝေသဘူ မြတ်စွာဘုရားသည်။ သိလော-
ပေါ်=သိ-ဘတ်ကို ချေ။ [ထွေ စ ရသာဘာဝေါဝ ဂီသ-
သော (ပိဋ္ဌမှန်)။ စ=အထူးကား။ ထွေ=ဤပွဲပွဲမာ ဘတ်-
၌။ ရသာဘာဝေါဝ=ရသာအဖြူ မဖြစ်ခြင်းသည်သာ။ ဂီသ-
သော=ထူး၏။ “ကေဝစနယောသွေ+ယောနံ” (၂၊ ၆၄) တိ=
ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ ရသော=ရသာပြုပြီးသော်။ “လာ ယောနံ
ဝေါ ပုမေ” (၂၊ ၈၃) တိ = “လာ ယောနံ ဝေါ ပုမေ”
ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ ဝေါ=ဝေါ-ပြု။ ဝေသဘူဝေါ = ဝေသဘူ
မြတ်စွာဘုရားတို့သည်။ “ဝ ဝေါသု လုသာ” (၂၊ ၉၄)
တိ=ဟူ၏။ ဂုဏ်ပွဲ = သုတ်ကို တည်ဆိုအပ်သည်၏။ အဖြစ်
ကြောင့်။ န ဗျာအေသော=၌-အနုဗ်နှင့် မှတ်ချက်ပေါ်သော အ-
အဖြူ မဖြစ်။ “လောပေါ့” (၂၊ ၁၁၄) တိ = “လောပေါ့”
ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ ယောလောပေ့=ယော-ဘတ်ကို ချေလတ်
သော်။ ဝေသဘူ-ဝေသဘူ-ဟု ပြယ် ပြီး၏။ ဝေသဘူ =
ဝေသဘူ မြတ်စွာဘုရားတို့သည်။ “ဂေ ဝါ” (၂၊ ၆၅) တိ=
“ဂေ ဝါ” ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ ဝါ ရသော = အချို့၊ ရသာ
ပြုလတ်သော်။ ဝေသဘူ = ဝေသဘူရှုံး ပြီး၏။ ဘော ဝေသဘူ,
ဝေသဘူ=အို-ဝေသဘူ မြတ်စွာဘုရား။ (ဘောနွော) ဝေသ-
ဘူဝေါ, ဝေသဘူ-အို-ဝေသဘူ မြတ်စွာဘုရားတို့။ ဝေသဘူ-
ကို။ ဝေသဘူဝေါ, ဝေသဘူ တို့၏။ ဝေသဘူရှုံး ပြုံး

ဇန်နဝါရီ=ပြုသို့ အစရိုသည်သည်။ ဘိက္ခာသမံ =. ဘိက္ခာသဒ္ဓိနှင့်
တူ၏။

သယန္တ။, ပရာဘိဘူ, အဘိဘူအာအယာ =သယန္တ။
သဒ္ဓိ+ပရာဘိဘူသဒ္ဓိ + အဘိဘူသဒ္ဓိ-စသည်တို့သည်။ ငံး=
ပြု ဝေသို့သဒ္ဓိ အတူတည်း။

သယန္တ။=မြတ်စွာဘူရာရားသည်။ ပရာဘိဘူ = သူ
တပါးကို လွမ်းမိုးနှင့်သူသည်။ အဘိဘူ=အဘိဘူ မထော်
သည်။

ဂေါ်ကြော်+သဟဘူ သဒ္ဓိ ပန = ဂေါ်ကြော်-သဒ္ဓိ+
သဟဘူ-သဒ္ဓိတို့မှ (နောက်၌) ကား။ ယောနံ=တို့၏။ (၀၁)
တို့ကို။ “ဇန်နဝါရီတော့ နော စေ” (၂၁ ၀၄) တိ=ဟူသော
သုတိဖြင့်။ နော = နော-အပြုသည် လည်းကောင်း။ ဝေါ=ဝေါ-
အပြုသည် လည်းကောင်း။ ဝါ=အချို့။ ဟောတိ=၏။ ဂေါ်ကြော်-
ဘူနော, ဂေါ်ကြော်ဝေါ, ဂေါ်ကြော်=ဂေါ်ကြော်စိတို့သည်။ ။
သဟဘူနော, သဟဘူဝေါ, သဟဘူ = သဟဘူမည်သော
သူတို့သည်။ သေသံ = အကြံးသည်။ ဝေသို့သမံ =. ဝေ-
သို့သဒ္ဓိနှင့် တူ၏။

(ဦးကာရန်ပုဂ္ဂိုင် ဝေသို့သဒ္ဓိဂိုဏ်း ပြီး၏)

ဦးကာရန်ပုဂ္ဂိုင် သဗ္ဗားသုဒ္ဓိဂိုဏ်း

(၀၅) ကူတော့။

ကူတော့ =. ကူ-ပစ္စယန္တပုဒ်မှ (နောက်၌)။ နော =
နော-အပြုသည်။ ဟောတိ =ဖြစ်၏။

ကူပစ္စယန္တတော့ =. မှု။ ပရေသံ =: ကုန်သော။
ယောနံ=တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ ပုဂ္ဂိုင် = ပုဂ္ဂိုင်အရာ၌။ ဝါ=
အချို့။ နော = သည်။ ဟောတိ =၏။ သဗ္ဗားနော = ဘုရား

ရင်တို့သည်။ အညဗြ = နော-မပြုသောပက္ခို။ “လာ ယောနံ
ဝေါ ပုမေ” (၂၊ ၈၃) တိ = ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ န ဝေါ =
ဝေါ-မပြုရ။ (ကသွာ = အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမှုကား)။
“ကူတော” တိ = “ကူတော” ဟူ၍။ ဇန်ဘီဟိ = ဇန်ဘီ
ဂိုက်းသွေ့ပိုမှု။ပုထဏ္ဍရဏာ = အသီးပြုခြင်းကြောင့်တည်း။။
ယောလောပေ = ယော-ခိုဘတ်ဂို ချေလတ်သော်။ သဗ္ဗည်။ =
မြတ်စွာဘုရားတို့သည်။ ဘော သဗ္ဗည်၊ သဗ္ဗည်။ = အို-မြတ်စွာ
ဘုရား။ (ဘောဇွဲ့) သဗ္ဗည်နော၊ သဗ္ဗည်။ = အို-မြတ်စွာ
ဘုရားတို့။ ဇန်ဘီ = ဤသွေ့အစရိုသည်တည်း။

မဂ္ဂည်။ = မဂ္ဂည်။-သွေ့ပိုသည်လည်းကောင်း။ (၅) ဂို။ =
ဂိုသွေ့ပိုသည်လည်းကောင်း။ ဇန်ဘော = ဤသွေ့သော
သွေ့ပိုတို့သည်။ ဇံ = ဤသွေ့သွေ့အတူတည်း။

မဂ္ဂည်။ = လမ်းမှန်ဂို သိသောသူ။ ဓမ္မည်။ =
အကြောင်းကို သိသောသူ။ အဇွဲည်။ = အကျိုးကို
သိသောသူ။ ကာလည်။ = အခါကို သိသောသူ။
ဇွဲည်။ = ညဉ်အပိုင်းအခြားကို သိသောသူ။ မဇွဲ-
ည်။ = အတိုင်းအရှည်ကို သိသောသူ။ ကတည်။ = သူ
ကျေ-နှုံးကို သိသောသူ။ ကထည်။ = စကားကို သိသော
သူ။ ဂည်။+ဂို = ပညာနှုံး။

ဇွဲ = ဤအရှုံး။ “ရာ၏ကူ” (၅၊ ၃၀)၊ “ရတော
ဌာတော” (၅၊ ၃၉)၊ “ကမ္မာ” (၅၊ ၄၀) တိ = ဟူကုန်
သော။ တိသု သူဇွဲသု = သုံးသုတ်တို့။ ကူပစ္စယသု =
ကူပစ္စယန္တပုံးကို။ ဂဟိုတဇွဲ့ = ယူအပ်သည်၏။ အဖြစ်
ကြောင့်။ ဝေဒရှာအာဘယာ = ဝေဒရှာ အစရိုကုန်သော။
ရူပစ္စယန္တာ = ရူပစ္စယန္တပုံးတို့ကို။ ဂဟိုတာ = မယူအပ်ကုန်။

(ဦးကာရန်ပုလိုင်သဗ္ဗည်။-သွေ့ပိုက်း မြို့ော်။)

ဦးကာရန် = ဦးကာရန်ပုလိုင် မြို့ော်။

ဉာဏ်ပုဂ္ဂိုင် ဂေါသဒ္ဓဂိုဏ်း

ဂေါ = ဂေါသဒ္ဓ တည်။ သိ = သိ ဝိဘတ် သက်။ သိ
လောပေါ့ = သိဝိဘတ်ကို ချေ။ ဂေါ = နွားသည်။

(၆၇) ဂေါသံ + ဂ + သိ + ဟိ + နံ့သူ ၈၂၀ + ၈၀၅။

အ ဂ သိ ဟိ နံ့သူ = ဂ-အမည်ရှိသော အာမန္တဏ
(အာလုပ်) သိ-ဝိဘတ် + ဟိ-ဟိဘတ် + ဟိ-ဝိဘတ် +
နံ့-ဝိဘတ်မှ တပါးသော ဝိဘတ်တို့ နွောင်းရှု။ ဂေါသံ =
ဂေါ-သဒ္ဓိ၏။ (၀၇)ကို။ ၈၂၀ + ၈၀၅ = ၈၂၀-အမြဲ + ၈၀၅-အမြဲ
တို့သည်။ ဟောနှီး = ဖြစ်ကုန်၏။

ဂ သိ ဟိ နံ့ဝိဘတ်သူ = ဂ + သိ + ဟိ + နံ့-ဝိဘတ်တို့
သည် ဉြှုံးအပ်ကုန်သေား၊ ဝိဘတ်သူ = ဝိဘတ်တို့ နွောင်းရှု။
ဂေါသဒ္ဓသူ = ဂေါ-သဒ္ဓိ၏။ (၀၇) ကို။ ၈၂၀ + ၈၀၅ =
တို့သည်။ နိစံ = အမြဲ၊ ဟောနှီး = ဖြစ်ကုန်၏။

(၁၇၀) ဥဘ + ဂေါဟိ ဋ္ဌာ။

ဥဘ + ဂေါဟိ = ဥဘ-သဒ္ဓ + ဂေါ-သဒ္ဓိဝါးမှ (နောက်
ဖြစ်ကုန်သော)။ ယောနံ့ = ယော-ဝိဘတ်တို့၏။ (၀၇) တို့ကို။
ဋ္ဌာ = ဋ္ဌ-အနုဗုန်မှတ်ချက်ပါသော ဉြှုံးအမြဲသည်။ ဟောတိ =
ဖြစ်၏။

ဥဘ + ဂေါဟိ = ဥဘ-သဒ္ဓ + ဂေါ-သဒ္ဓိဝါးမှ။
ပရေသံ = ကုန်သေား၊ ယောနံ့ = တို့၏။ (၀၇) တို့ကို။
ဋ္ဌာ = သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဂါဝေါ, ဂဝေါ = နွားတို့
သည်။ ဘော ဂေါ = အို-နွား။ (ဘောနွော) ဂါဝေါ,
ဂဝေါ = အို-နွားတို့။

(၇၂) ၈၂၄ + ၆၆။

အဲမြဲ = အံ-ဝိဘတ် နွောင်းရှု။ ၈၂၄ = ၈၂၄-အမြဲသည်။
ဟောတိ = ၏။

အံဝစနေ = ၏။ ဂေါသာ = ၏။ (၁၇) ကို။ ဝါဒ =
သည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဝါ၊ ဝါ၊ ဝံ =
နွားကို။ ဝါဝါ၊ ဝါဝါ = တို့ကို။

(၃၁) နာသာ။

နာသာ = နာ·ရိဘတ်၏။ (၁၇) ကို။ အာ = အာ·
အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

ဂေါတာ = ဂေါ·သ္ဒိပိမှု။ ပရသာ = သော။ နာသာ =
၏။ (၁၇) ကို။ အာ = သည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောတိ =
၏။ ။ ကေဝဏ္ဏတ္ထာ = ကေဝဏ္ဏ အာအေသ၏။ အဖြစ်ကြောင့်။
နှ သဗ္ဗာအေသော = နာ·ရိဘတ်တရုလုံးကို အာ·ပြုသည် မဟုတ်။
“ပဋိမိယံ ပရသော” (၁၊ ၅) တိ = “ပဋိမိယံ ပရသာ”
ဟူသောသူတ်သည်။ ဝဏ္ဏန္တာ = လိုက်လတ်သော။ “အာရိ·
သာ” (၁၊ ၁၆) တိ = “အာရိသာ” ဟူ၍ ပရဘာသာ လာ
သောကြောင့်။ နာသာ = နာ·ရိဘတ်၏။ အစ နှံ·မျည်းကို။
အာ = အာ·အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ပရလောပေါ့ =
နောက် အာ·သရကို ချွေး ဝါဝါ၊ ဝါဝါနဲ့၊ ဝါဝါ၊ ဝါဝါနဲ့ =
နွားဖြင့်။ ဂေါဟို၊ ပေါ်ဟို = တို့ဖြင့်။

(၆၉) ဝံ သေန။

သေန = သ·ရိဘတ်နှင့် တက္ကာ။ ဝံ = ဝံ·အပြုသည်။
ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သေ = သ·ရိဘတ် နွောင်းရှုံး။ ဂေါသာ = ဂေါ·သ္ဒိ
၏။ (၁၇) ဂေါ·သ္ဒိကို။ သေန = သ·ရိဘတ်နှင့် သဟ =
တက္ကာ။ ဝံ = ဝံ·အပြုသည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောတိ = ၏။
၃, [၁၄] ဝံ၊ ဝါဝါသာ၊ ဝါဝါသာ = နွားအား။

ကစာယန = ကစာည်းကျမ်း၌။ “ဝံစေတရမာနာနံ”
 ထိ = “ဝံစေတရမာနာနံ” ဟူသော။ ပါဋ္ဌး = ပါဋ္ဌးတော်
 ကို။ ပိုစွဲ = ခွဲ၍။ နံမြို့ = နံ-ရိဘတ် နွောင်းရှု၌။ ဗုဏ်စန-
 မော် = ဗဟိုရုရွှေ “ဝံ” ရှုပိုးသာလျှင်။ သာမိတ် = ပြီးစေ
 အပ်၏။ ဗုဒ္ဓ = ဗုဒ္ဓမောဂလွှာန်ကျမ်း၌။ “ဝံဝံ သိဂ္ဗနာ သိဂ္ဗ”
 ထိ = “ဝံဝံ သိဂ္ဗနာ သိဂ္ဗ” ဟူသော (ကာမဇာတ်)
 ပါဋ္ဌးတော်ကို။ အသုန်တော် = မြင်ရသောကြောင့်။ ကေ-
 ဝစန္တ = ကေဝစ် ဝံ-ရှုပိုးလည်း။ သာမိတ် = ပြီးစေအပ်။

[ဝံဝံ သိဂ္ဗနာ သိဂ္ဗ။ ဝွှေမာနသု ဝွှေတိုး
 (ကာမဇာတ်ပါဋ္ဌး၊ ဇာတကာ၊ ပဋိမ၊ နှာ ၂၄၆။)]

သိဂ္ဗနာ = ဦးချို့ရှိသော။ ဝံ = နား၏။ သိဂ္ဗ = ဦးချို့သည်။
 ဝွှေမာနသု = [ကြိုးလေ ကြိုးလေ။ ဝွှေတိုး ဗုဏ် = တုတ်လေ တုတ်လေ
 ဖြစ်သက္ကားသို့။ (အနက်ပေး)။]

(၇၀) ရှုနှံ ၁ နံနာ။

နံနာ = နံ-ရိဘတ်နှင့် တက္ကာ။ ရှုနှံ = ရှုနှံ-အပြုသည် လည်း
 ကောင်း။ ၁ = ဝံ-အပြုသည် လည်းကောင်း။ ဟောတိ = ၏။

နံဝစန္တ = နံ-ရိဘတ်နှင့်။ သဟ = တက္ကာ။ ဂေါသု =
 ၏။ (၀၁) ကို။ ရှုနှံ ၁ = ရှုနှံ-အပြုသည် လည်းကောင်း။
 ဝံ ၁ = ဝံ-အပြုသည် လည်းကောင်း။ ၀၁ = အချို့။ ဟေ-
 တိ = ၏။ ရှုနှံ, ဝံ, ဂေါနံ = နားတိုးအား။ ဂါဝါ, ဂါဝါမှာ,
 ဂါဝါသွား, ဂါဝါ, ဂါဝါမှာ, ဂါဝါသွား = နားမှာ။ ဂါဝါ, ဂါဝါ,
 ဂါဝါသို့။ ဂါဝါ, ဂါဝါမှာ, ဂါဝါသို့ = နား၌။

(၆၀) သူ့ ၅၀။

သူ့ = သူ-ရိဘတ် နွောင်းရှု၌။ ဂါဝါ+ဂါဝါ = တိုးသည်။
 ၀၁ = အချို့။ ဟောနှံ = ကုန်၏။

သူမှိ = ၌။ ဂေါသု = ၏။ (၀၁) ကို။ ၈၀၀+၈၀၀ =
လိုသည်။ ၀၁ = အချို့။ ဟောနှိ = ကုန်၏။ ၈၀၈၀၁၊ ၈၀၈၁၊
ဂေါသု = စွားတို့။

(အြကာရန်ပုဂ္ဂိုင် ဂေါသနပါဂိ၏ ပြီး၏)

ဂေါသု = ဂေါသနပါ၏။ (၀၁) ကို။ ဂေါကာအ-
သာ = ဂေါကာ-အမြဲကို။ န ကတော = ကစ္စည်းကျမ်း၌။ ၌ကဲ့သို့
မပြုအပ်။ (ဂုသွာ = အဘယ့်ကြောင့်နည်း ဟူမှုကား)။ သနနှံ-
ရွှော = ဂေါကာ-သနပါ၏။ (ဂေါသနပါမှ) သနပါတပါး၏။
အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ ဟိ = မှန်၏။ ဂေါကသဒ္ဓာ = ဂေါကာ-
သနပါကို။ သွေးသွေးသွေးသွေး = ပါတ် ခုနစ်သွေးသွေး။
ဒီသွေးတိ = မြင်ရ၏။ ဇုတိ = ဤသို့ သိအပ်၏။

ဂေါ = ဂေါသနပါကို။ ဥသူ+ဘူမိ+ပသူ+ရံသိ+
ဒီသာ+ဝိစာ+မြှေ+စက္ခသူ = မြှေး+မြေ+သာ၊ ကောင်
+အရောင်+အရပ်မျက်နှာ+စကား + ရေ + မျက်ဒိတို့။
လည်းကောင်း။ သရော စ = နတ်ပြီသွေး၌ လည်းကောင်း။
ဝိရော = ဝိရောစိနှုံး လည်းကောင်း။ ဇုတ် = ဤသို့။
ဒသသူ = ဆယ်ပါးကုန်သာ။ အဇွေးသူ = အနက်တို့။
ဂုဇွေး = ဆုံးအပ်၏။

အြကာရန် = အြကာရန်ပုဂ္ဂိုင် ပြီး၏။

ပုဂ္ဂိုင် = ပုဂ္ဂိုင်သည်။ ဇုတ် = ပြီးပြီ။

လွှိုင်ရိယ်း

အာကာရန်လတ္ထိလိုင် ကညာသွေးဂိုဏ်း
 ကညာ = သတိသမီးသည်။ သိလောပေါ့ = သိ-ဝါဘတ်ကို
 ချေ။

(၁၁၁) စာ။

အာ = အာ-အကွဲရာသည်။ ဟော = ဟာ-အမည်ရှိသည်။
 ဟောတိ = ဖြစ်၏။

လွှိုင်ယံ = လွှိုင်လိုင်။ ဝါယာမာနသု = ဖြစ်သော။
 နာမသု = နာမပုံ၏။ အနော = အဆုံး၌။ ဝါယာမာနာ =
 ဖြစ်သော။ အာကာရော = အာ-အကွဲရာသည်။ ပသညော့ =
 ဟာ-အမည်ရှိသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ “နော၊ ဟောတိလာပေါ်
 ဝါ” (၂၁၁၅) တိ = ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ ဝါ = အချို့။
 ယောလောပေါ့ = ယော-ဝါဘတ်ကို ချေ။ ကညာ၊ ကညာ-
 ယော = သတိသမီးတို့သည်။ “ဟမြှောခါတေ” (၂၁၆၀)
 တိ = ဟူသာသုတ်ဖြင့်။ ဂသု = ဂ-မည်သော အာမန္တဏာ
 (အာလုပ်) သိ-ဝါဘတ်ကို။ ဝါ ဗေး = အချို့ ဗေးပြု။ (ဟော)
 ကညော၊ ကညာ = အို-သတို့သမီး။ (ဟောနော့) ကညာ၊
 ကညာယော = အို-သတို့သမီးတို့။ “ဟော သံ + သာ +
 သာယံ + တိ’သူ” (၂၁၆၃) တိ = ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ အံမြို့ =
 အံ-ဝါဘတ် နွောင်းရှုံး။ ရသော = ရသုပြု။ ကညံံ = သတို့
 သမီးကို။ ကညာ၊ ကညာယော = တို့ကို။

(၄၅) ဟ + ပတေ + ကသိုံး နာဒီနံ ယ + ယာ။

ဟ + ပဟော = ဟ+ပ တို့မှု (နောက်၍)။ ကသိုံး =
 ကော်အနောက်၍ (ဝါဘတ်တာနံ = စီရှင်အပ်ကုန်သော)။ နာဒီနံ =

နာ·အစရှိသော ရိဘတ်ငါးလုံးတို့၏ ။ (၀၁) လိုကိုးတာ+ယာ = အစိုး-အပိုင်း ယာ·နောင် ယာ-အပြု+ဝ-နောင် ယာ-အပြု+ဂါး ည်+ ပော့+ဗို့ = ကျွန်ု၏။

ယာ+ပတော = ၅။ ကေဖွေ = ၅။ (လိုပါးယာနဲ့ = ၁၅။
ယော)။ နှာခိုနဲ့ = နာ·အစရှိကုန်သော။ သို့ ရိဘတ် ပုံ-
ယန္တာနဲ့ = သို့-ရိဘတ် အဆုံးရှိကုန်သော ရိဘတ်ငါးလုံးတို့၏။ (၀၁) လိုကိုး ယယာထူးမဲ့ = တိုင်း။ ယ+ယာ = ယာ·နောင်
ယ-အပြု+ဝ-နောင် ယာ-အပြုတို့သည်။ ဟောနဲ့ = ဘုံး၏။
ကျွေားမှ = ပြု။ ကညာဘို့၊ ကညာဟို = စုံပြု။ ကညားယ =
အား။ ကညာ့နဲ့ = တို့အား။

(၁၀၃) ယံ။

ယံ = ယံ·အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ယ+ပတော = ယ+ပ-တို့ပူး။ ပရသူ = အသေး သို့-
နော = ၏။ (၀၁) ကို။ ၀၁ = အချို့။ ယ = ယ-အပြုသည်။
ဟောတိ = ၏။ ကညာ့ယံး၊ ကညာ့ယ = သတို့သမီး၍

“ယပတောကသို့” နာခိုနဲ့ ယ+ယာ” (၂၁၄၅) တိ ၁ =
ဟူသောသုတ်၏။ လည်းကောင်း။ “ယံ” တိ ၂။ ၁၀၃
၁ = “ယံ” ဟူသောသုတ်၏။ လည်းကောင်း ဗုဒ္ဓမော် အော-
ဝါဒါနဲ့ = ဤအပဝါသုတ်တို့၏။ ရိယာယ = ၈+ယာ+ယ-
ပြုသော အရာ၍။ ဖိုသူ = ဖို့အပြု၏။ ဥသုဂ္ဂိုလ် = ဤကု-
သော ဥသုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်သည်၏။ အဖြစ်ကြောင့် ပေါ်လို့ ၃-
အပြု၏။ ဖြစ်ခြင်းသည်။ နှစိုး = မန္တုး ဣာ့လို့ = ဟို့ခို့။
သို့နော = ၏။ ဗဟိုလာမိကာရာ = “ဗဟိုလ” ဘုတ် ပိုက်
ခြင်း ကြောင့်။ “သွာ+ဟို+သို့နဲ့” (၂၁၉၃) ပို့သို့နဲ့
“သွာဟိုသို့နဲ့ မှာဘို့မှု” သုတ်ဖြင့်။ ဖိုကတေ = ဖို့ပြုအင်ဆုံး
ရှိသော။ “သသ-သဟသယိုမှု” ဟို-ကူးသာ ပို့ပျော်လှုံး

ထိန္ဒဗီ = ပြီး၏။ အသသဟသိမ့် ဓာတုမ့် = တသောင်းသော လောကခာတ်တိုက်၍။ ။ကညာသူ = သတ္တိသမီးတို့၍။

သွား = သွား-သွှေ့သည် လည်းကောင်း။ (၁)။ ဝသူ- ဓာတေသာ = ဝသူဓာ-အစရိုသောသွှေ့တို့သည်လည်းကောင်း။ ငံ = ဤကညာ-သွား အတူတည်း။

သွား = ယုံကြည်မြင်း။ မေဓာ = ဖောက်လွှင်း သိမြင်တတ်သော ပညာ။ ပညာ = အပြားအားဖြင့် သိတတ်သော ပညာ။ ရိန္တာ = ရိန္တာသုံးပါး။ (၁၀) အကတ်။ ရိန္တာ = ကြိမြင်း။ မန္တာ = သိတတ်သော ပညာ။ တဏ္ဍာ = တပ်မက်တတ်သော တဏ္ဍာတရား။ ဂဏ္ဍာ = စောင်း။ ဇန္တာ = အလိုရှိမြင်း။ မျှေား = တွေ့ လောင်း။ ဇော် = တုန်လှုပ်မြင်း။ မာယာ = လှည့်ပတ်မြင်း။ မေတ္တာ = ချုပ်မြင်း။ မဲ့တ္တာ = အတိုင်းအရည် သိတ္တာ = အကျင့်။ ဘိတ္တာ = ဆွမ်း။

ဇယ် = မြင်းခေါင်း။ ဂိဝါ = လည်ပင်း။ (၁၀) အစားဥဇ္ဈားမီံရှိ = လျား။ ဝိစာ = စကား။ ဆာယာ = အမြိုပ်။ အာသာ = အလို့။ ဂို့ = မြစ်။ နာဝါ = လျော့။ ဂိုယာ = ဂိုယာ။ သေနာ = စစ်တပ်။ လေခါ = အ ရေးအသား။ သာလာ = စရုပ်။ မာလာ = ပန်း။ ကေလာ = အချိန်အခါ။ (၁၀) ကမ်း။ ပူဇာ = ပူဇော် မြှင့်။ ဒိဋ္ဌာ = မြော်။ တူး ပျော်ပါး ကစားမြင်း။

ပိပါသာ = ရေသိပိမြင်း + ရောက်မြင်း။ ဝေ- အနာ = ခံစားမြင်း။ သညာ = အနှစ်ပြု၍ သိမြင်း။ စေ- တနာ = စော်မြင်း။ တသိနာ = သိပ်မြင်း။ ပဇာ = သည့်ဝါး။ ဒေဝတာ = နတ်။ ဝန္တကာ = ငံး။ ဂေါဓာ = ဖွတ်။ ဗလာကာ = ချို့င်းအောက်။ ပရိသာ = ပရိသတ် လေးပါး။ သဘာ = ပူလမ်းသဘင်း။

ဦးကာ = သန်း၊ သေအာလိကာ = ဆိတ်ဖလူးပင်၊
လံကာ = သီဟိုင်္ချွှန်း၊ သလာကာ = မျက်စဉ်းတံ +
စာရေးတံ + မဲ-စသည်။ ဝါလှကာ = သဲ၊ သီခါ =
ဦးစွန်း + အမောက်။ ဂသာခါ = ဂသာခါ နက္ခတ်။
ဂသီခါ = လမ်းခရီး၊ သာခါ = သစ်ခက်။ ဝါစာ =
စကား၊ [ဝွာ = မကောင်းသော ရန်း(ရဲ)။] ဝွှေ့ကာ =
စိန်းမမြှုံး၊ ဇွဲ့ကာ = ဆံကျစ်+အပေါင်း၊ ယွဲ့ကာ =
အပေါင်း။

ဇွဲ့ကာ = ဇွဲ့နက္ခတ်။ သောဇွဲ့ကာ = နာမောင်း။
ဂတ္ထာဇွဲ့ကာ = ဆန့်ကျင်ဘက် စကား၊ ကရာဏာ = သနား
ခြင်း။ ဝနိတာ = စိန်းမ။ လတာ = နွယ်။ ကထာ =
စကား၊ နိဒါး = အိပ်ခြင်း။ သူဓာ = နတ်ပြီး၊ နတ်
ထမင်း။ (၀၁) အက်တော့၊ ရာဓာ = ရာဓနက္ခတ်။ ဝါ-
သနာ = ထံခြင်း။ သီးသပါ = ထန်းဆင်ပင်။ (၀၁)
ယင်းတိုက်ပင်။ ပပါ = ရေအိုးစင်+ရေချမ်းစင်။

ပဘာ = အရောင်။ သီမာ = အပိုင်းအခြားး၊
ခမာ = သည်းခံခြင်းး၊ ဆာယာ = အရိုင်း၊ [အာယာ =
မယား၊ (ရဲ)။] ခွဲ့ဗျာယာ = မင်းသမီးး၊ သက္ကရာ =
ကျောက်စရုစ်။ သုရာ = သေရည်။ ဒေါလာ = ယော်+
ပုခက်။ တူလာ = ရှိန်း(၀၁) စင်း။ သီလာ = ကျောက်။
လီလာ = တင့်တယ် စံပယ်ခြင်းး၊ လာလာ = တံတွေးး
လော = ဖာလာသီးး(၀၁) တံတွေးး၊ မေခလာ =
ခါးကြီး+ခါးပတ်။ ကလာ = အစိတ်း(၀၁) ကခြင်း+
သီဆိုခြင်း+တီးမှုတ်ခြင်းး။

ဝွှေ့ဝါ = မြည်းမှု၊ အလမ္မာသာ = အလမ္မာသာ
နတ်သမီးး၊ မူသာ = မိုက်ခွက်။ မူးသာ = သော်သာ။
(၀၁) တံတော်း။ သူလသာ = သူလသာမည်သော စိန်းမှု။

ဒီသာ = အရပ်မျက်နှာ။ နာသာ = နာခေါင်း။ ဇဏာ = လရောင်။ (၀၅) လရောင်နှင့် ယဉ်သော ညွှဲ။ ဂဟာ = လိုက်ဂူ။ ဤဟာ = အားထုတ်ခြုံး။ လသိကာ = အစေး။ ဝသုဓာ = မြေတိုး။

အမွာ + အန္တာ + အမွာ သွေ့ ရုပ်ထူးပျား

(၆၁) န + မွာဒီဟီ။

အမွာဒီဟီ = အမွာ-စသောသွေ့တို့မှ(နောက်၌)။ န = င-အပြု မဖြစ်။ ဤတိ = ဤသုတ်ဖြင့်။ အမွာ+အန္တာ+အမွာဟီ = အမွာ+အန္တာ+အမွာ သွေ့တို့မှ။ ပရသာ = သော။ ဂသာ = ဂ-အမည်ရှိသော အာလုံ သိ-ဂဘတ်၏။ (၀၅) ကို။ ကော-ရာ+ဘာဝ = င-အကွေရာ အပြု မဖြစ်လတ်သော်—

(၆၂) ရသော ၀၅။

ရသော = ရသာအပြုသည်။ ၀၅ = အချို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

၈၀ = ဂ-မည်သော အာလုံ သိ-ဂဘတ် နောင်းရှုံး။ အမွာဒီနံ = အမွာ-စသော နာမ်ပုဂ္ဂတို့၏။ အစိတ်အာ-သရ၏။ (၀၅) ကို။ ရသော = သည်။ ၀၅ = အချို့။ ဟောတိ = ၏။ ကောအမွာ၊ အမွာ = အို-အမို။ ဤစွာဒီ = ဤသို့ စသည်တည်း။ သေသံ = အကြိုင်းသည်။ ကညာဝ = ကညာ- သွေ့ကဲ့သို့ တည်း။ ၇၅။ = ဤအတူ။ အန္တာ၊ အမွာ = အို-အမို။

သဘာ+ပရီသာ သွေ့ ရုပ်ထူးပျား

သဘာ+ပရီသာဟီ = သဘာ-သွေ့+ပရီသာ-သွေ့တို့မှ (နောက်ဖြစ်သော)။ သို့နော = “^{၃၁}ဘတ်၏။ (၀၅) ကို။ “တိ” သဘာပရီသာယာ” (၂၁ ၁၀၄) တိ = “တိ” သဘာပရီ-သာယာ” ဟူသာသုတ်ဖြင့်။ တိ = တိ-အပြုသည်။ ၀၅ =

အချို့။ ဟောတိ = ၏။ ။ “ယော သူ” (၂၁၆) မာဒိနာ = “ယော သံ သာယံ+တို့သူ” ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ ရသော = ရသုပြုသည် ရှိသော။ သဘတ်း = သဘတ်း စသော ပြယ် ပြီ၏။ သဘတ်း၊ သဘာယံ၊ သဘာယ = ပွဲလမ်းသဘင်္ဗ္ဗ်။ ပရိသာတ်း၊ ပရိသာယံ၊ ပရိသာယ = ပရိသာတ် အစဉ်းအဝေး၌။

[“တဲးခွဲသ မဟ.မြှော၊ နိုထိန္ဒာ သမို ပရိသာတ်”
(တို့သန်ပါ၏၊ သမ္မဝဏေတ်)]

“လူတိ ဘဂဝါတသို့” ရိုသတိ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ က ယံဝိဝုံတိ။
(မူဂျာ၏ ၄၅၃ ခုံ၊ သူတ်)

စသော မြန်မာစာမူတို့၏ နိုဂါးတိကင်းသော “ရိုသာတ်”
ပြယုဂ်ယင်၏။

“တတော မဟာပရိသတ်း၊ အဝေါဝ လူသံသတ္တေမော”
ဟူသော ဂေါတမိတေရိကာပဒါန် သီဟို့၏ စာမူ၏ “ပရိသာတ်း”
ဟု ပါ့၍ ထင်၏။]

(အာကာရန်ဇူးလို့လို့ ကညာသ္ဒ္ဓိဂ်း ပြီး၏။)

အာကာရန်း = အာကာရန်ဇူးလို့လို့ ပြီး၏။

လူကာရန် လူဇူးလို့လို့ မတိသ္ဒ္ဓိဂ်း

မတိ = အသိပြု၏ ပညာသည်။ ယောမို = ယော-
ဂါးဘဏ်း—

(၁၁၀) ၈ + ဇူးလို့လို့။

ဇူးလို့လို့ = ဇူးလို့လို့၏။ ပေါ့ = ပ-အမည်ရှိသည်။ ဟော-
တိ = ဖြစ်၏။

ဇူးလို့လို့ = ၟ။ ဝတ္ထုမာနသာ = သော။ နာမသာ = နာ၏
ပုံး၏။ အနေ့ = အဆုံး၌။ ဝတ္ထုမာနာ = ကုန်သော။ ဇူးလို့လို့ +
ဝဏ္ဏာ = ဇူးလို့လို့သရ+ဥဝဏ္ဏာသရတို့သည်။ ပသညာ = ပ-အမည်
ရှိကုန်သည်။ ဟောန်း = ဖြစ်ကုန်၏။

(၁၁၆) ယောက်ပသိ + ဝဏ္ဏသု။

ယောက် = ယ-အကွဲရာ နှောင်းရှုံး။ ပသိ = ဝ-အမည်
ရှိသော။ ဇူဝဏ္ဏသု = ဇူဝဏ်သရණ့။ (၀၇) ကို။ လော-
ပေါ် = ကျေခြင်း+ချေခြင်းသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ယကာရေ = ၌။ ပသိညီသု = သော။ ဇူဝဏ္ဏသု = ၏။
(၀၇) ကို။ လောပေါ် = သည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောတိ =
၏။ “ပရော ကွစ်” (၁၁၂) တိ = “ပရော ကွစ်”
သုတ်မှု။ အနုဝဏ္ဏတ် ကွစ်ဂုဟဏာ = လိုက်သော ကွစ်-သွေ့
ကြောင့်။ ယော ပရော = ယ-အကွဲရာ နှောင်းရှုံး။ စကာရာ+
ပုံ့ပုံရှုပါနီ = စ-အကွဲရာ အပြု + ပုံ့ပုံရှု အပြုတိသည်။ န
ဟောနှီး = မဖြစ်ကုန်။ မတျော့ = ပညာတိသည်။ အညွှတ် =
ဇူဝဏ် မကျေသော ပက္ခါး။ “ဇန်” (၂၁၁၅) ဒီနာ =
“ဇန်၊ ပေါ်တိယပေါ် ဝါ” သုတ်ဖြင့်။ ယောလောပေါ် =
ယော ဂိုဘတ်ကို ချေ။ မတိ, မတိယော = ပညာတိသည်။
ဘော မတိ, မတိ = အို-ပညာ။ မတျော့, မတိ, မတိယော =
အို-ပညာတိ။ မတိ° = ပညာကို။ မတျော့, မတိ, မတိယော =
တိုကို။ မတိယော = ပညာဖြင့်။ မတိဟို, မတိဘို = တို့ဖြင့်။
မတျော့, မတိယော = ပညာအား။ မတိနံ = တို့အား။ သွှေ့နော =
သွှေ့-ဂိုဘတ်ကို။ ယံ = ယံ-ပြု။ မတျော့, မတိယော, မတိယော =
ပညာ။ မတိသူ = တို့။

ပတ္တိ = ပတ္တိ-သွေ့ လည်းကောင်း။ (၅)။ ဆရိ =
ဆရိ-သွေ့ လည်းကောင်း။ ဇူစွာဘို = ဗြို့သွေ့ အစရှိသည်။
ငံး = ဗြို့မတိ-သွေ့ အတူတည်း။

ဝတ္ထိ = ခြေထျင်တု။ ယုတ္ထိ = အသင့်ယုတ္ထိ။
ရုတ္ထိ = သုတ်၏ အဖွင့်။ (၀၇) အသက်မွေးခြင်း။ (၀၇)
အုတ္ထိခြင်း။ ဘိတ္ထိ = ကျော်စောခြင်း။ မုတ္ထိ = လွတ်ခြင်း။

(၀၁) နိဗ္ဗာန်။ တို့ = ရောင့်ရဲခြင်း။ ခွဲ့ = သည်းခံခြင်း။ ကွဲ့ = တင့်တယ်ခြင်း။ (၀၁) ထွန်းပခြင်း။ သွဲ့ = ဖြေားအေးခြင်း။ တွဲ့ = ပါ့။+အစဉ်။ သို့ = ပြီးစီးခြင်း။ သု့ = စင်ကြယ်ခြင်း။ (၀၁) နိဗ္ဗာန်။ ဇူး = ပြည့်စုံခြင်း။ (၀၁) တန်ခိုး။ ဂျွဲ့ = ကြီးပွားခြင်း။ ဗျွဲ့ = သိခြင်း။ ဗောဓိ = မားကြော်။ (၀၁) သမ္မတုတေသာ်။

ဘူး = မြေားတိ = ပုံးသန္တေ နေခြင်း။ ဒီတိ = နှစ်သက်ခြင်း။ သူတိ = သားဖွားခြင်း။ (၀၁) အသံ။ (၀၁) မောင်။ နှုံး = နှစ်သက်ခြင်း။ သွေ့ = ပုံးသန္တေ။ သောကို = ခါး။ [သာကို = တင်းတိမ် ကန့်လန့်ကာ၊ (ရဲ့)] ကော်း = ကုပ္ပါး။ (၀၁) အစွန်း။ ဒီး = မှားသောအမြင်။ ဂုံး = နိုးရှေ့ခြင်း။ [ဂုံး = အရှယ် ပြီးခြင်း (ရဲ့)] ကုံး = နှစ်သက်ခြင်း။ ယုံး = ငတောင် ရွေး။ ပါ့။ = ပါ့။။ (၀၁) အစဉ်း အား = ကမ်းပါး။ (၀၁) ကန်ဘောင် ကန်ရှုံး။ နား = ကျော်တောက်။ ကော်း = ကစားခြင်း+ပြက်ရယ်ပြခြင်း။

သတိ = အောက်မေ့ခြင်း။ မူတိ = အသိပညာ။ ဂတိ = အလား။ ဂုတိ = သေခြင်း။ ဂိတ် = လုံးလုံး။ ယုဝတိ = မိန်းမပျိုး။ (၀၁) သမ [လုလင်သမ၊ အဆိုပဲကို၊ ရဲလေ့၊ အလူ]။ ဂိကတိ = ဖောက်ပြန်ခြင်း။ ရတိ = မွေး၊ သျော်ခြင်း။ ရဲတိ = နှစ်သက်ခြင်း။ ရသွေ့ = အရောင်။ အသန် = ပို့ကြိုး။ ဝသန် = အဝတ်း၊ သူသန် = သောက်ရှုံးကြယ်+သောကြာကြယ်။ အရှုံးတိ = လက်ချောင်း+ခြေချောင်း။ ရုတ် = မြေး။ (၀၁) အမှုန့်၊ ခုံးတိ = [ရုံးတိ (ရဲ့)] စည်ကြီး။ ငောက် = သစ် သားကို ထွင်းသော စားကျင်း။ အင့်ရိုး = တော့ခုံး။ ဆရိ = အရော့။

ရတ္ထိသွေးရှုပ်ထူး

(၅၅) ရတ္ထာဒီဟီ ငွော သွှေ့နော။

ရတ္ထာဒီဟီ = ရတ္ထိ-အကရှိသော သွေးတို့မှ (နောက်၍
ဖြစ်သော)။ သွှေ့နော = သွှေ့-ဂါဘတ်၏။ (၀၁) ကို။ ငွော =
၏-အနုံန် မှတ်ချက်ပါသော အြို့-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

ရတ္ထာဒီဟီ = တို့မှ။ ပရသာ = ပေးသာ။ သွှေ့နော = ၏။
(၀၁) ကို။ ၀၂ = အချို့။ ငွော = ဆည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။
ရလွှာ၊ ရတုံး၊ ရဖို့ယံး၊ ရတ္ထာ၊ ရတ္ထိယာ = ညွှန်။ ရတ္ထိယူ =
ညွှန်တို့။ သေသံ = အကြောင်းသည်။ မတိယံး = မတိ-သွေးနှင့်
ထူး။

(ဗြိုကာရန်လွှာလိပ်စီ မဟိုသွေးရှုပ်စီး ပြီး၏)

ဗြိုကာရန် = ဗြိုကာရန် လွှာလိပ်စီ ပြီး၏

ဗြိုကာရန် လွှာလိပ်စီ အ ဘို့သွေးရှုပ်စီး

အိသီ = ကျွန်းမာရည်။ သိလောပေါ့ = သိရိဘတ်ကို
ချေ။ “ကေဝစနေ” (၂၁ ၆၄) စွာဒီနာ = “ကေဝစန
ပောသွေး+သောနံ” သုတ်ဖြင့်။ ရသော = ဤ-ကို ဤ-ရသာပြီ။
“ယေ ပသီ+ဝဏ္ဏသာ” (၂၁ ၁၁၆) တိ = ဟူသောသုတ်
ဖြင့်။ ဤပေားပါ = ဤ-တိချေ။ အိသော = ကျွန်းမတို့
သည်။ “အန္တာ” (၂၁ ၁၁၅) ဒီနာ = “အန္တာဟေတ္တိ
ယပေဟိ ၀၂” သုတ်ဖြင့်။ ယေပောပေါ့ = ယော-ဂါဘတ်ကို
ချေ။ အိသီ၊ အိသီယော = တို့သည်။ “ဂေ ၀၂” (၂၁ ၆၅)
တိ = “ဂေ ၀၂” ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ ရသော = ရသာပြီ။
သော အိသီ၊ အိသီ = အို-ကျွန်းမာ။ ဘောန္တာ အိသော၊
အိသီ၊ အိသီယော = အို-ကျွန်းမတို့။

(၃၃) ယံ ဒီတော့။

ဒီတော့ = ပ-အမည်ရှိသော ဤ-သရမှု (နောက်၌)။
ယံ = ယံ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ပသညီတော့ = ပ-အမည်ရှိသော ဤ-သရမှု။ ပရသော =
သော။ အံဝစနသော = ၏။ (၀၁) ကို။ ယံ = ယံ-အပြုသည်။
၀၁ = အချို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဒါသုံး၊ ဒါသိယံ၊ ဒါသိုံး =
ကျွန်မိန်းမကို။ ဒါသျာ၊ ဒါသီ၊ ဒါသိယော = တို့ကို။ ။
“ယပတေကာ” (၂၊ ၄၅) ဒီနာ = “ယပတေကသို့” နာဖိန်
ယ+ယာ” ဟူသောသူတ်ဖြင့်။ ယာ = ယာ-ပြု။ ဒါသျာ၊ ဒါ-
သိယာ = ကျွန်မိန်းမဖြင့်။ ဒါသိဟို၊ ဒါသိဘို = တို့ဖြင့်။ ဒါသျာ၊
ဒါသိယာ = အား။ ဒါသိန်း = တို့အား။ ဒါသုံး၊ ဒါသိယံ၊ ဒါ-
သျာ၊ ဒါသိယာ = ကျွန်မိန်းမ၍။ ဒါသိသူ = တို့၍။

မဟို = မဟို-သွေ့ လည်းကောင်း။ (၁)။ ကုလားနှိုး =
ကုလားနှိုး-သွေ့ လည်းကောင်း။ လွှာဗော်ယော = ဤသို့ စသော
သွေ့တို့သည်။ ငံး = ဤဒါသိ သွေ့ အတူတည်း။

မဟို = မြေ။ ဝေတရဏီ = ကြော်ပိုက်ချောင်းကဲ့။
၀၁။ = ရေကုန် + ရေအိုင်။ ပါ့ဗုလီ = သခွတ်ပင်။
ကာလီ = ငှက်ပျောပင်။ ယုံး = နွေ့ ညွှဲ ဖြစ်သော
အစိတ်နာရီ။ နာရီ = မိန်းမ။ ကုမာရီ = သတို့သမီး။
တရဏီ = မိန်းမပျို့။ ၀၁ရဏီ = နတ်ဝင်မ။ မြာ့ဟွာဏီ =
ပုလေးမ။ သမီး = မိတ်ဆွေမ။

ငန္တဗီ = ကချေသည် နတ်သမီး။ ကိန္တရီ = ကိန္တ-
ရာမ။ နာဂီ = နဂါးမ။ ော် = မို့ရား။ (၀၁) နတ်
သမီး။ ယက္ခား = ဘီလူးမ။ အမီး = ဆိတ်မ။ မိရီ = သမင်မ။
၀၁နရီ = မျောက်မ။ သူကရီ = ဝက်မ။ သီးရီ = မို့သီး မ။
ဟံသာ = ဟသာမ။ ကာကီ = ကူးမ။ ကုလားနှိုး - ပြု၍ မ။

၂၂၂

ပယောဂသဒ္ဓနသူ ၌ ဗုဒ္ဓကာရန်လွှဲစိတ်

ဝေတရဏီသဒ္ဓါ ရုပ်ထူး

၁ = အထူးကို ဆိုပြီးအံ့။ ဧည့် = ဤဝေတရဏီ-ဝယော
ပုဒ်တို့။ ဤကာရလောပေ = ဤ-အကွာရာ ကျေပြီးလတ်သော။
ဥကာရ+ပုမ္မရုပါ = ဦးအကွာရာ အပြု + ပုမ္မရုပါ အပြုတို့သည်။
ဟောနှီး = ကုန်၏။ ဝေတရညှာ, ဝေတရဏီယော = ဤမုပိုက
ချောင်း ငရဲတို့သည်။ ဝေတရညံ့, ဝေတရဏီယံ့, ဝေတရဏီး =
ကို။ ဝေတရညှာ, ဝေတရဏီယော = တို့ကို။ ဇူစာဒီ = ဤသို့
စသည်တည်း။

နှီးသဒ္ဓါ ရုပ်ထူး

ယောသူ = ယော-ဝိဘတ်တို့—

(၁၆၇) နှော ယောသူ+မဲ။

ယောသူ = ယော-ဝိဘတ်တို့ နှောင်းရှု။ နှော = နှီး
သဒ္ဓါ၏။ (အဆုံးသရမှ နောက်၌)။ အာမဲ = မဲ-အနုပုန် မှတ်
ချက်ပါသော အာ-အကွာရာ လာသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ယောသူ = ၍။ နှီးသဒ္ဓါသူ = ၏။ (အဆုံးသရမှ နောက်
၌)။ အာမဲ = သည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သူ့ + နက် + အာမဲလွှဲတျာဒီ ဥကာရ+ကကာရ + .
မကာရ = .သူ့+နက်+အာမဲ-အစရှိသော ဦးအကွာရာ+က်-
အကွာရာ+မဲ-အကွာရာတို့သည်။ အာဂမလိုင်း = အာဂမဟူ၍ မှတ်
ကြောင်းတို့တည်း။

[ဦးနှင့် က်+မဲ၊ နှုပ္န၊ အာဂမအရှုံး။ (နိယံ့။)]

[ဤမောဂ္ဂလ္လာန်ကျေမ်း၌ ဦးအနုပုန်+က်-အနုပုန်+မဲ-အနုပုန်
တို့သည် အာဂမဟူ၍ မှတ်ကြောင်း သက်တတို့တည်း။ ထိုတွင်—

(က) ဦးအနုပုန် အာဂမဘုံး၌ ဆိုဒိနိဒိုဒ်၏။ အစဉ် လာရ၏။
“သူ့သူ”။ ဤသူ့သ-ဝိဘတ်၏။ အစဉ် သုံးအကွာရာ လာရ၏။

(ခ) ၏-အနုပ် အာဂုမ်သည် ဆွဲနိုဒ္ဓ၏၊ အဆုံး၌ လာရ၏။ “နမို နှက် ခွဲ့မြိုင် သတ္တရသန့်”၊ ဤ၏ စွဲ-အေရးသော သချာသွေ့၏၊ အဆုံး၌ နှု-အက္ခန လာရ၏။ ဥကာနုပ္ပါး+မျှနာ-အောက်ပရီဘာသာသုတေ။

(ဂ) ၏-အနုပ် အာဂုမ်သည် ဆွဲနိုဒ္ဓ၏၊ သရတိုတွင် အဆုံးသရ၏၊ နောက်၌ လာရ၏။ ဤ၏ “နှော ယောသွားမ်” သူတဲ့ဖြင့် လာသော ဘာ-သရကို ဆွဲနိုဒ္ဓ နှီးသွေ့၏၊ အဆုံးဖြစ်သော ဤ-သရ နောက်၌ လာရ၏။]

စ = ဆက်ပြီးဘုံ။ သ-သော = ‘ထို အာ-သရ အာဂုမ်သည်။’ “မာနုပ္ပါးသရနာ+မျှနာ ပရော” (၁၊ ၂၁)တိ = “၏-အနုပ် မှတ်ချက်ပါသော အာဂုမ်သည် ဆွဲနိုဒ္ဓ၏၊ သရတိုတွင် အဆုံးသရ၏၊ နောက်အစိတ်ဖြစ်၍ လာရမည်”ဟူ၍ ပရီဘာသာ လာသောကြောင့်။ မာနုပ္ပါးသရ = ၏-အနုပ် မှတ်ချက်ပါသည်၏၊ အဖြစ်ကြောင့်။ သရနာ = ဆွဲနိုဒ္ဓ၏၊ သရတိုတွင်။ အီးသရမှု = အဆုံးသရမှု။ ပရော = နောက်ဖြစ်၍။ ဟောတိ = လာသည် ဖြစ်၏။ ဤတိ = ထို၊ ကြောင့်။ ဤကာရာ = နှီးသွေ့၏၊ အဆုံး အစိတ်ဖြစ်သော ဤ-သရမှု။ ပရော = နောက်ဖြစ်၍။ အာဂုမ် = လာခြင်းသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ “ယဝါ သရော” (၁၊ ၃၀) တိ = “ယဝါ သရော”ဟူသောသုတေ၍။ ယော = (နှီးသွေ့၏၊ ဤ-သရကို) ယု-ပြုပြီးသည်၍သော်။ ဒသာ = ၏-အကွာရာဗုံး ဇော် = “တဝါဒ-ဝရကာနံ ယော စဝါဒယဉ်”ဟူသောသုတေ၍။ ယုံရုံ = “ဝရလသေဟိတေ” သုတေ၍။ ပုံမှန်ပုံ = “ဝရလသေဟိတေ” နှုနာယော = မြစ်တို့သည်။ ၁၀၀ = အချို့။ ပရောပ + ယောလောပေသူ ... မည်သောဤ-သရကို ချော့ချော့နှင့်လတ်သော်။

နဇ္ဈာ = နဇ္ဈာ စသည်ရုပ်များ ပြီး၏။ နဇ္ဈာ, နဒီ, နဒီ-
ယာ = မြစ်တို့သည်။ ဗျားမြို့ = ဤသို့ စသည်တည်း။

(ဥကာရန် လွှဲလိုင် ဒါသီသဒ္ဓိဂိဏ်း ပြီး၏။)

ဥကာရန် = ဥကာရန် လွှဲလိုင် ပြီး၏။

ဥကာရန် လွှဲလိုင် ယာဂုသန္တိဂိဏ်း

ယာဂု = ယာဂုသည်။ ယာဂု, ယာဂုယာ = တို့သည်။
ဘော ယာဂု = အို-ယာဂု။ ယာဂု, ယာဂုယာ = အို-ယာဂုတို့။
ယာဂုံ = ကို။ ယာဂု, ယာဂုယာ = တို့ကို။ ယာဂုယာ = ဖြင့်။
ယာဂုဟို, ယာဂုဘို = တို့ဖြင့်။ ယာဂုယာ = အား။ ယာဂုနံ =
တို့အား။ ယာဂုယံ, ယာဂုယာ = ၍။ ယာဂုသူ = ယာဂုတို့။

ဓာတု = ဓာတု - သဒ္ဓိသည် လည်းကောင်း။ (ပ)။
ပိယဂုံအားယာ = ပိယဂုံ-သဒ္ဓိစသည်တို့သည်လည်းကောင်း။
ဓာတု = ပိယဂုံ-သဒ္ဓိ အတူတည်း။

ဓာတု = ဓာတ်။ ဓာန် = နွားမူးကာသူ = တွင်း။

အခြား = ဧွေးနာ။ ကရွား = ယားနာ။ ဝါဆိုး = ညျှင်းနာ။
ရွှေး = ကြိုး။ ကရော်း = ဆင်မ။ သသူ = ယောက္ခမ
မိန်းမသူ။ ပိယဂုံ = ဥပါသကာပ်။

ဓာတု = ပိယဂုံ-သဒ္ဓိ စသည်တို့တွင်း။ ဓာတုသဒ္ဓိ =
ဓာတု-သဒ္ဓိကို။ “မနော ဓာတုနာ” တိ = “မနော ဓာတုနာ”
ဟူ၍။ အဘိဓမ္မဘဝတာရေ = အဘိဓမ္မဘဝတာရကျမ်း၍။ ရုတ္တ-
ဗြာ = ဆိုအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ပုဂ္ဂိုလ်ပို = ပုဂ္ဂိုလ်
လည်း။ ဒီသာတိ = မြင်ရ၏။ တံ = ကိုစကားကို။ သက္ကဋ္ဌ-
မတေန = သက္ကဋ္ဌကျမ်း အလိုအားဖြင့်။ ရုတ္တနဲ့ = ဆိုအပ်၏-
ဟူ၍။ ကေစိ = ဆရာ အချို့တို့သည်။ ဝာနဲ့ = ဆိုတော်မူက
ကုန်၏။

(ဥကာရန် လွှဲလိုင် ယာဂုသဒ္ဓိဂိဏ်း ပြီး၏။)

ဥကာရန် ဗုဇ္ဇာလိုင် မာတုသွေ့ဂိဏ်း

မာတာ = အမိသည်။ မာတရော = အမိတို့သည်။ ဟော
မာတ၊ မာတာ = ဘို့-အမိ။ မာတရော = အမိတို့။ မာတရံ =
ကို။ မာတရော၊ မာတရော = အမိတို့ကို။ မာတရာ = အမိဖြင့်။ ။
နာသွေး = နာ-ဝိဘတ်ကို။ ယာဝေသွေး = ယာ-ပြုခြီးသွေး။
“ယေ ပသွာ” (၂၊ ၁၁၆) တိ ယောဂိဘာဂါ = “ယေ
ပသွာ+ဝဲလွှာသွာ” ဟူသောသူတို့ “ယေ ပသွာ” ဟူသော
ယောဂိဘာဂါဖြင့်။ ပ-လောပေါ့ = ပ-မည်သော ဥ-သရကို
ချေ။ အဟံ = ငါ့ကို။ မတွာ = အမိသည်။ အနညာတော့ =
ခွင့်ပြုအပ်ပြီ။ [၃၁ ၂၊ မှိုပက္ခဇာတ်၊ နာ ၁၅၁။] အညြှေ့ =
ပ-မကျသော ပက္ခု။ မာတုယာ = ဖြင့်။ မာတရောဟံ၊ မာ-
တရောဘို့၊ မာတူဟံ၊ မာတူဘို့ = တို့ဖြင့်။ ။သလောပေ = သ-
ဝိဘတ်ကို ချေလတ်သွေး။ မာတူ = အမိအား။ ပသည့်ယာ =
ကြောင့်။ နော = နော-အပြုသည်။ န ဟောတိ = မဖြစ်။ မတွာ၊
မာတုယာ = အမိအား။ မာတရာနံ၊ မာတာနံ၊ မာတူနံ =
အဝိတို့အား။ ။ဆိုဒီဝိသယေး = ဆိုဒီဝိဘတ်၏။ အရှုံး။
“မာတုသွေး = အမိကို။ သရေတိ = အောက်မေး၏”။ ဗုတိပ် =
ဤသို့သည်။ ဒီသွေးတိ = ပါ့ဗုံပြုယူဂ် ထင်၏။ မာတရှိ = အမိ၍။
မာတရေသွေး၊ မာတူသွေး = အမိတို့၍။ ဝိသယေးသည်မှု။
အညြှေ့ = တပါးခသာ အရှုံး။ ဝိတုသွေးမံ = ပိတုသွေ့နှင့်
တူ၏။

ဒီတု+ခုဟိတုသွေး = ဒီတု-သွေး+ခုဟိတု-သွေ့တို့သည်။
ငံ = ဤ မာတုသွေး အတူဘည်း။

ဒီတု = သမီး။ ခုဟိတု = သမီး။

(ဥကာရန် ဗုဇ္ဇာလိုင် မာတုသွေ့ဂိဏ်း ပြု၏။)

ဥကာရန် = ဥကာရန် ဗုဇ္ဇာလိုင် ပြု၏။

ဦးကာရန်လွှားလိုင် မွေးသွေးပိုက်း

ရသု နိသေခေ = ရသုအမြတ် တားမြစ်လတ်သော်
လည်းကောင်း။ သိလော့ပေ စ =, သိ-ဝဘတ်ကို ချေသော်
လည်းကောင်း။ မွေး = မွေး-ဟူသော ပြယ်ရှိး၏။ မွေး =:
သပြေပင်သည်။ ။ “ဇန်” (၂၊ ၁၄) ဒိနာ =: “ဇန်-
ဟေတ္တိယပေဟိ ဝါ” သုတ်ဖြင့်။ ယောလောပေ =. ယော-
ဝဘတ်ကို ချေလတ်သော်။ မွေး, မွေးယော =. သပြေပင်တို့
သည်။ ။ “ဂေ ဝါ” (၂၊ ၆၅) တိ = သုတ်ဖြင့်။ ရသော =:
ရသုပြေလတ်သော်။ ဘော မွေး = အို-သပြေပင်။ မွေး, မွေး-
ယော =. အို-သပြေပင်တို့။ မွေး = ကို။ မွေး, မွေးယော့ = တို့ကို။
မွေးယော = ဖြင့်။ မွေးဟိ, မွေးဘိ = တို့ဖြင့်။ မွေးယော = အား။
မွေးနံ = တို့အား။ မွေးယံး, မွေးယော = သပြေပင်။ မွေးသူ =.
တို့၌။

ငံ = ဤအတူ။ ဝရ စ = ဝရ-သွေးသည် လည်းကောင်း။
(ပ)။ နာဂနာသူရှု = နာဂနာသူရှုသွေးသည် လည်းကောင်း။
ခလု = စင်စစ်။ မွေးယော = မွေးသွေးနှင့်။ သမာနာ = တူ
ကုန်၏။

ဝရ = မိန်းမ+ချွေးမ+မယား။ သရာ့ဘူး = သရာ့ဘူး
မြစ်။ သရာ့မူး = တက်တူး။ သုတန္ထ = တင့်တယ်သော
ကိုယ်ရှိသော မိန်းမ။ စမူး = စစ်တပ်။ ဝါမူးရှု = တင့်
တယ်သော ပေါင်ရှိသော မိန်းမ။ နာဂနာသူရှု = ဆင်
နာမောင်းနှယ် သွယ်ပျောင်းသော ပေါင်ရှိသော မိန်းမ။
(ဉီကာရန်လွှားလိုင် မွေးသွေးပိုက်း ပြီး၏။)

ဉီကာရန်လွှားလိုင် မွေးသွေးပိုက်း ပြီး၏။

အကာရန် လွှားလိုင် ဂေါသဒ္ဒိရိ၏

ဂေါ = နားမသည်။ ဂါဝါ၊ ဂဝါ = နားမတို့သည်။
လွှား = ဤသူ အစဉ်သည်သည်။ ပုဂ္ဂိုလ်သမံ = ပုဂ္ဂိုလ် ဂေါ-
သဒ္ဒိရိ၏ တူ၏။

(အကာရန် လွှားလိုင် ဂေါသဒ္ဒိရိ၏ ပြီး၏။)

လွှားလိုင်° = လွှားလိုင်သည်။ လွှား = ပြီးပြီ။

နပုဂ္ဂိုလ်ရိ၏

အကာရန် နပုဂ္ဂိုလ် နပုံသကသဒ္ဒိရိ၏

နပုံသက = နပုံသက-သဒ္ဒိတ်။ သိ = သိ-ဝါဘတ်သက။

(၁၁၁) အဲ နပုံသက။

နပုံသက = နပုဂ္ဂိုလ်။ အဲ = အဲ - အပြုသည်။ ဟော-
တိ = ၏။

နပုံသက = ၍။ ဝဖူမာနဟော = သော။ အကာရန်-
တော့ = အကာရန် ဖြစ်သော။ နာမသွာ့ = မှု။ ပရသာ =
သော။ သိသာ = ၏။ (၀၁) ကို။ အဲ = အဲ-အပြုသည်။
ဟောတိ = ဖြစ်၏။ နပုံသက = နပုံသည်။

(၁၁၂) ယောနံ နိုး။

ယောနံ = ယော-ဝါဘတ်တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ နိုး = နိုး-
အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

နပုံသကော = ၍။ ဝဖူမာနတော့ = သော။ အကာရန်-
တော့ = အကာရန် နာမပုံးမှု။ ပရေသံ = ပုံးနော့။
ယောနံ = တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ နိုး = နိုး-အပြုသည်။ ဟောတိ =

၏။ နိနံ = နိ-အပြတိ၏။ (၀၁) နိ-အပြတိကို။ နိစွဲဝာနေပါ = အမြဲ စိရင်သော်လည်း။

(၄၂) နိနံ ၀၁။

အကာရွှေတော့ = မှု။ ပရေသံ = ကုန်သော။ နိနံ = တို၏။ (၀၁) တိုကို။ ဗျာင္း = တို့သည်။ ၀၁ = အချို့။ ဟောနှီး = ကုန်၏။

ဇူတိ = ဤ “နိနံ ၀၁” ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ ပက္ခာ = တဖက်၍။ ဗျာင္း = ဦး-အနုဗုန် မှတ်ချက်ပါသော အာ-အပြ+ ဃ-အပြတို့သည်။ ဟောနှီး = ကုန်၏။ ဒီယော = ဒီယောပြုပြီးလတ် သော်။ နပုံသကာ, နပုံသကာနှီး = နပုံတို့သည်။ ဘော နပုံသက, နပုံသကာ = အို-နပုံ။ ဘောနှီး နပုံသကာ, နပုံသကာနှီး = အို နပုံတို့။ နပုံသက် = ကို။ နပုံသကော, နပုံသကာနှီး = နပုံ တိုကို။ နပုံသကေန = နပုံဖြင့်။ ဇူစွာဒီ = ဤသို့ စသည်သည်။ သူဂါတ သွေသမံ = အကာရွှေပုလွှုင် သူဂါတ-သွေ့နှင့် တူ၏။

ပုည+ပါပ+ဖလ+ရူပ+သာဓနံ = ပုည-သွေ့ + ပါပ- သွေ့ + ဖလ-သွေ့ + ရူပ-သွေ့ + သာဓန-သွေ့သည် လည်း ကောင်း။ (၁)။ တဂရ+နဂရ+တီရ+ဆ္ထဲ+ဆီဒ္မီ+ဒကာနှီး = တဂရ-သွေ့ + နဂရ-သွေ့ + တီရ-သွေ့ + ဆ္ထဲ-သွေ့ + ဆီဒ္မီ- သွေ့ + ဥဒက-သွေ့ တို့သည် လည်းကောင်း။ ဇူစွာဒီ = ဤသို့ အစရိုးသည်သည်။ ဧဝံ = ဤနပုံသက-သွေ့ အတူတည်း။

ပုည = ကောင်းမှု။ ပါပ = မကောင်းမှု။ ဖလ = အကျိုး+ဖိုလ်။ ရူပ = ရုပ်။ သာဓနံ = ပြီးစေခြင်း။ သောတ = နား။ သာန = နာခေါ်း။ သူခ = ချမ်းသာ။ ဥဂ္ဗ = ဆုံးရဲ့။ ကာရဏံ = အကြောင်း။ ဒါန = ပေးလူခြင်း။ သီလ = ဆောက်တည်ခြင်း။ စန် = ဥစွာ။ ရျာန = ရျာန်။ လောစနံ = မျှက်စီ။ မူလ = အမြဲ။

ကူလ = ကမ်းပါး။ ဗလ = အား။ ဇာလ = ကွန်ရက်။
မင်္ဂလာ = မင်္ဂလာ ကုသိယ်။

နှိမ်န = ကြာ။ ထိုင် = အသွင်။ မှာ = ခံတွင်း။
အင် = အစိတ်။ ဒလ = ရေ။ အမွှဲင် = ကြာ။ ပုလိန =
သ။ ဓည = စပါး။ ဟိရည = ရွှေ။ [ဖလံ = အသီး
(စာကိုယ်)]။ ပဘ = ပု။ အမကံ = နိမ္မာန်။ ပခုမ =
ကြာ။ ပဏ္ဍာ = သစ်ရွက်။ သူသာန = သူသာန်။ ဝန =
တော့။ အာယုံစံ = လက်နက်။ ဟဒယ = နှုလုံး။ ပိုဝရ =
သက်န်း။ ဝွှေ = အဝတ်။ ကုလ = အမျိုး။ ဇူးမြှုပ်ယံ =
ဇူးမြှုပ်။

နယန = မျက်စီ။ ဝအန = ခံတွင်း။ ယာန =
ယာဉ်။ ဥပါန = ဥပါန်း။ သောပါန = စောင်းတန်း +
လျေကား။ ပါနံ = အဖျော်။ ဘဝန = ဘိမ်း။ ဘုဝန =
လောက်။ လောဟ = ကြေး။ အလာတ = ဦး ဗုဏ္ဏာ =
နှုတ်သီး။ အရွှေ = အော်။ ပိုင့် = ဘင်းပျဉ်း။ ကရဏ =
ကရိုက်း။ မရဏ = သေခြင်း။ ဉာဏ = ဉာဏ်။ အာ-
ရမွှဲဏ = အာရုံး။ အရည် = တော့။ တာဏံ = စောင့်
ခြင်း။ တဂရ = တောင်လည်၊ [စရဏ = ခြော (ရှာ)]။
နဂရ = မြို့။ တိရ = ကမ်း။ ဆွဲ = ထီး။ ဆီဒ္ဓ =
အပေါက်။ ဥပာကာန = ရေတို့။

အကာရန် နုတေသန ကေစွဲသွား ရုပ်ထူး
ကေစံ = အချို့သော စိတ်သည်။

(၁၃၆) န နိသာ ဋ္ဌာ။

နိသာ = နိ-အပြုံး။ (၀၇) ဏိ။ ဋ္ဌာ = ဋ္ဌာ-အနုပ်နှင့် ဣ။
ချက်ပါသော အာ-အပြုံသည်။ န ဟောတိ = ပဖြစ်း။

ကေစွာဒီဟိ = ကေစွာ-စသော သွှေ့မှု။ ပရသာ =
သော။ နိသာ = နိ-အပြု၏။ (၁၀) ကို။ ဗျာ = သည်။ န
ဟောတိ = မဖြစ်။ ကေစွာနှီး = အချို့သောစိတ်တိသည်။ ဘော
ကေစွာ၊ ကေစွာ = အို-အချို့သောစိတ်။ ကေစွာနှီး = အို-
အချို့သော စိတ်တိ။ ကေစွာ = ကို။ ကေစွာ၊ ကေစွာနှီး = တို့ကို။
သေသံ = အကြောင်း ဂိဏ်းစဉ်သည်။ နပုံသက် = နပုံသက-
သွှေ့ကွဲသို့တည်း။

အကာရန် နပ္လိုင် ပဋိ+ပဒ သွှေ့ရပ်ထူး

ပဋိ = ရေးဦးစွာသော စိတ်သည်။ ပဋိမာနှီး = တို့သည်။
ဇူစွာဒီ = သည်။ ဓား = ဤကေစွာ-သွှေ့ အတူတည်း။

ပံ့ = ပု၍သည်။ ပဒါ, ပဒါနှီး = ပု၍တို့သည်။ ဇူစွာဒီ =
သည်။ နပုံသကသံ့ = နပုံသက-သွှေ့နှင့် တူ၏။ ။နာ +
သွှေ့သူ = နာ-ဂိဘတ်+သွှေ့-ဂိဘတ်တို့။ ဘေဒေါ = ရုပ် အထူး
အပြား ရှိ၏။

(၁၀၆) နာသာ သာ။

နာသာ = နာ-ဂိဘတ်၏။ (၁၀) ကို။ သာ = သာ-
အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

ပဒါဒီဟိ = ပဒါ-စသော သွှေ့မှု။ ပရသာ = သော။
နာသာ = ၏။ (၁၀) ကို။ သာ = သာ-အပြုသည်။ ဝါ =
အချို့။ ဟောတိ = ၏။ ပဒါသာ, ပဒေန = ခြေဖြင့်။

(၁၀၇) ပဒါဒီဟိ။

ပဒါဒီဟိ = ပဒါ-စသော သွှေ့မှု (နောက်၌)။ သိ =
သိ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ပဒါဒိတိ = 'တို့မှ' ပရသာ = သော၊ သိနော = သိ-
ဂါဘတ်၏။ (၀၁) ကို။ သီ = သိအပြုသည်။ ဝါ = အချို့။
ဟောတိ = ၏။ ပဒသိ, ပဇေ, ပဒမိ, ပဒသိ' = ခြော်။
ပဇေသူ = တို့၌။

မိလသဒ္ဒိ = မိလသဒ္ဒိသည်။ ငံ = ဤပဒ-သဒ္ဒိအတူ
တည်း။ မိလ = အစုအပုံ။

အကာရန် နပုလ္လာင် ကမ္မသဒ္ဒိက်း

ကမ္မသဒ္ဒိတော် = ကမ္မ-သဒ္ဒိမှ (နောက်ဖြစ်သော)။
နာသာ = နာ-ဂါဘတ်၏။ (၀၁) ကို။ “နာသော + နော”
(၂၊ ၈၀) တိ = ဟူသောသူတ်ဖြင့်။ ဝါ = အချို့။ ငနော =
ငန်-ပြု။ ကမ္မနာ = အမူဖြင့်။ “ပုမကမ္မထာမာ” (၂၊ ၁၉၂)
ဒိနာ = “ပုမကမ္မထာမ္မဒ္ဒိန် ဝါ သွောသူ စ” ဟူသောသူတ်
ဖြင့်။ ဥဇ္ဈား = ဥ-ပြုလတ်သော်။ ကမ္မနာ, ကမ္မနာ = အမူဖြင့်။
ဗုမိနာဝေ = ဤ(၁၉၂) သူတ်ဖြင့်ပင်။ သွောသူ = သ-ဂါဘတ်+
သွော-ဂါဘတ်တို့ နောင်းရာ၌။ ဥဇ္ဈား = ဥ-အဖြစ်သည်။ ဟော-
တိ = ၏။ ဥသာ = ဥ-ကို။ လသညာယံ = လ-အမည်ဖွဲ့ဖြော်
လတ်သော်။ သွောနံ = သ-ဂါဘတ်+သွော-ဂါဘတ်တို့၏။ (၀၁)
တို့ကို။ ယထာယောဂံ = ယှဉ်သင့်သည်အားလျှော်စွာ။ နိုံး =
အမြဲ။ နော+နာ = သ-ဂါဘတ်ကို နော-ပြု+သွော-ဂါဘတ်ကို နာ-
ပြု။ (ကသွာ = ကား)။ ဝါမိကာရသာ = အလိုက် ဝါ-သဒ္ဒိ။
(၀၁) အလိုက်ဝါ-သဒ္ဒိ။ ဝင်ဆိုကရိဘာသုတော် = ဝင်ဆိုက
ဂါဘာသာ အနက် ရှိသည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်တည်။ ကမ္မနာ,
ကမ္မသာ = အမူအား။ ကမ္မနာ, ကမ္မာ, ကမ္မဗား =
အမူမှု။ “ကမ္မာဒိတော်” (၂၊ ၇၉) တိ = ဟူသောသူကိုဖြင့်။
သိနော = သိ-ဂါဘတ်၏။ (၀၁) ကို။ ဝါ = အချို့။ နိုံး =

နဲ့ပြုလတ်သော်။ ကမ္မနီ, ကမ္မာ, ကမ္မဖို့, ကမ္မသို့ = အမျှ။
သော် = အကြံးသည်။ နပုံသကသမံ = နပုံသက-သွေါန့်
တူ၏။

စမ္မ+ဝေသ+ဘသွာဒယာ = စမ္မသွေါ + ဝေသွေါ+
ဘသွေါ - စသည်တိသည်။ ဥဇ္ဈတော် = ဥ၏ အဖြစ်မှု။
အညွှေ့ = တပါးသော အရှုံး။ ကမ္မသမာ = ကမ္မ-သွေါန့်
တူကုန်၏။

စမ္မ = အရော်။ ဝေသ = ကျောက်။ ဘသွေါ = ပြာ။

အကာရန် နပ္လိုင် ဂါန္တသွေါဂိုဏ်း

ဂါန္တ = ဂါန္တ-သွေါတည်။ သိ = သိ-ဝိဘတ်သက်။
“နဲ့သုံး” (၂၊ ၁၄၀) တိ = ဟူသောသူတ်ဖြင့်။ ဝါ = အချို့။
အံ့ဖို့ = (နဲ့-ကို) အံ့-ပြုလတ်သော်။ သိလောပေါ် = သိဝိဘတ်
ကိုပေါ်။ ဂါန္တံ့ = သွားသောစိတ်သည်။ အညွှေ့ = (နဲ့-ကို)
အံ့-မပြုသော ပက္ခာ့။ သိသုံး = သိ-ဝိဘတ်၏။ (ဝါ) ကို။
အံ့ = အံ့ပြု။ ဂါန္တနံ့ = သွားသောစိတ်သည်။ ဂါန္တာ, ဂါန္တ-
နာနီ = သွားသောစိတ်တို့သည်။ ဘော ဂါန္တ, ဂါန္တာ, ဂါန္တံ့ =
အို-သွားသောစိတ်။ ဘောနဲ့ ဂါန္တာ, ဂါန္တနံ့ = အို-
သွားသောစိတ်တို့။ ဂါန္တံ့, ဂါန္တနံ့ = သွားသောစိတ်ကို။ ဂါန္တ-
နဲ့, ဂါန္တနံ့ = သွားသောစိတ်တို့ကို။ ဂါန္တတာ, ဂါန္တနဲ့ =
သွားသောစိတ်ဖြင့်။ ဇူစ္စာဒီ = ပြုသို့ အစရှိသည်သည်။ ပုလိုင်-
သမံ = ပုလိုင် ဂါန္တ-သွေါန့်တူ၏။

ယဇ္ဈာန္တ+ဝဇ္ဈာန္တသော် = ယဇ္ဈာန္တ-သွေါ+ဝဇ္ဈာန္တ-သွေါ
စသည်တိသည်။ ဇံ့ = ဤဂါန္တ-သွေါ အတူတည်း။

ယဇ္ဈာ = ပူဇော်သောစိတ်။ ဝဇ္ဈာ = သွားတတ်
သောစိတ်။

အကာရန်း = အကာရန် နပုလိုင် ပြီး၏။

ဗုကာရန် နပုလိုင် အန္တိသွေးဂိုဏ်း

အန္တိ = အရှိုးသည်။ သိလောပေါ့ = သိ-ခိုဘတ်ကို ချေ။

(၁၁၃) ရုလာ ၀၅။

ရုလာ = ရူ-နောင်+လ-နောင်မှု။ နီ = နိ-အပြုသည်။
၀၅ = အချို့။ ဟောတိ = ၏။

နပုသကေ = နပုလိုင်၍။ ဝတ္ထုမာနတော့ = ပြိုသော။
ရုလတော့ = ရူ-နောင်+လ-နောင်မှု။ ယောနံး = တို့၏။ (၀၅)
တို့ကို နီ = နိ-အပြုသည်။ ၀၅ = အချို့။ ဟောဘို့ = ၏။
အန္တိနီ = အရှိုးတို့သည်။ “လောပေါ့” (၂၊ ၁၁၃) တိ =
“လောပေါ့” ဟူသောသူတ်ဖြင့်။ ယောလောပေ = ယော-
ခိုဘတ်ကို ချေပြီးသည်ရှိသော်။ ဒီယော = ဒီယူပြု။ အန္တိ =
အရှိုးတို့သည်။ ဟောအန္တိ+အန္တိ = အနို-အရှိုး။ ဟောနော့
အန္တိနီ, အန္တိ = အနို-အရှိုးတို့။ အန္တိ° = အရှိုးကို။ အန္တိနီ, အန္တိ =
တို့ကို။ အန္တိနာ = အရှိုးဖြင့်။ ဗုစ္စာဖို့ = သည်။ မူန်သွေသမံး =
မူန်-သွေ့နှင့် တူ၏။

ပစ္စာ + အကိုး (ပ) အန္တိအားယော = ပစ္စာ-သွေ့။ (ပ)။
အန္တိ-အစုံသော သွေ့တို့သည်။ ၄၀ = ဤအန္တိ-သွေ့ အတူ
တည်း။

ပစ္စာ = ပြင်းတောင်း။ အကိုး = မျက်စီ ၁၇ =
နို့မြို့။ သွေ့ = ပေါင်း။ ၀၅၈ = ရေး။ အန္တိ = ဒီအလုံး
ဗုကာရန်း = ဗုကာရန် နပုလိုင် ပြီး၏။

ဤကာရွိ နပ္ပလိုင် သဏ္ဌာန်ဂိုဏ်း

ဒုက္ခိ = တောင်ရွှေးရှိသောအမျိုးသည်။ နပုံသဏ္ဌာ =
နပုံစွဲ၏၊ အဖြစ်ကြောင့်။ “ကေဝစနေ” (၂၁၆) ရှုံးနာ =
“ကေဝစနယောသွေ + သောနံ” ဟူသောသုတေပြင့်။ ရသော =
ရသုပြီးသော။ သိလောပေါ့ = သိ-ဝါဘတ်ကို ချေ။ ဒုက္ခိနဲ့၊
ဒုက္ခိ = တောင်ရွှေးရှိသော အမျိုးတို့သည်။ “ဂေ ဝါ” (၂၁
၆၅) တိ = ဟူသောသုတေပြင့်။ ရသော = ရသုပြုလတ်သော။
သော ဒုက္ခိ၊ ဒုက္ခိ = အို-တောင်ရွှေးရှိသော အမျိုး။ သော-
နော ဒုက္ခိနဲ့၊ ဒုက္ခိ = အို-တောင်ရွှေးရှိသော အမျိုးတို့။ “နံ
ရှိတော့” (၂၁၇၄) တိ = ဟူသောသုတေပြင့်။ နံ = အံ-ဝါဘတ်
ကို နံ-ပြေ။ ဒုက္ခိနဲ့၊ ဒုက္ခိ° = တောင်ရွှေးရှိသော အမျိုးကို။
ဒုက္ခိနဲ့၊ ဒုက္ခိ = တိုကို။ သော် = အကြောင်းသည်။ ပုဂ္ဂိုင်း =
ပုဂ္ဂိုင်း။ ဒုက္ခိသမံ = ဒုက္ခိ-သွေ့နှင့် တူ၏။

သုခကာရှိ+သီယယာယိ အာဘယော = သုခကာရှိသူ။
သီယယာယိ အစဉ်သော သူ။ ပံ့ = ဤအလှိုသူ။
အတူတည်း။

သုခကာနီ = ချမ်းသာတိ ပြလေ့ရှိသော ဒါန။
သီယယာထိ = လျှင်စွာသွားလေ့ရှိသောစိတ်။

ပြတာရန် = ပြတာရန်၊ နည်းစိန္တ

ဥကာရွှေ နပ္လိင် စုံသွေဂိုဏ်း

ଠାରୀ = ଖୁଲ୍ଗିତିବଳୀ ॥ ଠାରୀକି, ଠାରୀ = ହୃଦୟ ॥
ଦେବୀ = ଅନ୍ତିମିତିବଳୀ ॥ ଅନ୍ତିମିତି = ଅନ୍ତି-ବାପୀକୁଣ୍ଡ ଗୁଣ ॥

အခယ့် = အခယ့်-သွေး။ (၁) အခယ့်အခြား = အခယ့်-
သွေး။ စသည်တို့သည်။ ခံ = စက္ခာ-သွေး၏အတူတည်း။

အာယု = အသက်။ ဝသူ = ဥစ္စာ။ ဓန = လေး။
 ဘိရု = သစ်။ တိပု = သလ္ဗာမည်း + ပဲပု။ မဂ္ဂ = ပျား။
 သိဂု = ဂျင်းတက်။ ဟိဂု = ရှိနိုးငါး။ ဝတ္ထာ = အကြောင်း +
 အထည်ဖြစ် + မြော် + ရတနာသုံးပါး။ ဇဝု = ချို့။
 အမ္မူ = ရေး။ အသု = မျက်ရည်။

အာယုသဒ္ဓတော် = အာယုသဒ္ဓမှု(နောက်၌)။ နာသု =
 နာ-ပိဘတ်ကို။ ကောဓာဖို့တွာ = ကောဓာဖို့ဂိုဏ်း၏။ အဖြစ်
 ကြောင့်။ သာဝ = သာ-အပြုသည်သာလျင်။ ပိသေသာ =
 ထူး၏။

ဥကာရန် = ဥကာရန် နပ္ပါယ် ပြီး၏။

ဦးကာရန် နပ္ပါယ် ဂေါ်ဖြော်သဒ္ဓိဂုံး

ဂေါ်ဖြော် = ဂေါ်ဖြော်စိတ်သည်။ ရသော = ရသောပြုပြီး
 သော်။ သိလောပေါ့ = သိ-ပိဘတ်ကို ခြား။ ဂေါ်ဖြော်နဲ့
 ဂေါ်ဖြော် = ဂေါ်ဖြော်စိတ်တို့သည်။ ဘော ဂေါ်ဖြော်၊ ဂေါ်ဖြော်
 ဘူး = အို-ဂေါ်ဖြော်စိတ်။ ဘောနော် ဂေါ်ဖြော်နဲ့၊ ဂေါ်ဖြော် =
 အို-ဂေါ်ဖြော်စိတ်တို့။ ဂေါ်ဖြော်ံး = ဂေါ်ဖြော်စိတ်ကို။ ဂေါ်
 ဖြော်ဘူးနဲ့၊ ဂေါ်ဖြော် = တိုကို။ ဗုစ္စာဒီ = ဤသူ့ စသည်သည်။
 ပုဂ္ဂိုလ် = ပုဂ္ဂိုလ်၌။ ဝေသာ့သမ်း = ဝေသာ့သုဒ္ဓနှင့်
 တူ၏။

သယန္တူ။ + အဘို့ဘူး + ဓမ္မည်း။ အာဘယော = သယန္တူ။
 သဒ္ဓိ + အဘို့ဘူးသဒ္ဓိ + ဓမ္မည်း။ သဒ္ဓိ-စသည်တို့သည်။ ဆံး =
 ဤဂေါ်ဖြော်-သဒ္ဓိ အတူတည်း။

သယန္တူ = သယန္တူဘူး။ အဘို့ဘူး = အဘို့ဘူး
 မည်သော အာယတနာ။ ဓမ္မည်း = တရားကိုသိသော
 ည်း။

ဦးကာရန် = ဦးကာရန် နပ္ပါယ် ပြီး၏။

လိုင်နှင့် လိုင် ၃-၁။ အဓိပ္ပာယ

၈သာ + ၈သာကာရ ဝေါဟာရော ဘယ-
မုတ္တကော = သန့်ရှင်းသော အခြင်းအရာ + မသန့်ရှင်း
သော အခြင်းအရာ + ထိန့်ပါးမှ အလွတ်ဖြစ်သည့်
သန့်ရှင်းသည်လည်း မဟုတ်၊ မသန့်ရှင်းသည် လည်း
မဟုတ်သော အခြင်းအရာကို။ ပုမာဒီ ဇာနနေ့ =
ယောကျား စသည်ကို သိခြင်း၍။ ဟေတုဘာဝတော့ =
အကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်။ လိုင်° = လိုင်ဟူ၍။ ဤရ-
တော့ = မိန့်ဆိုအပ်၏။

ထန့် + ကေသာဝတီ = သားမြတ်ကြီးသော ဆံပင်
ရည်ရှိသော သူမသည်။ နာရီ = မိန့်မမည်၏။ မသူဝါ =
မူတ်ဆိတ် ကျင့်စွယ် ရှိသော သူ သည်။ ပုရီသော =
ယောကျားမည်သည်။ သိယာ = ဖြစ်၏။ ဥသိန္တာ = နစ်ဦး
တို့၏။ အန္တရံ = အကြေား၍။ ဗုတ္တရော ဘယမုတ္တ-
ကော = ဤမှတပါး နှစ်ပါးသော အခြင်းအရာမှ လွတ်
သောသူသည်။ တံ့ = နပုံမည်၏။

သော = ဤသူသည်။ သော = ဤသူမသည်။
တံ့ = ဤစိတ်သည်။ ဗုတ္တ စ = ဤသို့လျှင်။ ယသူ
ပသီဒ္ဓအကြော်သူ = အကြောင် ထင်ရှားသော အနက်တို့။
လောကသူ = ပညာရှိသူ လူအပေါင်းသည်။ (၀၅)
သူ၏ ဆရာများက။ ထိ+ပုမ+နပုံသကာနိတီ = ဗုတ္တိ
လိုင်+ပုလိုင်+နပုလိုင်ဟူ၍။ တာနီ နာမာနီ = ထို အမည်
တို့ကို။ ဂုစ္စနေ့ = ခြုံအပ်ကုန်၏။

နပုံသကာလိုင်° = နပုလိုင်သည်။ ဗုတ္တ = ပြီးပြီ။

တိလိပ်ဂိုဏ်း

သဗ္ဗနာမဂိုဏ်း အစိဘရင်

အထ = တိလိပ်သုံးပါး၏ အခြားမူး။ သဗ္ဗာဒီနံ = သဗ္ဗာဒီဂိုဏ်း သွေ့တို့၏။ ရုပ် နယော = ရုပ်ပြီးပုံ နည်းကို။ နှီးသိသော = အကျယ် ညွှန်ပြအပ်၏။ (၀၁) အကျယ် ညွှန်ပြ ပေါ်ခဲ့။

သဗ္ဗ = သဗ္ဗ-သွေ့။ ကတရ = ကတရှု-သွေ့။ ကတမ = ကတမှ-သွေ့။ ဥဘယ = ဥဘယ-သွေ့။ ဗုတရ = ဗုတရှု-သွေ့။ အည = အညှု-သွေ့။ အညတရ = အညတရှု-သွေ့။ အညတမ = အညတမှ-သွေ့။ [တစ်]

အသညာယံ = (ပုံဖို့အကျိန်း-စသည်) အမည် သညာ မဟုတ်သော။ ဝိဇ္ဇာယံ = အပိုင်း အခြား ဖြစ်သော အနုက်။ (ဝိဇ္ဇာမာနာနံ = ဖြစ်ကုန်သေား) ပုံ+ပုံ+ပရ + အကိုက္ခာ+ဖူရာ+ဓရနံ = ပုံ-သွေ့+ပရ-သွေ့+အပရှု-သွေ့+ အကိုက္ခာ-သွေ့+ ဥဖူရာ-သွေ့+ အဓရ-သွေ့-တို့ကို။ [တစ်] (သဗ္ဗာဒီသူ = သဗ္ဗာဒီဂိုဏ်း သွေ့တို့။ ပဋိယန္တာ = ရှတ်ဆို အပ်ကုန်၏)။

“ဦးနူရွှေ့ = လျော့သောအနက်ကို ပြည့်စေခြင်းငှာ။ အမိကပဒေါဒါဟရဏံ = အပိုဖြစ်သော ပုံပိုကို ထုတ်ဆောင် ခြင်းသည်။ အနွှာဟာရဏ = အနွှာဟာရ မည်၏။ (၀၁) အမိကပဒေါဒါဟရဏံ = အပိုဖြစ်သောပုံပိုကို ထုတ်ဆောင်ခြင်းတည်းဟူသော။ အနွှာဟာရော = အပိုပုံပိုကို ဆောင်ခြင် လုံး။ ကတ္တ္တဗွာ = ပြုအပ်၏။ (၀၁) ပြုရမည်။ ဗုတိ အယာ = ပြုသို့သော ဘုယ် = ပရိဘာသာ ရှိသာကြောင့်။ “အနွှာဒီသူ ပဋိယန္တာ” တိ = ဘု၌။ ယောဇ်ပေါ် အပိုပုံပိုကို အနက်ယောဇ်နာအပ်၏။ [ယောဇ်နာမူးပြီ]

ယ = ယ-သွေ့။ တူ = တူ-သွေ့။ တ = တ-သွေ့။
 ငတ = ငတ-သွေ့။ ဇူမ = ဇူမ-သွေ့။ အမု = အမု-သွေ့။
 ကို = ကို-သွေ့။ ငက = ငက-သွေ့။ တူမှ = တူမှ-သွေ့။
 အမှ = အမှ-သွေ့။ ဇူဇွဲတေ = ဇူဇွဲသွေ့သည်။ သဗ္ဗာ-
 ဝယော = သဗ္ဗာဒီဂိဏ်းသွေ့တို့ မည်ကုန်၏။

[ကစ္စည်းကျမ်း သဗ္ဗနာမ်ပုံစံတို့၏ တျေ-သွေ့၏ မပါပါပဲလျက်
 ပြီး ထိုဘျေ-သွေ့ကို ဆိုရခြင်းကို ပြလို၍ “ကစ္စာယနေ အဒသံ-
 တယာပိ တျေသွေ့သူ” စသည်ကို မိန့်တော်မူသည်။]

ကစ္စာယနေ = ကစ္စည်းကျမ်း၌။ အဒသံတယာပိ =
 မပြအပ်သော်လည်း။ တျေသွေ့သူ = တျေ-သွေ့၏။—

ဒီဇ္ဈာ ပကိုဟိတာ တျေသူ။
 ရတိ တျေသူ ပတိဋ္ဌတာ။
 မိဇာနိ တျေသူ ရှုဟန္တိ။
 ယဒီး သွော ပဇာယရေတိ =

ပဇာယရေ-ဟူ၍။ ပါဋ္ဌယံ = (အသီတိနိပါတ် မဟာံံသ
 ဇာတ်၊ ဇာဒါ၊ နာ-ဇာ) ပါဋ္ဌတော်၍။ ဒီသမာနတွား =
 ထင်သည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ ဇူမ = ဇူမောဂလွှာန် သွေ့ကျမ်း
 ၌။ သံ့ဟော = သံ့ပြိုဟ် ရေတွက်ခြင်းသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

တျေသူ = ထိုအမျိုးသမီးတို့၍။ ဒီဇ္ဈာ = မြှေးတူး
 ပျော်ရွှေ်မှုကို။ ပကိုဟိတာ = ထားအပ်၏။ တျေသူ =
 ထိုအမျိုးသမီးတို့၍။ ရတိ = မွေးပျော်နှစ်မြိုက် ပျော်
 ရှုက်ခြင်းသည်။ ပတိဋ္ဌတာ = တည်၏။ ယဒီး-ယေ
 ဇူမ သွော = အကြောင် သွောဝါတို့သည်။ ပဇာယရေ =
 ဖြစ်ထွန်းကုန်၏။ တျေသူ = ထိုအမျိုးသမီးတို့၍။ တာနှုံး
 မိဇာနိ = ထိုသွောဝါမျိုးစေ့တို့သည်။ ရှုဟန္တိ = ပေါက်
 ရောက်စည်ကား ကြီးထွားကြုံကုန်၏။

တွေ = ထိသဗ္ဗာဒီဂါ၏ သွေ့ပြုတွေ =

သဗ္ဗာသွေ့ = သဗ္ဗာ-သွေ့သည်။ နိရဝယေသတွေ့ =၊
အကြောင်းမရှိ (အလုံးစုံ) ဟူသောအနက် ရှိ၏။

ကတရု+ကတမသွေ့ = ကတရသွေ့+ ကတမသွေ့ပြု
သည်။ ပုစ္စနွေ့ = မေးခြင်းအနက် ရှိကုန်၏။

ဥဘယသွေ့ = သည်။ ဒ္ဓအဝယဝသများ ပါယဝစနာ =
နှစ်ပါးသော အစိတ်၏။ အပေါင်းဟူသော အနက်ကို ဟော၏။

ဇူတရသွေ့ = သည်။ ဂုဏ်ပို့ယောဂိဝစနာ = ဆိုပြီး
နှင့် ယဉ်ဘက်ဖြစ်သော အနက်ကို ဟော၏။

အညသွေ့ = သည်။ အမိကတာပရှဝစနာ = ဆိုပြီး
သည့်မှ တပါးသော အနက်ကို ဟော၏။

အညတရ+အညတမသွေ့ = တို့သည်။ အနိယမတွေ့ =
မမှတ်အပ်သောအနက် ရှိကုန်၏။ (၀၁) တပါးပါးဟူသော
အနက် ရှိကုန်၏။

ပုံဗာဒယော = ပုံဗာ-စသော သွေ့ပြုတို့သည်။ ဒီသာဒိ-
ဝဝတွေ့ဝစနာ = အရပ်မျက်နှာ စသည်၏။ အပိုင်း အခြား
အနက်ကို ဟောကုန်၏။

ယသွေ့ = သည်။ အနိယမတွေ့ = မဆုံးမဖြတ်
မသတ်မှတ်အပ်သေးသော အနက် ရှိ၏။

တူ+တသွေ့ = တူသွေ့+တသွေ့ပြုတို့သည်။ ပရမ္မာ-
ဝစနာ = မျက်ကွယ်ဖြစ်သော အနက်ကို ဟောကုန်၏။

တေ+ဗုံမ+အမှ+ကိုဗုံစွေတေ = တေသွေ့+ဗုံမသွေ့+
အမှသွေ့+ကိုဗုံဟူသော ဦးသွေ့ပြုတို့သည်။ သမီပ + အစွန်-
သမီပ+ ဗုံရ+ပုစ္စနွေ့ဝစနာ = အနိုးဟူသော အနက် + အလွန်
အနိုးဟူသော အနက် + အဝေးဟူသော အနက် + မေးခြုံးခြုံး
ဟူသော အနက်ကို ဟောကုန်၏။

ကေသဖွေါ = သည်။ သချို့ခိုင်နော = တစ်ခုသချို့-
စသော အနက်ကို ဟော၏။

တူမှ+အမှသဖွေါ = တူမှသဖွေါ+အမှသဖွေါတို့သည်။ ပရဲ+
အထူးနှံဖြေသဝစနာ = သူတပါးကို ညွှန်းခြင်း (သင်) ဟူသော
အနက်+မြိုမိကို ညွှန်းခြင်း (c) ဟူသောအနက်ကို ဟောကုန်၏။

ပုဂ္ဂိုလ် သဗ္ဗာသဖွေါဂိုဏ်း

သမ္မာ = ခပ်သိမ်းသောသူသည်။ သိသာ = ၏။ (၁၅)
ကို။ ၂၅ = ၂၅·၆။

(၁၃၀) ယောန+မော်။

ယောနံ = ယော-ဂိဘတ်တို့၏။ (၁၅) တို့ကို။ ငို့ =
၏-အနုဗုန် မှတ်ချက်ပါသော ၄-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

အကာရန္တော် = အကာရန် ဖြစ်ကုန်သော။ သဗ္ဗာ-
ဒီဟိ = သဗ္ဗာဒီဂိုဏ်း သဖွေါတို့မှု။ ပရောသံ = ကုန်သော။
ယောနံ = တို့၏။ (၁၅) တို့ကို။ ငို့ = သည်။ နို့ = အမြဲ
ဟောတိ = ၏။ သမ္မာ = ခပ်သိမ်းသော သူတို့သည်။ ဘော
သဗ္ဗာ၊ သဗ္ဗာ = အို-ခပ်သိမ်းသောသူ။ ဘောန္တော် သမ္မာ =
ခပ်သိမ်းသောသူတို့။ သဗ္ဗာ = ခပ်သိမ်းသောသူကို။ သမ္မာ =
တို့ကို။ သမ္မာန် = ခပ်သိမ်းသောသူသည်။ သမ္မာဟို၊ သမ္မာဘို =
တို့သည်။ ကရကော = ကရိုက်းအနက်၍။ ဝံ = ဤအတူတည်း။
သဗ္ဗာသာ = ခပ်သိမ်းသောသူအား။

(၉၉) သဗ္ဗာဒီနံ နံမြို့ ၁။

နံမြို့ = နံ-ဂိဘတ် နွောင်းရာ၌ လည်းကောင်း။ ၁ =
သူ-ဂိဘတ်+ဟိ-ဂိဘတ်တို့ နွောင်းရာ၌ လည်းကောင်း။ သဗ္ဗာ-

၅၇ = သုတေသနရှင်း သုဒ္ဓရိ၏ အစိတ်သရေ။ (၁၇) ကို
 e = e-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏

ကျော်မြန်မာ

မရှိယာခါယံ ပကာရေ စ၊
သမီပေ+ဝယင် တထာ။
စတူသွ+ဇွဲသု မေဓာရီ၊
အာဒိသုဒ္ဓံ ပကာသယတိ =
ဟူ။ ဂုဏ် = ဆရာတိ ဆိုဘဝါ။

မရှိယာဘိယံ = အပိုင်းအခြားဟူသော အနက်၏
 လည်းကောင်း၊ ပကာရေ စ = အထူးအခြား ဟူသော
 အနက်၏ လည်းကောင်း၊ သမီပေ စ = အနီးဟူသော
 အနက်၏ လည်းကောင်း၊ အဝယဝေ တယာ-အဝယဝေ
 စ = အစိတ် အစိတ်ဟူသော အနက်၏ လည်းကောင်း၊
 ဇူတိ = ဤသူ့၊ စတူသူ အဖွဲ့သူ = လေနက်တို့၏
 မေဓာရီ = ပညာရှိသည်။ အာဒိသုဒ္ဓ = အာဒိသုဒ္ဓ၏
 ပကာသယ = ပြော၏။

(၁၀၀) သံ + သာနဲ့

$\text{သ} + \text{သ} \text{သ} \text{န} = \text{သ} - \text{အ} \text{ပ} + \text{သ} \text{သ} \text{န} - \text{အ} \text{ပ} \text{ပ} \text{ု} \text{သ} \text{.} \text{။}$ စောင်
ဖြစ်ကုန်၏။

သဗ္ဗာဒီတော = သဗ္ဗာဒီရိုက်း သွေ့မှု။ ပရသူ = သော။
နံဝစနသူ = ၏။ (၀၁) ကို။ သံ+သာနံ = တို့သည်။ ဟောနှိ =
ကုန်၏။ သဗ္ဗာသံ၊ သဗ္ဗာသာနံ = ခုပါမီးသော သူတို့အား။
သဗ္ဗာ၊ သဗ္ဗာမှာ၊ သဗ္ဗာသွာ = ခုပါမီးသောသူမှု။ သဗ္ဗာ၊ သဗ္ဗာမြို့,
သဗ္ဗာသွှေ့ = ခုပါမီးသောသူ။ သဗ္ဗာသွှေ့ = တို့။

ဇူလိုင် သဗ္ဗာသွေ့ဂိုဏ်း

ဇူလိုယံ = ဇူလိုင်၌။ ““ဇူလိုယံ+မတွာ”” (၃၁ ၂၆)
တိ = ““ဇူလိုယံ + မတွာ”” ဟူသောသူတ်ဖြင့်။ အာပစ္စယေ =
အာ·ပစ္စည်း သက်ပြီးသော်။ တသူ = တိအာ-ပစ္စည်းကို။ ယ-
သညာ = ယ-အမည်မှည့်။ သေသံ = အကြောင်းသည်။ ကညာဝ =
ကညာသွေ့ကဲ့သို့တည်း။ ။ သဗ္ဗာ = ခုပါမီးသော မိန်းမ
သည်။ သဗ္ဗာ၊ သဗ္ဗာယော = ခုပါမီးသော မိန်းမတို့သည်။
သော သဗ္ဗာ = အို-ခုပါမီးသော မိန်းမ။ ဟောတိယော သဗ္ဗာ၊
သဗ္ဗာယော = အို-ခုပါမီးသော မိန်းမတို့။ ““ယော သံ+
သာ+သာယံ+တို့သူ”” (၂၁ ၆၃) တိ = ဟူသောသူတ်ဖြင့်။
ရသော = ရသုပြုသည် ရှိသော်။ သဗ္ဗာ = ခုပါမီးသော မိန်းမ
ကို။ သဗ္ဗာ၊ သဗ္ဗာယော = တို့ကို။ သဗ္ဗာယံ = ဖြင့်။ သဗ္ဗာဟို,
သဗ္ဗာဘို = တို့ဖြင့်။

(၁၀၁) ယ+ပါ သသာ ၀၁။

ယ+ပါ = ယ-နောင်+ပ-နောင်မှု။ သသာ = သ-ဂိုဘတ်
၏။ (၀၁) ကို။ သာ = သာ-အပြုသည်။ ၀၁ = အချို့။
ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သဗ္ဗာဒီနံ = သဗ္ဗာဒီရိုက်း သွေ့တို့၏။ ယ+ပတော =
ယ-နောင်+ပ-နောင်မှု။ ပရသူ = သော။ သသာ = ၏။ (၀၁)
ကို။ သာ = သည်။ ၀၁ = အချို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ အမှ-
သာတိရှုပသာ = အမှသာ-ဟူသော ရှုပ၏။ ““သာ ၀၁

ଟେ+ତି+ମା+ମୂର୍ଖ” (୩ ୬୫) ତି = “ଜୁବ ଠି ଟେ+
ତି + ମା + ମୂର୍ଖ” ଗୁଣେବା ଯୁକ୍ତପ୍ରଦ୍ଵାରା ଜୁବରେବୋନ୍ଥ =
ଜୁବ-ପ୍ରତିରେଣଃପ୍ରଦ୍ଵାରା ହିତ୍ତଙ୍କା = ପ୍ରିଃଜୁବନ୍ତି, ଅନ୍ତି, ପ୍ରାଣି॥
ଠିରୁଭାନ୍ତି = ଠି-ଜୁବିଜୁବନ୍ତି॥ ଉତ୍ତରଙ୍ଗ = ଫୋରିବୁଲାର୍ଟ୍ ଓର୍କ୍ସିଂଗ୍
ରିଞ୍ଚି॥ ରବେବା = ରବୁଲିଲାର୍ଟ୍ ରବେବା॥ ଜୁବଜୁବା, ଜୁବବାପା =
ଏନ୍ଧିରିଣଃରବେବା ଶିଖଃମହାବାହିନୀ॥ ଜୁବବାହୀ, ଜୁବବାହାନ୍ତି = ହୁଣ୍ଡିଆରିହାନ୍ତି॥
ପାରିଯି = ପାରିଶିଖବାର୍ତ୍ତିନ୍ତି॥ ଜୁବବାଯ = ଏନ୍ଧିରିଣଃରବେବା ଶିଖଃମହା

(၁၀၂) သိန္တနာ သု။

သိနော = သိ-ဘတ်၏။ (၀၁) ကို သံ = သံ-အပြုသည့်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သဗ္ဗာဒီနံ = သဗ္ဗာဒီဂိုဏ်း သုဒ္ဓတိတိ၏။ ၃၀+၁၆၀၁၁ =
ယ-နောင်+ပ-နောင်မှု။ သို့နော = ၅၇။ (၀၇) ဂို့ ယံ =
သည်။ ၀၇ = အချို့။ ဟောတိ = ၅၇။ သဗ္ဗာယံ၊ ရုပ္ပါယံ၊
သဗ္ဗာယ = ခုပါသိမ်းသော ဖိန့်မြို့။ သဗ္ဗာသူ = ပုဂ္ဂို့။

နပလိုင် သုမ္ပသန္တဂိုဏ်း

နပုံသကေ = နပုလိုင်း။ သဗ္ဗာ = ခုပါသ။ သူတဲ့
 သည်။ “ယောနံ နှီ” (jicca) တိ = အုပ်။
 သကေ = ၃။ ယောသု = ၅။ (၁၈) ဂျီ။ ရှိနှင့် နှိမ်နှင့်
 ထော်—

(೨೨) ವಾಪಾವಿಹಿ॥

သဗ္ဗာဒိုက် = သဗ္ဗာဒိုက်ရှုံး သဒ္ဓါတ္ထူးနောက်ဖြစ်၏၊
နိသာ = နိ-အပြုံ၏။ (၀၁) ကုံး ဣာ = ဣာ-အနုပ် ပြု၏
ပါသော အာ-အပြုံသည်။ နဲ့ ဟောတိ - ပြု၏

ଅନ୍ତରାକ୍ଷିରି = ତୀରୁ ॥ ପରିମ୍ବ = ଦେଖି ॥ ଫଳ = ଫଳ
 କଣ ॥ (୦୧) ତୀରୁ ॥ ଦୂର = ଯଦ୍ୟ ॥ ଫଳରେତି = ଉପରି

ဒီယော = ဒီယူပြုလတ်သော်။ သဗ္ဗာနိ = ခုပ်သိမ်းသော စိတ်တို့
သည်။ ဘော သဗ္ဗာ၊ သဗ္ဗာ = အို-ခုပ်သိမ်းသော စိတ်။ ဘော-
နှော သဗ္ဗာနိ = အို-ခုပ်သိမ်းသော စိတ်တို့။ သဗ္ဗာ = ခုပ်သိမ်း
သော စိတ်ကို။ ဘဲဗ္ဗာ၊ သဗ္ဗာနိ = တို့ကို။ နာဒီသူ = နာ-စသော
ဂါဘတ်တို့၌။ ပုမေဝ = ပုလျှိုင်သဗ္ဗာ-သဗ္ဗာနှုန်းကဲ့သို့။ ရူပနာယော =
ကို။ ဝေဒီတွော = သိအပ်၏။

ကတရ+ကတမ+ဥဘယာ = ကတရ-သဗ္ဗာ + ကတမ-
သဗ္ဗာ + ဥဘယာ-သဗ္ဗာတို့သည်။ တို့သူ လိုင်သုံးပါး
တို့၌။ သဗ္ဗာသမာ = သဗ္ဗာ-သဗ္ဗာနှင့် တူကုန်၏။

ဇူတရ+အညသဗ္ဗာ ရုပ်ထူး

ဇူတရ+အညသဗ္ဗာ = ဇူတရ-သဗ္ဗာ + အည-သဗ္ဗာတို့
သည်။ ငံ = ဤအတူတည်း။ သာ+သံသူ = သ-ဂါဘတ်ကို
သာ-အပြု + သံ-ဂါဘတ်ကို သံ-အပြုတို့။ ဂါသသော =
ရုပ်ထူး၏။

(၅၂) သံ+သာ+သာယောဆုံး+တရေ+က+
ညေ+တိ+မာနါ+မီ။

သံ+သာ+သာယောသူ = သံအပြု+သာအပြု+သာယ
အပြုတို့ နွောင်းရှုံး။ ဇူတရေ + က + ညေ+တိ+မာနါ =
ဇူတရာသဗ္ဗာ + ကောသဗ္ဗာ+အညာသဗ္ဗာ+တောသဗ္ဗာ + ဇူမာ
သဗ္ဗာတို့၏၊ အစိတ် အာ-သရုတ္တိကို။ ဇူ = ဇူ-အပြုသည်။ ဟော-
တိ = ဖြစ်၏။

သာ+မာဒီသူ - သံ- အပြု စသည်တို့ နွောင်းရှုံး။ ဇူတရ+
က+အည+တော + ဇူမာဇူဇွေတေသံ = ဇူတရာသဗ္ဗာ + ကော
သဗ္ဗာ+အညာသဗ္ဗာ+တောသဗ္ဗာ+ဇူမာသဗ္ဗာတို့၏၊ အစိတ် အာ-
သရုတ္တိ၏။ (၁၇) တို့ကို။ နိစုံ = အပြု။ ဇူ = ဇူ-အပြုသည်။

ဟောတိ =၏။ ဗုတေရာင်သာ, ဗုတေရာယ = ဗြဲမှ တပါးသော မိန်းမ
အား + မိန်းမ၏။ အညီသာ, အညာပါ = တပါ သော မိန်းမ
အား + မိန်းမ၏။ အညာသံ, အညာသာနံ = တပါးသော မိန်းမ
တို့အား + တို့၏။ အညီသံ, အညာယံ, အညာယ = တပါး
သော မိန်းမ၏။

အညာတရ + အညာတမာ = အညာတရသွေ့ + အညာတမသွေ့
တို့သည်။ လိုင်္ဂာယေ = လိုင်္သုံးပါး၌။ သွေ့သမာ = သွေ့-သွေ့
နှင့် တူးရှုန်၏။

(သွေ့သွေ့ဂိုဏ်း စသည် မြို့၏)

ပုံ့ဖွေသွေ့ဂိုဏ်း

ပုံ့ဖွေ = ရှေ့၊ သည်။

(၁၄၃) ပုံ့ဖွေဘိုး ဆဟီ။

ပုံ့ဖွေဘိုး = ပုံ့-အစရှိကုန်သော။ ဆဟီ = ခြောက်ပုံ့တို့မှ
(နောက်၌)။ ငို့ = ငို့-အနုံများ မှတ်ချက်ပါသော ၃-အပြုသည်။
ဝါ = အချို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဇတေဟီ ဆဟီ = ထိုပုံ့-အစရှိသော ခြောက်ပုံ့တို့မှ။
ပရသာ = နောက်ဖြစ်သော။ ယောသာ = ယော-ဂိဘတ်၏။ (၀၁)
ကို။ သ ပိုသယေ = မိမိအရာ၌။ [၁၃၀-ယောန + မောင်-ဟု "ငို့-
အပြုကို ဆိုသော ပဋိမာယော-ဂိဘတ် အရာ၌" ဟု ဆိုလို
သည်]။ ငို့ = ငို့-အနုံများ မှတ်ချက်ပါသော ၃-အပြုသည်။ ဝါ
အချို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဗုတိ = ဗြဲသုတ်ဖြင့်။ ယောသာ = ကို။ ငို့ ငို့-အနုံများ
မှတ်ချက်ပါသော ၃-ပြု။ ပုံ့ဖွေ, ပုံ့ဖွေ = ရှေ့တို့သည်။ ဘော
ပုံ့ဖွေ, ပုံ့ဖွေ = ဘို့-ရှေ့။ ဘောဒ္ဓာ ပုံ့ဖွေ, ပုံ့ဖွေ = ဘို့-ရေး ငို့

ပုံး=ရှေ့ကို။ ပုံဗွဲ=ရှေ့တို့ကို။ ပုံဗွဲနာ=ရှေ့ဖြင့်။ သေသံ=အကြောင်းသည်။ သဗ္ဗာလိုက်=ခပ်သိမ်းသောလိုင်း။ သဗ္ဗာမံ=သဗ္ဗာ-သဗ္ဗာနှင့် တူ၏။

ပရာဒနယာ=ပရ-အစရိတ်ကုန်သော။ ပဉာဏ်=ပါးပုဒ်တို့သည်။
ဝံ=၌ပုံဗွဲ-သဗ္ဗာ အတူတည်း။

(ပုံဗွဲသဗ္ဗာပိုဂိုဏ်း စသည် ပြီး၏)

အမည်ဟာ သဗ္ဗာသွေးများ

(၁၃၉) နာ+ညံ • နာမ+ပွဲမနာနာ။

နာမ + ပွဲမနာနာ = အမည်ဖြစ်သော သဗ္ဗာပိုဂိုဏ်း
သွေး+အပွဲမနာဖြစ်သော သဗ္ဗာပိုဂိုဏ်းသွေးမှု (နောက်၌)။
အညံ = ဆိုပြီးသည်မှု တပါး = ဆိုလတ္ထံ၊ သော သဗ္ဗာပိုကာရိယ
သည် လည်းကောင်း။ စ = ဆိုပြီးသော သဗ္ဗာပိုကာရိယသည်
လည်းကောင်း၊ န ဟောတိ = မဖြစ်။

[အောက် သိမ်မွေ့သည် သတိရှိပါ။ ဆိုလိုသည်မှာ အမည်ကို
အကောင်းသွေးသွေးခိုက်းသွေး နောက်၌ လည်းကောင်း+အပွဲမနာနာ
ဖြစ်သော ဂုဏ်ပိုင်းသွေးသွေး နောက်၌ လည်းကောင်း ဆိုလတ္ထံ၊ သော
သဗ္ဗာပိုကာရိယ+ဆိုပြီးသော သဗ္ဗာပိုကာရိယ=နှစ်မျိုးလုံးပင် လုံးဝ
မဖြစ်ဟု ဆိုလိုသည်။]

တံ့နာမဘူတော် = တံ့အမည် ဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော။
သဗ္ဗာပို ဝ = သဗ္ဗာပိုဂိုဏ်း သွေးတို့မှု လည်းကောင်း။ အပွဲ-
မာင်းဟို = ပပြုနှင့်ကုန်သော။ သဗ္ဗာပို စ = သဗ္ဗာပိုဂိုဏ်း
သွေးတို့မှု လည်းကောင်း။ (ပရသို့ = နောက်၌)။ သဗ္ဗာပို-
ကာမြို့ယံ = ဆိုပြီး+ဆိုလတ္ထံ၊ သော သဗ္ဗာပိုကာရိယသည်။ န
ဟောတိ = မဖြစ်။ တေ သဗ္ဗာ = သဗ္ဗာမည်သော ထိုသူတို့သည်။
ဘာဗ္ဗာမာ = သဗ္ဗာအမည်ရှိကုန်သော။ တေ = ထိုသူတို့သည်။

လူတိ-အယံ = ဤသည်ကား။ အထွော = တေ သဗ္ဗာ-ဟူသော ပုဂ္ဂ၏၊ အနက်တည်း။ [အမည်ဟော သဗ္ဗာဒ္ဓရား၊ ပြယ် တည်း။]

တေ ပိယသဗ္ဗာ = ချစ်အပ်သော ခုန်းသောသူတို့ ရှိကုန်သော ထိုသူတို့သည်။

[ဤ၌ “ပိယ သဗ္ဗာ ယော်” ဟု အညွှန် သမာသ် ပြုရသောကြောင့် ‘ယော်’ ဟူသော အည်ပုဂ္ဂ၏၊ အနက် ပြဋ္ဌာန်းသည်။ ‘သဗ္ဗာ’ ဟူသော သမာသ်ပုဂ္ဂ၏၊ အနက်က မပြဋ္ဌာန်း။ ထိုသို့ မပြဋ္ဌာန်းသောကြောင့် ပိယသဗ္ဗာ-သွှေါနောင် သဗ္ဗာဒ္ဓကာရီယ ငှေး-မပြုရ-ဟူလို့။]

တေ အတိသဗ္ဗာ = အလုံးစုံကို လွန်ကုန်သော ထိုသူတို့ သည်။

[ဤ၌လည်း “သဗ္ဗာ အတိက္ခနာ အတိသဗ္ဗာ” ဟု ပါဒီ သမာသ် ပြုရ၍ နှုန်းပြီးသောအခါ ‘သဗ္ဗာ’ သွှေါန့်၊ အနက်က မပြ ဋ္ဌာန်း။ အတိသဗ္ဗာဒ္ဓါတ်၊ အတိက္ခနာ “လွန်သောသူ” ဟူသော အနက် ကသာ ပြဋ္ဌာန်းသည်။ ထိုသို့ ‘သဗ္ဗာ’ သွှေါန့်၊ အနက် မပြဋ္ဌာန်းသော ကြောင့် ‘အတိသဗ္ဗာ’ သွှေါနောင် ငှေး-အပြုတည်းဟူသော သဗ္ဗာဒ္ဓ-ကာရီယ မဖြစ်-ဟူလို့။ ဤပြယုဂ္ဂသည်လည်း အပ္ပာနဘတ္တက် ပြယ် တည်း။]

နာမဘူတေ ၁ = အမည်ဟောဖြစ်သော သဗ္ဗာဒ္ဓရိုက်း သွှေါ (သဗ္ဗာ-သွှေါ) ၏ လည်းကောင်း။ အည်ပဒ္ဒာဒေါ် = အည်ပဒ္ဒာသမာသ်+ပါဒီသမာသ် တည်းဟူသော။ အပ္ပာန- ပါသယ ၁ = မပြဋ္ဌာန်းသော အရာ = ဂိသယရှိသည့် သဗ္ဗာဒ္ဓ ရိုက်း (သဗ္ဗာ-သွှေါ) ၏ လည်းကောင်း။ သဗ္ဗာဒ္ဓကာရီယနီသေ- ဓောန = သဗ္ဗာနာမ် အစီအရှင်ကို တားမြစ်ခြင်းကြောင့်။ “ပရမ- သဗ္ဗာ တိဋ္ဌနှဲ့” တူာဒေါ် = “မြတ်သော ခုန်းသော သူတိ သည် တည်ကုန်၏” ဤသို့ အစရှိသော။ ပဓာနပဒ္ဒတော် = ပဓာနဖြစ်သော့ ပုဂ္ဂအဆုံးရှိသော သွှေါမှ (နောက်၌ကား)။

မြို့အာဒယာ = မြို့အစရိတ်သောကာရိယတိသည်။ ဟောနှီး = ကုန်၏။ (ကသွာ = ကား)။ ဂိသသနသမာသသူ = ဂိသသနသမာသ၏။ ဥစ္စရပါတ္ထပစာနတ္ထာ = နောက်ပု၍ အနက်ပြဋ္ဌာန်းသည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

[အနက်သဘော သိမ်မွှဲသဖြင့် ထပ်၍ ရှင်းပြပါဦးမည်။

(က) စိတ္တ-သွေ့သိသည် “စိတ်” ဟူသောအနက်ကို ဟောသောအခါ မိမိ၏ ဟောနေကျအနက်ကို ဟော၍ နုပုလိုင်သွှေ့၍ ဖြစ်ပြီးယျင် “စိတ္တ-စိတ္တမည်သော သူကြယ်” ဟု အနက်ပေးရလျှင် ထိ “စိတ္တ” ဘုရား၍ မှတ်၍ “အမည်ဟော နာမသွှေ့” ဖြစ်၍ ဝါစ္စအနက်သွေ့ ပို့လုံးမှုသွားရက့်သွှေ့ ထို့အတွက် သဗ္ဗားဒွေ့သိသည်လည်း “ခပ်သိမ်းသော ယောကျား” စသော မိမိ၏ အနက်ကို ဟောနေကျအတိုင်း ပေးခဲ့လျှင် ထိ “သဗ္ဗာ” သွေ့ဖောင် ယော-ဝိဘတ်ကို “ငှဲ”ပြုခြင်း သူ့မှုပို့စ်ပို့ဆိုင်ရာ အိတ်အရှင်များ ဖြစ်သည်။ ““သဗ္ဗာ-သဗ္ဗာများမှုသွား” ဟူ၍ အနက်ပေးရလျှင် ထိုသဗ္ဗာသွေ့သိသည် “အမည်ဟော-နာဂတ်ပါဝကသွှေ့” ဖြစ်သွားသောကြောင့် ထိုနာမဝါဝက=အဗ္ဗာ-သွှေ့၏၍ နောက်၍ ယော-ဝိဘတ်ကို ငှဲ-ပြုခြင်း-စသော သဗ္ဗာနှုန်းမှုပုံး၏ အ-စိတ်အရှင်များ မဖြစ်တော့ချော့။

(ခ) ထို “သဗ္ဗာသွှေ့” နှင့် သမာသု တွဲစပ်ရာ၌လည်း သဗ္ဗာ လွှာ့ကြုံအနက် မပြဋ္ဌာန်းသော “ပိယာ သဗ္ဗာ ယော ထော ပိယ-သဗ္ဗာ” ဟူသော အညတ္ထသမာသု (အဟုံဗိုံဟုသာသု) ၌ အည-ပုံ့၏။ အနက်သာ ပြုခဲ့နောက် ထို ‘သဗ္ဗာ’ ဟူသော သဗ္ဗာနာမ်ပု၏။ အနက်မပြဋ္ဌာန်းသောကြောင့် ထို ‘သဗ္ဗာ’ သွေ့သိသည် အပွဲမာန ဖြစ်သည်။ ထိုပြုခဲ့သွားရှိခဲ့ကြောင့် အိတ်အရှင်များ မပြဋ္ဌာန်းရာ၌လည်း ထို ‘သဗ္ဗာ’ သွေ့သိသော ငန်းကြာ-ဝိဘတ်ကို ငှဲ-ပြုခြင်း-စသော သဗ္ဗာနာမ်ပု၏ဆိုင်ရာ အ-စိတ်အရှင်များ ပြုခြစ်း။ ထို့အတွက် “အတိက္ခနာ သဗ္ဗာ အတိသဗ္ဗာ=ဘုရားသိမ်းရေး၊ ဘုရားအခါ သဗ္ဗာ လုပ်ကုန်သောသူတို့သည်” ဟူသော ကြုံပါဒီ သာသု၌လည်း နိုးပွဲပြီး အေားအခါ သဗ္ဗာ သွေ့ကြုံအနက် မပြဋ္ဌာန်း (အညသွှေ့ကြုံအနက်သာ ပြဋ္ဌာန်း) သောကြောင့် ထို “အတိသဗ္ဗာ” ဟောသာ ဘုရား၊ မာလ်ပု၏အနာဂတ်ယော-ဝိဘတ်ကို ငှဲ-ပြုခြင်း စသော

သုပ္ပနာမ်ပုဒ်ဆိုင်ရာ အစိအရင် ပြောစွဲ။ ဤကား သူဗုဒ္ဓ-ပုဒ်၏
ဘပ္ပဝာနဆိုင်ရာ ပြယ်တည်း။

“ပရမာ စ ကေ သမ္မ ဝာတိ ပရမသမ္မ” ဟူသော ပိုသေ
သန (ကမ္မဓရယ) သမာသိဒ္ဓကား သုတ္ထသန္တိ၏အနက် ပြဋ္ဌာန်း
သောကြောင့် ယော—ပိုဘတ်ဂုံ ငှါး-ပြုခြင်း-စသော သုတ္ထနာမ်ပုံ
ထိုင်ရာ အစီအရင် ဖြစ်၏—ဟူလို့။]

(၁၄၀) တတိယအု သောပေ။

တတိယဏ္ဍယောဂေ = တတိယာ အနက် (ကဏ္ဍား
အနက် + ကရိက်း အနက်) ရှိသောသွေ့နှင့် ယျဉ်ရှုံး။ န
ဟောတိ = သုမ္ပနာမဆိုင်ရာ အမိအရင် ဖြစ်၏။

တတိယဏ္ဍာန = တတိယာအနက် ရှိသော သုဒ္ဓန။
 ယောဂေ ၁ = ယဉ်ရှုံးလည်း။ သမ္မတဘဝါကာရိယံ = သည်။ န
 ဟောတိ = မဖြစ်။ မာသေန = တလဖြင့်။ ပုံမွှာ = ရှေးကျေသာ
 သူတိသည်။ မာသပုံမွှာ = တလဖြင့် ရှေးကျေသာ သူတိသည်။

[ကြို၌ ပုံဗ္ဗသွှေ့သည် ဝါကျိုး လည်းကောင်း၊ သမာသို့
လည်းကောင်း “မာသေန=တလဖို့” တတိယထွေသွှေ့နှင့် ယဉ်သော
ကြောင့် ထိပုံဗ္ဗသွှေ့နောင် ငွေ-ပြော်းစသော သွားနာမ်ပုံ့ဆိုင်ရာ
အစီအရင် မဖြစ်-ဟုလို့။]

(၁၄) မြန်မာဘာသာ။

စွဲသမာတော် = စွဲသမာသို့၊ (၁) ခန်သမာသို့။
န ဟောတိ=သဗ္ဗနာမြန်ရေ ဘရီဘရင် မဖြစ်။

စွဲသမာသရိသယေး = စွဲသမာသိ အရှုံး။ သဗ္ဗာဒီ-
ကာရိယံ=သဗ္ဗနာမ်ဆိုင်ရာ အစီအရင်သည်။ န ဟောတိ=မဖြစ်။
ဘက္ဗိုလ္လာဇူပုံ့ဗာနံ=တောင်အရပ်+မြောက်အရပ်+ဘရေး၊ အရပ်
ထို့အား+ထို့၏။ ဥတိအာဒီ=ပြုထို့ စသည်တည်း။

[**ဤ** နံပါတ်ကို သု+သာနံ-ဘပြု စတော့ သူမှနာမ်
ဆိုင်ရာအစိအစ် မပြု-ဟလို့]

(၁၄၂) ၇၀ + ၉။

ဝါ=အချို့။ ငှဲ=၏-အနုဗန် မှတ်ချက်ပါသော ၆ အမြဲ
သည်။ ဟောတိ=၏။

စွဲသမာသေ ဇူတိ= (၁၄၁) စွဲသမာသေ-ဟူသော
သုတ်ဖြင့်။ သဗ္ဗာဒီကာရိယံ=သဗ္ဗာဒီဆိုင်ရေ အနီအရင်သည်။
နှု ဟောတိ= မဖြစ်။ နိဇ္ဇန = (၁၃၀) “ယောန + မော်”
ဟူသော နိဇ္ဇဝိသုတ်ဖြင့်။ ငှဲအာအသပ္ပသဂံ = ငှဲ-အမြဲ
(အမြဲ) လျဉ်းပါး ပြက် လုလတ်သော်။ အယံး=၏ “၇၀ + ၉။”
ဟူသောသုတ်သည်။ သမ္မတွေ့ဝိဘာသာ=ရောက်အုံဆဲဆဲ အစီ
အရင်ကို အချို့ စိရင်သောသုတ် ဖြစ်၏။ ပုံ့ဗွဲရေ, ပုံ့ဗွဲရာ =
အရှေ့အရပ် + မြောက်အရပ်တို့သည်။ သေသံ = အကြွင်းသည်။
သဂ္တသမံ = သူဂ္တ-သဗ္ဗာဒီနှင့် တူ၏။

[၏ ယခု ၁၄၂-“၇၀။” ဟူသောသုတ်၏ ဝုတီး၌ “နှု ဟောတိ” အကား “ဝါ ဟောတိ” ရှိသျှင် ယုတ္တတရတည်း။ ထိုသို့
ရှိခဲ့လျှင် “ကူတိ-၏သုတ်ဖြင့်။” စွဲသမာသေ၏။ သဗ္ဗာဒီကာရိယံး=
သည်။ ဝါ=အချို့။ ဟောတိ= ဖြစ်၏။ ဟု အနုက်ပေးရမည်၊ အဖြောင့်
တည်း။ ယခုလက်ရှိ “နှု ဟောတိ” ပါ၌ရှိခန်သောအလို “၁၄၁-
စွဲသမာသေ-သုတ်ဖြင့် သဗ္ဗာဒီကာရိယံး လုံး၏မဖြစ်ဟူသော အနုက် +
၁၃၀-ယောန+မော်-ဟူသောသုတ်ဖြင့် သဗ္ဗာဒီကာရိယံး အမြဲဖြစ်၏
ဟူသော အနုက်နှစ်ပါးတို့ အလုအယက် ဖြစ်လတ်သော် ၏ ၁၄၂-
၇၀။-ဟူသောသုတ်က ဖျော်ဖြေသည် သဘောဖြင့် စွဲသမာသုတ်
အချို့။ ငှဲ-အမြဲ ဖြစ်သည်ဟု အနုက် အမိပ္ပာယ်ကို ပြသည်”ဟူ၍
ဟူရမည်၊ ဆိုလိုသည်။]

(အမည်ဟော သဗ္ဗာဒီပျား ပြီး၏။)

ယသ္ဒ္ဓိဂိုဏ်း

ဝော = အကြင် ယောကျားသည်။ ယော = အကြင် ယောကျားတို့သည်။ [ပုဂ္ဂိုင်]။ ။၎ာ = အကြင် မိန်းမသည်။ ယာ, ယော = အကြင် မိန်းမတို့သည်။ [လွှဲစိုလိုင်]။ ။ ယံ = အကြင် စိတ်သည်။ ယာနါ = အကြင် စိတ်တို့သည် [နပုဂ္ဂိုင်]။ ဇူစာတိ = ဤဆို အစရိုသည်သည်။ သဗ္ဗာမံ = သဗ္ဗာ-သုဒ္ဓိနှင့် တူ၏။

ယာဒီနံ = ယ-အစရိုသော သုဒ္ဓိတို့၏။ အာလပနေ = အာလုပ် အနက်၍။ ရူပံ = ရုပ်သည်။ န သမ္မဝတီ = မဖြစ်သင့်။

(ယသ္ဒ္ဓိဂိုဏ်း ပြီး၏)

တျေသ္ဒ္ဓိဂိုဏ်း

တျေ = တျေသ္ဒ္ဓိတည်။ သိ = သိ-ဂဲဘတ်သက်။

(၁၂၀) တျေ + တေ + တာနံ တသေ သော။

တျေ + တေ + တာနံ = တျေ-သုဒ္ဓိ + တ-သုဒ္ဓိ + တေ-သုဒ္ဓိတို့၏။ တသေ = တ-အက္ခရာ၏။ (၀၁) ကိုး သော = သိ-အက္ခရာ အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သိမ့် = သ-ဂဲဘတ် နောင်းရာ၍။ အနပုံသကာနံ = န ပုဂ္ဂိုင် မဟုတ် (လွှဲစိုလိုင် + ပုဂ္ဂိုင်ဖြစ်) ကုန်သေား တျေ + တေ+တာနံ=တို့၏။ တသေ=၏။ (၀၁) ကိုး သော = သိ-အက္ခရာ အပြုသည်။ ဟောတိ=၏။ သော = ထိယောကျားသည်။ တျေ=ထိယောကျားတို့၏။ [ပုဂ္ဂိုင်]။ ။သာ = ထိမိန်းမသည်။ တျေ၊ တျေသော = ထိမိန်းမတို့သည် [လွှဲစိုလိုင်]။ ။တျေ=ထိစိတ်သည်။ တျေနါ=ထိစိတ်တို့သည် [န ပုဂ္ဂိုင်]။ ဇူစာတိ = ဤဆို အစရိုသည်သည်။ သဗ္ဗာ ပံ သဗ္ဗာ သုဒ္ဓိနှင့် တူ၏။

(တျေသ္ဒ္ဓိဂိုဏ်း ပြီး၏)

ဗုဏ် တသ္ထဒိဂုံး
သော=ထိယာဘက္ခားသည်။

(၁၃၁) တ မျာ နှင့် သမ္မတ သမ္မတ

သုဇ္ဈာသူ = ခိုင်သိမ်းသော ရိဘတ်တို့ နွောင်းရှု၍။
တတသု=တ-သုဒ္ဓိ၏ တု-အကွဲရာ၏။ (၀၁) ကို။ နော=
န်-အကွဲရာ အပြုသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

သဗ္ဗာသူ=ကုန်သော။ ရတန္တိသူ = ရတတ်တို့ နွောင်း
ရှုံး။ တာဘဒ္ဒသု = ဝ-သဒ္ဒါ၏။ တသု = ဝါ-အကွာရာ၏။
(၀၁) ကို။ နော=န်-အကွာရာ အပြုသည်။ ၀၁=အချို့။ ဟောတိ=
ဖြစ်၏။ ။၀=အထူးကို ဆိုပီးအဲ့။ “တူ+တေ+တာနံ” တသု
သော” (၁၂၀) တိ ထွေး=“တူ+တေ+တာနံ” တသု သော”
ဟူသော ဤသူတ်၍။ တူဘဒ္ဒနံ=တူ-ဝသော သဒ္ဒါတို့၏။ တကာရ-
ဂုဟဏံ=ဝ-အကွာရာကို ဆိုခြင်း ယူခြင်းသည်။ သူ့၊ သာ =
ထိမိန်းမသည်။ သော=ဤမိန်းမသည်။ နာယာ = ထိမိန်းမ
တို့သည်။ လူတိ=ဤသူ့။ လူထိုယ်=လူထိုယ်၍။ သဗ္ဗာမာ = သဗ္ဗာ
သဒ္ဒါန်း တူ၏။ လူတိ=ဤသူ့ သိအပ်၏။ ။နော, တော=ထို့
ယာကျေားတို့သည်။ နံ, တံ=ထိုယာကျေားကို။ နော, တော =
တို့ကို။ နေနံ, တေနံ=ထိုယာကျေားဖြင့်။ နေတို့, နေဘို့, တေဘို့,
တေဘို့ = ထိုဖြင့်။

(୧୨) ଦୁଃଖ + କ୍ଷମା + ହେତୁ + ପରିଚୟ + ଅମ୍ବ + ଅମ୍ବ +
ଫଳ + ଫଳକ୍ଷମ + ଅମ୍ବ ୦ ॥

သ + သွာ + သို့° + သာသယ + သံ + သာ + သံ + မှာ + မြို့သူ =
 သ-ရတတ် + သွာ-ရတတ် + သို့° + ရတတ် + သာသယ-အပြု +
 သံ-အပြု + သာ-အပြု + သံ-အပြု + မှာ-အပြု + မြို့-အပြုတို့ နောင်း
 ရှုံး။ ဇူမသာ=ဇူမ-သွား၏ လည်းကောင်း။ (၁) ဇူမ-သွား၏
 လည်းကောင်း။ စ=တ-သွား၏ တ်-အကွဲရာ၏ လည်းကောင်း။

(၀၁) ကို လည်းကောင်း။ ၃=၄-အန္တဗုံ မှတ်ချက်ပါသော အ-အကွဲရာ အပြုသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

“၃ သ+သွာ+သွှိ+နံသွှိ+မသာ စ” တိ= “၃ သ+သွာ+သွှိ+နံသွှိ+မသာ စ” ဟူ၏။ ဂတ္တိပါ=သုတိကို တည်ဆိုလျှင်လည်း။ တေသံ ဂီဘတ္တိနံ=ထိသု-ဂီဘတ်+သွာ-ဂီဘတ်+သွှိ-ဂီဘတ်+နံ-ဂီဘတ်တို့၏။ အာအေသွေသူ = အာအေသွေဖြစ်ကုန်သော။ သွာယာဒီသူ ပရေသူ=သွာယ-စသည်တို့ နွောင်းကုန်လတ်သော်။ “တဒါအေသာ တဒိဝ ဘဝန္တာ” တိ = “ထိအာအေသွေတို့သည် ထိအာအေသွေဒါကဲ့သွှိ ဖြစ်ကုန်၏” ဟူသော။ ဉာယာ=ပရိဘာသာ လာရှိသောကြောင့်။ ၃ာအေသွေ=၄-အန္တဗုံ မှတ်ချက်ပါသော အ-အကွဲရာ အပြုသည်။ သိဒ္ဓိပါ=ပြီးဆိုပါသော်လည်း။ ယာဒီ အာအေသွေနဲ့ ပရေ=ပု-အဝရှိသော အာအေသွေ တပါး နွောင်းရှုံး။ နိဝိယာနှုံး = တားမြစ်ခြင်း အကျိုးငြား။ သွာယာဒီနံ=သွာယ-အပြု စသည်တို့ကို။ (၀၁) သွာယ-အပြု+သံ-အပြု+သွာ-အပြု+ သံ-အပြု+မှာ-အပြု + နှီ-အပြုတို့ကို။ ဂဟဏံ=ယူခြင်း ဆိုခြင်းသည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

သာဒီသူ=သ-ဂီဘတ် စသည်တို့ နွောင်းရှုံး။ ဤမသာ စ=ဣမ-သွှိ၏။ လည်းကောင်း။ (၀၁) ကို လည်းကောင်း။ တသ္ထွာတကာရသာ စ = တ-သွှိ၏။ တ်-အကွဲရာ၏။ လည်းကောင်း။ (၀၁) တ-သွှိ၏။ တ်-အကွဲရာကို လည်းကောင်း။ ၃ာ=၄-အန္တဗုံ မှတ်ချက်ပါသော အ-အကွဲရာ အပြုသည်။ ၀၁=အချို့။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ပုံမှန်သွေလောပေါ်=ရှေ့သရှိရော် ချေ။ ဥပရိပါ=အထက်၍လည်း။ ၄ံ=၅၌အတူတည်း။ ။အသု၊ နသု၊ တသု=ထိသူအား။ နေသံ၊ နေသာနံ၊ တေသံ၊ တေ-သာနံ=ထိယောကျားတို့အား။ အမှာ၊ အသွား၊ နမှာ၊ နသွား၊ တမှာ၊ တသွား=ထိယောကျားမှု။ အပို၊ အသွှိုံး၊ နပိုံး၊ နသွှိုံး၊ တပိုံး၊ တသွှိုံး=ထိယောကျား၍။ နေသူ၊ တေသူ=ထိယောကျားတို့၍။

လျှော့လိုင် တသ္ဒ္ဓိဂိုဏ်း

လျှော့ယံ=လျှော့လိုင်၍။ သာ=ထိမိန်းမသည်။ နာ, နာ-
ယာ, တာ, တာယာ=ထိမိန်းမတူးသည်။ နံ, တံ=ထိမိန်းမကို။
နာ, နာယာ, တာ, တာယာ=တူးကို။ နာမှု=နာဝိဘတ်၍။

(၄၆) သာ ၀၁ တေ+တီ+မာ+မူဟိ။

တေ+တီ+မာ+မူဟိ = တာ-သ္ဒ္ဓိ+ဋတာ-သ္ဒ္ဓိ+ လူမာ-
သ္ဒ္ဓိ+အမှု-သ္ဒ္ဓိတူးမှ (နောက်၍)။ သာ = သာ-အပြုသည်။
ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ယ+ပသညေဟိ = ယ-အမည်+ပ-အမည် ရှိကုန်သော။
တ+တေ+လူမ + အမူဟိ = တာ-သ္ဒ္ဓိ + ဋတာ-သ္ဒ္ဓိ + လူမာ-
သ္ဒ္ဓိ+အမှု-သ္ဒ္ဓိတူးမှ။ ပရေသံ=ကုန်သော။ ကေတွေ = ကေဂုဏ်
အနက်၍။ ဝဲဗျာမာနာနံ=ဖြစ်ကုန်သော။ နာဒီနံ=နာ-အစုံသော
ရိဘတ် ငါးလုံးတူး၏။ (၀၁) တူးကို။ သာ= ယာ-အပြုသည်။
၀၁=အချို့။ ဟောတိ= ဖြစ်၏။ ။အန္တသာရာနံ=အဆုံးအစိတ်
သရတူး၏။ ယပဝေါဟာရေန = ယ-ဟူသော + ပ-ဟူသော
အမည် ဝေါဟာရဖြင့်။ တံသာ့ဘစရိဘာပိ= ထိသရတူးနှင့် တက္က
ဖြစ်သည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော။ သ္ဒ္ဓိ=သ္ဒ္ဓိတူးကို။ “ကုန်
ပဝေသယာ”တိ= “လုံတူးကို သွင်းဆုံးလော”ဟူသော။ ဉာယာ=
သဟာစရိတ္ထာယ ပရိဘာသာဖြင့်။ ဂယ္နိ=ယူအပ် ဆိုအပ်
ကုန်၏။ လူတိ=ထိကြောင့်။ “ယပသညေဟိ တ + တေ +
လူမ+အမူဟိ”တိ= “ယပသညေဟိ တ+တေ+လူမ+အမူဟိ”
ဟူ၍။ ဂုဏ် = ဂုဏ်၍ ဖွင့်ဆိုအပ်၏။ ။၀၁ ဇာတေသေ=အချို့
(၌-အန္တနံ မှတ်ချက်ပါသာ) အာ ပြုလတ်သည် ရှိသော။
အသော, နှသော, နာသ = ထိမိန်းပြု၍။

(၅၃) တာယ ဝါ။

တာယ = တာ-သ္ထဒ္ဓိ၏ အစိတ် အာ-သရ၏။ (၀၁) ကို။
 လူ = လူ-အပြုသည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သံ + သာ + သာယေသူ = သံ-အပြု+သာ-အပြု+
 သာယ-အပြုတို့ နွောင်းရာ၌။ တသ္ထ = တာ-သ္ထဒ္ဓိ၊ အစိတ်
 အာ-သရ၏။ (၀၁) ကို။ ဝါ = အချို့။ လူ = သည်။ ဟောတိ=
 ၏။ တိသာ, တသာ, တာယ = ထိုမိန်းမဖြင့်။ နာဟို, နာဘို,
 တာဟို, တာဘို = ထိုမိန်းမတူဖြင့်။ သသ္ထ = သ-စိဘတ်၏။
 (၀၁) သ-စိဘတ်ကို။ ဝါ = အချို့။ သာမှို = သာ-ပြုလတ်
 သည်ရှိသော်။ အသာ, နသာ, တိသာ, တသာ = ထို
 မိန်းမအား။

(၅၄) တေ+တိ+မာတော သသ္ထ သာယ။

တေ+တိ+မာတော = တာ-သ္ထဒ္ဓိ+တော-သ္ထဒ္ဓိ+လူမာ-
 သ္ထဒ္ဓိတို့မှ (နောက်ဖြစ်သော)။ သသ္ထ = သ-စိဘတ်၏။ (၀၁)
 ကို။ သာယ = သာယ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

တာ+တော+လူမာတော = တို့မှု။ ပရသ္ထ = သော။
 သသ္ထ = ၏။ (၀၁) ကို။ သာယော = သာယ-အပြုသည်။
 ဝါ = အချို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ အသာယ, နသာယ,
 တိသာယ, တသာယ = ထိုမိန်းမအား။ “ပုပတေ” (၂၁
 ၄၅) ဇူာဖိနာ = “ပုပတေ+ကသို့” နာဖိန် ယ+ယာ”၊ ဘူသော
 သုတ်ဖြင့်။ ယာအေသာ = ယ-ပြုလတ်သည်ရှိသော်။ နာယ,
 တာယ = ထိုမိန်းမအား။ နံဝစ်နသ္ထ = နံ-စိဘတ်၏။ (၀၁) ကို။
 သ+မာအေသာ = သံ-ပြုပြီးသော် လည်းကောင်း။ တကာရသာ-
 တ-သ္ထဒ္ဓိ၏။ (၀၁) ကို။ ဝါ ဇူာအေသာ စ = အချို့။ ဤ-
 အနုံမှုန် မှတ်အုပ်ပါသော် အပြုလတ်သော် လည်းကောင်း
 အာသံ, နာသံ, နာသာနံ, တာသံ, တာသာနံ

မိန်းမတ္ထူးအသား၊ ၁၁၁၅မြို့မိဘ၏။ အသုံး၊ အသား၊
နသုံး၊ နသား၊ နသယံး၊ နသယေး၊ တိသုံး၊ တိသား၊ တသုံး၊
တသား၊ တသယံး၊ တသယေး = ထိုမိန်းမပြု။ နသယုံး၊ တသယုံး =
ထိုမိန်းမတ္ထူး။

နုပုလိုင် တသေခြား ဂိုဏ်း

နပုံသကေ = နပုံလှိုင်။ နဲ့ တံ = ထိခိုက်သည်။ နာနဲ့
တာနဲ့ = ထိခိုက်တို့သည်။ နဲ့ ဂေ = ထိခိုက်ကို။ နောက်၊ နာနဲ့
တော်၊ တာနဲ့ = ထိခိုက်တို့ကို။ သော် = အ-ကြိုင်းသည်။ ပုံမောင် =
ပုံလှိုင် တ-သွေါ်ကဲသို့တည်း။

(ကသ္ထရိယ်း ပြီး၏)

ତାତ୍ତ୍ଵବିଦୀ ଓ ଜୀବନପରିଚୟ

“ယံ တံသဖြီ = ယံ-သဖြီ+တံ-သဖြီပို့သည်။ နိစ္စ-သမ္မနာ=အမြဲ ဆက်စပ်ဘုန်း၏”။ ဗုတ္တ ဥုယ် ဗျား ပြုသူ = ပရိဘာဘသာ လာရှိသောကြောင့်။ ယံ သမ္မနာ = ယံ-သမ္မနာမြင့်။ အနိယမိတ္ထု = မာတ်မှတ် မဆုံးဖြတ်အပ်သေးလောာ အနက် ကို။ တံသဖြီ’ = တံ-သဖြီပို့သည်။ နိယမေတီ = သတ်မှတ် ဆုံး ဖြတ်၏။

ပသိဒ္ဓ = ထင်ရှားသောအနက်၌ လည်းကောင်း၊
အနာဂတ္တော့ = ဖြစ်ပြီး၍ ကင်ရှားသော မြို့ယာအနက်၌
လည်းကောင်း၊ ကထာ = ထိုမှုဟပါး၊ ပဏ္ဍန္တရိသယ =
လွန်ခဲ့ပြီးသော မြို့အနက်အရာ၌ လည်းကောင်း၊ ယံ
သန္တာ = ယံ-သန္တာ၌ အနပေကြိတ္တာ = မင့်များ၌၊ တံ့သန္တာ =
ဝါယာဒ္ဓဂို့၌၊ သရာ = အခါခိုပ်ဘို့၌၊ လူဇွဲတာ = ယျဉ်
အပ်၏။

ଲୁହି = ଶ୍ରୀଚନ୍ଦ୍ର । ଧର୍ମଜୀବି = ଯତ୍ପ୍ରାଚୀନ୍ତ୍ୟ ଶିଳ୍ପିକାରୀ
ଏବଂ ଆମ୍ବାଦିଗୁଡ଼ିକ । କେତୋଠା = ଶ୍ରୀପଣଥ + ଆମ୍ବାଦିକା + ପରିଷ୍ଵେ
ଯୁଧ୍ୟାକଣ୍ଠିକାରୀ । ତଃବ୍ରତୀ = ତଃ-ଯତ୍ପ୍ରାଚୀନ୍ତ୍ୟ । ଯଃବ୍ରତୀ =
ଯଃ-ଯତ୍ପ୍ରାଚୀନ୍ତ୍ୟ । ଫାଲେଗୁଡ଼ିକ = ଉଦ୍ଧେ ।

[နောက်ဝါကျ၊ ကောက်လက်ဝါ အဖွဲ့၏ ပက္ခန္တာဝိသယ၊ ကျမ်းပြ
အမှန်။ ။ကြိယာနူဘတဲ့ပုံးပြင်း၊ သူ့မူလ ထဲ စံ၊ သုံးရန်ဘူးမဲ့။ ။
ပသိဒ္ဓ၊ နိသျေ ကင်းစင်လို့၊ တင်းလင်းပြင် သူ့သာဘာကုံ၊ ရေ
ဖျောင်လို့။

(ଶ୍ରୀକାନ୍ତପୁରୀ ମହାଦେବଙ୍କାଳୀରୁକ୍ଷିଣୀ)

(၁) နွေ့ကျော် မြတ်ကို စွဲလျင် ပေါ်နိုင်သယ တ-ဘဒ္ဒါ
တည်း။

(j) රුංගුන ග්‍රීයාක් දැඩුව අභ්‍යන්තරීය ත-
චෝනිතයේ:

(၃) မိမိ၏ ပါသာ ပြုသနတို့ စွဲပွင့် ပထိခွင့်သူတို့ တ-သွေ့တတ္ထုံး။

၅၁။ ထ—သွေးသုံးမျှုံးတို့သည် ယ—သွေးကြုံ ငါ့သော ၃—
သွေးများ [ဖြစ်၍—ဟု ဆိုလိုသည်။]

တော် = ထို တ-သွေ့သုံးမျိုးတွေ့။ ရှုံး = ပြုဆိုလှုံး၊
သည်ကား။ ယထာဏ္ဍာမံ = အစဉ်အတိုင်းသော် ဥာဒါဟရကံး =
ဥာဒါဟရက်တည်း။

(၁) “နမော တသာ” ထိ စ = “နမော တသာ”
ဟူ၍ ပည်ခကာင်း၊ (၂) “အရှိဖူ+လိုနာ(ပ)” ထိ တသာ
ထိ တသာ ဒိန္ဒာ” ထိ စ = ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ (၃) “
ပုဂ္ဂိမဂါထာယ = ရွှေ၊ ဂါဏ်။ ဂုဏ္ဍာနိသုံး = ရို ပုပ်ဘာ၊
မုန့်သွေ့ကြိုး၊ အပေါက္ခာတွာ = လျှော့။ “သဝါသနာ ရို ပုပ်ဘာ၊
ရို ပုပ်ဘာ သော” ထိ စ = ဟူ၍ လည်းခကာင်းတည်း။

(၁) တသေ = ထိမြတ်စွာဘုရားအား။ နမော = ရှိခိုးပါ၏။ [ပသိဒ္ဓရသယယဆိုင်ရာ ဥပဒါဟရှုက်တည်း။]

(၁၁) အဂိုဓိ = မီးကိုလည်း။ အကိုနာ = မျက်စိဖြင့်။ (၁၃) ဟိ = မှန်၏။ ဉာတကာာရီ = သိပြီး၍ ပြုလေ့ရှိသော။ သော = ထိမြတ်စွာဘုရားသည်။ ဇိနော = မာရ်ကို အောင်နိုင်တော်မူ၏။ [အနဲ့ဘူတ ဂိုယယဆိုင်ရာ ဥပဒါဟရှုက်တည်း။]

(၁၃၃) သော မှန် = ထိမြတ်စွာဘုရားသည်။ သဝါ-သနေ = ဝါသနာနှင့် တက္က ကုန်သော။ ကိုလေသော = ကိုခလသာတို့ကို။ [ပဇ္ဇန်ရသယယဆိုင်ရာ ဥပဒါဟရှုက်တည်း။]

(တသ္ထိ အထူးမှတ်ဖွံ့ဖြိုး၏)

တသ္ထိဂိုဏ်း

ဧသော = ဤယောကျားသည်။ ဧတေ = ဤယောကျားတို့သည် [ပုလ္လိုင်]။ ဧသော = ဤမိန်းမသည်။ တော့၊ တော့ယော = တို့သည်။ [ဇူလိုင်]။ ဧတော့ = ဤစိတ်သည်။ ဧတော့နီ = ဤစိတ်တို့သည်။ [နပုလ္လိုင်] ဇူဇာနီ = ဤသို့စသည်သည်။ ဥ+နာအေသာဘာတော်ဝ = ဦးအပြု+န-အပြု မနိမြင်းသည်သာ။ ဂိုဝေသော = တ-သ္ထိ ကူး၏။

(ဧတော့ဂိုဏ်း ပြီး၏)

ပုလ္လိုင် ဇူမသ္ထိဂိုဏ်း

ဇူမ = ဇူမသ္ထိတည်း။ သိ = သိ-ဝိဘတ်သက်။

(၁၂၇) သိမှ + နပုံသကသာ + ယံး။

သိမှ = သိ-ဝိဘတ်နွောင်းရှုံး။ အနပုံသကသာ = နပုလ္လိုင်မဟုတ်သော (ဇူလိုင်+ပုလ္လိုင်) ဇူမ-သ္ထိ၏။ (၁၇) ကို။ အယံး = အယံး-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သီရိ = ၃။ အနပုသကသု = နပူလှိုင်မဟုတ် (ဣစ္စာလိုင်+ပုလျိုင်ဖြစ်)သော။ ဗုမသွေသု = ၇။ (၀၁) ကို။ အယံ = အယံ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ အယံ = ဤယောကျားသည်။ ဗုမ = ဤယောကျားကို။ ဗုမ = တိုကို။

(၁၂၆) နာမ + နိ + ဒါ။

နာမိ = နာ-ဝိဘတ်နောင်းရှု။ အနိ+ဒါ = အနာ-အပြု+ဣမိ-အပြုတိသည်။ ဟောနှိုး = ဖြစ်ကုန်၏။

နာမိ = ၃။ အနိစ္စာလိုင် = ပုလျိုင်+နပူလှိုင်။ ဝုတ္ထမာ-နသု = သော။ ဗုမသွေသု = ၇။ (၀၁) ကို။ အနာ+ဣမိ ဣစ္စာအေသာ = အနာ-အပြု+ဣမိ-အပြုတိသည်။ ဟောနှိုး = ကုန်၏။ “အတေနာ” (၂၁၀၀) တိ = “အတေန” ဟူသော သုတေသန၌။ နေ့ = (နာဝိဘတ်ကို) နေ့-ပြုလတ်သော်။ အနေနာ, ဣမိနာ = ဤယောကျားဖြင့်။ ဟိမိ = ဟိဝိဘတ်။

(၁၂၇) ဗုမသုာ+နိစ္စာလိုင် ငြေ။

အနိစ္စာလိုင် = ပုလျိုင်+နပူလှိုင်။ (ဖြစ်သော)။ ဗုမသု = ဣမ-သွေ့၏။ (၀၁) ကို။ ငြေ = ၄-အနုပုနုပုတ်ချက်ပါသော ဣ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သူ+နံ+ဟိသူ = သူ-ဝိဘတ်+နံ-ဝိဘတ်+ဟိ-ဝိဘတ်တို့ နောင်းရှု။ အနိစ္စာလိုင် = ၃။ ဝုတ္ထမာနသု = သော။ ဗုမသု = ၇။ (၀၁) ကို။ ငြေ = သည်။ ၀၁ = အချို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ “နာမဂုဟကော = နာမပုဂ္ဂကို ယူသည့်ရှိုးသုံး။ လိုဂိုလိုသို့သာပါ = လိုင်ဖြင့် အထူးပြုအပ်သော နာမပုဂ္ဂကို လည်း။ ဂဟကံ့ = ယူခြင်း ဆိုခြင်းသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။” ဣတိ ဣယာ = ဤသူ့သော ဣယာ = ပရိဘာသာလာသော

ကြောင့်။ “အနိစ္တိယံ” ထိ = “အနိစ္တိယံ” ဟူ၍။ ဤစ္တိယံ
 နိသေခာ = ဤစ္တိယံကို တားမြစ်ခြင်းကြောင့်။ ဤမသာတဲ့ =
 ဤမသာ-ဟူ၍။ နာမဂုဏ်ရှိသေခာ = နာမပုံပါ၍ ယူရှု ဆုရာ
 ၍။ လိုင်းရသေသိတာသာ = လိုင်းမြှင့် အထူးပြုအပ်သေခာ။ ဤမ
 သွေသာပါ = ဤမ-သွေ့ကိုလည်း။ ဝဟာဏံ = ယူခြင်း ဆိုခြင်း
 သည်။ ဟောတိ = ၅။ တသာ = ထိယူခြင်း ဆိုခြင်း၏။ အောင် =
 အကျိုးကား။ “တတသာ နော သွေ့သွေ့” (၂၁၁၃) တွေ့
 ဒေါ် = “တတသာ နော သွေ့သွေ့” အစရှိသောသူတို့။
 လိုင်းရသေ = လိုင်းပုံးပါးအပေါင်း၍။ ကာိုယ်သွေ့ = ဘေး
 အရင်၏ ပြီးခြင်းသည်။ ဟောတဲ့ = ၅။

ဟော, အော်, အုတေသန, အုတေသန = ပြုယာကျားလုပ်မြင်။
“ရွှေ သာ+သွား+သိ” (၂၁၃၂) မိစ္စာဒိနာ = “ရွှေ သာ +
သွား+သို့+သွားသာယ+သံ+သွား+သံ + မှာ + နိသွှေး-မသာ ၀”
ဟူသောသုတ်မြင်။ သဗ္ဗာသာ = အလုံးစုံသော။ ဇူမသာ = ဇူမ-
သွှေး-အား-ခြုံသာ။ အသာ, ဇူမသာ = ပြုယာကျားအသာ။
ဝါ = အချို့။ ဇူး = ဇူ-အနုပ် မှတ်ချက်ပါသော ဇူ-ခြုံ။
သံ, အသာနံ, ဇူးသံ, ဇူမသာနံ = ပြုယာကျားတူအသား။
အမှာ, အသွား, ဇူးသွား, ဇူမသွား = ပြုယာကျားမှု။ အစိုး,
အသို့, ဇူမစိုး, ဇူမသို့ = ပြုယာကျား၏။ ဇူး, ဇူမသူး =
ပြုယာကျားတူ၍။

ကုန်ပြည် ကုမသဒဂိုဏ်

၃၄။ ၂၀၁၅-၂၀၁၆

အယံ = ပြိုမိန်းမသည်။ ဇူမာ၊ ဇူမာယော = တို့သည်။
 ဇူမံ = ပြိုမိန်းမကို။ ဇူမာ၊ ဇူမာယော = တို့ကို။ နာရို့ =,
 နာဂါဘတ်။ “သော ဝါ တေ+တိမာ+မူဟီ” (၂၁ ၄၆)
 ထိ = ဟူသောသူတ်ဖြင့်။ သော = သော-အမြှေသည်။ ဝါ =

အချို့။ ဟောတိ = ၏။ ၀၅ = အချို့။ ဗုံးသောစာ = ၏-အနုပ်
မှတ်ချက်ပါသာ အ-ပြုလတ်သော်လည်းကောင်း။ “သု” (၂။၅၂)
၂၂) မိန္ဒာနိနာ = “သု+သုာ+သုာယော်+တရေ+က+ညျေ+
တိ+မာန + ၇” ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ ဗုံးအာတေသာ = ကို။
ကတေ ၁ = ပြုအပ်သော်လည်းကောင်း။ အသုာ, ဗုံးမိသုာ,
ဗုံးမာယ = ဤမိန်းမဖြင့်။ ဗုံးမာဟို, ဗုံးမာဘို = တို့ဖြင့်။ အသုာ,
ဗုံးမိသုာ, အသုာယ, ဗုံးမိသုာယ, ဗုံးမာယ = ဤမိန်းမအား။
နံဝါနသု = နံ-ဝိဘတ်ကို။ သ+မာပေါသေစ = သံ-အပြုကို
လည်းကောင်း။ ဗုံးမသု = ဗုံးမ-သွေ့ဂိုဏ်း။ ၀၅ = အချို့။ ဗုံး
သောစာ = ၏-အနုပ်မှတ်ချက်ပါသာ အ-အပြုကို လည်း
ကောင်း။ အသု = ထိ အ-ကို။ “သု+နံ+ဟိုသု” (၂။၈၉)
တိ = သုတ်ဖြင့်။ ဒီယောစာ = ဒီယောကို လည်းကောင်း။ ကတေ =
ပြုအပ်သု၍၍သော်။ အသုံး = ဤမိန်းမတို့အား။ အညြှေ =
ဗုံးမပြုသောပက္ခာ။ ဗုံးမသုံး, ဗုံးမသုံးနံ = ဤမိန်းမတို့အား။
သတ္တုမိယံ = သတ္တုမိဝိဘတ်။ အသုံး, ဗုံးမိသုံး, အသုာ,
ဗုံးမိသုာ, ဗုံးမာယံ, ဗုံးမာယ = ဤမိန်းမ၌။ ဗုံးမသုံး =
ဤမိန်းမတို့၌။

နပုလိုင် ဗုံးသွေ့ဂိုဏ်း

နပုံသကေ = နပုလိုင်၌—

(၂၀၁) ဗုံးမသုံး+သ ၀၅။

ဗုံးမသုံး = ဗုံးမ-သွေ့ဂိုဏ်း။ (၀၅) ကို။ ၀၅ = အချို့။
ဗုံးသ = ဗုံးသ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

အံ+သိသုံး = အ-ဝိဘတ်+သိ-ဝိဘတ်တို့ နွောင်းရာ၌။

ဟောဟို = ထိအံ-ဝိဘတ်+သိ-ဝိဘတ်တို့နှင့်။ ထဲ = တက္ကာ။

နပုံသကေ = ၌။ ဝတ္ထုမာနသုံး = သော။ ဗုံးမသုံး = ၏။ (၀၅)

[၁၃] • ကို။ ၀၅ = အချို့။ ဗုံးသ = ဗုံးသ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဗုဒ္ဓ၊ ဗုဒ္ဓ = ဤစိတ်သည်။ ဗုမေ၊ ဗုမာနီ = တို့သည်။ ဗုဒ္ဓ၊
ဗုဒ္ဓ = ဤစိတ်ကို။ ဗုမေ၊ ဗုမာနီ = တို့ကို။ အနေနှင့်၊ ဗုမိနာ =
ဤစိတ်ဖြင့်။ ဗုဒ္ဓဘိ = ဤသို့ အစရှိသည်သည်။ ပုဂ္ဂိုလ်သမံ =
ပုဂ္ဂိုလ်ဗုမာ-သွေးနှင့် တူ၏။

(၁၉၇) ဗုမေ+တာန+မေနာ+နွားခေါ်သော ခုတိယာယံ။

ခုတိယာယံ = ခုတိယာဝိဘတ် နွောင်းရာ၌။ အနွာ-
ဒေသော = ဆိုအပ်ပြီးသည်ကို တဖန်ထပ်၍ ညွှန်းရာ၌။ ဗုမေ+
တာနံ = ဗုမာ-သွေး+တော်-သွေးတို့၏။ (၀၇) တို့ကို။ နေ =
နေ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ခုတိယာယံ = ၏။ ကထိတာနုကထနိသယော = ဆိုအပ်
ပြီးသည်ကို တဖန် ထပ်၍ ဆိုခြင်းဟူသော အရာ၌။ ဗုမေ+တော်-
သွေးနံ = တို့၏။ (၀၇) တို့ကို။ နေသော = နေ-အပြု
သည်။ ဟောတိ = ၏။ ဗုမံ ဘိက္ခာ = ဤရဟန်းကို။ ဂိန်ယံ =
ဂိနည်း ပိဋကကို။ အန္တာပယ = ရှုတ်အံစွဲလောာ။ အထောာ =
ထို့ပြင်။ နော် = ဤရဟန်းကို။ ဓမ္မံ = သုတ်အဘိဓမ္မာကို။ အန္တာ-
ပယ = ရှုတ်အံစွဲလောာ။ ဗုမေ ဘိက္ခာ = ဤရဟန်းတို့ကို။
ဂိန်ယံ = ကို။ အန္တာပယ = လောာ။ အထောာ = ထို့ပြင်။
နေ = ဤရဟန်းတို့ကို။ ဓမ္မံ = ကို။ အန္တာပယ = လောာ။

တေသာ = တော်-သွေး၏။ (ရှုပွဲ = ရှုပွဲကိုလည်း)။
ငံ = ဤအတူ။ ယောဇ္ဇန်ယံ = ယဉ်အပ်၏။

(ဗုမာသွေးဘိုး ပြီး၏)

ပူးလိုင် အမှုသွေးဂိုဏ်း

အခု = အမှု-သုဒ္ဓတ်ည်။ သီ = သီ-ရိဘတ်သက်။

(၁၂၉) မသာ+မသာ။

အနာသာ = အမှု-သုဒ္ဓတ်၏။ မသာ = မ-အကွဲရာ၏။

(၀၁) ကို။ သော = သ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သီမို့ = သီ-ရိဘတ် နှောင်းရာ၍။ အနပုံသကသာ = နပူးလိုင်မဟုတ် (ဗျိုလိုင်+ပူးလိုင်ဖြစ်) သော။ အမှုသာ = ၏။ မကာရသာ = မ-အကွဲရာ၏။ (၀၁) ကို။ သော = သ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။ အသူ = ဤမည်သော ဆယာကျားသည်။ ထောက်သက်—

(၁၆) လောပေါ့+မသွား။

အမှုသွား = အမှု-သုဒ္ဓတ်မှ (နောက် ဖြစ် ကုန် သော)။

ဆယာနံ = ယော-ရိဘတ်တို့၏။ လောပေါ့ = ကျေခြင်းသည်။

ဟောတိ = ၏။

ဗုံး = ဤသူတ်သည်။ နိယမသူဗုံး = မှတ်ချက် အထူးကို ပြီးသာသူတ်တည်း။ ပူးလိုင်ရှိ = ပူးလိုင်၍။ ဝါယာမာနတော့ = သော။ အမှုသွားတော့ = မှု။ ပရေသံ = ကုန်သော။ ယောနံ = ယော-ရိဘတ်တို့၏။ လောပေါ့ = ကျေခြင်းသည်။ နှစ်ဦး = အမြဲး ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဒီယော = ဒီယောပြီးသော။ အမူ = ဤမည်သော ယောကျားကိုသည်။ ရုလတော့ = ရု+လ-တို့နောင်မှု။ ယောနံ = ယော-ရိဘတ်တို့၏။ “လောပေါ့” (၂၁၁၄) တိ = “လောပေါ့” ဟူသာသူတ်ဖြင့်။ လောပေါ့ = ကျေခြင်းသည်။ သီခွွဲပို = ပြီးပါလျက်လည်။ အယံ အာရုံးမှာ = ဤ“လောပေါ့ မသွား” ဟူသာသူတ်သည်။ ဝေါပဝါဇား = ဝေါ-အမြဲး တားမြှစ်ကြောင်းဖြစ်သော သူတ်တည်း။

အာရန္တာ = အာရန္တ·သွေး လည်းကောင်း။
 ဝစ် = လည်းကောင်း။ ပတ္တာ = လည်းကောင်း။
 လက္ခဏံ = လည်းကောင်း။ ယောဂလက္ခဏံ = လည်း
 ကောင်း။ ဝါကျံး = လည်းကောင်း။ သတ္တာ = သတ္တာ-
 သွေး လည်းကောင်း။ ဇူစာဖီ = ဤသို့ စသော သွေး
 တို့သည်။ သူတ္တာနံ = သုတ်တို့ကို။ အဘိဓာယကာ =
 ဟောကုန်၏။

အုံ = ဤမည်သော ယောကျားကို။ အမူ = တို့ကို။
 အမူနာ = ဖြင့်။ အမူဟို, အမူဘို = ဤမည်သော ယောကျား
 တို့ဖြင့်။

(၁၇) န နော သသာ။

သသာ = သ·ဝိဘတ်၏။ (၀၁) သ·ဝိဘတ်ကို။ နော =
 နော-အပြုသည်။ န ဟောတိ = မဖြစ်။

အမူသွား = အမူ·သွေးမှု။ ပရသာ = သော။ သသာ =
 ၏။ (၀၁) ကို။ နော = သည်။ န ဟောတိ = မဖြစ်။
 အမူသာ = ဤမည်သော ယောကျားအား။ အမူသံ, အမူ-
 သာနံ = တို့အား။ “နာ သွာသာ” (၂၁၀၂) တိ = ဟူသော
 သုတ်ဖြင့်။ လတော့ = လ-မှု။ ပရသာ = သော။ သွာသာ =
 ၏။ (၀၁) ကို။ နာ = နာ-ပြု။ အမူနာ, အမူမှာ, အမူသွား =
 ဤမည်သော ယောကျားမှု။ အမူမှို, အမူသို့ = ဤမည်သော
 ယောကျား၌။ အမူသု = တို့၌။

ဇူစ်လိုင် အပုသွေးဂိုဏ်း

ဇူစ်ယံ = ဇူစ်ထိုင်—

အသူ = ဤမည်သော မိန်းမသည်။ အမူ, အမူယော =
 တို့သည်။ အုံ = ဤမည်သော မိန်းမကို။ အမူ, အမူယော =

တိုကို။ နာ = နာ-ဂါဘတ်သက်။ “သာ ဝါ တေ+တိ+မာ+မူဖံ” (၂၁၄၆)တိ = ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ နာချေကငာနာနံ = နာ-ဝသော ကေခါစ ဂါဘတ်ငါးလုံးတိုကို။ သာ ဝါ = အချို့
သာ-ပြု။ အမှုသာ၊ အမှုယာ = ဤမည်သော မိန်းမဖြင့်။
အမှုဟို၊ အမှုဘို = တို့ဖြင့်။ အမှုသာ၊ အမှုယာ = ဤမည်
သော မိန်းမအား။ အမှုသံ၊ အမှုသာနံ = တို့အား။ သတ္တုမိယံ =
သတ္တုမိဂါဘတ်၌။ အမှုသံ၊ အမှုသာ၊ အမှုယံ၊ အမှုယာ =
ဤမည်သော မိန်းမ၌။ အမှုသူ = တို့၌။

နပုလွှာင် အမှုသူ ဂိုဏ်း

နပုသကေ = နပုလွှာင်၍ —

(၂၀၂) အမှုသာ+၃။

အမှုသာ = အမှု-သုဒ္ဓိ၏။ (၀၅) ကို အဲ = အဲ
အပြုသည်။ ဟောတိ =၏။

အံ+သီသု = အံ-ဂါဘတ်+သီ-ဂါဘတ်တို့ ခုံးရှုံး
တေဟို = ထိုအံ-ဂါဘတ်+သီ-ဂါဘတ်တို့ဖြင့်။ သာဟာ ထောက်
နပုသကေ = ၏။ ဝယ့်မာနသာ = သော။ အမှုသာ = ၏။
(၀၅) ကို။ အခုံး = အခုံး-အပြုသည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောတိ =
ဖြစ်၏။ အခုံး = ဤမည်သောစိတ်သည်။ သိလာပေါ့ = သိ-
ဂါဘတ်ကို ပေါ့။ အမံး = ဤမည်သော စိတ်သည်။ “မျလာ ဝါ”
(၂၁ ၁၁၃) တိ = ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ ဝါ နိအာဇာသော အချို့
နိ-ပြုလတ်သော်။ အမှုနိ၊ အမှု = ဤမည်သော နိတဲ့
တို့သည်။ အခုံး၊ အမံး = ဤမည်သောစိတ်ကို။ အမှုနိ၊ အမှု =
တို့ကို။ အမှုနာ = ဤမည်သော စိတ်ဖြင့်။ မှုနှုန်း = သာ။
ပုလွှာင်သမံး = ပုလွှာင် အမှု-သုဒ္ဓိ၏ တူ၏။

အပုကသွေး ရုပ်ထူး

“သကတ္ထ” (၄၊ ၁၂၂) တိ = “သကတ္ထ” ဟူသော
သုတမြို့။ ကပစ္စယော = က-ပစ္စည်း သက်ခြီးသော —

(၁၃၀) ကေ ဝါ။

ကေ = က-ပစ္စည်း နွောင်းရှာ့။ သ = သ-အပြုသည်။
ဝါ = အချို့။ ဟောတိ = ၏။

အမှ ၈၀ = ဤမည်သောသူသည်ပင်လျှင်း အမှကော =
အမှက မသု၏။ ဗုတိ = ဤသို့ ဖို့ဟိုပြု၍။ သကတ္ထ = သကက်
အနက်၍။ ကပစ္စယော = က-ပစ္စည်း သက်ခြီးကို လည်းကောင်း။
ပုံးတ ဂုဏ္ဏ္ဏာ = တုံးတုံး ဖြစ်သည်၏။ အပြုစကြောင့်။
“နက္ခာတာတော်” (၂၊ ၁၁၉) တိ = ဟူသောသုတမြို့။
သိုးလောင်း ၁ = သိုး-ပါဘတ် ချေခြီးကို လည်းကောင်း။
ကတော = ပြု အုပ်ခြီးသည်၍။ “နိမိတ္ထာဘာဝေ = နိမိတ္ထ
မနိဂုဏ်ဘသု။ နနိမိတ္ထာဘာ = နိမိတ္ထဝန်၏။ အဘာဝေါ =
မရှိခြင်းလော်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဗုတိ ဘူယာ = ဤသို့
ဘူယာ = ပို့ဘာသာ လာ့ဆယာနကြောင့်။ နိမိတ္ထဘူယာ =
နိမိတ္ထ ဖြစ်၍ ဖြစ်းသာ။ သိုးသာ = သိုး-ပါဘတ်၏။ အဘာဝေ =
မရှိဘုတ်နသု။ အနိမိတ္ထာဘာ = နိမိတ္ထဝန်ဖြစ်သာ။ “မသာ +
မူဘာဘ” (၂၊ ၁၂၉) တိ = ဟူသောသုတမြို့။ ကတ္ထားသု =
မြို့ဆင်ဘသား။ သကာရသု = သ-အကွဲရာ၏။ နိဝါးစွဲ = နှစ်
ခြီးသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဗုတိ = ထို့ကြောင့်။ “ကေ
ဝါ” တိ = “ကေ ဝါ” ဟူ၍။ ဝိကပ္ပါဒ = အချို့သမြို့။ မသာ =
အမှသွေ့၏။ မ-အကွဲရာ၏။ (၀၁) ကို။ သကာ-
ရုံး = သ-အကွဲဗာ ပြုခြင်း အကျိုးငှာ။ ဗုံး = ဤသုတ်ကို။
အာရုံး = အားထုတ်တော်မူအပ်၍။

ကေ = က ပစ္စည်း နွောင်းရှာ့။ အမှာသာ = အမှ-သွေ့
၏။ မသာ = မ-အကွဲရာ၏။ (၀၁) ကို။ သ = သ-အကွဲရာ

သွေ့ပြုက်

(၂) နာမ ကဏ္ဍ

၁၇၃

အပြုသည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောတိ = ၏။ အသုကော်၊ အမှုကော် = ဤမည်သော ယောကျားသည် [ပုလိုင်]။ ။အသုကာ၊ အမှုကာ = ဤမည်သော မိန်းမသည့် [နုလ္လားလိုင်]။ ။ အသုက်၊ အမှုက် = ဤမည်သောစိတ်သည်။ [နပုလိုင်] လွှား = တည်း။

(အမှုသွေ့ပြုက် ပြီး၏)

ပုလိုင် ကံးသွေ့ပြုက်

ကို = ကို-သွေ့ပြုတည်။ သိ = သိ-ရိဘတ်သက်။

(၁၉၀) ကိသု ကော် သွားသူ။

သွားသူ = ခုပ်သိမ်းသော ရိဘတ်တို့ နွောင်းရှုံး။
ကိသု = ကို-သွေ့ပြု။ (၀၁) ကို။ ကော် = က-အပြုသည်။
ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သွားသူ = ကုန်သော။ ရိဘတ်တို့ နွောင်း
ရှုံး။ ကိသု = ၏။ (၀၁) ကို။ ကော် = သည်။ ဟောတိ =
၏။ သိသု = သိ-ရိဘတ်ကို။ ပြု = ပြု-ပြု [သိသော-သုတ်ဖြင့်
ပြုလေ]။ ကော် = အဘယ် ယောကျားသည်။ ကေ = တို့သည်။
ကံ = အဘယ် ယောကျားကို။ ကေ = တို့ကို။ ကေန = အဘယ်
ယောကျားဖြင့်။ ကေဟို ကေဘို = တို့ဖြင့်။

(၁၉၁) ကိ သ + သိုံးသူ ဝါ နိဇ္ဇာယ်း

သ + သိုံးသူ = သ-ရိဘတ် + သိုံး-ရိဘတ်တို့ နွောင်း
ရှုံး။ အနိဇ္ဇာယ်း = ပုလိုင် + နပုလိုင်၌။ ဝတ္ထာနသု = ဖြစ်
သော။ ကိသု = ကို-သွေ့ပြု။ (၀၁) ကို။ ကိ = ကို-အပြု
သည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောတိ = ၏။

သ + သို့သူ = တိန္ဒေဝ်းရှုံး။ အနိစ္တိယံ = ၏။ ဝယူ-မာနသူ = သော။ ကိသု = ၏။ (၁၈) ကို။ ကိ = သည်။ ၀၅ = အချို့။ ဟောတိ = ၏။ ကိသု, ကသု = အဘယ် ယောကျားအား။ ကေသံ, ကေသာနံ = တိအား။ ကမာ, ကသွာ = အဘယ် ယောကျားမှု။ ကိမ့်, ကို, ကသို့ = အဘယ် ယောကျား၍။ ကေသူ = တို့။

ဗုဇ္ဇားလိုင် ကံးသွှေါဂိုဏ်း

ဗုဇ္ဇား = ဗုဇ္ဇားလိုင်း—

ဂါဘုဇ္ဇားသူ ပရေသူ = ဂါဘတ်တို့ န္ဒေဝ်းရှုံး။ ကာ-ဒေသေ = “ကိသု ကော သဗ္ဗာသူ” (၂၊ ၁၉၈) သုတ်ဖြင့် က-အပြုကို။ ကတေ = ပြုအပ်ပြီးသော်။ အကာရှုန္တုံး = အကာရှုန္တနာမ်ပုဒ်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ မရွှေ့ = (က-နှင့်-ဂါဘတ် တို့၏) အလယ်၍။ အာပစ္စယကရဏံ = အာ-ပစ္စည်းကို သက် ပြင်းသာည်။ အပိုရွှေ့ = မဆန့်ကျင်။ ဗုတိ = ထို့ကြောင့်။ အာ = “ဗုဇ္ဇား + မတွာ” (၃၊ ၂၆) သုတ်ဖြင့် အာ-ပစ္စည်းသက်။ ကာ = အဘယ် မိန်းမသည်။ ကာ, ကယာ = အဘယ် မိန်းမတို့သည်။ ကံ = အဘယ် မိန်းမကို။ ကာ, ကယာ = တို့ကို။ ဗုဇ္ဇား = သည်။ သဗ္ဗာဝ် = ဗုဇ္ဇားလိုင် သဗ္ဗာ-သဗ္ဗာ ကဲ့သွေးတည်း။

နပုလိုင် ကံးသွှေါဂိုဏ်း

နပုသကေ = နပုလိုင်း—

(၂၀၀) ကိ+မသို့သူ သဟ နပုသကေ။

အံ+သို့သူ = အံ-ဂါဘတ်+သိ-ဂါဘတ်တို့ န္ဒေဝ်းရှုံး။ သဟ = ထိုအံ-ဂါဘတ်+သိ-ဂါဘတ်တို့နှင့် တကွာ။ နပုသကေ = နပုလိုင်း။ ဝယူမာနသူ = ဖြစ်သော။ ကိုသွှေးသူ = ကို-

သွေ့ခြက်း (၁) ကို။ ကို = ကို-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

အံ+သံသ = တို့ နှောင်းရှုံး။ ကော် = ထိအံ-ဝါဘာ၊ -
သံ-ဝါဘာတ်တို့နှင့်။ သဟ = တက္ခာ။ နုံသကေ = ၍။ ငွေ့-
မာနသာ = သော။ ကိုသွေ့သာ = ၏။ (၁) ကို။ ကို =
ကို-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။ ကာအသာသာ = “တဲ့သာ
ကော သွေ့သူ” သုတ်ဖြင့် က-အပြု၏။ သာမည့်ဘာ =
ဝါဘာတ် ခုနစ်သွယ်တို့နှင့် ဆက်ဆံ (သာနေ့ဖြစ်) သည်၏။ အပြု
ကြောင့်။ “ဝါသေသ ဝိဟိတာ = အထူး စီရင်အပ်ကုန်သော။
ဝိဓယာ = အပိုအရင်တို့သည်။ သာမည့် ဝိဓယာ = သာမသ
အစိ အရင် တို့ကို။ နိသေခေါ် = တားမြစ်ကုန်၏”။ အတိ
ညယာ = ဤသို့ ဤယ = ပရိဘာသာ လာသောကြောင့်။ ကို
အာအေသန = (ဝါသေသ ဖြစ်သော) ကို-အပြုကြောင့်။
ကာအသာ နိဝါး = (သာမည့် ဖြစ်သော) က-အပြု၏။ နှင့်
ဖြင့်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ကို = အဘယ် စိတ်သူ့
ကော, ကာနှီ = အဘယ် ပိတ်တို့သည်။ ကို = အဘယ်စိတ်နှုံး
ကော, ကာနှီ = တို့ကို။ ကေန = အဘယ်စိတ်ဖြင့်။ ။ဗျားဒါ =
သည်။ ပုံမှန် = ရွှေ့ပုံမှန် ကိုသွေ့၍ ကဲသို့တည်း။

(ကိုသွေ့ခြက်း ပြီး၏)

ကေသွေ့ဂို့၏:

ကေသွေ့ + ကေ-သွေ့သည်။ သံချာ + တူလှု +
ည + သဟာယ ဝစ်နော = တစ်ခုသချာဟူသောအနက် + အကူ
ဟူသောအနက် + တပါးဟူသောအနက် + အပေါ်ဖြေး တတိယ
ထိုးတည်းဟူသော အနက်တို့ကို ဟော၏။ ။ယာ့။ = အကြုံ
အခါ့။ သံချာဝစ်နော = တစ်ခုသချာဟူသော အနက်
ဟော၏။ တဘါ = ထိုအခါ့။ ကေဝစ်နော = ကေဝါ

ရဘတ် အဆုံးရှိ၏။ ။အကြ = ဤတစ်ခုသံ၏ကို ဟောရှု။
ကေသွေ့ = ကေသွေ့သည်။ သံချေယျဝါစီ = သချေယျကို
ဟောလေ့ရှိ၏။ ။အညဗြ = တပါးကုန်သော။ တူလျာ
ဒီသူ = အတူဟူသောအနက် စသည်တို့။ မဟုဝစနနောက် =
မဟုဝစနနောက် အဆုံးရှိသည်လည်း။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဇကော = တယောက်သောယောကျားသည်။ ဇကေ =
တယောက်သော ယောကျားတို့သည် [ပုဂ္ဂိုင်]။ ။ဇကော =
တဇောက်သော ဇိန်းမသည်။ ဇကော = တို့သည် [ဇူလိုင်]။ ။
ဇက် = တစ်ခုအသော စိတ်သည်။ ဇကောနီ = တို့သည် [နပုဂ္ဂိုင်]
ဇူဇာမီ = ဤသို့သည်သည်။ တိတိဂံ = လိုင်သုံးပါး၌့
သွားသမံ = သွားသွေ့နှင့် တူ၏။

တူလျော့ = အတူဟူသော တူလျာအနက်၍ (ပြယ်ကား)။
ဒိန္ဒံ ကုမာရာနံ = မင်းသား နှစ်ယောက်တို့၏။ ဂလာသော =
တင့်ဘယ်ခြင်းသည်။ ဇကော = တူ၏။ ဒိန္ဒံ ကုမာရာနံ =
မင်းသား နှစ်ယောက်တို့၏။ ဝဏ္ဏသွေ့ = အဆင်း+အသံ
တို့သည်။ ဇကေ = ကူကုန်၏။

အညဗြဲ့ = တပါးဟူသော အနက်၍ (ပြယ်ကား)။
ဇော် = တပါးသော။ အာစရိယာ = ဆရာသည်။ ဇံး =
ဤသို့။ အာဟ = ဆို၏။ ဇကေ = တပါးကုန်သော။ အာစရိ-
ယာ = ဆရာတို့သည်။ ဇံး = ဤသို့။ အာဟံးသူ = ဆိုကုန်၏။

အသဟာယဇ္ဈား = အဖော်မန္ဒံးတကိုယိုးတည်းဟူသော
အေးတို့ (ပြယ်ကား)။ ဇကောဝ = အဖော်မပါတယောက်ယိုး
တည်းသည်သာလျှင်။ အရည်း = တောသို့။ ပရိသိတွာ = င်၏။ ။
ဇကော = အဖော်မန္ဒံး တိုးထိုးတည်းသော ယောကျားသည်း

କେତେ = ଆପେନ୍ଦ୍ରମଧ୍ୟିଃ ତାତ୍ତ୍ଵିଃତ୍ୟିଃତାତ୍ତ୍ଵିଃତ୍ୟା ଯୋଗ୍ୟାକ୍ଷାଃତ୍ୟିତାତ୍ତ୍ଵ
 [ପୁଣ୍ୟିତ] ॥ ॥ କେବା = ଆପେନ୍ଦ୍ରମଧ୍ୟିଃ ତାତ୍ତ୍ଵାଗ୍ରହିତ୍ୟିଃତାତ୍ତ୍ଵିଃତ୍ୟା
 ପିନ୍ଧିଃମତାତ୍ତ୍ଵି ॥ କୋ, କୋଯୋ = ତ୍ୟିତାତ୍ତ୍ଵ ॥ [ଲୁହୁଲିତ] ॥ ॥
 କେଂ = ଆପେନ୍ଦ୍ରମଧ୍ୟିଃ ତପିଃତାତ୍ତ୍ଵିଃତ୍ୟା ପିନ୍ଧିତାତ୍ତ୍ଵ ॥ କୋଫି =
 ତ୍ୟିତାତ୍ତ୍ଵ ॥ [ଫବୁଲିତ] ॥ ॥ କୁଳାକି = ତାତ୍ତ୍ଵ ॥ ତିଲିର୍ଦ୍ଦ = ତାତ୍ତ୍ଵ ॥ ଚାତ୍ର
 ଚାମ = ଚାତ୍ର-ଚାମିକୁଣ୍ଡତାତ୍ତ୍ଵ ॥

သုတေသန + သုတေသန = သုတေသန + သုတေသန + အပြုံနှင်းရှိ
 ကား “သု” (၂၁၂၂) မာဒိနာ = “သု + သုတေသန + သုတေသန +
 သု + တရေ + က + ညျေ + တိ + မာန + ဒါ” ဟူသော သုတေသန = ၃ =
 ၃ · ၄။ ကိုယ်သုတေသန၊ ကိုယ်သုတေသန = အဖော်မန္တီး တကိုယ်ထိုးတည်း
 သော မိန်းမဖြင့် + အား + မှု။ ကိုယ်၊ ကိုယ် = ၅။

၄၈ = ဤအရာ။ အဖွဲ့+ပရ ဂါရဝ ဝသေန = ၂၅+
သူတပါး နှစ်ဦးသားကို လေးစားသည်၏ အစွမ်းဖြင့်။ ကေ-
သာရီ = တရာတည်းသော အနက်ကိုယ်လည်း။ “ဘင်္ဂ-
ကံ = ငါတ္ထိ၏။ ရုပေါ် = မင်းအား”။ ဗုတ္ထိ = ဤသူ-
စသည်ဖြင့် လည်းကောင်း။ “ဇော် = အချို့ကုန်သော။
အာစရိယာ = ဆရာတ္ထိသည်”။ ဗုတ္ထိ = ဖြင့်လည်းကောင်း။
ဗဟိုဝန်သု = ဗဟိုဝန်ကို။ လောကေန = ပညာရှိသူ လူ
အပေါင်းသည်။ ဗုဒ္ဓတ္ထူး = အလိုက်အပ်သည်၏ အပြော-
ကြောင့်။ ဗဟိုလုပ်ခာနာ = “‘ဗဟို’သုတ်ကို ရီရပါခြင်း
ကြောင့်။ ဗဟိုဝန်နေဝါဒ = ဗဟိုဝန်ဖြင့်သာလျှင်၊ သိန္ဓာတ် =
ပြီး၏။

(ကေသာဒ္ဓရိယ်း ပြီး၏)

ତିଳୀଙ୍କ = ତିଳୀଙ୍କାର୍ତ୍ତମା । ତୁଳି = ପ୍ରିଣ୍ଟିଲି ।

အလိုင်ရိုက်း (၁)

တုမှ+အမှသွေ့ဂိုဏ်း

တုမှ+အမှသွေ့ = တုမှသွေ့+အမှသွေ့ တို့သည်။
 အလိုင်း = လိုင်ကြောင့် ရုပ်အထူး မရှိကုန်သောကြောင့်
 အလိုင်သွေ့တို့ မည်ကုန်၏။ ။ဥဘ + ကတိ + ဒီသွေ့စ =
 ဥဘ-သွေ့+ကတိ-သွေ့+ဒီသွေ့တို့သည် လည်းကောင်း။ ပဋိ
 အယာ = ပဋိ-အစရှိကုန်သော။ အငွာရသန္တ၁ စ = အငွာရသ-
 ဘဆုံးရှိကုန်သော သချို့သွေ့တို့သည်လည်းကောင်း။ တထာ =
 ထိ အတူ လိုင်ကြောင့် ရုပ်အထူး မရှိကုန်သောကြောင့် အလိုင်
 သွေ့တို့ မည်ကုန်၏။

တုမှ = တုမှ-သွေ့တည်။ သီ = သီ-ဝါဘတ်သက်။
 အမှ = အမှ-သွေ့တည်။ သီ = သီ-ဝါဘတ်သက်။

(၁၁) တုမှသီ တုံး+တွဲ+မန္တ ၀။

အံမို့ = အံ-ဝါဘတ် နွောင်းရာ၌လည်းကောင်း။ ၀ =
 သံ-ဝါဘတ်နွောင်းရာ၌ လည်းကောင်း။ တုမှသီ = တုမှ-သွေ့၏။ (၁၁) ကို။ တုံး+တွဲ = တုံး-အပြု+တွဲ-အပြုတို့သည်။
 ဟောနှို့ = ဖြစ်ကုန်၏။

အံမို့ ၀ = အံ-ဝါဘတ်နွောင်းရာ၌ လည်းကောင်း။ သိမ့်
 ၀ = သိ-ဝါဘတ်နွောင်းရာ၌ လည်းကောင်း။ သဝိဘတ္ထိသီ =
 ဝါဘတ်နှင့်တကွသော။ တုမှသီ = ၏။ (၁၁) ကို။ တုံး+
 တွဲ = တို့သည်။ ဟောနှို့ = ကုန်၏။ တုံး, တွဲ = သင်သည်။

(၁၁) သိမ့်+တံ့။

သိမ့် = သိ-ဝါဘတ်နွောင်းရာ၌။ အဟံ့ = အဟံ့-အပြု
 သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သိမ့် = ၏။ သဝိဘဏ္ဍိသု = ဂဘတ်နှင့်တကွသော။
အမှသု = အမှ-သဒ္ဓိဂါ၏။ (၀၁) ကို။ အဟံ = သည်။
ဟောတိ = ဖြစ်၏။ အဟံ = ငါသည်။ ။ယောသူ = ယော-
ဂဘတ်တို့။ ငြို့ = ၏-အနုပ်မှတ်ချက်ပါသော ငြို-အပြုသည်။
ဟောတိ = ၏။ တုမေ့ = သင်တို့သည်။

(၂၄၉) မယ+မသွာ+မသု။

အမှသု = အမှ-သဒ္ဓိဂါ၏။ (၀၁) ကို။ မယ+မသွာ =
မယံ-အပြု+အသွာ-အပြုတို့သည်။ ဟောနှီး = ဖြစ်ကုန်၏။

ယောသူ = ယော-ဂဘတ်တို့နောင်းရှု။ သဝိဘဏ္ဍိ-
သု = ဂဘတ်နှင့်တကွသော။ အမှသု = အမှ-သဒ္ဓိဂါ၏။
(၀၁) ကို။ ယထာဏ္ဍာမံ = အစဉ်အတိုင်း။ မယ+မသွာ =
ပွဲမာယော-ဂဘတ်နောင်းရှု မယံ-အပြု + ခုတိယာယော-
ဂဘတ်နောင်းရှု အသွာ-အပြုတို့သည်။ ၀၁ = အချို့။
ဟောနှီး = ကုန်၏။ မယံ, အမေ့ = ငါဘို့သည်။

(၂၅၇) အံမ့် တံ+မံ+တဝံ+မဝံ။

အံမ့် = အံ-ဂဘတ်နောင်းရှု။ တံ+မံ+တဝံ+မဝံ =
တုမှ-သဒ္ဓိဂါ၏။ တံ-အပြု+အမှ-သဒ္ဓိဂါ၏။ မံ-အပြု+တုမှ-သဒ္ဓိဂါ၏။
တဝံ-အပြု+အမှ-သဒ္ဓိဂါ၏။ မဝံ-အပြုတို့သည်။ ဟောနှီး = ကုန်၏။

အံမ့် = ၏။ သဝိဘဏ္ဍိနှီး = ကုန်သော။ တုမှ+အမှသဒ္ဓိ-
နှီး = တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ ယထာဏ္ဍာမံ = တိုင်း။ တံ+မံ+တဝံ+
မဝံ = တုမှ-သဒ္ဓိဂါ၏။ တံ-အပြု+အမှ-သဒ္ဓိဂါ၏။ မံ-အပြု+တုမှ-
သဒ္ဓိဂါ၏။ တဝံ-အပြု+အမှ-သဒ္ဓိဂါ၏။ မဝံ-အပြုတို့သည်။ ဟောနှီး =
ကုန်၏။ တံ = သင့်ကို။ မံ = ငါကို။ တဝံ = သင့်ကို။ မဝံ =

(၂၃၁) ခုတိယာ ယောနီ ၀၅။

ခုတိယာ ယောနီ = ခုတိယာ ယော-ရိဘတ်နွောင်းရှု။ သရိဘတ္ထိနံ = ကုန်သော။ တုမှ+အမှသ္ထာနံ = တုမှ-သ္ထာ+အမှ-သ္ထာတို့၏ (အစိတ် အ-သရိတ္ထိ၏။) (၀၅) တို့ကို။ ငံ+ငါကံ = ငံ-အန္မန်မှတ်ချက်ပါသော အံ-အပြု+အာကံ-အပြုတို့သည်။ ၀၅ = အချို့။ ဟောနဲ့ = ဖြစ်ကုန်၏။

ခုတိယော = ခုတိယာဖြစ်သော။ ယောနီ = ယော-ရိဘတ်နွောင်းရှု။ သရိဘတ္ထိနံ = ကုန်သော။ တုမှ+အမှသ္ထာနံ = တုမှ-သ္ထာ+အမှ-သ္ထာတို့၏ (အစိတ် အ-သရိတ္ထိ၏။) (၀၅) တို့ကို။ ပစ္စကံ .= အသီးသီး [တုမှသ္ထာ၍ရော+အမှသ္ထာ၍ရော]။ ငံ+ငါကံ = ငံ-အန္မန်မှတ်ချက်ပါသော အံ-အပြု+အာကံ-အပြုတို့သည်။ ၀၅ = အချို့။ ဟောနဲ့ = ဖြစ်ကုန်၏။ တုပုံ၊ တုမှာကံ၊ တုမော = သင်တို့ကို။ အုပုံ၊ အမှာကံ၊ အမော = ငါတို့ကို။

(၂၃၂) နာ+သွာသူ တယာ+မယာ။

နာ+သွာသူ = နာ-ရိဘတ်+သွာ-ရိဘတ်တို့နွောင်းရှု။ တယာ+မယာ = တုနှာ-သ္ထာတို့ တယာ-အပြု+အမှ-သ္ထာတို့ မယာ-အပြုတို့သည်။ ဟောနဲ့ = ကုန်၏။

နာ+သွာသူ = တို့နွောင်းရှု။ သရိဘတ္ထိနံ = ကုန်သော။ တုမှ+အမှသ္ထာနံ = တုမှ-သ္ထာ+အမှ-သ္ထာတို့၏။ (၀၅) တို့ကို။ ယထာဏ္ဍာမံ = (ရိဘတ်အစဉ်အတိုင်းမဟုတ်) သ္ထာအစဉ်အတိုင်း။ တယာ+မယာ = တုမှ-သ္ထာတို့ တယာ-အပြု+အမှ-သ္ထာတို့ မယာ-အပြုတို့သည်။ ဟောနဲ့ = ကုန်၏။

“နာ+သွာသူ” တို့ := “နာ+သွာသူ” ဗုဒ္ဓ။ ဗဟိုစေနေသူရဲ့ = (နာ-ရိဘတ်+သွာ-ရိဘတ်တို့ကို) ဗုဒ္ဓရုပ်ဖြင့်

ဆို.ဘုန်ခေါ်လည်း။ ရိဘတ္ထိဘူး = ရိဘတ်အစဉ်ကို။ အနပေါ်ဘွာ = မင့်မူ၍။ သွေ့ဘွဲ့မေန = (တဗ္ဗာ+အမှ) သွေ့အစဉ်ဖြူး။ ပဇ္ဇိုက် = အသီးသီး။ (၀၁) နာ-ရိဘတ်+သွာ့-ရိဘတ်တယုံးစီ တလုံးစိန်ပင်လျှင်။ ဇွဲခွဲ = နှစ်ပါးစီ နှစ်ပါးစီသောအပြု့သူ့သည်။ ဟောနှိုး = ကုန်၏။

(၂၁၃) တယာ+တယီနံ တွေ ဝါ တသု။

တယာ + တယီနံ = တယာ-အပြု+တယီ-အပြုတို့။
တသု = တ-အကွောက်။ (၀၁) ကို။ တွေ = တွေ-အပြုသည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

တဗ္ဗာသု = တဗ္ဗာ-သွေ့၏။ (အာအေသာဖြစ်ကုန်သော့။)
တယာ+တယီနံ = တို့၏။ တကာရသု = ၏။ (၀၁) ကို။ တွေ = သည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ တယာ၊ တယာ = သင်ဖြင့်။ မယာ = ငါဖြင့်။ တဗ္ဗာမေဟို၊ တဗ္ဗာမေဘို = သင်တို့ဖြင့်။ အမေဟို၊ အမေဘို = ငါတို့ဖြင့်။

(၂၁၄) တဝါ+မမေ+တုယုံး + မယုံး သော့။

သော့ = သ-ရိဘတ် နွောင်းရာ၍။ တဝါ + မမေ+တုယုံး+
မယုံး = တဗ္ဗာ-သွေ့ကို တဝါ-အပြု+အမှ-သွေ့ကို မမေ-အပြု+တဗ္ဗာ-
သွေ့ကို တုယုံး-အပြု+အမှ-သွေ့ကို မယုံး-အပြုတို့သည်။ ဟောနှိုး =
ဖြစ်ကုန်၏။

သော့ = ၍။ သရိဘတ္ထိနံ = ကုန်သော့။ တဗ္ဗာ+အမှ သွေ့-
နံ = တဗ္ဗာ-သွေ့ + အမှ-သွေ့တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ ယာယာရှုံးမံ =
တို့၏။ ငောက် အာအေသာ = ထို တဗ္ဗာ-သွေ့ကို တဝါ-အပြု +
အမှ-သွေ့ကို မမေ-အပြု+ တဗ္ဗာ-သွေ့ကို တုယုံး-အပြု + အမှ-
သွေ့ကို မယုံး-အပြုတို့သည်။ ဟောနှိုး = ကုန်၏။ ၈၀, ၈၁ =
သင်အား။ မမေ, မယုံး = ငါအား။

(၂၀) နံ+သေသူ+သွာကံ+မမံ။

နံ+သေသူ = နံ-ရိဘတ်+သ-ရိဘတ်တို့ နွောင်းရှု၍
အမှသူ = အမှ-သွှေ့၏။ (၀၁) ကို။ အသွာကံ+မမံ = နံ-
ရိဘတ် နွောင်းရှု၍ အသွာကံ-အပြု+သ-ရိဘတ် နွောင်းရှု၍။
မမံ-အပြုတို့သည်။ ဟောနှီး = ကုန်၏။

နံ+သေသူ = တို့ နွောင်းရှု၍။ သရိဘတ္ထိသူ = သေား
အမှသူ = ၏။ (၀၁) ကို။ ယထာဏ္ဍာမံ = တိုင်း။ အသွာကံ+
မမံ = နံ-ရိဘတ် နွောင်းရှု၍ အသွာကံ-အပြု + သ-ရိဘတ်
နွောင်းရှု၍ မမံ-အပြုတို့သည်။ ဟောနှီး = ကုန်၏။ မမံ =
ငါအား။

(၂၁) ငံ+ငါကံ နံမို့။

နံမို့ = နံ-ရိဘတ် နွောင်းရှု၍။ ငံ+ငါကံ = ငါ-အန္စဗန်
မှတ်ချက်ပါသော အံ-အပြု+အာကံ-အပြုတို့သည်။ ဟောနှီး =
ဖြစ်ကုန်၏။

နံမို့ = ၍။ သရိဘတ္ထိနံ = ကုန်သေား။ တုမှ+ အမှသွှေ့-
နံ = တုမှ-သွှေ့+အနှံ-သွှေ့တို့၏။ အစိတ် အ-သရိဘတ္ထိ၏။ (၀၁)
အစိတ် အ-သရိဘတ္ထိကို။ ပဇွဲကံ = အသီး အသီး။ ငံ+ငါကံ =
ငါ-အန္စဗန် မှတ်ချက်ပါသော အံ-အပြု+အာကံ-အပြုတို့သည်။
ဟောနှီး = ကုန်၏။ [ငါ-အန္စဗန်ဖြင့် တုမှသွှေ့+အမှသွှေ့တို့၏။
အစိတ် အ-သရိဘတ္ထိ အံ+အာကံ-ပြုချမည်-ဟု သက်တ ပြုသည်။]
တုမှု၊ တုမှာကံ = သင်တို့အား။ အမှု၊ အမှာကံ၊ အသွာကံ =
ငါတို့အား။

ကစ္စာယန = ကစ္စာယ်းကျမ်း၍။ မကဝစနသူ = ကောစ်
သ-ရိဘတ်ကို။ အံပိုဓာန္တ္တံ့ = အံ-အပြု စီရင်ရန် အကျိုးငှား။
သူ့ဗုံး = “သသုံး” ဟူသောသူတ်ကို။ အာရုံး = အားထုတ်
အပ်ပြီ။ (၀၁) တည်ဆိုအပ်ပြီ။ ဧည့် ပန် = ဤမောဂလွှာန်

ကျမ်း၌ကား။ အတွေ့ ဂါရဝ ဝသေန = မီမိတိယကို အလေးမြှု
သည်၏။ အစွမ်းဖြင့်။ အံမြို့ = (နံ-ဝိဘတ်ကို) အံ-ပြုလုပ်သော်။
တုမုံ, အမုံတိ = တုမုံ, အမုံ-ဟူ၍။ မဟုလာမိကာရာ = "မဟုလံ"
သုတ်လိုက်ခြင်းကြောင့်။ သိမဲ့နှဲ = ပြီးကုန်၏။

(၂၁၄) သွာနိ တွမှာ။

သွာနိ = သွာ-ဝိဘတ် နွောင်းရာ၍။ တွမှာ = တွမှာ-
အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

သွာနိ = ၍။ သဝိဘတ္ထိသာ = သော။ တုမုံသာ = တုမုံ-
သူ့ပါ၏။ (၀၁) ကို။ တွမှာ = သည်။ ၀၁ = အချို့။ ဟောတိ =
ဖြင့်၏။ တွမှာ, တွယာ, တယာ = သင်မှု။ မယာ = ငါမှု။

(၂၂၆) သွိနိ တုမှာ+မှာနံ တယိ+မယိ။

သွိနိ = သွိုံ-ဝိဘတ် နွောင်းရာ၍။ တုမှာ+မှာနံ = တုမှာ-
သူ့ပါ+အမှာ-သူ့ပါတို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ တယိ+မယိ = တုမှာ-
သူ့ပါကို တယိ-အပြု+အမှာ-သူ့ပါကို မယိ-အပြုတို့သည်။ ဟောနှဲ =
ဖြစ်ကုန်၏။

သွိနိ = ၍။ သဝိဘတ္ထိနံ = ကုန်သော။ တုမှာ+အမှာ
သူ့ပါနံ = တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ ယထာကူမံ = အတိုင်း။ တယိ+
မယိ = တို့သည်။ ဟောနှဲ = ဖြစ်ကုန်၏။ တယိ, တယိ =
သင်၍။ မယိ = ငါ၍။ တုမူးသူ = သင်တို့၌။

(၂၀၃) သူ့မှာ+မှာသာ+သွာ။

သူ့မှာ = သူ-ဝိဘတ် နွောင်းရာ၍။ အမှာသာ = အမှာ-သူ့
၏။ (၀၁) ကို။ အသွာ = အသွာ-အပြုသည်။ ဟောတိ =
ဖြစ်၏။

သမိ = ၍။ အမှသု = ၏။ (၀၁) ကို။ အသွာ = သည်။
 ၀၁ = အခါ။။ ဟောတိ = ၏။ အသွာသု, အမှသု = ဝါတို့။
 သဗ္ဗာဘယော = သဗ္ဗာဒီဂိုဏ်း သဒ္ဓါတိသည်။ ရုစံ
 ၀၁ = ဆိုအပ်ပြီးသည်ကို လည်းကောင်း။ ဝက္ခမာနံ ၀၁ =
 ဆိုအပ်လတ္တံ၊ သည်ကို လည်းကောင်း။ အပေါ်နှစ့် = ငဲ့ကုန်၏။
 ဗုတ် ဗုဒ် = ဤသည်ကား။ ဗုမေသံ = ဤသဗ္ဗာဒီဂိုဏ်း သဒ္ဓါ
 တို့၏။ လက္ခဏာ = မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာတည်း။

[ဆိုခဲ့ပြီးသော တူမှ-သဒ္ဓါ+အမှ-သဗ္ဗာဒီတို့နှင့် ဆိုင်ရာ အဖော်
 အရှင်တို့ကား ဂါထာပါဒါ+စုနှိုင်ယဝါကျွှု-တို့၏။ အစာ+အလယ်+
 အဆုံး သုံးငြာနတို့၌ စိရင်နိုင်သော အစီအရှင်တို့တည်း။ ယခု ပြုဆို
 လတ္တံ၊ သော “ဝေါ+နော+တေ+မေ” အစီအရှင်တို့ကား ဂါထာ
 ပါဒါ+စုနှိုင်ယဝါကျွှုတို့၏။ အော် ဖြောပဲအလယ်+အဆုံးတို့၌ ဖြောသော
 အစီအရှင်=စည်းကမ်းကြီးသော အစီအရှင်တို့ဘည်း။ (သတ်ပျော်)။]

(တူမှ+အမှ သဒ္ဓါဂိုဏ်း ပြီး၏။)

ပါဒါ-ဝသည် အခဲ့

(၂၃၂) အပါဒါ ပေါက်+ကဝါကျွှု။

အ ပါဒါဒါ = ဂါထာပါဒါ၏။ အစ မဟုတ်ဘာဘာ
 အလယ်+အဆုံး၍။ ပေါက် = ပုဒ်မှု။ ကဝါကျွှု = တဝါကျွှု
 တည်း၍။ ဗုတ် = ဤ “အပါဒါဒါ ပေါက် + ကဝါကျွှု”
 ဟူသောသဒ္ဓါ (သတ်)ကို။ အမိကာရေ = နောက်သတ်တူသို့
 လိုက်စေအပ်၏။ (၀၁) နောက်သတ်တို့၌ ရွတ်ဆိုအပ်၏။ ရွတ်
 ဆိုရမည်။

ဇွဲ = ဤအရာ၍။ ပါဒါနာမ = ပါ့မည်သည်ကား။
 ဂါထာယ = ဂါထာ၏။ စတုဇ္ဈံသော = လျေးခုခြောက်
 ဖြစ်သော အဖွဲ့အစုံဘည်း။ တသွာ = ထို့ကြောင့်။ “တူမှုဟို

ပုည့် ပသုတ် အနပှကံ" တိ = "တုမေဟိ ပုည့် ပသုတ် အနပှကံ" ဟူသော။ ဧဇာ = ဤ(တိရောကုန့်သုတ်) ပံ့ခိုက်၏။ ဝေါ = ဝေါ-အပြုသည်။ န ဟောတိ = မဖြစ်။ ၂တုမေဟိ = သင်မင်းကြီးတို့သည်။ အနပှက = များလွစာသော။ ပုည့် = ကောင်းမှုကို။ ပသုတ် = လေ့လာ ပွားများအပ်ပြီ။

[ဂါထာဟူသည် င-ပါခကို တဂါထာ ခေါ်သည်။ ဂါထာ၏ လေးပုံတပုံသည် ပါဒမည်၏။]

ဤပြယ်ဝယ် ဂါထာ စတုတ္ထပါဒ၏ အစွဲဖြစ်သောကြောင့် ဝေါ=မပြုရ၊ တုမေဟိ=သာ ပြီးသည်-ဟု ဆိုလိုသည်။]

ဧဇာ = ဤသုတ်။ ပုဒ္ဓာ = ပုဒ္ဓဟရု။ ရုတ္တသဒ္ဒေါ = ဆိုအပ်သောသွေးသည်။ သဘာဝတာ = သဘောအားဖြင့်.

အာကာသ ဝါယူပှာဝေါ = အာကာသဓာတ်+ ဝါယောဓာတ်လျှင် စ-တင် ဖြစ်ပွားရာ ရှိသော။ သရီ-ရာ = ကိုယ်မှု။ သမုတ္မရံ = အထက်သို့ တက်လျက်။ ဌာနနှာရေ = ကဏ္ဍ-စသောဌာနအထူး၌။ သူပုံးဟည် မာနာ = ကောင်းစွာ ထိနိုက်လျက်။ ယော နာဒေါ = အကြောင် အသံသည်။ ရုံးဇား = ထင်ရှားခြင်းသို့။ ဥပေါ-တိ = ရောက်၏။ သော သဒ္ဒေါ = ထိုအသံသည်။ ဝဏ္ဏဇား = ဝဏ္ဏ၏အဖြစ်သို့။ အာဂ္ဂဇားတိ = ရောက်၏။

ဇူတိ = ဤသို့။ ရုတ္တဇား = ဆိုအပ်သည်၏။ အဖြစ် ကြောင့်။ ကောကာ ဝဏ္ဏဇား = တလုံးတလုံးသော ဝဏ္ဏ သည်။ သဒ္ဒေါနာမ = အသံ = သွေ့မည်၏။ တဗ္ဗာဏ္ဏသမူ ဟော = ထို့ကြေားအပေါင်းသည်။ ပံ့ = ပုဒ္ဓမည်၏။ တပ္ပဒ သမူ ဟော စဲ = ထိုပုဒ္ဓအပေါင်းသည်ကား။ ဝိုက္ခား = ဝိုက္ခာမည်၏။

တထာ-တံ ဝစ်နံ = ထိုစားကို။ ဟိ = ရွှေသီးအံ့။

ရိဘတ္ထာန = ရိဘတ် အဆုံးရှိသော ပုဂ္ဂသည်။
 ပံ့ = ပဒမည်၏။ တသု = ထိပိုဒ်၏။ စယော =
 အပေါင်းသည်။ ဝါကျံ့ = ဝါကျမည်၏။ ဗုတ္ထ = ဤသို့။
 အနွယ် = သိအပ်၏။ တံ့ = ထိဝါကျသည်။ ဥပစာရာ =
 တင်စားသောအားဖြင့်။ ဝဏ္ဏသွေဝါ့ = ဝဏ္ဏသွေ့
 သည် ဟောအပ်သော အနက်ကို။ န ပရီစွဲဇော် = မစွဲနဲ့။
 စ = ဆက်လိုးဘူး။ တံ့ ပံ့ = ထိပိုဒ်ကို—

ပံ့ = ပုဂ္ဂကို။ နာမာ နဲ့ ချာတော့+ပသွေ့လဲ =
 နာမ်ပုဂ္ဂ + အာချာတ်ပုဂ္ဂ + ဥပသာရပုဂ္ဂ လည်းကောင်း။
 နိပါတံ့ စ = နိပါတ်ပုဂ္ဂ လည်းကောင်း။ ဗုတ္ထ = ဤ
 သို့ပို့ကို သိသော ပညာရှိထို့သည်။ ဂုဏ်း = ဆိုအပ်ပြီ။
 အသော + ခလွှာ + ဘိဓာဝတိတို့ = အသော +
 ခလွှာ+ဘိဓာဝတိ-ဟူသည်ကား။ ဥဒါဟရဏံ့ = ဥဒါ
 ဟရဏံ့တည်း။ အသော = မြှင့်သည်။ ခလု = စင်စစ်။
 အဘိဓာဝတိ = အလွန်ပြေး၏။

[အသော-ကား နာမ်ပုဂ္ဂ၊ ခလွှာ-ကား နိပါတ်ပုဂ္ဂ၊ ဘိဓာဝ-ကား
 ဥပသာရပုဂ္ဂ၊ ဓာဝတိ-ကား အာချာတ်ပုဂ္ဂတည်း။]

တွေ ဝါကျံ့ = ထိဝါကျကိုလည်း။

ကောချာတော့ = တရာ့သော အာချာတ်ပုဂ္ဂ ပါရှိ
 သော။ သ ကာရကော့ = ကာရကပုဂ္ဂတို့နှင့် တက္ကာ
 ဖြစ်သော။ ပဒစွဲယော = ပုဂ္ဂအပေါင်းသည်။ ဝါကျံ့ =
 မည်၏။

ဗုတ္ထ = ဤသို့။ ဂုဏ်း = ဆရာတို့ဆိုအပ်ပြီ။ တသွာ့ =
 ထို့ကြောင့်။ “ရိဘတ္ထာန = ရိဘတ်အာဆုံးရှိသော စကားသည်။”
 ပံ့ = ပုဂ္ဂမည်၏။ ပဒသူမူဟော = ပုဂ္ဂတို့၏။ အပေါင်းသည်။

ဝါကျ = ဝါကျမည်၏။ ဗုတ္ထ စ = ဤသို့လည်း။ ရွှေတိ :=၊ ဆိုအပ်၏။

(ပါဌ-စသည်အခဲ့ ပြီး၏။)

---

၁၀၁. နော + တေ + ပေ အပြု ဝည်းကပ်း

(၂၃၃) ယောနံဟိုသွေ့+ပဇ္ဈာာ ၁၀၁+နော။

အ ပဇ္ဈာာ = ပဇ္ဈိ မဟုတ်သော။ ယော+နံ+ဟိသွေ့ = ယော-ရိဘတ်+နံ-ရိဘတ်+ဟိ-ရိဘတ်တို့ နွောင်းရှု၍။ ၁၀၁ + နော = တူမှု-သွေ့ဂို ၁၀၁-အပြု+အမှု-သွေ့ဂို နော-အပြု တို့သည်။ ဟောနဲ့ = ဖြစ်ကုန်၏။

အ ပဇ္ဈိယာ = ပဇ္ဈိ ဟောတ်သော။ ယော+နံ+ဟိသွေ့ = ယော-ရိဘတ် + နံ-ရိဘတ် + ဟိ-ရိဘတ်တို့ နွောင်းရှု၍။ အ ပါဌဒေါ = ဂါထာပါဌ၏။ အစ မဟုတ်သော အလယ် + အဆုံး၍။ ဝတ္ထုမာနာနံ = ကုန်သော။ ပအသွေ့ = ပု၍မှု။ ပရေ-သံ = နောက်ဖြစ်ကုန်သော။ ဓကဝါကျ = တဝါကျတည်း၍။ ဦးတာနံ = တည်ကုန်သော။ သရိဘတ္တိနံ = ရိဘတ်နှင့် တက္က ဖြစ်ကုန်သော။ တူမှု+အမှုသွေ့ဂိုနံ = တူမှု-သွေ့ဂို + အမှု-သွေ့ဂို တို့၏။ (၀၁) တို့ဂို။ ယထာဏ္ဍာမံ = အစဉ်အတိုင်း။ ၁၀၁ + နော = တူမှု-သွေ့ဂို ၁၀၁-အပြု+အမှု-သွေ့ဂို နော-အပြုတို့သည်။ ၀၁ = အချို့။ ဟောနဲ့ = ဖြစ်ကုန်၏။

၁၀၁ = သင်တို့သည်။ ဂါမံ = ရွာသို့။ ဂဇ္ဈိယာထ = သွားကုန်ရာ၏။ တူမေ့ = သင်တို့သည်။ ဂါမံ = သို့။ ဂဇ္ဈိ-ယာထ = ကုန်ရာ၏။ နော = ငါတို့သည်။ ဂါမံ = သို့။ ဂဇ္ဈိ-ယာမ = သွားကုန်ရာ၏။ အမေ့ = ငါတို့သည်။ ဂါမံ = သို့။ ဂဇ္ဈိယာမ = သွားကုန်ရာ၏။ [ပဋိမာယော-အတွက်ပြပုံး။]

ဝေါ = သင်တိုကို။ ပဟာယ = ပယစွန့်၍၊ ဂမိသာမိ = သွားရလတ်ဘူး။ နော = ငါတိုကို။ မာ ဂကန္တံ့သူ = မသတ်ဖြတ်ပါစေကုန်လင့်။ [ဒုတိယာ ယော-အတွက် ပြုယူ၏]

ဝေါ = သင်တိုအား။ ဒီယတေ = ပေးအပ်၏။ တူမှု = သင်တိုအား။ ဒီယတေ = ပေးအပ်၏။ နော = ငါတိုအား။ ဒီယတေ = အပ်၏။ အမှု = ငါတိုအား။ ဒီယတေ = ပေးအပ်၏။ [ဝတ္ထု နံ-အတွက် ပြုယူ၏]

ဝေါ = သင်တို၏ (အပေါ်)။ ပကတိယာ = နရိုရ ပကတိအားဖြင့်။ (၁၁) နရိုရ ပကဘိကပင်။ တူငြော = (c'1) နစ်သက် ကျေနှင်သည်။ အသို = ဖြစ်၏။ တူမှု = သင်တို၏ (အပေါ်)။ တူငြော = (c'1) နစ်သက် ကျေနှင်သည်။ အသို = ဖြစ်၏။ နော = ငါတို၏။ သတ္တာ = ဆရာဖြစ်သော။ ဘဂဝါ = မြတ်စွာဘုရားသည်။ အမှားကံ = ငါတို၏။ သတ္တာ = ဆရာဖြစ်သော။ ဒေသာ = ဤ မြတ်စွာဘုရားသည်။ [ဆိုဒ် နံ-အတွက် ပြုယူ၏]

ဝေါ = သင်တိုသည်။ ကတံ = ပြုအပ်ပြီ။ တဗမ္မဟို = သင်တိုသည်။ ကတံ = ပြုအပ်ပြီ။ နော = ငါတိုသည်။ ကတံ = ပြုအပ်ပြီ။ အမော်ဟို = ငါတိုသည်။ ကတံ = ပြုအပ်ပြီ။ [တတိယာ ဟို-အတွက် ပြုယူ၏]

(၂၃၄) တေ + မေ နာ+သေ။

နာ+သေ = နာ-ဂိဘတ်+သ-ဂိဘတ် နွောင်းရှုံး။ တေ+မေ = တူမှု-သဒ္ဒိကို တေ-အပြု+အမှု-သဒ္ဒိကို မေ-အပြုတို့ သည်။ ဟောန္တာ = ဖြစ်ကုန်၏။

နာမှု ၁ = နာ-ဂိဘတ် နွောင်းရှုံး လည်းကောင်း။ သေ ၁ = သ-ဂိဘတ် နွောင်းရှုံး လည်းကောင်း။ အ ပါဌာ-ခေါ့ = ဂါထာပါဌာ၏။ အ မဟုတ်သော အလယ်+အဆုံး၍။

ဝတ္ထမာနာနံ = ကုန်သော။ ပဒသွာ = မှု။ ပရေသံ = နောက်
ဖြစ်ကုန်သော။ ကေဝါကျ = ၌။ ဦးတာနံ = ကုန်သော။ သ-
ဂါဘလ္းနံ = ကုန်သော။ တူမှ+အမှသွေ့နံ = တို့၏။ (၁၁) တို့ကို။
ယထာလ္းမံ = အတိုင်း။ တေ+မေ = တူမှ-သွေ့ကို တေ-အပြ+
အမှ-သွေ့ကို မေ-အပြတို့သည်။ ဝါ = အချုံ။ ဟောနဲ့ =
ကုန်၏။

တေ = သင်သည်။ ကတံ = ပြုအပ်၍။ တယာ = သင်
သည်။ ကတံ = ပြုအပ်၍။ မေ = ငါသည်။ ကတံ = အပ်၍။
မယာ = ငါသည်။ ကတံ = အပ်၍။ [နာ-ဂါဘတ် အတွက်
ပြယုံး။]

တေ = သင်အား။ ဒီယတေ = ပေးအပ်၏။ တဝံ =
အား။ ဒီယတေ = ပေးအပ်၏။ မေ = ငါအား။ ဒီယတေ =
ပေးအပ်၏။ မမံ = ငါအား။ ဗျယတေ = ပေးအပ်၏။ [စတ္တိ
သ-ဂါဘတ်အတွက် ပြယုံး။]

တေ = သင်၏။ ဓနံ = ဉာဏ်တည်း။ တဝံ = သင်၏။
ဓနံ = တည်း။ မေ = ငါ၏။ ဓနံ = တည်း။ မမံ = ငါ၏။
ဓနံ = တည်း။ [ဆို သ-ဂါဘတ်အတွက် ပြယုံး။]

(၂၃) န စ+ဝါ+ဟာ+ဟေ+ဝ ယောဂေ။

စ+ဝါ+ဟာ+ဟေ+ဝ ယောဂေ = စ-သွေ့+ဝါ-သွေ့+
ဟ-သွေ့+အဟ-သွေ့+ဝေ-သွေ့တို့နှင့် ယုဉ်ရာ၌။ န = ဝေါ+
နော+တေ+မေ-အပြတို့ မဖြစ်ကုန်။

စာဒီဟိ = စ-သွေ့-စသည်တို့နှင့်။ ယောဂေ = ယုဉ်
ရာ၌။ တူမှ+အမှသွေ့နံ = တူမှ-သွေ့+အမှ-သွေ့တို့၏။ (၁၁)
တို့ကို။ ဝေါ+နော+တေ+မေ = ဝေါ-အပြ+နော-အပြ+တေ-
အပြ+မေ-အပြတို့သည်။ န ဟောနဲ့ = မဖြစ်ကုန်။

တုမေ စ = သင်တို့သည် လည်းကောင်း။ မယဉ် = ငါတို့သည် လည်းကောင်း။ ဂစ္စာမ = သွားကုန်အံ့။ ။တုမေ စ = သင်တို့ကို လည်းကောင်း။ အမေ စ = ငါတို့ကို လည်းကောင်း။ပသုတေ = မြင်၏။ ။တုမေဟို စ = သင်တို့သည်လည်းကောင်း။ အမေဟို စ = ငါတို့သည် လည်းကောင်း။ ကတ် = ပြုအပ်၌။ ။တုမှုဉ် = သင်တို့အား လည်းကောင်း။ အမှုဉ် = ငါတို့အား လည်းကောင်း။ ဒီယတေ = ပေးအပ်၏။ တုမှုဉ် = သင်တို့၏။ လည်းကောင်း။ အမှုဉ် = ငါတို့၏။ လည်းကောင်း။ စနဲ့ = ဥစ္စာတည်း။ [ဤကား ဝေါ+နော-မပြုရသော ပြယ်များ။]

တယာ စ = သင်သည် လည်းကောင်း။ မယာ စ = ငါသည် လည်းကောင်း။ ကတ် = ပြုအပ်၌။ ။တဝ စ = သင်အား လည်းကောင်း။ မမ စ = ငါအား လည်းကောင်း။ ဒီယတေ = ပေးအပ်၏။ ။တဝ စ = သင်၏။ လည်းကောင်း။ မမ စ = ငါ၏။ လည်းကောင်း။ စနဲ့ = ဥစ္စာတည်း။ [ဤကား တေ+မေ မပြုရသော ပြယ်များ။] ။ဝါဒီယောဂေါ် = ဝါသွှေ့ စသည်တို့နှင့် ယဉ်ရှုံးလည်း။ ခံး = ဤအတူတည်း။

(၂၃၅) အန္တာအေသေ။

အန္တာအေသေ = ဆိုပြီးသည်ကို တဖန်ထပ်၍ ညွှန်ပြပြောဆိုသော အရာ၌။ အာအေသာ = ဝေါ+နော+တေ+မေ-အပြုတို့သည်။ ဟောနှီး = အမြဲ ဖြစ်ကုန်၏။

ကထိတာ နှကထိတစိသယေ = ဆိုအပ်ပြီးသည်ကိုတဖန်ထပ်၍ ဆိုအပ်သော အရာ၌။ တုမှု+အမှုသွှေ့နှံး = တုမှု-သွှေ့+အမှု-သွှေ့တို့၏။ အာအေသာ = ဝေါ+နော+တေ+မေ-အပြုတို့သည်။ ပုန်ဗြို့စာနာ = တဖန်ထပ်၍ ဤသုတေသန စီရင်ခြင်းဆိုခြင်းကြောင့်။ နှံး = အမြဲ။ ဟောနှီး = ဖြစ်ကုန်၏။

[“ယော+နံ+ဟိသွ+ပဉာဏ် ဝေါနော” သုတ်, “တေ+မေ နာ+သေ” သုတ်တို့ ရှိပြီးလျက် တဖန်ထပ်၍ “အနွာဒေသေ” ဟူသော ဤသုတ်ကို ဆိုခြင်းကြောင့် အနွာဒေသအရာ၏ ဝေါ+နော+တေ+မေ-အပြုတို့သည် အမြဲဖြစ်ကုန်၏ ဟု ဆိုလိုသည်။ နိစ္စဝိမိအလိုင်း ဤသုတ်ကို တည်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်-ဟူလို့။]

ဂါမော = ရွာသည်။ တူမှု = သင်တို့၏။ ပရိဂုဟော = ဥစ္စာတည်း။ အထော = ထိုမျိုး။ ဇနပဒေါ = ဇနပုဒ်သည်။ ဝေါ = သင်တို့၏။ ပရိဂုဟတော = ဥစ္စာတည်း။

အနွာဒေသေ = အနွာဒေသအရာ၍။ အထော အထော တိ = အထော အထော-ဟူ၍။ ဝါရွှေယာဘာဝါ = အလှည့် အကြော နှစ်ကြောဆိုရိုး မရှိသောကြောင့်။ နိစ္စနှီး = အမြဲဟူ၍။ ရုတ် = ဆိုအပ်ပြီ။ အထောသွေး = အထောသွေးသည်။ ကထိတသောဝ = ဆိုအပ်ပြီးသည်ကိုပင်။ ပုန် = တဖန်။ ကထနတော = ဆိုခြင်းကြောင့်။ အနွာဒေသဇာတကော = အနွာ ဒေသကို ထွန်းပြတတ်၏။

(၂၃၆) သပ္ပါဒာ ပဋိမန္တာ ဝါ။

အနွာဒေသေ = အနွာဒေသ အရာ၍။ သ ပ္ပါဒာ = ရွှေ့က ပုဒ်တရု ရှိသော။ ပဋိမန္တာ = ပဋိမန္တာပုဒ်မှ (နောက်ခြင် ကုန်သော)။ တူမှာ+မှာနံ = တူမှာ-သွေး+အမှာ-သွေးတို့၏။ တို့ကို။ အာဒေသာ = ဝေါ + နော+တေ+မေ-အပြုတို့သည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောနှီး = ဖြစ်ကုန်၏။

[အနွာဒေသ အရာဝယ် ရွှေ့က ပုဒ်တရု ရှိနေသော ပုံမှန် ပုဒ်မှ နောက်ဖြစ်သော တူမှာ+မှာနံကို ဝေါ+နော+တေ+မေ-အား ပြုရမည်၊ အမြဲမပြုရ-ဟူလို့။]

အနွာဒေသေ = အနွာဒေသ အရာ၍။ ပဋိမန္တာ = ပဋိမန္တာ ပုံမှန် = ရွှေ့က ပုဒ်တရု ရှိနေသော။ ပဋိမန္တာ = ပဋိမန္တာ

ပုဂ္ဂိုလ်မှူ။ ပရေသံ = နောက်ဖြစ်ကုန်သော။ တူမှာ + မှာနံ = တို့၏။
 (၁၁) တို့ကို။ အာဒေသာ = ဝေါ+နော+တော+မေ-အပြုတို့
 သည်။ ဝေါ = အချို့။ ဟောနှီး = ဖြစ်ကုန်၏။ ။ဝါမေ = ရွှေ၍။
 ပင္းဌာ = ပုဆိုးသည်။ တူမှာကံ = သင်တို့၏။ ပရိဂုဟော =
 ဥစ္စာတည်း။ အထော = ထိုမျှ။ (၁၁) ထို့ပြင်။ နေရေ = မြှို့။
 ကမ္မလော = ကမ္မလာသည်။ ဝေါ = သင်တို့၏။ ပရိဂုဟော =
 တည်း။ အထော = ထိုမျှ။ (၁၁) ထို့ပြင်။ နေရေ = ၍။
 ကမ္မလော = သည်။ တူမှာကံ = တို့၏။ ပရိဂုဟော = တည်း။

[ဤမြှို့ “ဝါမေ ပင္းဌာ တူမှာကံ” ကား မူလဝါကျုံ၊
 “အထော နေရေ ကမ္မလော ဝေါ” ကား ဝေါ-ပြုသည့် အနှာ
 အေသာဝါကျုံ၊ “အထော နေရေ ကမ္မလော တူမှာကံ” ကား ဝေါ-
 မပြုရသည့် အနှာအေသာဝါကျုံ ဖြစ်သည်။ ဤပြုယုဂ်တို့၏ တူမှာ-သွှဲ
 သည် ပင္းဌာ-ဟူသော ပုံမဏ္ဍာပုံမှ နောက်၌ရှိသည်။ ထိုပင္းဌာနှင့်ပုံ
 ၏၊ ရှေ့ကလည်း ဝါမေ-ဟူ၍ ပုံစံတပုံ ထင်ရှားရှိသည်။ သုက်အင်္ဂါ
 စိစစ်ပုံဖြစ်သည်။]

အထောတိ = အထော-ဟူ၍။ အနှကထန ဝါရှ
 ဗွဲသွှဲ = တစ်နှစ် ထို့သော အကြိမ်နှစ်ကြိမ် ရှိသည်၏။
 အဖြစ်ခကြာင့်။ ဂကပ္ဗာ = အချို့ စိရင်ရခြင်းသည်။ ဟော-
 တိ = ဖြစ်၏။

သပုံ့ဗွဲသွှဲတိ = သပုံ့ဗွဲ-ဟူသောပုံ့ဗွဲသည်။ ကို = အဘယ်
 အားချိုးရှိသနည်း။ ပင္းဌာ တူမှာကံ = ပင္းဌာ တူမှာကံ-စသော
 ပြယုဂ်၍။ ပယာဇ်နံ = ဤသုတေသန မစီရင်ရ။ “အနှာအေသာ”
 ဟူသော ရှေ့သုတေသန အမြဲ စိရင်ရခြင်း အချိုးရှိ၏။
 ပင္းဌာ = ပုဆိုးသည်။ တူမှာကံ = သင်တို့၏။ ပရိဂုဟော =
 ဥစ္စာတည်း။ [မူလ ဝါကျုံဘည်း]။ ။အထော = ထိုမျှ၊
 ကမ္မလော = ကမ္မလာသည်။ ဝေါ = သင်တို့၏။ ပရိဂုဟော =
 ဥစ္စာတည်း။ [အနှာအေသာဝါကျုံ။]

[“အန္တာအေသာ”ဟူသော ရှေ့သုတေသန အမြဲ ဝေါ-ပြု။ ဤ၌
ကမ္မလော-ဟူသော ပင့်မန္တ၏ ရှေ့က ပုံစံတပါး မရှိ၊ သပုံဗွဲအားလုံး
ပျက်သည်ကို သတိပြု သိရှိပါး]

ပင့်မန္တဘတီ = ပင့်မန္တ-ဟူသော ပုံစံသည်။ ကို =
အဘယ်အကျိုးရှိသနည်း။ ပင္းခေါ် နိုင်ရေး တုမှားကံ = ပင္းခေါ်
နိုင်ရေး တုမှားကံ-အစရှိသော ပြုယူဂိန်း။ ပယောဇ် = (ဤသုတေ
သန ၄က် ဝေါ-မပြုရပါ) ရှေ့သုတေသနသာ ဝေါ-အမြဲပြုရခြင်း
အကျိုးရှိ၏။ ပင္းခေါ် = ပုံစံးသည်။ နိုင်ရေး = မြှို့၏။ တုမှားကံ =
သင်တို့၏။ ပရိဂုဟော = ဥစ္စာတည်း။ [မူလဝါကျုံ။]
အထော = ထိုမျို့။ ကမ္မလော = သည်။ ဂါမေ = ရွှေ့၏။
ဝေါ = သင်တို့၏။ ပရိဂုဟော = တည်း။ [အန္တာအေသာဝါကျုံ။]

[ဤအန္တာအေသာဝါကျုံတူမှု-သွေ့သည်(ပင့်မန္တနောက်၌ မရှိ)
သတ္တမျှန္တနောက်၌ ရှိနေသည်၊ ထို့ကြောင့် ဤသုတေသန ဝိကပ် ငါး၏
အပြု မစိရင်ရပဲ ငှြေ့အန္တာအေသာသုတေသနသာ အမြဲ ဝေါ-အပြု ငံရင်
ရသည်ကို သတိရှိပါလေ၊ သိမ်မွှေ့၏။]

(၂၃၀) ဒသုန္တ္တေ + နာလောစနေ။

အနာလောစနေ = မျက်စိဖြင့် ကြည့်ခြင်း မဟုတ်သော။
ဒသုန္တ္တေ = ဒီသ-အနက်ရှိသော ကြိုယာပုံစံကို။ ပယုံ့ဗွဲမာ-
နေ = ယဉ်အပ်သည် ရှိသော်။ န ဟောနှီး = ဝေါ+ခေါ်+
တေ+မေ-အပြုတို့ မဖြစ်ကုန်။

[မျက်စိဖြင့် ကြည့်ခြင်းမျိုးမဟုတ်ပဲ ဝိတ်ဖြင့် ဤ၌နှင့် ဤ၌
အနက်ကို ဟောသည့် ဒသုန္တကြိုယာပုံစံနှင့် ယဉ်နှုန်း ဝေါ+ခေါ်+
တေ+မေ-မပြုပါ-ဟူလို့။]

အာလောစန ဝန္တတေ = မျက်စိဖြင့် ကြည့်ခြင်းအနက်
သည် ကြုံအပ်သော။ ဒသုန္တ္တေ = ဒီသ-အနက်ရှိသော
ကြိုယာပုံစံကို။ ပယုံ့ဗွဲမာနေ = ဝါကျုံ ယဉ်အပ်သော်။ တုမှာ+

အမှာနံ = တို့၏။ (၁၇) တို့ကို။ အာဒေသာ = ဝေါ+နော+တော+မော-အပြုတို့သည်။ န ဟောနှီး = မဖြစ်ကုန်။ ။ဂါမာ = ရွှေသည်။ (၁၇) ရွှေနေသူ လူအပေါင်းသည်။ တူမှေ = သင်တို့ကို။ ဥဒ္ဓိသု = ရည်ညွှန်း၍။ အာဂတော = လာနေ၏။ [ဝေါ-မပြုရသောပြုယ်]။ ။ ဂါမာ = သည်။ အမှေ = ငါတို့ကို။ ဥဒ္ဓိသု = ၍။ အာဂတော = ၏။ [နော-မပြုရသောပြုယ်]။

အနာလောစနေတိ = အနာလောစနေ-ဟူသော ပုဒ်သည်။ ကို = အဘယ်အကျိုးရှိသနည်း။ ဂါမာ ဝေါ အာလော-စော် = ဂါမာ ဝေါ အာလောစော်-စသော ပြုယ်၍။ (ပဋိသေစနိဝဏ္ဏနှုန်း = ပဋိသေစ အစီအရှင်ကို တားမြှုပ်ခြင်းအကျိုးရှိ၏။) ဂါမာ = ရွှေသည်။ (၁၇) ရွှေနေသူ လူအပေါင်းသည်။ ဝေါ = သင်တို့ကို။ အာလောစော် = မျက်စိဖြင့် ကြည့်၍ နေ၏။ ဂါမာ = သည်။ နော = ငါတို့ကို။ အာလောစော် = ကြည့်၍ နေ၏။

[ဤပြယ်များ၏ အာလောစနာကြိယာအယ်ဉ် ဖြစ်သောကြောင့် “ယော+နံ+ဟိသွ+ဟ္မာများ ဝေါ+နော” သုတ်ဖြင့် ဝေါ+နော-ပြုရ၏။]

(၂၃၉) အာမန္တား ပုံံ + မသန္တား။

ပုံံ = ရှေ့ဖြစ်သော။ အာမန္တား = အာလုပ်ပုဒ်သည်။ အသန္တား = ထင်ရှား မရှိသကဲ့သို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

တူမှာ+မှာနံ = တူမှာ-သွေ့ + အမှာ-သွေ့တို့၏။ အာ-ဒေသရိသယ = ဝေါ + နော+တော+မော-အပြု အရာ၍။ ပုံံ = တူဗ္ဗာ-သွေ့ + အမှာ-သွေ့တို့၏။ ရှေ့၌ ဖြစ်သော။ အာမန္တား = အာလုပ်ပုဒ်သည်။ အဝိဇ္ဇာနံ ရိယ = ထင်ရှား မရှိသကဲ့သို့။

ଶୋତି = ପ୍ରକଳ୍ପ || ଦୋଷାଙ୍ଗ = ଦୋଷାର୍ଥ || ତମ = ସଂଖ୍ୟା ||
ପଞ୍ଚଶୋତ = ଅଧିକାରୀ ||

[ဤ၏ တူမှ—သွေ့၏၊ ရွှေ၏၏ အေဝဒတ္ထာ—ဟူသာ အာလုပ်
ပုံ၏ ရှိသော်လည်း ထိအာလုပ်ပုံ၏သည် ထင်ရှား မရှိသကဲသို့ ဖြစ်သော
ကြောင့် ထိတူမှ—သွေ့၏ဟို ပဒတော့ ပရု—ဟူ၍ မဆုနိုင်၊ မဆုသင့်၊
ထိုကြောင့် “တေ+မေ နာ+သေ” သုတ်ဖြင့် တေ—မပြုရဟု ဆုလို
သည်။]

အာမန္တက္ခာ = အာမန္တကံ-ဟူသော ပုဂ္ဂသည်။ ကို =
ဘဘော်ဘက္ခိုး ရှိသနည်း။ ကမ္မလာ တေ ပရိဂုဏ်ဟော =
ကမ္မခေါ်သာ တေ ပရိဂုဏ်ဟော ဟူသော ပြယ်၍ (ပဋိသေစ-
နိဝါဒ္ဓဘုံး) = ပဋိသေစ ဘရီအရင်ကို တာမြစ်ပြီး အကိုး
ရှု၏၊ ကမ္မလာ = ကမ္မလာသည်။ တေ = သာဇ်။ ပရိဂုဏ်-
ဟော = ဉာဏ်တည်း။

(၂၄၀) နဲ့ သာမဏေစန် + မေကန္တူ။

(ଶ୍ରୀ ଶାମକୁ ଦେଖି = ଶାଲ୍ଯନ୍ଦ୍ରିୟ ପ୍ରାଣୀଙ୍କରେ
ଦେଖି = ତର୍ହେତା ଆଶିନ୍ତା (୦୧) ଦେଖି ଆଶିନ୍ତା
ଦେଖି = ପ୍ରାଣୀଙ୍କରେ ଦେଖି = ଯାମନ୍ତ୍ର ଆଶିନ୍ତା
ଦେଖି = ଶ୍ରୀ ଶାଲ୍ଯନ୍ଦ୍ରିୟରେ
ଦେଖି = ଅବଶ୍ରମରେ

ရကား ပိုကဲ့သို့မော်တူမှ+အမှ-သွေ့ပါတို့၌ ဝေါ+နော+ဝေး+မေ-အပြု ဖြစ်၏-ဟု ထိုလုံးည်း]

သမာနာမိကရဏေ = တုလျှာမိကရဏဖြစ်သော နောက်
အာလုပ်ပုဒ်သည်။ပရာတော် = နောင်းလတ်သော်။ ကေဇွဲ =
ကခါသော အနက်၌။ (၀၁) ကေဂုဏ် အနက်၌။ ဝေါမာနံ =
သော်။ သာမည်ဝစ်နံ = သာမည်အနက်ကို ဟောသော်၊ အာ-
မန္တာံ = ရှေ့ဖြစ်သော အာလုပ်ပုဒ်သည်။ အသန္တာ ရိယ =
ထင်ရှား မရှိသကဲ့သို့။ နှ ဟောတိ = ဖြစ်။ ဇုံးလက = ဆံကျစ်
ရှိသော်။ မာဏေဝက = လုလင်ဝယ်။ တေ = သင်၏။ ပရိဂု-
ဟော = ဥစ္စာတည်း။

[ဤပြယုဂ်၌ တူမှ-သွေ့ပါ၏ ရှေ့က “မာဏေဝက” ဟူသော
ကေဂုဏ် (သာမည်) အာလုပ်ပုဒ် + “ဇုံးလက” ဟူသော ဇေဂုဏ်
(ဝိသာသ)အာလုပ်ပုဒ်-နှစ်ပုဒ်တွဲရှိကြပါ၍ နောက်ဖြစ်သော “ဇုံးလက”
ဟူသော ဇေဂုဏ် (ဝိသာသ) အာလုပ်ပုဒ် နောင်းသောကြောင့် ရှေ့
ဖြစ်သော “မာဏေဝက” ဟူသော ဇေဂုဏ် (သာမည်) အာလုပ်ပုဒ်
သည် ထင်ရှား မရှိသကဲ့သို့ မဖြစ်= ထင်ရှားရှိသောပုဒ် ဖြင့်ရကား
တူမှ-သွေ့ပါသည် အောတာ ပရာ-အဂ်ဂါ ညီညာတ်သည်။ ထို့ကြောင့်
တေ-အပြု ဖြေးပို-ဟု ထိုလိုသည်။]

ပရာမန္တာံ = နောက်ဖြစ်သော “ဇုံးလက” ဟူသာ
အာလုပ်ပုဒ်သည်။ အသာတိုး = မထင်ရှားသကဲ့သို့ ဖြစ်သော်
လည်း။ ပုံံး = ရှေ့ဖြစ်သော “မာဏေဝက” ဟူသော အာလုပ်
ပုဒ်ကို။ ဥာဒါဒို = ဖွဲ့၍။ အာဒေသော = တေ-အပြု ဖြစ်၏။

(၂၄၃) ၁၇၂၁ ၀၅။

ဗဟိုသူ = များစွာသော အနက်တို့၌။ (၀၁) ၄-ဟုဂုဏ်
အနက်တို့၌။ ဝေါမာနံ = သော်။ သာမည်ဝစ်နံ = သာမည်
အနက်ကို ဟောသော ရှေ့အာလုပ်ပုဒ်သည်။ ၀၅ = အချို့။
အသန္တာံ၎ = ထင်ရှား မရှိသကဲ့သို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ကေဇွဲ = တူသော အနက်ရှိသော (တူလျာ့မိတရဏ ဖြစ်သော) နောက်အာလုပ်ပုံ နွောင်းရှုံး။ ဗဟိုသူ = တို့။ ဝတ္ထမာနံ = သော၊ သာမည့်ဝစ်နံ = သော။ အာမန္တဏံ = ရွှေ၊ အာလုပ်ပုံဒါသည်။ အသန္တံ ရိယ = ထင်ရှား မရှိသက္ဌား။ ဝါ = အချို့။ ဟောတိ = ၏။

“သိဒ္ဓာ = ပြီးပြီးသည်။ သတိ = ဖြစ်ပါလျက်။ အာ-ရှုံးမွှော = သုတ်ကို အသစ် အားထုတ်ခြင်း (သုတ်ကို အသစ် တည်ဆိုခြင်း) သည်။ နိယမာယ ဝါ = မြှေခြင်းငှာသော် လည်း ကောင်း။ ရိကပ္ပာယ ဝါ = အချို့။ စီရင်ခြင်းငှာသော် လည်း ကောင်း။ ဟောတိ = ဖြစ်၏”။ ဗုတ် = ဤသို့။ ဂုဏ်စွား = ဆရာတိ ဆိုအပ်သည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ ဗုတ် = ဤသုတ်ကို တည်ဆိုခြင်းသည်။ ရိကပ္ပားစွား = အချို့။ စီရင်ခြင်းငှာ၊ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ။ဂုဏ်စွား = ဂုဏ်ရှိကုန်သော်။ မြှေဟွာကာ = အို-ပုံးတိုးတိုး။ တူမှာကံ = သင်တို့၏။ ပရိဂုဏ် = ဥစ္စာတည်း။ ဂုဏ်စွား = ကုန်သော်။ မြှေဟွာကာ = တို့။ ဝေါ = သင် တို့၏။ ပရိဂုဏ် = တည်း။

[$\text{ဤ} + \text{တူ} + \text{မှာ} - \text{သွေ့} + \text{ဂိုဏ်း} + \text{ေါ}$ ဝေါ+နော+တော+တော-အပြု
တိုးကား စည်းကမ်းကြီးလှုသံသည်။ သတိရှိကြပါလေ။]

(ဝေါ+နော+တော+မေ အပြု စည်းကမ်း ပြီး၏။)

ဥဘသွေ့ဂိုဏ်း

ဥဘ + ကတိသွေ့ = ဥဘ-သွေ့+ကတိ-သွေ့ဂိုဏ်း။
ဗဟိုဝစနန္တာ = ဗဟိုဝစ်ရိဘတ် အဆုံးရှိကုန်၏။ ။“ဥဘ +
ဂေါ်ဟို ငြော” (၂၁ ၁၇၀) တိ = “ဥဘ+ဂေါ်ဟို ငြော”
ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ ယောနံ = ပဋိမာယော + ခုတိယာ ယော-
ရိဘတ်တို့၏။ (ဝါ) တို့ကို။ ငြော = ၌-အန္မန် မှတ်ချက်ပါ
သော ၌-ပြု။ ဥဘော = နှစ်ယောက်သော သူတို့သည်။

“ဥဘယာ ဝသေမသေ”တိ = “ဥဘယာ ဝသေမသေ”
 ဟူသော ပြယ်သည်။ ကထံ = အဘယ်သို့ ပြီးသနည်း။ ငွောနှီး =
 ငှု-အန္တဗန် မှတ်ချက်ပါသော ဉာဏ်-ပြီးသော်။ ယကာရာ-
 ဝမာ = “ဝ + န + တ + ရ + ဂါစာဝမာ” (၁၊ ၄၅)သုတေ
 ဖြင့် ယ-အကွဲရာလာ။ ဥဘဘာ = နှစ်ယောက်သောသူတို့ကို။

(၅၆) သူဟိသူ+ဘသော။

သူ+ဟိသူ = သူ-ဂိဘတ်+ဟိ-ဂိဘတ်တို့ နွောင်းရာ၌။
 ဥဘသူ = ဥဘ-သူ၏။ အဘတ် အ-သရ၏။ (၀၇) ကို။
 ဉာဏ် = ဉာဏ်-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သူ+ဟိသူ = တို့နွောင်းရာ၌။ ဥဘသူ = ၏။ (၀၇) ကို။
 ဉာဏ် = သည်။ ဟောတိ = ၏။ ဥဘဘာဟို, ဥဘဘာဘို = နှစ်
 ယောက်သောသူတို့ဖြင့်။

(၅၇) ဉာဏ် + နှုံး

ဥဘဘာ = ဥဘ-သူ၏မှု (နောက်၌)။ ဉာဏ် = ဉာဏ်-အပြုသည်။
 ဟောတိ = ၏။

ဥဘဘာ = ဥဘ-သူ၏မှု။ ပရသာ = သော။ နံဝါဒသာ =
 နံ-ဂိဘတ်၏။ (၀၇) ကို။ ဉာဏ် = ဉာဏ်-အပြုသည်။ ဟောတိ =
 ၏။ ဥဘိနှုံး = နှစ်ယောက်ဘာသူသူတို့အား။ ဥဘဘာသူ =
 နှစ်ယောက်ကုန်သောသူရုံး။

(ဥဘသူ၏မှု ပြီး၏)

ကတိသွေ့ဂိုဏ်း

(၁၆၈) ဉို့ ကတိမှာ။

ကတိမှာ = ကတိ-သွေ့မှု (နောက်၌)။ ဉို့ = ဉို့-အန္တဗန်
 မှတ်ချက်ပါသော ဉု-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ကတိမှာ=မှာ။ ပရေသံ=နောက်ဖြစ်ကုန်သော။ ယောနံ=ယော-ခိဘတ်တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ ဂျိ=သည်။ ဟောတိ=၏။ ကတိ=အဘယ်မျှသော တရားတို့သည်။ ကတိ=အဘယ်မျှသော တရားတို့ကို။ ဧတာ = ဧနောင်မှာ။ ယောလောပ ပသဂံ=ယော-ခိဘတ်ကျေခြင်း အစီအရင် ဇွဲက်လတ်သော်။ ဒီယိ-နိုဝင်္မာန္တာ့ = ဒီယိ-အစီအရင်ကို တားမြစ်ခြင်းအကျိုးငှာ။ ဂျိ အာအေသော = ဂျိ-အနုဗုန်မှတ်ချက်ပါသော ဇူးအပြုသည်။ ဟောတိ=၏။ ကတိဟိ, ကတိဘိ = အဘယ်မျှသော တရားတို့ဖြင့်။ “မဟု+ကတိနံ” (၂၊ ၄၀) တိ=ဟုသောသုတ် ဖြင့်။ နက် = က်-အနုဗုန် မှတ်ချက်ပါသော န-အကွာရာလာ။ ကတိနံ=အဘယ်မျှသော တရားတို့အား။ ကတိသူ = အဘယ် မျှသော တရားတို့၌။ ။

(ကတိသဒ္ဓိဂါဏ်း ပြီး၏)

ဝိစ္စာရပ် စသည်

(၁၊ ၅၄) ဝိစ္စာ + ဘိကွဲညေသူ ခွေ။

ဝိစ္စာ + ဘိကွဲညေသူ = ဝိစ္စာ - အနက် + အာဘိကွဲညာ အနက်တို့ကို။ (ဂမျှမာနေသူ=သိအပ်ကုန်သော်။) ခွေ=ဇူးရျပ် အပြုတို့သည်။ ဟောနှီး=ဖြစ်ကုန်၏။

ဝိစ္စာယံ ၁=ဝိစ္စာ-အနက်ကိုလည်းကောင်း။ အာဘိကွဲ-ညာ ၁=အာဘိကွဲညာ-အနက်ကိုလည်းကောင်း။ (ဂမျှမာနာယံ=သိအပ်သည်ရှိသော်။) ခွေ ရုပါနီ = ဇူးရျပ် - အပြုတို့သည်။ ဟောနှီး=ကုန်၏။

“ကြိယာ+ရဏ+အမွှား=ကြိယာ + ရဏ+အမွှားတို့ဖြင့်။ များပေတုံ=နံ့ဖေခြင်းငှာ။ ဇူးဝိစ္စာ=အလိုသည်။ ဝိစ္စာ = ဝိစ္စာ မည်၏”။ ။ရုက္ခာ့ ရုက္ခာ့ = သစ်ပင်တိုင်းသစ်ပင်တိုင်းကို။ သို့နှဲ့ = ရေသွားလောင်းကုန်၏။ [ကြိယာဝိစ္စာပြုယ်]။ ။ဂါမာ

ဂါမော=ရွှာတိုင်း ရွှာတိုင်းသည်။ ရှမဏီယော = မွေ့လျှော်ဖွယ်ရှိ၏။ [ဂဏီရွှာပြုယ်]။ ။ဂါမေ ဂါမေ=ရွှာတိုင်း ရွှာတိုင်း၌။ ပါနိယံ=သောက်ရော်၏။ [အဗုပိရွှာပြုယ်]။

အားသိကွည်း = အားဘိကွည်အနက်ပြုယ်ကား။ ပေါ်နော-
ပုည်း=ပေါ်နောပုည်း-စသည်တည်း။ ပေါ်နောပုည်း = အဖန်ဖန်
ဖြစ်သော ကုသိုလ်။ ပစတိ ပစတိ= ချက်၏ ချက်၏။ ပပစတိ
ပပစတိ=မပြတ်ချက်၏။

[ရှုပ်တွဲကိုပုံး။ ။ဂါမေ ဂါမေ-ကို ဂါမေ-သွှေ့တွေ့တည်။
“ဝိစွာဘိကွည်သု ဒွေ့” ဟူသော သုတ်ဖြင့် ဂါမေ-သွှေ့တွေ့ကို
ဂါမေ ဂါမေဟု ဖို့ရှုပ်ပြု။ ဂါမေ ဂါမေ-ဟူသောရှုပ်သည် ပြီး၏။
ဤကား ရှုပ်အကျဉ်းတွဲက်ပုံတည်း။]

[(၁၁၅) သျာဒိုလောပေါ့ ပုံ့ဖွံ့ဖြိုးသွေ့ + ကသု။

ရှိစွာယံ = ရှိစွာအရှိ။ ကေသု = ကေ-သွှေ့ကို။
ဦးဇွဲ = ဦးရှုပ်ပြီးလတ်သော်။ ပုံ့ဖွံ့ဖြိုးသွေ့ = ရှေ့ရှုပ်၏။ သျာဒို
လောပေါ့=သို့-အစရိုသော နာမ်ခိုဘတ်တို့၏။ ကျေခြင်းသည်။
ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ရှိစွာယံ = ၍၍။ ကေသု = ကေ-သွှေ့ကို။ ဦးဇွဲ =
ဦးရှုပ်ပြီးလတ်သော်။ ပုံ့ဖွံ့ဖြိုးသွေ့ = ရှေ့ရှုပ်၏။ သျာဒိုလောပေါ့=
သည်။ ဟောတိ = ၏။ ကေသု ကေသုဘတ် = ကေသု
ကေသု-ဟူ၍။ ဦးဇွဲ = ဦးရှုပ်ပြီးလတ်သော်။ ကေကေသု =
တွေ့တွေ့ခုံအား-ဟူသော ရှုပ်ပြီး၏။

[ရှုပ်တွဲက်ပုံး။ ။ကေကေသု-ကို ကေသု-သွှေ့၏ တွေ့တည်။
“ဝိစွာဘိကွည်သု ဒွေ့”-သုတ်ဖြင့် ကေသု-သွှေ့တွေ့ကို ကေသု
ကေသု-ဟု ဖို့ရှုပ်ပြု။ “သျာဒိုလောပေါ့ ပုံ့ဖွံ့ဖြိုးသွေ့+ကသု” ဟူသော
သုတ်ဖြင့် ဝိစွာဘိ၊ ရှေ့ကေသုပုံ့၏။ သ-ဝိဘတ်ကိုချော်။ “သရော
လောပေါ့ သရော” သုတ်ဖြင့် နေးက် ၃-သရနောင်းရှုံး ရှေ့က-
၏မှို့ရာ အ-သရကိုချော်။ (ရှုကွာသက္က နည်းဖြင့်) က-ဗျာည်းသည်

နောက်င-သရသို့ ကပ်၍ ကောကသု-ဟူသောရှုပ် ပြီး၏။ ဤကား
ရုပ်အကျဉ်းတွေက်ပုံတည်း။]

မတ္တက မတ္တကနာတိ =: မတ္တကမတ္တကန-ဟူသော
ပြယ်သည်။ ကထံ=အဘယ်သို့ ပြီးသနည်း။ “သျာမိလာပေါ့
ပုံမွှသာ” တိ = “သျာမိလာပေါ့ပုံမွှသာ” ဟူသော ယောဂ
ရိဘာဂ (သုတ်ခွဲ) ဖြင့်။ သိန္တာတိ = ပြီး၏။ မတ္တကမတ္တကန =
ဦးထိပ်တိုင်း ဦးထိပ်တိုင်းဖြင့်။ ။၁ = ဆက်ပြီးအုံ။ ယောဂ
ရိဘာဂ၏ = သုတ်ခွဲကြောင့်။ ဇွဲဗြိုဟို = အလိုရှိအပ်သော
အနက်၏။ ပြီးခြင်းသည်။ ဟောတိ = ၏။

[ရုပ်တွေက်ပုံး။ ။မတ္တကမတ္တကန-ကို မတ္တကန-သဒ္ဓါတ္တူ
တည်။ “ဝိစ္စာဘိက္ခာ ဒွေး”-ဟူသော သုတ်ဖြင့် မတ္တကန-
သဒ္ဓါတ္တူကို မတ္တကန မတ္တကန-ဟု ဖွံ့ဖြိုးပြု။ “သျာမိလာပေါ့
ပုံမွှသော+ကသာ”-ဟူသောသုတ်၌ “သျာမိလာပေါ့ ပုံမွှသာ”-
ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ဝိစ္စာ၌ ရွှေ့မတ္တကန-ပုံး၏။ နာ
ဝိဘာတ်ကိုချေး။ မတ္တကမတ္တကန-ဟူသောရှုပ်သည် ပြီး၏။ ဤကား
ရုပ်အကျဉ်းတွေက်ပုံတည်း။]

(၁၁၅)’ သဗ္ဗာမိန် ဂိတ်ဟာရေး။

ဂိတ်ဟာရေး = ဤယာကို အပြန်အလှန်ဆောင်ရှု၍။
သဗ္ဗာမိန် = သဗ္ဗာမိဂိုဏ်းသွေးသွေးတို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ ဒွေး =
ဒွေးရှုပ်အပြုတို့သည်။ ဟောနှီး = ဖြစ်ကုန်၏။

ဂိတ်ဟာရေး = ဤယာကို အပြန်အလှန်ဆောင်ရှု၍။
သဗ္ဗာမိန် = တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ ဒွေး = တို့သည်။ ဘဝနှီး =
ကုန်၏။ ပုံမွှသာ = ရွှေ့ရှုပ်၏။ သျာမိလာပေါ့ ၁ = သိ-
စသော နာမဝိဘာတ်တို့၏။ ကျေခြင်းသည်လည်း။ ဟောတိ =
ဖြစ်၏။ အညှသာ အညှသာ = တပါးတပါးကို။ ဘောဇကာ =
ကျွေးတတ်ကုန်၏။ အညှမညှသာ = ကို။ ဘောဇကာ = ကုန်၏။
(တနည်း) အညှမညှသာ = အချင်းချင်းအား။ (၀၁) ကို။

ဘောဇကာ = ကျွေးတတ်ကုန်၏။ ဗုတရိတရသု = ဗုတရိတရသု-ဟူသောရုပ်သည်။ ငံ=ဤအတူစည်း။ ဗုတရိတရသု-ဤမှတပါး ဤမှတပါးသောသူကို။ ဘောဇကာ = ကုန်၏။

[ရှုပ်တွဲက်ပုံ။ ။အညမညသု-ကို အညသု-သွှေ့၊ တခုတည်။ “သဗ္ဗာဒီနံ ဝိတိဟာရေး”ဟူသောသုတ်ဖြင့် ကြံယာဉ်တိဟာရအနကဲ့ကို သိအပ်သည်ရှိသော် အညသု-ဟူသော သဗ္ဗာဒီဂိုဏ်း သွှေ့တခုကဲ့ အညသု အညသု-ဟူ၍ ဖို့ရှုပ်ပြု။ “သျောဒီလောပေါ့ ပုံဗ္ဗာ-ကဿာ” ဟူသောသုတ်၌ “သျောဒီလောပေါ့ ပုံဗ္ဗာသု” ဟူသော ယောဂ ဝိဘာဂဖြင့် ရွှေ အညသု-ပုံ့၏။ သ-ဝိဘတ်ကို ချေ။ “ဝ+န+တ+ရ+ဂ+ဂါ စာ+ဂမာ” ဟူသောသုတ်ဖြင့် နောက်အ-သရ နှောင်းရှုံး ရွှေ့၍ မ-အက္ခရာလာ၊ ရုက္ခသက္ခဏနည်းဖြင့် မ-အက္ခရာသည် အ-သရသို့ အလိုလို ကပ်ရောက်သဖြင့် အညမညသု-ဟူသောရုပ်သည် ပြီး၏။ ဤကား ရုပ်အကျဉ်းတွဲက်ပုံတည်း။]

(၁၁၅၇)၊ ယာဝမောစံ သန္တမေး။

သန္တမေး = သန္တမအနက်သည်။ သတိ=ဖြစ်လတ်သော်။ ယာဝ မောစံ=သိအပ်သလောက်။ (၀၁) ဝဒန္တပုဂ္ဂိုလ် ဆိုလို သလောက်။ ပယုဇ္ဇန္တာ=ယုံ့အပ်ကုန်၏။

[ကစ္စည်းပက္ခာ့၍ အာမော်တိ-ဟူသည်နှင့် ဤမောဂ္ဂလာန်ကျမ်း၏ သန္တမ-သည် တူ၏။]

တရိတတနာ =: အဆောတလျှင်။ (၀၁) အရေးတကြီးး။ အပါယ ဟေတု ပဒသုနံ=ပျက်စီးကြောင်းကို ပြခြင်း ဆိုခြင်း သည်။ သန္တမေး=သန္တမမည်၏။ (သန္တမေး=အရေးတကြီးး+ အဆောတလျှင်=ပြာပြာသလဲဖြစ်ခြင်း)။ တသို့ = ထိုသန္တမ အနက်သည်။ သတိ=ဖြစ်လတ်သော်။ ဝတ္ထာ=ဆိုလိုသော ပုဂ္ဂိုလ်၏။ ယာဝန္တာ = အကြိုးမျှလောက်ကုန်သေား။ သဒ္ဓာဟို= သွှေ့တို့ဖြင့်။ သော အဖွေား=ထိုအနက်ကို။ ဂိုဏာယတေ= သိအပ်၏။ တာဝန္တာ = ထိုမျှလောက်သော သွှေ့တို့ကို။ ပယု-ဇ္ဇန္တာ=ယုံ့အပ်ကုန်၏။

သပြေါ, သပြေါ, သပြေါ=မြှေ,မြှေ,မြှေ။ [နာမပုံ
သန္တမပုံစံ]။

ဗုံးသူ, ဗုံးသူ, ဗုံးသူ = သိလော, သိလော,
သိလော။ [ဤယာပုံ
သန္တမပုံစံ]။

ဘိန္ဒာ ဘိက္ခာသံဟော + ဘိန္ဒာ ဘိက္ခာသံဟော =
ရဟန်း သံယာကား သင်းကွဲလေပြီ + , ရဟန်း သံယာကား
သင်းကွဲလေပြီ။ [ဝိကျ သန္တမပုံစံ]။

ဘယ်=ကြောက်သော အရာ၌ လည်းကောင်း။
ကောဓေ=အမျှက်ထွက်သော အရာ၌ လည်းကောင်း။
ပသံသာယံ = ရှိုးမွမ်းသော အရာ၌ လည်းကောင်း။
တုရိတေ = အဆောတလျှင် (အရေးတဤး) အရာ၌
လည်းကောင်း။ ကောတူဟလေ=အခုတ်အခုတ်ကျက်ကျက်
ဖြစ်သော အရာ၌ လည်းကောင်း။ အစွဲရေ=အုံသြေသော
အရာ၌ လည်းကောင်း။ ဟာသော=ရှင်လန်း ဝမ်းမြောက်
သော အရာ၌ လည်းကောင်း။ သောကေ=စိုးရှစ်သော
အရာ၌ လည်းကောင်း။ ပသာဇေ စ=ကြည်ညိုသော
အရာ၌ လည်းကောင်း။ အာမေနိုတံ့ = အာမေနိုတ်ကို။
(၁၅) သန္တမကို။ ဗုံဓော = ပညာရှိသည်။ ကရော =
ပြရာ၏။

(ပုံစံသူရှင် စသည် ပြီး၏)

အလိုင်ရိုက်း (၂)

သံ့ာက္လာ့ အန္တရာုံးသံ့ာ

အထ = ထိသဗ္ဗနာမ်ပုံးတို့၏၊ အခြားမဲ့၍၊ သံ့ာသွေ့ =
သံ့ာသွေ့တို့တို့။ ဂုစ္းနှေး = ဆိုအပ်ကုန်၏။ (၀၁) ဆိုကုန်ညီးအံး။

ကောဒယော = ကော-သွေ့ အစရှိကုန်သော။ အဋ္ဌာရ-
သန္တာ = အဋ္ဌာရသ-သွေ့ အဆုံးရှိကုန်သော သံ့ာသွေ့တို့
သည်။ သချိယျဝစနာ = ရေတွက်အပ်သော ဝါး၊ တည်းဟူ
သော = သချိယျအနက်ကို ဟောကုန်၏။

ရိသတိအာဒယော = ရိသတိသံ့ာသွေ့ အစရှိသည်တို့
သည်။ “ဘိက္ဗာနံ ရိသတိ” တိ အာဒီသ = “ရဟန်းတို့၏
နှစ်ဆယ်။ (၀၁) ရဟန်းနှစ်ဆယ်” အစရှိသည်တို့၍။ သံ့ာ-
ဝစနာ = အရေအတွက် = သံ့ာအနက်ကို ပဓာန ဟောကုန်
၏။ “ရိသတိ = နှစ်ဆယ်သော။ ဘိက္ဗာဝေါ = ရဟန်းတို့
သည်”။ ဤတိ အာဒီသ = ဤသို့ အစရှိသည်တို့၍။ သချိယျ
ဝစနာ = ရေတွက်အပ်သော ဝါးဟူသော = သချိယျအနက်
ကို ပဓာန ဟောကုန်၏။

ကေသွေ့ = ကေသွေ့ကို။ သဗ္ဗာဒီသ = သဗ္ဗာဒီရိုက်း
သွေ့တို့၍။ ဂုဏ္ဍာဝ = ဆိုအပ်ပြီးသည်သာတည်း။

ဒွေးယော = ဒွေးအစရှိကုန်သော။ အဋ္ဌာရသန္တာ = အဋ္ဌာ
ရသသွေ့ အဆုံးရှိကုန်သော သံ့ာသွေ့တို့သည်။ ဗဟိုဝစ-
န္တာဝ = ဗဟိုဝစ်ပါဘတ် အဆုံးရှိကုန်သည်သာတည်း။

နှီးသံ့ာ သွေ့ဂိုဏ်း

(၂၁၉) ယောနှီး ဒီနှီး ခုဝေ + ခွေး

ယောနှီး = ယော-ပါဘတ် နွောင်းရှုံး။ ဒီနှီး = ဒီ-သံ့ာ
သွေ့တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ ခုဝေ+ခွေး = ခုဝေ-အဖြူ + ခွေး-
အဖြူတို့သည်။ ဟောနှီး = ဖြစ်ကုန်၏။

ယောမီ = ၌။ သဝိဘလ္းယူ = ဝဘတ်နှင့် တကွသော။
၌ယူ = ၏။ (၀၁) ကို။ ပဇ္ဇာ် = အသီး အသီး။ (၀၁)
ယော-ဝဘတ် တလုံး တလုံး၌။ ၃၀+၄၇ = ၃၀-အပြု + ၄၇-
အပြုတို့သည်။ ဟောနှီး = ကုန်၏။ ၃၀, ၄၇ = နှစ်ခုတို့သည်။
၃၀, ၄၇ = နှစ်ခုတို့ကို။ ၌ဟို, ၌ဘို = နှစ်ခုတို့ဖြင့်။

(၂၂၁); ၃၈၃ နံပါး ၀၅။

နံပါး = နံ-ဝဘတ် နွောင်းရှု၌။ ၃၈၃=၃၈၃-အပြုသည်။
၀၅ = အချို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

နံပါး = ၌။ သဝိဘလ္းယူ = သော။ ၌ယူ = ၏။ (၀၁)
ကို။ ၃၈၃=သည်။ ၀၅ = အချို့။ ဟောတိ = ၏။ ၃၈၃ =
နှစ်ခုတို့အား။ ။အညြှေ = ၃၈၃-မပြုသော ပက္ခာ—

(၄၇) နံပါး နှုန်း ချို့ဖို့ သွေ့ရသနဲ့။

နံပါး = နံ-ဝဘတ် နွောင်းရှု၌။ ချို့ဖို့ = ၌-အစုံကုန်
သော။ သွေ့ရသနဲ့ = တစ်ဆယ့်၊ ခုနှစ်လုံးကုန်သော သချာ
သွေ့ဂိုဏ်း (နောက်၌)။ နှုန်း = ကု-အနုဗုန် မှတ်ချက်ပါသော
န-အကွာရာ လာသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

နံပါး ဝဘလ္းမီ = ၌။ ချို့ဖို့ = ကုန်သော။ သွေ့ရသနဲ့ =
တစ်ဆယ့်၊ ခုနှစ်လုံးကုန်သော။ သချာနဲ့ = တို့၏။ အနောက် =
အဆုံး၌။ နှုန်း = ကု-အနုဗုန် မှတ်ချက်ပါသော န-အကွာရာလာ
သည်။ ဟောတိ = ၏။

ဥကာရော = (နှုန်း-၌) ဥ-အကွာရာသည်။ ဥစွာရဏာ-
ထွော = ရွတ်ဆိုရခြင်း အကျိုးရှိ၏။ [ရွတ်ဖြစ်ရုံသာ ဥ-အကွာရာ
ကို ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ လာသောအခါန်-မျည်း သက်သက်သာ
လာရမည်ဟူလို့]။ ။ကဥကာရော = (နှုန်း-၌) ကု-အကွာရာ
သည်။ အနောက်ထွော = ဆွဲနှီးနွဲနွဲ၏။ အဆုံး အစိတ်ဖြစ်၍
လာရမည်ဟူသော အနုဗုန်ကို ပြခြင်း အကျိုးရှိ၏။ [၌-စသော
သချာသွေ့ဂိုဏ်း နောက်၌ နှုန်း-အကွာရာ လာရမည်ဟူလို့။]

ဇွဲ = ဤသတ်။ နာဂမော = အာရုံဖြစ်သော နှု-အက္ခရာသည်။ ဂါဘတ္ထိသူ = နံ-ဂါဘတ်၏။ အာချုပ်ဝယော = အစအစိတ် (ဆိုဒ္ဓနဒ္ဓန ဒီ-သွေ့၏၊ အဆုံးအစိတ်) သည်။ စေ = အကယ်၍ ဖြစ်ပြားအံ့။ “အာဂမာ တရာ့ကိုဘူတာ = ထိုဆိုဒ္ဓနဒ္ဓန၏။ ဂုဏ်းဖြစ်သော အာရုံတို့ကို။ တရာ့ဟဏေန = ထို ဆိုဒ္ဓနဒ္ဓနကို ယူသဖြင့်။ ဂယ့်နွဲ = ယူအပ်ကုန်၏”။ ဗုတ္တေသာ = ဤသို့ ဗုတ္တ = ပရိဘာသာ လာသောကြောင့်။ နာ-ဂမောပါ = နံ-အာရုံကိုလည်း။ တံ့ရဟဏေန = ထိုဆိုဒ္ဓနဒ္ဓန ဒီ-သွေ့ကို ယူသဖြင့်။ ဂယ့်တိ = ယူအပ်၏။ ဗုတ္တ = ထိုကြောင့်။ “သ+နံ+ဟိသူ” (၂၁ ၈၉) တိ = “သ+နံ+ဟိသူ” ဟူသော သုတ်ဖြင့်။ ဒီလှ ပွဲသရော = ဒီလှအပြု လျဉ်းပါး ပြကပလုလတ် သော်။ ပကတိယာ = ပကတိဖြစ်သော ဒီ-သွေ့၏။ အန္တာ-ဝယ်ဘူတေ = အဆုံး အစိတ် (နံ-အက္ခရာက) ဖြစ်သော ကြောင့်။ သရန္တာ = သရအဆုံး ရှိသည်၏။ အဖြစ်သည်။ နှစ္တာ = မရှိ။ ဗုတ္တ = ထိုကြောင့်။ န ဒီလှ = ဒီလှ မပြုရ တော့။ ဒ္ဓနှစ် = နှစ်ခုတို့အား။ ဒ္ဓနသူ = နှစ်ခုတို့၏။

[ရုပ်တ္ထက်ပုံ။] ။ဒ္ဓနှစ်-ကို ဒ္ဓိသချာသွေ့ပါတည်။ နံ-ဝိဘတ် သက်။ “နံမှု နှက် ခုံးခိုးနံ သတ္တရသနှံ” ဟူသော သုတ်ဖြင့် နောက် နံ-ဝိဘတ် နှောင်းရှုခြား ဒ္ဓိ-သချာသွေ့ပါ၏။ အဆုံးအစိတ်ဖြစ်၍ (ဒ္ဓိ-နောင်) နံ-အက္ခရာလာ။ ရုက္ခသကုဏ်နည်းဖြင့် နံ-အက္ခရာသည် နောက် နံ-သုံး အလိုလို ကပ်သဖြင့် ဒ္ဓနှစ်-ဟူသောရုပ်သည် ပြီး၏။

ဤပြယုဂ်၏ ဒ္ဓိ-သွေ့ပါသည် နံ-အက္ခရာ မလာမိက 'ဗု-သရ အဆုံးရှိသောပုံပင် ဖြစ်လင့်ကစား နံ-အက္ခရာကို ဒ္ဓိ-သွေ့၏။ အဆုံးအစိတ် အဖြစ်ဖြင့် လာသောအခါ ဗု-သရ အဆုံးရှိသောပုံပင် မဟုတ်။ နံ-အက္ခရာ အဆုံးရှိသောပုံပင် သဘောသီး သက်နောက်သွားသောကြောင့် ဒ္ဓိ-၏။ ဗု-သရကို “သုနံးဟိသူ” သုတ်ဖြင့် ဒီလှမပြုရတော့ချေ-ဟူလို့။]

(ဒ္ဓိသချာသွေ့ပါဂိုဏ်း ပြီး၏)

တိသံ့ဌာ သွေ့ဂိုဏ်း

(၂၀၇)] ပုမေ တယော+စွဲာရော။

ပုမေ = ပုလှိုင်ဗျာ။ တယော + စွဲာရော = တိ-သံ့ဌာ သွေ့ဂိုဏ်း တယော-အပြု + စတု-သံ့ဌာသွေ့ဂိုဏ်း စွဲာရော-အပြု တို့သည်။ ဟောနှီး = ဖြစ်ကုန်၏။

ယောနှီး = ယော-ဝါဘတ်နွောင်းရာ၍။ ပုလှိုင်ဗျာ = ပုလှိုင်ဗျာ။ ဝွဲမာနာနှံး = ဖြစ်ကုန်သော။ သဝိဘဇ္ဇာနှံး = ကုန်သော။ တိ+ စတုနှံး = တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ ယထာလူမံး = အစဉ်အတိုင်း။ တယော + စွဲာရော = တိ-သံ့ဌာသွေ့ဂိုဏ်း တယော-အပြု + စတု-သံ့ဌာသွေ့ဂိုဏ်း စွဲာရော-အပြုတို့သည်။ ဟောနှီး = ကုန်၏။ တယော = သုံးယောက်သော ယောကျေားတို့သည်။ တယော = သုံးယောက်သော ယောကျေားတို့ကို။ တို့ဟို၊ တို့ဘို့ = သုံးယောက်သော ယောကျေားတို့ဖြင့်။

(၄၉). အဲ့+အဲ့နှံး တိတော ရဲာ။

ရဲာ = ရဲ-မည်သော။ တိတော = တိ-သံ့ဌာ သွေ့ဂိုဏ်း (နွောက်၍)။ အဲ့+အဲ့နှံး = အဲ့-အပြု + အဲ့နှံး-အပြုတို့သည်။ ဟောနှီး = ဖြစ်ကုန်၏။

ရဲသည်တော = ရဲ-အမည် ရှိသော။ တိတော = မှု။ ပရသု = နွောက်ဖြစ်သော။ နံးဝစ်နသု = နံး-ဝါဘတ်၏။ (၀၁)ကို။ အဲ့+အဲ့နှံး = အဲ့-အပြု+အဲ့နှံး-အပြုတို့သည်။ ဟောနှီး = ကုန်၏။ တိအဲ့၊ တိအဲ့နှံး = သုံးယောက်သော ယောကျေား တို့အား။ တိသူ = သုံးယောက်သော ယောကျေားတို့၌။

အဲ့အဲ့ယံး = အဲ့အဲ့ယိုင်ဗျာ—

(၂၀၈) တိယော+စတယော ယောနှီး သဝိဘဇ္ဇာနှံး။

ယောနှီး = ယော-ဝါဘတ် နွောင်းရာ၍။ သဝိဘဇ္ဇာနှံး = ဝါဘတ်နှင့် တကွ ကုန်သော တိ-သံ့ဌာသွေ့ဂိုဏ်း+စတု-သံ့ဌာသွေ့ဂိုဏ်း

ထွေ၏။ (၁၇) ထွေကို။ တိသေသ+စတသေသ = တိ-သချာ
သခြားကို တိသေသ-အပြု+စတု-သချာသခြားကို စတသေသ-အပြု
ထွေသည်။ ဟောနှင့် = ကုန်၏။

ယောနှု = ၂။ ဇူလိုင် = ၂။ ဝါယာနာနာနံ = ကုန်ယော။
 ရိဘတ္ထိသဟိတာနံ = ကုန်ယော။ တိ+စတုနံ = တို၏။ (၁)
 တိုကို။ ယတာလွှမ် = အစဉ်အတိုင်း။ တိယော+စတယော =
 တိုသည်။ ဟောနှီ = ကုန်၏။ တိယော = သုံးယောက်ယော
 မိန်းမတိုသည်။ တိယော = သုံးယောက်ယော မိန်းမတိုကို။
 တိဟိ, တိဘိ = သုံးယောက်ယော မိန်းမတိုဖြင့်။

(၂၀၄) နို တိ+ဝတ္ထု+မိန္ဒယံ တိသာ + ဝတ္ထသာ။

နံမ္တ = နံ-ရိဘတ် နွောင်းရှု။ ဇူထိယံ = ဇူထိလိပ်။
ဝါယမာနာနံ = ဖြစ်ကုန်သော။ တိ+စတုနံ = တိ-သချာသဒ္ဒါ+
စတု-သချာသဒ္ဒါတို့၏။ (၁) ထိုကို တိသု + စတသုာ =
အစဉ်အတိုင်း တိ-သချာသဒ္ဒါကို တိသု-အပြု + စတု-သချာ
သဒ္ဒါကို စတသု-အပြုတို့သည်။ ဟောနဲ့ = ကုန်၏။

နံပါ = ၅။ ဇူစိယံ = ၅။ ဝတ္ထမာနာနံ = ကုန်သော်
 ထိ + စတုနံ = ထို၏။ (၁၇) ထိုကု။ ယထာဏ့မံ = အစဉ်
 အထိုင်း။ ထိသာ+စတသာ = ထိုသည်။ ဟောနဲ့ = ကုန်၏။

နံမြတ် = “နံမြ”ဟူသော စကားသည်။ စတုထိုး+ဆွဲနံ =
 စတုထိုး နံ-ရိဘတ်+ဆွဲ နံ-ရိဘတ် နှစ်လုံးတို့နှင့်။ သာမည်-
 ဝစ်နံ = ဆက်ဆံသော စကားတည်း။ နော စေ = “နံမြ”ဟု
 မဆိုပါ အကယ်၍။ နံ သူတိ = “နံသူ”ဟု၍။ ဝဒတိ = ဆိုပြားအုံ။
 ယထာဏ္ဍမံတိ = ယထာဏ္ဍမံ-ဟူသော ပုဂ္ဂသည်။ သွေ့ခွေ့ယာ-
 ပေကံ = တိ-သွေ့+စတု-သွေ့ နှစ်ခုတို့ကို ငဲ့သောပုဂ္ဂတည်း။ ။
 ဤဒီသံ = ဤသူ သဘောရှိသော။ အညွှန် = တပါးသောပုဂ္ဂ
 သည်လည်း။ ခံး = ဤအတူတည်း။ ။ တိသုန္တာ = သုံးယောက်
 သော မြန်းမတို့အား။ တိသု = သုံးယောက်သော မြန်းမတို့။

နပုံသကေ = နပူလှိုင်ဗျာ —

(၂၀၆) တီကို+စတ္တာရိ နပုံသကေ။

နပုံသကေ = နပူလှိုင်ဗျာ။ တီကို+စတ္တာရိ = တီ-သချာ
သွေ့ပြုကိုတီကို-အပြု+စတု-သချာသွေ့ပြုကို စတ္တာရိ-အပြုတို့သည်။
ဟောနှီး = ဖြစ်ကုန်၏။

ယောဓိ = ယော-ဂါဘတ်နွောင်းရှုံး။ နပုံသကေ = ဦး။
ဝတ္ထာမာနာနံ = ကုန်သော။ သဂိဘတ္တိနံ = ကုန်သော။ တိ +
စတုနှံ=တို့၏။(၁၇) တို့ကို။ ယထာဏ္ဍမံ = အစဉ်အတိုင်း။
တီကို+စတ္တာရိ = တို့သည်။ ဟောနှီး = ကုန်၏။ တီကို = သုံး
ပါးသော စိတ်တို့သည်။ ကိုကို = သုံးပါးသော စိတ်တို့ကို။
တီဟို = သုံးပါးသော စိတ်တို့ဖြင့်။ ဇူစာဒီ = ဤသို့စသည်သည်။
ပူလှိုင်ဗျာ = ပူလှိုင် တီ-သွေ့ပြုကုန်သို့တည်း။

(တီသချာသွေ့ပြုရိတ်း ပြီး၏)

စတုသချာသွေ့ပြုကိုက်း

စတု = စတုသွေ့ပြုတည်း၊ ယော = ယော-ဂါဘတ်သံ။

(၂၀၀) စတုရော ဝါ စတုသံ။

စတုသံ = စတု-သချာသွေ့ပြု၏။ (၁၇) ကို။ စတုရော =
စတုရော-အပြုသည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောတိုး = ၏။

ယောဓိ = ယော-ဂါဘတ် နွောင်းရှုံး။ ပူလှိုင်ဗျာ =
ပူလှိုင်ဗျာ။ (ဝတ္ထာမာနာသံ = သော။) သဂိဘတ္တိသံ = သော။
စတုသံ = ၏။ (၁၇) ကို။ စတုရော = သည်။ ဝါ = အချို့။
ဟောတိုး = ၏။ စတုရော, စတ္တာရော = လေးယောက်သော
ယောကုန်းတို့သည်+ယောကုန်းတို့ကို။

“စတုရေ =. လေးပါး ကုန်သော။ နိမိဖွေ = နိမိတ်
တိုကို။ နားခြားသာသိ° = ငါသူမော့ မမြင်လိုက်ရပြီ”။ ဗုတ္တ =
၅၅ (၄၅၀၈) ပါ့မြို့သည်။ ကထံ = အဘယ်သူ့ ပြီးသနည်း။
လိုဂိုပဲပွဲသေန = လိုဂိုပဲပွဲသနည်းဖြင့်။ သိခိုး = ပြီး၏။
စွဲ့ဘရိ နိမိတွဲ့ဘန် = နိမိတ်ကြီးလေးပါးတိုကို။ ဗုတ္တ-အယံ =
၅၅သည်ကား။ အဖွေ့ = အနက်တည်း။

[ဂပဲပွဲသနည်း ၃ ပါး] ဂပဲပွဲသော = ဂပဲပွဲသ
နည်းသည်။ လိုဂိုပဲပွဲသော = လိုဂိုပဲပွဲသနည်း လည်း
ကောင်း။ ဝစ်နှစ်ပဲပွဲသော = ဝစ်နှစ်ပဲပွဲသနည်း လည်း
ကောင်း။ ဂဘဇ္ဇာဂပဲပွဲသော = ဂဘဇ္ဇာဂပဲပွဲသနည်း
လည်းကောင်း။ ဗုတ္တ = ၅၅သူ့။ တို့မော = သုံးပါးအပြားရှိ၏။

စတူဟို, စတူဘို = လေးယောက်ကုန်သော ယောကျား
တို့ဖြင့်။ စတူနှံး = လေးယောက်ကုန်သော ယောကျားတို့အား။
စတူသူ = လေးယောက်ကုန်သော ယောကျားတို့၌။

ဗုဇ္ဇာယံ = ဗုဇ္ဇာလိုင်း—

စတသော = လေးယောက်ကုန်သော မိန်းမတို့သည်။
စတသော = တိုကို။ စတူဟို, စတူဘို = လေးယောက်ကုန်သော
မိန်းမတို့ဖြင့်။ စတသုနှံး = လေးယောက်ကုန်သော မိန်းမ
တို့အား။ စတူသူ = လေးယောက်ကုန်သော မိန်းမတို့၌။

နပုံသကေ = နပုံလိုင်း—

စွဲ့ဘရိ = လေးပါးသော စိတ်တို့သည်။ စွဲ့ဘရိ =
တိုကို။ စတူဟို, စတူဘို = လေးပါးသော စိတ်တို့ဖြင့်။ ဗုဇ္ဇာဒီ =
သည်။ ပုံမေဝ = ပုံလိုင် စတု-သွေ့၍ကဲ့သူ့တည်း။

(စတုသရီးသွေ့ဂိုဏ်း ပြီး၏။)

ပဋိ သချာသွေ့ဂိဏ်း

(၁၆၉) နဲ့ ဝွောဒီဟိ ရှုံးသံ။

ပွောဒီဟိ = ပွေ့-အစရိကုန်သော။ ရှုံးသံ = တစ်ဆယ့်
လေးမျိုးသော သချာသွေ့ဂိဏ်းမှု (နောက်၌)။ နဲ့ = ၏-အနုစန်
မှတ်ချက်ပါသော အ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

“သူဇော် = သူတိ၌” လိုင်ဝစနမ္မား = လိုင်ကို ဆိုကာ
မျှသည်။ ဟောတိ = ၏”။ ဇူတိ ဤယာ = ဤသို့ဤယာ = ပရီ
ဘာသာ လာသောကြောင့်။ ဦးဇူတိ = ဦးဟူ၍။ ရုံး = ဆို
အပ်၏။

ပွောဒီဟိ = ကုန်သော။ ရှုံးသံ = ကုန်သော။ သချာ-
ဟိ = သချာသွေ့ဂိဏ်းမှု။ ပရေသံ = သော။ ယောနံ = ယော-
စီဘတ်တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။ ၏ = ၏-အနုစန် မှတ်ချက်ပါသော
အ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။ ပွေ့ = ၏းခုတို့သည်။ ပွေ့ =
၏းခုတို့ကို။ ယောနံ = ယော-စီဘတ်တို့၏။ (၀၁) တို့ကို။
ဦး + ဦး နိုဝင်က္ခန္မား = ဦး-အပြု + ဦး-အပြုကို တားမြှောင်း
ရှုံး။ ဦး-စီဓာန်း = ၏-အပြုကို စီရှင်းမြှောင်းသည်။ ဟောတိ = ၏။

(၉၀) ဝွောဒီနံ ရှုံးသံ + ဦး

ပွောဒီနံ = ပွေ့-အစရိကုန်သော။ ရှုံးသံနံ = တစ်ဆယ့်
လေးမျိုးသော သချာသွေ့ဂိဏ်း၏ (အဖိတ်သရုကို)။ အ = အ-
အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သူ+နံ+ ဟိသူ = သူ-စီဘတ်+နံ-ခိုးထု+ဟိ-စီဘတ်တို့
ရွှောင်းရှုံး။ ပွောဒီနံ = ကုန်+သာ။ ရှုံးသံနံ = တို့၏။ (ဗုံးတ်
သရုကို)။ အ = သည်။ ပောတ်း = အေး။

အယံ = ဤသူတ်သည်။ ဇော် + ဒီ ၁၁၀၁ဒီဇော် = ၁-
[၂၅]၊ အပြု+ဒီသာ-အပြုကို တားမြှောင်းသောသူတ်တည်း။ အပောင်းတိ

ဗာဇေတ် = တားမြစ်တတ်၏။ ဗုတ္ထ = ထို့ကြောင့်။ အပဝါ-
ဒေါ = အပဝါအမည်၏။ ။တသ္ထာ = ထို့ကြောင့်။ “ပက္ခို=
အထူး စီရင်ခြင်းကြောင့်။ အပဝါအ ဂီသယံ = ဂီသသရိစ
အစီအရင်အရာသို့။ ဥသုရှိ = သာမည်ရိစ အစီအရင်တို့သည်။
အဘိနိရိသန္တာ = ဝင်ကုန်၏”။ ဗုတ္ထ ဉာယာ = ဤသို့ဉာယ =
ပရိဘာသာ လာသောကြောင့်။ “သူ+ဟိသွ+သော” (၂၁
၉၀) တိ ၁ = “သူ+ဟိသွ+သော” ဟူသောသုတ်၏။ လည်း
ကောင်း။ “သူ+နံ + ဟိသူ” (၂၁ ၀၉) တိ ၁ = “သူ +
နံ+ဟိသူ” ဟူသောသုတ်၏။ လည်းကောင်း။ ဥသုရှိ = သာ
မည် အစီအရင်တို့သည်။ “ပဋိသံဌာန် စုဒ္ဓသန္တ+မ” (၂၁ ၉၀)
ဗုတ္ထ = ဟူသောသုတ်၏။ အပဝါအရိသယံ = ရိသောသရိစ အစီ
အရင်အရာသို့။ န ပရိသန္တာ = မဝင်ကြကုန်။ (တသ္ထာ =
အဘုံးကြောင့်နည်း ဟူမှုကား)။ သာမည်စွာ = သာမည် ဖြစ်
သည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

[ပဋိ+ဆ-စသော သချာသဒ္ဓိတိနောင် သု-ဝိဘတ်+နံ-
ဝိဘတ်+ဟိ-ဝိဘတ်တို့ သက်သောအော် “သူဟိသွ+သော” (၉၀)
သုတ်+“သူ+နံ+ဟိသူ” (၀၉) သုတ်တို့နှင့် “ပဋိသံဌာန် စုဒ္ဓသန္တ+မ”
(၉၀) သုတ် အစီအရင်တို့ အပြိုင် ဖြစ်ကြရ “သူ+ဟိသွ+သော”
သုတ်+“သူ+နံ+ဟိသူ” သုတ်တို့၏။ အစီအရင်တို့က သာမည်ဖြစ်၍
“ပဋိသံဌာန် စုဒ္ဓသန္တ+မ” သုတ်က ဝိသောသ အစီအရင် ဖြစ်သည်။

“ပါဘူး အပဝါအရိသယံ ဥသုရှိ အဘိနိဝိသန္တာ = အထူး
စီရင်ခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် ဝိသောသ = အပဝါအရိစ အရာသို့သာ
ဥသုရှိ = သာမည်ဝိစိတ် ဝင်ကြရသည်” ဟူသော ပရိဘာသာအရ
သာမည်ဝိစိတ် ဝိသောသဝိစိသို့သာ ဝင်ရှုမြေ ဖြစ်သောကြောင့် ပဋိ-
သချာသဒ္ဓိနောင် “သူဟိသွ+သော” ဟူသောသုတ် + “သူနံဟိသူ”
သုတ်တို့၏။ အစီအရင် ၄-အပြုံ+ဒီသအပြုံတို့ ဝင်ရှု “ပဋိသူ,
ပဋိဟံ” ရုပ်များ၊ “ပဋိသူ, ပဋိနံ, ပဋိဟံ” ရုပ်များ မဖြစ်နိုင်။
(သာမည်ဝိစိ=ဥသုရှိဝိစိ ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။)

“ပွဲသီနံ စုံသန+မ” ဟူသော ဤသုတေသန အ-ကို ထ-ပင် ထပ်ပြု၍ “ပွဲသူ, ပွဲဟို, ပွဲနဲ့” ဟူ၍သာလျှင် ရပ်ဖြစ်ရသည်။ (ဤသုတေသန၊ အစိအရင်က ဝိသေသပိမံ= အပေါ်အပိမံ ဖြစ်သော ကြောင့်တည်း။)]

ဥပရါ = အထက်၍။ “ပွဲမိယံ ပရသူ” (၁၊ ၁၅) “အာဒိသုံး” (၁၊ ၁၆) တို့ = ဟူသော သုတေသနလည်း။ ငံ = ဤအတူတည်း။ ပွဲဟို, ပွဲဘို = ငါးခုတို့ဖြင့်။ ပွဲနဲ့ = ငါးခုတို့အား။ ပွဲသူ = ငါးခုတို့။

ဆာပယာ = ဆ-သချာသွေ့ အစရှိကုန်သော။ အငွာရ-သနဲ့ = အငွာရသ-သချာသွေ့ အဆုံးရှိကုန်သော သချာသွေ့တို့သည်။ ငံ = ဤ ပွဲ သချာသွေ့ အတူတည်း။

(ပွဲသချာသွေ့ဂိုဏ်း စသည် ပြီး၏)

ကောဇာ သချာသွေ့ဂိုဏ်း

“စဇ္ဈာ” (၃၊ ၁၉) တိ = “စဇ္ဈာ” ဟူသောသုတေသန ဖြင့်။ ကော စ = တစ်ခုလည်း။ သသ စ = ဆယ်ခုတို့လည်း။ ဇူတိ = ဤသို့ ရိရိယ်ဆို၍။ စဇ္ဈာသမာသော ဝါ = စဇ္ဈာသမာသ် (ဝါ) ဒွန်သမာသ်ကိုသော လည်းကောင်း၊ [ကစ္စည်းကျမ်း၌ ဒွန်သမာသ်ကို ပြုကျမ်း၌ စဇ္ဈာသမာသ်-ဟု ခေါ်ဆို သုံးစွဲသည်]။ “အမာဒီ” (၃၊ ၁၀) တိ = “အမာဒီ” ဟူသော သုတေသန ဖြင့်။ ကောန = တစ်ခုဖြင့်။ အခါကာ = ပိုလွန်ကုန်သော။ သသ = ဆယ်ခုတို့တည်း။ ဇူတိ = ဤသို့ ရိရိယ်ဆို၍။ တတိယာသမာသော ဝါ = တတိယာ အမာဒီသမာသ် (ဝါ) တဖူရိသ်သမာသ်ကိုသော လည်းကောင်း။ ကတေ = ပြုအပ်ပြီးသည် ရှိခဲသော။ “ကေဇ္ဈာတာယံ” (၂၁၁၉) တိ = “ကေဇ္ဈာတာယံ” ဟူသောသုတေသန ဖြင့်။ ရိဘဇ္ဈာလာပေါ့ = (ဝါကျွှေ့ ပါသော) ရိဘတ်တို့ကို ချေ။ ဥပရါ စ = အထက်ဖြစ်သော ဒါပသ-

စသေ သချာသန္တိန္တလည်း။ ငံ = ဤအတူတည်း။ [စွဲ
သမာသ + တတိယာ အမာဒီ သမာသ ရို့ဟိုဆိုလေ-ဟူလို့။]

(၃၊ ၁၀၂) ကေ+နွှာနါ+ဓား

ကေ+နွှာနါ = ကေသန္တိ+အငွေသန္တိ၏။ (အစိတ် အ-
သရကို)။ အာ = အာ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဒသ ပရေ = ဒသ-သန္တိနွောင်းရာ၌။ ကေ+အငွှာနါ =
ကေ-သန္တိ+အငွေ-သန္တိ၏။ (အစိတ် အ-သရကို)။ အာ =
သည်။ ဟောတိ = ၏။

(၃၊ ၁၀၃) ၅ သံချာတော့ ဝါ။

သံချာတော့ = သချာသန္တိမှု (နောက်၌)။ ရှု = ရှု-အပြု
သည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သံချာတော့ = မှုပရသာ = နောက်ဖြစ်သော။ ဒသသာ =
ဒသ-သချာသန္တိ၏။ (ဒ-အကွဲရာကို)။ ရိဘာသာ = အချို့။
ရ = သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ။သ စ = ထို ရ-အပြုသည်
လည်း။ “ပဋိမိုး ပရသာ” (၁၊ ၁၅) တိ = ဟူသောသူတ်
သည်။ ဝတ္ထုမာနေ = လိုက်လျက်။ (၀၅) လိုက်သည်နှင့်သော်
“အာဒိသာ” (၁၊ ၁၆) တိ = “အာဒိသာ” ဟူ၍ ပရိဘာ-
သာ လာသောကြောင့်။ ဒကာရသောဝ = ဒ-အကွဲရာ၏သာ
လျှင်။ (၀၅) ကိုသာလျှင်။ ဟောတိ = ရှု-အပြု ဖြစ်၏။ ။
ကောရသာ, နကာဒသ = တစ်ဆယ်။ တစ်ခုထိုသည်-ကိုကို။
ကောရသာဟို, ကောဒသာဟို = ထိုဖြင့်။ ကောရသာနှင့်, ကော-
ဒသနှင့် = ထိုအား။ ဒကာရာဘူးဘူး, နကာဒသသူ = တစ်ဆယ့်။
တစ်ခုထို၌။

ဗာရသာ အစွဲဘိုရိ = ဗာရသာ - အစွဲဘိုရိသာ သချာသန္တိ
သည်လည်း။ ငံ = ဤအတူတည်း။

[အာခိ-အရ ဗာရသ, ဒ္ဓိဘသ+ပန္တရသ, ပ္မာဒသ+သတ္တရသ,
“တ္ထာဒသ+အငြာရသ, အငြာဘသ-တိုကိုယူ” “ပန္တ+ဗာဒေသသူ
နှစ်” လူစ န ဟောတိ တွေ့ဖာ” (မောဂ္ဂလာန် စာကိုယ်)။ ။
သောင်သ-နှင့် တေရသ-တိုကို ဤသုတ္တာ ဖော်ရ။ အထက် (၃၊
၁၀၄) “သ+တိုဟ ငွာ စ” သုတေသာ။ အမိအရင်သာ။]

(၃၊ ၉၄) အ သံချာယာ+သတာပေါ့နည်း

အနည်း = အညွှန်သမာသ မဟုတ်ရ။ [ကစ္စည်း
ကျွမ်း၌ ဗဟိုမြို့ဟိသမာသကို ဤကျွမ်း၌ အညွှန်သမာသ-ဟူ၍
ခေါ်ဆိုသည်]။ အ သတာပေါ့ = သတ-စသည်မှ တပါးသော။
သံချာယာ = သချားဖြစ်သော။ ဥက္ကရပေ့ = နောက်ပုံနောင်း
ရာ။ အ = အ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

အနည်း = ၌။ အ သတာပေါ့ = သော။ သံချာယာ =
သော။ ဥက္ကရပေ့ = ၌။ ဦးသံ = ဦးသချားသွေ့၏။ (အစိတ်
ဗု-သုဒ္ဓရိ၏။) (၀၇) ကို။ အ = သည်။ ဟောတိ = ၏။

အာဝိဋ္ဌလိုက္ဂတွာ = (သချား သုဒ္ဓရိ) သီးမြားတည်
သော = အာဝိဋ္ဌလိုက္ဂပုံဖြစ်သည်၏။ အဖြစ်ကြောင့် “သံချာယာ
ဥက္ကရပေ့” တိ = “သံချာယာ ဥက္ကရပေ့” ဟူ၍။ သလိုက်-
နောက် = မိမိ၏။ (ဗုဏ္ဏ) လိုင်ဖြင့်သာလျှင်။ ဂိသသနံ = ဂိသ
သနသည်။ ဘဝတိ = ဖြစ်၏။ [ဥက္ကရပေ့-ပုံ၏။ လိုင်သံ
မလိုက်-ဟူလို။]

လိုင်ပုံ ၆-ပျိုး အဲ

သုဒ္ဓံ = သက်သက် တစ်လိုင်သာရှိသော လိုင်ပုံ
လည်းကောင်း (၁)။ မိသုဒ္ဓံ = ဗုဏ္ဏလိုင် + ပုံလိုင်-
စသည်အားဖြင့် နှစ်လိုင် ရောသော လိုင်ပုံလည်း
ကောင်း (၂)။ သံကိုယ့် = ထီ+ပုံ+နပုံ သုံးလိုင်ဖြစ်း
သော လိုင်ပုံလည်းကောင်း (၃)။ ဥပသဇ္ဇန်မော

၁ = ဝါဇ္ဈလိုင်ပုဒ် လည်းကောင်း (၄)။ အာရိုံး =
(မိမိလိုင်ဖြင့်သာ) သီးသန့်တည်သော အာရိုံးလိုင်ပုဒ်
လည်းကောင်း (၅)။ အထ ဝါ = ထိမှတပါး။ အဗျာဗုံး =
မထင်ရှားသော (လိုင်ကြောင့် ရုပ်အထူး မထင်သော)
အဗျာဗုံးလိုင်ပုဒ် (အလိုင်ပုဒ်) လည်းကောင်း (၆)။
ဗုတိ = သို့။ ဆစာ = ခြောက်ပါး အပြားအားဖြင့်။
လိုဂံ = လိုင်ပုဒ်ကို။ ဂီရိယတေ = စီရင်အပ်၏။

ဧွေ့ = ဤလိုင်ပုဒ် ခြောက်မျိုးတို့။ (၀၁) တို့တွင်။
ယထာဏ္ဍာမံ = အစဉ်အတိုင်း။ (ဥဒါဟရဏံ=ဥဒါဟရဏ်ကား)။
ရုကွော = သစ်ပင်။ လတာ = နှယ်။ ပဏ္ဍား = သစ်ရွက်။ ဗုတိ =
ဤသည်ကား။ သုခံး = သုခွဲလိုင်ပုဒ်တည်း (၃)။

ယင္္ခာ, ယုဒ္ဓာ = အိုး။ ဝဏီရော, ဝဏီရုံး = ဝဏီရစိန်။
ဝေဒနာ, ဝေဒနံ = ခံစားခြင်း။ ဗုတိ = ဤသည်ကား။ မိသံး =
မိသံးလိုင်ပုဒ်တည်း (၂)။

တင္္ခာ, တုဒ္ဓာ, တင့် = ကမ်းပါး။ ဗုတိ = ဤသည်ကား။
သံကိဏ္ဍား = သံကိဏ္ဍားလိုင်ပုဒ်တည်း (၃)။

သုဇော့ = မြှေသော။ ပင္္ခာ = ပုဆိုး။ သုဇော့ = မြှေ။
သော။ ပဋိုံး = ပုဆိုး။ သုဇော့ = မြှေသော။ ဝဏ္ဍား = အဝတ်။
ဗုတိ = ဤသည်ကား။ ဥပသဇ္ဈနံ = ဥပသဇ္ဈနံလိုင်ပုဒ်တည်း။
(၀၁) ဝါဇ္ဈလိုင်ပုဒ်တည်း (၄)။

ရာဇာ = မင်းသည်။ သရဏံ = ကိုးကွယ်ရာတည်း။
ဂဏော = ဂဏ်သည်။ ပမာဏံ = ပမာဏတည်း။ ဗုတိ = ဤ
သည်ကား။ အာရိုံး = အာရိုံးလိုင်ပုဒ်တည်း (၅)။

တုံး = သင်သည်။ အဟံး = ငါသည်။ ကတိ = အဘယ်မျှ
တို့နည်း။ ပဋိုံး = ငါးခုတိုံး။ ဗုတိ = ဤသည်ကား။ အဗျာဗုံး =
အဗျာဗုံးလိုင်ပုဒ်တည်း (၆)။

ဗုတိ = ဤသို့။ ထို့ = လိုင်ပုဒ်ကို။ ဝေါတ္ထံ = ခြောက်ပါးအပြားဖြင့် သိအပ်၏။

[(၁) ရုက္ခာ-ကား ပုလ္လိုင်သာ၊ လတာ-ကား လူတ္ထံလိုင်သာ၊ ပုလ္လိုင်-ကား နုပုလ္လိုင်သာ၊ ဤသို့ တစ်လိုင်သာ တည်ရှိခြင်းသည် “သူ့ချွဲလိုင်ပုဒ်” မည်၏။

(၂) ယင့်၊ ယုံ-ကား ပုလ္လိုင်+လူတ္ထံလိုင်၊ ဝေါန္း၊ ဝေါရံ-ကား ပုလ္လိုင်+နုပုလ္လိုင်၊ ဝေါနာ၊ ဝေါနံ-ကား လူတ္ထံလိုင်+နုပုလ္လိုင်၊ ဤသို့ နှစ်လိုင် ရောနော၍ တည်ရှိခြင်းသည် “မိသာလိုင်ပုဒ်” မည်၏။

(၃) တင့်၊ တုံး၊ တုံး-ဟူ၍ သုံးလိုင် ရောနော၍ တည်ရှိခြင်းသည် “သံကံက္ခာလိုင်ပုဒ်” မည်၏။

(၄) သုက္ခာ ပင့်၊ သုက္ခာ ပုံး၊ သုက္ခာ ဝတ္ထံ-ဟူပစာနေဟာအပ်သော ဝိသေသျပုဒ်အလိုက် ထိုဝိသေသျပုဒ်၏ လိုင်အတိုင်း လိုင်ထားရသောပုဒ်သည် “ဥပသင့်နလိုင်ပုဒ်” မည်၏။

(၅) ရှုဏာ သရဏံး၊ ရှုဏာ ပမာဏံး-ဟူ ဝိသေသနပုဒ်၊ ဝိသေသျပုဒ် နှစ်မျိုးလုံးတို့ မိမိ မိမိတို့၏ လိုင်ဖြင့် သီးသန့် တည်နေသော လိုင်ပုဒ်မျိုးသည် “အဘဝိုင်လိုင်ပုဒ်” မည်၏။

(၆) တုံး အဟံ ကတို့ ပဋိ-ဟူ ထိုံး+ပုံး+နုပုံး လိုင်တို့ကြောင့် ရုပ်အထူးမရှိသော လိုင်ပုဒ်သည် “အဓိုက္ခာလိုင်ပုဒ်” မည်၏။]

(ကောဘသ သချို့သွေ့ဂြိဏ်း ပြီး၏)

ခွဲ့သ သချို့သွေ့ဂြိဏ်း

ခွဲ့သ = တစ်ဆယ်၎ံ နှစ်ခုတို့သည်+တို့ကို။

(၃၁ ၉၀) ၇၁ စွဲ့ဘလီသာဒေါ်။

စွဲ့ဘလီသာဒေါ် = စွဲ့ဘလီသ-သွေ့ဂြိ စသည် နောင်းရှုံး။ ဒွဲသာ = ဒွဲ-သချို့သွေ့ဂြိ၏။ (၀၈) ကို။ ၇၁ = ၇၁-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

အနည်း = အညွှေသမာသ မဟုတ်ရှိ။ စတ္တာလီ-
သာဒေါ = ၌။ ဒ္ဓသူ = ၏။ (၀၁) ကို။ ၀၍ = အချို့။ ၇၁ =
သည်။ ဟောတိ = ၏။ ရာဒေသေ = (“ရ သရဲ့တော ၀၅”
သုတ်ဖြင့် သသ-သဒ္ဓိ၏။ ၃-ကို) ရ-ပြုလတ်သော်။ ဗာရသ =
ဗာရသ-ဟု ရုပ်ပြီး၏။ ဗာရသ = တစ်ဆယ်၎ံ နှစ်ခုတို့။

(၃၁ ၉၅) တိသော်

တိသော် = တိ-သရဲ့သဒ္ဓိ၏။ အစိတ် ဣ-သရဲ့၏။ (၀၁)
ကို။ ၄ = ၄-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

အနည်း = အညွှေသမာသ မဟုတ်ရှိ။ အ သတာ-
ဒေါ = သော။ သံချာယံ = သရဲ့ဖြစ်သော။ ဥဇ္ဈာပဒေ =
နောက်ပုဂ္ဂ နွောင်းရှိ။ တိသော် = ၏။ (၀၁) ကို။ ၄ = သည်။
ဟောတိ = ၏။

(၃၁ ၁၀၄) ဆ+တိဟိ ငွော ၈။

ဆ+တိဟိ = ဆ-သရဲ့သဒ္ဓိ+တိ-သရဲ့သဒ္ဓိတို့မှ(နောက်
၌)။ ငွော = ဣ-အပြုသည် လည်းကောင်း။ ၈ = ရ-အပြုသည်
လည်းကောင်း။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဆ+တိဟိ = တို့မှုပုဂ္ဂသော် = နောက်ဖြစ်သော။ ဒသသော် =
ဒသ-သရဲ့သဒ္ဓိ၏။ ၃-အကွဲရာ၏။ (၀၁) ကို။ ငွော = ဣ-
အပြုသည် လည်းကောင်း။ ၆၈ ၈ = ရ-အပြုလည် လည်း
ကောင်း။ ဟောတိ = ၏။ တေငွေသ၊ တေရသ = တစ်ဆယ်၎ံ
သုံးခုတို့သည်+တို့ကို။

(၃၁ ၁၀၅) ၁တုသော် ၃+စော ၁၈၁။

၁၈၁ = ဒသ-သရဲ့သဒ္ဓိ နွောင်းရှိ။ စတုသော် =
စတု-သရဲ့သဒ္ဓိ၏။ (၀၁) ကို။ ၃+စော = ၃-အပြု+စော-
အပြုတို့သည်။ ဟောနှိုး = ဖြစ်ကုန်၏။

အသေ ပရေ = ၏။ စတုသေ = ၏။ (၀၁) ကို။ ၀၁ = အချို့။ ၄+စော = တို့သည်။ ဟောနှီး = ကုန်၏။ ဦးလွှေ = ဦးရုပ်ပြုလတ်သော်။ ရုပ်သ၊ စောရုပ်သ၊ စတုရုပ်သ = တစ်ဆယ်။ လေးခုတို့။

(၃၊ ၉၉) ရိသတိ+အသေသူ ပဋိသေ ပဏ္ဍာ+ပန္တာ။

ရိသတိ+အသေသူ = ရိသတိ-သချို့သုဒ္ဓိ + သသ-သချို့သုဒ္ဓိ နွောင်းရှု။ ပဋိသေ = ပဋိ-သချို့သုဒ္ဓိ၏။ (၀၁) ကို။ ပဏ္ဍာ+ပန္တာ = အစဉ်အတိုင်း ပဏ္ဍာ-အပြု + ပန္တာ-အပြုတို့သည်။ ဟောနှီး = ကုန်၏။

ရိသတိ+အသေသူ = တို့သည်။ ပရေသူ = နွောင်းကုန်လတ်သော်။ ပဋိသေ=၏။ (၀၁)ကို။ ယထာဇာမံ=အစဉ်အတိုင်း။ ပဏ္ဍာ+ပန္တာ = ရိသတိ-သုဒ္ဓိ နွောင်းရှု ပဏ္ဍာ-အပြု + သသ-သုဒ္ဓိ နွောင်းရှု ပန္တာ-အပြုတို့သည်။ ၀၁ = အချို့။ ဟောနှီး = ကုန်၏။ ပန္တာရသ၊ ပဋိဖသ = တစ်ဆယ်။ ငါးခုတို့သည်+တို့ကို။

(၃၊ ၁၀၁) ဆသေ သော။

ဆသေ = ဆ-သချို့သုဒ္ဓိ၏။ (၀၁) ကို။ သော = သော-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

အသေ ပရေ = ပသ-သချို့သုဒ္ဓိ နွောင်းရှု။ ဆသေ = ၏။ (၀၁) ကို။ သော ဗုတ္တိ = သော-ဟူသော။ အယံ အာ-အေသော = သည်။ ဟောတိ = ၏။ သောဇ္ဈသ၊ သောရသ = တစ်ဆယ်။ ခြောက်ခုတို့သည်+တို့ကို။ သဇ္ဈရသ၊ သဇ္ဈဖသ = တစ်ဆယ်။ ခုနစ်ခုတို့သည်+တို့ကို။ “ကေ+ဇွာန် + မာ” (၃၊ ၁၀၂) တိ = ဟူသောသူတ်ဖြင့်။ အာ = အာ-ပြု။ အဇ္ဈာ-ရသ၊ အဇ္ဈာဖသ = တစ်ဆယ်။ ရှစ်ခုတို့သည်+တို့ကို။

(ဒါဘသ သချို့သုဒ္ဓိဂါဏ်း စသည် ပြီး၏။)

ကျွန်ုတီသတံသွေ့ဂိုဏ်း စည်

ဦးနာ စ = ယုတ် (လျှော့) သည်လည်း ဟုတ်တည်း။
 သာ = ထိုယုတ် (လျှော့) သည် ဟူသည်။ ဂိုဏ်း စ = နှစ်ဆယ်
 လည်း ဟုတ်တည်း။ ဗုတ် = ဤသို့ ဂိုဏ်ပြု၍ “ဂိုဏ်သန +
 မေကတွေ့နေ” (၃၊ ၁၁) တိ = ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ ဂိုဏ်
 သန သမာဘေး စ = ဂိုဏ်သန သမာသိကို လည်းကောင်း။
 “ဗုံးထိုး ဘာသိတပုစ်+ထိုး ပုမေဝါဒ+ကတွေ့” (၃၊ ၆၇)
 တိ = ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ ပုမတွေ့ စ = ပုလှိုင်ကဲ့သို့ ပြုခြင်းကို
 လည်းကောင်း။ ကတေး = ပြုအပ်ပြီးသည် ရှိသော်။ ကောန =
 တစ်ခုဖြင့်။ ဦးနာဂိုဏ်း = ယုတ်(လျှော့) သော နှစ်ဆယ်တည်း။
 ဗုတ် = ဤသို့။ တတိယာသမာဘေး = တတိယာ အမာဒိသမာသ
 ပြုလတ်သော်။ ကျွန်ုတီသတံသွေ့ = ကျွန်ုတီသတံ-ဟူသော ပြယ်
 ပြီး၏။ ကျွန်ုတီသတံ = တခုဖြင့် ယုတ် (လျှော့) သောနှစ်ဆယ်။
 (၀၁) တစ်ဆယ်၊ ကိုးခုသည်။

ဂိုဏ်အာဘယော = ဂိုဏ်-အစရှိသော သချာသွေ့
 တို့သည်။ အာ နာဂုတ်ယာ = နာဂုတ်-သချာသွေ့ တိုင်အောင်။
 ဗုံးထိုးလိုင် + ကဝစနာ = ဗုံးထိုးလိုင်+ ကောဂုတ်တို့တည်း။ ။
 ဘော ကျွန်ုတီသတံ = အို-တခုယုတ်နှစ်ဆယ်။ ကျွန်ုတီသတံ° =
 တခုယုတ်နှစ်ဆယ်ကို။ ကျွန်ုတီသတံ၊ ကျွန်ုတီသတံယာ =
 တခုယုတ်နှစ်ဆယ်ဖြင့်။ မကျွန်ုတီသတံ၊ ကျွန်ုတီသတံယံ၊ ကျွန်ု-
 ရီသတံယာ၊ ကျွန်ုတီသတံယာ = တခုယုတ်နှစ်ဆယ်၌။

ဂိုဏ် = ဂိုဏ်-သွေ့သည် လည်းကောင်း။ (၁)။ စတု-
 ရီသတံပွဲဘုတ်ယာ = စတုရီသတံ-အစရှိသော သချာသွေ့တို့
 သည် လည်းကောင်း။ ငံ = ဤကျွန်ုတီသတံ-သွေ့အတူတည်း။

ဂိုဏ် = နှစ်ဆယ်။ ကောရီသတံ = နှစ်ဆယ်။
 တစ်ခု။ ခွဲ့ရီသတံ၊ ဗာရီသတံ = နှစ်ဆယ်။ နှစ်ခု။ တေ
 ရီသတံ = နှစ်ဆယ်။ သုံးခု။ စတုရီသတံ = နှစ်ဆယ်။

လေးခု။ ပန္တအာဒေသ = ပန္တ-ပြုလတ်သော်။ ပန္တ-
ရိသတိ, ပန္တရိသတိ = နှစ်ဆယ့်၃'ီခု။ ငံ = ဤအတူ။
ဆုံးသတိ = နှစ်ဆယ့်၆၉'ီခု။ သွေ့ရိသတိ = နှစ်
ဆယ့်၃၇'ီခု။ အင့်ရိသတိ = နှစ်ဆယ့်၅၈'ီခု။

ကောန = ဖြင့်။ ဦးနာ = သော့။ တို့သတိ = သုံးဆယ်
တည်း။ ဝါ = တန်ညျ်းကား။ (ကောန = ဖြင့်။ ဦးနာ =
သော့။) [လိုက်စေ]။ တို့သာ = သုံးဆယ်တည်း။ ဇူတိ =
ထို့ကြောင့်။ ကျေနတို့သတိ = ကျေနတို့သတိမည်။ ဝါ =
တန်ညျ်းကား။ ကျေနတို့သာ = ကျေနတို့သာ မည်။ ကျေန-
တို့သတိ = တခုယုတ်သုံးဆယ်။ ကျေနတို့သာ = တခုယုတ်
သုံးဆယ်။ ။ကရကော် = ကရိုက်း၌။ ကျေနတို့သာယ = ဖြင့်။
ကျေနတို့သာယ = အား။ ကျေနတို့သာယ = မှု။ ကျေန-
တို့သာယ, ကျေနတို့သာယံ = တခုယုတ်သုံးဆယ်၌။ (ဝါ)
နှစ်ဆယ့်၃၇'ီခု။

တို့သတိ+ တို့သာ ပဘုတေယာ = တို့သတိ-သွေ့ဂို။
တို့သာ-သွေ့ဂို စသည်တူသည်။ ငံ = ဤအတူတည်း၊ တို့သတိ,
တို့သာ = သုံးဆယ်။

ပန် = အထူးကား။ တို့သာသွေ့ဂို = တို့သာ-သွေ့ဂို
၌။ သိလောပေ = သိ-စိဘတ် ကျေပြီးသော်။ “ဒီယူရသာ” တိ
ယောဂိဘာဂါ = (၁၁ ၃၃ မျှော်နေ ဒီယူရသာ-သုတ်၌)
ဒီယူရသာ-ဟူသော ယောဂိဘာဂါဖြင့်။ ရသော = အာ·ကို
အ-ရသာပြု။ တို့သ = သုံးဆယ်သည်။ နိဂုံးတာဂမော =
နိဂုံးတိလာ။ တို့သံ = သုံးဆယ်သည်။ ဘော တို့သ = အို့-
သုံးဆယ်။ ဇူစွား = ဤသူ့အစရိုသည်သည်။ ပုမော = ပုဂ္ဂိုင်၌
ကဲ့သို့တည်း။

စွဲ့လီသာဒီသုပါ = စွဲ့လီသာ-သွေ့ဂို စသည်တူ၌
လည်း။ ယထာသွေ့ဂို = ဖြစ်သင့်သည် အားလျှော်စွာ။ ဝေ-
မော = တည်း။ ။ဒ္ဓော် = ဒ္ဓရုပ် ပြုလတ်သော်။ ကော်းသတိ,

ကေစ္စိုးသာ = သုံးဆယ့်တစ်ခု။ ရသုဒ္ဓဖွေ့ = ရသုပြို+ဒ္ဓရုပ်
ပြုလတ်သော်။ ဒ္ဓိုးသတိ, ဒ္ဓိုးသ = သုံးဆယ့်နှစ်ခု။

တေစ္စိုးသတိ, တေစ္စိုးသာအယော = တေစ္စိုးသတိ-
သူ့+တေစ္စိုးသာ-သူ့စသည်တို့သည်။ယာဝ ကျေနစ္စာလီ-
သတိ, ကျေနစ္စာလီသာ = ကျေနစ္စာလီသတိ-သူ့+ကျေန-
စ္စာလီသာ-သူ့ပါတိုင်အောင်။ ဧံ = တည်း။ ကျေနစ္စာလီ-
သတိ, ကျေနစ္စာလီသာ = တစ်ခုယုတ် (လျှော့) လေးဆယ်။
(၀၂) သုံးဆယ့်ကိုး။ စ္စာလီသာယ = စ္စာလီသာ-သူ့၏။
သိမ့် = သိ-ဝါဘတ်၏။စ္စာရီသာ, စ္စာလီသာ, စ္စာလီသံ =
လေးဆယ်။ ဘော စ္စာလီသာ = အို-လေးဆယ်။ ဇူစာဒီ =
ဤသို့ အစရိုသည်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဧံ = ဤအတူ။
ကေစ္စာရီသာ = လေးဆယ့်တစ်ခု။

(၃၁ ၉၇) ဒ္ဓသာ ၁။

ဒ္ဓသာ = ဒ္ဓ-သျို့သူ့သူ့၏။ အစိတ် ဇူ-သရ၏။ (၀၂)
အစိတ် ဇူ-သရကို။ အာ = အာ-အပြုသည် လည်းကောင်း။
၁ = ၁-အပြုသည် လည်းကောင်း။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

အနုညဖွေ့ = အညည့် သမာသိ မဟုတ်ရှု၍။ အ
သတာဒေါ် = သာ-စသော သျို့သူ့မှ တပါးသော။
စ္စာလီသာဒေါ် = စ္စာလီသာ-အစရိုသော သျို့သူ့
နောင်းရှု၍။ ဒ္ဓသာ = ၅။ (၀၂) ကို။ ၁ = ၁-အပြုသည်
လည်းကောင်း။ အာ ၁ = အာ-အပြုသည် လည်းကောင်း။
၀၂ = အချို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဒွေစ္စာလီသာ, ဒွေစ္စာ-
လီသာ, ဒွေစ္စာလီသံ = လေးဆယ့်နှစ်ခု။ ၁၁၈၁စ္စာလီသာ
ဇူစာဒီ = ၁၁၈၁စ္စာလီသာ-ဤသို့ အစရိုသည်သည်။ ဧံ = ဤအတူ
တည်း။ [၁၁၈၁စ္စာလီသာ, ၁၁၈၁စ္စာလီသာ, ၁၁၈၁စ္စာလီသံ-ဟူ
၃-ရှုပ်သွားဦးဟူလို့]။ ၁၁၈၁စ္စာရီသာ, ၁၁၈၁စ္စာရီသာ, ၁၁၈၁

စတ္တာရီသ = လေးဆယ်နှစ်ခု။ ဒုဂိုစတ္တာရီသ၊ ဒုဂိုစတ္တာရီသ ဇူစာဖီ = ဒုဂိုစတ္တာရီသ၊ ဒုဂိုစတ္တာရီသ-ဗြိသို့ စသည်သည်။ ၄၀ = ဗြိအဘူတာည်း။ [ဒုဂိုစတ္တာရီသ၊ ဒုဂိုစတ္တာရီသ၊ ဒုဂိုစတ္တာရီသ-ဟု ၃-ရုပ်သွားဦးဟူလို့။]

[အချင်အားဖြင့်—

ဒွေးတ္တာလီသ၊ ဒွေးတ္တာလီသ၊ ဒွေးတ္တာလီသံ+
ဒွေးတ္တာလီသ၊ ဒွေးတ္တာလီး၊ ဒွေးတ္တာလီသံ+
ဒွေးတ္တာရီသံ၊ ဒွေးတ္တာရီသာ၊ ဒွေးတ္တာရီသံ+
ဒွေးတ္တာရီသာ၊ ဒွေးတ္တာရီသာ၊ ဒွေးတ္တာရီသံ-
လူ၏ ပေးသယ့်နှစ်ခုဟော သချို့သန္တိ။ ၁၂-ပုံ၏ အားဖောင်
လုထံလိုင် ကော်မူး ပြစ်သည်ဟူလို့။ (မခေါ်ပဲနှင့် ဥက်ရှုပ်ဘဏ်သူ့)။

စတ္တာလီသတိ၊ ကေစတ္တာလီသတိ၊ ဒွေစတ္တာလီးးတိ၊
ဒုဂိုစတ္တာလီသတိ ဇူစာဖီ = စတ္တာလီသတိ၊ ကေစတ္တာလီးးတိ၊
ဒွေစတ္တာလီသတိ၊ ဒုဂိုစတ္တာလီသတိ - ဗြိသို့ အစရိုသော သချို့သ
ပုံများသည်။ ကျေနာရီသတိသမံ = ကျေနာရီသတိသန္တိနှင့် ၁၈း၏
သွားတူ၏။

(၃၁ ၉၆) ဝဲတ္တာလီသာ၏ ၀၅။

တ္တာလီသာဒေါ် = တ္တာလီသာ-စသောသန္တိ ၁၇၁၃း
ရာ၌။ ၀၅ = အချို့။ ၄ = ၄-အပြိုသည်။ ဟောတိ = ပြို၏။

အနည်းငွေ = ၍။ အ သတ္တာနား = သော။ စွဲ့တ္တာ-
သာဒေါ် = ၍။ တော် = တိ-သချို့သန္တိ၏။ အင်တ် ၄၂-သာ၏။
(၅၈) အင်တ် ၄၂-သာ၏။ ၄ = ၄-အပြိုသည်။ ၀၅ = အချို့။
ဟောတိ = ၅။ ၁၇၁၁-တ္တာလီသာ၊ ၁၇၁၂-တ္တာလီသာ၊ ၁၈၁၃-
စတ္တာလီသံ = လေးဆယ့်သုံး၍။ ၁၇၁၁ ကေစတ္တာလီသာ ၁၇၁၃-
ပေးဆယ့်သုံး၍။ ဇူစာဖီ = ဗြိသို့ ၁၁၁၃-သာ၏။ ၁၇၁၃-
ဖြစ်၏။ ၁၇၁၃-တ္တာလီသာ၊ ကေစတ္တာရီသာ၊ တိစတ္တာ၏။

ဇူးတိ = တိစွဲ့ဘုရား-စသည်+ တေစွဲ့ဘုရား-စသည်+
တိစွဲ့ဘုရား-စသည်သည်။ ငံ = ဤအတူ သုံးရပ်စိတည်း။ ။
တေစွဲ့ဘုရားလိုသတိ၊ တိစွဲ့ဘုရားလိုသတိ ဇူးတိ = တေစွဲ့ဘုရား-
လိုသတိ၊ တိစွဲ့ဘုရားလိုသတိ ဤသို့ အစရှိသောရှုပ်သည်။ ပုံမွေးဝါ =
ရေး ကျော်မြန်မာစာ-သွေ့၌ ကဲ့သို့တည်း။

စတုစွဲ့ဘုရားလိုသာ, ပဋိစွဲ့ဘုရားလိုသာ, စတုစွဲ့ဘုရားလိုသတိ,
ပဋိစွဲ့ဘုရားလိုသတိ ဇူးတိ = စတုစွဲ့ဘုရား-သွေ့၌ (၅)။
ပဋိစွဲ့ဘုရားလိုသတိ-သွေ့၌ ဤသို့ အစရှိသော။ ယာဝ ကျော်မြန်-
မာသာ = ကျော်မြန်သာ-သွေ့၌တိုင်အောင်သည်။ ငံ = ဤအတူ
တည်း။ ။စတုစွဲ့ဘုရားလိုသာ = လေးဆယ့်၊ လေးခုသည်။ ပဋိ
စွဲ့ဘုရားလိုသာ = လေးဆယ့်၊ ငါးခုသည်။ စတုစွဲ့ဘုရားလိုသတိ =
လေးဆယ့်၊ လေးခုသည်။ ပဋိစွဲ့ဘုရားလိုသတိ = လေးဆယ့်၊
ငါးခုသည်။ ကျော်မြန်သာ = တစ်ခုယုတ် (လျှော့) သော
ငါးဆယ်သည်။ (၀၂) လေးဆယ့်၊ ကိုးခုသည်။ [ဇူးတိ
ကော်မြန်သူ-သွေ့၌တည်း။]

ပညာသာ, ပညာသာ, ပညာသံ = ငါးဆယ်သည်။
ဇူးတိ = ဤသို့ အစရှိသည်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ။ဒွေး
ပညာသာ, ဒွေးပညာသာ, နှုပညာသာ+ဒွေးပညာသာ, ဒွေး
ပညာသာ, ဒွေးပညာသာ = ငါးဆယ့်၊ နှစ်ခုသည်။ ။တော်
ပညာသာ, တိပညာသာ, တိပညာသံ+တေားပညာသာ, တိ-
ပညာသာ = ငါးဆယ့်၊ သုံးခုသည်။ ။စတုပညာသာ = ငါး
ဆယ့်၊ လေးခုသည်။ ပဋိပညာသာ = ငါးဆယ့်၊ ငါးခုသည်။
ဇူးတိ = ဤသို့ အစရှိသည်သည်။ ယာဝ ကျော်သွေ့ = ကျော်-
သွေ့-သွေ့၌တိုင်အောင်။ ငံ = ဤအတူဘာည်း။ ကျော်သွေ့ =
တစ်ခုယုတ်ပြောက်ဆယ်သည်။

သွေ့ = ပြောက်ဆယ်သည်။ ကေသွေ့ = ပြောက်ဆယ့်၊
ဝါးခုသည်။ ဒွေသွေ့, ဒွေးသွေ့, ဒွေးသွေ့ = ပြောက်ဆယ့်၊ နှစ်ခု
သည်။ တေသွေ့, တိသွေ့ = ပြောက်ဆယ့်၊ သုံးခုသည်။ စတု-

သွေ့ = ခြောက်ဆယ့်၊ လေးခုသည်။ ပွဲသွေ့ = ခြောက်ဆယ့်၊ ငါးခုသည်။ ဗျွှောဖီ = သည်။ ယာဝ ကျောသွေ့တိ = ကျောသွေ့တိ-သွေ့ဂြိုက်အောင်။ ငံ = ဤအတူ (ဗြိုလိုင် ကောင်) တည်း။ ကျောသွေ့တိ = တစ်ခုယုတ် ခုနှစ်ဆယ်ခုသည်။

သွေ့တိ = ခုနှစ်ဆယ်ခုသည်။ ကေသွေ့တိ = ခုနှစ်ဆယ့်။ ဘစ်ခုသည်။ ငွေသွေ့တိ, ဗျိုသွေ့တိ, ဒီသွေ့တိ = ခုနှစ်ဆယ့်။ နှစ်ခုသည်။ ငွေသွေ့ရီ, ဗျိုသွေ့ရီ, ဒီသွေ့ရီ = ခုနှစ်ဆယ့်။ နှစ်ခုသည်။ တေသွေ့တိ, တိသွေ့တိ = ခုနှစ်ဆယ့်။ သုံးခုသည်။ စတုသွေ့လီ = ခုနှစ်ဆယ့်။ လေးခုသည်။ ပွဲသွေ့တိ = ခုနှစ်ဆယ့်။ ငါးခုသည်။ ပွဲသွေ့ရီ = ခုနှစ်ဆယ့်။ ငါးခုသည်။ ဗြို = ဤသူ။ ယာဝ ကျောသိတိ = တခုယုတ်ရှစ်ဆယ့် တိုင်အောင်။ (ငံ = တည်း။)

အသိတိ = ရှစ်ဆယ်သည်။ ကောသိတိ = ရှစ်ဆယ့်။ ဘစ်ခုသည်။ ဗျိုသိတိ = ရှစ်ဆယ့်။ နှစ်ခုသည်။ ယာဂမ = ယ-အကွဲရာလာသည် နှိုးသံ။ ဒီယာသို့ = ရှစ်ဆယ့်။ နှစ်ခုသည်။ နေအသိတိ, တိယာသို့ = ရှစ်ဆယ့်။ သုံးခုသည်။ စတုဗျာသို့ = ရှစ်ဆယ့်။ လေးခုသည်။ ပွဲဗာသိတိ = ရှစ်ဆယ့်။ ငါးခုသည်။ ဗျွှောဖီ = သည်။ ယာဝ ကျေးနှုတ် = ဗုံးခုယုတ်ကိုဆယ် တိုင်အောင်။ (ငံ = ဤအုပ်သည်။)

နှုတ် = ကိုးဆယ်ခုသည်။ အကုန်တိ = ကိုးဆယ့်။ ဘုံးခုသည်။ အူနှုတ်, ဦးနှုတ်, ဒီနှုတ် = ကိုးဆယ့်။ နှုံးခုသည်။ အောင်တိ, တိနှုတ် = ကိုးဆယ့်။ သုံးခုသည်။ စူးဗုံး = ကိုးဆယ့်။ သုံးခုသည်။ ပွဲဗုံးတိ = ဦးခုသံ၊ ငါးခုသံ။ ဗြို့နှုတ် = သည်။ ယာဝ ကျေးသတ် = အုံခုယုတ် ပြုသော် သော်တစ်ရာ (ကိုးဆယ့်ကိုး) သံချို့တိုင်အောင် အောင် (ဆောင်ရွက် - သိသော်။) တော် = ဤကျောသာ-သံချို့သား သည်။ နှုံးခုသည်။

လိုဂံ = နှုတ္ထိနိုင်တည်း။ ကေဝစနနဲ့ = ကေဂုဏ်-ခါဘတ်အဆုံးရှိ၏။

သတံ = တစ်ရာသည်။ ဘော သတံ၊ သတာ၊ သတံ = အို-ဘစ်ရာ။ သတံ = တစ်ရာကြို။ သတေန = တစ်ရာသည်။ ကရာကော = ကရိုက်း၍။ သတေန = တစ်ရာဖြစ်။ သတသော = တစ်ရာအား။ သတာ၊ သတမှာ၊ သတသွာ = တစ်ရာမှာ။ သတသော = တစ်ရာ၏။ သတေ၊ သတမှို့၊ သတသွေး = တစ်ရာ၏။ ။ကေသတတော့ = တစ်ရာမှာ။ ပဘူတိ = စ၍။ ယာဝ သားသုံး = သဟာသု-သချာသွေ့တိုင်အောင်။ ငံ = ဤအတူ တည်း။

ကော်, ပကော်, ကော်ပြကော်, အကျော်ဘိ-ကိုယာ = ကော်သချာ, ပမကာ်သချာ, ကော်ပြကော်သချာ, အကျော်ဘိကို သချာသွေ့တို့သည်။ ဇူးလိုက်-က ဝင်နနဲ့ = ဇူးလိုက် ကေဂုဏ်အဆုံး ရှိကုန်၏။

တဲ့ = အတူးကို ဆိုပြီးဘူး။ ဝရ္ဂာသခေါ် = အစုကွဲလတ် သော်။ သဗ္ဗာသွှေ့ = အလုံးစုံလည်း ဖြစ်ကုန်သော်သံချာနံး = သချာတို့၏။ ဗဟိုဝစနနောရိ = ဗဟိုဝစ်သည်လည်း။ ဟော-တော်=ဖြစ်သည်သာတည်း။ ။“ခွဲ့ပိုသတိယာ = နှစ်ခုဖြင့် မြှောက်အပ်သည့် နှစ်ဆယ်ကုန်သော” (၁၅) လေးဆယ်ကုန် သော် မိန့်အနဲ့ = ပြတ်စွာဘုရား၏ “သွားကတ်တို့သည်”။ “တိုးသော ခိုသင်ယာ = သံးခုဖြင့် မြှောက်အပ်သည့် နှစ် ဆယ်ကုန်သော” (၁၆) မြောက်ဆယ်ကုန်သော။ မိန့်ပုံးကာ = တန္တု တန္န္တာ၏ နားဝါးပိုသည်”။ ဇူးရွှေ့ = ဤသို့ စသည်တော် (ပမာာဝေါ) = ဝရ္ဂာသနဆိုင်ရာ ပြယ်တည်း။

[မြန်မာ့ဘာသီး၌ နှင်ဆယ့်တ်, နှင်ဆယ့်နှစ်, နှင်ဆယ့်နှစ်, နှင်ဆယ့်သံး-ရသည် အစဉ် အတိုင်း သူ့သက္ကား ပါ့မြို့လည်း ပိုသတံး-နှစ်ဆယ့်၊ ကော်သတံး-နှစ်ဆယ့်တစ်ခု၊ ခွဲ့ပိုသတံး-နှစ်ဆယ့်၊

နှစ်ခု၊ တော်သတိ-နှစ်ဆယ့်သုံး-စသည် အစဉ်အတိုင်း သွားသော အခါ ထိုဝိသတိ-သဒ္ဓရိသည် ကော်မြို့ ဖြစ်သည်။ မြန်မာ၏ နှစ်ခုဖြင့် မြောက်အပ်သော နှစ်ဆယ့်+သုံးခုဖြင့် မြောက်အပ်သော နှစ်ဆယ့်-ဟု ဆိုလျှင် ဖို့-နှင့် ဝိသတိ-တဲ့သည့်ဟု နှစ်ဆယ့်နှစ် သချာကို မယူရ၊ (နှစ်ခုဖြင့် မြောက်အပ်သော နှစ်ဆယ့် (၀၈) လေးဆယ်သချာကို ယူရသောကြောင့်) ဝဂ္ဂအဘဒ-အပ်စုကဲ့သွားပြီး ဖြစ်၍ ထိုသို့ အပ်စုကွဲမှု=ဝဂ္ဂအဘဒ ဖြစ်သောအခါ “ဒွှိုဝိသတိယော” ဟု ပဟိုဝိ ဝိဘာသာဆုံးရှိရတော့သည်။ ၁တိသော ဝိသတိယော ဒိန်ယူဌာ-၌လည်း ထို့အတွဲတည်း။]

သသဒသကံ = ဆယ့်ခု ဆယ်လီသည်။ သတံ နာမ = တစ်ရာမည်၏။ သသသတံ = ဆယ်ရာသည်။ သဟသံ နာမ = တစ်ထောင်မည်၏။ သသသဟသံ = ဆယ်ထောင်သည်။ နဟုတံ = တစ်သောင်းမည်၏။ သသ နဟုတံ = ဆယ် သောင်းသည်။ လက္း = တစ်သိန်းမည်၏။ သတသဟသုန္တိရီ = သတသဟသံ ဟူ၍လည်း။ ဂုဇ္ဇာ = ဆိုအပ်၏။ သတသဟသံ = တစ်သိန်း။

[သသသတသဟသံ = ဆယ်သိန်း = တစ်သန်းကား ထင်ရှား၍ မပြု၍။]

(ဤတွင် အန္တရဘုံသချာ ခုနစ်ပါး ပြီး၏)

မဟာဘုံသချာ

အထူးမှတ်ပွဲယ

ဤသချာက်း၌ (၁) အန္တရဘုံသချာ၊ (၂) မဟာဘုံသချာ-ဟူ၍ မူလ မ-တည် ဘုံနှစ်မျိုး မှတ်ရမည်။ ထိုတွင်-

“အန္တရဘုံသချာ” ဆိုသည်မှာ မဟာဘုံသချာကြီးနှစ်ဆယ်တို့၏။ အကြား အကြား၌ ဆင့်ကာ ဆင့်ကာ တက်ရမည့် ခု+ဆယ်+ရှု+ထောင်+သောင်း+သိန်း+သန်း=ဤသချာ ခုနစ်ဘုံကို ဆိုလိုသည်။

“မဟာဘုရားသချို့”ဆိုသည်မှာ ထိခုနစ်ဘုသာ အန္တရသချို့ဘုတ္ထဖြင့်
တက်၍ ရအပ်သော ကော်ဗိသချို့+ပကော်ဗိသချို့+ကော်ဗိပွဲကော်ဗိ
သချို့-အစရို့သော အကွားဘို့-သချို့ဘုတ္ထအောင်သော ဘချို့
ဘုံးကို နှစ်ဆယ်တိုကို ဆိုလိုသည်။ နောက်၌ ထင်ရှားလိမ့်မည်။

ထိုတွင်—

အန္တရဘုံး သချို့ခုနစ်ဆင့်တိုကို ရေတွက်ဟန်ကား ...

တစ်ဂဏန်း တလုံး (၁) ဆိုလျှင် ခု-သချို့ (တစ်ခု)။

တစ်တလုံး၌ သူညီတလုံးတိုးလျှင် (၁၀) ဆယ် - သချို့
(တစ်ဆယ်)။

တစ်တလုံး သူညီနှစ်လုံး (၁၀၀) ဆိုလျှင် ရှာ-သချို့ (တစ်ရာ)။

တစ်တလုံး သူညီသုံးလုံး (၁၀၀၀) ဆိုလျှင် ထောင်-သချို့
(တစ်ထောင်)။

တစ်တလုံး သူညီလေးလုံး (၁၀၀၀၀) ဆိုလျှင် သောင်း-
သချို့ (တသောင်း)။

တစ်တလုံး သူညီငါးလုံး (၁၀၀၀၀၀) ဆိုလျှင် သိန်း-သချို့
(တသိန်း)။

တစ်တလုံး သူညီခြောက်လုံး (၁၀၀၀၀၀၀) ဆိုလျှင် သန်း-
သချို့ (တသန်း)။

တစ်တလုံး သူညီခုနစ်လုံး (၁၀၀၀၀၀၀၀) ဆိုလျှင် ကော်ဗိ
(မဟာဘုံး ပဋိမအဆင်) သချို့ တကုဋ္ဌ္မ ပြုစ်။

ဤအချက်ကို ထင်ရှား သိသာရန် အောက်ပုံကို ကြည့်ပါ။

၁— — — — — တစ်ခု၊ ခု-သချို့

၁၀ — — — — တစ်ဆယ်၊ ဆယ်-သချို့

၁၀၀ — — — — တစ်ရာ၊ ရှာ-သချို့

၁၀၀၀ — — — — တစ်ထောင်၊ ထောင်-သချို့

၁၀၀၀၀ — — — — တစ်သောင်း၊ သောင်း-သချို့

၁၀၀၀၀၀ — — — — တစ်သိန်း၊ သိန်း-သချို့

၁၀၀၀၀၀၀ — — — — တစ်သန်း၊ သန်း-သချို့

၁၀၀၀၀၀၀၀ — — — — တစ်ရှုဋ္ဌ္မ၊ (ပဋိမ မဟာဘုံး)

ဤနည်းဘားဖြင့် မဟာသုသချာမှာ တော်မှ တော်သို့ တက်လာပဲ အန္တရာ့ သချာခန်စ်ပါးဟိုဖြင့် သူည် ခုန်စ်လုံး ခုန်စ်လုံး ဖျော် ဝိုး၍ ဘယ် ဘသင်္ခာယျ မဟာဘုံ သချာတိုင် ဆွားပါပည်။ ငြောက်လုံး နှစ်ဆယ်ပြီက် ဘသင်္ခာယျ မဟာဘုံသို့ တက်နောက် လော်ဘာ။ တစ်တလုံး သူည် အလုံးပေါင်း (၁၄၀) တရာ့လေးဆယ် ပြုစုံ၍ မဟာဘုံ သချာနှစ်ဆယ် ဆုံးလေတော့သည်။

ပို့သို့ ဘကျယ်ဟက်လျှင် မဟာဘုံသချာ ခုကုဋ္ဌေး + ဆယ်ကုဋ္ဌေး + ရှာဘုဋ္ဌေး + ထောင်ကုဋ္ဌေး + သောင်းကုဋ္ဌေး + သိန်းကုဋ္ဌေး + ပကောဇိုး (မဟာဘုံ ခုတိယအဆင့်) သချာ ဖြစ်၏။

ထိုနည်းတက်လျှင် ကျယ်မည်ဖြစ်၍ -

ဟသိန်းကိုတည် တရာ့ဖြင့် မြှောက်လျှင် တကုဋ္ဌေး ဖြစ်၏။

ကုဋ္ဌေးပေါင်း တသိန်းကိုတည် တရာ့ဖြင့် မြှောက်လျှင် ပကောဇိုး သုံးဘာ့ဗုံး ဖြစ်၏။

စသည်ဖြင့် မဟာဘုံသချာသို့ တက်ပုံကို အကျဉ်းဘားဖြင့် ဆက်၍ ဖော်ပြုသည်။

ဤဘဏ်ဝယ် “အသ နဟုတ် လာ့ုံး၊ သတသယဟသန္တိပါ ဝှစ်တိ” အား နောက်၌ “ပသလက္ခာ့ အသသတသယသုံး နာမ=ပသလက္ခာ့ဘား” ဟန်းသည်။ အသသတသယသုံး နာမ=တစ်သန်းမည်၏”ဟု ပါရို သင့်ဖသ်လည်း ပါ၌၊ အငွကထား၍ သန်းကဏ္ဍား အသုံးပါ၌၊ နည်းပါးသောကြောင့် မပါရိုခြင်း ဖြစ်သည်။

ခု + ဆယ် + ရာ + ထောင် + သောင်း + သိန်း - ဟု အန္တရာ့ (၆) ၅၁နှင့် ရုံးသည်။ သန်း မပါရိုခေါ်။ ခုသချာမှ သိန်းသချာအထိ အသဂ္ဂံတ သုံးဘာ့ဗုံး။ ၁၀-ဖြင့် မြှောက်ရသောသချာများတည်း။ ခုဂဏန်းကို ၁၀-ဖြင့် မြှောက်လျှင် ရာဂဏန်း ဖြစ်သည်။ ဤသို့ဆင့်ကာ ၁၀-ဖြင့် သိန်းဘလီ မြှောက်။]

လက္ခာသတ် = သိန်းပေါင်း တရာ့သည်။ ကောဇိုး = ကုဋ္ဌေး မည်၏။ ကောဇိုးလက္ခာသတ် = ကုဋ္ဌေးပေါင်း သိန်းတရာ့သည်။ ပကောဇိုး = ပကုဋ္ဌေး မည်၏။ ပကောဇိုးလက္ခာသတ် = ပကုဋ္ဌေးပေါင်း သိန်းတရာ့သည်။ ကောဇိုးပြုကောဇိုး = ကောဇိုးပြု-

[တသိန်းကို တည်၊ တရာဖြင့် မြောက်၊ တက္ကာဇူ ဖြစ်၏။ ၁
ကုဋ္ဌပေါင်း တသိန်းကို တည်၊ တရာဖြင့် မြောက်၊ ပကောဇ္ဈိ=ပကုဋ္ဌ
တရာ ဖြစ်၏။ ၂ပကုဋ္ဌပေါင်း တသိန်းကို တည်၊ တရာဖြင့် မြောက်၊
ကောဇ္ဈိပြကောဇ္ဈိ သချာတရာ ဖြစ်၏။ ၃ကြိနည်းအတိုင်း အစဉ်
အတိုင်း သွားရှု မဟာကထာန သချာပေါင်း တသိန်းကို တည်၊ တရာ
ဖြင့် မြောက်လျှင် အသချေယဉ်သချာတရာ ဖြစ်၏—ဟု ဆိုလိုသည်။

ဤနည်းကား ဖြတ်လမ်းမှ အတိုငြောက်ပုံနည်းတည်း။

အကျယ် မြောက်လိုလျှင် ခု+ဆယ်+ရှာ+ထောင်+သောင်း+
သိန်း+သန်း—ဟူသော အန္တရဘုံသချာ ခုနှစ်ဆင့်ဖြင့် မြောက်ရမည်။
သူညှ ခုနှစ်လုံး ခုနှစ်လုံး တိုးတိုင်း တိုးတိုင်း မဟာဘုံသချာကြီး
တဆင့် တဆင့်သို့ ရောက်ရှိသွားသည်ကို သတိပြုရာ။]

၅၆၁
၉၄၀ = ၅၂ ၃၇ ၁၈၂၃။
ကော်ပွဲတိန် = ကုဒ္ခ သံသံအစ(အသချ်ယျာသံသံ
အဆုံး) ရှိကုန်သော် ရီသသံသံနဲ့ = နှစ်ဆယ်သော်
(မဟာသုတေသန) သံသံတို့၏လည်း။ ၅၁၁တော် = တွေ့သု

(တဘုံ) မှု။ ဌာန = တွေ့န(တဘုံ)သို့။ ယထာက္ခမ် = အစဉ် အတိုင်း။ သတလက္ခရား = သို့းတရာ ဖြင့် မြောက်သည်ကို။ မတဲ့ = သိအပ်၏။ ဗျာတိ = ဤကား သံ့ာကဏ္ဍတည်း။

(သံ့ာကဏ္ဍ ပြီး၏)

အလိုင် (၃)

အသံ့ာကဏ္ဍ ဥပသာရပ်များ

အယ် = ထိုသံ့ာပိုင်း၏။ အခြားမွှန်။ အသံ့း = (ကောစ်+ဗဟိုဂုဏ် သံ့ာကြောင့် ရုပ်အထူး မရှိသောကြောင့်) အသံ့း အမည်ရသော ပုံးအပေါင်းကို။ ဂုဇ္ဇာတေ = ဆိုအပ်၏။ (၀၁) ဆိုဒီးအံ့ဌံ့။ (တဲ့ = ထိုပုံးအပေါင်းကို)။ အချုပ်စွဲ ၁ = (လိုင်+သံ့ာ + ဂုဏ်တို့ကြောင့် ရုပ်အပြောင်းအလဲ ပျက်စီးမှု မရှိသောကြောင့်) အချုပ်ပုံး ဟူ၍လည်း။ ဂုဇ္ဇာတေ = ခေါ်ဆို အပ်၏။ တဲ့ = ထို အသံ့းပုံး = အချုပ်ပုံးသည်။ ပါဒီ စာခိုက် ၁ = ပ-အစရှိသောပုံး+စ-အစရှိသောပုံးဟူ၍ လည်းကောင်း။ ဥပသာရ+နိပါတာတိ ၁ = ဥပသာရပုံး+နိပါတ်ပုံးဟူ၍ လည်းကောင်း။ ၃၈၆ = နှစ်ပါးအပြား ရှိ၏။

[ကစွဲည်းကျေမ်း၌ ဥပသာရဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်သော ၃-အင် ရှိသော ပုံးပေါ်း နှစ်ဆယ်တို့ကို ဤမေးဂူလွှာန်ကျော်၌ “ပါဒီ-ပုံးများ” ဟူ၍ ခေါ်ဆို၏။

ကစွဲည်းကျေမ်း၌ နိပါတ်ပုံးဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်သော စ-အင် ရှိသောပုံးများကို ဤမေးဂူလွှာန်ကျော်၌ “စာခို-ပုံးများ” ဟူ၍ ခေါ်ဆို၏။

ထိန့်မျိုးလုံးတိုကို ပေါင်း၍ ဤမောဂ္ဂ္လာနကျမ်း၌ “အသချုပ်များ” ဟူ၍ ခေါ်ဆို၏။ ဗျာကရှဏ်းကျမ်းများ၌ “အပျော်ပုံများ” ဟူ၍ ခေါ်ဆို၏။]

ပ = ပ-သွေ့ လည်းကောင်း။ ပရာ = ပရာ-သွေ့ လည်းကောင်း၊ (ပ)။ ဥပ = ဥပ-သွေ့ လည်းကောင်း။ အ = အ-သွေ့ လည်းကောင်း။ ဂီသတိ = နှစ်ဆယ်သော။ ဇူမေ = ဤသွေ့တို့သည်။ ပါဘယာ = ပါဘိ-သွေ့တို့ မည်ကုန်၏။ ဖိ = အထူးမှတ်ရန်ကား။ ပါဘယာ = ပါဘိ-သွေ့တို့သည်။ ဇောတကာ = (ထိုထို အနက်ကို) ထွန်းပြရုံသာ ထွန်းပြတတ်ကုန်၏။ န ဝိစကာ = မဟောတတ်ကုန်။

[ဆိမိုးသည် မိမိက ထိုထိုပစ္စည်းကို မပြုတတ်၊ ရှိရင်းပစ္စည်းကို မြင်အောင်သာ ပြုတတ်သကဲ့သို့ ပ-အစရှိသော သွေ့တို့သည်လည်း မိမိတို့က ထိုထို ကြိယာအနက်ကို မဟောတတ်ကုန်၊ ဓာတ်သွေ့ကော အပ်သော အနက်ကိုသာ မြင်အောင် ဖော်ပြတတ်သည်-ဟူလို့။]

ပ-သွေ့ဟော အနက်နှင့် ပုံစံ

တွေ့ = ထို ပါဘိသွေ့ နှစ်ဆယ်တို့တွေ့—

ပ-သွေ့၏ = ပ-သွေ့သည်။ ပကာရ = အပြားဟူသော အနက်။ အာဘိကမ္မ = အစအမူ (အလုပ် စခြင်း) ဟူသော အနက်။ ပဓာန = ပြဓာန်း ဟူသော အနက်။ အနော်ဘာဝ = အတွင်း၌ဖြစ်ခြင်း ဟူသော အနက်။ ဂီယာဂ = ကျွေကွင်း (ကင်းကွာ)ခြင်း ဟူသော အနက်။ တပ္ပရ = ထိုမှတပါးဟူသော အနက်။ ဘုသွေ့ = ပြင်းထန်ခြင်း ဟူသော အနက်။ သန္တ ၁ = အမှန်အစဖြစ်ခြင်း ဟူသော အနက်။ တိဖို့ = ရောင့်ရဲ တင်းတိမ် ခြင်း ဟူသော အနက်။ အနာဂတ် = မနောက်ကျူခြင်း ဟူသော အနက်။ ပတ္တနာဒိသု = တောင့်တခြင်း ဟူသော အနက် အစရှိသည်တို့။ (ဂီသတိ = ထင်၏။)

ပကာရေ = အပြားဟူသော အနက်၌ ယထာ = ဥပါဟရုဏ် ပုံစံကား။ ပညာ = အပြားအားဖြင့် သိခြင်း။ အာရိကမွှေ = အစအမှု (အလုပ်စံ-ခြင်း) ဟူသော အနက်၌ ဥပါဟရုဏ် ပုံစံကား။ ဂိပ္ပကတံ = စံ-တင် ပြုလုပ်အပ်သော အမှု။ (၀၁) မြို့ မပြီးသေးသောအမှု။ ။ပဓာနေ = ပြဓာန်းခြင်း ဟူသောအနက်၌ ပုံစံကား။ ပဏီတံ = ပြဓာန်းသော ဝါး။ (၀၁) မြတ်သော ဝါး။ ။အန္တာဘာဝေ = အတွင်း၏ မြစ်ခြင်း ဟူသော အနက်၌ ပုံစံကား။ ပက္ခိုး = ထည့်သွင်းအပ်သည်။ ဒို့အဲ = ဒို့-ဟူသည်ကား။ ပေရကံ = အပြင်သူ့ ပစ်လွတ် ခြင်းတည်း။ ပက္ခိုး = ပက္ခိုး-ဟူသည်။ အန္တာကရကံ = အတွင်း၏ မြစ်ခြင်းတည်း။ [ဒို့-ဆိုလျှင် အပြင်သူ့ ပစ်လွတ်ခြင်းကို ဆိုသည်။ ပက္ခိုး-ဆိုလျှင် အတွင်းသူ့ ပစ်သွင်းခြင်းကို ဆိုသည်။ ပ-သွေ့က အန္တာဘာဝအနက်ကိုထွန်းပြခြင်းကြောင့်တည်း။] (ကသွာ = အဘယ့်ကြောင့်နည်း ဟူမှုကား)။ ဓာတ္ထွေသူ = ဒိပံ-ဓာတ်၏ အနက်ကို။ ဗာဓိတွော = (ပ-ဟူသော အသံ့ ပုံ့က) တားမြစ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

ဟိ = သစ္စံ = မှန်၏။

ကောစီ = အချို့သော အသံ့သွေ့သည်။ ဓာတ္ထွေး = ဓာတ်အနက်ကို။ ဗာဓတေ = တားမြစ် တတ်၏။ ကောစီ = သည်။ တံ = ထိဓာတ်အနက်သူ့။ အနွေ့တွေး = အစဉ်လိုက် တတ်၏။ အညော = တပါး သော အသံ့သွေ့သည်။ တမေဝ် = ထိဓာတ် အနက်ကို ပင်လျှင်။ ဂိသသသတီ = အထူး ပြုတတ်၏။ ဇူတီ = ဤသူ့။ ဥပသာရဂုဏ် = ဥပသာရ (အသံ့) ပုံ့တို့၏၊ မြစ်ခြင်းသည်။ တိဓာ = သုံးပါးအပြား ရှိ၏။ ဇူတီ = ဤသူ့။ ဂုဏ်း = ရွေးဆရာတို့ ဆိုအပ်ပြီ။

၁ = အထူးကို ဆိုလီးအံ့။ တွေ = ဤအရှိ။ “အနုရွှေကာ မေ သာ်မယုဇ္ဈာ” တိ = အနုရွှေကာ မေ သာ်မယုဇ္ဈာ-စသာ ဥပါဟရှင်တို့။ ဗုမေ ဥပသာ့ = ဤသံ-စသာ ဥပသာရ့သွာ့ (အသချိသွာ့) တို့သည်။ ဓာတ္ထဲ့ = ဓာတ် အနက်ကို။ ဂိသေသနဲ့ နာမ = အထူးပြုသည် မည်ကုန်၏။ သာ်မယုဇ္ဈာ = စစ်ပွဲပယ် စစ်တိုက်ရှိ။ မေ = ငါ၏။ အနု-ရွှေကာ = အလိုအြိုက် လိုက်ပါဘိတောင်း စစ်သူရဲကောင်း တို့သည်။

[သာ်မ-ပုံစံဝယ် ဂါမ-ချည်း သက်သက်ဆိုလျှင် ပေါင်းဆုံး ခြင်း သာမန်ကို ဖော်၍၊ သံ-ဥပသာရနှင့် တွဲယှဉ်လိုက်သောအခါ “သာ်မ-ရိုးရိုး ပေါင်းဆုံးခြင်းမျိုး” မဟုတ်၊ “အချင်းချင်း သတ် ဖြတ်ရန် ပေါင်းဆုံးခြင်း” ဟူသော စစ်ပွဲကို ဖော်သည်။ ဓာတ္ထဲ့ဝိသေသက ဥပသာရ၏၊ ပုံစံတည်း။]

ဂိယောဂေ = ကျွေကွှေး ကင်းကွာခြင်း အနက်၌ ပုံစံကား။ ပဝါသီ = ကျွေကွှေး၍ နေသောသူ။ ။တပ္ပရေ = တို့မှတပါး (ပြုစာန်းသူ) ဟူသော အနက်၌ ပုံစံကား။ ပါစရိယာ = ဆရာ၏။ အထက်ဖြစ်သော ဆရာ။ (၀၅) ဆရာ၏ ဆရာ။ ။ဘုသတ္ထွေ = အပြင်းအထန် ဟူသော အနက်၌ ပုံစံကား။ ပဂ္ဂို ဂားယော = အလွန်အမင်း ကြီးပွားသော ကိုယ်ရှိသူ။ ။သမ္မ ဝေ = အမွန် အစဖြစ်ခြင်း အနက်၌ ပုံစံကား။ ဟိမဝန္တာ = ဟိမဝန္တာတောင်မှု။ ဂို့ = ဂို့မြစ်သည်။ ပဘာဝတိ = စ၍ ဖြစ်၏။ (၀၅) စ၍ စီးဆင်း၏။ ။တို့ဖွံ့ဖြိုးယံး = ရောင့်ရဲခြင်း အနက်၌ ပုံစံကား။ ပဟူတံ့ = ပြည့်စုံသော။ (၀၅) ရောင့်ရဲ နိုင်လောက်သော။ အနှံး = အစာ။ ။အနာဘိလေ = မနောက်ကျူခြင်း အနက်၌ ပုံစံကား။ ပသန္တံ့ = ကြိည်းလင်သော။ ဥပတံ့ = ရော့။ ။ပတ္တနေ = အောင့်တြေခြင်း အနက်၌ ပုံစံကား။ ပကိုဟိတံ့ = တောင့်တောင်သော ဝေါး။

ပရာ-သွှေ့ပါဟော အနက်နှင့် ပုံစံ

ပရာလူတိ = ပရာ-ဟူသော အသချိသွှေ့သည်။ ပရိ-
ဘာနီ = ဆုံးရှုံးယုတ်လျော့ခြင်း ဟူသော အနက်။ ပရာဇာ =
ရှုံးခြင်းဟူသော အနက်။ ဂတိ = တည်ရာ လားရာ ဟူသော
အနက်။ ပရာမ = အားထုတ်ခြင်း ဟူသော အနက်။ အာမ-
သနာဒီသူ = သုံးသပ်ခြင်းစသော အနက်တို့၌။ (ဒီသုတိ =
ထင်၏။)

ပရိဘာနီယံ = ဆုံးရှုံး ပျက်စီးခြင်း အနက်၌။ ယထာ =
ဥပါဟရုဏ် ပုံစံကား။ ပရာဘဝါ = ပျက်စီးခြင်း။ ။ပရာ-
ဇာ = ရှုံးခြင်း အနက်၌ ပုံစံကား။ ပရာဇိတောာ = ဆုံး
ရှုံးခြင်းသို့ ရောက်သောသူ။ ။ဂတိယံ = တည်ရာ လားရာ
ဟူသော အနက်၌ ပုံစံကား။ ပရာယနံ = လည်းလျောင်း ဖြို့ခို
ရာ။ ။ပရာမ = အားထုတ်ခြင်း အနက်၌ ပုံစံကား။ ပရာလူမ-
တိ = အားထုတ်၏။ ။အာမသနေ = သုံးသပ်ခြင်း အနက်၌
ပုံစံကား။ အာမသု = ကိုယ်အား ကိုယ်၌။ ပရာမသနံ = သုံးသပ်ခြင်း။

အပာ-သွှေ့ပါဟော အနက်နှင့် ပုံစံ

အပလူတိ = အပ-ဟူသော အသချိသွှေ့သည်။ အပ-
ဂတ = ကင်းခြင်း အနက်။ ဂရဟ = ကဲ့ရဲ့ခြင်းအနက်။ ဝဇ္ဇန =
ရှောင်ကွင်းခြင်း အနက်။ ပူဇာ = ပူဇော်ခြင်း အနက်။ ပ-
ဗုသာနာဒီသူ = ပြစ်မှားခြင်းအနက် အစရိုသည်တို့၌။ (ဒီသုတိ =
ထင်၏။)

အပဂတေ = ကင်းခြင်း အနက်၌။ ယထာ = ဥပါဟရုဏ်
ပုံစံကား။ အပ မာနောာ = ထောင်လွှားခြင်း ကင်းသူ။ အ
ပေတောာ = ကင်းခြင်းသို့ ရောက်သူ။ ။ဂရဟေ = ကဲ့ရဲ့ခြင်း
အနက်၌ ပုံစံကား။ အပပဇ္ဇာာ = မကောင်းသော သားရှိသူ။ ။
ဝဇ္ဇနေ = ရှောင်ကွင်းခြင်း အနက်၌ ပုံစံကား။ ဝါကိုဇာ =
ကုန်သည်တို့သည်။ အပ သာလာယ = စရ်ကို ရှောင်ကွင်း၍။

အာယန္တ = လာကုန်၏။ ။ပူဇော် = ပူဇော်ခြင်း အနက်၌
ပုံစံကား။ ဂုဏ်ပစာရှိ = ကြီးသူတိုကို ရိသေလျှော့သူ။ ။ပ-
ခုသုနေ = ပြစ်မှားခြင်း အနက်၌ ပုံစံကား။ အပရော့န္တ = ပြစ်မှား
ကုန်၏။

သံ သွေ့ပါဟာ အနက်နှင့် ပုံစံ

သံဇူတိ = သံ-ဟူသော အသချိသွေ့ပါသည်။ သမော-
ဓာန = ပေါင်းစပ်ခြင်း အနက်။ သမ္မာသမ = ကောင်းစွာ အညီ
အမျှ ဟူသော အနက်။ သမန္တဘာဝ = ထက်ဝန်းကျင်ဖြစ်ခြင်း
အနက်။ သံဂိတ် = ပေါင်းဆုံးခြင်း အနက်။ သံခေါ် = အကျဉ်း
ချုံးခြင်း အနက်။ ဘုသွေ့ = အလွန်အမင်း အပြင်းအထန်
ဟူသော အနက်။ သဟ = တက္ကဟူသော အနက်။ အပွဲ့ =
အနည်းငယ် ဟူသော အနက်။ ပဘဝ = အမွန်အစ ဟူသော
အနက်။ အသိမှုခဘာဝ = ရေးရုံဖြစ်ခြင်း အနက်။ သံဂိဟ =
ခါးမြောက်ခြင်း အနက်။ ပိုဓာန = ပိုတ်ဆို့ခြင်း အနက်။ ပုန်ပြုန-
ကရဏ = အဖန်ဖန် ပြုခြင်း အနက်။ သမို့ပါသူ = ပြည့်စုံခြင်း
အနက် အစရိုသည်တို့။ (ပိဿာတိ = ထင်၏။)

သမောဓာန = ပေါင်းစပ်ခြင်း အနက်၌။ ယထာ =
ဥ္ဓားဟရုက် ပုံစံကား။ သန္တ = စပ်ခြင်း။ ။သမ္မာသမ =
ကောင်းစွာ အညီအမျှဟူသော အနက်၌ ပုံစံကား။ သမာဓိ =
(တရာ့သောအာရုံး၌ စိတ်စောင်သိုက်တိုကို) ကောင်းစွာ အညီ
အမျှ ထားခြင်း။ (၁၅) သမာဓိတရား။ သမ္မာယွေးကွေ့ =
ကောင်းစွာ ညီမျှ (ကျေပြု့သ စသော) အပြားတို့ဖြင့် ယဉ်သော
တရား။ ။သမန္တဘာဝ = ထက်ဝန်းကျင်ဖြစ်ခြင်း အနက်၌
ပုံစံကား။ သံကိုဇ္ဈား = ထက်ဝန်းကျင် ရောဖြူးသော ဝဇ္ဇား။
သမူလွှာပနာ = ထက်ဝန်းကျင် မြောက်ပင့် ပြောဆိုခြင်း။ ။
သံဂိတ် = ပေါင်းဆုံးခြင်း အနက်၌ ပုံစံကား။ သံရှုံးမော် =
ပေါင်းဆုံးခြင်း။ ။သံခေါ်ပေး = အကျဉ်းချုံးချုံးခြင်း အနက်၌ ပုံစံ

ကား၊ သမာသော = အကျဉ်းချိုး၍ စဉ်အပ်သော သမာသ်။ ။
 ဘုသဖွေ = အလွန်အမင်း အပြင်းအထန် ဟူသော အနက်၌
 ပုံစံကား။ သာရဖွေ့ာ = ပြင်းစွာ တပ်မက်သော လောဘ။ ။
 သဟဖွေ = တက္ကဟူသော အနက်၌ ပုံစံကား။ သံဝါသော =
 အတူတက္က နေခြင်း = ပေါင်းဖော်ခြင်း။ ။အပ္ပါတွေ = အနည်း
 ငယ်ဟူသော အနက်၌ ပုံစံကား။ သမရှေ့၏ = နည်းသောအဖိုး
 နှီသော ပစ္စည်း။ (၀၅) အဖိုးခါးသော ပစ္စည်း။ ပဘဝေ =
 အမွန်အစ ဟူသော အနက်၌ ပုံစံကား။ သမ္မဝေါ = စ၍ ဖြစ်
 ခြင်း။ ။အဘိမှခဘာဝေ = ရှေးရှုဖြစ်ခြင်း၊ အနက်၌ ပုံစံကား။
 သမ္မခံ = မျက်နှာရှေးရှု။ (၀၅) တူရှု။ ။သံဂဟော = ခါးမြောက်
 ခြင်း၊ အနက်၌ ပုံစံကား။ သဂ္ဗက္ကတိ = သဗြိုဟ် ထောက်ပံ့
 ၏။ ။ပိမာနော = ပိတ်ဆို့ခြင်း၊ အနက်၌ ပုံစံကား။ သံရတံ့
 စောင့်စည်း ပိတ်ဆို့အပ်၏။ ။ပုန္ပါနကရဏေ = အဖန်ဖန်
 ပြခြင်း၊ အနက်၌ ပုံစံကား။ သန္တာဝတိ = အဖန်ဖန် ပြေးသွား
 ၏။ (၀၅) တပြောင်းပြန်ပြန် မရပ်မနား ပြေးသွား၏။ ။
 သမိုဒ္ဓယံ = ပြည့်စုံခြင်း၊ အနက်၌ ပုံစံကား။ သမ္မန္တာ = ပြည့်စုံ
 သော တရား။

အနု-သွေးဟော အနက်နှင့် ပုံစံ

အနုလုတိ = အနု-ဟူသော အသံ့သွေးသည်။ အနု-
 ဂတ = အစိုးလိုက်ခြင်း အနက်။ အနုပစ္စိန္တာ = မပြတ်ဟူသော
 အနက်။ ပစ္စာဖွေ = နောက်ဟူသော အနက်။ ဘုသဖွေ = အလွန်
 အမင်း အပြင်းအထန် ဟူသော အနက်။ သာဒိသာ = တူသည်
 ၏၊ အဖြစ် (ပုံခြင်း) ဟူသော အနက်။ ဟီန = အယုတ်အညံ့ဗို့
 ဟူသော အနက်။ တတိယွေ = တတိယာ ဂါဘတ်၏၊ အနက်။
 လက္ခဏာ = မှတ်ကြောင်းဟူသော လက္ခဏာအနက်။ ဇူဇာနှုန်း-
 တက္ကာန = တစုံတရား အထူးသို့ ရောက်သည်ကို ပြောကြားခြင်း

ဟူသော အနက်။ ဘာဂ = အန္တိအဂ္ဂ ဟူသော အနက်။ ရိစ္စာ-
ဒီသု = ရိစ္စာအစရိတ်သော အနက်တို့။ (ဒီသတိ = ထင်၏။)

အနဂတေ = ၌ ပုံစံကား။ အနွဲတိ = အစဉ်လိုက်၏။ ။
အနပ္စီနွေ = ၌ ပုံစံကား။ အနသယော = မပြတ်ကိန်း တည်
သော တရား။ ။ပိစ္စာဇွဲ = ၌ ပုံစံကား။ အနရထံ = ရထား၏။
နောက်။ ။ဘုသဇွဲ = ၌ ပုံစံကား။ အနရဇွဲ = အပြင်း
အထန် တပ်မက်သောသူ။ ။သာဒိသော = ၌ ပုံစံကား။ အန-
ရူပံ = သဘောတူသည်။ (၀၁) သင့်လျှပ်သည်။ ။ဟိနာ = ၌
ပုံစံကား။ ပညဝန္တာ = ပညာရှိသူ ဟူသမျှကိုသည်။ အန
သာရိပုံစံ = အရှင်သာရိပုံဖြေအောက် ယုတ်ညံ့ကုန်၏ = အရှင်
သာရိပုံဖြေလောက် ပညာ မတတ်ကြကုန်။ ။ကတိယဇွဲ =
၌ ပုံစံကား။ သေနား = စစ်တပ်သည်။ နဒ္ဒံ အနု = ပြစ်နှင့်
ဘက္ဗာ။ အဝသိတာ = သာဂေါ်စပ်၍ တည်၏။ ။လက္ခဏေ = ၌
ပုံစံကား။ ရိုး = လျှပ်စစ်သည်။ ရုက္ခံ အနု = သားပင်၌။
ရိုးတွေတောက်ပ၏။ ။အိုအိုနှင့် တက္ကာနေ = ၌ ပုံစံ
ကား။ အော်အော် = သည်။ မာတရုံ အနု = အမိ အပေါ်၌။
သာရု = ကောင်း၏။ ။ဘာဂ = ၌ ပုံစံကား။ ဇွဲ = ၌
ပစ္စည်းအစဉ်။ မံ အနု = ငါ၏။ အန္တိဝေရ ဖြစ်သေား။ ပံ့
အကြောင် ဝိုးသည်။ သိယာ = ရှိရာ၏။ တံ့ = ထိုပစ္စည်းဂုံး။
ဒီယတူ = ပေးအပ်စေသတည်း။ (၀၁) ပေးလော့။ ။ရိစ္စာယံ =
ရိစ္စာအနက်၌ ပုံစံကား။ စန္တာ = လသည်။ ရုက္ခံ ရုက္ခံ အနု =
သစ်ပင်တိုင်း သစ်ပင်တိုင်း၌။ ရိုးတွေတောက်ပ၏။ ။ရိုးလင်း
တောက်ပ၏။

အဝ-သွေးပေါ် အနက်နှင့် ပုံစံ

အဝအိုတိ = အဝ-ဟူသော အသချိသွေးပေါ်သည်။ အခေါ-
ဘာဂ = အောက်အန္တိ (အောက်ပိုင်း) ဟူသော အနက်။ ရိ-
ယောဂ = ကျွောင်းမြှင်း ဟူသော အနက်။ ပရိဘဝ = မထိမ့်

မြင် ဟူသောအနက်။ ၉၁နန = သိမြင်းဟူသောအနက်။ နိစ္စယ = ဆုံးဖြတ်ခြင်း ဟူသော အနက်။ ဒေသ = အရပ်ဟူသော အနက်။ ထော်သီသု = ခိုးမြင်း အစရှိသော အနက်တို့။ (ဒီသီတိ = ထင်၏။)

အမောဘရေ = အောက်အဖွဲ့ (အောက်ပိုင်း) ဟူသော အနက်၌ ပုံစံကား။ အဝက္ခိုလ္ာစက္း = အောက်သို့ ခုအပ်သော မျက်လွှာရှိသူ။ ။ရိယောရေ = ၌ ပုံစံကား။ အဝကောကိုလံ = ဥဉြိုင်မှ ကင်းသော။ (၀၈) ဥဉြိုင်သည် စွန့်ပစ်အပ်သော။ ဝန် = တော့။ ။ပရိဘဝေ = ၌ ပုံစံကား။ အဝ၉၁နန = မထိမ့်မြင် သိမြင်း။ (၀၈) အညံ့ဟူ၍ အသိအမှတ်ပြုမြင်း။ အဝ မည်တိ = မထိမ့်မြင် သိ၏။ ပြု၏ = အထင်သေး၏။ ။၉၁န-နေ = ၌ ပုံစံကား။ အဝဂ္ဗ္ဗတိ = သိ၏။ ။နိစ္စယ = ၌ ပုံစံကား။ အဝ ဓာရလံ = ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ ။ဒေသ = ၌ ပုံစံကား။ အဝ ကာသော = အရပ်ငှာနာ။ ။ထော် = ခိုးမြင်း အနက်၌ ပုံစံကား။ အဝဟာရေ = ခိုးယူမြင်း။

ဉြိုင်-သွေ့ဗြို့ဟောသော အနက်နှင့် ပုံစံ

ဉြိုင်တိ = ဉြိုင်-ဟူသော အသံ့သွေ့ဗြို့သည်။ ဉြိုင်ရေ-ဟက = ဆင်းသက်မြင်း အနက်။ နိဟရကေ = ဖြုတ်ပယ်မြင်း အနက်။ သူ့အာရို့သု = စင်ကြယ်မြင်း အစရှိသော အနက်တို့။ (ဒီသီတိ = ထင်၏။)

ဉြိုင်ဟကေ = ၌ ပုံစံကား။ ပါသာဒါ = ပြာသာ၏မှု။ ဉြိုင်ရေဟတိ = ဆင်းသက်၏။ ။နိဟရကေ = ၌ ပုံစံကား။ ဉြိုင်မှုလွှာပါဟနော = ဖြုတ်ပယ်အပ်သော (ချုတ်အပ်သော) ဖိန်ရှိသောသူ။ (၀၈) ဖိန် မစီးသူ။ ။သူ့ထိုး = ၌ ပုံစံကား။ ဉြိုင်ဘိုံ = ဖြူစင်သော ဝါး။

နိ-သွေ့ကြောသော အနက်နှင့် ပုံစံ

နိဇ္ဇတိ = နိ-ဟူသော အသချက္သွေ့သည်။ နိသေသ = အကြိုင်းမရှိ (အကြိုင်းမှု) ဟူသော အနက်။ နိဂုတ် = ကင်းခြင်း ဟူသော အနက်။ (၀၁)ထွက်ခြင်းဟူသောအနက်။ နိဟရဏ = အသီးထုတ်ခြင်းဟူသောအနက်။ အနောက်ပဝေသန = အတွင်းသို့ သွင်းခြင်း ဟူသော အနက်။ အဘာဝ = မရှိ ဟူသော အနက်။ နိသေဓန = တားခြင်းဟူသော အနက်။ နိကွန် = လွှတ်မြောက် သည် ဟူသောအနက်။ ပါတုဘာဝ = ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းဟူသော အနက်။ အဝဓာရဏ = ဆုံးဖြတ်ခြင်း ဟူသော အနက်။ ဂါဘ-ဇန = ဝေဖန်စိတ်ဖြာခြင်း အနက်။ ဥပမာ = နှုန်းယဉ်ခြင်း အနက်။ ဥပဓာရဏ = ရူးစမ်းခြင်း အနက်။ အဝသာန = အပြီးအဆုံး ဟူသော အနက်။ ဆေက = လိမ္မာသည် ဟူသော အနက်။ နိဟရဏ = ဖယ်ရှားခြင်း ဟူသော အနက်။ အာ-ဝရဏာဒီသူ = ပိတ်ပင်ခြင်းအစရှိသော အနက်တို့။ (ဒီသာတိ = ထင်၏။)

နိသေသ = ၌ ပုံစံကား။ နိရှုစိုး = အကြိုင်းမရှိ (အပြည့် အစုံ) ဆုံးခြင်း။ ။ နိဂုတ် = ၌ ပုံစံကား။ နိဂုတ်လေသော = ကိုလေသာ ကင်းသောသူ။ နိယျာတိ = (သံသရာမှ) ယွက် မြောက်၏။ ။ နိဟရဏ = ၌ ပုံစံကား။ နိခွဲရဏ = အသီး အခြား ထုတ်ဆောင်ခြင်း။ ။ အနောက်ပဝေသန = ၌ ပုံစံကား။ နိခါတာ = မြေအတွင်းသို့ တူးမြှုပ်အပ်သောတိုင်။ ။ အဘာ-ဝ = ၌ ပုံစံကား။ နိမ္မကိုကံ = ယင်ကောင်မရှိသော အစာ။ ။ နိသေဓန = ၌ ပုံစံကား။ နိဝါရေတိ = တားမြှုပ်၏။ ။ နိကွ-နောက် = ၌ ပုံစံကား။ နိမ္မဘန် = တဏောမှ လွှတ်မြောက်သော တရား (နိမ္မဘန်)။ ။ ပါတုဘာဝ = ၌ ပုံစံကား။ နိမ္မတံ့ = ဖန်ဆင်းအပ်သောရှုပ်တု။ [ဤ၏ သွေ့နိတိအလို “ပါတုကမ္မာ” သာ သင့်၏။ အကြောင်းကား နိမ္မတဟူသည် နိဂုရာက မရှိ

သည်ကို ရှိအောင် ပြလှုပြင်းကြောင့်တည်း။ နိတိသူဇ္ဈ-၃၆၇-နာ။ ။အဝစာရဏေ = ၌ ပုံစံကား။ နိစ္ဆော = ဆုံးဖြတ်ပြင်း။ ။ဂါဘဇ္ဇနေ = ၌ ပုံစံကား။ နိခြေသော = အကျယ် ၈၀ ဖန်၍ ပြပြင်း။ ။ဥပမာယံ = ၌ ပုံစံကား။ နိဘသုနံ = ညွန့်မြှုပ်အပ်သောပုံစံ။ ။ဥပစာရဏေ = ၌ ပုံစံကား။ နိသာမနံ = ရူးစ်း ဆင်မြှင်ပြင်း။ ။အဝသာနေ = ၌ ပုံစံကား။ ။နို့တံ = ပြီးဆုံးပြီး။ ။ဆေကေ = ၌ ပုံစံကား။ နိပုကော = လိမ္မာသောသူ။ ။နိဟရဏေ = ဖယ်ရှားမြှင်း၌ ပုံစံကား။ နိဟရတိ = ဖယ်ရှား၏။ လူသု = လူ-သရကို။ ဒီသော = ၌-ဒီယပြု။ အဝရဏေ = ၌ ပုံစံကား။ နိဝရကံ = (ရာန် မဂ်ဖိုလ်တိုကို) တားမြစ် ပိတ်ပင်တတ်သော တရား။

[၌အနာဝယ် ဥပသာရပုဒ် နှစ်ဆယ်ကို ဆိုဖြံ ကရွည်းကျမ်း၌ အဲ-ဥပသာရ မပါရှိ၊ အဝ-ဥပသာရကို ၌-ပြု၍ “၌နေဟတံ” စသည် ပြီးစေသည်။ မေဘာလ္လာန်ကျမ်း၌ နိ-ဥပသာရ မပါရှိ၊ နိ-၌ ဒီယပြု၍ “နိဟရတံ” စသည် ပြီးသည်။ (အထူး သတ္တိပြုပွဲယ်)။

ထိုပြင် နိဝရကံ-ပုံ၌ နိ-၏။ လူ-သရကံ၌ ၌ကျမ်းအလို ၌-ဒီယပြု၍ ပြီးသည်။]

ဗုံ-သွေ့ပါဟော အနက်နှင့် ပုံစံ

၃ လူတိ = သည်။ အသောဘဏ် = မတင့်တယ်မြှင်းအနက်။ အဘာဝ=မရှိမြှင်း အနက်။ ကုန္တိတ = စက်ဆုပ်အပ်သည် ဟူသော အနက်။ အသမီဒ္ဒ=မပြည့်စုံမြှင်း အနက်။ ကိုစ္ဆ = ပင်ပန်းဆင်းရမြှင်း ဟူသော အနက်။ ဂီရှုပတာဒီသူ=ဖောက်ပြန်သော အဆင်းရှိမြှင်း အဓရှိသော အနက်တို့။ (ဒီသုတိ = ထင်၏။)

အသောဘဏ် = ၌ ပုံစံကား။ ခုဂ္ဂန္တာ = မတင့်တယ်သော (မကောင်းသော) အနဲ့။ ။အဘာဝ = ၌ ပုံစံကား။ ခုံ့ကိုကံ = အစာထမင်း မရှိမြှင်း။ (၀၂) ငတ်မွတ် ခေါင်းပါး

ခြင်း။ ။ကုန္တ္တတေ = ၌ ပုံစံကား။ ၃က္မား = စက်ဆုပ်ဖွယ်ရာ
ပြုအပ်သောအမှု။ (၀၁) ၃က္မား အာပတ်။ ။အသမိန္ဒိယံ=၌
ပုံစံကား။ ၃သုသယံ = ကောက်စပါးတို့၏ မပြည့်စုံခြင်း။ (၀၁)
ကောက်စပါး ညံ့ဖျင်းခြင်း။ ။ကိုစွဲ = ၌ ပုံစံကား။ ၃က္မာရံ=
ပင်ပန်းစွာ ပြုအပ်သောအမှု။ (၀၁) ပြုရန် ခယုဉ်းသောအမှု။ ။
၃ရှုပတာယံ = ၌ ပုံစံကား။ ၃မွဲဆွော = ရုပ်အဆင်း မလှသူ။
(၀၁) အရုပ်ဆိုးသူ။ ၃မွဲခေါ် = မျက်နှာ မလှသူ။

ပိ-သွေ့ဗော အနက်နှင့် ပုံစံ

၈ ဗုတ္တ = ၈-ဟူသော အသချုပ်သွေ့ဗော။ ၈-သေသ =
အထူးဟူသော အနက်။ ၈၇၉ = အထူးထူး အပြားပြား (အမျိုး
မျိုး) ဟူသော အနက်။ ၈ရွှေ = ဆန့်ကျင်ဘက် ဟူသော အနက်။
၈ဂတ = ကင်းသည် ဟူသော အနက်။ ၈ယောဂ = မယုဉ်
ဟူသော အနက်။ ၈ရှုပတာဒီသူ = အရုပ် အဆင်း ဖောက်ပြန်
ခြင်း အစရိုသော အနက်တို့။ (ဒီသုတေ = ထင်၏။)

၈သေသေ = ၌ ပုံစံကား။ ၈မှုတ္တ = အထူးသဖြင့် (ကိုလေ
သာတို့မှ) လွတ်ခြင်း။ (၀၁) အရဟတ္တဖိုလ်။ ၈သိဒ္ဓော=အထူး
စင်ကြယ်သောသူ။ ။၈၇၉၈=၌ ပုံစံကား။ ၈မတိ=အမျိုးမျိုး
မှတ်ထင်ခြင်း။ (၀၁) ယုံမှားခြင်း။ ။၈ရွှေခွွေ=၌ ပုံစံကား။ ၈-
၀၂၈၅=ဆန့်ကျင် စကား ပြောကြားခြင်း။ ။၈ဂတေ=၌ ပုံစံ
ကား။ ၈မလံ=အည်စာကြေးကင်းသောဝါး။ ။၈ယောဂ=
၌ ပုံစံကား။ ၈ပုံယွော=မယုဉ်သော တရား။ ။၈ရှုပတာယံ=
ဖောက်ပြန်ခြင်း အနက်၌ ပုံစံကား။ ၈ရှုပေါ် = အရုပ် အဆင်း
ဖောက်ပြန်သောသူ။

အမိ-သွေ့ဗော အနက်နှင့် ပုံစံ

အမိုတ္တတိ=အမိ-ဟူသော အသချုပ်သွေ့ဗော။ အမိက=
အလွန်အကဲ ဟူသော အနက်။ ဗုသာရ .. အစိုးရခြင်း ဟူသော

အနက်။ ဥပရိဘာဂ = အထက်အဖို့ (အထက်ပိုင်း) ဟူသော အနက်။ အမိဘဝန = လွမ်းမိုးခြင်း ဟူသော အနက်။ အဲ့ဗာယန = သင်ကြား ရွတ်အံခြင်း ဟူသော အနက်။ အမို့ဗာန = ဆောက် တည်ခြင်း ဟူသော အနက်။ နိုစ္စယ = ဆုံးဖြတ်ခြင်း ဟူသော အနက်။ ပါပုဏနာဒီသူ = ရောက်ခြင်း အစရိသော အနက်တို့။ (ဒီသုတီ = ထင်၏။)

အမိကေ = ၌ ပုံစံကား။ အမိသီလံ = လွန်ကဲသော သီလံ။ ။ ဗုသာရေ = ၌ ပုံစံကား။ အမိပတီ = အရှင်သခင် အကြီးအမှုး။ ပဋိဌာလာ = ပဋိဌာလတိုင်းသားတို့သည်။ အမိ မြှေ့ဗွားတွေ = မြှေ့ဗွားတ်မင်းဟူသော အစိုးရသူ ရှိကုန်၏။ ။ ဥပရိဘာဂေ = ၌ ပုံစံကား။ အမိရောဟတီ = အထက်သို့ တက်၏။ ပထဝီ° အမိ = မြေထက်၌။ သေသုတီ = အိပ်ရလတ္တံ။ ။ အမိ ဘဝနေ = ၌ ပုံစံကား။ အမိဘဝတီ = လွမ်းမိုး၍ ဖြစ်၏။ ။ အဲ့ဗာယနေ = ၌ ပုံစံကား။ ချာကရကံ = သွားကျမ်းကို။ အမိကေ = ရွတ်အံ သင်ယူ၏။ ။ အမို့ဗာနေ = ၌ ပုံစံကား။ ဘူမိကမ္မာဒီ° = မြေလှုပ်ခြင်း အစရိသည်ကို။ အမို့ဗာတီ = ဆောက်တည်၏။ ။ နိုစ္စယ = ၌ ပုံစံကား။ အမိမောက္ခာ = ဆုံးဖြတ်တတ်သော(အမိမောက္ခာ) စေတသိက်။ ။ ပါပုဏနေ = ၌ ပုံစံကား။ ဘောဂက္ခာ့ဗုံး = စည်းစိမ်အစုံကို။ အမိဂါးစ္စတီ = ရှု၏၊ ရောက်၏။

အပိ-သွားကျော အနက်နှင့် ပုံစံ

အပို့ဗုံး = သည်။ သွားဘဝနာ = ချိုးမွမ်းခြင်း + ချိုးမြှောက် ခြင်း အနက်။ အပောက္ခာ = ငဲ့ကွက်ခြင်း အနက်။ သမုဒ္ဓယ = ပေါင်းစည်းခြင်း အနက်။ ဂရဟ = ကဲ့ရဲ့ခြင်း အနက်။ ပွဲ့ဗာ-ဒီသူ = မေးခြင်း အစရိသော အနက်တို့။ (ဒီသုတီ=ထင်၏။)

သွားဘဝနာယံ = ၌ ပုံစံကား။ ဒီဇွဲသူ = နတ်၌ ဖြစ် ကုန်သော့။ ကာမေသူ အမိ = ကာမတရားတို့၏သော်လည်း။

မေရမိ=မြင်းမို့ရတော်မင်းကိုသော်လည်း။ ရန်ရို့န္တာ=ထွင်းဖောက်၍။ ဂဲစ္းယျ=သွားနိုင်ရာ၏။ ။အပေါက္ဌာယံ=၌ ပုံစံကား။ အယမို့ မေ့ဗာ=၌အာပတ်သည်လည်း။ အ နိုင်ယတော်=မမြှုံး။ ။သမုတ္မယော်=၌ ပုံစံကား။ ဇူတိပို့=၌အကြောင်းကြောင့်လည်း။ အရဟံ့=အရဟန် မည်တော်မူပါပေ၏။ အနှစ်မြှုံး=အူမကိုသော် လည်းကောင်း။ အနှစ်ရဏီမြှုံး=အူသိမ်ကိုသော် လည်းကောင်း။ အာဒါယ်=ယူဆောင်၍။ ။ဝရေ-ဟော=၌ ပုံစံကား။ ပလ္လိုတက်=ပညာရှိယောင် တူစွာဆောင်သည့် အမောင်သူယုတ်။ အမှာ့ကံ အပို=ငါတို့အားသော်မှ လည်း။ ။ပခြေ=၌ ပုံစံကား။ ဘန္တော်=အရှင်ဘုရား။ ဘိက္ဗ်=ဆွမ်းကို။ လဘို့ထွေ အပို=ရုပြီးပါပြီလောာ။

အတိ-သွှေ့ဟော အနုက်နှင့် ပုံစံ

အတိဇ္ဈိုတိ =၊ သည်။ အတိဇ္ဈိုမန် = ကျော်လွန်ခြင်းအနက်။ အတိဇ္ဈိုနှဲ =လွန်ပြီးသော အနက်။ အတိသယ =၊ ကဲလွန်ခြင်း အနက်။ ဘုသွောဒီသူ =၊ ပြင်းထန်ခြင်း အနက် အစရှိသည်တို့။ (ဒိသုတေ=ထင်၏)

အတိဇ္ဈိုမနေ =၌ ပုံစံကား။ အမေ့ဟို =၊ ငါတို့ထက်။ အတိရောစတိ=ကျော်လွန်၍ (သာလွန်၍) တင့်တယ်၏။ အတိ-တော်=ကျော်လွန်ခဲ့ပြီးသော တရား။ (၁၅) အခါ။ ။အတိ-ဇ္ဈိုနော်=၌ ပုံစံကား။ အစွဲနှဲ =ပျက်စီးခြင်း သဘောကို လွန်သောတရား။ (၁၅) မပျက်စီးသော တရား။ (၁၅) နိုဗ္ဗာန်။ ။ အတိသယော် =၌ ပုံစံကား။ အတိကုသလော် =လွန်လွန်ကဲကဲလိမ့်သူ။ ။ဘုသွော် =၌ ပုံစံကား။ အတိကောဓော =၊ (အတိကောဓော)ော်= ပြင်းစွာ အမျက်ထွက်ခြင်း။ အတိဝါဒ္ဓိ =၊ သသမမ မိုးရွာခြင်း =လေးလဆက်တိုက် မိုးရွာခြင်း။ [အတိ-ဝါဒ္ဓိ-ဟု မရှိသင့်၊ နိုတိသူဗ္ဗာ-ရုံး-မျက်နှာ။]

သု-သွေ့ဂေါ် အနက်နှင့် ပုံစံ

သူဇူတိ = သည်။ သောဘဏ် = ထင့်ဝါယီခြင်း အနက်။
 သူဇ္ဈာ = နက်ငါးစွာ ဖူးသာ အနက်။ သူဇ္ဈာ = မူးအောက် ပြောနိုင်သော အနက်။ သို့၌ = ပြုသုရံခြင်း ဟူသော အောက်။
 သူဇ္ဈာအောင် = ချမ်းသာ လွယ်ကူခြင်း အနက် အာစိုသည်တူး။
 (ဒီသုတိ = ထင်၏။)

ဓာတ်ကော် = ၍၌ ပုံစံကား သူဝန္တာ = တင့်ဘယ်
 ကော်ပါးမှန်သော အနဲ့။ ။သူဇ္ဈာ+သမ္မာ အဖွဲ့သူ = လူ၌ ပုံစံ
 ကား သူဇ္ဈာ = ကောင်းစွာ။ ဂတော် = ဤသွားတော်မူမဲ့။
 (ဇူတိ = ထို့ကြောင့်) သူဝန္တာ = သူဝန္တ မည်တော်မူ၏။
 သူဇ္ဈာ = မဖောက် မပြောနိုင်။ ဂတော် = (သစ္စာဆေးယူ မွေးအပုံ
 အလုံးခုံကို အကုန်အစင်) သိမ်းတော်မူ၏။ နှုတ်ပါး = ၅၌
 အကြောင်းကြောင့်လည်း။ သူဝန္တာ = သူဝန္တ မည်တော်
 မူ၏။ ။သို့၌ယံ=၍၌ ပုံစံကား။ သုတေသန = ထမင် အောင်
 မြှုပ်နှံခြင်း၊ (၀၁) သာယာဝပြော အသာဝါအူးခြင်း၊ ။
 သူဇ္ဈာ = ၍၌ ပုံစံကား။ သူကရော = ချမ်းသာသွေ့း ပြုအပ်
 အောဘရား၊ (၀၁) ပြုရန် လွယ်ကူနသာ တော်း။

ဦ-သွေ့ဂေါ် အနက်နှင့် ပုံစံ

ဥဉ်တိ = သည်။ ဥရွာ = တော်ခြောင်းပုံရသာ အနက်။
 ဥခွက္မွေ = အထက် အမူဟူသော အနက်။ ပစာအာ = အခြောင်း အခြောင်း
 ဟူသော အနက်။ ပိယောဂ = ပယ်ဗုံးဟူသော အနက် သုန္တဝါး =
 အခြောင်းခြောင်းဟူသော အနက်။ အဗွဲလာဘ = ထို့တဲ့ ငြောက်
 ရခြင်းဟူသော အနက်။ သုဇ္ဇာ-စွမ်းနိုင်ခြင်း ဟူသော အနက်
 သရုပ် ကထနားသူ = သရုပ်ကို အကျော် ပြောသွေ့းခြင်း အင့်
 သော အနက်တို့၌။ (ဒီသုတိ = ကင်၏။)

ဥရွာတော် = ၍၌ ပုံစံကား။ ဥရှုံးတိ = အထက်သို့ တော်၏။
 ဥခွက္မွေ = ၍၌ ပုံစံကား။ အသာသနာ = ထို့နေရာမှာ။ ဥခွဲခေါ်ဘာ -

အထက်၌ ရုပ်တည်သူ။ (၀၁)ထသူ။ ဥက္ခာပေါ့ = အထက်သို့ ပစ်
မြောက်ခြင်း။ ။ပဓာနေ=၌ ပုံစံကား။ ဥဇ္ဈမော=မြတ်သောသူ။
လောကုတ္ထရော=လောကထက် မြတ်သောတရား။ ။ဂယာ-
ဂေ=၌ ပုံစံကား။ ဥဗွာသိတော = ကွဲကွင်း ခွဲခွာ၍ နေသော
သူ။ သန္တဝေ=၌ ပုံစံကား။ ဥဗ္ဗ။ တော = စ၍ ဖြစ်သည်။ ။
အတ္ထလာဘော=၌ ပုံစံကား။ ဉာဏ်=ဉာဏ်သည်။ ဥပ္ပါး=ဖြစ်ပြီ။
[ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်းဟူသည် ဉာဏ်ကို ရခြင်းတည်း]။ ။သုတ္တိယံ=
၌ ပုံစံကား။ ဂန္း=သွားခြင်းငှာ။ ဥသုဟတိ=စွမ်းနိုင်၏။ ။
သရုပကထနေ=၌ ပုံစံကား။ သုတ္တိ=ပါတီမောက်ကို။ ဥဒ္ဓသတိ=
ပြု။ (၀၁) သရုပဖော်၍ အကျယ် ရှုတ်ဆို၏။

အဘိ-သွှေ့ပါဟာ အနုက်နှင့် ပုံစံ

အဘို့တိ = သည်။ အဘိမှုခဘာဝ (အဘိမှုခါဘာဝ)=
မျက်နှာတူရှု ရေးရှုဖြစ်ခြင်း အနက်။ ဂိသို့ = အယူးအကဲ
ဟူသော အနက်။ အမိုက် = အလွန်အကဲ ဟူသော အနက်။
ဥခွက္မ္မ = အထက် အမူဟူသော အနက်။ ကုလ = အမျိုး
ဟူသော အနက်။ သာရုပွှဲ = အဆင်းလှုခြင်း အနက်။ ဝန္တနာ =
ရှိခိုးခြင်း အနက်။ လက္ခဏီ+စွဲန္တူတက္ခာန + ဂိန္တာသီသူ =
လက္ခဏီအနက် + လူလွှာန္တူတက္ခာနအနက်+ဂိန္တာအနက် အစ
ရှိသည်တို့။ (ဒီသုတိ = ထင်၏။)

အဘိမှုခဘာဝ = ၌ ပုံစံကား။ အဘို့တူမတိ = ရှေ့သို့
တက်၏။ (၀၁) မျက်နှာရေးရှု တူရှုသွား၏။ ။ဂိသို့ငွေ့ =
၌ ပုံစံကား။ အဘိမေ့မွှာ = သုတ္တိပါဋ္ဌာတိက ထူးကဲသော
တရား။ (၀၁) အဘိမေ့မွှာ။ ။အမိုက် = ၌ ပုံစံကား။ အဘိ-
ဝသုတိ = အလွန် ခိုးရှာ၏။ (၀၁) ခိုးသ၏။ ။ဥခွက္မ္မ =
၌ ပုံစံကား။ အဘိရုဟတိ = အထက်သို့ တက်၏။ ။ကုလ=
၌ ပုံစံကား။ အဘိဇာတော = အမျိုးနှယ်ဇာတ် မြတ်သော
သူ။ ။သာရုပွှဲ = ၌ ပုံစံကား။ အဘိရုပေါ့ = အဆင်းလှုသူ။ ။

ဝန္တခု = ၏ ပုံစံကား၊ အဘဝါဘတိ = ရှိခိုး၏၊ ။လက္ခဏာ-
ဒီသူ = လက္ခဏာအနက် အဆိုသည့်တို့ ပုံစံကား၊ ပုဂ္ဂမသမံ=
ရွှေ-ဖြို့သော အနဲ-သွေးနှင့် တူ၏။

ပတီ-သွေးသော အနက်နှင့် ပုံစံ

ပတိလှတိ = သည်။ ပဋိဂတ် = (လူမြို့မှ အောက်)ရောက်
ခြင်းဟူသော အနက်။ ပဋိလောမ = အပြန်ဟူသော အနက်။
ပုံစံ = ဂိုယ်စားဟူသော အနက်။ ပဋိဘိန် = အစားပေး
ခြင်းဟူသော အနက်။ နှိမ်သော = တားမြစ်ခြင်း ဟူသော အနက်။
နံပွဲနဲ့နဲ့ = ဆုတ်နှင့်ခြင်း ဟူသော အနက်။ သာဦးသူ = အတူ
ဟူသော အနက်။ ပဋိကရဏ = အတုံးမြို့ခြင်း ဟူသော အနက်။
အေးဘိန် = ယူခြင်း ဟူသော အနက်။ ပဋိမဗာဓ = ထို့ထွင်း၍
သိခြင်း ဟူသော အနက်။ ပဋိစွဲ = စွဲခြင်းခြင်း ဟူသော အနက်။
လက္ခဏာထွေနဲ့တက္ခာန = လက္ခဏာအနက် + လွှာထွေနဲ့တက္ခာန
အနက်။ ဘာဂ = အဖွဲ့အစုံဟူသော အနက်။ ဂီးစွားနှုန်း = ပို့စွာ
အဆိုးသော အနက်တို့။ (ဒီသော် = ထင်၏)

ပဋိဂတ် = ၏ ပုံစံကား။ ပစ္စာ့ = (စက္ခ-စသော လူမြို့မှ
အောက်) ရောက်သောဝါယွှေ့။ ။ပဋိလောမ = ၏ ပုံစံကား။
ပဋိခသာတံ့ = ရေအယဉ်မှ အပြန် ရေဆန်။ (၀၁) ရေသာ။ ။
ပဋိနံပို့ = ၏ ပုံစံကား။ အာစရိယတော့ ပတီ = ဆရာ၏
ဂိုယ်စား။ သိသော့ = တပည့်သည်။ ။ပဋိဘိန် = ၏ ပုံစံ
ကား။ တေလွှားကသူ = ဆိုကို အလိုရှိသူအား။ ယတ် ပတီ =
ထောပတ်၏ အစား။ ဘေးတို့ = ဆိုကို ပေး၏။ နှိမ်သော့ =
၏ ပုံစံကား။ ပဋိသော့တို့ = တားမြစ်၏။ ။နိုဝင်းနေ့ = ၏
ပုံစံကား။ ပဋိလွှားမတို့ = နောက်သို့ ဆုတ်၏။ ။သာဦးသူ =
၏ ပုံစံကား။ ပဋိရှုပကံ့ = အတုံး၊ (၀၁) အလားတုံး၊ (၀၁)
ရှုပ်သူ။ ။ပဋိကရဏ = ၏ ပုံစံကား။ ပဋိဘာရော = ကုစ်
ခြင်း။ (၀၁) ကျေးဇူးဆုံးခြင်း။ ။အာဘိန် = ၏ ပုံစံကား။

ပဋိဂဏာတိ = ခံယူ၏။ ။ပဋိမောဓေ = ၌ ပုံစံကား။ ပဋိ-
ဝေဓေ = ထိုးထွင်း၍ ၁၅၆၈။ ။ပဋိဇ္ဈာ = ၌ ပုံစံကား။
ပစ္စယော = ခွဲ၍ ဖြော်ယည်။ ။လက္ခဏာဒီသု = တို့။ ပရီမ-
သမ = ရွှေးဖြစ်သော အနု-သွေ့နှင့် တူ၏။

[“ပစ္စက္ခာ” ပုံစံဝါ “ပစ္စက္ခာ” ဟူ၍ အက္ခ-သွေ့သည်
မျက်စိ-စသော ကူးနှေ့တို့ကို ဖော၏။ ထိုကူးနှေ့တို့ပင် မျက်စိ-
ဟူ၍ ချုံး၍ ခေါ်ပြန်၏။ ကူးနှေ့မှ အောက် ရောက်လာသော အာရုံး
တို့ပင် “မျက်စိမှ အောက်” ရောက်လာသောဝတ္ထု၊ တော် ရွှေ
လျော၍ “မျက်မျှာက်” ရောက်လာသောဝတ္ထု-ဟူ၍ ခေါ်ဆို၏။
ပျက်စိမျှအောက်၊ မျက်စိ မျှာက်၊ ပျက်မျှာက်“ယင္း” ခေါ်။]

ပရီ-သွေ့ဟော အနက်နှင့် ပုံစံ

ပရီလူတိ = သည်။ သမန္တတောဘာဝ = ထက်ဝန်းကျင်
၏။ အဖြစ် ဟူသော အနက်။ ပရီဇ္ဈာဒ = အပိုင်းအခြား ဟူသော
အနက်။ ဝဇ္ဇန = ရွှောင်ကြို့မြင်း ဟူသော အနုက်။ အာလိုရန် =
ပွဲပိုက်မြင်း ဟူသော အနက်။ နိဝယန = ဝတ်မြင်းပူသော
အနက်။ ပူဇာ = ပူဇော်မြင်း ဟူသော အနက်။ ဘောဇာန် =
ကျွေးမွေးမြင်း ဟူသော အနက်။ အဝဇာနန = မထိမ့်မြင်မြှင်း
ဟူသော အနက်။ ဒေါသက္ခာန = အပြုံးပြောမြင်း ဟူသော
အနက်။ လက္ခဏာဒီသု = လက္ခဏာအနက်-အစရှိသည်တို့။
(ဒီသုတိ=ထင်၏။)

သမန္တတောဘာဝ = ၌ ပုံစံကား။ ပရီလူတာ = ထက်
ဝန်းကျင် စောင့်ရှောက်အပ်သည်။ (၀၁) ဝန်းရုံအပ်သည်။ ။
ပရီဇ္ဈာဒ = ၌ ပုံစံကား။ ပရီညေယံး=နှင်းခြား၍ သိအပ်သော
တရား။ ။ဝဇ္ဇန = ၌ ပုံစံကား။ ပရီဟရတိ=ရွှောင်ကြို့၏။ ။
အာလိုရန် = ၌ ပုံစံကား။ ပရီသုဇာတိ = ပွဲပိုက်၏။ (၀၁)
လည်ဖက်၏။ ။နိဝယန = ၌ ပုံစံကား။ ယော = အကြံ
သူသည်။ ဝတ္ထံ = အဝတ်ကို။ ပရီ ဒေါသုတိ=ဝတ်ရုံလတ္ထံ။ ။

ပူဇာယံ=၌ ပုံစံကား။ ပရိ စရိယာ=ရှိသေစွာ မြို့ လုပ်ကျွေး
ခြင်း။ ။ဘောဇ္ဈာန်=၌ ပုံစံကား။ ဘိက္ခာ=ရဟန်းကို။ ပရိ
ရသာဒီ=မြို့ကျွေးမွေး၏။ ။အဝေဇာနာန်=၌ ပုံစံကား။ ပရိ
ဘဝဘို=လွမ်းမိုး၏။ ။ဒေါသကွာန်=၌ ပုံစံကား။ ပရိ-
ဘာသာဘို=ရေရှတ်၏။ (၀၁) အပြိုပြော၏။ ။လက္ခဏာ-
ဒီသူ=ဘွဲ့၌ ပုံစံကား။ ဂို့=သည်။ ရုက္ခာ ပရိ=သစ်ပင်ဆောင်။
ဂို့နှောဘတေ=ထွန်းတောက်ပ၏။ လွှာဖို့ = ဤသူ အစုရိ
သည်ဘည်း။

ဥပ-သွေ့ပြော အနက်နှင့် ပုံစံ

ဥပဉ္စတိ=သည်။ ဥပဂမန = ချဉ်းကပ်ခြင်း အနက်။
သမီး = အနီးဟူသော အနက်။ ဥပပတ္တိ = ရောက်ခြင်း (၀၁)
အသင့် ယုတ္တိဟူသော အနက်။ သာဒီသူ = တူသည်၏၊ အဖြစ်
(တူဖြင်း) ဟူသော အနက်။ အမိက = အပိုအလွန် ဟူသော
အနက်။ ဥပရိဘာဝ = အထက်၌ ဖြစ်ခြင်း ဟူသော အနက်။
အနသန = အစာ မစားခြင်း အနက်။ ဒေါသကွာန် = အပြို
ပြောခြင်း အနက်။ သညှာ = အမည်သညာ ဟူသော အနက်။
ပုံစွဲက္ခာ = ရွှေးဦးပြောခြင်း အနက်။ ပူဇာ = ပူဇော်ခြင်း ဟူသော
အနက်။ ဂုံးကားရ = မှတ်ယူအပ်သော အခြင်းအရာဟူသော
အနက်။ ဘုသော်ဘို့သူ = အလွန်အမင်း အပြိုးအင်္ဂါးဟူသော
အနက်-အဖြိုသည်တို့။ (ဒီသုတေ = ဂျင်အောင်)

ဥပဂမနော = ၌ ပုံစံကား။ ဦးသီး၌ = ထုတေနောသော
ရဟန်းကိုမူလည်း။ ဥပနိသီဒေယျ = အနီးအပ် ကပ်၌ ထုတေ
ခြားသေား။ သမီးပ = ၌ ပုံစံကား။ ဥပနေရ = ဦးမြို့ ၈၅၇ ။
ဥပဇ္ဇာယံ = ၌ ပုံစံကား။ သရို လောက် = အကြောင်းအကြောက
သူ့။ ဥပပဇ္ဇာတ် = ဘဝပို့သွေ့ ကပ်နောက်၌ အောင် အတ
ငါး = ဘန်းကား။ ဥပုံစွဲ = ဥပပတ္တိဟူသည်။ ယူစွဲ =
အသို့သည်။ ယထာ = ဥပုံစွဲကား ပုံစံကား အာများ။ ထာ-
အသုံးအားခြင်း။ လွှာဖို့ = ရှုဘတ်၏။ လွှာဝ်းသွား = ခြုံးသွား

ဥပေကွာ = ဥပေကွာ မည်၏။ ။သာဒီသော = ၌ ပုံစံကား။
 ဥပမာနံ = အတူပြု၍ နှင့်ယဉ်ကြောင်းဖြစ်သော ဝါး။ ဥပမာ =
 အတူပြု၍ နှင့်ယဉ်ခြင်း။ ။အမိကေ = ၌ ပုံစံကား။ ဒေါကော =
 တစိတ်သည်။ ဥပ ခါရိယံ = (လေးတင်း) တတ္ထိ လွန်၏။
 [လေးတင်းနှင့် တစိတ်-ဟု ဆိုလိုသည်]။ ။ဥပရိဘာဝေ =
 ၌ ပုံစံကား။ ဥပသမ္မန္တာ = မြင့်မြတ်သော ရဟန်းအဖြစ်သူ
 ရောက်သူ။ ။အနသနေ = ၌ ပုံစံကား။ ဥပဝါသော = အစာ
 မစားပ နေခြင်း။ (၀၁) ဥပသရောင့်ခြင်း။ ။ဒေါသကွာနေ =
 ၌ ပုံစံကား။ ပရံ = သူတပါးကို။ ဥပဝါတိ = အပြစ်ပြော၏။
 (၀၁) စွဲပြု၏။ ။သညာယံ = ၌ ပုံစံကား။ ဥပဓာ = ဥပဓာ
 မည်သော အကွာရာ။ (၀၁) အဆုံး အကွာရာ၏၊ ရွှေ၌ ဖြစ်သော
 အကွာရာ။ [ဂဟသယုပမသော ဝါ၊ ကစ္စည်း]။ ဥပသရှိ =
 ဥပသဘရပုံ။ (ဥပသရှိ = ဥပသဂံ)။ ။ပုံဗ္ဗကမ္မ = ၌ ပုံစံကား။
 ဥပလ္လာမော = စတင် အားထုတ်ခြင်း။ ဥပကာရေ = စ၍ ပြော၏။
 (၀၁) ကျေးဇူးပြော၏။ ။ပူဇာယံ = ၌ ပုံစံကား။ ဗုဒ္ဓပဋ္ဌာ-
 ကော = ဘုရားကို လုပ်ကျေး ခစား ဆည်းကပ်သူ။ မာတု-
 ပဋ္ဌာနံ = အမိကို လုပ်ကျေး ခစားခြင်း။ ။ဂယာကာရေ =
 ၌ ပုံစံကား။ သောစေယျ ပစ္စပဏ္ဍာနံ = စင်ကြယ်သူ၏။ အဖြစ်
 (စင်ကြယ်ခြင်း) လျှင် ယောဂါ ပုဂ္ဂလို၏။ ဤကို ရေးရှု ထင်
 ၏။ ။ဘုသဇ္ဈာ = ၌ ပုံစံကား။ ဥပဝါဒါနံ = ပြင်းစွာ စွဲယူ
 ခြင်း။ ဥပရိယာသော = ပြင်းစွာ ပင်ပန်းခြင်း။ ဥပနိသုယော =
 အားကြီးသော မြို့ရာ။ ဗုတ္တိ = ဤသူ သိအပ်၏။

အာ-သွေ့ဗြိဟာ အန်က်နှင့် ပုံစံ

အာဗုတ္တိ = သည်။ အသိမူခဘာဝ = ရေးရှုသည်၏။
 အဖြစ် ဟူသော အန်က်။ ဥပ္ပါတ္ထ = အထက် အမူ ဟူသော
 အန်က်။ မရိယာဒ = အပိုင်းအခြား ဟူသော အန်က်။ အဘိ-
 ၈၈ = ပုံ့နှံခြင်း ဟူသော အန်က်။ ပထိုး = ရောက်ခြင်း ဟူသော

အနက်။ ဗျား = လိုချင်ခြင်း ဟူသော အနက်။ ပရီယာဇာ = ပွဲပိုက်ခြင်း။ (၀၁) လည်ဖက်ခြင်း ဟူသော အနက်။ အာဖိ-
ကမ္မာ = အစအမှု ဟူသော အနက်။ ဂဟက = ယူခြင်း ဟူသော အနက်။ နိဝါသန = နေရာဟူသော အနက်။ သမီပ = အနီး ဟူသော အနက်။ အရှိနာဒီသူ = ခေါ်ခြင်း အစရှိသော အနက်တို့။ (ဒီသုတိ = ထင်၏။)

အဘိမှခဘာဝေ = ၌ ပုံစံကား။ အာဂ္ဂန္တိ = ရွှေးရှု
လာကန်၏။ ။ဥွှကမ္မာ = ၌ ပုံစံကား။ အာရောဟတိ =
အထက်သို့ တက်၏။ ။မရီယာဒါယံ = ၌ ပုံစံကား။ အာ-
ပွဲတာ = တောင်တိုင်အောင်။ ခေါ်း = လယ်သည်။ ဟောတိ =
ဖြစ်၏။ [တောင်အထိသာ လယ်ရောက်သည်၊ တောင်ပေါ်၌
လယ်မရှိ၊ တောင်ကား ပိုင်းခြား နှုတ်သားရုံသာတည်း။ ဤ
သဘောကို မရီယာဒါယံ ခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်]။ ။အဘိရိစိုး =
၌ ပုံစံကား။ ကစွာယနသု = ကစွာည်းထောက်၏။ ယသော =
ကျော်စောခြင်း ရှုက်သတ်းသည်။ အာကုမာရုံ = ကလေး
သူငယ်တိုင်အောင် ပျုံနှံ၏။ ။ပတ္တိယံ = ၌ ပုံစံကား။ အာပတ္တိုံ =
အာပတ်သို့။ အာပန္တာ = ရောက်၏။ ။ဗျားယံ = ၌ ပုံစံကား။
အာကံို = လိုလား တောင့်တခြင်း+လိုချင်ခြင်း။ ။ပရီယာ-
ဇာနေ = ၌ ပုံစံကား။ အာလိုဂံ့နံ့ = ပွဲပိုက်ခြင်း + လည်ဖက်
ခြင်း။ ။အာဖိကမ္မာ = ၌ ပုံစံကား။ အာရန္တာ = စောင်
အားထုတ်ခြင်း။ ။ဂဟကော် = ၌ ပုံစံကား။ အာဖိယား =
ယူ၏။ အာလိုမှုတိ = ဆွဲကိုင်၏။ ။နိဝါသော = ၌ ပုံစံကား။
အာဝာထော = နေရာကျောင်း။ အာဝါသော = နေရာ။ ။
သမီပေါ် = ၌ ပုံစံကား။ အာသန္တံ့ = နီးကပ်၏။ (၀၁)အနီး၊ ။
အရှိနာဒီ = ခေါ်ခြင်း အနက်၌ ပုံစံကား။ အာမန္တာတိ = ခေါ်၏။

[မရီယာအနှင့် အဘိဝို့ အထူးမှာ-ပိုင်းခြားအပ်သော ငွေ့သို့
ကြံယာ မပျုံနှံပဲ ပိုင်းခြားရုံမျှဖြစ်လျှင် မရီယာအ ပိုင်းခြားအပ်သော

[ပို့+ပရိ+အနဲ့ + အတိ--ဟူသော ဥပသာရပုဒ် လေးမျိုး
တို့သည် ပုဂ္ဂနိုင်း၊ အာချွှေ့ လည်းကောင်း၊ အဆုံး၏ လည်းကောင်း
ဖြစ်ကုန်၏၊ ရွှေနှင့် တစ်ဆယ့် ပြောက်ပုဒ်တို့သည် အစွမ်းဘာ ဖြစ်ကုန်၏
ကု ထွေးနိုင်၍ ဖို့၏ (နိုတီသုတ္တ-၊ ဒုဇိ-မျက်နှာ၏ ကြည့်ပေး။)]

၁။ မြန်မာ လူမျိုး ရှိသေးသွဲ။ ၂။ ပြုသရား။

ပြေသူ+ပို့ဘာ ၁ = ဉာဏ်ရှင်နှင့် နှစ်ဆယ်+
ခိုပါနီ၊ ခို့ဘာည် လည်းကောင်း၊ ဝွဲမာ ၁ =
ကိုယ်+တိတ်-စာသာ ပစ္စည်းထို့သည် လည်းကောင်း၊

ဗြမ တယော = ဤသုံးပါးတို့သည်။ အနေကေ = များလှကုန်၏။ အနေကဏ္ဍဝါစကာ = များသောအနက် ကို ဟောတတ်ကုန်၏။ ဗြတိ = ဤသူ။ နေရာတို့ကာ = သုဒ္ဓိကျမ်းတတ်ဆရာမြတ်တို့သည်။ အမြှုံး=ဆိုကုန်ပြီ။

(၁၁၀) အသံချေဟို သဗ္ဗာသံ။

အသံချေဟို = အသံချုံသုဒ္ဓိတို့မှု။ (ပရာသံ = နောက် ဖြစ်ကုန်သော)။ သဗ္ဗာသံ = ခုပိုင်းကုန်သော ဂိဘတ်လွှဲ၏။ လောပေါ့ = ကြော်ခြင်းသည်။ ဟောတိ = ၏။

အပိဋကဓာ သံချေဟို = ကောစ်+ဗဟိုဂိုလ်သံ။ ထင် ရှား မရှိကုန်သော အမျှယပုဒ်တို့မှု။ (၁၅) သံကြောင့် ရုပ် အထူး မရှိကုန်သော အမျှယပုဒ်တို့မှု။ ပရာသံ = ကုန်သော။ သဗ္ဗာသံ = ကုန်သော။ ဂိဘတ်လွှဲနံ = တို့၏။ လောပေါ့ = ကြော်ခြင်းသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ။တောသံ = ထိုအမျှယပုဒ် တို့အား။ (၁၅) တို့၏။ ကေဝစနာဒီသံချာ = ကောစ် အစ ရှိသော သံချုံတို့သည်။ န သန္တာ = မရှိကုန်။ ဗြတိ = ထို့ ကြောင့်။ အသံချာ = အသံချုံတို့ မည်ကုန်၏။ ။တောသံ အသံ-ချာနံ = ထိုအသံချုံပုဒ်တို့၏(အရာ၌)။ ဂိဘတ်လွှဲနံ = ဂိဘတ် တို့၏။ (၁၅) ဂိဘတ်တို့ကြောင့်။ ဘေး = ရုပ်အထူး အပြား သည်။ အသတိပိုဒ် = မရှိသော်လည်း။ သူ့ဖို့ခာနံ = သိ-အစ ရှိသော ဂိဘတ်တို့ကို စီရင်ခြင်း သက်ခြင်းသည်။ [ဟောတိ-၌ စပ်လေ]။ “မာ နော အဇ္ဇာ ဂိဘတ်လွှဲ” တိ အာဇား = “မာ နော အဇ္ဇာ ဂိဘတ်လွှဲ” ဤသူ အစရှိသောပါဒ္ဒေါ်ဘေး၌။ ဂိဘတ်လွှဲ = ဂိဘတ် အဆုံးရှိသည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ ပာဏ့-သိဒ္ဓာ = ပုဒ်အဖြစ်၏။ ပြီးခြင်းသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဗြတိ = ထို့ကြောင့်။ ဝေါ နောအာဒီနံ = ဝေါ-အပြား+နော-အပြား အစ ရှိသည်၏။ သိဒ္ဓာ ၁ = ပြီးခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း။

တေသံ = ထိုအမျယ်ပုဒ်တို့၏။ ပဋိမာနီအဖွဲ့ = ပဋိမာ အစ
ရှိသော အနုက်၌။ အသနတော စ = ပိဋ္ဌပြုဟန်ကို ထွေမြင်
ရသောကြောင့် လည်းကောင်း။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ပဟာ-
ရော=ပုတ်ခတ်ခြင်း။ ပရာဘဝေါ=ပျက်စီးခြင်း။ အပဟာရော =
ဖယရှားခြင်း။ သံဟာရော = ရွှေ၊ ယွားခြင်း။ အဝဟာရော +
ဉာဏာရော = ခိုးယူခြင်း။ လွှာဗီ = ဤသို့ အစရှိသော ပြယ်
သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ပါဝယာ = ၁-အစရှိသောပုဒ် နှစ်ဆယ်တို့သည်။
ဥပေစွဲ = နာမ်ပုဒ် + အာချာတ်ပုဒ်တို့၏။ အစ၌ ကပ်
ရောက် ယုဉ်မြို့၍။ အထွေး = ထိုနာမ်ပုဒ် + အာချာတ်ပုဒ်
တို့၏။ အနက်ကို။ သဇ္ဇား = တမျိုးတမည် ဖြစ်အောင်
မီရှင်တတ်ကုန်၏။ လူတိ = ထို့ကြောင့်။ ဥပသရှိ =
ဥပသရှိ = ဥပသာရပုဒ် မည်ကုန်၏။ စာဒီ = ၁-အစ
ရှိသော ပုဒ်တို့သည်။ ပဒါဒီမဏ္ဍာနွေး = ပုဒ်တို့၏ အစ +
အလယ်+အဆုံး၌။ နိပတ္ထား = ကျရောက်တတ်ကုန်၏။
လူတိ = ထို့ကြောင့်။ နိပါတာ = နိပါတ = နိပါတ်
မည်ကုန်၏။ [ဥပသရှိ+နိပါတတို့၏ ဝစ်နှစ်ကိုပြသည်။]
ဉာဏ်ပုဒ် = ဥပသရှိပုဒ်သည်။ လူတိ = ပြီးပြီ။

နှုတ်ပုဒ်များ

သမုဒ္ဓယ + ဂကပ္ပန + ပဋိသေဓ + ပူရဏာနီအထွေး =
သမုဒ္ဓည်းအနက် + ဂကပ်အနက် + ပဋိသေဓအနက် + ပူရဏ-
ဓသော အနက်ရှိသော။ အ သဏ္ဌာဝါစက် = ဖြမ်အနက်ကို
မဟောသောပုဒ်သည်။ နေပါတိက် = နိပါတ်ပုဒ် မည်၏။

စ-လူတိ = စ-ဟူသော နိပါတ်ပုဒ်သည်။ သမုဒ္ဓယ =, သမုဒ္ဓည်းအနက်။ အနွာစယ = အနွာစည်းအနက်။ လူတရေ- တရေယောဂ = လူတရေတရေယောဂခွဲန် သမာသိအနက်။ သမာ- ဟာရ = သမာဟာရခွဲန်သမာသိအနက်။ အဝရာရဏာဒီသူ =, ပိုင်းခြားခြုံးအနက် အစရှိသည်တို့။ (ဒီသုတိ = ထင်၏။)

ပြု၏ လုံးဝ မဟောပဲ သမုဒ္ဓည်း-စသော အနက်ကို ဟော သောပုဒ်သည် နိပါတ်ပုဒ် မည်၏။ ဤကား နာမ + အာချာတ် + ဥပ သာရပုဒ်တို့မှ ထူးသော နိပါတ်ပုဒ်၏။ အမှတ်အသား လက္ခဏာ တည်း။

ထူးခြားပုံကား-“အဗ္ဗာဝါကံ နာမ” ဟူသည်နှင့်အညီ နာမ ပုဒ်သည် ပြုအနက်ကို ဟော၏။ အာချာတ်ပုဒ်သည်လည်း ပြု၏ မှုသော ကြိယာကို ဟောသောကြောင့် ပြုအနက်ကိုလည်း ဆပဓာန အားဖြင့် ဟောနဲ့ ရောက်သည်။ ဥပသာရပုဒ်တို့သည်လည်း နာမ ပုဒ် + အာချာတ်ပုဒ်တို့ကို အထူးပြုရသဖြင့် ဆက်သွယ်၍ ပြုအနက်ကို ဟောသည်သာ။ နိပါတ်ပုဒ်တို့သည်ကား ပြုအနက်ကို လုံးဝ မဟော၊ သမုဒ္ဓည်း-စသော အနက်ကို ဟောကုန်၏။ ဤသို့ ထူးခြားသည်။

ပေါင်းစည်းမှု စုစည်းမှု သဘာဝအားဖြင့် ကွဲပြားသောပုဒ် တို့၏။ အချင်းချင်း ငဲ့ကွဲက်မှုသည် သမုဒ္ဓည်း မည်၏။ ပုံစံကား “အန္တာ ပါန္တ ဝတ္ထသနာသနာနီ စ ဒေတာ” စသည်တည်း။

ကျိုးသော အနွာစယ + လူဘရေတရေယောဂ + သမာဟာရ + အဝရာရဏ-စသည်တို့၏။ အခိုပ္ပာယ်+ပုံစံတို့ကို သွေးနီတိသုတေ ၃၂၀ + ၃၂၁-မျှက်နှာ၊ ရွှေပသီဒ္ဓိုံးကာ-ဂဝ-မျှက်နှာ၊ ရွှေပသီဒ္ဓိုံးဘာသာဇ္ဈိုကာ တို့၏ ကြည့်ရှုကြပါကုန်။]

ဝါ-လူတိ = သည်။ ဝိကပ္ပန+ပမာန+သမုဒ္ဓယ+၀၀၅၌တ ဒိဘာသာဒီသူ = ဒက် အနက် + ဥပမာနအနက် + သမုဒ္ဓယ အနက်+၀၀၅၌တဒိဘာသာအနက်-အစရှိသည်တို့။ (ဒီသုတိ= ထင်၏။)

[ဝိကပ်အနက်ပုံစံ - “ခတ္တိယော ၁၇ မြာဟ္မာတော့ ၁၇ ဝေယော ၁၇ သူဇ္ဈိုင်း ၁၇” (၆-၂၊ ၉၂-မူ)။ ဤ၌ လေးမျိုးလုံး မရှု၊ တမျိုးမျိုး၌လည်း မသေချာ၊ မင်းမျိုးသော်လည်း ရချင် ရမည်၊ သို့မဟုတ် ရချင်မှုလည်း ရမည်။ ဤသို့ မသေချာမှု၏ တန်ကုန်၌ ဖြစ်ခြင်းသည် ဝိကပ်တည်း။ “သော်ငှုံး+သော်လည်း”ဟူ၍ အနက်ပေးရသည်။ “အခေါဝါ မာနေ ၁၇” (အဘိုး-၄၊ ၃၃၂-မူ)။

ဥပမာန ပုံစံ-“မစု ၁၇ မည်တိ ဗာလော၊ ယာဝ ပါပံ့န ပစ္စတိ” (၉-၁၊ ၂၃၃)။

သပုံစံယ ပုံစံ-“နာဏတော့ ၁၇ စောရတော့ ၁၇ မန္တသာတော့ ၁၇ အမန္တသာတော့ ၁၇” စသည်။

ဤ၌ မင်း+ခိုးသူ + လူ+ဘီလူး ဘေး-စသည် အားလုံးမှ စောင့်ရှောက်ကြပါကုန်-ဟု အချင်းချင်း ပေါင်းစည်းသည်။ “ငှုံး” ဟု အနက်ပေးလေ။

နိုစ္စ+အနိုစ္စ+အသန္တ ဝိမိကို ပြသော ၁၇-သွှေ့သည် ၀၀ထိုးတိုးသာ အနက်ရှိသော “၁၇” တည်း။ (ရှာ၍ ယူကြပါလေ)။

န+နော+မာ+အ+အလုံ+ဟလုံ ဗုဇ္ဇာတော့ = ဤနပါတ် ပုံစံတို့သည်။ ပဋိသေခေါ် = တားမြစ်ခြင်း အနက်၍။ (ဒီသန္တ = ထင်ကုန်၍။)

[ယ န ဟန္တိ=အကြောင်သူတို့သည် မသတ်ကုန်။ ။နော ဂောတံ့ ဘန္တိ=ဤဘရာသည် မသင့်ပါဘူး။ ။မာ ဘာယို- မကြောက်ပါလှုံး။ ။အညာတံ့=မသိအပ်။ အသုတံ့=မကြေားအပ်။ အပိုင့်=မမြင်အပ်။ ပညာယ=ဖြင့်။ အပသိတံ့=မမြင်အပ်။ ။အလုံ တေ ဗူးစွဲ ၁၇ သေန=သင့်အဖို့ရှာ ဤအရပ်၌ နေခြင်းဖြင့် အကျိုးမရှိ။ အလုံ မေ ဗုဇ္ဇာနာတံ့ ၁၇တံ့ ဝိညာပေတံ့=ကိုအဖို့ရှာ ဘူးမြင့် အကျိုးမရှိ-ဟု ဆို၏၊ သို့စေ၏။ ။ဟလုံ ဒါနို ပကာသိတံ့= ယခု အခါ ထင်ရှား ပြခြင်းငှာ မသင့်။ ။ဤကား န-စသော နပါတ် တို့၏ ပဋိသေခအနက်၌ ဖြစ်ပုံ ဥဒါဟရှုက်တည်း။

မှတ်ချက်။ ။သွှေ့နံတို့ န+နော+အ-နပါတ်တို့၏ (ပဋိသေခ အနက်မှ တပါး) အခြား အနက်များကိုလည်း ပြသေး၏။ ။ “နကတံ့” ပြုအပ်သကဲ့သို့တည်း။ ဤ၌ ဥပမာနအနက်။ ။အဘိုး- ဘနာသို့ နော=သို့လော့။ ဤ၌ ပုံစံဘန်။ ။န နော (န ၄၀)

အထွေးမရှိသည်သာ။ ဤ၌ အဝမာရဏအနက်။ ၁၁-နိပါတေသည်
ပုံး+ဘူး+စ-သော အနက်များကိုပည်း ဟောသေး၏၊ ပုံစံ
များကို သွားနိတိ စတုပုံစံဘာဂာဆော်း၏ [ကည့်ရှုများ]

“ဒေ = နှစ်ခါးနှစ်ခါး ပုဂ္ဂိုလ် = ပုဂ္ဂိုလ်
-ည်၊ ပကတီအား = ပင်ကိုယ်အနက်ကို၊ ဂမယန္တာ = သိစေ
တတ်ကုန်၏ [ပုဂ္ဂိုလ်၊ နှစ်ခါးနှစ်ခါး၊ ပကတီအနက် ဆုက်
ဝမ်]” ဗုတ္တ ဗုယာ = ဤသူ ပရိဘာသာ လာသောက်၊ ဤဘေး
“နဲ့ တော် ပန် ရှုံးနဲ့ ပစ္စယာ နဲ့ စော့နဲ့” တိ ဇွဲ = ဤ၊
နဲ့ စော့နဲ့ ဟောနဲ့ = မဖြစ်ကုန်သည်ကား ဖော်တ်။ အော့-
ခန္ဓိဝါ = အော့ကုန်သည်သာတည်၊ ဗုတ္တ = ဤသူ၊ ပကတီအား =
ကို၊ ဂမယတ် = သိစေ၏။

အလုံ = အလုံ-ဟူသော နိပါတ်ပုဒ်သည်။ ပို့ယဉ်း-
ဘူသေနှင့်သူ ၁ = စွမ်းနှင့်ခြင်း အနက် + အဆင်တန်းဆာ အနက်
ထွေ့ကြလည်း။ ဒီသေတိ = ထင်၏။

[၁-သွေ့ကား ဆိုအဲပြီးသော ပို့သောအနာဂတ် ၂၅။
ဆည်းယူ၊ စုံ ခိုင်ခြင်း-သာမထဲ့ယ အနက်သည်ပင် ပို့သူ့အနက
တည်း၊ ပုံးကား-အလုံ မချွှော မျှော်=သက်ရွှေ့သည် တယောက်
သည် လောင်ရွှေ့သည် တယောက်အား (ထိုးသတ်ခြင်းငှာ) ဖွံ့ဖြိုးနိုင်ခဲ့။ ၃
ဘူးသူ-ဘူးသည် ၄-ဆင်တန်းဆာတည်း၊ ပုံးကား-အလောက်ဘား +
ဇာဇာက်ဘရွှေ့-တည်း။]

မူရကဗ္ဗဲ = မူရကဗ္ဗဲ အနက်နှုန်းသော နိပါတ်သည်။ အဲဒု-
မူရကဗ္ဗဲ = အဲဒုမူရကဗ္ဗဲ နိပါတ် လည်းကောင်း၊ ပေါ်မျော်းကြုံး—
ဝဒမူရကဗ္ဗဲနိပါတ် လည်းကောင်း၊ (အဲသာ = ပြုသို့)။ ခုံး၊ ဦး—
နှစ်ပါး သမြို့သီးရှိ၏။ တော် = တို့တွေ့—

ပဒ္ဒရဏ နိပါတ်ပုဒ်

အထေ + ခလှ + ၀၀၁ + ဘာတော် + ဘယုံ + ပြန္တော် - ၂ -
ဝရုဟိ + နံ + တေ + စ + တူ + ၀၁ + ၆၀၇ + ပန် + ဟာတော် + ဂီဝါ + ၃ -
ဘတော် + ယတော် + သုဒ္ဓံ + ၆၉၇ + ၆၀ + ဟံ + ၅၉၇ + ၆၁၃ .

နှုတ္တဝန်မာရီ = အထူ+ခလှ+(၁)ဆေသာကိုပံ့-ပြုသူ အစုရှိဆေ
နှုတ္တဝန်တို့သည်။ ဝဒမူရကောင်း = ပုဂ္ဂိုလ်မြောင်း။ ဒါသနှင့် =
ထင်တူနိုင်။

[**ဤကား ရွှေနောက် ကေား ချောမော ပြုပြစ်လို့သောင့်**
ဝါစာသလိုအလိုင်း ထည့်အပ်သော အနက်ထူး ပြုသော ပဒ္ပါရဏ
နံပါတ်များတည်း။ပုံစံများကို သွားနိတိသုတေသန—၃၃၅-၃၃၆-
မျက်နှာတို့၌ **ကည့်ရ ယူရန်။**]

တ္ထာ = တွင်။ အထဲလူတိ = သည်။ ပုံ့ဗုံး+နှစ်ရှိယာ+
မိကာရာဒီသု ၁ = အမေးအနက်+အခြားမဲ့အနက်+ အဂိကာရု
အနက်-အစရှိသည်ထို့၌လည်း။ ဒီသုတိ = ထင်၏။

[အထေ=ထိုသို့ ဖြင်ပီလျက်။ (၁၇) မေးလိုပါ၏။ တွဲ=သင်
သည်။ ကေန ဝဏ္ဏန=အဘယ် အကြောင်းကြောင့်+အဘယ် အနက်
သဘောကြောင့်။ အတ္ထာန=မိမိကိုယ်ကို။ ပရီဇာဇယိ=လူတ်ပေါ့
သနည်း။ "ကြိုကား ပွဲ့အနက်တည်း။

အထူးထုတေသနပုဂ္ဂန်၏ အခြားမျှော်+နိုပါတ်ပုဂ္ဂန်၏ အခြားမျှော်
၏ "ကြိုင့် စုည်ဖြင့် လာဆော "အထူး" ကား အနိမ်းယွေး
တည်း။

အထူ=ထိုအခါ၌+ထိုသို့ နေတော်မူသောအခါ၌+ထိုသို့ပြောထို
နှင့်။ “ကျိုသို့ စသည်ဖြင့် လာသော “အထူ” ကား အဓိကရှုထဲ
တည်း။”]

ခလုဇ္ဇာတိ = သည်။ ပဋိသောကာ+ဝဓာရဏာ+ပသိဒ္ဓယ စ =
တားမြစ်မြင်း အနက်+သတ်မှတ် ရိုင်းမြားမြင်း အနက်+ထင်ရှား
မြိုးစီးမြင်း အနက်တူးလည်း။ ဒီသာတိ = ၅။

[ခလုပစ္စဘတ္ထိကာ = နောက်ထပ် ဆူမ်းကို မစားရသော
ရဟန်း=လလုပစ္စဘတ္ထိတွင်ဆောင် ရဟန်း။ ဤ၏ ပို့သေအနက်
တည်း။ ။သော့ ခလု=ကောင်းသည်သာ။ ဤ၏ အဝမာဂျက
အနက်တည်း။ ။ပသိဒ္ဓအနက် ပုံစံ မတွေ့သေး။ ရှာပါလေ။ ။
ခလု=တဆင့်ကား ကြားရသည်ကား။ ဤ၏ အနုသုဝနအနက်
တည်း။]

ဝတ ဗုတ္ထ = သည်။ ကံသ+ခေါ်+နကမ္မ+သံကပြေသူ
စ = ဝိစစ် ကေန် အနက် + ပင်ပန်းခြင်း အနက် + သနားခြင်း
အနက် + ကြံစည်ခြင်း အနက်တို့၌လည်း။ ဒီသုတီ = ၇၏။

[ဝတ=စင်စစ် ကေန် အမှန်။ ဤ၌ ကံသအနက်တည်း။
အယံ လောကော=၍ သတ္တဝါအပေါင်းသည်။ ကိစ္စံ=ဆင်းရဲ ပင်
ပန်းခြင်းသို့။ အာပန္တာ ဝတ=ရှောက်လေစွာ။ ဤ၌ ခေါ်အနက်
တည်း။ ။အယံ သမကော=၍ရဟန်းသည်။ ကပကော ဝတ=
အထိုးကျူန်လေစွာတကား။ ဤ၌ အနုက်မ္မ အနက်တည်း။ ။အဟော
ဝတ=၍၍-ကောင်းလေစွာတကား။ ဤ၌ သံတပ္ပါဒ္ဒအနက်တည်း။]

အထော ဗုတ္ထ = သည်။ အနွားအဖော် စ = နောက်ထိ
ညွှန်းပြခြင်း အနက်၌လည်း။ ဒီသုတီ = ထင်၏။

[ပဋိမစကားရပ်နှင့် ဆက်သွယ်၍ နောက်ထပ် ပြေးဆိုခြင်း
သည် အနွားအဖော်တည်း။ ပုံစံကား-သွားဂတ် တေ မဟာရာ၊
အထော တေ အုပ္ပရာဂတ်-စသည်ဘည်း။]

ဟိ-ဗုတ္ထ = သည်။ ဟေတု + အဝေဓာရကောသူ စ =
အခြောင်းဟူသော အနက်+ပိုင်းခြားခြင်း အနက်၌လည်း။
ဒီသုတီ = ထင်၏။

[ဟိ-ယသွား-အကြောင်ကြောင့်၍၍ ဤသို့ အနက်ပေးရသောအရာ၌
ဟေတုအနက်တည်း။ ။နံနဝါဒနယူတ္ထံ ဟိ=ဘုရားဟော ပါ့၍ဘော်
နှင့် သင့်လျော်သည်ကိုသာ။ ဤ၌ အဝေဓာရက အနက်တည်း။]

တု-ဗုတ္ထ = သည်။ ဝိသေသ+ဟေတု+နိဝိဇ္ဇာဒါသူ စ =
အတူး ဟူသော အနက်+အခြောင်းဟူသော အနက် + နှစ်စေ
ခြင်း အနက်-အစရိုသည်၌လည်း။ ဒီသုတီ = ထင်၏။

[တု=အထူးကား၊ ဝိသေသအနက်တည်း။ ။တု=အကြောင်
ကြောင့်၍၍ ဟေတုအနက်တည်း။ ။နိဝိဇ္ဇာနှင့်အနက်ကား “သရ[့]
လောပေါ့+မာအေသပစ္စယာဒိမ့် သရလောပေ တု ပကတ်” ဟူသော
ကစ္စည်းသုတ္တု၌ ပါရိုသော တု-သဒ္ဒိမျိုးတည်း။]

ပန်-ဇူတိ = သည်။ ဂါယေသာပိ = ဂါယေသအနက်၌
လုပ်း။ ဒီသာတိ = ထင်၏။

[ပန်=အထူးကား၊ ဂိုယေသအနက်။]

ဟဝေ+ဝေ ဇူဇွေတေ = ဟဝေ-ဟူသာ နိပါတ်ပုဒ်+
ဝေ-ဟူသာ နိပါတ်ပုဒ်တို့သည်။ ကံသွေ့ပိ = စင်စစ်ကေန
ဟူသာ အနက်၌လည်း။ ဒီသာနှီး = ထင်ကုန်၏။

[ဟဝေ, ဝေ=ငင်စစ် ကေန-ဟု အနက်ပေး။ ပုံစံကား
ယဒါ ဟဝေ ပါတုဘဝန်း ဓမ္မား။ (ဝိ၊ ၃၊ ၂)။ (ခု၊ ၁၊ ၂၈)။ ။
န ဝေ အနတ္ထ ကုသရနာ အတ္ထစရိယာ သူခိုဝ်ဘာ။ (ခု၊ ၅၊
၁၁)။ ။န ဝါ+ဟံ ပဏ္ဍာ ဘူးမြှော့။ (ခု၊ ၅၊ ၁၅၆)။ ။
န ဝါ+ယံ ကုမာရကာ မတ္ထ+မညာသံ။ (သံ၊ ၁၊ ၄၁၀)။ ။
န ဝါ+ယံ ဘဒ္ဒိကာ သူရာ။ (ခု၊ ၅၊ ၁၃)။]

ဟံ-ဇူတိ = သည်။ ဂါသာဒ+ဂီမှုသူပိ = ဝင်ပန်းခြင်း+
အုံခြေခြင်း အနက်၌လည်း။ [ဂါသာဒ+သူမှု မေသူပိ၊ (ရဲ)။]
ဒီသာတိ = ထင်၏။

သယျထိဒံ-ဇူတိ = သည်။ တံ ကဏ္ဍမန္တာ အတွေ့ပိ =
တံ ကတမံ-ဟူသာ အနက်၌လည်း။ ဒီသာတိ = ထင်၏။

[“ထိ....သည် အဘယ်နည်း” ဟု အနက်ပေး။ လိုင်သုံးပါး+
ဝိုစုစုပါး အကုန်ပေး၍ ရသည်။]

အတ္ထပူရကံ = အတ္ထပူရက နိပါတ်ပုဒ်သည်။ ဂါဘတ္ထိ-
ယူလွှာ စ = ဂါဘတ်အနက်နှင့် ယူလိုသာနိပါတ် လည်းကောင်း။
အဂါဘတ္ထိယူလွှာ စ = ဂါဘတ်အနက်နှင့် မယူလိုသာ နိပါတ်
လည်းကောင်း။ (ဇူတိ = ဤသို့)။ ခုရံး = နှစ်ပါး အပြားရှု၏။

ဂိုဘတ္ထိယူလွှာ အတ္ထပူရက နိပါတ်မှုပျော်များ

အတ္ထိ+သတ္ထာ+လတ္ထာ ဇူဇွေတေ = ဤနိပါတ်ပုဒ်တို့သည်။
ပင်မာယံး = ပင်မာဂိုဘတ် အနက်၌။ ဒီသာနှီး = ထင်ကုန်၏။

[ပုံစံကား-အထွေး ဒီနှံး (အသို့ ၁၊ ၂၆၁။ ၂၊ ၁၊ ၃၅၀-စသည်)။ ၂အထွေး ကူမသွေး ကာယေ ကေသာ။ (ခုံ ၁၊ ၂)။ ၂သက္ကာ တော်း ဓမ္မန် ဝါး (သံုံ ၁၊ ၁၀၂)။ ၂တံုံ ကုံတွေး လွှား (ပိုံ ၁၊ ၁၂-စသည်။)]

အာဂသာ (ကြိုရှင်)+အန္တာ, ဟန္တာ (အမောင်)+အရေ, ဟရေ, ရေ (ဟယ်အချင်း) + ဇေ (ဟယ်.ကျွန်မ)-လွှေတော် = ဤနိပါတ်ပုဂ္ဂတို့သည်။ အာမန္တကော် = ခေါ်ဝေါ်မြင်း အာလုပ် အနက်၌။ ဒီသုန္တာ = ထင်ကုန်၏။

ဒို့+ဘိယျာ+နမော-လွှေတော် = ဤနိပါတ်ပုဂ္ဂတို့သည်။ ပဋိမာ+ခုတိယာသူ = ပဋိမာဝိဘတ် အနက် + ခုတိယာဝိဘတ် အနက်တို့၌။ ဒီသုန္တာ = ထင်ကုန်၏။

[ရထိုံးယော=ညွှဲသည်ပ်။ သမာန်း=ဖြစ်လျက်။ ဒို့+နှေ့တည်း။ ကူးတိုံး=ကြိုသိုံး။ သူ့နှုန်းနှိုး=မှတ်ထင်ကြုံကုန်၏။ (မ၊ ၁၊ ၂၆၁)။ ၂ဘိယျာ = လွှားကဲသာ။ သူ့ခံ = ချမ်းသာခြင်းသည်။ သောမနသုံး = ဝမ်းမြောက်ခြင်းသည်။ ဥပ္ပါတိုံး= ဖြစ်၏။ (ပိုံ ၂၊ ၁၂၃)။ ၂ဝိရုံ=ကြိုးမြတ်သာ လုံးလ ဝိရိုးယရှိတော်မူးသာ။ အုံ=အုံ-မြတ်စွာဘုံးနား။ တော်=အရှင်ဘုံးအား။ နမော=ရှိခိုးခြင်းသည်။ အထွေး-ဖြစ်ပါစေသတည်း။ (သံုံ ၁၊ ၄၀)။ ၂ကြိုကား ပဋိမာဝိဘတ် အနက်၌ ဖြစ်သာ ပုံးစွာတည်း။]

ဒို့ယော = နှေ့ကိုပင်။ သမာန်း=ဖြစ်ပါလျက်။ ခုံးလိုံး=ညွှဲဟူ၍။ သူ့နှုန်းနှိုး=မှတ်ထင်ကုန်၏။ (မ၊ ၁၊ ၂၆၁)။ ၂ဘိယျာ=အလွန်။ ပဇ္ဇားပံ့=ကျသာ မွေးည်းရှိသူ၏။ အာမန္တာ (၀၇) မွေးည်းကျခြင်းသုံး။ အာပါဒီး=ဆောင်ခဲ့ပြီး (၂၁၊ ၂၁၁)။ နာဂသာ=ခုတ္တန္တာအား။ နမော=ရှိခိုးခြင်းကို။ ကဇ္ဇားပံ့=ပြုလော် (မ၊ ၁၊ ၁၉၆)။ ၂ကြိုကား ခုံးလိုံး ဝိဘတ်အနက်၌ ဖြစ်သာ ပုံစံတည်း။]

သယံ+သာမံ+သံ+သမ္မာ+ကိန္ဒြ ဇူဇွေတေ = ဤနိပါတ်
ပုဒ်တို့သည်။ တတိယတ္ထေ = တတိယာ ရိဘတ် အနုက်၌။
ဒီယန္ဒြ = ထင်ကုန်၏။

[သယံ သာမံ သံ=အတ္ထနာ=မိမိသည်။ (၀၇)ကိုယ်တော်ကို။
သမ္မာ=အဝိပရီဘဏ္ဍ = မဖောက်ပြန် အမှန်အားဖြင့်။ ကိန္ဒြ=
ကော နဲ့ ခေါ်ကာရုဏေနှင့်=အဘယ်အကြောင်း+အဘယ်နည်းဖြင့်။ ။
ဤဘုရားရှုံးသို့ပို့ကာ-ဂျု-ခြံ ဖွင့်၏။]

သော+တော+ပေစွဲယန္ဒြာ စ = သော-ပစ္စည်း+တော-
ပစ္စည်း+ဓာ-ပစ္စည်း အဆုံးရှိသောပုဒ်တို့သည်လည်း။ တတိယ-
တ္ထေ = ၌။ ဒီယန္ဒြ = ကုန်၏။ ။သူတ္ထေတာ = ပို့ခတ်
အားဖြင့်။ ပဒသော = ပုဒ်အားဖြင့်။ (၀၇) ပုဒ်ပြု။ အနိန္-
တော = အနိစ္စ အခြင်းအရာအားဖြင့်။ ခုက္ခတော = နှက့
အခြင်းအရာ အားဖြင့်။ ကောဓာ = တပါး အပြား အားဖြင့်။
ဒီဓာ = နှစ်ပါး အပြားတို့ဖြင့်။ ဇူဇွေဘိ = ဤဘုရားအစရှိသည်
တည်း။

တဝေ+တံပစွဲယန္ဒြာ = တဝေ-ပစ္စည်း+တံ-ပစ္စည်း အဆုံး
ရှိသောပုဒ်တို့သည်။ တုတ္ထိယာဝ = စတုထိုး ရိဘတ်အနုက်၌
သာလျှင်။ ဒီယန္ဒြ = ထင်ကုန်၏။ ။ကာတဝေ = ပြခြင်းငှာ။
ဒါတဝေ = ပေးခြင်းငှာ။ ကာတံ = ပြခြင်းငှာ။ ကာရေတံ =
ပြစေခြင်းငှာ။ ဒါတံ = ပေးခြင်းငှာ။ ဒါပေတံ = ပေးခစေခြင်း
ငှာ။ ဇူဇွေဘိ = ဤဘုရားအစရှိသည်တည်း။

[အထူးပုံးရှုံးရန်ပြာ - အဲလှယတနိုတ်ပုံး + အဲလှယကြံးပုံး
များ၊ ကို အဲခြားဆောတ္ထုသည် နှာမံ+အေချာတ်+ဥပသာရ+နှုပါတ်ပုံး
လေးမျှေးတွေ့လှုံး နှုပါတ်ပုံး၌ အဲရှိုံး ငောတ္ထုက်ယူကြသည်ကို သတ်
ရှိကုန်၏။]

သော+တော ပစွဲယန္ဒြာ=သော-ပစ္စည်း+ တော-ပစ္စည်း
အဆုံးရှိသောပုဒ်တို့သည်။ ပဋိမီယတ္ထေ = ပဋိမီရိဘတ် အနုက်၌။
ဒီယန္ဒြ = ထင်ကုန်၏။ ။ဒီယသော = အလျားမှု။ ပြရသော =

အတွင်းမှ။ ရာဇေတာ ဝါ = မင်းဘေးမှ လည်းကောင်း။ စောရတော ဝါ = ခိုးသူဘေးမှ လည်းကောင်း။ ဇူစာဒိ = ဦးသို့ အစရိုသည်ကား ပြယ်ပုံစံတည်း။

တော = တော-ပစ္စည်းသည်။ သတ္တများတွေ့ပါ = သတ္တများ ရိဘတ် အနက်၌လည်း။ ဒီသုတော = ထင်၏။ ။**တြ**+တ္ထာဖ ပစ္စယန္တာ စ = **တြ**-ပစ္စည်း+တ္ထ-ပစ္စည်း အစရိုသော ပစ္စည်း အဆုံးရှိသော (အမျယ်တ္ထိတိ = ရိဘတ္ထုတ္ထိတိ) ပုံစံတို့ သည်လည်း။ သတ္တများတွေ့ = သတ္တများရိဘတ် အနက်၌။ ဒီသုန္တာ = ထင်ကုန်၏။ ။ကေတော = တဘက်၌။ ပုရတော = ရှေ့၌။ ပစ္စတော = နောက်၌။ ပသုတော = နံပါး၌။ ဒီဒိုတော = ကျောက်ကုန်း၌။ (ဝါ) ကျောဘက်၌။ ပါဒတော = ခြောက်၌။ သီသော = ဦးခေါင်းရင်း၌။ အဂ္ဂတော = အဖျား၌။ မူလတော = အရင်း၌။ ယ**တြ**+ယတ္ထ+ယဟို = အကြောင်အရပ်၌။ တ**တြ**+တတ္ထ+တဟို = ထိအရေး၌။ ဇူစာဒိ = ဦးသို့ အစရိုသည်ကား ပြယ်ပုံစံတည်း။

သမန္တာ = ထက်ဝန်းကျင်၌။ သာမန္တာ = အနီး၌။ ပမိတော = ထက်ဝန်းကျင်၌။ အဘိတော = ရှေးရဲ (ရှေ့မျက်နှာ)၌။ သမန္တာတော = ထက်ဝန်းကျင်၌။ ကော့ဗုံး = တပေါင်းတည်း (တစ္ထတည်း)၌။ ကေမန္တာ = သင့်လျော်သော အရပ်၌။ ဟော့ဗုံး = အောက်အရပ်၌။ ဥပရါ = အထက်အရပ်၌။ ဥဗုံး = အထက်အရပ်၌။ အဓော = အောက်အရပ်၌။ တိရိုယံး = ဖီလာ (ထောင့်) အရပ်၌။ သမ္မာ့ဗုံး = မျက်မှောက်၌။ ပရမ္မာ့ဗုံး = မျက်ကွယ်၌။ အာရိ = ထင်ရှားသော အရပ်၌။ ရဟော = ဆိတ်ကွယ်ရာ အရပ်၌။ တိရော = ဖုံးကွယ်ရာ အရပ်၌။ ဥဗုံး = မြင့်ရာအရပ်၌။ နိုံး = နို့မူးရာ အရပ်၌။ အန္တာ = အတွင်း၌။ အန္တာ + အန္တာ + အန္တာရုံး = အကြေား၌။ အန္တာလုံး = အတွင်း၌။ ဗဟို့ဗုံး + ဗာဟို့ရာ + ဗာဟို့ရုံး + ဗဟို့ = အပြင်အပုံး၌။ ဤရုံး = ဦးမှာ ဘက်၌ + ဦးဘက်၌။ ပါရုံး = ထိုမှာဘက်၌ + ပို့ဘက်၌။ အာရာ +

အာရက္ခ = အဝေး၍။ ပစ္စာ = နောက်၍။ ပုရေ = ရွှေ၍။
ဟုရံ = တပါးသော အရပ်၍။ ပေစွဲ = တမလွန်ဘဝ်၍။ ဗုဇ္ဇာ
တေ = ဤနိပါတ်ပုဒ်တို့သည်။ သတ္တမိယာ = သတ္တမိဘတ်၍။
အထွေ = အနက်၍။ ဒီသာနဲ့ = ထင်ကုန်၍။

သမ္မတိ = ယခုအခါ၍။ အာယတိ = နောင် အခါ၍။
အနွဲ = ယန္နအခါ၍။ အပရှုံး = နောက်န္န (နက်ဖြန်)အခါ၍။
သူဝေ+သွေ = နက်ဖြန်အခါ၍။ ဥတ္တရသုခဝ = (နက်ဖြန်မှ
အထက်)'သဘက်+ဖိန်းနဲ့စသော နောက်န္နများ၍။ ဟိုယျာ-
ယမန်နွေး၍။ (၀၁) မန္နကာ။ ပရေ = တမြန်မန္န၍။ (၀၁)
တမြန် မန္နကာ။ [ပရသုဝေ = တမြန်မန္နမှ စ၍ ရွှေန္နများ၍။
(ရုပသီ၍)]။ သွေး = ထိုခဏ်၍။ (၀၁) ချက်ချင်း လက်ငင်း။
သာယံ = နေဝါဒနဲ့၍။ (၀၁) ညချမ်းအချိန်၍။ ပါတာ =
နံနက်အခါ၍။ ကာလံ = အခါ၍။ ကုလံး = သင့်ယျားသော
အခါ၍။ ဒီဝါ = န္နအခါ၍။ နတ်း = ညွှဲအခါ၍။ [ဤ၌
“နတ်း” ပုဒ်ရှိမှ သင့်မည်။ ရုပသီ၍ ရုပသီ၍ ကာ၍ နတ်း-က သံဝဏ္ဏာ
တ္ထာ၊ ရုတ္ထာ-က သံဝဏ္ဏနာအဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်ပြထားသည်။ အဘိ-
ဘန် အမျယဝ်-ဘင့်-ဂါထာ၍လည်း ကြည့်လော်း]။ နှစ်း+
သတတ် = မြို့သောအခါ၍။ အဘိကုံး+အဘိကွက် = မပြတ်
သောအခါ၍။ (၀၁) ခကာ ခကာ။ မုဟုံး+မုဟုံးတ္ထာ = တမုဟုံတ္ထာ
၍။ ဘူတပုံး = ရေးအခါ၍။ ပုရာ = ရေး၍။ ယဒါ = အကြောင်
အခါ၍။ တဒါ = ထိုအခါ၍။ [ကဒါ = အဘယ်အခါ၍၊ (ရု)]။
ဗုဒ္ဓဘေး = ဤသို့ အစရိုးသာ အမျယပုဒ်တို့သည်။ ကာလ
သတ္တမိယံ = အခါဟော သတ္တမိအနက်၍။ ဒီသာနဲ့ = ထင်
ကုန်၍။

[အာဒီအရ မောဂလ္လာန်-ဘြို့ - မျက်နှာ + သုဒ္ဓိတီသုတ္ထ
မာလာ-ရှား-မျက်နှာတို့၏ ကြည့်၍ ယူဖော်။]

ဂါဘွှို့ပုံးတ္ထာနဲ့ = ဂါဘတ်အနက်နှင့် ယျဉ်ကုန်သော
အထွေမူရကနဲ့ပါတ်ပုဒ်တို့သည်။ ဗုတ္ထာ = ပြီးပြီ။

ဘဝီဘတ္ထံယူတဲ့ ဘတ္တပူရက နိပါတ်ပုံများ

အပိုဘလိုယူတွေသူ = ဂါဘတ်ဘန်နှင့် မယဉ်သော အထွေပူရက နိပါတ်ပုံတို့တွင်—

အပြော+အပြောနာမ+နှ-ဗုရွှေတေ = ဤနိပါတ်ပုံတို့သည်။ သံသယတွေ = ယုံများ သံသယအန်။ ဒီသုန္တ = ထင်ကုန်၏။

အချို+အသုဘတ္တ+တွေ + ဇာတဲ့ + ကာမံ + သသလ္း-ဗုရွှေတေ = ဤနိပါတ်ပုံတို့သည်။ ကံသတွေ=အမှန်တကယ်+စင်စစ်+ဇကန်+မူချာ+ဒိဋ္ဌ-ဟူသော အန်။ ဒီသုန္တ = ထင်ကုန်၏။

[ပုံစံများ: ဘုံ သွေးနီတံသူတမာလာ-၃၈၂-မျက်နှာ၌ ကြည့်ရ ကုန်ဖော်။]

ဝေ-ဗုတိ = သည်။ အဝေဇာရကော် = ပိုင်းခြားခြေးအန်။ ဒီသုတိ = ထင်၏။

[ပုံစံကို ရှုပသိပို့ဂိုကာ-၁၃၂-မျက်နှာ၊ သွေးနီတံသူတမာလာ-၃၈၂-မျက်နှာ၌ ကြည့်ရကုန်ဖော်။]

ကို+နှ+နန္ဒ+ကိုန္တ+ကထံ+ကို့သူ + ကို့-ဗုရွှေတေ = တို့သည်။ ပုံစံနတွေ = မေးမြန်းခြေးအန်။ ဒီသုန္တ = ထင်ကုန်၏။

[ပုံစံများကား: ကစ္စံ မေနီယံ။ (ဒို ၃၊ ၂၂၁)။ (မ၊ ၃၊ ၁၄၃)။ ။ဒော် နှ+သီ တွဲ။ (ခ၊ ၅၊ ၂၀၆)။ ဗန္ဒ တွဲ ဖော်န ကုလပ်တွေ၊ သွေးကို အဂါရသွား၊ အနှဂါရီယံ ပွဲတော်။ (မ၊ ၁၊ ၁၃၄)။ ။ဗုံး ဘန္တံ ကထံ၊ ကို့သူ့+စ ပိုတံး ပုံရီသသာ သော်။ (ခ၊ ၁၊ ၃၀၆-စသည်)။ ဗို့ ကာလာာ။)]

ဝံ+ဗုတိ+ဗုံး-ဗုရွှေတေ = တို့သည်။ နိုဘသုနာတွေ = မျန်ပြေားအန်။ ဒီသုန္တ = ထင်ကုန်၏။

[ပုံစံကား: ဝံမ္မံး တေ မနော၊ ဗုံးမ္မံး တေ မနော၊ ဗုံးပိုး တေ ပိုတံး။ (ဒို ၁၊ ၂၀၃)။]

ဗုတိ = ဗုတိ-ဟူသော နိပါတ်ပုဒ်သည်။ ဟေတု+ဝါကျ
ပရိသမတ္ထိသူ စ = ဟိတ်အနက်+ဝါကျ အပြီးအဆုံး နိဂုံးအနက်
တို့၏လည်း။ ဒီသာတိ = ထင်၏။

[ပုံစံကား - ဗုတိ ထသွား= ထို့ကြောင့်။ ၂၅၁= ဤတွင်
ပြီးပြီးအပြီးသတ်တည်း။]

ယာဝ+တာဝ+ယာဝတာ+တာဝတာ+ကိုယာဝတာ +
အေားဝတာ+ကိုဝ-ဗုဇ္ဇာတေ = ဤနိပါတ်ပုဒ်တို့သည်။ ပရိစွဲအ-
နအေား = ပိုင်းခြားခြင်း အနက်၌။ ဒီသာနှိုး = ထင်ကုန်၏။

[ပုံစံကို သွားနိုင်သူတွေမှာလာ-၃၈၃-၌ ကြည့်ပါကုန်။]

ငံ + သာဟု + လဟု + ဉာဏ်ပိုးပိုး+ပဋိရူပံ့+အာမ +
အာမော + သာရု-ဗုဇ္ဇာတေ = တို့သည်။ သမ္မတို့စွဲနအေား =
ဝန်ခံခြင်း အနက်၌။ ဒီသာနှိုး = ထင်ကုန်၏။

[ငံ+သာဟု+သာမူ = ကောင်းပြီ။ လဟု = ဝန်မေလားပါ။
(၁၇) ပေါ့ပါ၏။ ဉာဏ်ပိုး = သင့်ပါ၏။ ပဋိရူပံ့လျောက်ပတ်
ပါ၏။ အာမ+အာမော=အိမ်း-ကောင်းပြီ-သည်ဖြင့် ဝန်ခံ လက်ခံ
သော နိပါတ်များတည်း။ တို့တွင် လဟု+ပဋိရူပံ့+ဉာဏ်ပိုး=သုံးပုံ့
ကား နာမ်ပုံ့များလည်း ရှိ၏။ ဉာဏ်ပိုးကား တို့တ်နာမ်တည်း။]

ယထာ+တထာ+ယထေဝ+တထေဝ + ငံ+၈၀ မေဝ+
၈၀မေငံ + ၈၀မြို့+ယထာပိုး+သေယျထာပိုး+ သေယျထာပိုးနာမ+
ဂယာ+ဗုဝ+ယထရိုဝ+တထရိုဝ+ ယထာ နာမ+တထာ နာမ +
ယထာဟို+တထာဟို + ယထာစ + တထာစ-ဗုဇ္ဇာတေ = ဤ
နိပါတ်ပုဒ်တို့သည်။ ပဋိဘာဂအေား = တူညီသော အန္တိအရုံ
ဟူသော အနက်၌။ ဒီသာနှိုး = ကုန်၏။

[ပုံစံများ သိသာ ထင်ရှားပြီ။ သွားနိုင်သူတွေမှာလာ-၃၈၄-၌
ရှုပါကုန်။]

ယထာ - ဗုတိ = ယထာ-ဟူသော နိပါတ်ပုဒ်သည်။
ယောဂုတာ+ဂိုဇ္ဇာ+ပေါ်သာနတိဝါး+နိဒဿာနနသူ စ = သင့်

လျှော်သည်၏အဖြစ် (သင့်လျှော်မြင်း) ဟူသောအနက်+ရိစ္ဆာ
ဘုန်က်+ပုဂ္ဂိုလ်အနက်တိ မလွန်မြင်းဟူသော အနက်+လွန်းပြခဲ့င်。
ဟူသော အနက်ထို့ကြလည်း။ ဒါသော် = ထင်၏။

[ပုဂ္ဂကား-ဟေသာသူ့ပံ့-သင့်အားလျှော်စွာ၊ ယောဂ္ဂတာ
အုက်တည်း၊ ။မှသာ ယထာ ဝိနာဝန်ယူဘဲ ဟို လိုက်-၌
ပို့စွာအန်တည်း၊ ယထာဝှုံး-ကြီးကုန် ကြိုးကုန်သော်ဘူတို့၊ ပို့စွာ
အန်တည်း၊ ။ပေးအောင်တို့ဝါး-ဟေသားလုံး ယထာရှုံးမံ - အောင်
အတိုင်း၊ (၁) အောင်ကို မလုပ်နှုန်း-ဆောင်ဖြင့် ပေးထွေ=ရရှုပုံး၏
အန်ဂုံး၊ အန်တို့ဝါး-လျှော်ခြင်းတည်း၊ ။ကာသုံး-အင့်မားဘုတိကို
မကျော်လှုနှုန်း။ ကဏ္ဍတိုး-ပြု၏၊ ။နှိုးသော်လှုသည် သာမည့်
သားဖြင့် သို့အပ်ပြီးသော်အန်ကို သင့်အားဖြင့် ပုံးပြုခြင်းတည်း၊
ပုဂ္ဂကား-ကံ ဟငာ အ အာ ကု လှ ၅၅ (၅) အ လှုတီ-တည်း။]

ခံ-လုတိ = သည်။ ဥပဒေသ+ပြောဖို့ ၁ = နည်းလမ်း
 ညွှန်ပြခြင်း အနက်+မေးခြင်း-အလရှိသော အနက်တို့၏လည်း။
 ဒီသာတိ = ထင်၏။

[ကံ နိသီပါဟ္မာ-ဤသိ ငွေထိုင်ရမည်။ ကံ အတိဇ္ဇာနှုန်း=
ဤသိ ရွှေးရှေ သွားရမည်+ဤသိ ရွှေသိ တက်ရမည်-ဘုရားဖြင့် ပေ
ဒေသအနက်ကို ဖောင်း။ "အပ်=ဤသိပါလား = ဤသိပါဝါဝါ-
ဓာတ်ဖြင့် ခြောအနက်ကို ဖောင်း။" ॥အာတိအရ သွားနိုင်သူတွေ
မာလာ- ၃၉၄ + ၃၉၅ - မျက်နှာ၏ ကြည့်ရှုနှင်း။]

ကိုယာပါ-ဇူတိ = သည်။ အန္တဟဒ္ဓိ = ရီးမြောက်ခြင်း
အနက်။ ဒီသေတိ = ထင်မဲ့။

[သုတေသနတိသူတွေမာလ်-၃၀၃-၂၆၊ ကြံ့ချွှေးပါး]

ଶ୍ରୀ-ଲୂହି = ଯତ୍ନି॥ଦୟାଗେ = ଗୁଣାକ୍ଷରିଣିଃ ଆଫଳକ୍ଷ୍ମୀ॥ ଶିଖାରୀ-
ଧର୍ମାଚାରୀ॥

[သာမဏေတိသုတေသနလုပ်ငန်း-၃၀၁၂-၅။ ကြည့်ပါ။]

အဟော-ဗုတိ = သည်။ ဂရဟ+ပသံသန+ပတ္တနေသူ=ကုရွှေခြင်း+ချိုးမွမ်းခြင်း+တောင့်တခြင်း အနက်တို့၌။ ဒီသတိ = ထင်၏။

[ရှု-ဦး ၈၄။ နိတိသူတ္ထ-၃၀၄+၃၀၅-တို့၌ ကြည့်ပါ။]

နာမ-ဗုတိ = သည်။ ဂရဟ+ပသံသန+သညာ+ပဇ္ဇာသူ=ကုရွှေခြင်း+ချိုးမွမ်းခြင်း+အမည်+အမေး အနက်တို့၌။ ဒီသတိ = ထင်၏။

[အထိ နာမ တာတ သုဒ္ဓန၊ အထိ နာမ တုမေ-တို့၌ ဂရဟအနက်။ ။သာဝကာပိ နာမ ငံ ဟိုဒ္ဓကာ-စသည်၌ ပသံသနအနက်။ ။ကုသိုလ် နာမ-၌ သညာအနက်။ ။ကိန္ဒာမေ-တ်-၌ ပဋိအနက်။ (ရှု-ဦး-၈၄-ကြည့်ပါ။)]

သာဓု-ဗုတိ = သည်။ ပသံသန+ယာစနေသူ = ချိုးမွမ်းခြင်း + တောင်းပန်ခြင်း အနက်တို့၌။ ဒီသတိ = ထင်၏။

[သာဓု သာဓု သာရိပုတ္ထ-စသည်၌ ပသံသနအနက်။ ။ သာဓု မေ ဘဇ္ဇာ ဘဂဝါ သံခိုတ္ထန မဲ့ အသေတု-စသည်၌ ယာစနာအနက်။ ။သာဓု-သဒ္ဓိသည် စကားကိုလက်ခံခြင်း=သမ္မဝိဇ္ဇန် အနက်လည်း ရှု၏။]

ဗုတ်+ဟန္တ-ဗုဇ္ဇာတေ = တို့သည်။ စောာနထွေ = ၅။ ဒီသန္တ = ကုန်၏။

[ဗုတ် မေ တွဲ ပါနီယံ အာဟရ။ ဟန္တ ပိုက္ခာ ပိုဂိုဟာ။ ပုံစံ။ ဗုတ်+ဟန္တ=တိုက်တွေ့န်းပါ၏-ဟု အနက်ပေးလေ။]

သာဓု သူ့+၆၀ မေတံ့သိ = တို့သည်။ အနုမောဒနေ = ၁၀၈းမြောက်ခြင်း အနက်၌။ ဒီသန္တ = ထင်ကုန်၏။

[ပုံသံကား-ပရော် ပတ္တိယာ ဒိန္ဒာယ “သာဓု သူ့” တိ အနုမောဒတိ။ ။“၆၀ မေတံ့” မဟာရှာလာတိ။]

ကိရ-ဗုတိ = သည်။ အနသုဝန + အသွေးပြေသူ = တဆင့်ကြားခြင်း + မယုံကြည်ခြင်း အနက်တို့၌။ ဒီသတိ = ထင်၏။

[သစ္စာ ကိုရောင် · မာတံသူ၊ အနုသာဝန်း၌ ပြယုဂ်။ ပြုမာ · နှိပါတ်တဲ့၊ ခိုတဲ့သာဝမ္မာဆေ ရဲ့ရာ။ အသင့်ယျာဉ် ပြယုဂ်။ ။
ကိုရ ခိုတဲ့ရောင်း၊ ခိုတဲ့ရဲ့ ပြယုဂ်။]

အနု-ဗုတီ = သည်။ အနုမာနာ+နုသာရဏ+ပရိပိတက္ဌ-
သူ = မှန် · ဆခြင်း+အောက်မေ့ခြင်း+ကြံစည်ခြင်း အနုက်တွေ့။
ဒီသာတီ = ၏။

[ပုံစံကား— နှုန်း သော အမှုပိနယာ ပြုရကား။
(၁၁၊ ၃၊ ၂၅) အနုမာန္တပုံး။ ။သော နှုန်း သာ ကပက်ကား။
(၃၊ ၅၊ ၂၂၆) အနုသာရဏ-တ္ထပုံး။ ။သော+တံ နှုန်း လူတော်
ကုန်း။ (၁၊ ၂၊ ၂၀၆)။ ယံ နှုန်း+တံ အနုပင့် ခိုဝိတာ ၇၈
ရေးပေယျာဉ်း။ (၁၊ ၂၊ ၉၂) ပရိပိတက္ဌန္တပုံး။]

ကသွာတီ = သည်။ **ကာရဏပုံးနေ** = အကြောင် ကို
မေ့ခြင်း၌။ **ဒီသာတီ** = ၏။

[ပုံစံကား— ကသွာ ဘဝ ဝိဇန်ဓရ နိသိုးဘား၊ တပေါ်
လူမှု ကြုံဗုတီ ပြဟ္မာပတ္တိယာ။ (၁၁၊ ၁၊ ၁၀၃)။

မှတ်သူက်။ ။ကသွာ=အဘယ့်ကြောင့်+အဘယ် အကြောင်း
ကြောင့်—ဟု အနုက်ပေးလျှင် ကာရဏပုံးနေထဲ အဗျာယပုံးတည်း
ကသွာ၊ ကမှာ=အဘယ်သူမှ+အဘယ်သူကြောင့်—ဟု အနုက်ပေးလျှင်
ပြုလောက်ပုံးသာတည်း။]

ယသွာ+တသွာ+တထာဟိ+တနာ-ဗုတီ = ဤနိပါတ်
တို့သည်။ **ကာရဏနွေ့ဒန္တက္ဌ** = အကြောင်းကို ပိုင်းဖြတ်ခြင်း
အနုက်။ **ဒီသာနဲ့** = ကုန်၏။

[ပုံစံကို သွာနိုတီ သုတေသနမာလာ၊ ၃၀၆-၉၇ ကြည့်ပါးလာ။]

သဟ+သွှေ့+အမာ-ဗုတီ = တို့သည်။ သမကြိုယာယ်=
ညီမှုခြင်း ကြိုယာအနုက်။ **ဒီသာနဲ့** = ကုန်၏။

[ပုံစံကား—ပုံတော် သဟ အာဂတော် ပိုတာ=အောင် လူ
သားနှင့် အတူ လား-ဟူးရှုံး သားနှင့်အောင် အတူလာခြင်းသည်
သမကြိုယာမည်၏။ ထိုအနုက်ကို သဟ-က ထွန်းပြုသည်။ ၁၆၄၃:

သွှဲ အပ်ပွဲဝါသံ-၌၍လည်း သွှဲး-သည် အတူ မကွဲကွဲ့နေဖြင့်း-
သမကြိယာအနက်ကို ထွန်းပြသည်။ ။အမာဝါသီ ဒိဝသေား
အမာဝါသီကာ ရတိ။ “သမကိစွဲသူ=တို့။” အမာ=မင်းနှင့်အတူ။
ဘဝါ=ဖြစ်တတ်သောသူဘည်း။ အမစွော=ကိစွဲခပင်း မင်းနှင့်အတူ
ဖြစ်တတ်သူ=အမတ်။ ဤ၌ အမာ-နိပါတ်သည် မင်းနှင့် အတူ ဖြစ်
ခြင်း-ဟူသော သမကြိယာအနက်ကို ထွန်းပြ၏။ (ဒိဋ္ဌ ၁၊ ၃၂၅)။]

ရနာ+ရှိတေ-ဉာဏ် = တို့သည်။ ရပြယောဂေး = မယ်
ခြင်း။ ဒီသုန္တာ = ကုန်၏။

[ဝိနာပိ ဂရိုနာ။ (ဝ-၃၊ ၁၆၆)။ ။ရှိတေ သွွှဲမွေနာ။
ရဟိတာ မာတုလာ။ (သွှဲနှီးသုတ်-၃၀၂) ကင်းရှု-ဟု အနက်
ပေးလေ။]

နာနာ+ပုထိ = နာနာနိပါတ်+ပုထိနိပါတ်ပုဇွန်တို့သည်။
ပဟုပြာကာရေး = များသောအပြားဟူသော အနက်။ ဒီသုန္တာ =
ကုန်၏။

[ပုံစံကား-နာနာဖလဓရ ခုဗာ=သစ်ပင်တို့သည် အထူးထူး
အပြားပြားသော အသီးတို့ကို ဆောင်ကုန်၏။ ပုထိ သမဏော်ပုံးဟူကား
ပုထိ ကံလေသေ ဇန်နှီးတို့ ပုထိုံနာ။]

ပုထိ + ရသုံး = ပုထိ နိပါတ် + ရသုံး နိပါတ်ပုဇွန်တို့သည်။
အသယ်းတေ စ=မပေါ်င်းအပ်ခြင်း။ (၀၇) အသီးအခြားဟူသော
အနက်၌လည်း။ ဒီသုန္တာ = ကုန်၏။

[ပုံစံကား-အရိုယေဟို ပုထိုံဘူတော် ဇန်နှီးတော်
ဇန်နှီးတော် ရိသုံး ကမ္မားကရိုးသု-စသည်တည်း။]

ခုဗ္ဗာ+ကု = ခုဗ္ဗာနိပါတ်+ကုနိပါတ်တို့သည်။ ကုစွာယံး=
စက်ဆုံးခြင်း အနက်။ ဒီသုန္တာ = ထင်ကုန်၏။

[ပုံစံကား-ခုဗ္ဗာ=မကောင်းသဖြင့်း (၀၇) စက်ဆုံးရွာ့။ စာတံ့=
ပြုအပ်သော အမှုသည်။ ကုကတံ့=ကုကတ မည်၏။ ခုဗ္ဗာလွှဲ့=စသည်
တည်း။]

ပန = ပန-ဟුවා තිබිත්වනු|| ප්‍රජා = ප්‍රජා
 මහැත්වා තාත්ත්ව|| (o1) අක්‍රී-හුවා තාත්ත්ව||
 හිත්ති = ගි||

[ပုဂ္ဂနား-ပုန် ၁ ပရိ-စသည်တည်း။]

ကထ္တာ = ကထ္တာ-ဟူသော နိပါတ်သည်။ ကိုယ့်အေးရှင်းရှင်း ပြောင်းခြင်း အနက်၏ ဒီသာတိ = ၅။

၀၁ = ၀၁-ပစ္စည်းသည် လည်းကောင်း၊ ကုမ္ပါန် = ကုမ္ပါန်
ပစ္စည်းသည် လည်းကောင်း၊ သကိုရွှေ = သကို-ဟူသောနပါတ်
ပုံသည် လည်းကောင်း၊ သံချာရီဘာဂေ = အရေအတွက်ကို
ဝေဖန်ခြင်း အနက်။ ဒီသွေ့ = ကုန်၏။

[ပုဂ္ဂနား-ကေခား ဒိုက္ခတ္တား] သက္ကရာဇ်-စသည်တည်း။

ଶ୍ରୀଚନ୍ଦ୍ର = ଶ୍ରୀଚନ୍ଦ୍ର-ହୃଦୟା ଫିଲିଂଚାର୍ମ୍‌ଲ୍ୟ|| ଅପୁ +
ମନୋଦ୍ୱୟ = ଆମାର୍ଦ୍ଦ୍ଵେଷିତା ଆମାର + ଫୁଲୋଦ୍ୱୟିତା ଆମାର
ତ୍ର୍ୟକ୍ଷିତି|| ଶିଳ୍ପୀତି = ଶିଳ୍ପି||

သဏိကံ = သဏိကံ-ဟူသော နှပါတ်ပုံစံသည်။ မန္တ-
ဆွဲ = နံ.ခြင်း + ညံ.ခြင်း အနက်၍။ ဒီသောတိ = ၏။

[ပုဂ္ဂိုလ်-သတိကို=ပြေးပြေး နှုံးနှုံး။ ကရောင်း=ပြေး-
စသည်တည်း။]

ဒီပံ့ = ဒီပံ့-ဟူသော နိပါတ်သည် လည်းကောင်း၊ အရုံး
လည်းကောင်း၊ လဟုံး = လည်းကောင်း၊ အခာသူ = လည်း
ကောင်း၊ တူဖုံး = လည်းကောင်း၊ အစိရုံး = အစိရုံး-ဟူသော
နိပါတ်သည် လည်းကောင်း၊ သီယံဇွဲ = အလျင်အမြန်ဟူသော
အနက်။ ဒီသုန္တ = ထင်ကုန်၏။

ପର୍ବତ = ପର୍ବତ-ଭୂଷାନା ଫିଲିଟିକଲ୍ ଲାଇସେନ୍ସ୍
ପର୍ବତୀ = ପର୍ବତୀ-ଭୂଷାନା ଫିଲିଟିକଲ୍ ଲାଇସେନ୍ସ୍॥ ଏହି-

ကာလ = ရှည်လျားသောအခါ-ဟူသောအနက်၍။ ဒီသုဒ္ဓ = ကုန်၏။

[ပုံစံကား-စိရိ=အချိန်ကြာမြင့်စွာ။ ဝန္တာ=သွားရှုံး။ စိရသုံး ဝတေ=အချိန်ကြာမြင့်လေစွဲတကား-စသည်တည်း။]

စေ = စေ-နိပါတ်သည် လည်းကောင်း။ ယဒီ = ယဒီ-နိပါတ်သည် လည်းကောင်း။ သံကာဝဋ္ဌသန = ယုံမှား တွေး တောမြိုင်း၏ တည်ရှာ အနက်၍။ ဒီသုဒ္ဓ = ကုန်၏။

[ပုံစံကား-မံ စေ တုံးနိက္ခဏ် ဝန္တာ။ ယဒီ+မသု လောက နာထသု ဝိရှိသာမေ-စသည်တည်း။]

ရုဝ် = ရုဝ်-နိပါတ်သည်။ ထိရာ+ဝဓာရုဏာသူ = ရိုင်မြိုင်း အနက်+ဆုံးဖြတ်ခြင်း အနက်တူး၍။ ဒီသုတိ = ၏။

[ပုံစံကား-ယသု နတ္တိ ရုဝ် ဦးတိ၊ ရိုင်မြိုင်း အနက်ပုံစံ။ ။ ရုဝ် ဗုံးဆွဲ သာဝိသုတိ၊ ဆုံးဖြတ်ခြင်း အနက်။ မချွတ်ဟု အနက်ပေး ပါလော့။]

ဟာ = ဟာ-နိပါတ်သည်။ ဂါသာဇေား = ပင်ပန်းခြင်း အနက်၍။ ဒီသုတိ = ၏။

[ပုံစံကား-မေ=ငါ၏။ ပုံတွေား=သားသည်။ ဟာ မတော်= ဟင်....သေးလပြီ -စသည်တည်း။]

တုက္ပါ = လူက္ပါ-ဟူသော နိပါတ်သည်။ အဘာဘသန = စကား မပြောခြင်း၍။ ဒီသုတိ = ၏။

[ပုံစံကား-တသွား တုက္ပါ-စသည်တည်း။]

သွှေ့ = သွှေ့-ဟူသော နိပါတ်သည်။ ပစ္စကွေး = မျက် မျှောက် ဟူသော အနက်၍။ ဒီသုတိ = ၏။

[သွှေ့ ကတ္တာ-စသည်ကား ပုံစံတည်း။]

မူသာ+မိန္ဒာ+အလိကံ = နိပါတ်တို့သည်။ အသစွေ = မန္တန်ကန်မြိုင်း အနက်၍။ ဒီသုဒ္ဓ = ကုန်၏။

[မူသာ ဒေ ဘာသမာနာယာ။ လူဗုံး ဝေါ မိန္ဒာ။ အလိကံ ဘာသတိ-စသည်ကား ပုံစံတည်း။]

သုဝဏ္ဏ = သုဝဏ္ဏ နိပါတ်သည်။ အာသီငွေ = တောင့်တ
ခြင်း အနက်၌။ ဒီသီတီ = ၅။ လွှာဖီ = ဦးသီ အစရှိသည်
တည်း။

[ယံ ဝူတ္ထံ အာသီငွေ+မာသီသနံ၊ တသီး သုဝဏ္ဏ ဟောတူ။
သန္တနိတံသူတ္ထ-၃၀၀-၃၀၉-မျက်နှာတို့၏ ကြည့်ချင်း။]

တန် + ဉ္စာန + ဉ္စာပစ္စယန္တာ = တန်-ပစ္စည်း+ဉ္စာန-
ပစ္စည်း+ဉ္စာ-ပစ္စည်း အဆုံးရှိသော အမျှယကိတ်ပုဂ္ဂတ္ထုသည်။
ဥသုဇာနဇ္ဈာ = နောက်ကြိုယာအတွက် ကြောင့်ကြ အားထုတ်
ခြင်း အနက်၌။ ဘဝန္တာ = ဖြစ်ကုန်၏။

ယထာ = ဥဒါဟရ၏ ပုံစံကား။ ပသီတုန်+ပသီယ+
ပသီတွာန+ပသီတွာ = မြင်၍။ ဒီသွာ + ဒီသွာန = မြင်၍။
ဒသေတွာ = ပြု၍။ ဒါတုန+ဒတွာန+ဒတွာ = ပေး၍။ ဗုပ္ပ-
ဒါယ = စွဲယူ၍။ ဒါပေတွာ = ပေးစေ၍။ ဂိုဏာယ = သ၍။
ဂစေယျ = စိစစ်၍။ ဂနေယျ = ပယ်ဖျောက်၍။ သမဇ္ဇာ =
ကောင်းစွာရောက်၍။ နိဟစ္စ = နှိမ်ချုံ၍။ ဥပေစွာ = က်ရောက်၍။
အာရဣ္တာ = အကြောင်းပြု၍။ အာဂမ္မာ = အစွဲပြု၍။ လွှာဖီ =
တည်း။

[ကော ဒီသွာ န ပသီစေယျ၊ (ရှုပသီနှိုင်ကာ)။]

အရိဘဏ္ဍာ ယူလွှာနဲ့ = ဂိဘတ် အနက်နင့် မယဉ်သော
အလွှာပူရက နိပါတ်ပုဂ္ဂတ္ထုသည်။ ဗုတီ = ပြီးပြီ။

သလိုဂါနံ = လိုင်ရှိကုန်သော ပုဂ္ဂသ-စသောပုဂ္ဂ
တို့၏။ ဂိဘဏ္ဍာယာ = ဂိဘတ်ဖြင့်။ ကတော = ပြုအပ်
သော။ ဘေးခေါ် = ရုပ်အထူး အပြားသည်။ ဘဝ
ယထာ = ဖြစ်သက္ဗုံသီ လည်းကောင်း။ တဲ့ = ထိုမှ
တပါး။ အလိုင်းသူ = (လိုင်ကြောင့် ရုပ်မထူးသော)
အလိုင်ပုဂ္ဂတ္ထုတွင်။ တူမှာဖီနံ = တူမှာ+အမှာ-အစရှိသော
သုဒ္ဓိတ္ထို၏။ ဂိဘဏ္ဍာယာ = ဖြင့်။ ကတော = သော။

ဘေး = သည်။ ဘဝ ယတာ = သို့ လည်းကောင်း။
 တထာ = ထို့အတူ။ အလိုက်သူ = အလိုင်ပုံစွဲတွင်။
 ပါမီ+စာဖိနံ = ပ-အစရိသော ဥပသာရပုံ နှစ်ဆယ်+
 စ-အစရိသော နိပါတ်ပုံစွဲ၏။ ဂါဘ္မားယာ = ဖြင့်။
 ကတာ = သော။ ဘေး = သည်။ နေဝ အထို =
 မရှိသည်သာ။

ငံ = ဤသို့။ နာမာ+ချာတာ + ပသဂ္ဂို = နာမ်
 ပုံ+အာချာတ်ပုံ+ဥပသာရပုံစွဲမှု။ ဂိန်မှုတဲ့ = အလွတ်ဖြစ်
 သော တော် = ဤ စ-အစရိသောပုံကို။ နိပါတ်ပံ့ = နိပါတ်
 ပုံဟူ၍။ ဝေါတ္ထံ့ = သိအပ်၏။

နေပါတီကပံ့ = နိပါတ်ပုံသည်။ ဇူတိ = ပြီးပြီ။

အလိုင်° = အလိုင်သည်။ ဇူတိ = ပြီးပြီ။

ပုလ္လိုင်° စ = ပုလ္လိုင် လည်းကောင်း။ ဇူလိုင်ဗြို့ =
 ဇူလိုင်လည်းကောင်း။ နပုံသက် စ = နပုလ္လိုင် လည်း
 ကောင်း။ အထာပရံ = ထိုမှတပါး။ တိုင်ဗြို့ = တိုင်
 လည်းကောင်း။ အလိုင်ဗြို့ = အလိုင် လည်းကောင်း၊
 (ဇူတိ = ဤသို့)။ နာမိကံ = နာမ်ပုံသည်၊ ပွဲစာ =
 ငါးပါး အပြားအားဖြင့်။ ဗြို့တံ့ = တည်၏။

ပယာဂသီဒ္ဓယံ = ပြယ်များ ပြီးရာ ပြီးကြောင်း ဖြစ်
 သော အကြောင့် ပယာဂသီဒ္ဓ မည်သောကျမ်း၌။ ခုတိယာ =
 နစ်ခုအမြှောက် ဖြစ်သော။ နာမကဏ္ဍား = လိုင်သုံးပါး၊ ဥပသာရ^{ပုံ}
 ပုံ၊ အော်တုံးပုံ၊ ပုံ၊ ပြဆိုရာ နာမအပိုင်း အခန်းသည်။ ဇူတိ =
 ပြီးပြီ။

(j) နာမကလွှာ နိုးသူ ပြီး၏။

(၃) တော်မာ တရာ့

ပထမာရိဘတ် ဘရိဘဂ်

အထ = ထိနာမြန်မား၏ အခြား မူး။ ရိဘတ္ထိနံ = ရိဘတ်
 ထို၏။ အထွေဆာဒါ = အနက် အထူးအပြားထိုကို။ ရွှေခြေ =
 ရွှေအင်ကုန်၏။ (၀၁) ဆိုပေါ်သူ့။

တ္ထာ = ထိ“ရဟန္တ္တာ”ဟူသော ဝကားရ၏။ ကော် =
တရားလည်း ဖြစ်သော။ အား = ယောကျား ဘဝရှိသော
အနုက်ကို။ ကမ္မာဒီဝသေန ၁ = ကံ-စသည်ဘူး။ အစွမ်းဖြင့်
လည် ကောင်း။ ကော်လိုပါဝသေန ၁ = ကောင့် စသည်ဘူး။
အစွမ်းဖြင့် လည်းကောင်း။ ရိဘဇ္ဇာ = ခွဲခြား ပေါ်နဲ့ ထွန်းပြ
တတ်ကုန်၏။ ဇူတိ = ထိကြောင့်။ ရိဘလွှာယော = ရိဘတ်တူ
မည်ကုန်၏။ သျာဗာသယာ = သိ ဘစ္စားသော ရိဘတ်တူကို။
လွှာနှာ = ရအပ်ကုန်၏။ တာ ပန် = ထိရိဘတ်တူသည်ကား။
ပွဲမာဒီဘောင်း = ပွဲမာ - စသည်ဘူး။ အပြား အားဖြင့်။
သလွှာရိမာ = ခုနစ်ပါး အပြားရှိကုန်၏။ တာ = ထိရိဘတ်တူသည်။
ယသာ = ကတ်မာ = အဘယ်သည်ဘူး။

(J+?) ၁၂၆၃ + ၁၁၄၈။

အောက်တွေ = ပို့ပိုက နာမ်ပျော်၏ ပွဲကဗ္ဗာ သာမည်။
ပွဲမာ = ပွဲမာရိဘတ် သက်သည်။ ဟောတိ = ၅။

දැන් = පදමා + සුජාතා - ගැවෙන ප්‍රේක්‍රියා මුදලීය || පදමා
 එහැති = පදමා එහාත්වාත් || ගොටි = මුදලීය || විචා =
 වි-එහාත්වාත් || (o') ගි || තුගාර + ලෙප + ටමාපෝ-
 ගොටි = තු-තැපු + ගොටුමිදී + ත්-තැපුදැගි || ගොටුවූ =

မြှုအပ်ကုန်သော်။ နရေ+ဇူး+နပုံသက် = နရေ + ဇူး +
နပုံသက်-ဟူ၍။ (သီးစွာ = ရုပ်ပြီး၏။)။ နရေ = လူသည်။
(ယောကျားသည်)။ ဇူး=မြန်းမသည်။ နပုံသက်=နပုံးသည်။
ပဉာဏ္ဍအပွင့် အနက်ငါးပါး+သွှေးငါးပါး

[ဂါထာနက်] သက္ကတ္တ + ဒဗ္ဗာ + ထိုင်းနှီး =
သက်တ်+ခြော+လိုင်တို့သည် လည်းကောင်း။ သချာ+
ကမ္မာဖြောက်=ကောရိ + ဗဟိုရိသချာ + ကမ္မာရက
စသည် တို့၏၊ ငါးခုအပေါင်းသည် လည်းကောင်း။
နာမတွော = နာမပုံး၏။ အနက်မည်၏။ တသာ = ထုံး
နာမပုံးအနက်၏။ သာမညံံ = သာမည့် အနက်ကို။
အထွေမထွေး = အနက် သာမည့်ဟူ၍။ ပရွှေ့တော် = မြန့်ဆို
အပ်၏။

[သက်တ်+ခြော+လိုင်+သချာ+ကာရက - ဟူသော ပဉာဏ္ဍ၊
သာမန်ကို အထွေမထွေး-ဟူ၍ ခေါ်သည်။ မူးလလိုင်ပုံးရင်း ဟောအုပ်
သော ပဉာဏ္ဍ သာမည့်ကို ထွေးပြု၍ ပင်မာတိဘတ်သက်လေး-ဟူလို့။]

စ = ဆက်။ သော နာမတွော = ထုံးမူးလ နာမပုံး၏။
အနက်သည်—

[ဂါထာနက်] ဇာတိ = ဇာတ် လည်းကောင်း။
ကြိုယာ = ကြိုယာ လည်းကောင်း။ ဂုဏာ = ဂုဏ်
လည်းကောင်း။ ဒဗ္ဗာ = ခြော လည်းကောင်း။ တထာ =
ထိုမှတပါး။ နာမံး = နာမ လည်းကောင်း။ ဇူးတိုး =
ပြု၍။ သွှေးသွား = သွှေးပါ့၍။ အတွော် = အနက်သည်။
ပဉာဏ္ဍ = ငါးပါး အပြေားရှိ၏။ အတြော် = ပြု၍အရာ၍။ သ-
သော သွှေးပါး = ထို သွှေးသည်လည်း။ ပဉာဏ္ဍဝေ =
ငါးပါး အပြေားဖြင့်သာလျှင်။ ဘို့တော် = ပြား၏။

[ထိုထိုသွှေးပါတို့၏။ အနက်သည် ရွှေဂါထာ၌ ထိုအပ်ပြီးသည့်
အတိုင်း သက်တ်+ခြော+လိုင်+သချာ+ကာရက-ဟူ၍ ငါးပါးအပြေား

ရှိစု သကတ် အနက်သည်လည်း ၃၁၈+ကြိယာ+ရှုက်+ဖြုပ်+နာမ်-
ဟူ၍ ငါးမျိုးပြားပြန်သည်။ ထိုသကတ်အနက် ငါးမျိုးပြားသည်ကို
လိုက်ရှု သွေ့သည်လည်း ၃၁၉သွေ့+ဂုဏသွေ့+ကြိယာသွေ့+ဒွဲ
သွေ့+နာမသွေ့-ဟူ၍ ငါးမျိုးပြားပြန်သည်-ဟူလို့။

ကထ် = အဘယ်သို့ ပြားသနည်း ဟူမူကား။ ၃၁၀
သခြေါ = ၃၁၈သွေ့ လည်းကောင်း။ ဂုဏသခြေါ = ဂုဏ
သွေ့ လည်းကောင်း။ လူတိ အာဖိနာ = ဤသို့ အစရှိသည်ဖြင့်။
ပဋိဓာ = ငါးပါးအပြားဖြင့်။ ဘိဇ္ဇာတေ = ပြား၏။

[၃၁၈သကတ်]။ ၂။ယမ္မလာ = အကြိုင်၃၁၈
၏ အစွမ်းကြောင့်။ ဘိဇ္ဇာသူ = ပြုမိအားဖြင့် ပြားကုန်
သော။ သ ဗလာဒီသူ = နွားပြောက် အစရှိသော အနက်
တို့၌။ အဘိန္ဒမီ+သွေ့=မပြားသော (နွားဟူ၍ သိသော)
အသိဉာဏ် + (ဂေါ် = နွား-ဟူသော ပါ့၌+မြန်မာ)
သွေ့တို့သည်။ ဝါးနှေး = ပြုကုန်၏။ (သာ = ထို
၃၁၈သည်)။ ၃၁၈ = ၃၁၈မည်၏။ မာလာ = ပန်း
ပွင့်သည်။ သူတွဲ့ = ပန်းသိသောကြီးသို့။ အန္တိတာ လူဝါး
အစဉ်လိုက်သကဲ့သို့။ သော = ဤ၃၁၈သည်။ အသာ =
ထိုပြုမိအား။ (၀၁) ပြုသို့။ အန္တိတာ = အစဉ်လိုက်၏။

[၃၁၈-ပုံစံကို ဝိပြုဟိုပြုလျှင် “၃၁၈သို့ တောယ အဘိန္ဒမီ+
သွေ့တို့ ၃၁၈”ဟု ပြုရမည်။ တောယ=ဤ (နွားတို့၏ တကောင်
နှင့် တကောင် တူသော အခြင်းအရ တည်းဟူသော) ၃၁၈ဖြင့်။
အဘိန္ဒမီ+သွေ့-မပြားသော (နွားဟူ၍ သိသော) အသိဉာဏ်+
(ဂေါ်-ဟူသော+နွား- ဟူသော ပါ့၌+မြန်မာ) သွေ့တို့သည်။
၃၁၈သို့-ပြုကုန်၏။ ကူးတို့-တသွာ့-ထုံသို့ (မပြားသော) အသိ
ဉာဏ်+ (မပြားသော) သွေ့တို့ ပြုကြောင်း ပြုသောကြောင့်။
သာ=ထို (နွားတို့၏ တကောင်နှင့် တကောင် တူသော အခြင်းအရ)
အကာရသည်။ ၃၁၈=၃၁၈မည်၏-ဟု အနက်ပေး။

ဂေါ်-နွား၊ အသော်-မြင်း၊ ပုံရိသော-ယောကျား ဤကဲ့သို့
အနက် တသံသာထွက်သော (ပါ့၌+မြန်မာ) သွေ့တို့နွား+မြင်း+

ယောကျားဟူသော အနက်ဖြုံတို့၏ တကောင်နှင့် တကောင်+
တယောက်နှင့် တယောက် တူညီသော အခြင်းအရာ အာကာရှင်သည်။
ထိုအခြင်းအရာကို စွဲ၍ ဖြုံပင် ပြားသော်လည်း (ရေးနှား၊ အသော
မြင်း၊ ပုဂ္ဂိသာ=ယောကျားဟူ၍) မပြားသော အသိဉာဏ် မပြား
သော သွှေ့တို့ ဖြစ်သည်။ ထိုအခြင်းအရာကို အတိ·အတိ သကတ်-
ဟူ၍ စော်လှုပါ၍ သွားသွား နက်နဲ့၏ ပို့ပို့ စေးစေး
ကြံကြည့်ပါကုန်။

[**ကြိယာသကတ်**]။ ၁၁၁၁ ဘူတံ = ပြု
မဟုတ်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ (၀၁) ပြု မဟုတ်သော။
ကတ္တာဒိ ကာရက္ဂါမ သာဓိယံ = ကတ္တား အစနိုင်သော
ကာရက အပေါင်းသည် ပြီးစောပ်သော။ ကတ္တာကမ္မား =
ကတ္တား၌ တည်+ကံ၌ တည်သော။ ပုံစွဲ = (သွား
ခြင်း+ချက်ခြင်း စသော) ပုံးအနက်ကို။ ကြိယံ =
ကြိယာဟူ၍။ တဗ္ဗား = ထိုကြိယာ၏။ လက္ခဏာကို
သိကုန်သော ပညာရှိတို့သည်။ ဇန်နဝါရီ = အလိုဂျိကုန်။

| “ယောကျားသည် ခရီးကို ခြေဖြင့် (ခြေကျင်) သွား၏”
ဟူဖော် ယောကျား၏၊ ဗယ်တလုမ်း ညာတလုမ်း လုမ်းခြင်းကို
“သွားခြင်း ကြိယာ”ဟု စော၏။ ထိုသွားခြင်း ကြိယာသည် ပြု
အနက်လည်း မဟုတ်၊ ခရီးတည်းဟူသော = ကမ္မာကာရက + ခြေ
တည်းဟူသော=ကာရကကာရကတိုးသည် ဂိုင်းဝန်း၍ ပြီးစောပ်သော
ယောကျားတည်းဟူသော=ကတ္တား၌ တည်သော ဗယ်တလုမ်း၊ ညာ
တလုမ်း လုမ်းကြေခြင်းကို “သွားခြင်း ကြိယာ”ဟု ဆရာတို့ ဆိုကြသည်

“ယောကျား ထမင်းချက်” ရာ၌ ဆန်ဆေးခြင်း-စသော
အမူအရာ=ချက်ခြင်း ကြိယာသည် ယောကျားတည်းဟူသော ကတ္တား၌
တည်၍၊ ဆန်၏။ နှုံးညွှဲ ပျော်ပျောင်းလာမှု=အမူအရာ=ကျက်ခြင်း
ကြိယာသည် ထမင်းတည်းဟူသော ကံ၌ တည်သည်။ ဤသို့-သည်
ထိုထို ကြိယာတို့၌ စိုးစိုး။

[ဂုဏ်သကတ်]။ ။အဗ္ဗာသိတော့=ခြေမျှနို့သော့။
 တတော့=ထိခြိမှု။ ဘိန္ဒော့=တမျိုးတပြဲ့ား ကွဲပြား
 သော့။ တပ္ပတီတိယာ = ထိခြိ အတူးကို သိခြင်း၏။
 (၀၂) သိခြင်းငှာ့။ နိမ့်ဇွော့ = အကြောင်းနိမ့်တ် ဖြစ်
 သော့။ ပိန်သုနသာာဝေါ=ပျက်စီးခြင်းသော့ ရှိသည့်
 လည်း ဖြစ်သော့။ စ=ပျက်ဒီးခြင်း သော့မရှိသည့်
 လည်း ဖြစ်သော့။ နိဂုံးဇော် = ဂုဏ်တပါးမှ ကင်း
 သော့အနက် သော့ကိုသာလျှင်။ ဂုဏာ့ = ဂုဏ်ဟူ၍။
 ဥစွော့ = ဦးအရာ၍။ “သူဇွော့=ဖြူ။” သော့။ ပင္းခွဲ့ =
 ပုံဆိုး”။ ဗုတ္တိ = ဦးပြုယ်မျိုး၍။ ပိန်သုနသာာဝေါ စ =
 ပျက်ဒီးခြင်းသော့ ရှိသည့်လည်း ဖြစ်သော့ [အဖြူ၍ဂုဏ်သည့်
 ပျက်စီးတတ်သည်]။ စ သွေ့န = စ သွေ့ဖြင့်။ “ပုံပူလော့ =
 ပြန့်ပြော ကျယ်ဝန်းသော့။ အာကာသော့ = ကောင်းကင်း”။
 ဗုတ္တိ = ဦးပြုယ်မျိုး၍။ အပိန်သုနသာာဝေါ စ = ပျက်စီး
 ခြင်းသော့ မရှိသည့်လည်း ဖြစ်သော့။ [ပြန့်ခြားပြော ကျယ်ဝန်းမှု
 ဂုဏ်သည့် မပျက်စီးတတ်]။ အတူနို့ = ၄၈ (သူဇွော့+ပုံပူလ)၍။
 ပိသုံး ဂုဏ်ရဟန်တော့ = အသီးအခြား ဂုဏ်တပါးမှ ကင်းသော့
 (အဖြူ၍ဟူသော့+ပြန့်ပြော ကျယ်ဝန်းမှုဟူသော့) အနက်သော့
 ကို။ ဂုဏာ့ = ဂုဏ်ဟူ၍။ ဥစွော့ = ဆိုးအုပ်။ ဗုတ္တိ-အယံး =
 ဦးသည်ကား။ အဇွော့ = (ပေါ်ပြရပါ ဂါထာ နောက်ထက်
 ဝက်၏။) အနက်တည်း။

[ဤ၌ အဓိပ္ပာယ်ကား - “နှုတော်ပုံဆိုး (ပုံဆိုးဖြူ) + ကျယ်
 ဝန်းသော့ ကောင်းကင်း” ဟူရနှုတ် အဖြူ၍ဂုဏ်သည့် ပုံဆိုးပြုခြုံ၍ ပိုသည်။
 ကျယ်ဝန်းမှုဂုဏ်သည့် ကောင်းကင်းပြုခြုံ၍ ပိုသည်။ ထိုဂုဏ်များသည်
 ပုံဆိုးပြု + ကောင်းကင်းပြုခြုံတို့မှ တသီးတခြား ပြစ်သည်။ ပုံဆိုးည်း +
 ပုံဆိုးနှီးစသော့ ပြုခြုံတော်းမှ ထူးသည့် ပုံဆိုးဖြူ၍ ပြု + ကျဉ်းခြောင်း
 သော့ အုံးဝါ ကောင်းကင်း၊ ကလာပ်ခြားမှု ပြစ်သော့ ပုံးပြု။

ကောင်းကင်္ခါတိမှ ထူးသည့် အလွန်ဘကာသ ကောင်းကင်္ခါအနက်ကို
သိပိုရန် အကြောင်း ဖြစ်သည်။ အဖြောက် + ကျယ်ပြန်မှုဂုဏ်တိ၌ အမြား
အထူးပြုသည့် ဂုဏ်တပါးလည်း မရှိ။ ဤသဘောမျိုးကို ဂုဏ်ဟု
ခေါ်သည်-ဟုလို့။

ကျွေ = ပြုအရာ၍။ “ဂေါ်ဇာတိ = နားဇာတ်။ အသု-
ဇာတိ = မြင်းဇာတ်”။ ဇူတိ = ပြုသူ။ ဂုဏ္ဍာ = ဆုအပ်သည့်
ရှိသော်။ ဇာတိ = ဂီသသူမြစ်သော ဇာတ်သည်။ ဘုံး = ပြု
မည်၏။ “နိလော = ပြုသော။ ဂုဏ္ဍာ = ဂုဏ်”။ ဇူတိ ၁ =
ပြုသူလည်း။ ဂုဏ္ဍာ = သော။ ဂုဏ္ဍာ = ဂီသသူမြစ်သော
အညီ၍ဂုဏ်သည်။ ဘုံး = ပြုမည်၏။ “ပစနကြိယာ = ချက်ခြင်း
ကြိယာ”။ ဇူတိ ၁ = လည်း။ ဂုဏ္ဍာ = သော။ ဂမနာဒိကြိယာ-
တော် = သွားခြင်း စသော ကြိယာမှု။ ဂီသသိယတိ =
(ချက်ခြင်း ကြိယာကို) အထူး ပြုအပ်၏။ ဇူတိ = ထို့ကြောင့်။
ကြိယာဝ = ချက်ခြင်း ကြိယာသည်သာလျှင်။ ဘုံး = ပြုမည်၏။

သ ဘွဲ့ = ပြိုရှိသော။ ကွန် = အချို့သော
အနက်။ သည် = အမည်နာမရှိသော ပြိုကို။ နာမ
ရပေါ် = အမည်သော့ဖြင့်။ ကထိယတေ = ပြောဆို

အပ်၏ တံ = ထိအန်သဘောသည်။ နာမနှီး=နာမံ
နာမ = နာမ မည်၏။ ယထာ = ဥာဟာရက် ပုံစံကား။
စိတ္တာ = မောင်စိတ္တာ။ တွေ့နှီး = ထိအမည်သညာ နာမ
သကတ်တည်းဟူသော ညစ္စဘရှိသော။ သခြား တဲ့ =
စိတ္တာ-သခြား အစရှိသည်သည်ကား။ သညာ=နာမသခြား
မည်၏။

နာမသူ = “စိတ္တာ” အစရှိသော အမည်သညာ၏။
သ ဘုံး+ပုံစံ = ဖို့ရာ (လူ) ပြုမြို့သည်၏။ အဖြစ်သည်။ သတိပါ=
ဖြစ်ပါသော်လည်း။ စိတ္တာ = မောင်စိတ္တာ။ ဇူတ်နာမေ-
နော် = ဤသို့ အစရှိသော အမည်ဖြင့်သာလျှင်။ ပသိန္တာ=
ထင်ရှား၏။ ယူး+ပဋိဌာန်ယောဝ = အိုး+ပုံစံ-အစရှိသည်တို့
ကဲ့သို့။ ဘုံး+ပုံစံ = ပြုမည်။ အဖြစ်ဖြင့်။ နော ပသိန္တာ=မထင်
ရှား။ တသွား = ထို့ကြောင့်။ သညီ = အမည်နာမ သညာ
ရှိသော အန်သဘောကို။ နာမံလုတိ = နာမသကတ်ဟူ၍။
ကတိယတေ = ဆိုအပ်၏။ တံဝါဒကတ္တာ = ထိနာမ သကတ်
အန်ကို ဟောတတ်သည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ တွေ့တိ = ထို့
နာမသကတ် အန်ရှိသော။ စိတ္တာဖို့ = စိတ္တာ-အစရှိသော
သခြားကို။ သညာသခြားတို့ = သညာသခြား = နာမသခြားဟူ၍။
နိုစ္စယတေ = ဆုံးဖြတ်အပ်၏။ ဇူတ်-အယံး = ဤသည်ကား။
အမိပြုယော = (ရှုံး) အမိပြုယ်တည်း။

[စိတ္တာ-မောင်စိတ္တာ+ဘတ္တာ-မောင်ဘတ္တာ-စသည်၌ စိတ္တာ-
ဟူသော အမည်+ဘတ္တာ-ဟူသော အမည်၏။ တည်ရာ လူပြုခံ ထင်ရှား
ရှိသော်လည်း မောင်စိတ္တာ+မောင်ဘတ္တာ-အစရှိသော အမည်ဖြင့်သာ
လျှင် ထင်ရှားသည်။ ယူး+ပဋိဌာန်ယောဝ = အိုး+ပုံစံ-စသည်၌ အိုး
ပြုမြို့+ပုံစံပြုမြို့-ဟု ပြောရှု ရသကဲ့သို့ စိတ္တာပြုမြို့+ဘတ္တာပြုမြို့-ဟု ပြောရှု
မရ၊ (ပြောရုံး မရှု)။ ထို့ကြောင့် စိတ္တာအမည်ရှိ+ဘတ္တာအမည်ရှိသော
ပြုမြို့ စိတ္တာအမည်+ဘတ္တာအမည်ဟူ၍ ဆုံးရလေသည်။ ထို့အန်ကို
ဟောတတ်သောကြောင့် (ထိုသညာနားမ် အန်ရှိသည့်) စိတ္တာသခြား+

အတ္ထသွို-စသည်ကို သညာသွို (နာမသွို) ဟူ၍ ဆုံးဖြတ် သတ် မှတ်အပ်လေသည်—ဟူလို့။ ။(သဘောသွား နက်နဲ့။ ဆရာတိထံ ဆည်းကပ်၍ အထပ်ထပ် ကြံကြပါလေ)။

ဤအရာ၏ အကြမ်းဖျင်းအားဖြင့် ပွဲကတ္ထ ကောက်ယူပုံကို ပြဆိုပါအံ့။

(၁) ၃၁တိသွို (၂) ကြံယာသွို (၃) ဂုဏသွို
(၄) အဗ္ဗသွို (၅) နာမသွို=ဟူ၍ သွိုင်းမျိုး ကွဲပြားခြင်း မှာ သကတ်အနက်သို့ လိုက်၍ ကွဲပြားသည်။

သကတ်ငါးမျိုး ကွဲပြားရန်မှာ—

(၁) ၃၁တိသွိုမျိုး၏ မြန်မာပြန်အနက် တန်က်သာ ထွက်သည်။ ဥပမာ—ယင့်သာ—အိုး၊ (ဤ၌ ဝိသေသနအနက် မပါသည်ကို သတ်ပြုပါ)။ ဤ ယင့်သာ—အိုး—ဟူသော ပါ့၌+မြန်မာသွို၌ အိုး တလုံးနှင့် တလုံး တူညီသော အခြင်းအရာ အာကာရာဇာတ်သည် သကတ်၊ အိုးအထည်ကိုယ်သည် ၌၏၊ ဤကဲ့သို့ ကောက်ယူရ၍ ထို့ ပါ့၌+မြန်မာသွိုကို ၃၁တိသွိုဟူ၍ ခေါ်ဆိုရလေသည်။ ပုံရုံသော—ယောကျား—ဟူသော ပါ့၌+မြန်မာ သွို၌၍လည်း မြန်မာပြန်အနက် တန်က်သာ ထွက်သည်။ သတ်ရှိရာ၏၊ ဤ၌ ယောကျားတိုးနှင့် တိုးတူညီသော အခြင်းအရာ အာကာရာဇာတ်သည် သကတ်၊ ယောကျား ၌၎ံအထည်ကိုယ်လည် ၌၏၊ ဤကဲ့သို့ ကောက်ယူရ၍ ထို့ ပုံရုံသော—ယောကျား—ဟူသော ပါ့၌+မြန်မာ သွိုကို ၃၁တိသွိုဟူ၍ ခေါ်ဆိုရလေသည်။

(၁) (၃) (၄) (၅) သွိုမျိုးတို့၏ မြန်မာပြန်အနက် နှစ်နက် လွှာက်သည်။ ဥပမာ—ဂမကော=သွားသောသူ၊ ပါစကော=သူရောသောသူ၊ နိုလော=ပုံထိုးညီး၊ သုကော=ပုံဆိုးဖြူ။၊ ဒုက္ခို=တောင် ရှုံး စွဲသောလူ၊ ဝိယာကို=ချို့ရှိသောနှား။ စိတ္တာ=မောင်စိတ္တာ=နှုံးမြှုံးရာသူ၊ ဒေတ္တာ=မောင်ဒေတ္တာ=ဒေတ္တမည်သောသူ။ (ပြယုဂ် နှုံးရှုံးလှုံး၊ ဒုက္ခို)။ ဤပြယုဂ်များ၏ ဝိသေသနအနက်+ဝိသေသျေအနက် း၊ စိစိနှစ်မိ ပြု့၍၊ ရှုံး၍၊ စိစိရှုံး၍၊ စိစိရှုံး၍ ကြည့်ပါလေ။

သကတ်အံ့နက် ပေါ်လွှဲငြုပ်ရန်မှာ—ဝိသေသနအနက်ကို (၂)---၊ ၃---၊ ၅---၊ ၇---၊ ၉---၊ ၁၁---၊ ၁၃---၊ ၁၅---၊ ၁၇---၊ ၁၉---၊ ၂၁---၊ ၂၃---၊ ၂၅---၊ ၂၇---၊ ၂၉---၊ ၃၁---၊ ၃၃---၊ ၃၅---၊ ၃၇---၊ ၃၉---၊ ၄၁---၊ ၄၃---၊ ၄၅---၊ ၄၇---၊ ၄၉---၊ ၅၁---၊ ၅၃---၊ ၅၅---၊ ၅၇---၊ ၅၉---၊ ၅၁၀---၊ ၅၁၂---၊ ၅၁၄---၊ ၅၁၆---၊ ၅၁၈---၊ ၅၁၉---၊ ၅၁၁၀---၊ ၅၁၁၂---၊ ၅၁၁၄---၊ ၅၁၁၆---၊ ၅၁၁၈---၊ ၅၁၁၉---၊ ၅၁၁၁၀---၊ ၅၁၁၁၂---၊ ၅၁၁၁၄---၊ ၅၁၁၁၆---၊ ၅၁၁၁၈---၊ ၅၁၁၁၉---၊ ၅၁၁၁၁၀---၊ ၅၁၁၁၁၂---၊ ၅၁၁၁၁၄---၊ ၅၁၁၁၁၆---၊ ၅၁၁၁၁၈---၊ ၅၁၁၁၁၉---၊ ၅၁၁၁၁၁၀---၊ ၅၁၁၁၁၁၂---၊ ၅၁၁၁၁၁၄---၊ ၅၁၁၁၁၁၆---၊ ၅၁၁၁၁၁၈---၊ ၅၁၁၁၁၁၉---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၀---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၂---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၄---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၆---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၈---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၉---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၀---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၂---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၄---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၆---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၈---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၉---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၀---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၂---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၄---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၆---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၈---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၉---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၀---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၂---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၄---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၆---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၈---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၉---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၀---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၂---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၄---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၆---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၈---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၉---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၀---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၂---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၄---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၆---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၈---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၉---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၀---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၂---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၄---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၆---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၈---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၉---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၀---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၂---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၄---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၆---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၈---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၉---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၀---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၂---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၄---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၆---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၈---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၉---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၀---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၂---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၄---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၆---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၈---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၉---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၀---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၂---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၄---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၆---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၈---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၉---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၀---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၂---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၄---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၆---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၈---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၉---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၀---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၂---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၄---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၆---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၈---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၉---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၀---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၂---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၄---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၆---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၈---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၉---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၀---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၂---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၄---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၆---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၈---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၉---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၀---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၂---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၄---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၆---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၈---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၉---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၀---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၂---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၄---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၆---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၈---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၉---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၀---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၂---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၄---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၆---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၈---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၉---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၀---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၂---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၄---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၆---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၈---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၉---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၀---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၂---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၄---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၆---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၈---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၉---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၀---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၂---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၄---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၆---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၈---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၉---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၀---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၂---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၄---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၆---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၈---၊ ၅၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁၁

အမည်။ ဤလေးချက်တိနှင့် ဆက်ပေါ်၍ ကြည့်ပါ။ သကတ်အနက် ပေါ်လာမည်။

ဥပမာ— (၂) ဂမကော=သွားသောလူ၊ ပါစကော=ချက်သောလူ၊ ဤပြယုဂ်များ၏ သွားတန်က်+လူတန်က်၊ ချက်တန်က်+လူတန်က်။ ဤသို့ နှစ်နက်စီ ထွက်ရှိစာ သွား-ဟူသော+ချက်-ဟူသော ဝိသေသနအနက်တိုကို ယင် လေးချက်တိနှင့် ဆက်ပေါ်၍ ကြည့်သော အခါ သွားခြင်းကြိယာ+ချက်ခြင်းကြိယာ။ ဤအနက်တိနှင့် ဆက်စပ် အဆင်ပြုသည်ကို တွေ့ရမည်။ ထို့ကြောင့် သွားခြင်းကြိယာ+ချက်ခြင်းကြိယာသည် သကတ်၊ လူအထည်ကိုယ်ဝါယဉ် ခြုံ၊ ကြိယာ သကတ်ပြစ်သောကြောင့် ထို့ကြောင်း၊ ပါစကော-စသည်ကို ကြိယာ သွားဖူး၍ ခေါ်၏။

(၃) နိလော=ညီသောပုံဆိုး၊ သုက္နာ=ပြု။ သေးပုံဆိုး။ ဤ ပြယုဂ်များ၏ ညီတန်က်+ပုံဆိုးတန်က်၊ ပြုတန်က်+ပုံဆိုးတန်က်။ ဤသို့ နှစ်နက်စီ ထွက်ရှိစာ ညီ-ဟူသော+ပြု-ဟူသော ဝိသေသန အနက်တိုကို ယင် လေးချက်တိနှင့် ဆက်ပေါ်၍ ကြည့်သောအခါ အညီ-ဟူသော ဂုဏ်+အပြု-ဟူသောဂုဏ်၊ ဤအနက်တိနှင့် ဆက်စပ် အဆင်ပြုသည်ကို တွေ့ရပါမည်။ (ကျွန် သုံးချက်နှင့် ဆက်ပေါ်၍ ကြည့်ပါ။ မဆက်စပ် အဆင်မပြုသည်ကို တွေ့ရပါမည်။) ထို့ကြောင့် အညီ-ဟူသောဂုဏ်+အပြု-ဟူသောဂုဏ်သည်သကတ်၊ ပုံဆိုး+အထည် ကိုယ်ဝါယဉ် ခြုံ၊ ဂုဏ်သကတ် ပြစ်သောကြောင့် ထို့ နိလော+ သုက္နာ-စသည်ကို ရုံကသွားဖူး၍ ခေါ်၏။

(၄) ဒဏ္ဍာ=တောင်ဝွေးရှိသောလူ၊ (တောင်ဝွေး စွဲသောလူ)၊ ဝိသာဏီ = ချို့ရှိသောနွား၊ (ချို့တုတ်သောနွား)။ ဤပြယုဂ်များ၏ တောင်ဝွေးတန်က်+လူတန်က်၊ ဦးချို့တန်က်+နွားတန်က်၊ ဤသို့ နှစ်နက်စီထွက်ရှိစာ တောင်ဝွေး-ဟူသော+ဦးချို့-ဟူသော ဝိသေသနအနက် တိုကို ယင်လေးချက်တိနှင့် ဆက်ပေါ်၍ ကြည့်သောအခါ တောင်ဝွေး တည်းဟူသော ခြုံ+ဦးချို့တည်းဟူသော ခြုံ ဤအနက်တိနှင့် ဆက်စပ် အဆင်ပြုသည်ကို တွေ့ရပါမည်။ (ကျွန် သုံးနက်တိနှင့် ဆက်ပေါ်၍ ကြည့်ပါ။ အဆင်မပြုသည်ကို တွေ့ရပါမည်)။ ထို့ကြောင့် တောင်ဝွေးခြုံ+ ဦးချို့ခြုံတို့သည် သကတ်၊ လူအထည်ကိုယ်+နွား

အထည်ကိုယ်ဝတ္ထုသည် ဖြစ်၊ ဖြစ်သကတ် ဖြစ်သောကြောင့် ထိုဒဏ္ဍာ+
ဝိသာကီ-စသော သွေ့ခါတိုကို အမွှာသွေ့ပါဟူ၍ ခေါ်၏။

(၅) စိတ္တာ=မောင်စိတ္တ၊ အတ္တာ=မောင်အတ္တ၊ (ထင်ရှား
အောင် မြန်မာပြန်လျှင်-စိတ္တာ=စိတ္တမည်သော သူကြယ်၊ အတ္တာ=
အတ္တမည်သောလူ - ဟူ၍ အနက်ထွက်လာသည်။) ဤပြယ်များ၏
စိတ္တတန် + သူကြယ်ဘန်၊ အတ္တတန် + လူတန်၊ ဤသို့နှစ်န်ကံ
ထွက်ရှိရာ စိတ္တ-ဟူသော + အတ္တ-ဟူသော ဝိသေသန အနက်တိုကို ယခင်
လေးချက်တို့နှင့် ဆက်စပ်၍ ကြည့်သောအခါ စိတ္တဟူသောအမည်+
အတ္တဟူသောအမည်၊ ဤအနက်တို့နှင့် ဆက်စပ်၍ အဆင်ပြုသည်ကို
တွေ့ရပါမည်။ (ကျွန် သုံးချက်တို့နှင့် ဆက်စပ်၍ ကြည့်ပါ၊ အဆင်
မပြုသည်ကို တွေ့ရပါမည်။) ထို့ကြောင့် စိတ္တ-ဟူသော အမည်+
အတ္တ-ဟူသော အမည်တို့သည် သကတ်၊ သူကြယ်အထည်ကိုယ်ဝတ္ထု +
လူအထည်ကိုယ်ဝတ္ထုတို့သည် ဖြစ်၊ နာမသကတ် ဖြစ်သောကြောင့် ထို
စိတ္တာ+အတ္တာ-စသော သွေ့ခါတိုကို နာမသွေ့ပါဟူ၍ ခေါ်၏။

သွေ့နှင့် စပ်၍ “သွေ့သည်းခြေ”ဟု ခေါ်ဆိုထိုက်သည် သိမ်
မွှေ့သော သဘောသွားများ ဖြစ်သည်၊ စိပ်စပ် စေးစေး ကြံကြပါ။]

သွေ့ပျောပါရအဲ-အခဲ့

ပွဲခိုခေါ် = c ဦးပါး အပြားရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊
အယံ အတ္တာ=ဤဇာတ်+ကြိယာ+ရုက်+ဖြစ်+နာမ်-ဟူသော
အနက်သည်၊ သွေ့တ္တာ စေး=သွေ့၏ တိုက်ရှိက်အနက် လည်း
ကောင်း၊ သာမထွေးယာ = အညထာနပပတ္တိလက္ခဏာတည်း
ဟူသော=သာမထွေးယာအားဖြင့်၊ ဝမျှမာနတ္တာ စ = ဆ၍ သိအင်
သော အနက် လည်းကောင်း၊ ဗုတ္တိ=ဤသို့။ ခုံ့မြို့ခေါ်=နှစ်ပါး
အပြားရှိ၏၊ တတ္တာ-တံ ဝစ်နံ=ထိုစကားကို။ ဟို = ချော်းဘုံး။
“ဒီနော်=ဆူဖြိုးသော (ဝ-သော) ငါးသည်။ ဒိုဝါ=နွေ့အခါ၌။
န ဘုမ္မာယံ့ = မော်း”။ ဗုတ္တိ=ဤပြယ်၏။ ဘုဇ္ဇာနိရာကတိ=
နွေ့အခါ အစားကို ပယ်ရှားမြင်း (မစားမြင်း) သည်။ သွေ့-
တ္တာ = သွေ့၏ တိုက်ရှိက ဟောအပ်သောအနက် မည်၏။

ရဖိဘဇိ တဲ = ညွှန်အခါ၌ စားခြင်းကိုကား။ သာမထွိယာ = အညထာနပပလွှိလက္ခဏာ သာမထွိယအားဖြင့်။ အဝဂမျတေ = သိအပ်၏။

[“ငါသည် နှေအခါ၌ မစား၊ သို့သော် ငါသည် ထမင်းဝ-နော်”ဟု ဆိုဖို့ “နှေအခါ၌ မစားခြင်း” သည် သဒ္ဒါ တိုက်ရိုက် ပြသောအနက် (သွေ့တ္ထ) ဖြစ်၏။ ညွှန်အခါ၌ မစားလျှင် ထိုသူသည် ဘယ်နည်းနှင့်မှ ထမင်းမဝန်၏။ ဤအခါ စားမှုသာ ထမင်းဝမှ ပြစ်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် “ညွှန်အခါ၌ စားခြင်း” ဟူသော အနက် သည် ဆုံး သိအပ်သော သာမထွိယအနက် မည်၏-ဟု ဆိုလိုသည်။]

တေန = ထို့ကြောင့်။ တော် = ဤအိုအပ်လတ္ထံသော မှတ်ချက် စကားရပ်တိ။ ဝှုံတေ = ဆိုအပ်၏။ (၀၁) ဆိုဦးဘုံး။

အတ္ထပ္ပတီတိယံး = အနက်ကို သိခြင်း၌။ သဒ္ဒါ-
မျာပါရေ = သဒ္ဒါ၏။ အစွမ်းသတ္တိ (မျာပါရု) သည်။
မှုချော စ = မှုချုမျာပါရ လည်းကောင်း။ လက္ခဏာ +
မှုချော သဘာဝေါ စ = လက္ခဏာမျာပါရ + မှုချောမျာပါရ
လည်းကောင်း။ ဗုတ္တ = ဤသို့။ တိပို့ရော = သုံးပါး
အပြားရှိသည်။ ဘဝ = ဖြစ်၏။ တဲ = အထူးကားး။
ဗျွေ = ဤသုံးပါးသော မျာပါရတို့တွင်—

မှုချော တဲ = မှုချုမျာပါရသည်ကား။ နိရန္တရ-
ဗျွေ = အခြား အကွယ်မရှိသော (တိုက်ရိုက်ဖြစ်သော)
အနက်၌။ အထွို=ဖြစ်၏။ လက္ခဏော တဲ = လက္ခဏာ
မျာပါရ သည်ကား။ တိရောဟိတေ = ဖုံးကွယ်သော
ဥပစာရ အနက်၌။ အထွို=ဖြစ်၏။ ဗုတ္တရေ တဲ=ဤမှ
တပါး မှုချောမျာပါရသည်ကား။ ဝါကျေသု = တဝါကျေ
လုံး၏။ အဗျွေယေဝ = အနက်သာလျှင်။ ပဝတ္ထာတိ=
ဖြစ်၏။

“မဗျွေ = ညောင်စောင်း၌။ နိသို့တိ = ထိုင်၏”။
ဗုတ္တ=ဤပြုယ်၌။ နိရန္တရဗျွေ = အခြား အကွယ်မရှိ တိုက်

ရိုက် မူချမှတ်သော အနုက်၌။ ၎တ္တမာနော=ဖြစ်သော ဗျာပါရ သည်။ မူချော=မူချောပါရ မည်၏။ “မွှော = ညောင်စောင်း တို့သည်။ ဥထွေးသန္တာ=ကြေးကြောက်ကုန်၏”။ လူတိ=ဤပြုယုင်၌။ တိရောဟိတတွေ = ဖုံးကွယ်အပ်သော ယောကျားဟူသော ဥပ စာရ အနုက်၌။ ၎တ္တမာနော = ဖြစ်သော ဗျာပါရသည်။ လက္ခဏော = လက္ခဏောပါရ မည်၏။ ဂါထာဒီ သကလ ဝါကျသု=ဂါထာ အစရိုသော အလုံးစုံသော ဝါကျ၏။ (၀၁) ဝါကျ တရလုံး၏။ အတွေ့ = ၌။ ၎တ္တမာနော = ဖြစ်သော ဗျာပါရသည်။ ဗျာနသဘာဝဗျာပါရမည်၏။

ဗျာပါရသု = သဒ္ဓိ၏။ အစွမ်းသစ္စိုး ဖြစ်သော သဒ္ဓိဗျာပါရ၏။ ပဘေးန = အပြားအားဖြင့်။ (၀၁) သုံးမျိုး သုံးစား ပြားသောကြောင့်။ သဒ္ဓိပါရ = သဒ္ဓိ သည်လည်း။ ဝါစကော = ဝါစကသဒ္ဓိ လည်းကောင်း။ လက္ခဏိကော = လက္ခဏိက သဒ္ဓိ လည်း ကောင်း။ ဗျာနကော = ဗျာနသဒ္ဓိ လည်းကောင်း။ လူတိ=ဤသူ့။ တိမာ = သုံးပါးအပြား ရှိ၏။ တာတွောပါ = ထိသဒ္ဓိ၏။ အနုက်ကိုလည်း။

ဝါဇွာ = ဝါဇွာအနုက် လည်းကောင်း။ လက္ခဏိကော = လက္ခဏိအနုက် လည်းကောင်း။ ဗျာရျော့ ၁ = ဗျာရျော့အနုက် လည်းကောင်း။ (လူတိ=ဤသူ့။) တိမာ = သုံးပါး အပြားဖြင့်။ မတော = သိအပ်၏။ ငံး = ဤသူ့။ သူ ဝါစကော = ကောင်းစွာ အနုက်ကို ဟော တတ်သော။ သဒ္ဓိ = သဒ္ဓိသည်။ ဂုဏ်ဆော = ဆိုအပ်ပြီးသော အစဉ်ဖြင့်။ အာတုသုံးကြေားနော = အာတု သဒ္ဓိ-အစရိုသော အပြားဖြင့်။ ပွဲမာ = ငါးပါး အပြားရှိသည်။ ဘဝေ = ဖြစ်၏။ ၂လူတိ = ဤကား သဒ္ဓိစစ် အခက်းဘည်း။

(၃၀) အာမန္တကေး

အာမန္တကေး = အာလုပ်အနက်၌၊ ပွဲမာ = ပွဲမာ ဂီဘတ်သက်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဇူတိ = ၅၌ “အာမန္တကေး”ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ အာ-
မန္တကာမိကေ = အာလုပ်အနက် အပိုအလွန်ရှိသော၊ အထွ-
မတ္တာ = လိုက္ခာသာမည်။ ပွဲမာဂီဘဇူး = ပွဲမာ ဂီဘတ်
သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဘော ပုရိသ = အို-ယောကျား။
ဘော ဇူး = အို-မိန်းမ။ ဘော နပုံသက = အို နပုံး။

[ရုပ်တ္ထက်လို့သော်—“အို-ဟူ၍ အနက်ပေးသောကြောင့် အာ-
မန္တကအနက်ကို ဆိုလိုရကား ပွဲမ+တ္ထမတ္တာ-ဟူသောသုတ်ကို လုံက်
ပြော၊ အာမန္တကေ-ဟူသောသုတ်ဖြင့် အာလုပ်အနက် အပိုပါသော
ပွဲကတ္ထသာမည်ကို ထွန်းပြု၍ ပွဲမာငံဘတ် ကော်စ် သီး-သက်၊
ဓဟုံဝါဒ ယော-သက်”။ ၅၌ကဲ့သို့ ရံဘတ် သွေ့ယ်နှင်း၊ အလိုက္ခာ
သာမည်-၅-ပါးနှင့် အာမန္တကအနက် တပါး။ ၅၌အနက် ၆-ပါးတွဲကို
ထွန်းပြု၍ ပွဲမာငံဘတ် သက်ရမည်-ဟု ဆိုလိုသည်။]

ရွှေမာနသု = ထင်ရှားရှိသော်။ ဝါးနော် =
ဝါးကဲ့။ သခြား = အသံဖြင့်။ အဘိမ့်ခိုကာရော =
ရှေးရှုလာအောင် ပြုခြင်းသည်။ အာမန္တကံ = အာလုပ်
မည်၏။ (ဘော ပုရိသ=အို-ယောကျား။ တွဲ = သင်
သည်)။ “ရာဇာ = မင်းသည်။ ဘဝ = ဖြစ်ပါလော”။
ဇူတိ = ၅၌သို့။ ရိမာတ္ထာ = စီမံ ခန့်ခွဲသော အရာ၌။
ဇူး အာမန္တကံ=၅၌ (ဘော ရာဇာ-ဟူသော) အာလုပ်
သည်။ နဇူး=မရှိ။

[ယောကျား တိုး တပောက်ကို “အမောင် ယောကျား....
သင်သည် အကျော်ပို့၏ မင်း ပြုစ်ပါလော”ဟု စီမံအနေသောအား ၅၂၅

ထိသူ့အဖွဲ့ရာ မင်းအဖြစ်သည် ထင်ရှား မရှိသေးသောကြောင့် “ဘေး
ရှင်”ဟူ၍ ထိသူ့ကို အာလပ် မထားနိုင်သေး-ဟု ဆံလိုသည်။]
(ပထမာဝိဘတ္ထိပေါ်=ပထမာဝိဘတ် အစီအရှင်သည်။
ဇုတိ=ပြီးပြီ။)

ခုတိယာဝိဘတ် အစီအရှင်

တဲ့ = အန္တိတပါးကို ဆိုပြီးဘုံး။ ကြိယာ နိမ့်တဲ့ = ကြိယာ
၏၊ အကြောင်းဖြစ်သော။ ကာရကံ = ကာရကသည်။ ကမ္မ၊
ကဗ္ဗာ၊ ကရဏ၊ သမ္မဒါန၊ အဝိုင်၊ အာဓာရ ဘေးနောန =
ကမ္မကာရက၊ ကဗ္ဗာကာရက၊ ကရဏကာရက၊ သမ္မဒါန
ကာရက၊ အဝိုင်ကာရက၊ အာဓာရကာရက-တို့၏၊ အပြား
အားဖြင့်။ ဆုံးစုံ = ခြောက်ပါး အပြားရှိ၏။ တံ့ = ထို ကာရက
သည်။ ယထာ = အသယနည်း ဟူမှုကား။

(j) ကမ္မ ခုတိယာ။

ကမ္မ = ကမ္မကာရက၍။ ခုတိယာ = ခုတိယာ ဂီဘတ်
သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ (၁၅) သက်၏။

(ယံ = အကြောင်းကာရကကို)။ ကရိယတိ = ပြုအပ်၏။
ကဗ္ဗာ ကိရိယာယ=ကဗ္ဗား၏။ ကိရိယာဖြင့်။ သမ္မန္တယတိ =
စပ်အပ်၏။ ဇုတိ=ထို့ကြောင့်။ (တံ့=ထိုကာရကသည်)။ ကမ္မံ=
ကမ္မမည်၏။ တသို့။ ကမ္မကာရကေး=ထိုကမ္မကာရက၍။ ခုတိယာ
ဂီဘတ္ထိ=သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ (၁၅) သက်၏။

တံ့ = ထို ကမ္မကာရကသည်။ နိမ့်တဲ့ + ဂိကတိ + ပုံး
ဘေးနောန=နိမ့်တဲ့ကံ့ + ဂိကတိကံ့ + ပုံးပုံးတို့၏၊ အပြားဖြင့်။
တို့ရိုး = သုံးပါးအပြား ရှိ၏။ တဗ္ဗာ=ထိုသုံးပါးတို့တွင်။ နိမ့်တဲ့
ကမ္မံ=နိမ့်တဲ့ကံ့ (ဥပါဟရှုကား)။ မာတာ = အမိသည်။

ပုဂ္ဂို=သားကို။ ၈ဇာယတိ=ဖွားမြင်၏။ အာဟာရေ = အစာ
အာဟာရသည်။ သုခံ = ချမ်းသာမြင်းကို။ ဇနယတိ = ဖြင့်စေ
၏။ အထွော = အထွေမည်သောသူသည်။ ကင့် = အျာသင်ဖြူးကို။
ကရောတိ = ပြု၏။ ။မိကတိယံ = ဂိကတိကံ (ဥပါဟရုဏ်
ကား)။ ကင့်=ထင်းကို။ အားရုံ = မီးကျိုးကို။ ကရောတိ=ပြု၏။
သုဝဏ္ဏုံ=ရွှေကို။ ကဋ္ဌကံ = လက်ကောက်ကို။ ကရောတိ = ပြု၏။
မိဟယာ = ကောက်တွိုက်။ လနာတိ=ရိတ်၏။ ။ပဲ့ဗြိုယံ=
ပဲ့ဗြိုကံ (ဥပါဟရုဏ်ကား)။ အထွော = အထွေမည်သောသူ
သည်။ ယရုံ = အိမ်သိုံ။ ပရိသတိ = ဝင်၏။ အာဒိစုံ = နေကို။
ပသာတိ = ရှု၏။ ဓမ္မံ = တရားကို။ သုဏာတိ = နာကြား၏။
ပလ္လိုတေ = ပညာရှိတွိုက်။ ပယိရုပါသတိ = ဆည်းကပ်၏။

စ-သစုံ = ထိုစကားသည် မှန်၏။

နိဗ္ဗိုလ်+ရိကတိ + ပဲ့ဗြိုဘေး၍ = နိဗ္ဗိုလ်ကံ + ၈-
ကတိက + ပဲ့ဗြိုကံ တွို၏ အပြားဖြင့်။ ကဏ္ဍ၊
ကြိုယာဘိဂုံး = ကဏ္ဍ၏။ ကြိုယာဖြင့် ရွှေရှု ရောက်
အပ်သော။ တံ ကုံး = ထိုကံကို။ တိဓာ = သုံးပါ။
အပြားဖြင့်။ မတံ = သိအပ်၏။ ယထာ = ဥပါဟရုဏ်
ကား။ သုခံ + အားရုံ + ယရုံ = သုခံ + အားရုံ +
ယရုံ-ဟူသည်တည်း။ ။ဉ်တိ = ဉ်သိုံ။ ဝါ့ဗုံး = သွေ့
ဆရာတွို့ ဆိုအပ်ဖြီ။

“ကင့် ကရောတိ, ၈ပုလံ ဘသုနိယ”၌=ကင့် ကရောတိ,
၈ပုလံ ဘသုနိယံ-ဟူသော ပြယ်၌။ ဂဏေယုတ္တသု = ဂဏေနှင့်
ယုတ္တသော ၈သေသနဖြစ်သော ၈ပုလံ-ဟူဆသာပု၏+ဘသုနိယံ-
ဟူသောပု၏။ ကမ္မတာ = ကံ၏။ အဖြစ်သည်။ (၀၁) ကြိုယာ
ဖြင့် ရောက်အပ်သည်၏။ အဖြစ်သည်။ အထွောဝါ = ရှိသည်သာ
တည်း။(ကသွား = အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမှုကား)။ ၈ပုလံ =
ပြန်ပြောသော သင်ဖြူးကို။ ကရောတိ = ပြု၏။ ဘသုနိယံ =

ရှစချင်ဖွယ် တင့်တယ်သော သင်ဖြူးကို။ ကရောတိ = ပြု၏၊ ဗုတ် = ဤသို့။ ကြိယာယ = ပြုမြင်း ကြိယာနှင့်။ သမ္မန္ဒါယ-မာနှော = စပ်အပ်သည်၏၊ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

“ဉာဏ်ဘ=ထမင်းကို။ ပစ္စတော့ = ချက်အပ်၏”။ ဗုတ်-
ဇ္ဈား = ဤပြုယုဂ်။ ဉာဏ်သူ့တော့ = ဉာဏ်-သူ့ကြောင့်။
ကမ္မဘာ = ကံ၏၊ အဖြစ်ကို။ ပတီယတော့ = သိအပ်သည်ကား။
နှဲ = မဟုတ်။ ကို့ဗု့ရဟို = စင်စစ်သော်ကား။ အာချာတတော့ =
ပစ္စတော့-ဟူသော အာချာတ်ပုံ့ကြောင့်။ ကမ္မဘာ = ကံ၏
အဖြစ်ကို။ ပတီယတော့ = သိအပ်၏။

ဗုဒ္ဓတကမ္မား = ဗုဒ္ဓတကံ (ဥပါဟရှင်) သည်။ ယထာ =
အဘယ်နည်းဟူမှုကား။ ဂါဝံ = နားမကို။ ပယော = နို့ရည်ကို
ဒေါ်ဟတိ = ညွှန်၏။ ဂေါမန္တာ = နားရှိသောသူကို။ ဂါဝံ =
နားကို။ ယာစတိ = တောင်း၏။ ဂါဝံ = နားကို။ ဝံ = မြိုက်
အဝရှုန္တတိ = ပိတ်ဆို့၏။ မာဏေဝံ = လုလင်ကို။ မဂံ =
ခရီးကို။ ပုံ့စ္စတိ = မေး၏။ ဂေါမန္တာ = ကို။ ဂါဝံ = ကို။
ဘိက္ခတော့ = တောင်း၏။ ရုက္ခား = သစ်ပင်ကို။ (၁၅) သစ်ပင်မှာ
ဖလာနီ = သစ်သီးတို့ကို။ အဝစိနာတိ = ဆွတ်ခူး၏။ ရုက္ခား =
သစ်ပင်မှာ။ ဗုတ်-အယံး = ဤသည်ကား။ အဇ္ဈား = အနက်
တည်း။ သိသံး = တပည့်ကို။ ဓမ္မား = တရားကို။ မြူးတော့ =
ဟောဆို၏။ ။ဇ္ဈား = ဤပြုယုဂ်တို့။ ပယော+ဂါဝံ ဗုဒ္ဓဘိုး =
ပယော+ဂါဝံ-ဤသို့ အစရှိသောကံသည်။ ဗုဒ္ဓတံး = အလိုဂျိအပ်
သော (ဗုဒ္ဓတံး)ကံတည်း။ ။ဂါဝံ+ဂေါမန္တာ ဗုဒ္ဓဘိုး = ဂါဝံ+
ဂေါမန္တာ - ဤသို့ အစရှိသောကံသည်။ အနိဒ္ဓတံး = အလိုမန္တာ
အပ်သောကံတည်း။

ဝံ = ဤအတူ။ အနိဒ္ဓတံး = အနိဒ္ဓတံးကံနှုန်း။
(ဥပါဟရှင် = ဥပါဟရှင်ကား)။ ကဏ္ဍကံ = ဆူးကို။ မခြား
နှင့်၏။ ရိသံး = အဆိုပို့ကို။ ရိလတိ = မျိုး၏။

ယံ = အကြောင်ကံကို။ နေဝါ ဇူးနှီးတံ = အလိုကျိုအပ်သည်လည်း မဟုတ်။ နာပါ အနိုးနှီးတံ = အလိုမရှိအပ်သည်လည်း မဟုတ်။ တဗြာပါ = ထို နေဝါးနှီးတာ နာနိုးနှီးတံ ကံ့ကံ့လည်း။ (ခုတိယာ = ခုတိယာ ဂိဘတ်သည်။ ဟောတိ = ၏။) ဂါမံ = ရွှေသို့။ ဂါးနှဲးနှဲး = သွားသောသူသည်။ ရုက္ခမူလံ = သစ်ပင်ရင်းသို့။ ဥပသပွဲတိ = ကပ်ရောက်၏။ [ဂါမံ-ကား ဇူးနှီးတံ၊ ရုက္ခမူလံ-ကား နေဝါးနှီးတံနာနိုးနှီးတံကံ့တည်း။]

အမိသိ+ဌာ+သာနံ = အမိ-ရှေးရှိသော သိုံ-ဓာတ် + ဌာ-ဓာတ်+အသာ-ဓာတ်တို့၏။ ပယောဂေ စ = အယျဉ်၌ လည်း။ အသာဓရ = အသာဓရအနက်၌။ (ခုတိယာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။) ပထဝါ = မြို့။ အမိသေသာတိ = အီပိ လျော့ုံး။ ဂါမံ = ရွှေ၌။ အမိတိုင့်တိ = စိုးအုပ်၌ တည်၏။ ရုက္ခံ = သစ်ပင်ပေါ်၌။ အနွောသတေ = မြို့၌ နေ၏။ ဇူတိ = ဤကား ဥဒါဟရုက်တည်း။ ။ထွေ = ဤမြို့ပြယ်များ၌။ ပထဝါ၌ = ပထဝါ-ဟူသည်ကား။ ပထဝါယံ = မြို့ပေါ်၌။ ဇူတိ-အယံ = ဤသည်ကား။ အထွော = ပထဝါ-ပုံး၏။ အနက်တည်း။

ငံး = ဤအတူ။ အဘို+နိုပုံးပိုသေသာပါ = အဘို-ရှေး+နို-ရှေးရှိသော ဂိဘ-ဓာတ်၏။ ပယောဂေ စ = အယျဉ်၌ လည်း။ အသာဓရ = ၌။ ခုတိယာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။ ဓမ္မံ = တရားတော်၌။ ဝါ = တနည်းကား။ ဓမ္မံ = တရားတော်၌။ အဘိုနိုပိုသေ = နှလုံးသွင်း၏။

တထာ = ထို့အတူ။ ဥပ+နွဲ+ဗြာ+ပုံးပိုဝသတိုသာ = ဥပ-ရှေး+အနု-ရှေး+အမိ-ရှေး+အသာ-ရှေးရှိသော ဝသာ-ဓာတ်၏။ ပယောဂေပါ = ၌လည်း။ အသာဓရ = ၌။ ခုတိယာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။ ဂါမံ = ရွှေ၌။ ဥပဝသတိ = မြို့၌နေ၏။ ဂါမံ = ရွှေ၌။ အနုဝသတိ = နေ၏။ ဂိဘရံ = ကျောင်း၌။ အမိဝသတိ = စိုးအုပ် နေထိုင်၏။ ဂါမံ = ရွှေ၌။ အသဝသတိ =

စိုးအုပ် နေထိုင်၏။ အဂါရံ = အိမ်၍။ အဖွားဝယ်တိ = နေ၏။ ဧည့် = ဤပြုယ်များ၌။ ဂါမန္တာ = ဂါမံ-ဟူသည်ကား။ ဂါမ = ရှာ၍။ ဗုတိ-အယံ = ကား။ အဧည့် = အနက်တည်း။

တထာ = ထို့အတူး တပါနာ+စာရေး = ထို၌ သောက်ခြင်း + ထို၌ ကျက်စားခြင်း၌လည်း။ ခုတိယာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။ နှစ်° = မြစ်၍။ ပိုဝင်း = ရေသောက်၏။ ဂါမ = ရှာ၍။ စရိတ် = လှည့်လည် ကျက်စား၏။ နှစ်ယံ = မြစ်၍။ ဗုတ်အဧည့် = ဤကား အနက်တည်း။

သစေ မံ နာလပိသုတိတိ = သစေ မံ နာလပိသုတိ-ဟူသော ပြုယ်၍။ မယာ = ငါန့်။ သွှေ့° = အတူတူး။ (သစေ နာလပိသုတိ = အကယ်၍ မပြောဆိုပြားအဲ့။) ဗုတ်အဧည့် = ဤကား အနက်တည်း။

ပဋိယောဂေး = ပဋိ-သွှေ့န့် (နာမ်ပုဒ်) တွယ်ရှုံးလည်း။ ခုတိယာ = ခုတိယာ ဂါဘတ်၌။ ဂါဟိတာဝ = စီရင်အပ်သည်သာတည်း။ ပဋိဘန္တာ တံ ရန် ဗောဇ္ဈာရီ = ပဋိဘန္တာ တံ ရန် ဗောဇ္ဈာရီ-ဟူသော ပြုယ်၍။ ရန် = ရန်။ တံပတိ = သင့်၏။ (ဉာဏ် = ဉာဏ်၍)။ ဗောဇ္ဈာရီ = ဗောဇ္ဈာင်တရားတို့သည်။ ဘာဘန္တာ = ထင်ကြပါစေ။ ဗုတ်အဧည့် = ဤကား အနက်တည်း။

ဥပမာ မံ ပဋိဘာတိ = ဥပမာ မံ ပဋိဘာလို့ = ဟူသော ပြုယ်၍။ ဥပမာ = ဥပမာသည်။ မံ ပတိ = ငါ၏။ (ဉာဏ် = ဉာဏ်၍)။ ဘာတိ = ထင်၏။ ဥပဋ္ဌာတိ = ထင်၏။ ဗုတ်အဧည့် = ဤကား အနက်တည်း။

ဓာတုနာ = ဓာတ်န့်။ ယုဧည့် = ပတိ-သွှေ့ ယု၌ရှုံး။ “တသု နပ္ပါဘာတိ” တိ = တသု နပ္ပါဘာတိ - ဟူ၍။

ဆန္ဒ = ဆန္ဒ ဂါဘတ်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ တသု = ထိ
သူ၏။ (ဉာဏ် = ၌)။ န ပဋိဘာတိ = မထင်။

[ပတီ-သွှေ့ နာမ်ပုဒ်နှင့် ယျဉ်ရှုံး ထိနာမ်ပုဒ်နောင် ဆန္ဒ^၁
အနက်၌ ခုတိယာဝိဘတ် (ဥပပဒိဘတ်) သက်။ ဥပမာ မ ပတီ
ဘာတိ-ပုံစံ။

ပတီ-သွှေ့ ဓာတ်ပုဒ် (ကြိယာပုဒ်) နှင့် ယျဉ်ရှုံးကား နာမ်
ပုဒ်နောင် သမ္မန်အနက်၌ ဆန္ဒဝိဘတ် ရှုံးရှုံးသက်လေး။ ပုံစံကား-
တသု နှုန္တိ ဘာတိ-စသည်တည်း။ ဤဆုံး ဆိုလိုရင်းတည်း။]

(၃) ကာလဒ္ဒိနါ+မစွန်း သံယောဂေး

ကာလဒ္ဒိနါ = အချိန်ကာတေ+ခရီးအဓိန္တိ၏။ အစွန်း-
သံယောဂေး = ပြုမိ+ရက်+ကြိယာတိနှင့် မပြုတဲ့ ယျဉ်ခြင်းသည်။
သတိ = ရှိလတ်သော်။ ခုတိယာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။

ကာလဒ္ဒိနါ = တို၏။ ဒဗ္ဗာ+ရက်+ကြိယာဟိ = တိုနှင့်။
အစွန်းသံယောဂေး = သည်။ သတိ = သော်။ တော် ကာလ-
ဒ္ဒိနါ ဝါရိဟိ = ထိ ကာလဟောပုဒ်+ခရီးအဓိန္တိ ဟောပုဒ်တို့မှ
(နောက်၌)။ ခုတိယာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။

ကာလ = ကာလ အစွန်း သံယောဂေး (ပုံစံကား)။
သည့်ဘုံး = ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး။ ဂဝပါနံ = နွားနိုးအမျှော်သည်။
(ဟောတိ = ဖြစ်၏။) မာသံ = တလေပတ်လုံး။ မံသာရနံ =
သားမြှိုင်းဆွမ်းသည်။ (ဟောတိ = ၏။) [ဒဗ္ဗာအစွန်းသံယောဂေး
ပုံစံဘည်း။]

သရုံး = သရုံးရတုပတ်လုံး။ နှီး = မြှိုင်သည်။ ရမဏီ-
ယာ = မွေ့၊ လျှော်စွဲယို၏။ သဗ္ဗာဘလံ = ခပ်သို့...ဘာ
ကာလပတ်လုံး။ နန္ဒနံ = နန္ဒဝါး ဥယျာဉ်သည်။ ရမဏီယံ
မွေ့၊ လျှော်စွဲယို၏။ [ဂဏာအစွန်းသံယောဂေးပုံစံဘည်း။]

တယာ မာသေ = သံးလတိုပတ်လုံး။ အဘိမ့် = အဘိမ့်မွှာကို။ ဒေသေတိ = ဟောတော်မူ၏။ [ကြိယာအစွန် သံယာဂပုံစံတည်း]။

အွန် = အွေါ အစွန် သံယာဂ၍ (ပုံစံကား)။ ယော-
ဇံ = တယူဇာနာတိုင်တိုင်။ ဝန်ရာဇ် = တောရေး တောတန်း
သည်။ (ဟောတိ = ၏)။ [အွေါအစွန် သံယာဂပုံစံတည်း]။

ယောဇံ = တိုင်တိုင်။ ပွဲတော် = တောင်သည်။
ဒီယော = ရည်၏။ [ဂုဏ်အစွန် သံယာဂပုံစံတည်း]။

ကောသံ = တကောသတိုင်တိုင်။ သွော်ယတိ = သ္ၢ-
ွောယ်၏။ [ကြိယာအစွန် သံယာဂပုံစံတည်း]။

ပုံဗျာသမယံ = နံနက်၍ တခုသော အချိန်အခါပတ်လုံး။
နှုံးသေတွာ = သက်န်းကို ဝတ်ရုံ၍။ ကံ သမယံ = တခု
သော (ကရာကာ သမာပတ် ဝင်စားရာ) အခါကာလပတ်လုံး။
ဘဂဝါ = သည်။ ဗုံး ရွှေ့ = ဤညွှေ့ပတ်လုံး။ စွဲဗောရော မဟာ
ရာဇာနော = စတု မဟာရာဇ်နတ်မင်းကြီး (လေးယောက်)
တို့သည်။ ဗုံးတိ ဝေမာဒီသူ = ဤသူ အစုရိသော ပြယ်တို့။
ကာလဝါစိုး = ကာလဟောပုံ့စိုးမှ (နောက်၍)။ အစွန်
သံယာဂ = အစွန် သံယာဂအနက်၍။ ခုတိယာ = ခုတိယာ
ဂိုဏ်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ (၀၁) သက်၏။ ၀၁ =
တနည်းကား။ ဗဟိုလံရိဓာနာ = “ဗဟိုလံ”သုတ်ကို စီရင်ခြင်း
ကြောင့်။ (၀၁) ပါ့္မာပြယ် အားလျှော်စွာ စီရင်ခြင်းကြောင့်။
ဂိုဏ်ရိပဲ့ာသေန = ဂိုဏ်ပြန်သောအားဖြင့်။ ခုတိယာ =
သည်။ ဟောတိ = ၏။

[ဤနည်းအလို အငွကထာ ဆရာတော်တို့ အဆို အတိုင်း
“ပုံဗျာသမယံ=နံနက်အခါ၍။ ကံ သမယံ=အခါတပါး၍။ ဗုံး
ရွှေ့=ဤညွှေ့။”ဟု သတ္တမျှတွေအနက်ပေးလေ။]

မာသေန = တစ်လဖြင့်။ (၀၁) တစ်လတည်းနှင့်။ အနု-
ဝါကော = အနုဝါက မောင်ကျမ်းကို။ အမီတော = သင်ကြား
ရွတ်အံပြီးပြီ။ ကောသေန = တစ်ကောသ ခရီးဖြင့်။ (၀၁)
ခရီး ဟုတ်ကောသတည်းနှင့်။ အနုဝါကော = ကို။ အမီတော =
ရွတ်အံပြီးပြီ။ ဗုတ္တ = ဤပြယ်ရှိခို့။ ကရဏဇ္ဈား = ကရိုက်း
အနုက်၌။ တတိယာ = တတိယာ ဂိဘတ်သည်။ ဟောတိ =
ဖြစ်၏။ (၀၁) သက်၏။

[ဤပြယ်ရှိများနှင့် ပံုလျဉ်း၍ မောဂူလ္လာန်စာကိုယ်၌။ အလူပူတ္ထိယံ ကိုရိယာပရိသမတ္တုပဝရှုံး၊ တသို့၊ ဝိညာယမာနေ
ကာလဒ္ဒိန် ကိုရိယာယာစွဲ၍ သံယောဂေ ကတိယာ+ဘိမတာ၊ သာပိ
ကရဏတ္တာဝ သို့၍ “မာသေန + နုဝါကော+မီတော၊ ကော-
သေန + နုဝါကော+မီတာ” တိ။ အနပဝရှုံး တဲ့ အသာဓကတ-
မတ္တု၊ ကရဏတ္တာဘာဝေ ခုတိယာဝေ “မာသ + မီတော + နုဝါကော
န စာ+နေ န ဂဟိတော” တိ။ ။ဟူ၍ အကျယ်ဖွင့်ပြုး ဖြစ်၍
ဤပယောဂသို့၌ အကျဉ်းမျှ ဖွင့်ပြခြင်း ဖြစ်သည်။ မောဂူလ္လာန်
စာကိုယ်ကို ပြန်လည် သုံးသပ်တော်မူးကြွော်။]

(၄) ဂတိ မောဓာ ဟာရ သွေ့ဇား ကမ္မက ဘန္ဒာဒီနံ
ပယောင္း။

ဂတိ မောဓာ ဟာရ သွေ့ဇား ကမ္မက ဘန္ဒာဒီနံ =
လားခြင်းအနက်ရှိသော ဓာတ်, သီခြင်း အနက်ရှိသော ဓာတ်,
စားမျိုးခြင်း အနက်ရှိသောဓာတ်, အသံပြုခြင်း အနက်ရှိသော
ဓာတ်, အကမ္မကဓာတ်, ဘန္ဒ-အစရှိသောဓာတ်တို့၏။ ပယော-
င္း = စေခြင်းအပ်သော ကတ္တား (= ကာရိုက်ကံ) ၌။ ခုတိ-
ယာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။

[“ကာရိုက်ကံကား၊ ဓာတ်ကတ္တား၊ မပြားအနတ္တု”ဟူသော
နိယံအတိုင်း ကာရိုက်ကံကိုပြင် ပယောင္းကတ္တား-ဟု ခေါ်ဝေါ်
သုံးစွဲသည်ကို သတိပြုပါ။]

ဂတ္ထုတ္ထာနန္တ = လားခြင်း အနုက်ရှိသော ဓာတ်တို့၏
လည်းကောင်း။ မောဓာတ္ထာနန္တ = လည်းကောင်း။ အာဟာရ-
တ္ထာနန္တ = လည်းကောင်း။ သဒ္ဓတ္ထာနန္တ = လည်းကောင်း။
အကမ္မကာနန္တ = လည်းကောင်း။ ဘဇ္ဇာဒီနန္တ = လည်းကောင်း။
ပယောဇ္ဇာ = စေခိုင်းအပ်သော။ ကတ္တရိ = ကတ္ထား၍။ ခုတိ-
ယာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။ အဖွဲ့ = အတ္ထသည်။ မာဏ-
ဝံ = လူလင်ငယ်ကို။ ဂါမံ = ရွှေသို့။ ဂမယတိ = သွားစေ၏။
ဝါ = တနည်းကား။ ယာပယတိ = သွားစေ၏။

[ဤ၌ မာဏဝံ-သည် ပယောဇ္ဇာကတ္ထား (ဝါ-က
ရှိက်ကံ) ဖြစ်သည်။ ထိုပယောဇ္ဇာကတ္ထား (ဝါ) ကာရှိက်ကံ၌
ဤသုတ်ဖြင့် ခုတိယာ ဂိဘတ်သက်။ ဂါမံ-ဟူသောဓာတ်ကံ၌
ကမ္မ ခုတိယာ-သုတ်ဖြင့် ခုတိယာ ဂိဘတ်သက်။]

ဂရု = ဆရာသည်။ မာဏဝံ = ကို။ ဓမ္မ = တရားကို။
မောဓယတိ = သိစေ၏။ ဝါ = တနည်းကား။ ဝေဇယတိ =
သိစေ၏။ [ဤ၌ မာဏဝံ-သည် ပယောဇ္ဇာကတ္ထားတည်း၊
ဂိဘတ်သက်ပုံ ရွေးနည်းအတူတည်း။]

မာတာ = အခိုသည်။ ပုံတ္ထံ = သားကို။ ဉ်အနံ =
ထမင်းကို။ ဘောဇယတိ = စားစေ၏ = ကျွေး၏။ ဝါ = တနည်း
ကား။ အာသယတိ = စားစေ၏ = ကျွေး၏။ [ဤ၌ ပုံတ္ထံ-သည်
ပယောဇ္ဇာကတ္ထားတည်း။]

ဂရု = ဆရာသည်။ သိသံ = တပည့်ကို။ ဝေး = ဝေ
ကျမ်းကို။ အန္တာပယတိ = ရှုတ်ဖတ်စေ၏။ ဝါ = တနည်းကား။
ပါဌ္ဂယတိ = ရှုတ်ဖတ်စေ၏။ [ဤ၌ သိသံ-သည် ပယောဇ္ဇာ
ကတ္ထားတည်း။]

ပယောဇ္ဇာတော့ = ပယောဇ္ဇာကတ္ထား = ကာရှိက်ကံမှု။
အည့်တွေ = တပါးသောဓာတ်တို့၌။ ကမ္မ ခုတိယာ = “ကမ္မ^၁
ခုတိယာ” သုတ်ဖြင့် ကံအနုက်၌ ခုတိယာ ဂိဘတ်သက်။ [တန္ထံ

နည်းအနက် သမွန်လေ။] ပေါ့သော = ယောကျားသည်။
ဘတ္ထံ = ဘတ္ထုကို။ အာသယတိ = ဝင်စော်။ ဝါ = ကား။
သာယယတိ = အိပ်စော်။ ပေါ့သော = သည်။ အညံး = တပါး
သောသူကို။ ဘဇ္ဇာပေတိ = လျှော်စော်။ အညံး = ကို။ ကော-
န္ဒာပေတိ = ထောင်းစော်။ အညံး = ကို။ သန္တာရာပေတိ =
ခင်းစော်။

(၅) ဟရာဒီနံ ဝါ။

ဟရာဒီနံ = ဟရ-အစုံသော ဓာတ်တို့၏။ ပယော-
ဇ္ဈား = ပယောဇ္ဈကတ္ထား၌။ ခုတိယာ = သည်။ ဝါ = အချို့။
ဟောတိ = ဖြစ်စော်။ ဝါ = သက်စော်။

ဟရာဒီနံ = တို့၏။ ပယောဇ္ဈ = ပယောဇ္ဈ
ကတ္ထား (ကာရိုက်ကံ) ၌။ ခုတိယာ = သည်။ ဝါ = အချို့။
ဟောတိ = စော်။ ။ပေါ့သော = ယောကျားသည်။ ဘာရုံး =
ဝန်ကို [ဓာတ်ကံတည်း]။ ဘတ္ထံ = ဘတ္ထုကို။ ဟာရေတိ =
ဆောင်စော်။ ဘဇ္ဇာနံ = ဘဇ္ဇာသညံး။ ဟာရေတိ = ဆောင်စေ-
ာ်။ ဗျား ဝါ = ဗြှဲသို့လည်း (ကတ္ထားဖြစ်စော်။) ။ဒနံ = လူ
အပေါင်းကို [ကာရိုက်ကံ = ပယောဇ္ဈကတ္ထား]။ ရှုံး =
မင်းကို [ဓာတ်ကံ]။ ဒသယတေ = မြှင်စော် = ပြုစော်။ ဒခန် =
လူအပေါင်းသည်။ ဒသယတေ = မြှင်စော်။ ဗျား ဝါ = ဗြှဲသို့
လည်း (ကတ္ထားဖြစ်စော်။)။ ။ဂုံး = ဆရာကို [ဓာတ်ကံ]။
ဘတ္ထံ = ကို။ အဘိဝါဒယတေ = ရှိခိုးစော်။ ဘဇ္ဇာနံ = ဘဇ္ဇာ
သည်။ အဘိဝါဒယတေ = ရှိခိုးစော်။ ဗုတ် ဝါ = ဗြှဲသို့လည်း
(ကတ္ထား ဖြစ်စော်။)။ ။သတ္ထံး = မှန်လုံးကို [ဓာတ်ကံ] · ဘတ္ထံ =
ကို။ အချွောဟာရေတ် = စားမျိုးစော် = ကျွော်။ အချွော =
သည်။ အချွောဟာရေတိ = စားမျိုးစော်။ ဗုတ် ဝါ = ဗြှဲသို့
လည်း(ကတ္ထား ဖြစ်စော်။)။ ကင့် = ဖူးသင်ဖြူးကို [၆။၎ကံ]

ဒေါ် = ရှိ။ ကာရေတိ = ပြစ်။ ဒေါ်န = သည်။ ကာရေ-
တိ = ပြစ်။ အူတိ ဝါ = ဤသို့လည်း (ကုန္ယားဖြစ်၏)။ ။
ပက္ခာ = အတိယာရိဘတ် မသက်သောပက္ခာ။ သဗ္ဗား = အလုံးပုံ
၍။ ကုန္ယာ = ကုန္ယား၍။ တတိယာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။

(6) କେବଳିକ୍

ခါဒါဒိန် = ခါဒ-အစုရှိသော ဓာတ်ထူး၏၊ ပယာဇ္ဈား =
ပယာဇ္ဈာကဗျား၏၊ ဒုတိယာ = သည်။ နဲ့ ဟောတိ = မဖြစ်။

ခါဒါဒီနံ = တို့၏။ ပယာဇ္ဈ ကဗ္ဗာရီ = ၃။ ခုတိယာ =
သည်။ န ဟောတိ = မဖြစ်။ (၀၁) မသက်။ ။လှံ = ဤ
သုတ်သည်။ ဂထုအဗ္ဗာဒီသု = ဂတိအနက်ရှိသောဓာတ် အစရှိ
သည်တို့တွင်။ ကွဲ = အချို့သောဓာတ်တို့။ ပဋိသေဆုံး =
ခုတိယာရိဘတ် သက်မှုကို တားမြစ်ခြင်း အကျိုးရှိ၏။ (၀၁)
တားမြစ်ခြင်း အကျိုးနာ။ လှံ = ဤသုတ်ကို။ အာရွှံး = အား
သစ်တော်မူ၏။ ။အော်န = သည်။ ခါဒါယတိ = စားစေ၏။
အော်န = သည်။ အာအယတိ = စားစေ၏။ အော်န = သည်။
အရှုပါပယတိ = ခေါ်စေ၏။ အော်န = သည်။ သွှေ့ယယတိ =
အသံပြုစေ၏။ အော်န = သည်။ နာယယတိ = ဆောင်စေ၏။
အော်န = သည်။ ကန္တယတိ = ဂိုဇ္ဇားစေ၏။ [နိယံ ဆရာ
တော်တို့အလုံ ကသရိုက်က အနက်ပေးရမည်။]

(၃) ရှေ့ခါး ယုဇာ။

ရှေ့ခါး = ဂ-အစရိသာ သဒ္ဓါတ္ထနှင့်၊ ယုဇာ = ယဉ်သာနာမ်ပုံးမှ (နောက်၌)။ ခုတိယာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။

ဂအာခါး = ဂ-အစရိသာ သဒ္ဓါတ္ထနှင့်၊ ယုဇာတော့ = ယဉ်သာ နာမ်ပုံးမှ (နောက်၌)။ ခုတိယာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။

[မိရတ္ထဲ + မံ ပူတံကာယံ=ကို မိ အတ္ထဲ လူမံ ပူတံကာယံ-ပုံးဖြတ်။ ပူတံကာယံ မဟုတ်၊ ပူတံကာယံ-တည်း။ မိ-၌ မိက်၊ မိရ-ပုံးရင်း ဖြစ်သည်။ နောက်ပုံးနှင့် မစပ်လျှင် မိ-ဟု ပါ့၌၌ က်+ရှု-တိုကို ချော်၍ အစားပေးသာအားဖြင့် လူ-ကို ဒီယပြုပေးရသည်။ နောက်ပုံးနှင့် တွဲစပ်စုံ သရနှင့် တွဲစပ်ရလျှင် က်+ရှု-ဗျူးနှံများ သရသို့ ကပ်မည်။ ဗျူးနှင့် တွဲစပ်လျှင် ရင်းဗျူးကို က်+ရှု-အတွက် ခွဲဘော် ဆောင်ရမည်။ ပုံးစား-မိမိရတ္ထဲ မိကဲတော့ စသည်တည်း။]

လူမံ ပူတံကာယံ=၌အကောင်ပုံး၏။ မီ=ထို့ဘယ်သည်။
(၁) ကဲ့ရဲ့ စက်ဆုံးဖွံ့ဖြိုးသည်။ အတ္ထဲ = ဖြစ်၏။ ။ [ပူတံ-ကာယံ-၌ မီ-သဒ္ဓါတ္ထနှင့် ယဉ်သာကြောင့် ဆဋ္ဌအနက်၌ ဤသူ၏ ဖြင့် ခုတိယာ ဂိဘတ်သက်။]

ရာဇာဟံ = ရာဇာဟိုမြို့၏။ အန္တရ စ = အကြား၌ လည်းကောင်း။ နာလန္တံ = နာလန္တို့၏။ အန္တရ စ = အကြား၌ လည်းကောင်း။ ရာဇာဟသု စ = ၏။ လည်းကောင်း။ [သံ့ဗျား ၁။ ၃၅-မျက်နှာ၌ နာလန္တာယ-ဟု လူလို့လိုင်ရှိသည်။] ဂဝရဘူးတော့ = အကြားဖြစ်သော။ မငြော့ = အလယ်၌။ လူတိ-အတ္ထဲ = ဤကား အနက်တည်း။

သမာဓာနံ = တည်ကြည်မြင်း၏။ အန္တရေန = ကင်း၌။ မုစလိုနံ သရံ = မုစလိုနာအိုင်၏။ အဘိတော့ = တက်ဝန်း

ကျင့်။ အယံ ခုတိယာ = ဤသုတေသနမြင်သက်သော ခုတိယာရိဘတ်၊ သည်။ ဆင့်ဖွေ = ဆိုဒီရိဘတ်၏ အနက်၌။ ဟောတိ = ၏။

[တတိယာ ဝိဘတ်လည်း သက်သေးသည်။ “ခိုရတ္ထု ဗိုဝင်တေနမေ” ပုံစံ။ အာဒိအရ “မုစလိန္ဒာ ပရိတော သရဲ”။ “ပရိတော ဂါမံ ဝသတိ”၊ “နှိုး နေရာ့ရုံ ပတ်”ပုံစံ တို့ကို ယူလေ။]

(၁) လက္ခဏီအိမ္မာန္တ။ တရိစ္ဆာန္တ+အိနာ။

လက္ခဏီအိမ္မာန္တ။ တရိစ္ဆာန္တ = လက္ခဏာအနက် + လူအိမ္မာန္တ။ တရိနက် + ရိစ္ဆာန္တအနက်တို့၌ (ဝဏ္ဏမာနေန = ဖြစ်သော)။ အဘိနာ = အဘိ-သွေ့န္တန္တ။ ယုတ္တမှာ = ယုတ္တသော နာမ်ပုဒ်မှု (နောက်၌)။ ခုတိယာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။

လက္ခဏာအိသူ = လက္ခဏာအစိန္ဒကုန်သော။ အဖွေသူ = တို့၌။ (ဝဏ္ဏမာနေန = သော)။ အဘိနာ = နှင့်။ ယုတ္တမှာ = ယုတ္တသော နာမ်ပုဒ်မှု (နောက်၌)။ ခုတိယာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။ စနော = လသည်။ ရုက္ခာ အဘိ = သစ်ပင်၌။ ရွှေ = ဤပြုယ်၌။ ရုက္ခာ = သစ်ပင်သည်။ လက္ခဏီ = မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာ တည်း။ စနော = လသည်။ လက္ခာတွော = မှတ်အပ်သော လက္ခဏာလည်း။ တကြ = ထိုလက္ခဏာ+လက္ခဏာနှစ်ပါးတို့တွင်။ အဘိနာ = အဘိ-သွေ့န္တသည်။ (၀၁) ဖြင့်။ ရုက္ခာသူ = သစ်ပင်၏။ လက္ခဏာရုလိုတာ = လက္ခဏာအနက်၌ ဖြစ်သည်၏။ အဖြစ်ကို ပကာသီယတိ = ထင်ရှား ပြအပ်၏။ လူတိ = ထို့ကြောင့်။ ရုက္ခာ = ရုက္ခာ-သွေ့န္တသည်။ အဘိနာ = အဘိ-သွေ့န္တန္တ။ ယုတ္တမှာ = ယုတ္တသော မည်၏။

ဒေဝဒနတ္တာ = ဒေဝဒတ်သည်။ မာတရုံ အဘိ=အမိန့်။ သာရု = ကောင်း၏။ မာတရုံ = ၌။ သာရုလုံး = ကောင်းသည်၏။ အဖြစ်သို့။ ပတ္တာ = ရောက်၏။ လူတိ အဖွော = ဤကား

အနက်တည်း။ ၁၁နောက် = လသည်။ ရုက္ခံ ရုက္ခံ အဘိ =
သစ်ပင်တိုင်း သစ်ပင်တိုင်း၌။ ဂီဇွှာတတေ = ၏။ ရုက္ခံ
ရုက္ခံ = သစ်ပင်တိုင်း သစ်ပင်တိုင်း၌။ ဗုတ္တ အဖွဲ့ = ဤကား
အနက်ဘည်း။

[အဘိ-စသောပုဒ်များသည် လက္ခဏာ-စသောအနက်ကို ဟော
လျှင် ဥပသာရ-ဟူသော မူလအမည်ပျောက်၌ ကမ္မပ္ပါဝန်းယူ အမည်
သစ်ကို ရှုံးသည်။ ထိုအမည်ကို ပလျှင် အဘိ-စသောပုဒ်များကို
ရှုံးပုံနှင့်သာ တဲ့စပ်၌ ရေးရ အနက်ပေးချလေတော့သည်။ သို့မှ
သာလျှင် ဒုတိယားဝိဘတ်သည် ဆုံးအနက်+သတ္တမံအနက်တဲ့ကို မဟာ
နိုင်သည်။ ထိုသို့ ဟောနိုင်ရန် အဘိ-စသော ကမ္မပ္ပါဝန်းယူပုံများက
ထွန်းပြသည်။]

(၄) ပတိ+ပရီဟိ ဘာရေး။

ဘာရေ = အနှစ်အစုံဟူသော အနက်၌ လည်းကောင်း။
၁ = လက္ခဏာအနက် + ဗုဇ္ဇာန်၍တအနက် + ဂီဇွှာအနက်တို့၌
လည်းကောင်း။ (ဝေါ်မာနေဟိ = ဖြစ်ကုန်သော)။ ပတိ+ပရီဟိ =
ပတိ-သွေ့+ပရီ-သွေ့+တို့နှင့်။ ယုဇ္ဇာမှာ = ယျဉ်သော နာမ်ပုံမှု
(နောက်၌)။ ဒုတိယာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။

လက္ခဏာဒီသူ အဖွဲ့သူ = လက္ခဏာအစရှိသော အနက်
တို့၌ လည်းကောင်း။ ဘာရေ အဖွဲ့ ၁ = အနှစ်အစုံဟူသော
အနက်၌ လည်းကောင်း။ (ဝေါ်မာနေဟိ = ဖြစ်ကုန်သော)။
ပတိ+ပရီဟိ = ပတိ-သွေ့+ပရီ-သွေ့+တို့နှင့်။ ယုဇ္ဇာတောာ = ယျဉ်
သောနာမ်ပုံမှု (နောက်၌)။ ဒုတိယာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။

ရုက္ခံ ပတိ = သစ်ပင်၌ ဂီဇွှာတတေ = ထွန်းသောင်း
တောက်ပစ်။ အော်အဖွဲ့ = သည်။ မာတရုံ ပတိ = အမို့၌။
သာရ = ကောင်း၏၊ ရုက္ခံ ရုက္ခံပတိ = သစ်ပင်တိုင်း သစ်ပင်တိုင်း၌။
တို့နှင့်တို့ = တည်၏။ အဖွဲ့ = ဤဝေါ်တို့တွင်။ ယံ = အကြိုင်းအဖွဲ့
သည်။ မံ ပတိ = ငါ၏၊ အနှစ်သည်။ သို့ယာ = ရှိခာ၏။ ၆၆ =

ငါ၏။ ယော ဘာရေး = အကြင် အန္တာစုည်။ ဟောတိ = ၏။ သော = ထိအန္တာစုကို။ ဒီယတူ = ပေးအပ်လော့။ ဇူတိ အဖွဲ့ = ဤကား အနက်တည်း။ ။၂၇ = ဤအတူ။ ရှုကံ ပရီတျာဒီပါ = ရှုကံ ပရီ ရိဇ္ဇာတတေ-အရှုံးသော ပြယ်ဂိုလည်း။ ဝေဒီတွေ့ = သိအပ်၏။

[ပတီ-အယျဉ် ဘာဂတ္တာဌာနဖြစ်သော အမှု-သွှေ့နေးင် ဤသုတ်ဖြင့် အံ-ဝိဘတ်သက်၊ (ပိန္ဒုမျှသာ)။ အံ-ဝိဘတ်နှင့် တက္ခ အမှု-သွှေ့ကို အံမှု တံ+မံ တဝံ+မပံ (၂၁ ၂၂၂) သုတ်ဖြင့် မံ-ပြု။ ပံ-၍ အံ-ဝိဘတ်၏ ဆိုအနက်၌ ဖြစ်သည်ကို ယူဉ်ဖက် ပတီ-သွှေ့က ထွေန်းပြသည်။ အံ-ဝိဘတ်က ငှုံးအနက်ကို ဟောသည်။ ကျွန်းနည်းတူသံ့လေ။]

(၁၀) အနုနာ

အနုနာ = အနု-သွှေ့နှင့်။ ယူတ္တမှာ=ယျဉ်သော နာမ် ပုဂ္ဂမှ (နောက်၌)။ ဒုတိယာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။

ဇူတိ = ဤ “အနုနာ” ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ လက္ခဏာ-ဒီသူ=လက္ခဏာအနက်+ဇူတ္တာ။ တအနက်+ရိစ္စာအနက်+ဘာဂ အနက်တို့၌။ ဒုတိယာ = ဒုတိယာ ရိဘတ်သက်။ ။ရှုကံ အနု = သစ်ပင်း။ ရိဇ္ဇာတတေ = ၏။ သစ္စ ကိရိယ မနု = သစ္စာ မူခြင်းကြောင့်။ သေါ် = မိုးရွှေ့မြှုံး။ စ = အထူး မှတ်ရန်ကား။ (ဇွဲ = ဤပြယ်၌)။ ဟေတု = ဟိတ်ဖြစ်သော သစ္စာမူခြင်းသည်။ လက္ခဏာ = မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာသည်။ ဟောတိ = ၏။ ။အော်ဇွဲ=သည်။ မာတရုံ အနု = အမို့။ သာရု = ကောင်း၏။ ။ရှုကံ ရှုကံအနု = ၌။ ရိဇ္ဇာတတေ=၏။ ဇွဲ= ဤဝါဒ္တာတို့တွင်။ ယံ = အကြင် ဝါဒ္တာသည်။ ပံ အနု = ငါ၏။ အန္တာစုသည်။ သိယာ = ဖြစ်၏။

[သစ္စာကိရိယမနု ဝယ်-၌ သစ္စာမူခြင်းသည် လက္ခဏာ=နေက ဟိတ်တည်း။ ဝါဒ္တာ (ပါဒ္တာသော) မိုးသည် လက္ခဏာ=အည့်လုလည်း။

အနု-သည် ထိန်စပါးတို့၏ လက္ခဏ+လက္ချု ဘာဝသမ္မန်ကို ထုန်းပြု၏၊ ထို့ကြောင့် သစ္စကိရိယံ-ဝယ် ဟေတ္တာနှင့် တတိယာ မသက်မှု၍
ဤသုတေသနမှုပြင် ခုတိယာဝိဘတ် သက်၏။]

(၁၁) သဟဇ္ဈာ

သဟဇ္ဈာ = သဟအနက်၌။ (ဝွှေမာနေန = သော)။
အနုနာ = အနု-သဒ္ဓနှင့်။ ယုဇ္ဈာမှာ = ယုဉ်သော နာမ်ပု၍မှ
(နောက်၌)။ ခုတိယာ=သည်။ ဟောတိ = ၏။

သဟဇ္ဈာ = ၌။ (ဝွှေမာနေန = သော)။ အနုနာ=နှင့်။
ယုဇ္ဈာမှာ=မှ (နောက်၌)။ ခုတိယာ = သည်။ ဟောတိ=၏။ ။
သေနာ = စစ်တပ်သည်။ ပုံးတဲ့ အနု=တောင်နှင့် တက္ကာ။ (၀၁)
တောင်နှင့် တစ်တည်း။ တိဋ္ဌတိ=တည်၏။ ပုံးတနာ = နှင့်။
သဟ = တက္ကာ။ ဗုတ္တိ အဇ္ဈာ = ဤကား အနက်တည်း။

(၁၂) ဟီနော

ဟီနေ=ဟီနအနက်၌။ (ဝွှေမာနေန=သော)။ အနုနာ=
နှင့်။ ယုဇ္ဈာမှာ = ယုဉ်သော နာမ်ပု၍မှ (နောက်၌)။ ခုတိယာ=
သည်။ ဟောတိ = ၏။

ဟီနဇ္ဈာ = ၌။ (ဝွှေမာနေန = သော)။ အနုနာ=နှင့်။
ယုဇ္ဈာနာ = မှ (နောက်၌)။ ခုတိယာ = သည်။ ဟောတိ =
၏။ ။ပညာဝန္တာ = ပညာရှိကုန်သော။ ဘိက္ခာ = ရဟန်း
တို့သည်။ သာရိပုဇ္ဈာ အန = အရှင် သာရိပုဇ္ဈာ အောက်
ညံ့ကုန်၏။ ပညာယ = ပညာဂဏ်အားဖြင့်။ သာရိပုဇ္ဈာတော် =
အရှင်သာရိပုဇ္ဈာအောက်။ ဟီနာ=ညံ့ကုန်၏။ ဗုတ္တိ အဇ္ဈာ =
ဤကား အနက်တည်း။

(၁၃) ဥပေန။

ဥပေန = ဥပ-သဒ္ဓနှင့်၊ ယူဇာမှာ = မှ (နောက်၌)၊
ခုတိယာ = သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဟီနထွေ = ၍။ (ဝတ္ထမာနေန = သော)။ ဥပေန = နှင့်။
ယူဇာမှာ = မှ (နောက်၌)။ ခုတိယာ = သည်။ ဟောတိ =
၏။ ပညာဝန္တာ = ပညာရှိကုန်သော ရဟန်းတို့သည်။ သာရိ-
ပုဂ္ဂိုလ် ဥပ = အရှင်သာရိပုဂ္ဂိုလ်အောက် ညံ့ကုန်၏။
(ခုတိယာရိဘတ်ဘွဦးပို့ပေါ် = ခုတိယာရိဘတ်အစီအရှင်သည်။

ဗုတိ = ပြီးပြီ။)

တတိယာရိဘတ် အစီအရှင်

(၁၄) ကဗျာ+ကရဏေသူ တတိယာ။

ကဗျာ+ကရဏေသူ = ကဗျာကာရက+ကရဏကာရက
တို့၌။ တတိယာ = တတိယာရိဘတ်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။
(၁၅) သက်၏။

ကဗျာရိ ကာရက စ = ကဗျာကာရက၌ လည်းကောင်း။
ကရဏေ ကာရက စ = ကရဏကာရက၌ လည်းကောင်း။
တတိယာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။ ။မိနေန = ငါးမာရ်
အောင်မြင် ဘုရားရှင်သည်။ ဓမ္မာ = တရားတော်ကို။ အော်-
တော် = ဟောတော်မူအပ်ပြီ။ ဗုဒ္ဓန = မြတ်စွာဘုရားသည်။
မာရော = မာရ်နတ်ကို။ မိတော် = အောင်တော်မူအပ်ပြီ။
အဟိနာ = မြှေသည်။ နရေ = လူကို။ အငြော = ကိုက်အပ်ပြီ။

ယူဇာ=အကြောင်အရှုံး။ ကာရဏကာရဏမြို့=အကြောင်း
၏၊ အကြောင်းကိုလည်း။ ကာရဏဝသေန = အကြောင်း၏。
အစွမ်းအားဖြင့်။ ဂုစ္စတိ = ဆိုအပ်ပြီ။ တဗ္ဗာရိ = ထိအရှုံး
လည်း။ တတိယာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။ ။စောရေဟိ =

နိုးသူတို့သည်။ (၁၁) လူဆိုးတို့သည်။ ဂါမော = ရွှေကို။ ဒဇ္ဈာ = ဒီးတိုက်အပ်ဖြီ။ တိကော် = မြှက်တို့သည်။ ဘဲ့ = ဆွမ်းကို။ သို့့ = ပြီးစေအပ်ဖြီ။ သခွဲ်ဟို = သွှေ့တရား ရှိသူတို့သည်။ ရိဟာရာ = ကျောင်းတိုကို။ ကာရိတာ = ဆောက်လုပ်စေအပ်ကုန်ဖြီ။

ယော ကာရကော = အကြင် ကာရကသည်။ အဲ့လွှဲပွဲဓာနော = ဖိမ်ပြောန်းသည်ဖြစ်၍။ အပွဲယူလွှော ဝါ = သူတပါးတိုက မစေခိုင်းအပ်ပ လည်းကောင်း။ ပယ့်လွှော ဝါ = သူတပါးတိုက စေခိုင်းအပ်သည်ဖြစ်၍။ လည်းကောင်း။ ကိုရိုယ် = ကြိုယာကို။ နို့မွှေ့လွှောတိ = ကွဲ့ကာရကဟူ၍။ ပရွှေ့တိ = ဆိုအပ်၏။

ကရကော = ကရကောကာရကုံး။ (အလွှော = အနက် သဘောကို။ ငံး = ဤသို့။ ဝေါးတွော = သိအပ်၏)။ တံ့ပန် = ထိုကရှိက်းသည်ကား။ အန္တာလို့က+ဗာဟိုရဝယေန = အန္တာလို့ကကရှိက်း+ဗာဟိုရကရှိက်းတို့၏။ အစွမ်းဖြင့်။ ခုံးစံး = နှစ်ပါးအပြား နှိုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ယထာ = ဥပါဟာရှုကဲ့ပုံးကား။ ဟလွှောန = လက်ဖြင့်။ ကမ္မား = အမူး အလုပ်ကို။ ကရောတိ = ပြု၏။ စက္ခာနာ = မျက်စိဖြင့်။ ရူပံး = အဆင်ကို။ ပသာတိ = မြင်၏။ မနသာ = စိတ်ဖြင့်။ ဓမ္မား = တရားကို။ ရိညာယတိ = သိအပ်၏။ [ဤပြုယုင်တို့ကား အန္တာလို့ကကရှိက်း၏၊ ပြုယုင်တို့တည်း]။ အလွှောန = တံ့စဉ်ဖြင့်။ ရိဟယော = ကောက်ပင်တိုကို။ လူနာတိ = ရိတ်ဖြတ်၏။ အရှိနာ = ဒီ၊ ဖြင့်၊ ကုနိုံး = ကုနိုံကို။ (၁၁) တဲ့ဘုပ်ကို။ ရှာပေတိ = လောင်ကျွမ်း၏။ စေ၏ [ဤပြုယုင်တို့ကား ဗာဟိုရကရှိက်း၏၊ ပြုယုင်တို့တည်း၏]

ကရာဏံး = ကရာဏ်းသည်။ ဗာဟိုရွှေ့ = ဗာဟိုရ ကရာဏ်း လည်းကောင်း။ တထာ = ထိုမှုတပါး။ အန္တာလို့ =

အန္တာလျှိုကကရှိက်းလည်းကောင်း။ (လူတိ=ဤသို့)။ ခုစိုး=နှစ်ပါးအပြား ရှိ၏။ ယထာ = ဥဒါဟရှုက် ပုံစံကား။ အတွေ့န=တံစည်ဖြင့်။ ရိဟို=ကောက်ပင်ကို။ လုနာတိ=ရှိတ်ဖြတ်၏။ နေတွေ့န = မျက်စိဖြင့်။ စန်း = လတို့။ ဗုဏ်တော် = ရှုကြည့်၏။

ပကတိယာ = ပင်ကိုယ် သဘောဖြင့်။ အဘိရှုပေါ့ = အလွန် အဆင်းလှသူသည်။ (ဘဝတိ = ဖြစ်၏။) ဂေါတွေ့န = အနွယ်တော်ဖြင့်။ ဂေါတမော = ဂေါတမ မည်သည်။ (ဘဝတိ= ဖြစ်၏။) လူစွာဘိ = ဤသို့ စသောပုံစံသည်။ ဘူမာတူသူ = ဘူ-မာတ်၏။ သန္တဝါ = ဖြစ်သင့်သောကြောင့်။ ကရကော = ကရကောကာရက်။ တတိယာ =: တတိယာရိဘတ် သက်သော ပုံစံတည်း။ ။တထာ = ထို့အတူ။ သာရိပုတွေ့ဘိ နာမေန = သာရိပုတော့-ဟူသော အမည်ဖြင့်။ ဂိသုဘော = ထင်ရှား၏။ ဗုဒ္ဓိ = မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဇာတိယာ = အမျိုးဇာတ်ဖြင့်။ ခုတိယာ = ခုတိယဇာတ်ရှိသူသည်။ (ဘဝတိ = ဖြစ်၏။) ဇာတိယာ = ဇွဲးဇွဲးခြင်းဖြင့်။ သတ္တဝါကော = ခန်စနစ် ရှိသည်။ (ဘဝတိ = ဖြစ်၏။) သော = ထိုသူသည်။ သိပ္ပါန္တ = အတတ်ပညာဖြင့်။ နှုတ်ကာရော = ကျော်။ ထရံသည်သည်။ (ဘဝ-တိ = ဖြစ်၏။) ဝယသာ = အရှုယ်ဖြင့်။ ကျေနတို့သော= ဂုဏ် ရှိသူသည်။ (ဘဝတိ=ဖြစ်၏။) ။ငံး = ဤအတူ။ သမေန = ညီညွတ်သောလမ်းဖြင့်။ ဓာဝတိ = ပြေးသွား၏။ ဂိသမေန= မညီညွတ်သောလမ်းဖြင့်။ ဓာဝတိ = ၏။ ဒီဖောကေန = နှစ် စိတ်ဖိုးဖြင့်။ ဓညံး = စပါးကို။ ကိုကာတိ = ဝယ၏။

[ဖော်ပြန့်ပါ ပြယုဂ်များမှာ ကစွည်း—စသော ဗျာကင့်၏း ဆရာတို့အလို့ ကြိုယာပိုသေသန ပြယုဂ်များတည်း။ “အားဖြင့်” + “သဖြင့်” ဟု ထိုက်သင့်သလို အနက်ပြန်ရပါမည်။ ။မောဂ္ဂလ္လာန် ဆရာ+အနှင့်သံယင့်ကိုတ ဆရာတို့အလို့ “ဘဝတိ” ဟူသော ကြိုယာကို

အထူးသဖြင့် ပြီးစေတတ်သော ကြိယာသာဓကတမ ကရိုက်း၏ ပြယ်ဂျားတည်း။ “ဖြင့်” ဟူ၍ ကရိုက်းအနုက်ငင် ပြန်ဆုပါလည်။]

(၁၇) သဟ ဇွဲနံ

သဟ ဇွဲနံ = သဟ-သခြား+သဟ-အနက်ရှိသော သခြားနှင့်။ ယောဂေ = ယဉ်ရှုံး။ တတိယာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။

သဟ ဇွဲနံ = နှင့်။ ယောဂေ = ၍။ တတိယာ = သည်။ သိယာ = ဖြစ်၏။ (၀၁) သက်၏။ တတိယာပိ = ဤသုတေသနဖြင့် သက်သော တတိယာ စိဘတ်သည်လည်း။ ဆိုဝါဝါ = ဆိုဝါဝါဘတ် ကဲ့သို့။ အပ္ပာမာန ၈၁ = အပ္ပာမာနပုဒ်၍သာလျှင်။ ဘုတိ = ဖြစ်၏။ (၀၁) သက်၏။

[“ရေညာ ပုရိသော ဂုဏ်တီ” ၌ ရှေ-ကား အပ္ပာမာန+ပုရိဘ-ကား ပစာနှင့် မင်းနှင့် ဗျာချင်းတို့၏။ သာမံ+သံ အဖြင့်ဖြင့် ပုံခြင်း=သမ္မန်ကို ထွန်းပြရန် နှစ်ပုဒ်တို့၏။ အလယ် ရှေ-သခြားနောင် ဆိုဝါဝါဘတ်သက်ရသကဲ့သို့။ “ပုဇွဲနံ သဟ ပိတာ အာဂတာ” ၌ ပုံတွေ-ကား အပ္ပာမာန၊ ပိတာ=ကား ပစာနှင့် အာတို့၏။ လာခြင်း ကြိယာ အညီးဆုံးဖြစ်ခြင်း=သမဝါယအနက်ကို ထွန်းပြုရန် နှစ်ပုဒ်တို့၏။ အလယ် ပုံတွေ-နောင် သဟာပိုယောဂ တတိယာပိုယာတ် သက်ရ၏-ဟု ဆိုလိုသည်။]

ပုဇွဲနံ = သားနှင့်။ သဟ = တက္ကား (ပိတာ = သည်)။ အာဂတာ = လာ၏။ ပုဇွဲနံ = နှင့်။ သီး = တက္ကား (ပိတာ = သည်)။ အာဂတာ = ၏။ စိတ်ဇွဲနံ = စိတ်။ သဟ = တက္ကား ဝါးတိ = ဖြစ်၏။ ပုဇွဲနံ = နှင့်။ သဟ = တက္ကား ထူးလေား = ဝါး၏။ ဘဂဝါ = သည် ဘိက္ခာ-သံယောန = ရဟန်း သံယာနှင့်။ သီး = တက္ကား နိသီး = ထူးနေတော်မူပြီ။ သဟသံယောန = တထောင်နှင့်။ သမံ = အညီးဆုံး။ ပိတာ = နှုံးယဉ်အပ်၏။ မေ = ငါ၏။ သွေ့ဟို = ခင်သို့။ ကုန်သေား။ ပိယောဟို = ချစ်အပ်ကုန်သေား။ မနာပေးဟို = စိတ်

နလုံးကို ဖွားတိုးစေတတ်ကုန်သော သတ္တဝါ + သာ်ရှုတိန့်။
နာနာဘာဝေါ = အထူးထူး ဖြစ်ခြင်းသည်။ (၁၅) ရှင်ကဲ ကဲ
ရခြင်းသည်။ (ဘဝါသတိ = ဖြစ်လျှော့။)

(၁၀) လက္ခဏေ။

လက္ခဏေ = မှတ်ကြောင်း = လက္ခဏေအနက်၍။ (ဝါယာ-
မာနတော့ = ဖြစ်သောနာမ်ပုဒ် နောင်မှု။) တတိယာ = သည်။
ဟောတိ = ၏။

လက္ခဏေ = ၍။ ဝါယာမာနတော့ = ဖြစ်သော နာမ်ပုဒ်မှ
(နောက်၍)။ တတိယာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။ ။သိန့်န
သီသေန = ကဲသော ဦးခေါင်းဖြင့်။ ပစ္စာရန္တန် လောကို-
တော့ = ဖိုစီးသောသွေးဖြင့်။ (လက္ခိုတာ = မှတ်အပ်သော။
သာ = ထို “ကား” မည်သော ကျွန်မသည်)။ ပဋိဝိသောကေ =
အိမ်နီးချင်းလူတို့ကို။ ဥများပေသီ = စောင်းမြောင်းစေပြီ။ ဦးနှ-
ပွဲမွန်နော့ ပတ္တာ = ငါးနွဲအောက်ယုတ်သော သပိတ်ဖြင့်။
(လက္ခိုတော့ = မှတ်အပ်သော။ ယော ပန် ဘိက္ခာ = အကြောင်
ရဟန်းသည်။ အညံး = တပါးသော။) နံ့ ပတ္တာ = အသစ်ဖြစ်
သော သပိတ်ကို။ စေတာပေယျ = တောင်းပြားဘုံး။ တိုဘုံး-
ကော့ = သစ်သားသံးခွဲ တောင်ချွဲးဖြင့်။ (လက္ခိုတံ့ = မှတ်
အပ်သော။) ပရိုဗ္ဗာဇား = ပရိုဗ္ဗာဇာ့ကို။ အခြားကို = ပြင်ပြီ။
အကိုနာ = မျက်စွဲဖြင့်။ (လက္ခိုတော့ = မှတ်အပ်သော) ကာ-
ကော့ = ကာက်းသောသူ။ [မျက်းကာက်းသူ ဖြစ်သည်၊
နားကာက်းသူ မဟုတ် - ဟူလို့။] ဟောတ္ထာ = လက်ဖြင့်။
(လက္ခိုတော့ = သော။) ကုတ် = ကောက်သောသူ။ [လက်
ကောက်သူ ဖြစ်သည်။ခြေကောက်သူ မဟုတ်-ဟူလို့။] ပါဒေါ် =
ခြေဖြင့်။ (လက္ခိုတော့ = သော။) ခေါ်း = ခွင်သောသူ။ [ခြေ
ခွင်သောသူ ဖြစ်သည်။ လက်ခွင်းသူ မဟုတ်-ဟူလို့။]

ဒီယာ = ကျောက်ကုန်းဖြင့်။ (လက္ခာတော့ = သော။) ခုဇွဲ့ = ကုန်းသောသူ။ [ကျောကုန်းသူ-ဟု ဆိုလိုသည်]။ ။ဟို = မှန်အို။ တေန ပိုကလခံနာ = ထို ဖောက်ပြန် ချုတ်ယွင်းသော အင်း အစိတ်အပိုင်းဖြင့်။ ပိုကလရိုနော့ = ဖောက်ပြန် ချုတ်ယွင်း သော အင်း အစိတ်အပိုင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏။ ပိုကာရော့ = ဖောက်ပြန် ချုတ်ယွင်းခြင်းကို။ လက္ခာယတေ = မှတ်အပ်၏။

[ကရိုက်းသည် ကြိုယာသာဓကတမ ကရိုက်း+လက္ခဏကရိုက်း ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိ၏။ “အတ္ထန ဝိဟို လုနာတိ”၌ အတ္ထန-ဟူသော ကရိုက်းသည် ကြိုယာသာဓကတမ ကရိုက်းတည်း။ ထိုကရိုက်းပုံစံကို ကြိုယာပုံစံ၌ စပ်ရ၏။ ။“တိုအဏ္ဍာကေန ပရီဗ္ဗားကော်+မွှေ့က္ခာ”၌ ဒါ တံ့အဏ္ဍာကေန-သည် လက္ခဏ၊ ပရီဗ္ဗားကော်-သည် လက္ခာ။ တံ့အဏ္ဍာကေန-ဟူသော လက္ခဏကရိုက်းကို ပရီဗ္ဗားကော်-ဟူသော လက္ခာ၌သာ ပို ရ၏။ အွှေ့က္ခာ-ဟူသော ကြိုယာ၌ မစပ်ရ၊ စပ်ရ၏လည်း အမံပွားယ် မရှိ။

ဤလက္ခဏကရိုက်း၌-“လူထဲမူ။တေ၊ လက္ခဏ၊ ဝါကျောမာသ် ပြင်” ဟူသော နိုယ် မှတ်ချက်အတိုင်း “သာကာ၌ဦး = ထို့ဘာ၌ဦး မည်သော ကျွန်းမသည်။ ဘို့အန္တန သို့သေန-ဘို့နှုန်းသို့သာ ဟုတ္တာ=ကွဲ့သာ ဦးခေါင်း ရှိသည် ဖြစ်၍။ ပစ္စရန္တနလောဟိုတေန ပစ္စရန္တ လောဟိုတာ ဟုတ္တာ-ယို့သောသွေးရှိသည် ဖြစ်၍။ ပဋိဝါသေကေ=တို့ကို။ ဥျောပေါ်=စေပြီ။ ။ယော ပန် ဘို့က္ခာ=သည်။ ဦးနပဉ�းစန္တနနော့ ပေတ္ထန- ဦးနပဉ�းစန္တနပတ္ထာ ဟုတ္တာ = ငါးပွဲအောက်ယုတ်သော သပိတ်ရှိသူ ဖြင့်လျက်။ အည်း=သော။ နံး=သော။ ပတ္တား=ကို။ အေားငော်=တောင်းငြားအုံး ဟူ၍လည်း အနောက် သမ္မန်ရသည်ကိုလည်း အထူးမှတ် ရ၏။]

(၁၉) ဟေတ္တိ။

ဟေတ္တိ = ဟိုတ်အနက်၌။ တတိယာ = သည်း အဟာ-
တိ = ဖြစ်၏။ (၀၁) သက်၏။

ဝါသာဒီလက္ခဏကြိုယာယ=နေဖြင့်း အစုနှုန်းသော ပြီးပာ၏။ ဟေတ္တာတော့ = အကြောင်းဟော သွေးပွဲ (နောက်၌)

တတိယာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။ အနွှန = ထမင်းကြောင့်။ ဝသတိ = နေ၏။ ဂိဇ္ဇာယ = အတတ်ပညာကြောင့်။ ဝသတိ = နေ၏။ အစွာ = ၁၁၏ကြောင့်။ ဝသလော = ယုတ်မာသူသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်သည်ကား။ န = မဟုတ်။ ကမ္မာနာ = အကုသိုလ်ကံကြောင့်။ ဝသလော = ယုတ်မာသူသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဒါနေန = ပေးလူခြင်းကြောင့်။ ဘောဂဝါ = စည်းစိမ်ရှုသူသည်။ (ဟောတိ = ၏။) အာစာရေန = အကျိုးကောင်းကြောင့်။ ကုလံ = အမျိုးမြတ်၏။ တေန = ထိုကောင်းမူကြောင့်။ ပါကို = (cို၏။) လက်သည်။ ကာမာဒေါ် = အလိုခင်သိမ်းတို့ ပေးနိုင်၏။

(၂၅) ပဋိ+ကေ ဝါ။

ဗုဏ္ဏ = ကြွေးမြို့-ဟူသော ဗုဏ္ဏဟိတ်ဟော သွေ့၍။
ပဋိ = ပဋိမိရိဘတ်သည်။ ဝါ = ဂက်။ ဟောတိ = ၏။
[ပဋိမိရိဘတ် မသက်သောပက္ခာ “ဟေတုမိ”သုတိဖြင့် တတိယာရိဘတ်သက်။]

ဗုဏ္ဏ = ကြွေးမြို့-ဟူသော။ ဟေတုမိ = ဟိတ်ဟော သွေ့၍။
ပဋိ = သည်။ ဝါ = ဂက်။ ဟောတိ = ၏။ ။
သတ္တသွား = တရာသော ကြွေးမြို့ကြောင့်။ ဝါ = တန်ည်းကား။
သတေန = တရာသော ကြွေးမြို့ကြောင့်။ ဗွွှဲ = နွောင်္တအပ်ပြီ။

(၂၆) ဂုဏ္ဏ။

ဂုဏ္ဏ = ဂုဏ္ဏဟိတ် (မပြုစာန်းသောဟိတ်) ဟော သွေ့၍။
ပဋိ = သည်။ ဝါ = ဂက်။ ဟောတိ = ၏။

ပရံဘူတေ = ပဓာန၏။ အကြောင်းဖြစ်၍ ဖြစ်သော။
ဟေတုမိ = မပြုစာန်းသော အကြောင်းဟော သွေ့၍။ ပဋိ =
သည်။ ဝါ = ဂက်။ ဟောတိ = ၏။ ။ အွဲအွား = မိုက်မ

တွေဝေသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ၀၁ = တနည်းကား။ အွှဲ-
ထွေန = ကြောင့်။ ဗွွှေါ = နောင်ဖူးအပ်ပြီ။ ပညာယ = ပညာ
ကြောင့်။ မုတ္တာ = လွတ်မြောက်ပြီ။ ဟုတ္တာ = ဖြစ်ပြီး၍။
အဘာဝတော = မရှိခြင်းကြောင့်။ အနိစ္စာ = မမြှုံးဘုန်။ သံ့ရ
နိရောဓာ = သံ့ရတို့၏။ ချုပ်ခြင်းကြောင့်။ ဂိညာဏနိရော-
ဓာ = ဂိညာဏ၏။ ချုပ်ခြင်းသည်။ (ဟောတိ = ၏။)

မဟုလံပိပာနာ = “မဟုလံ” သုတ်ကို စီရင်ထားခြင်း
ကြောင့်။ သတ္တမျှထွေဟို = သတ္တမ်း အနက်ရှိသောပုဒ်တို့မှ
(နောက်၌) လည်း။ တတိယာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။ ။
ကေန သမဆယန = ထိုအခါ်။ ကာလေန = သင့်လျော်သော
အခါ်။ ဓမ္မ သာကစ္စာ = တရားကို ဆွေးနွေးခြင်း။ ပုရံ့-
မေန = အရှေ့၊ အရပ်၌။ ဓတ္ထင္ခာ = ဓတ္ထနှုန်တ်မင်း။ အကို-
ကေန = တောင်အရပ်၌။ ဂျူဗြေကော = ဂျူဗြေကန်တ်မင်း။
ဥညွှဲရေန = မြောက်အရပ်၌။ ကပိလဝယ်း = ကပ်လဝတ်ပြည်။
ယေန = အကြောင် အရပ်၌။ ဘဂဝါ = မြတ်စွာဘုရား (ရှိ၏။)
ဘေန = ထိုဘုရားရှိရာ အရပ်၌။ ဥပသက်မီ = ချဉ်းကပ်ပြီ။
သော = ထိုဓမ္မ + ဂန်ယ နှစ်ပါးသည်။ မမ+စွဲယေန = ငါ့ဘုရား
လွန်သောအခါ်။ ဝေါ = သင် ချစ်သားတို့၏။ သတ္တာ =
ဆရာဘုရားသည်။ (ဘဝါယာတိ = မြစ်လွှား။) ဗုတ္တာ = ဤကား
ပြယ်ဘည်း။ ။မာသေန = တလဖြင့်။ဘုံးတိ = (ကုန်းအာင်)
စား၏။ ကာဟောဟန် = တရက်တည်းဖြင့်ပင်။ မာရာဏသိုံး =
မာရာဏသိုံးပြည်သိုံး။ ပါ့ဗို = ဝင်ရောက်ပြီ။ နာဝို မာ-
သေဟို = ကိုးလတို့ဖြင့်။ ဂါ့ဟာရုံး = ကျောင်းကိုံး။ ကာရာ-
ပေသိုံး = (ပြီးအောင်) ဆောက်လုပ်စေပြီ။ ကဟာပကေန =
တကျျှုပြုဖြင့်။ ဦးနော = ယုတ်လျော့ဗုံး။ ဓမ္မနာ = ဥဇာဖြင့်။
ဂိကလော = ချို့တဲ့သောသူ။ အသိနာ = သန်လျှော်ဖြင့်။ (၀၁)
သန်လျှော်ကြောင့်။ ကလဟော = ပြင်းခုံခြင်း။ အဘာဝရောန =

အကျင့်ဖြင့်၊ (၁၅) အကျင့်ကြောင့်၊ နိပုကော = သိမ်မွှေ့သူသည်။ (ဟောတိ = ၏။) ဂင္ဂန = တင်လဖြင့်။ မိသက် = ရောသောအစာ။ ဝါစာယ = စကားဖြင့်။ (၁၅) အပြောအဆိုဖြင့်။ သခိလော = ပြေပြစ်သောသူ။ မဏိနာ = ပဲဖြေားဖြင့်။ အထွော = အလိုရှိ၏။ ဓနန = ဉာဏ်ဖြင့်။ အထွော = ၏။ ယောဇနန = တယူဇနာဖြင့်။ ဝါစ္စတိ = သွား၏။ ဗုဒ္ဓဘဒီ = ဤသို့ အစရှိသည်သည်။ ဟောတိ = ဟိတ်အနက်၍ လည်းကောင်း။ ကရကော ၀၁ = ကရိုက်းအနက်၍ လည်းကောင်း။ တတိယာ = တတိယာ ရိဘတ်သက်သော ပြယ်ပုံစံ၌။

အထွောဝ = မိမိသည်ပင်လျှင်။ အထွောနံ = မိမိကိုယ်၌။ သမ္မန္တတိ = သမုတ်၏။ ဗုတိ = ဤပြယ်၍။ ပစ္စဖွေ = ပဒ္ဒမာရိဘတ်အရာ၍။ ဗဟိုလုပ်စာနာ = ကြောင့်။ ကထူရီ = ၍။ တတိယာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။

ငံ = ဤအတူ။ တိလေဟိ = နှမ်းတို့၌။ ခေဖွေ = လယ်၍။ ဝပတိ=စိုက်ပျိုး၏။ ဗုတိ = ဤပြယ်၍။ ကမ္မဖွေ = ၍။ တတိယာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။

မယံ = ငါ့တို့သည်။ ၇၈၂ မဟာသမဏေန = ထိရုဟန်းပြီးမှ။သူမူထွော = ကောင်းစွာ လွတ်ကြရက်ပြီ။ ဗုတိ = ဤပြယ်၍။ ပဋိမျဖွေ ၁ = ပဋိမျရိဘတ်၏။ အနက်၍လည်း။ တတိယာ = သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

(တတိယာရိဘတ္ထိရိစာနံ = သည်။ ဗုတိ = ပြီးပြီ။)

စတုရွှေ့ပိဘတ် အစီအရင်

(၂၄) စတုရွှေ့ သမ္မဒါနော်

သမ္မဒါန = သမ္မဒါန ကာရုက်၍။ စတုရွှေ့ = စတုရွှေ့ရိဘတ်သည်။ ဟောတိ = ၏။

အ စေတနံ ဝါ = စိတ်စေတနာ မရှိသည်လည်း ဖြစ်
သော။ သ စေတနံ ဝါ = စိတ် စေတနာ ရှိသည်လည်း ဖြစ်
သော။ (ယံ အကျွောတံ = အခြောင် အနက် သဘေးကို။)
ပဋိဂါဟက ဘာဝေး = ခံယူတတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်။ (၀၁)
အလူခံ၏၊ အဖြစ်ဖြင့်။ အပေကိုတံ = ငဲ့အပ် အလိုက့်အပ်၏။
တံ အကွွောတံ = သည်။ သမ္မဒါနံ = သမ္မဒါန် မည်၏။ တွေ =
ထိသမ္မဒါန်သည်လည်း။ ၅၁ = ဒါ-ဓာတ်သည်။ ဒါနေး = ပေး
ခြင်းအနက်၌ (ဖြစ်၏)။ ဇုတီ = ဤသို့သော။ ဓာတ္တနာ =
ဓာတ်၏။ များပြေန = ကံနှင့်။ ယုတ္တဖော် = စပ်ယဉ်သည်သာ
ကည်း။ တွေ = ထိသမ္မဒါန်အနက်၌။ စတုထိုး = စဘုတ္တိရဘတ်
သည်။ ဟောတီ = ဖြစ်၏။ (၀၁) သက်၏။

[သမ္မဒါန်အရ ဆိုပုံ သိမ်မွှဲလှ၏။ သက်ရှိအနက် + သက်မဲ့
အနက် နှစ်ရပ်လုံးပင် အလူခံအနေဖြင့် ဝအန္တပုဂ္ဂါးလ်ဆုံးလုံးသော အနက်
သည် သမ္မဒါန် ဖြစ်သည်။ ထိသမ္မဒါန်ဖြင့်သော အနက်သည် ၅၁-
ဓာတ်၏။ ကံဖြစ်သော=လူအပ်သော ဒါးဗွှဲဝတ္ထု၌။ အမြှာပ်ယဉ်၏-
ဟု ဆုံးလုံးသည်။]

တွေ=ထိသမ္မဒါန်သည်လည်း။ ဒီယမာနသူ ဝအ္ားနော်=
လှ။ အပ်သော ဝအ္ားပစ္စည်းကို။ အနံဝါရဏာ+နွေးသနာ+ နမတိ-
ဘော = မတားမြစ်တတ်သော = အနိရာကရဏသမ္မဒါန် +
တိုက်တွန်းတောင်းခံတတ်သော = အာရာဓနသမ္မဒါန် + ခွင့်ပြု
တတ်သော = အဗ္ဗာနည်သမ္မဒါန်အားဖြင့်။ တိရိစံ = သုံးပုံး
အပြားရှိ၏။ ယထာ = ဥားအားရှုံးပုံးကား။ ဗုဒ္ဓသု = မြတ်စွာ
ဘုရားအား။ ပုံး = ပန်းကို။ ပေတီ = ပေးလှုံး၏။ ဗောဓိ
ရုက္ခသု = ဗောဓိပင်အား။ ဇလံ = ရေကို။ ပေတီ = ပေးလှုံး၏။
၏။ ယာစကသု = သူကောင်းစားအား။ ဇန် = ဥစ္စာကို။
ပေတီ = ပေးလှုံး၏။ ဘိက္ခာနံ = တို့အား။ ဒါနံ = ကို။ ဇေဝီ =
ပေးလှုံး၏။

[ပုံချွေသူ + မောဓိရက္ခသု-တိကား အနိရာတရဏသမ္မဒါန်၊
ယာစကသု-ကား အာရာဓနသမ္မဒါန်၊ ဘိက္ခဗုဒ္ဓ-ကား အနုမတီ=
အဆဲနဲသမ္မဒါန်တည်း။]

ဟိ-သစ္စ = မှန်၏။ အနိရာတရဏသာ + ရာဓ-
န + ဘဲနဲ့ထဲဝယေန = အနိရာတရဏသမ္မဒါန်+အာရာဓန-
သမ္မဒါန် + အဆဲနဲသမ္မဒါန်တို့၏။ အစွမ်းဖြင့်။
သမ္မဒါန် = သမ္မဒါန်ဂို။ တိဓာ = သုံးပါးအပြားရှိ၏
ဟူ၍။ ဂုဏ် = ဆိုအပ်၏။ ရုက္ခ+ယာစက+ဘိက္ခဝေါ =
ရုက္ခ+ယာစက + ဘိက္ခ-တို့ကား ပြယ်ပုံစံတည်း။

အာဓာရ ရိဝက္ခာယံ = အာဓာရဂို ဆိုလိုသည်ရှိသော်။
သတ္တုမြို့ = သည်လည်း။ ဟောတိ = ၏။ ။ရောတမိ =
ဒိဿးတော် ရောတမိ။ သံလေး = သံလာ၍။ ဇေဟိ = ပေးလှူ။
လေလေ့။ သံလေး = သံလာ၍။ ဒီဇွဲ = ပေးလှူ။အပ်သည်
ရှိသော်။ အဟရွောဝါ = ငါဘုရားဂိုလည်းကောင်း။ (ဘိက္ခ၊
သံလေး၊ စ = ရဟန်းသံလာဂိုလည်းကောင်း။) ပူဇော်တော် =
ပူဇော်အပ်သည် မည်သည်။ ဘဝါသာမိ = ဖြစ်ပေလို့မည်။
ယာ နာရီ = အကြောင်မိန်းမသည်။ ပလာလမယံ = ကောက်ရှိုး
ဖြင့် ပြီးသော်။ မာလံ = ပန်းဂို။ စေတိယေး = စေတို့။
အတွောန = ပေးလှူ။ခဲ့ခြင်းကြောင့်။ ဗုတိ = ဤသို့စသည်ကား
ပြယ်ပုံစံတည်း။

(၂၅) တာဒ္ဓော

တာဒ္ဓော] = တဒ္ဓော၏။ အဖြစ်တည်းဟူသော နိမိတ္ထ +
နိမိတ္ထို့သမ္မန်၍။ စတုရွှေ့ခိုင်ဘတ်သည်။ ဟောတိ = ၏။

တာဒ္ဓော] = ၍။ စတုရွှေ့ခိုင်း = သည်။ သိယာ = ဖြစ်၏။ ။
တဒ္ဓောသာ = ထိုယူပံ့စသော ရိကတိအကျိုးရှိသော ဒါရှ-
စသော ပကတိ၏။ ဘာဝေါ = အဖြစ်တည်း။ တာဒ္ဓော] =
အဖြစ်။ တသို့။ တဒ္ဓောဘာဝါ = ထိုအဖြစ်တည်းဟူသော

နိမိစွာ+နိမိစွှေးသမ္မန်ကို။ ဇောတနီယော = ထွန်းပြအပ်သောသာလျှင်။ စတုစွှေး = သည်။ သိယာ = ပြစ်။ အတာတွေသာဘာဝေါတီ ဧွေး = တာတွေသာ ဘာဝေါ-ဟူသော ဤဝါကျွ်။ နိမိစွာ+နိမိစွှေးသမ္မန်နေ့ = နိမိစွာ + နိမိစွှေးသမ္မန်အနက်ဗျာ။ ဆင့်=ဆိုဒီဘတ်သည်။ ဟောတိ = ပြစ်။ တသ္ဌာ = ထို့ကြောင့်။ အယံ = ဤတာပေါ်-ဟူသောသုတ်သည်။ ဆွဲကျေပဝါခေါ့=ဆိုဒီဘတ်ကို တားမြှုပ်သောသုတ်တည်း။ ။နိမိစွာ-နိမိစွှေးနံ = နိမိစွာဖြစ်သောယူပါ + နိမိစွှေးဖြစ်သော ခါရု-တို့၏။ သမ္မန်း=ဝိခြင်းသမ္မန်သည်။ သမေဝါ = ညီမျှသော်လည်း။ နိမိစွာဘူတုပတောဝါ=နိမိတ်ဖြစ်သောယူပါ-နောက်မှသာလျှင်။ စတုစွှေး=ဂါဘတ်သည်။ ဟောတိ = ပြစ်။ နိမိစွှေးဘူတုခါရုတော် = နိမိစွာဝန်ဖြစ်သော ခါရု-သွွှေ့မှ (နောက်၏)။ စတုစွှေး = သည် နော ဟောတိ = မဖြစ်။ (၀၇) မသက်။ ။ယူပါယ = ယဉ်တိုင် အလို့ငှား။ ခါရု = သစ်။ ပါကာယ = ချက်ခြင်းငှား။ ဝေါတီ=သွား၏။ ဗုံးသွား = မြတ်စွာဘုရား၏။ အထွောယ = အကျိုးငှား။ မိရိတ် = အသက်ကို။ ပရို့စွာမာမိ = စွဲနှုပါ၏။ အဝါယ = မြူးထူးပျော်ပါးခြင်းငှား။ နေဝါ ပဋိသေဝါမိ = မဖို့ပါပါ။ မဒါယ = မာန်ယဉ်ခြင်းငှား။ နဲ့ ပဋိသေဝါမိ = မဖို့ပါပါ။ ဦးနှာသွား = ယုတ်ဆသာသက်နှုန်းကို။ ပါရို့မူရိယာ = ဖြည့်ခြင်းငှား။ အထွောယ = အကျိုးငှား။ ဟိုတာယ = အစီးအပွားအလို့ငှား။ သူခါ့ယ = ချုပ်သာခြင်းငှား။ သံဝါ့စွေတိ = မြစ်။ လောကာနှုန်းသွား = လောကကိုစောင့်ရှောက်ခြင်းငှား။ စာသုပိဘာရာယ = ချုပ်သာစွာနေခြင်းငှား။ သံဝါ့စွေတိ = ပြစ်။

(တာအထူး၊ သမ္မတနိုင် ပြီး၏)

ନୂତି = ପ୍ରକ୍ଷିଲ୍ପିଣି । ଗ୍ରୋବିଶନ = ଗ୍ରେନ୍ଡିକ୍‌ସିନ୍ ।
 ଉପରି = ଆଚାର୍ଯ୍ୟ । (o1) ଫେର୍ଗନ୍ତ୍ରି । କ୍ରୋମାଫିଯୁ = ଶିଳ୍ପିର
 ଲାଙ୍କ୍ଗ୍ରେନ୍ଡିଆର୍କ୍ । (o1) ଗ୍ରୀ । ପାର୍ଟ୍‌ହାଈଟି = ପାର୍ଟ୍‌ହେଲ୍

ရဘတ်ဟူ၍။ သာမိဘဏ္ဍာ = ပြီးစေအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ ဇူစ = ဤမောဂလွှာနကျမ်း၌။ ဆိုတိ = ဆိုရိဘတ်ဟူ၍။ ဒီပန္တံ့ = ပြခြင်းအကျိုးငြာ။ အယံ = ဤဆိုလွှာတံ့။ သာ စကား ရပ်ကို။ ဂုစ္စဘ = ဆိုအပ်၏။ (၀၁) ဆိုပေါ့။

ကသာ = အဘယ်သူ၏။ (စိတ်၌)။ သာဒု = ချိမြို့နဲ့သာ အခုသာကို။ န ရွှေတိ = မနှစ်သက်အပ်ပ ရှိအံနည်း (နစ်သက် အဆုံးသည်သာတည်း)။ အသယူနှစ်ဘန္တံ့ = အရှင်ဘုရားတို့၏။ (စိတ်၌) လည်း။ သံမှုဘဘောဒါ = သံမှုသယ်းကြံမှုကို။ မာ ရုံးနှဲ = မနှစ်သက်အပ်ပါဘာင့်။ သံမှုသာ = သံမှုသာ၏။ (စိတ်၌)။ ခမကို = နှစ်သက်၏။ အသာ = ထိုသူ၏။ (စိတ်၌)။ ဘွဲ့ = ထုခေါ်သည်။ နစ္စဘအော် = မနှစ်သက်။ (၀၁) မဆာ။ ဇူတိ = ဤပြယ်စဉ်။ သမ္မန် ဝစ်နှစ်ဘယံး = သမ္မန်ကို ဆိုလိုသည်ရှိသော်။ ဆိုတိ = ဆိုရိဘတ်သည်။ ကောတိ = ဖြစ်၏။ ငံး = ဤဆို သမ္မန်အနက်ကို ဆိုသည်ရှိသော်။ ဂိရော့ စော့ = ဆန့်ကျင်ခြင်းသည်။ န စ သိယာ = မဖြစ်သည်သာ တည်း။ (ကသွား = အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမှုကား။) သဒီသ ရှုပွဲဘာ စ = (ဝတ္ထုစီနှင့် ဆိုရိဘတ်တို့၏။) တူးသာ ရှုပ်ရှု သည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း။ ငံး ဂိရော့ = ဤ-နှု သခေါ်သာရှိသော အရာတို့။ သမ္မန်သာ = သမ္မန်အနက်၏။ (၀၁) သမ္မန်အနက်ကို။ သုဒ္ဓကာနှမတဘွဲ့ စ = သုဒ္ဓါဆရာတို့ ခွင့်ပြုအပ်သည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်းတည်း။ တထာ က် = ထို့ကြောင့်သာလျှင်။ ဘာဂရုတ္ထိယံး = ဘာဂရုတ္ထိကျမ်း၌။ “နှိ = မှန်၏။ (သဗွာ = အလုံးစုံသာ။) ဥပပဒီဘွဲ့ = ဥပပဒီဘတ်သည်။ ဆိုတိယာ = ဆိုရိဘတ်ကို။ အပဝါးဘိ = တားဖြစ်၏”။ ဇူတိ = ဤဆို။ ဂုဇ္ဇား = ဆိုအပ်ပြီ။ သမ္မန်ရေး = သုဒ္ဓါတား၌။ (၀၁) သုဒ္ဓါတားကြောင့်။ ဂိဟိတာ = စီရင် အပ်သော်။ ဂိဘွဲ့ = ဂိဘတ်သည်။ ဥပပဒီဘွဲ့ = ဥပပဒီဘတ်မည်၏။

တွံ = သင်သည်။ ကသုဝါ = ဘာသယ်သူ၏လသုံး။
 ဓမ္မ = လာရားကို။ ရောဇာသီ = နှစ်သက်သုဒ္ဓည်း။ ဗုတ် =
 ဤပြုယ်နှုံး။ အထွေမော်တွေ = လိုက်ထွေသာမည်။ ပဋိမာ = ပဋိမာ
 ဂိုဏ်သည်။ ဆဟာတိ =၏။ “ကသုဝါတုယ့်” အဲ = ကသုဝါ
 တုယ့် ဟူ၍။ အဝတ္ထာ = မဟောမူ၍။ “ကသုဝါ တွံ ဓမ္မ
 ရောဇာသီ” တိ = ဟူ၍။ အထွေမထွေ = လိုက်ထွေသာမည်။ ပဋိမာ
 ဝသန = ပဋိမာဂိုဏ်၏။ အစွမ်းဖြင့်။ များဝါဝာရာသုနာ =
 အနေကန္တက အဖြစ်ကို မြင်ရခြင်းကြောင့်တည်း။

ငံ = ဤအတူ။ အညာပါ = ဘပါးသော ပြုယ်တိုကိုလည်း။
 ဂိုဏ်ယူာ = သိအပ်ကုန်၏။ ပရတောပါ = နောက်နှုံးလည်း။
 ယထာဂံ = ပြုယ်အားလျှော်စွာ။ ဂိုဏ်ယူာ = ကုန်၏။

ရှညော = မင်း၏။ သတံ့ = တရားသောကြီးမြိုက်။
 ဓာရေတိ = ဆောင်၏။ (၀၂) ပေးဆပ်၏။ ရှညော = မင်း၏။
 ဆတ္တံ့ = ထီးကို။ ဓာရေတိ = ဆောင်းမိုး၏။ ဗုတ် = ဤပြုယ်တို့
 နှုံး။ သမ္မန္တွေ = သမ္မန္တအနေကို။ ဆတ္တံ့ဝါ = ဆတ္တံ့ဂိုဏ်သာတည်း။

သိလာသူ = သိလာသူ-ဓာတ်သည် ကြွေနေ = ချို့မှုမ်း
 ခြင်း အနုက်နှုံး (ဖြစ်၏)။ ငံ = ဤသို့။ ရှညော = မင်း၏။
 သိလာသာတော် = ချို့မှုမ်းခြင်းကို ပြု၏။ လူစွာပို့ = ဤသို့ ဝါ။
 ကား ပြုယ်တည်း။ ထုတံ့ ကင့်ချာတိ = ချို့မှုမ်းခြင်းကို ပြု၏။
 ဗုတ် အာထွော = ဤကား အနုက်တည်း။

ဟန္တ = သည်။ အဝန်ယခာ = ပယခြင်း + လှည့်ပတ်ခြုံရေး
 နှုံး (ဖြစ်၏)။ ရှညော = မင်း၏။ (အဆပ်နှုံး)။ ဟန္တဝေ =
 လှည့်ပတ်၏။ ဝြော်တိ = လှည့်ပတ်၏။ ဗုတ် အထွော =
 ဤကား အနုက်တည်း။

ဝစ်ကို = လက်သမားသည်။ သကျပုံ့ထွောနံ = သာကိုဝေး
 မင်းသားတို့၏။ ဥပတ်ငွေယျ = အနီးနှုံးတည်ရာ၏။ (၀၂)

ဆည်းကပ်ရာ၏။ ဥပဂဇ္ဈာယျ = အနီး၌ ဆည်းကပ်ရာ၏။ ဗုတ္တ အထွော = ဤကား အနက်တည်း။

သဝ = သည်။ အထွောသေ = ယုံပါစေလို ကျိန်စာ ဆိုမြင်း၌ (ဖြစ်၏)။ မယုံ = ငါ၏ (အထံ၌)။ သပတေ = ယုံပါစေလို ကျိန်စာဆို၏။ သစုံ ကုရာဏေ = သစ္ာပြု၏။ ဗုတ္တ အထွော = နက်တည်း။

ဓရ = သည်။ ဓာရကော = ဆောင်မြင်း+ပေးဆပ်မြင်း၌ (ဖြစ်၏)။ တေ = သင်၏။ သုဝဏ္ဏံ = ရွှေကို။ (၁၅) တသုဝဏ် အတိုင်းအရှည်ရှိသော ကြွေးမြိုကို။ ဓာရယယော = ပေးဆောင်၏။ (၁၆) ပေးဆပ်၏။ တေ = ၏။ ဗုဏ် = ကြွေးမြိုကို။ ဓာရယတိ = ပေးဆောင်၏။ အသာ ရညော = ၏။ နာဂုံ = ဆင်တော်ကို။ ဓာရယာမ = ပေးဆောင်ကြကုန်ဘုံး။

ပိဟ = သည်။ ဗုဒ္ဓာယံ = အလိုဏ်မြင်း၌ (ဖြစ်၏)။ ဒေဝါဒ = နတ်တို့သည်လည်း။ တာဒိန္ဒာ = တာဒိဂၢဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော။ တသာ = ထိုရဟနာပုဂ္ဂိုလ်၏။ (အပေါ်၌) ပိဟယနှို = ချစ်မြှတ်နီးကုန်၏။ သတိမတံ = သတိနှင့် ပြည့်စုံကုန်သော။ တေသံ သမ္မာဒ္ဓါနံ = ထိုဘုရားရှင်တို့၏။ (အပေါ်၌) ပိဟယနှို = ပိဟယနှို-ဟူသည်။ ပထွေနှို = တောင့်တကုန်၏။ မဟာရိရ = ကြီးသော လုံးလရှိသော ရှင်ရသွေ့။ တသာ = ထိုကလာဗုမာင်း၏။ (အပေါ်၌) ကုန္ခာ = အမျက်ထွက်ပါလော။ အဟံ = ငါကျွဲမာင်းသည်။ တသာ = ထို ရောက်၏။ (အပေါ်၌) ယဒီ ပကုပွေ့ယုံး = အကယ်၍ အမျက်ထွက်ပြားအုံ။ မေသော = မိုးသည်။ ဒီသာနံ = အရပ်မျက်နှာတို့၏။ ခုံဟယတိ = ပျက်စီးခြင်းကို ပြု၏။ ယော = အကြောင်သူ သည်။ မိတ္တာနံ = အဆွဲခင်ပွန်းတို့၏။ (အပေါ်၌) န ခုံဘတိ = မပြုမှား။ ယော = အကြောင်သူသည်။ အပ္ပါဒ္ဒသာ = မပြုမှား

သင့်သော်။ နရသာ=လူ၏ (အပေါ်၌)။ ဒုသာတိ = ပြန်မှား
ပြေားအံ့။

လူသာ = သည်။ လူသာယံ = ပြောရမြင်း (မနာလိုမြင်း)၌
 (ပြစ်၏)။ တိဖိယာ = တိဖိတို့သည်။ သမဏာန် = ရဟန်းတို့
 ၏ (အပေါ်၏)။ လူသယနဲ့ = ပြောရကြကုန်၏ (၀၇) မနာလို
 ကြကုန်။

ଉତ୍ସୁଦ୍ଧି = ଯତ୍ନି॥ ଦେଖିବାରିଗରଣେ = ଆପ୍ରିଳି
 ଅନ୍ତର୍ମାଧିକରଣିଃ (ଆପ୍ରିଳିପ୍ରେଜନିଃ) କୁ (ପ୍ରେଜନି)॥ ବୃଦ୍ଧିକା =
 ବୃଦ୍ଧିତଥୀରୁହିଲା॥ ଦୟାଂକାରୀଙ୍କ = ଦୟାଶ୍ରମକେବା ବୃଦ୍ଧିଙ୍କ。
 (ଆପେଟିକ୍)॥ ଉତ୍ସୁଦ୍ଧିକୁ = ପ୍ରାରମ୍ଭକୁନ୍ତଙ୍କିଳି॥ (୦୧) ଆପ୍ରିଳିଫର୍ମାଃ
 ପ୍ରେଜିକ୍ରମକୁନ୍ତଙ୍କିଳିଃ । ଧର୍ମାଧର୍ମତଃ = ପଦ୍ମବିନ୍ଦୁଙ୍କିଳି । (ଆପେଟିକ୍)॥
 ଉତ୍ସୁଦ୍ଧି = ପ୍ରାରମ୍ଭିନିଃ (ଆପ୍ରିଳିଫର୍ମାଃ ପ୍ରେଜିକ୍ରମିନିଃ) ଯତ୍ନି॥
 କା = ଆତ୍ମାଯାତାନୀଃଶିଶୁକଲ୍ପିନିଃ॥

ဇူစ = ဂင်း။ သိစ = ဂင်း။ ရာစ = ဂင်း။ သာစ =
 ဂင်း။ သံသိန္တုယ = ပြီးစီးပြည့်စုံခြင်း၌ (ဖြစ်၏)။ ဇော် = ကို၏။
 ရဲညာ = မင်း၏ (အပေါ်၌)။ အာရာစော = နှစ်သက်
 ခြင်းသည်။ ဟောတိ = ၏။ ရဲညာ = မင်း၏။ ဘာဂျာ =
 ဘုန်းကုတိုး (၁) ကံအာတာကုံ။ အာရှေ့တိ = ကြည့်၏။
 အဟံ = အကြွေနှုန်သည်။ အယျာနံ = အရှင်ကောင်းလုံ၏
 (အပေါ်၌)။ ကို အပော်ရှေ့တိ = အဘယ်မှာ ပြစ်မှားလုံပါ။
 ဘုံနည်း = မပြစ်မှားလုံသည်သာတည်း။

ဥပတိသော = ဥပတိသု အပည်ရှိသော ရဟန်း
လောင်းသည်။ [အရှင်သာရီပုံကြာမဟုတ်။] အသယ္တွကော
ဥပါလိုက္ခာရသု = အရှင်ဥပါလိုမထောက်၏။ ဥပသမှုဒါ-
ပေါ်ကွာ = ပုံ့ဗုံးအဖြစ်ကို ငဲ့၏။ (၀၇) ဥပန္တာယူ အလူနေ
သို့ရဟာရိုက ရဟန်းလောင်းတည်း။

ဘိက္ခ။ = တို့သည်။ ဘဂဝတော် = မြတ်စွာဘူရား၏ (စကားတော်ကို)။ ပစ္စသောသု = ရွှေးရှုနာယူဝန်ခံကုန်ပြီ။ ဘိက္ခ။ = တို့သည်။ ဗုဒ္ဓသု = ၏(စကားကို)။ အသုက္ခန္တ = ရှိသေစွာ နာယူကုန်၏။

တသု ဘိက္ခနော = ထိုရဟန်း၏(တရားကို)။ ဇန်ာ = လူအပေါင်းသည်။ အနိဂုံကာတိ+ပတ်ဂုံကာတိ = ကောင်းကြီးခေါ်၏။ (၀၁) ကောင်းကြီးနှမော သာရုခေါ်လျက် အားတက် စေ၏။ သာရုကာရာရာ့နားဖိနာ = ကောင်းကြီးပေးခြင်း (ဦးရှစ် ခေါ်၏ပေါင်း ပစ်ခမြဲာက်ခြင်း) စသည်ဖြင့်။ တံ = တို့၊ ဟန်းကို။ ဥယာတိ = အားတက်စေ၏။ ဗုဏ် အထွော = ဤကား အနက်တည်း။

ဘိက္ခဝေ = တို့။ ဝေါ = သင်တို့၏ (အတွက်)။ အာခရာစယာမိ=ပြောကြားအုံ။ ဝေါ = သင်တို့၏ (အတွက်)။ ပဋိဝောယာမိ = သိစေအုံ။ မဟာရာဇ် = မင်းမြတ်။ တေ = သင်မင်းမြတ်၏ (အတွက်)။ အာမန္တယာမိ = သိစေအုံ။ (၀၁) ဟောပေအုံ။ တေ = သင်၏ (အတွက်)။ ဓမ္မံ = ကို။ ဒေသေသာမိ=ဟောအုံ။ ဘန္တာ = မြတ်စွာဘူရား။ ဘဂဝါ = ဘုန်းတော်သခင် ရှင်ပင်ဘူရားသည်။ ဘိက္ခနံ = ရဟန်းတို့၏ (အတွက်)။ ဓမ္မံ = ကို။ ဒေသေတူ = ဟောတော်မူပါလော်။ ယထာ = အကြောင်အခြင်းအရာဖြင့်။ နော် = ငါတို့၏ (အတွက်)။ ဘဂဝါ = သည်။ ဗျာကရေယျ = ဟောကြားလေရာ၏။ တော် = သင်၏ (အတွက်)။ နိရုဇ္ဍား = ထုတ်ဖော်ဆိုအပ် တရားမြတ်ကို။ ပာက္ခာမိ = ဟောပေလတ်အုံ။

မေ = ငါ၏ (အန္တာရာ)။ ရုံး = မင်းအဖြစ်သည်။ အလံ = ထိုက်တန်၏။ ဘိက္ခာ = သည်။ ပတ္တသု = သပိတ်၏ (အဘွဲ့တာ)။ အလံ = ထိုက်တန်၏။ မထွော = လက်ပန်းသည်သည်။ မလွှာသု = လက်ပန်းသည်၏ (အန္တာရာ)။ အလံ =

ထိက်တန်၏ မရွှေ့သ = သည်။ မရွှေ့သာ = ၏။ (အန္တိရာ)။
 ဘရဟာဝါ = ထိက်တန်၏။ စော = သင်၏။ (အန္တိရာ)။ လုပ် =
 ဤကျောင်း၌။ ဝါသေန = နေခြင်းဖြင့်။ အလုံ = အကျိုးမရှိ။
 မေ = ငါ၏။ (အန္တိရာ)။ ဇကေန ကိုရွှေ့န = တယာက
 ထည်းတည်း ကူးသွားသဖြင့်။ ကိုး = အဘယ်အကျိုးရှိအုံနည်း။
 လုတ် = ဤသို့။ သဗ္ဗား = ခုပါသိုးကုန်သော ပြယ်တို့ဗုံး။
 သမ္မတ္မာ = သမ္မန်ဖနာက်၌။ ဆုံး = ဆုံး ပါဘတ်သည်။
 ဟောတိ = ဖြစ်၏။ [ကုစ္စည်းကျမ်း သိလာသုတေသနသမ္မတ္မာနဲ့
 ကို ပယ်လှန်ခြင်းတည်း။]

၆။ = ဤအတူ။ ဘောတော် = အရှင်၏။ အာယု =
အသက်ရည်ခြင်းသည်။ ဟောတူ = ဖြစ်ပါစေသတည်း။ စိန့်-
ခိုး = ကြာမြင့်စွာ အသက်ရည်ခြင်းသည်။ ဘဒ် + ကလျာ-
က် = ကောင်းခြင်းမဂ်လာသည်။ အထွေး+ပယောဇ္ဇာ = အတူး
သည်။ ကုသလံ+အနာမယံ = အနာက်င်းခြင်းသည်။ ဟိုတံ့+
ပထွေး = အစီးအပွားသည်။ [ပထွေး] = ပြာထံး = ပြာထံး+ကျေး=
ပြာထံး။ အရှင်+ထဲ = အထဲ။ ပ+အထဲ = ပထဲ။
ပထွေးသူ ဘာဝါ ပထွေး] " ဤကား ပုဂ္ဂိုလ်ပုံ သဘာဝတည်း]"
ဘောတော် = အရှင်၏။ သူခံ=ချမ်းသာခြင်းသည်။ သာဘံး=
သက်သာခြင်းသည်။ ဟောတူ = တည်း။ ဓတသူ = ထိုသူ၏။
(အကွက်)။ သန္တာတိ = ခွင့်ပြုခြင်းသည်။ သာရ = ကောင်း၏။
ပုဂ္ဂိုလ်သူ = သား၏ (အထံး၍)။ ဂယံး - လျှိုက်အပ်ပေး။
အထွေး = အနေဖြောင်းကို။ အာရိုကျရေယျ = ထင်စွာပြုရေး၏။
ဟသူ မေးထိုင်း (အထံး၍)။ သလော် = သို့ကြားမင် ဆော်။
ပါတူ ရဟောသိုံး [ပါတူ၏ + အဟောသိုံး] = သင်ရှားမြေး၌။
တသု = ထိုသူ၏ (အထံး၍)။ ပဟိုကောယျ = နစ္စာတ်လာ၏။
ဘိက္ခာနှံးနှံး = ရဟန်းတို့၏ (အထံး၍)။ ခုံတံ့ = တမန်ကို။ ပါးဟသိုံး =
စေ့လွှာတ်၌။ သမဏာနှံး = ရဟန်းတို့၏ (အနို့ကာ)။ အာယော-
ဂေါ် = အာယောဂပတ် အထိုအလွှာသည်။ ကဗျာတိုံး = အင်၏။

ကေသု ၀၁ = တစ်ယာက်၏ (အတွက်) လည်းကောင်း၊
 ဒ္ဓန ၀၁ = နှစ်ယာက်တို့၏ (အတွက်) လည်းကောင်း၊
 တိန္တံ့ ၀၁ = သုံးယာက်တို့၏ (အတွက်) လည်းကောင်း၊
 ပဆာာတိ = လောက်၏။ တေ=သင်၏ (အထံ၍)။ ဥပမံ=
 ကို။ ကရိသယာမိ=ပြုပေလတ်အဲ့။ တေ = သင်၏ (အထံ၍)။
 အူးဒီ = လက်အချိန်ကို။ ပဂ္ဂကျာမိ = ၅၈ ရီမြို့ခြောက်ပါ၏။
 တသု=ထိသူ၏။ ဖာသူ = ချမ်းသာမြှင့်း။ လောကသု =
 လောက၏။ အထွော = အကျိုး။ ပုဂ္ဂသာဇား = ယောက်၍။
 မြတ်။ တေ=အရှင်၏။ (ပါဒေ=ခြေတော်တို့ကို)။ နမော=
 ရှိခိုးပါ၏။ တသု = ထိသူ၏။ သောစွဲ = ချမ်းသာမြှင့်း။
 မလျှော = သည်။ မလျှေသု = ၅၂။ (အနှစ်ရာ)။ သမထွော =
 စွမ်းနိုင်၏။ တသု=ထိသူ၏။ ဟိတ်=အစီးအပွဲး။ တသု =
 ၅၇။ သူခံ = ချမ်းသာမြှင့်း။ မဟာရာဇ် = မြတ်သောမားကြီး။
 တေ=သင်မားကြီး၏။ (အာဂတ်=လာမြှင့်းသည်။) သွာဂတ် =
 ကောင်းသော လာမြှင့်းတည်း။ ဗုတ် = ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော။
 သဗ္ဗား=အလုံးစုံသော ပြယ်တို့။ သမ္မန္မား=၍။ ဆုံး=သည်။
 ဟောတိ = ဖြစ်၏။

(စတုရွှေ့ခိုးပါဒီဘတ်သု=သည်။ ဗုတ်=ပြီးပြီ။)

ပဉာဏ်ပါဒီဘတ် အစီအရင်

(၂၆) ဝါယာ+ဝိသွား

အဝိသွား = အပိုင်းအခြားဟော သွေ့မှု (နောက်၍)။
 ပဉာဏ် = ပဉာဏ်ပါဒီဘတ်သည်။ ဟောတိ = ၅၇။

ပဒ္ဒာဝိသွား = အာဂမန-စသော ပုဂ္ဂအနက်၏
 အပိုင်းအခြားဟောသွေ့မှု (နောက်၍)။ ပဉာဏ်ပါဒီဘတ် = သည်။
 ဟောတိ = ၅၇။

ဒ္ဓး = ဝတ္ထာနစ်ခုတို့၏။ အပဂမ = ကင်းကွာ
 မြင်းသည်။ သမေး = တူမျှသော်လည်း။ ယံ =
 အကြောင်ဝတ္ထာသည်။ ပုံဗုပါ = ရွှေ (မူလ) သဘောမှု။
 အစ္စာတံ = မရွှေ၊ လျော့။ တံ = ထိုဝတ္ထာကို။ အပါ-
 ဘိနံ = အပါဘိန်ဟူ၍။ ရွှေတော် = ဆိုအပ်၏။ တံ =
 ထိုအပါဘိန်သည်။ စလာ + စလတော် = လူပ်ရှားတတ်
 သော = စလအပါဘိန် + မလူပ်ရှားတတ်သော =
 အစလအပါဘိန်အားဖြင့်။ ဒ္ဓမာ = နှစ်ပါးအပြားရှိ၏။
 ယထာ = ဥပါဟရှုက်ပုံစံကား။ ဓာဝဘာ = ပြေးသွား
 နေသော။ အသာ = မြင်းမှု။ ပေါ်သော = ယောကုံး
 သည်။ ပတော်-ပတော် = လိုပုံကျ၏။ [စလအပါဘိန်
 ပြယုဂ်တည်း။] ရုကွာ = သစ်ပင်မှု။ ဖလံ = သစ်သီး
 သည်။ ပတော်-ပတော် = ကြောကျ၏။ [အစလအပါဘိန်
 ပြယုဂ်တည်း။] [ဂါထာ၌ ပတော်ရုကွာ ဖလံနဲ့ စ-
 ဟု ပြင်ပါလေ]။ ဇူတိ စ = ဤသို့ စသည် ငှုံးတည်း။
 တ္ထာ = ထိုနှစ်ပါးတို့တွင်။ စလဘဝမိ = စလအပါဘိန်
 ပြယုဂ်ကား။ ဓာဝတာ အသာ ပုရိသော ပတော် = ဟူသည်
 တည်း။ အစလဘဝမိ = အစလအပါဘိန်ပြယုဂ်ကား။ ပုံဗုပါ =
 တောင်မှု။ ဝနစာရေကာ = တော့မူဆိုးတို့သည်။ ဉ်တရာနဲ့ =
 သက်ဆင်းကုန်၏။ ဇူတိ = ဤသို့ စသည်တည်း။

[“ဓာဝတာ အသာ ပုရိသော ပတော်”ပြယုဂ်၌ မြင်းနှင့်
 ယောကုံး ဝတ္ထာနစ်ခုတို့ တဲ့စပ်နေရာမှ ယောကုံးဝတ္ထာသည်
 လိမ့်ကျကျန်းများ ရွှေးဦးမူလ တဲ့စပ်နာမြင်းသဘောမှု ရွှေးလျော့၏။
 မြင်းသည် ပြေးမြေးပြေးနေရကား ရွှေးသဘောမှု ရွှေးလျော့ခြင်း မရှိ။
 ထို့ကြောင့် မြင်းနှင့် ယောကုံး ကဲ့ကွားချင်းတူသော်လည်း မြင်းသည်
 ရွှေးသဘောမှု ရွှေးလျော့ခြင်း မရှိသောကြောင့် အပါဘိန်မည်၏။
 မြင်းသည် သက်ရှုံးဝတ္ထာပြစ်၍ လူပ်ရှားတတ်သော စလအပါဘိန်
 မည်သည်။

“ရှုက္ခ၊ ဖလံ တတိ” ပြယုဂ်၏ သစ်ပင်နှင့် သစ်သီး ထွေ့နှစ်ခုတို့ တွဲစပ်နေရှိမှ သစ်သီးကြော်နာ သစ်သီးသည် ရွှေးဦးမူလ တွဲစပ်နေခြင်းသဘောပူ ရွှေ့လျှောက်။ သစ်ပင်ကား ရွှေ့လျှော စွန့်ခွာခြင်း မရှိ၊ လှပ်ရားခြင်းသဘောလည်း မရှိသာကြောင့် အစလ အပါဒ် မည်သည်။

ဝတ္ထာန်၏ ယျဉ်တွဲနေရှိမှ တဲ့က္ခာခဲ့လျှင် ရွှေ့မူလသဘောမှ မရွှေ့လျှောသောဝတ္ထာသည် အပါဒ်မည်၏။ ထိုအပါဒ်ဖြစ်သော ဝတ္ထာသည် သက်ရှိဖြစ်လျှင် စလအပါဒ်၏၊ သက်မဲ့ဖြစ်လျှင် အစလ အပါဒ်ဘည်း။]

စ = ဆက်ဦးအုံ။ တံ = ထိုအပါဒ်သည်။ အဝမိရိသယ-
ကြိုယာရိသသသ = ပိုင်းခြားခြင်း၏။ အရာဖြစ်သော ကြိုယာ အထူးကို။ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ = တိုက်ရိုက်ညွှန်ပြအပ်သည်၏။ အဖြစ်
ကြောင့်။ နိဒ္ဒိဋ္ဌသယံ = နိဒ္ဒိဋ္ဌသယ အပါဒ်မည်၏။ (၀၁) နိဒ္ဒိဋ္ဌသယအပါဒ်လည်းကောင်း။ ။ယတ္ထာ = အကြောင်အပါ
ဒ်ဘန်။ ဥပါတ္ထာ = ဥပါတ္ထာ-ဟူသည်။ အဇွားဟင့် = အသစ်
ထုတ်ဆောင်အပ်သော်။ အပဂမနကြိုယံ = ကင်းမြေရာကြိုယာကို။
ဂသယံ = ပိုင်းခြားခြင်း၏အရာကို။ ကတ္တာ = ပြု၍။ ၁၀တ္ထာတိ=
ဖြစ်၏။ တံ = ထိုအပါဒ်သည်။ ဥပါတ္ထာ = ဥပါတ္ထာရိသယ အပါဒ်မည်၏။ (၀၁) ဥပါတ္ထာရိသယအပါဒ်လည်းကောင်း။ ။
ယံ = အကြောင်အပါဒ်ကို။ ကေနစိ ဂုဏ်န = တစုံတရာသော
ဂဏ်ဖြင့်။ ဥလ္ထာသိယတိ = ချိုးမွှေးမြောက်တင်အပ်၏။ တံ =
ထိုအပါဒ်ဘန်။ အနုမေယျိုရိသယအပါဒ် လည်းကောင်း။
(လူတိ = ဤသို့။ တို့ဝာ = သုံးပါးအပြားရှိ၏။) [ပါဒ်သယ
ထည့်၍ အနက်ပေးပါလေ။]

ယယာ = ဥဒါဟရှုက်ပုံစံကား။ ဂါမာ = ရွှေ့မှု။ မုန်-
ယော = ရဟန်းတို့သည်။ အပေါ် = ပဲကုန်၏။ နှဂါရာ =

[နိမ့်ပိသက္ကရာဇ်၏အနေဖြင့် လျှော့နှင့် ရွှေနှင့်
ရဟန်း၊ မင်းနှင့် မြို့၊ စိတ်နှင့် မကောင်းမှုတို့ သံယာရာ ပြစ်ပြီးမှ
ရဟန်း၊ မင်း၊ စိတ် တို့သည် ရွှေ + မကောင်းမှု အာရုံတို့မှ ခွဲခွာ
ရွှေ၊ လျော့သွားကုသည်။]

8နဲ့ = လျှပ်စစ်သည်။ ဝလာဟကာ = တိမ်တိုက်မှု။
 (နိုက္ခမွေ = ထွက်ချုံ။) 8ငွောဘတေ = တောက်ပ၏။ ကုသု-
 လတော့ = စပါးကျိုတိုက်နှုံး။ (အပန်တွေ့ = ဖယ်ရှားချုံ။)
 ပစ်း = ချက်၏။ ဗုတ္တိ = ဤကား ဥပါဒ္ဓရိသယအပါဌီ။
 ပြယ်တည်း။

[**ဤ** ဝလာဟကာ+ကုသုလတော့ ဟူသော အပါး၏
ဝိသယ အပဂမနကိုယာကို “နှုန္ဓု + အပနေတ္တာ” ဟု ထုတ်ဆောင်ရှု
ယူအပ်ဆုံးအပ်သော်ကြောင့် ညာ့ကြုံသယအပါး၏ မည်သည်။]

၁ = အထူးကို ဆိုပါးသား ဖော် = ဤပြုလုပ်တွေ။ ဝယာ-
ဟကာ = တိမ်တိုက်မှု။ နိက္ခာမှု = ထွက်၍။ ဇူတိ ၁ = ဤသူ့
လည်းကောင်း၊ ဂုသုလတော် = ပေါ်ကျတိုက်မှု။ အပ-
နေတဲ့ = ဖယ်ရှား၍ = ထုတ်၍။ ဇူတိစ = ကောင်း၊ ပုံဗုံ
ကြိယာ = ရှေ့ကြိယာရှိုး၊ အန္တာပုရီယတိ = အသစ်
ထုတ်ဆောင်အပ်၏။

မာထရာ = မထုရပြည်သူတို့သည်။ ပါဋ္ဌလိပုလွှာကော် =
ပါဋ္ဌလိုက်ပြည်သူတို့ထက်။ အဘိရျပါ = အလွန်အဆင်းလွှာ
ကုန်၏ [အနဲ့မောယျခိုသယအပါး၏ပြယုဂ်တည်။] ဇူတိ =
ဤပြယုဂ်။ (ကေနစိ ဂဏေန = အစာအာဟာရ ဝသော
တစံတရာသော ဂဏ်ဖြင့်။ ဥက္ကားသိပါ = သာလွန်၏။ ဇူတိ =
ဤသို့။) အနဲ့မောယ် = (ဥက္ကားသိပါ-ပူးသော ဇူတ်)
မှန်းဆက် သို့အပ်။ ဟိ-သွေ့ = မှန်၏ =

ကိုဋ္ဌ = အချို့သော။ နိဒ္ဒန္တိသယံ = တိဂုံရှုက်
ညွှန်ပြ အပ်သော ဂိသယကြိယာရှိသော အပါးအိန္ဒ
လည်းကောင်း။ ကိုဋ္ဌ = သော။ ဥပါ့က္ခာရိသယံ =
အသစ်ထုတ်ဆောင်အပ်သော ဂိသယကြိယာ ရှိခဲ့သော
အပါးအိန္ဒ လည်းကောင်း။ ကိုဋ္ဌ = သော။ အနုမေယျ-
ဂိသယဉ် = စတ်ဖြင့် မှန်းဆ၍ သိအပ်သော ဂိသယ
ကြိယာ ရှိခဲ့သော အပါးအိန္ဒ လည်းကောင်း။ ဇူတိ =
ဗျာ့သို့။ မူဓာ = ပညာရှိတို့သည်။ အဝမီ = အဝမီကို။
(၁၀)အပါးအိန္ဒကို။ ဝါဓာ=သုံးပါးအပြေားဖြင့်။ အာဟု-
မိန့်ဆိုကုန်ဖြီ။ ဇူတိ = ဗျာ့သို့။ ဂုံး = မျာောရုဏ်းဆရာ
တို့ ဆိုအပ်လေပြီ။

[ယခုအခါ ကုစွည်းကျမ်းလာ “ယသွာ+အပေတီ၊ ဘယ်+
မာဒ္ဒတ္ထ် ဝါ တာ အပါးအိန္ဒ” စသော ၅-သုတ်တို့ဖြင့် ပြအင်သော
ပြယုဂ်တို့အတွက်လည်း သုတ်သီးခြားတည်ရန် မလို့၊ အဝမီလက္ခဏာ
အသီးအသီးရှိကြသည့်အည်း ဖြစ်သောကြောင့် ကြို “ပ္မာများ+ဝစ်သွာ့”
သုတ်ဖြင့်ပင် ပြီးနိုင်ကြောင်းကို ပြတော်မူလို၍ “ဘယ်ဟတ္ထုံး”
စာည်ကို မိန့်ဆုံးစောင်ပူ၏။]

ဘယဟေတုံး = ဘယဟေတုံး (ဥအပါာရုဏ်ပုံစံကား)။
စောရာ = ခိုးသူမှု။ ဘယံ = ဘေးသည်။ ဇာယတိ = ဖြစ်၏။
တဏ္ဍာယ = တဏ္ဍာမှု။ ဘယံ = သည်။ ဇာယတိ = ၏၏။
ပါပတော = မကောင်းမှုမှု။ ဥဇ္ဈာသတိ = ထိုဟုလန့်၏။
သောကော = စိုးနိုင်ခြင်းသည်။ နှစ္စိုး = မရှိ။ ဘယံ = ဘေး
သည်။ ကုသော = အဘယ်မှု။ အှစ္စိုး = ရှိနိုင်ဘွဲ့နည်း (မရှိနိုင်
သည်သာတည်း)။

အကွာာတရိ = သင်ပြတ်သော ဆမာဟူသော အဝမီနှု
(ပုံစံကား)။ ဥပုံစံယ = ဥပုံစံယရှိဆမာမှု၊ သိကြံး = အတာက်
ကို့။ ဂဏ္ဍာတိ = ယင်ယူ၏။ အာစရိယမှာ = ဆရာမှု။ အိ-

ဟော = သင်ယူ၏။၀၍ = တန်ည်းကား။ သုကာတိ = နာယူ၏။
[ကရွည်းကျိုး ယသွာ+သပေါ်-သုတ်အတွက်တည်း။]

အညတိဖို့ယာ = သာသနာမှ ဝါပါသော အယူနှိုး၏
သော တိဖို့တို့သည်။ ဓမ္မသွာ = ဘုရားမှု။ ပရာဇ္ဇာ =
ရှုံးကုန်၏။ ပရာဂိုလာ = ရှုံး ကုန်သည်။ ဘဝ္မား = ဖြစ်ကုန်၏။
ဗုတိအထွော = ဤကား အနက်ဘည်း။ ၁၀၀၈ = ငံ့မြစ်
သည်။ ဟိမဝဘာ = ဟိမဝန္တာဘာဝါမှ၊ ပဘဝတိ = စဉ်ဖြစ်၏။
ကန္ဒိဒီယာ = မြစ်ပို့တို့သည်။ အခိုင်ဝါယာ = အစိရဝတီ
မြစ်နှုံး။ ပဘဝန္မား = စဉ်ဖြစ်ကုန်၏ [ပ-လွှာ+ဘူမာတ်ဘပျော်]။ ။
ဥရသွာ = ရှင်မှု။ ဇာတောာ = ဖြစ်သေား ပုဇွဲာ = သား။
ကမ္မတောာ = ကံမှု။ (၀၇) ကံအကြောင့်။ ဇာတ် = ဖြစ်သေား။
ဗုဒ္ဓယံ = ဝက္ခ၊ စသော ဗုဒ္ဓော [ဓာတုနာမာနံ-သုတ်အတွက်
တည်း။]

သိသော = တပည်သည်။ ဥပဋိဌာယာ = ဥပဏ္ဍာယ
ဆရာမှု။ အန္တရဓာယတိ = ပုန်းကွယ်၏။ ပုဇွဲာ = သား
သည်။ မာဘာပိတုဟိ = အပို+အဘတို့။ အန္တရဓာယတိ =
၏။ နိလီယတိ = ပုန်းကွယ်၏။ ဗုဏ် အထွော = ဤကား
အနက်တည်း။ [ယန် ဝါ+သသုနံ-သုတ်အတွက်တည်း။]

[အော်-သုတ်ပြီးအတွက်] ခုရအွောကေ = ခုရ-
အနက်ရှိသော သခြား၏ အယုဉ်၏ (ပုစံကား)။ နှုန်းရ-
ဂါမော = ကျူးထုရုံသည်လို့၏ ရှာသည် ဗုတောာ = ဤအရှင်မှု။
ကိုဝ ခူးရော = အဘယ့်နှာ ဝေး နည်း။ ဟခေါ် = ဝင်စုံ
တတောာ = ထို (ကောင်းကောင်နှင့် အမြဲ့အမြဲ့ +သပုပြီး၏ ဤဘက်
ကမ်းနှင့် ထိုဘက်ကမ်း +နေထွက်ရာနှင့် နေဝါဒ) လို့ထက်။
ခူးရတရဲ့ = သာ၏ ဝေး၏-ဘူး၏။ ဝေး၏ = ဆိုးဘုန်းကြို၏။ ဂါမေ-
တောာ = ရှာမှု။ နာတိခူးရော = အလွန်မဆေးသော အရှင်။
[ခူးရအယုဉ်။] ဗုမသွားမှုမြို့နယာ = ဤ တရားသာမြို့ ဆုံးမရ

ဘုရားသာသနာမှု။ တေ မောဟပုရိသာ = 'ထိအချည်းနှီးသော ယောကုံးတို့သည်။' အာရကာ = ဝေးကုန်၏။ ဘဂဝါ = သည်။ တေဟိ = 'ထိသူတို့မှု၊ အာရကာ = ဝေးတော်မူ၏။ ခုရတောဝ = အဝေးမှသာလျှင်။ နမသာနှိုး = ရှိခိုးမူဘို့ ပြကုန်၏။ အာဂစ္စနှိုး = လာနေသူကို။ ခုရတောဝ = အဝေးမှသာ လျှင်။ အခွဲသ = မြင်လတ်ပြီ။

အန္တိကတ္ထယောဂေ = အန္တိကသွေး + အန္တိက အနက် ရှိသော သွေး၏။ အယျဉ်း (ပုံစံကား)။ ဂါမာ = ရွာမှု။ အန္တိကံ = နှီး၏။ ဂါမာ = မှု။ အာသနှိုး = နှီး၏။ ဂါမာ = မှု။ သမီပံ့ = နှီး၏။

ပရိမာဏေ = (ခရီး = အစွန်ကို) နိုင်းယုံးရှုံး (ပုံစံ ကား)။ ဗုတော မထုရာယ = ဤထောရပြည်မှု။ စတူသူ ယောဇ္ဈနေသူ = လေးယူဇာတို့၍။ သံကသံး = သံကသံးဖြူသည်။ ဟောတိ = ၏။ ရာဇာဂဟတော = ရာဇာပြိုံးမှု။ ပဋိစ္စာလီသ ယောဇာမထွေကေ = လေးဆယ့်ငါး ယူဇာသထက်၍။ သာဝါး = သာဝါးပြည်သည်။ အဖိုး = ၏။

ကာလပရိမာဏေ = အချိန်အခါ ကာလကို နိုင်းယုံးရှုံး (ပုံစံကား)။ ဗုတော = ဤဘဒ္ဒကန္တာမှု။ ကေ နိုတိကပ္ပ-မထွေကေ = ကိုးဆယ့်တစ်ကန္တာထက်၍။ (8ပသီ ဘဂဝါ = သည်။ လောကေ = ၍။ ဥာပါဒီ = ထင်ရှားပွင့်တော်မူပြီ။) ဗုတော = ဤနေ့မှု။ ဝသသတသဟသသ = အနှစ်တသိန်း၏။ အစွဲယောန = လွန်သောအခါ၍။ ဗုဒ္ဓိ = သည်။ လောကေ = ၍။ ဥပ္ပနိသုတိ = ပွင့်တော်မူလွှား။

[တွာလောပုံးပုံး] ပါသာဒါ = ပြာသာဒါမှု။ သံက-မေယျ = ပြောင်းရွှေ့ရာ၏။ ပါသာဒံ = သို့။ အဘိရုဟိတာ = တက်၍။ သံကမယျ = ရာ၏။ ဗုတိ အထွော = ဤကား အနက်တည်း။ တသာ = ထို့အတူ။ ကျွဲ့ကွွနာ = ဆင်

ကျောက်ကုန်းမှု။ သံကမေယျ = ရာ၏။ အဘိဓမ္မာ = မှု။
ပုစ္စနှီး = မေးကုန်၏။ အဘိဓမ္မာ = ကို။ သူတွာ = ကြားနာ
ပြီး၍။ (ပုစ္စနှီး = ကုန်၏။) လူတိ အထွော = တည်း။
အသနာ = နေရာမှု။ ဝင့်ဟေယျ = ကရာ၏။ [အသနေ
နှီးသိတွာတိ အထွော။]

ဒီသဏ္ဌာဝါရိဟိ = အရှင်မျှက်နှာဟူသော အနက်ကို ဟော
ကုန်သော သွေ့ပါတိနှင့်။ ယောရေ = ယျဉ်ရှုံး (ပုံစံကား)။
လူတောာ = ဤအရှင်မှု။ သာ ဒီသာ = ထိအရှင်သည်။ ပုံးမာ =
အရှေ့၌ဖြစ်၏။ လူတောာ = ဤအရှင်မှု။ သာ ဒီသာ = သည်။
ဘက္ဗာ = တောင်အရှင်၌ ဖြစ်၏။ အဘိဓတောာ = အဝိစီမှု။
ယာဝ ဘဝ္ဂုံ = ဘဝ္ဂုံတိုင်အောင်။ ပါဌတလာ = ခြောဝါး
အပြင်မှု။ ဥစ္စံ = အထက်၌။ ကေသ မဏ္ဍကာ = ဆံဖျားမှု။
အဓော = အောက်၌။

ဂါဘဇ္န် = ဝေါန်ခြင်းအနက် . (ဂါဘဏ္ဌာပါဌာန်
အနက်) ၌ (ပုံစံကား)။ ယတောာ = အကြောင်တရားသက်။
ပဏီတတရော ဝါ = သာလွန်၌ မွန်မြတ်သော တရားသည်
လည်းကောင်း။ ဂါသိုဋ္ဌတရော ဝါ = သာလွန်၌ ထူးကဲသော
တရားသည် လည်းကောင်း။ နှစ်း = ဖျို့၊ အတွေ့အန္တာ =
မီမိုက်ယက် ဆုံးမခြင်းသည်။ တဲ့တောာ = ထိသူဘပါးကို ဆုံးမ
ခြင်းထက်။ ဝရ် = မြတ်၏။ ဘိန်တောာ = ဘိန်ထက်။ သီလံ =
သီလသည်။ ကိုဉာရ ဝရ် = အကယ်၌ကား မြတ်၏။ တတောာ =
ထိသူထက်။ မယာ = ငါသည်။ ဗဟိုတရုံး = သာလွန်၌များစွာ။
သူတံ့ = ကြားနာအပ်၏။ သီလမေဝ = သည်သာလျှင်။
သူတောာ = အကြားအမြင်ထက်။ သေယျာ = ချို့ဖွံ့ဖြိုးအပ်မြတ်
လွှာပေ၏။

အာရတိပြယောရေ = ရှောင်ကြို့မြင်း အနက်နှိုးသော
သွေ့၏၌အယျဉ်း (ပုံစံကား)။ ပါပါ = မကောင်းမူမှု။ အာ-

ရတိ = ဝေးစွာ ရှောင်ကြို့ခြင်း။ ပရတိ = အထူးသဖြင့် ရှောင်ကြို့ခြင်း။ ပါကာတိပါတာ = သူ့အသက်ကို သတ်ခြင်းမှ။ ဝေရမဏ် = ရှောင်ကြို့ခြင်း။ အဘိန္ဒာဘါနာ = အရှင်မပေးအပ်သော သူ့ခွဲ့ကို ခိုးယူခြင်းမှ။ ပဋိပိရတော့ = ရှောင်ကြို့သောသူ။ မှသာဝါဒါ = လိမ်လည်လျည့်ဖြား မှသားပြောခြင်းမှ။ အပွဲ့စွဲပိရတာ = မရှောင်ကုန်သော သူတို့သည်။

သုဒ္ဓတ္ထယာဂေ = စင်ကြယ်ခြင်းအနက်ရှိသော သုဒ္ဓ၏။ အယဉ်၍ (ပုံစံကား)။ လောဘနိယတိ = လောဘ၏။ အာရုံဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မဟို = တရားတို့မှ။ သုဒ္ဓော် = စင်ကြယ်၏။ မဘတုတော့ စ = အမိဘက်မှုလည်းကောင်း။ ပိတုတော့ စ = အဖဘက်မှုလည်းကောင်း။ သုဒ္ဓော် = စင်ကြယ်၏။ အနုပညာတွော = မစွဲဖွဲ့မဆဲရေးအပ်သောသူ။

ပမောစနတ္ထယာဂေ = လွတ်မြောက်ခြင်းအနက်ရှိသော သုဒ္ဓ၏၍ အယဉ်၍ (ပုံစံကား)။ ခုကွဲသွာ့ = ဆင်းရဲမှာ။ ပရိ-မှုဇွာ့ = လွတ်မြောက်၏။ ဗုတိ = သို့။ ဝေါဘီ = ငါဘုရားဟောဆို၏။ မာရုံ့မွန်နာ = မာရုံတည်းဟူသော အနောင်အဖွဲ့မှ။ မှုဇွာ့ = လွတ်သည်။ အသို့ = ဖြစ်၏။ တော့ = ထိုသူတို့သည်။ မစွဲနာ = သေမင်းမှာ။ (ဝါ)သေခြင်းမှာ။ န မှုစွဲနှိုး = မလွှာဟ်ကြကုန်။ အဟံံ = ငါဘုရားသည်။ သုမ္ပပါသေဟို = ခပ်သိမ်းသော ကျော်ကွင်းတို့မှာ။ မှုဇွာ့ = လွတ်မြောက်ပြီ။

ဂါဝစနနာ = ကုန်းဆိတ်ခြင်းအနက်ရှိသော သုဒ္ဓ၏၍ အယဉ်၍ (ပုံစံကား)။ ကာမေဟို = ဝါ့+ကိုလေသာ နှစ်ဖြားသော ကာမတရားတို့မှာ။ ဂီရွှေဝ = ကုန်းဆိတ်ရှုသာလျှင်။ အဘုံသလေဟို = ကုန်သော။ ဓမ္မဟို = တို့မှာ။ ဂီရွှေဝ = သာလျှင်။

ပမာဏဇွာ့ = နှိုင်းယျို့ခြင်းအနက်၍ (ပုံစံကား)။ စန္တ-ဘာဝါယ = စန္တဘာဝါယည်သော မြစ်၏၍။ ပရိမာဏံ = အတိုင်း

အရည်သည်။ အာယာမတော် စ = အလျားမှုလည်းကောင်း။ ပို့ဗောဓာတော် စ = အနံမှုလည်းကောင်း။ ယောဇ္ဈာ = တစ်ယူဇာနာ ရှိ၏။ ဂို့ဗောဓာတော် စ = အနက်မှုလည်းကောင်း။ ပုထဲလေးတော် စ = အကျယ်အပြန်မှုလည်းကောင်း။ ယောဇ္ဈာ = ရှိ၏။ မန္တာမအောသာ = မန္တာမအောသသည်။ ပရိဘွဲ့ပတော် = အဝန်းအစဉ်းမှု။ နာဝါယောဇ္ဈာနာ သတပရီမာကော် = ယူဇာကိုးရာအတိုင်းအရည်ရှိ၏။

ပုံ့ဗောဓာတော် = ပုံ့ဗောဓာတော် သွေ့ပို့ဗောဓာတော် (ပုံ့ဗောဓာတော်)။ သို့ကြောင်း = တို့။ မေ = ငါဘုရား၏။ သမ္မားစာ = သစ္စာလေးပါးတရားကို သိသည်မှု။ ပုံ့ဗောဓာတော် = ရေးဦးကပင်လျှင်။ ဗျာတော် = ဤအခါမှု။ ပုံ့ဗောဓာတော် = ရေးအခါ၌။ နာဟောသိ = မဖြစ်စွဲး။ တတော် = ထို့မန္တာမအောသမှု။ ပရံ = တပါးတခြားသောအရပ်သည်။ ပစ္စာနှီးမာ = အစွမ်းအဖျားဖြစ်ကုန်သော။ ဇနပဒါ = ဇနပုံ့ဗောဓာတော်၏။ တတော် = ထို့အခါမှု။ အပရောန သမယေန = တပါးသောအခါ၌။

ပခြေ = အမေးပုံ့ဗောဓာတော် (ပုံ့ဗောဓာတော်)။ တံ့ = သင်သည်။ ကုတော် = အာယ်အရပ်မှု။ အသိ = ဖြစ်သနည်း။ ဘံ့ = အရှင်သည် ကုတော် = မှု။ အသိ = နည်း။ (အဟံ့ = သည့်၊) ပါ့ဗောဓာတော် = ပါ့ဗောဓာတော်ပြည်မှု (အမို = ဖြစ်၏။)

ကိုစွာ = ြို့ပြို့ပြို့ဗောဓာတော်။ လွှာ့ = ရအပ်၏။ ဗျာတို့ = ဤပြုယ်၌။ ဂုဏ် = ဂဏေဟိတ် (မပြုဓာန်းသောဟိတ်)၌။ ပုံ့ဗောဓာတော် = ပုံ့ဗောဓာတော်တွေ့း။ [၃၁၂၁-ဂုဏ်]။ ကိုစွာန = ြို့ပြို့ပြို့ဗောဓာတော်။ (၀၁) ြို့ပြို့ပြို့ဗောဓာတော်။ မေ = ငါသည်။ အမိုဂိတ် = ရအပ်သောတရားကို။ ဗျာတို့ = ဤ ပြုယ်၌။ ဟိတ်အနက်၌သော်လည်းကောင်း။ ကရကေဝါ = ကရိုက်းအနက်၌သော်လည်းကောင်း။ တတိယာ = ဝာတိယာ ဂီဘတ်တည်း။ ထောကာ = အနည်းငယ်ကြောင့်။ မူဖွော =

လွတ်၏။ ထောက်န = ကြောင့်။ (၀၇) ဖြင့်။ မူအေး =; ၏။ ဗုတ္တ = ဤ ပြုယ်ကို၍။ ငံ = ဤအတူ (ရဏဟိတ်၌
ပွဲမီ, ဟိတ်အနက်+ကရိုက်; အနက်၌ တတိယာ)တည်း။

ထောကံ စလတီဟီ = ထောကံ စလတီ ဟူသော ဥဒါ
ဟရှုက်သည်။ ကထံ = အဘယ်သူ။ သိန္တုတီ = ဦးသနည်း။
ကြိယာရိသေသန = ကြိယာရိအသာသနဖြစ်သော။ ကမ္မန် =,
ကံအနက်၌။ ခုတိယာ = ခုတိယာရိဘတ်တည်း။ ထောကံ =
အနည်းငယ်သော။ စလနံ = တုန်လျှပ်ခြင်းကို။ ကရောတီ =
ပြု၏။ ဗုတ္တ အအေး = ဤကား အနက်တည်း။ ထောကံ-
နှီး = ထောကံ-ဟူသောပုဂ္ဂိုလ်သည်။ စလန်ကြိယာယ = တုန်
လျှပ်ခြင်းကြိယာကို။ ရိသေသနလွှာ = အထူးပြုတတ်သည်၏
အဖြစ်ကြောင့်။ ကြိယာရိသေသနနံ = ကြိယာရိသေသနပုဂ္ဂို
လ်သည်။ ဟောတီ = ဖြစ်၏။

ကြိယာရိသေသနနံ နားမ = ကြိယာရိသေသန
မည်သည်။ ကမ္မအေး+ကလွှာ သလိုတာ = ကံ၏ အဖြစ်+
တရာတည်း၏ အဖြစ် (=ကောစ်) ဖြင့် တည်ခြင်းသည်။
ယတော = အကြိုင်ကြောင့်။ နာယသီးး = အသင့်-
ယုဇ္ဇာ = နာယဖြင့် ဦးစီး၏။ တသွာ = ထို့ကြောင့်။
တသွေး = ထိုကြိယာရိသေသနအကျိုးငှာ။ ရိသုံး ရိစီ =
အသီးအခြား သုတေသနရိခြင်း တည်ခြင်းကို။ နကတော =
မပြုဘ်။

နာယသီးး။ အသင့်ယုဇ္ဇာ = နာယဖြင့် ဦးပုံကား =
စလန်နှီး = စလနံ-ဟူသောပုဂ္ဂို၍။ ယသွာ = ကြောင့်။ ဘာဝေ =
ဘောအနက်၌။ အနော = အန-ပစ္စည်းသည်။ ဟောတီ =
ဖြစ်၏ = သက်၏။ တသွာ = ထို့ကြောင့်။ ‘ဘာဝသု =
ဘောအနက်၏။ (၀၇) ကြိယာ၏။ ကေလွှာ = တရာတည်း၏။

အဖြစ်ဖြောင့်။ ကေဝစ် = ကေဂုဏ်သည်၊ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဗုတ္တိဥယာ = ဤသို့သာအသင့်ယူလို့ = နာယဖြင့်။ ကေတ္တာ = ကေဂုဏ်သည် လည်းကောင်း။ ဘာဝ = ဘောအနက်၍။ အနတ္တာ = ယက်သာ အန-ပစ္စည်၏အဖြစ်ဖြောင့်။ နပုံ-သကတ္တာ = နပုံဂျွန်၏အဖြစ်သည် လည်းကောင်း။ ကရောတိ-ကြိယာယ = ကရောတိ-ဟူသော ကြိယာပုံနှင့်။ သမ္မဇန်နာ = စပ်သောကြောင့်။ ကမ္မတ္တာ = ကံ၏အဖြစ်သည် လည်းကောင်း။ သိန္တာတိ = ဖြော၏။ ဗုတ္တိ = ဤကား နာယသို့ ဖြစ်ပုံးကည်း။

စ = ဆက်နိုးအံး၊ ကရ+ဘူဓာတဝေါ = ကရဓာတ်+ဘူဓာတ်တို့ကို။ [ယုဇ္ဇန်-၌ စပ်လေး။] ကာရိယရူပါဘိ-ဓာတ္တာ (ပ) တေသု ဂမျာတတိ = ဟူ၍။ ဂုတ္တာ = ချာကရာ၏းဆရာတို့ ဆိုအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ယုဇ္ဇန် = ထိုထိုဝါကျတို့၌ ယုဉ်အပ်ကုန်၏။

[ခပ်သိမ်းဓာတ်ပင်၊ နှင်းမထင်က၊ သက္ကတ္တာ၊ ရွှေကသွေး၊ ကာ၊ ဘူး၊ ကရာနှင့်၊ ဖွံ့ဖြိုးကြောင်း၊ မြောက်ပြေလေ စမြဲတည်း။ (နိယံ)]

သမ္မ = ခပ်သိမ်းကုန်သော။ ကာရိယရူပါဘိ-ဓာတ္တာ = ပြုအပ်သော သဘောရှိကြသည် ဓာတ် အနက် နှင့်သမ္မတို့သည်။ သတ္တာယ = ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း အနက်နှင့်။ ယုဇ္ဇရော = ယုဉ်ကြောန်၏။ တတော = ထို့ကြောင့်။ ကြိယာ စ = ပြုခြင် ကို လည်းကောင်း၊ ဘာဝေါ စ = ထင်ရှား ဖြစ်ခြင် ကို လည်းကောင်း၊ တေသု=ထိုဓာတ် အနက်တို့၌။ သာမညံ့ = ဆက်ဆံ၏ ဟူ၍။ ဂမျာတတော = သိအပ်၏။

[“ဘူး+ကရ+ဟူ+အသ- တတော ကြိယာသာမည်ကို-ဟော တတ်လှော့”။ ဘူး+ကရ+ဟူ+အသ ဓာတ်ကိုသည် ဓာတ်မင်းကို ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ခပ်သိမ်းသော ဓာတ်နှင်းမှန်သူမျှပင် ဖြုပ်၍။ + ဖြုပ်၍ အနက်တို့နှင့် ဆက်ဆံကြသည်”ထို့ကြောင့် ဘဝတံ့၊ ကရောတံ့ +

ဟေးတိ + အတ္ထိ - [ကြံ့ယာပုံငါးကို တို့ထိုဝါကျတို့၏ ထိုက်သည့် အားလျှော့စွာ ထည့်၏ အန်ဂေးရေးလသည်။]

ထောကတွေ = အနည်းငယ်ဟူသော အနက်၌ (ပုံစံ ကား)။ ထောကာ = အနည်းငယ်ကြောင့်။ မျွှက် = လွတ်၏။ သဗ္ဗာတွေ = ခုပါန်းသော ပြယ်ဘူး။ သရိသယ = မိမိ၏ အဝမိအရာ + ဂဏေဟိတ်အရာ-စသည်။ ပဋိဌာ = ပြည့်စီးဘတ် သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ တွေ = ဤအရာ၌။ “သာ စ ဂိုလ်ကွာ = ထိုဆိုလိုဆသော ဝါဘို့စွာသည်လည်း။ လောကိုကာ = ဆိုလိုသော လောက ဝါဘို့ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် စပ်၏။ တံ = ထို ဝါဘို့စွာဘက်။ နိဝင်တွေတံ = နစ်စေခြင်း+တားမြစ်ခြင်းဖြား။ န သူ့တွေ = မတတ်ရောင်း”။ ဇူတ် = သူ့။ ဂုဏ်တွေ = သူ၏ ဆရာတို့ ဆုံးအပ်သည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ အနိုင်ပြုသင်္ကာ = အလိုမရှိအပ်သော အနက်၏။ သျော်ပါးပြီကျပ်ခြင်းသည်။ န သိယာ = မဖြစ်ရှာ။

မရိယာဘိယံ = ပိုင် ခြားရုံမျှပိုင်းခြားခြင်းတည်းဟူသော မရိယာဘအနက်၌ (ပုံစံကား)။ အာပဗ္ဗတာ = တောင်တိုင် အောင် (ဝါ) ကောင်ရောက်အောင်။ ခေါ်း = လယ်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

အဘိုရိမိ = ပိုင်းခြားရာအနက်ကိုပါ လွမ်းမိုး၍ ဖြစ် သော = အဘိုရိအဝမ်း (ပုံစံကား)။ အာမြှုပ္ပါလောကာ = မြှုပ္ပါမြှုပ္ပါ တိုင်အောင်။ သူ့တွေ = ကျော်စေသံသည်။ အဗ္ဗာဂါန္ဓာတိ = ဘပ်မထဲ နံရှုံးတက်၏။ ပဗ္ဗတံ = တောင်ကို။ ဝါမွေတွာ = ကြော်၍။ (သယ် = ပါးရှား၏။) ဇူတ် စ = ဤသူ့ လည်းကောင်း။ မြှုပ္ပါမြှုပ္ပါ = မြှုပ္ပါမြှုပ္ပါ၍။ ဗျာပေတွာ = နံရှုံး။ (သူ့တွေ = သည်။ အဗ္ဗာဂါန္ဓာတိ = ၏။) ဇူတ် စ = ဤသူ့ လည်းကောင်း။ အကျွော် = သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ကျေ = ပြု ပရိတာဘာ၊ အောင်ရိတ် နှစ်ပါ တို့ကျင်။ ဝွေ-
မာနသီမာ၊ အပိုင်းအခြားလုပ်များ အနေဖြင့် မရေးသာယ်တို့ ယူအပ်
လျှင်၊ မရှိဟာဘာ = မရှိပောစအား ပြုလော် [အာပွဲတာ
ခေတ္တံ့၌ တောင်ရာက်ရုံသာ လယ်ဖြစ်သည်။ တောင်ပေါ်
လယ်မဖြစ်၊ တောင်သည် ပိုင်းခြားရုံသာ ဖြစ်သည်။] ဝယ့်-
မာနသီမာ = အပိုင်းအခြားကိုပါ အနက်ဘရိပာယ်ယူအပ်
လျှင်။ အသိရှိ = အသိရှိ အသေချိန်။ [အာဖြူဟူလောကာ
သွေ့၊ အဖွဲ့ဂွဲထိ-၌ ပိုင်းခြားရာ ဖြော့ဖြည့်ဆည်း မြတ်စွာ
ဘုရား၏၊ ကျော်ဆောသုသည် နံပါးကြုံမှု-ဟူလို့] [ဦးမြိုင်
မရှိယာဘန် အသိရှိလှု၏၊ ထူးပုံကူး ဖော်ပြသည်။]

(၂) အပ် + ပရီယို ဝွဲနေ။

ဝွဲနေ = ရှောင်က္ခိုင်းမြင်၊ အနက်၍။ ဝွဲမာနေဟို =
ဖြစ်ကုန်သော့။ အပါ+ပရီဟို := ဘဝ-သွေ့+ပရီ-သွေ့တို့နင့်။
ယောဂေ = ပျော်ရွှေ။ ပျော် := ပျော်မီရဘတ်သက်သည်။
ဟောတို့ = ၅။

(j) ၃၄၆၈ + ၁၈၁၇၉၃ = ၂၁၅၃၁

ပဋိနှစ် + ပတိဘါဒနသ = ကိုယ်စာ ဖြောင်းအနက် + အစာ
ပေးမြင်း အနက်တို့။ ဝါယာဆန့် = သော။ ပတိနာ ။
ပတိ-သွေ့နှစ်။ ပောခေါ် = လျှော့ရှုံး ပုဂ္ဂိုလ် = သည်။
ဟောတိ = ပြစ်။

ပဋိနိစိစိ ၁ = ကိုယ်စားပြုခြင်းအနက်၌ လည်းကောင်း။
ပတိဒါနေ ၁ = အစားပေးခြင်းအနက်၌ လည်းကောင်း။ ၎ွှဲ-
မာနေန = သော့။ ပတိနာ = နှင့်။ ယောက် = ၌။ နာမသွား =
နာမပုဒ်မှ (နောက်၌)။ ပွဲမီ = သည်။ ဟောတိ = ၏။ ။
ဗုဒ္ဓသွား ပတိ = ဘုရားရှင်၏ ကိုယ်စား။ သာရိပုဒ္ဓော = အရှင်
သာရိပုဒ္ဓောသည်။ (မူးဖော်သော်) အယာ = ထိုဆို၏ အရှင်
ဖြစ်သူအား။ တေလသွား ပတိ = ဆို၏ အစား။ ယတံ =
ထောပတ်ကို။ ဗုဒ္ဓတိ = ပေး၏။ [သွား ဟို ဥပဟ - ပိဘဒ္ဒေါ
ဆန္ဒောပဝါဒါ။]

(၂၉) ရိတေ ဒုတိယာ ၁။

ရိတေ = ရိတေ-သွှေ့နှင့် ယဉ်ရာ၌။ ဒုတိယာ = ဒုတိယာ
ပိဘတ်သည် လည်းကောင်း။ ၁ = ပွဲမီပိဘတ်သည် လည်း
ကောင်း။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ (၀၁) သက်၏။

ရိတေသွှေ့ယောက် = ၌။ နာမသွား = နာမပုဒ်မှ (နောက်
၌)။ ဒုတိယာ ၁ = သည် လည်းကောင်း။ ပွဲမီ ၁ = သည်
လည်းကောင်း။ ဟောတိ = ၏။ ။သွွှေ့မှာ = သူတော်ကောင်း
တရားမှု။ ရိတေ = ကြိုး၍။ သွွှေ့မှု = သူတော်ကောင်းတရားကို။
ရိတေ = ကြိုး၍။

(၂၀) ပိနာ + ညြှေ့ တုတိယာ ၁။

ပိနာ + ညြှေ့ = ပိနာ-သွှေ့ + အညြှေ့-သွှေ့တို့နှင့်
ယဉ်ရာ၌။ တုတိယာ = တုတိယာ ပိဘတ်သည် လည်းကောင်း။
၁ = ဒုတိယာပိဘတ် + ပွဲမီပိဘတ်တို့သည် လည်းကောင်း။
ဟောနှိုး = ဖြစ်ကုန်၏။ (၀၁) သက်ကုန်၏။

ပိနာ+ညြှေ့ယောက် = ၌။ နာမသွား = နာမပုဒ်မှ
(နောက်၌)။ တုတိယာ ၁ = သည် လည်းကောင်း။ ဒုတိယာ
၁ = သည် လည်းကောင်း။ ပွဲမီ ၁ = သည်လည်းကောင်း။

ဟောနှိ = ကုန်၏။ ဝါတေန = လေနှင့်။ ဝါဟံ = လေကို။
 ဝါတသွား = လေမှု။ ပန် = ပြည့်ကင်၏၌။ ဆကေန = တပါး
 သော။ ပါဏ္ဍာပါဝာ နိုဟာရေကန = ဆူမ်းပို့၊ သော ရဟန်းနှင့်။
 အညြှေ့ = ကြော်၏။ ဓမ္မ = ကို။ ဓမ္မာ = မှု။ အညြှေ့ =
 ကြော်၏။

(၃၁) ပုထ + နာနာဟို။

ပုထ+နာနာဟို = ပုထ-နိပါတ် + နာနာနိပါတ်တို့နှင့်။
 ယောဂေ = ၍။ တတိယာ = သည်လည်းကောင်း။ ပွဲမို့ =
 သည်လည်းကောင်း။ ဟောတို့ = ၏။

တတို့ = ထိုပုထ-နိပါတ် + နာနာ-နိပါတ်တို့နှင့်။
 ယောဂေ = ၍။ တတိယာ = သည်လည်းကောင်း။ ပွဲမို့ စ =
 သည်လည်းကောင်း။ ဟောတို့ = ၏။ ဘိန္ဒိယောဂကရဏံ =
 ရွှေ၊ (ရိနာ+ညြှေ့ တတိယာ စ) သုတ်နှင့် ခွဲ၏ 'ဤသုတ်ကို
 တည်ဆိုခြင်း + ပြုခြင်းသည်။ ခုတိယာနှုန်းနှုန်း = ခုတိယာ
 ဂါဘတ်သက်ခြင်းကို တားမြစ်ခြင်းအကျိုးငှာ။ ဟောတို့ = ၏။ ။
 ဇန်နန် = လူနှင့်။ ဇန်သွား = လူမှုးပုထဂေဝေ = အသီးသာလျှင်။
 ဇန်နန် = နှင့်။ ဇန်သွား = လူမှုး။ နာနာ = အသီးအခြားဗော်။
 [ပုထဂေဝေ၏ ဂ-လာခြင်း အခြားကြောင်းကို အောက်သွားဖို့ကြည့်
 (သန္တ) ပိုင်း၍ ရှင်းပြောပြီး။]

(ပွဲမို့ရိဘဇ္ဈိုရိဓာန် = သည်။ ဗုတ္တိ = ပြီးပြီး။)

ထိုးပိုးဘတ် အစိအရင်

(၃၂) ဆိုး သမ္မတ္နား။

သမ္မတ္နား = သမ္မားအနာဂတ်။ ဆိုး = ဆိုးရာတ်သည်။
 ဟောတိုး = ဖြစ်၏။ (၀၁) သက်၏။

သမ္မန္တ = ၅။ ဆို = သည်။ ဟောတိ = ၏။ ရလော = မင်း၏။ ပုရိနသာ = အချင်းယောကုံး။ ဗုတိ = ဤသို့။ ဂုဏ္ဍာ = ဆိုအပ်သည်ရှိသော်။ ယသွာ = အကြံ့ဌာန့်ကြောင့်။ ရာဇာ = မင်းသည်။ အဒါတိ = ပေး၏။ ပုရိသာ = အချင်းယောကုံးသည်။ ဂဏ္ဍာတိ = ယူ၏။ တသွာ = ထို့ကြောင့်။ ရာဇာပုရိသာတိ = မင်းချင်းယောကုံးဟူ၍။ ပိဿာယတ် = သိအပ်၏။ ၁၀၈၆၀ = ဤအတူသာလျှင်။ ယော = အကြံ့ အန်က်သည်။ ယသာ = အကြံ့အန်က်နှင့်။ သေဝကာဒီဘာဝေနဲ့ဝါ=မြို့စာည်းက်တတ်သူစသည်၏အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း။ ဘဏ္ဍာဘာဝေနဲ့ဝါ = ပစ္စည်းဥစ္စာ ဘဏ္ဍာ၏။ အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း။ သမီပ = အနီး+သမူဟ = အပေါ်ဦး = အဝယဝ = အစိတ်+ဝကာရ = ပြောင်းလဲဖောက်ပြန်ဖြင့် အတူး+ကာရိယ = အကျိုး+အဝဏ္ဍာ = အနိုက်အတန် + ဇာတ် = ဇာတ်+ဂဏ် = ဂဏ်+ကြိယာဒီဝသေန ဝါ = ကြိယာ-စသည်၏။ အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း။ ဌာနဝသေန ဝါ = ဌာန၏။ အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း။ အာဂမိဝသေန ဝါ = အာဂုံ+အာဂမိ၏။ အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း။ အာယတ္ထာ = ဆက်စပ်၏။ တို့ဝေါရီ = ဥပါရီ (ဂသသာန)+ဌာနီ + အာဂမိအားဖြင့်သုံးပါးအပြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော်သောအတ္ထာ = ထိုအန်က်သည်။ သမ္မန္တဘာ နာမ = သမ္မန္တမည်၏။

ဟိ-သုံး = မှန်၏။ ကြိယာကာရကသူ့ဘော (ပ) တိဘောတိ = ကြိယာကာရကသူ့ဘော (ပ) တိဘော-ဟူ၍။ ဂုဏ္ဍာ = သဒ္ဓါနရာတိ ဆိုအပ်လေပြီ။

ကြိယာကာရကသူ့ဘော=ကြိယာနှင့်ကာရက
ထိုကြောင့် ဖြစ်သော်။ အသေးစုံ+ ဘာဝ ဟောတူကော=
ထို၏။ ဥစ္စာတုံးဟူ၍ အော်ဗျာ၏+သာစ္စာ နှစ်ပါတို့၏။
ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော်။ ယော အတ္ထာ= အကြံ့အန်

သည်။ အထိ=ရှိ၏။ သော အဖွဲ့=သည်။ သမ္မန္တာ-
နာမ ဘမ္မန္တမည်၏။ တွေ=ထိသမ္မန္တအနက်၌။ ဆို=
ဆိုခါဘတ်ကို ပီးယောက်၌။

ဟိ=ဆက်လို့အဲ။ (၀၁) မှန်၏။ သမ္မန္တာ = သမ္မန္တ
သည်။ ပါရတနံး။ = သူဘပါးနှင့် ဆက်သွယ်၏။ (၀၁)
သူဘပါး ပြဋ္ဌာန်း၏ တွေ = ထိသမ္မန္တ၌။ ဥပါး +
ဌာနာ+ဂမိတော့ = ဥပါး (ပီးယောက်) သွေး +
ဌာနာသွေး + အာဂမိသွေ့တည်းဟူသော့။ တိတော့ =
သုံးမျိုးသော သွေ့တို့မှ (နောက်၌)။ ဆို = ဆို
ဂါဘတ်သည်။ ဘဝ = ဖြစ်၏။ ပီးယောက်တော့ =
ပီးယောက်ဟာသွေး + ဌာနဟောသွေး + အားမဟော
သွေး ဟူဘန်သော့။ တိတော့ = သုံးမျိုးသော သွေ့တို့
မှ (နောက်၌)။ ဆို = သည်။ န ဘဝ = မဖြစ်။

(၁) ဥပါး ပုံစံပို့တည်းသောက်တော့ = ဥပါး-ဟူ ဆိုအပ်
သော ပီးယောက်ပုံမှ (နောက်၌)။ တာဝ=ဒရေးဦးစွာ၊ ဥပါး-
ဟရကံ = ဥပါးဘရှုက်ဘား။ ရာဇ်ဗျာ = မင်း၏။ ပုဂ္ဂိုလ်သော =
အချင်းပေါ်ကျော်ဗျား။ စ = အထူးကိုဆိုပိုးဘူး။ မွေ့ = ပြု “ရဇ်ဗျာ
ပုဂ္ဂိုလ်သော” ဟူသော ပြယ်၌။ မြောဟွာကာဖို့သာမိတော့ =
ပုလွှား-အာရှိပော့ ဘရှင်မှု။ နိုဝင်ကွေးတိ = နစ်စေတတ် =
တားမြောတတ်၏။ ဗုတိ = ထို့ကြောင့်။ ရာအာ = မင်းသည်။
(၀၁) ရာအသွေးသည်။ ပီးယောက် = ပီးယောက်မည်၏။ ပုဂ္ဂို-
သော = ယောက်ဗျားသည်။ (၀၁) ပုဂ္ဂိုသွေးသည်။ ပီးယော-
သို့တိ = အထူးပြုအပ်၏။ ဗုတိ = ့ကြောင့်။ ပီးယောသော =
ပီးယောသူ မည်၏။

ဘဏ္ဍသမ္မန္တတော့ = ဘဏ္ဍသမ္မန္တပုံးပုံး (နောက်၌ ပုံး
ကား)။ သဏ္ဍ = သို့ကြေားမင်း၊ မေ = ငါ၏ ငံ = ဥစ္စာသည်၊
ပဟုတ် = ပူးလှု၏။ တေသာ = ထိုသူ၏။ ပဋိပို့သော --

အန္တဝေဂါတည်း။ ဘိက္ခာသု = ရှဟန်း၏။ ပထွဲစိဝံ = သပိတ်
သက်န်း။ ။ သမီပတော = သမီပသမ္မနပုဒ်မှု (နောက်၌ပုံစံ
ကား)။ အမြဲဝနသု = သရက်တော၏။ အဝိဒုရေ = အနီး၍။
နိဗ္ဗာနသောဝ = နိဗ္ဗာန၏သာလျှင်။ သန္တကေ = နီး၏။ ။
သမူဟေ = သမူဟသမ္မန၍ (ပုံစံကား)။ သူ့သွေ့သု = ရွှေ၏။
ရာသီ = အစုအပုံး။ ဘိက္ခာနှံ = ရှဟန်းတို့၏။ သမူဟော =
အပေါင်း။ ။အဝယဝ = အဝယဝသမ္မန၍ (ပုံစံကား)။
တေ = သင်၏။ သီသံ = ဦးခေါင်းကား။ မနာသုသု = လူ၏။
သီသံ ဇူဝ = ဦးခေါင်းကုံသိပါဘကား။ ပျက္ခာသု = သစ်ပင်
၏။ သာခါ = အကုပ်းအခက်။ ပြကာရေ = 8ကာရ
သမ္မန၍ (ပုံစံကား)။ သုဝဏ္ဏသု = ရွှေ၏။ 8ကတိ = အထူး
ပြအပ်သော အရာဝဏ္ဏ။ ဘွဲ့ဓမ္မသာနှံ = လျှော်ပြီးခေါာ ဝပါး
တို့၏။ သတ္တာ = ပုန်လုံး။ ကာရုပေး = ကာရုယသမ္မန၍ (ပုံစံ
ကား)။ ယဝသု = မူယောစပါး (ချုံ)၏။ အကုပ်ရော =
အညွှန်အညွှောက်။ မေသုသု = မိုး၏။ သဒ္ဓါ = အသံ။
တသု = ထိန်တ်မင်း၍။ ပုဂ္ဂိုလ် = သားထိုသည်း။
မဟပေါ့ = များကုန်၏။ ကမ္မာနှံ = ကံတို့၏။ ဖလံ = အကျိုး
ဆက်။ ဂါပါကော = အကျိုးရှင်း။ ။အဝဏ္ဏသု = အဝဏ္ဏ
သမ္မန၍ (ပုံစံကား)။ ခန္ဓာနှံ = တို့၏။ ပါတုဘာဝေါ့ =
ဟင်ရားဖြစ်ဖြင့် [ဥပါဒ်အခိုက်]။ ဇရာ = ရင့်ရော်ခြင်း
[ဦးအခိုက်]။ ဘေဇာ ဝါ = ပျက်စီးခြင်း [ဘင်အခိုက်]
လည်းကောင်း။ ။ဇာတိယံ = ဇာတိသမ္မန၍ (ပုံစံကား)။
မနာသုသု = လူ၏။ ဘာဝေါ = အဖြစ်။ နန္ဒသုသာနှံ = တို့၏။
ဇာတိ = ဇာတ်။

ရုခဏာ = ရုဏသမ္မန၍ (ပုံစံကား)။ သုဝဏ္ဏသု = ၏။
ဝဏ္ဏသု = အဆင်း။ ကထာဂထာသု = ၏။ ဝဏ္ဏသု = သီလ
စသော ရုဏ်တော်သည်။ န ဒီသယက = ဓရုံနိုင်ရာ။ ဗုဒ္ဓသုသု =
၏။ ရုဏသုသုသော = ချိုးကျူးအပ်သော ရုဏ်တော်သု။

ပုံပွဲနံ = ပန်းတို့၏။ ဂန္ဓာ = အနံ။ ဖလာနံ = သစ်သီးတို့၏။ ရသော = အရှသာ။ စိုက္ခသာ = စိတ်၏။ ဒုသနာ = တွေထိခြင်း။ သိပိုကာနံ = ယောက်သွားတို့၏။ သတံ = တရာ သော်မှာ။ နှစိုး = မရှိ။ [ကုတော ကံသသတာ ခုဝေ။] တိလာနံ = နှမ်းတို့၏။ မူးနှစ် = တလက်ဆု။ တေသံ = ထိသူ တို့၏။ သမာယောဂေါ် = ပေါင်းဆုံးခြင်း။ သန္တနော = အစပ် ၏။ ပိမောက္ခာ = လွှတ်မြောက်ခြင်း။ တထာဂတသာ = ၏။ ပညာပရာမိုး = ကို။ အာရုံး = အာရုံးပြု။ တေ = သင်၏။ သူခံ = ချမ်းသာခြင်း။ တေ = သင်၏။ ခုကွဲ = ဆင်းရေခြင်း။ စေတံသာ = စိတ်၏။ ပရိုဂိတ္တော = အကြံသည်။ ဥ၁၈ = ထင်ရှားဖြစ်ပြီ။ ပညာယ = ပညာ၏။ ပဋိဘာဝေါ် = ထက်မြောက်သည်၏၊ အဖြစ်။ ရူပသာ = နှုန့်ရုန်၏။ လဟုတာ = ပေါ့သည်၏၊ အဖြစ်။ ရူပသာ = ၏။ မူးဘာ ဝါ = နည်းသည်၏၊ အဖြစ် လည်းကောင်း။ ရူပသာ = ၏။ ဥပစယော ဝါ = စတင်၍ ဖြစ်ခြင်း လည်းကောင်း။

ကြိုယာသမ္မန္တော = ကြိုယာသမ္မန္တု (ပုံစံကား)။ ပါဒ-သာ = ခြော၏။ ဥက္ခာပနံ ဝါ = အထက်သို့ မြောက်ချိခြင်း = ကြိုခြင်း လည်းကောင်း။ အဝက္ခာပနံ ဝါ = အောက်သို့ချုခြင်း လည်းကောင်း။ ဟတ္တသာ = လက်၏။ သမို့ဗုံး = ကွဲးခြင်း။ ပါဒါနံ = ခြော်၏။ ပသာရထံ = ဆန့်တန်းခြင်း။ ဓာတ္ထနံ = ဓာတ္ထ၏။ ဂမနံ ဝါ = သွားခြင်းလည်းခေါ်သူး။ ဌာနံ ဝါ = ရုပ်ခြင်း လည်းကောင်း။ နှုန့်သွား ဝါ = ထိုင်ခြင်း လည်း ကောင်း။ သယနံ ဝါ = လျှောင်းခြင်း လည်းကောင်း။ တထာ-ဂတသာ = မြတ်ခွာဘုရား၏။ နာမ+ဂေါ်တ္တာဒီ = အမည်+အန္တယ် စသည်။ [တထာ တသာ နာမ+ဂေါ်တ္တာဒီ = ရှိလျှင် ပို၍ကောင်း၏။ ထိုသို့ရှိလျှင်-တထာ = ထိုကြိုယာသမ္မန္တုပါး (ပုံစံကား)။ တသာ = တိုသူ၏။ နာမ+ဂေါ်တ္တာဒီ = အမည် အန္တယ် စသည်။] တသာ = တိုသူ၏။ ကာရဏ် = အာကြား

ကား။ တသု = ထိသူ၏။ မာတာပိတရော = အမိအဖတိသည်။
တသု = ထိသူ၏။ ပုရတော = ရွှေ၏။ ပါတုရဟောသီ =
ထင်ရှားဖြစ်ပြီ။ နဂရသု = မြှေ၏။ အကျိုကေတော = တောင်
အရပ်။ ဝသာနံ = နှစ်တို၏။ တတိယေ မာသေ = သုံးလ
မြောက်၍။ တသု = ထိ၏။ ဥပမာ = ဥပမာသည်။ န = မရှိ။
ကုဝေရသု = ကုဝေရနတ်မင်း၏ (အတွက်)။ ဗလိ = ဗလိ
နတ်စာ။ ဗျာမိ = ဤသို့ စသည်တည်း။

အပိ ၁ = တနည်းသောကား။

ဂါဝသု = နွား၏။ ဇာတိ = ဇာတ်တည်း။
ဂါဝသု = ၏။ ဓဝလော = အဖြူတည်း။ ဂါဝသု =
၏။ ဂတိ = သွားခြင်း။ ဂါဝသု = ၏။ သိဂုံ =
ဦးချို့။ ဂါဝသု = ၏။ နာမံ = အမည်။ ဗုတိ+၁ =
ဤပြုယူဂိတ္တိ၍။ ကာမတော = ဝအန္တပုဂ္ဂိုလ်၏ အလို
အတိုင်း။ ဇာတုံ့ခြို့ = ဇာတ်အစရှိသည်တို့သည်။ ဒဗ္ဗာ
သုံ့ခို ၁ = ပြု၏လည်း။ ဂိသေသာ = ဂိသေသူတို့
သည်။ ဟောနှို့ = ဖြစ်ကုန်၏။

[ဤဂါဝာ ဗာလာဝတာရှုံးကာ-၃၅၉-မျက်နှာ၌လည်း
လာ၏၊

ဤ၏ ခုတိယဂါဝာသည် ဗာလာဝတာရှုံးကာ - ၃၆၀
မျက်နှာ၌-

ဂေါ်တ္ထာ သမလာခိုသာ၊ ပါက+မန္တသာ သုက္ကတာ။
ပဋိသာ သိဂုံး မော်သာ၊ နာမံ တေသံ ပိုသေသာတာ။

ဟူ၍ရှုံး၏ ကောင်း၏။ အနုက်ကား]-

သမလာခိုသာ=နွားကျား-စသည်၏။ ဂေါ်တ္ထာ=
နွားဇာတ် လည်းကောင်း။ အန္တသာ = ထမင်း၏။
ပါကံ = ကျုက်ခြင်း။ ပဋိသာ = ပုဆိုး၏။ သူလ္လာ =

အမြိုက်။ မော်သူ = သိုး၏။ သိုံး = ပြီးချို့။
 မော်သူ = သိုး၏။ နာမံ = ဘဏ္ဍ စသောအမည်။
 လုတိ = သို့။ တေသံ = ထိုငာတ်+ကြိယာ+ဂုဏ် + ဖြုပ်+
 နာမ်တို့၏။ ဒါသေသာတာ = ဒါသသူ၏ အမြိုက်သည်။
 ဟောတိ = ဖြစ်၏။

(၂) ဌာနတော = ဌာနပုဂ္ဂမှ (နောက်၌)။ ဥပါ-
 ဟရဏံ = ဆိုဒီရိဘတ်သက်သော ဥပါဟရဏ်ကား။ လူတွော =
 ကျေပြီးသော ရှေ၊ သရမှ(နောက်ဖြစ်ဘန်သော)။ ယုဝဏ္ဏာနံ =
 လုဝဏ်+ဥဝဏ်တို့၏။ (၀၁) တိုကို။ င+ဉ် = လုဝဏ်ကို င-
 အပြု+ဥဝဏ်ကို ဉ်-အပြုတို့သည်။ ဟောနှဲ = ဖြစ်ကုန်၏။
 [အာအေသီကို ဌာနဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲမြင်း ဖြစ်သည်။]

(၃) အာဂမိတော = အာဂမိပုဂ္ဂမှ (နောက်၌)။ ဥပါ-
 ဟရဏံ=ဆိုဒီရိဘတ် သက်သော ဥပါဟရဏ်ကား။ သသု =
 သ-ရိဘတ်၏။ သူ၏ = အစွဲ သ-အကွေရာလာသည်။ ဟောတိ =
 ဖြစ်၏။

သာမိယောဂေ = အရှင်ဟောသုဒ္ဓိ၏ အယျဉ်၌ (ဥပါ-
 ဟရဏ် ပုံစံကား)။ အော်နံ = နတ်တို့၏။ လူနှော = အရှင်
 ဖြစ်သော သိကြားမင်း။ မိဂါနံ=သားကောင်တို့၏။ ရာဇာ =
 မင်းဖြစ်သော ကေသရာခြေသံမင်း။

ရုဇာဒိယောဂေ = ရုဇာ-ဓာတ် စသည်နှင့် ယျဉ်ရှိ၌
 (ပုံစံကား)။ အော်ဘဏ္ဍသူ = အော်ဘတ်၏။ ရုဇာတိ = ကျွမ်းနာ
 မြင်းသည် ဖြစ်၏။ တသု = ထိုသူ၏။ ရောဂါ = အနာ
 ရောဂါသည်။ ဥပ္ပါဒ္ဒ် = ဖြစ်ပြီး၊ မဟာသေနဘပတီနံ = နတ်
 စစ်သူကြီးတို့၏။ ဥများပေတ္တံ့ = မျက်မာနပြုး၏၊ မျက်စောင်း
 ထိုးမှုကို ဖြစ်စေအပ်၏။ ရုဇာသု = ကဝါသည်၏ (လက်၌)။
 ဝါး = အဝတ်ကို။ ဘဒါတိ = ဖွံ့ဖြိုးရန် ပေး၏။ မှသာ

ဝါဘသူ = မှသားပြောခြင်း၏။ (၀၅) မှု အိဇုဖွံ့ဖြိုးနှင့် ကြောက်
ထိတ်လန်ခြင်း။ ဇူစာဒီ = ဗြိသို့ အစရှိသည်တည်း။

ယဇသူ = ယဇ-ဓာတ်၏။ ယောဂေ = အယဉ်၍။
(ဥပါဟရှုကံ = ဆိုဒီဘတ်သက်သော ဥပါဟရှုကံကား။)
ပုံမှုသူ = ပန်းဖြင့်။ ပုံမှုသူ = အား။ ယဇတိ = ပူဇော်၏။
ပုံဖွေန = ပန်းဖြင့်။ ဇူတိအထွော = ဤကား အနက်တည်း။
ငံ = ဤအတူ။ သတသူ = ထောပတ်ဖြင့်။ အဂိုံ = မိုးကို။
ဇဟတိ = ပူဇော်၏။

သူဟိတဖွော = တင်းတိမ်အားရ ပြည့်စုံခြင်းအနက်၍
(ပုံစံကား)။ ပတ္တံ့ = သပိတ်ကို။ သုဒနသူ = ဆွမ်းဖြင့်။
ပူရေတွာ=ပြည့်စွဲ။ နာနာပျကာရသူ=အထူးထူးအပြေားပြေား
သော။ အသုစိနာ = မစင်ဖြင့်။ ပူရံ = ပြည့်သောကိုယ်ကို။
ဟိရည်သုဝဏ္ဏသူ = ငွေချေဖြင့်။ ပူရံ = ပြည့်သော။ မာလော =
သူမိုက်သည်။ ပါပသူ = မကောင်းမူဖြင့်။ ပူရတိ = ပြည့်၏။

ကိုတက္ခုယောဂေ = ကိုတပစ္စည်းတို့နှင့် ယုံးရှုံး
ဗဟိုလုပ်စာနာ = “ဗဟိုလု”သုတ်ကိုစိရင်ခြင်းကြောင့်။ ဆို =
သည်။ ဟောတိ = ၏။ ရကညာ = မင်းသည်။ သမ္မတော =
အသီအမှတ် ပြုအပ်သောသူ။ ပူဇော်တော = ပူဇော်အပ်သောသူ။
သက္ကတော = အရှိအသေးပြုအပ်သောသူ။ အပစိတော = တူ၍ဝိ
အပ်သူ။ ၀၅=ထိုမှတပါး။ မာနိတော = မြတ်နီးအပ်သူ။ ဘိက္ခာဝေ =
တို့။ ယော် = အကြောင်သူတို့သည်။ ကာယဂတာ သတိ =
ကာယဂဟာသတိကို။ အပရိဘုဇ္ဇာ = မသုံးဆောင်အပ်။ တော် =
ထိုသူတို့သည်။ အမတံ = အမြှိုက်နိုဗုံးနှင့်ကို။ အပရိဘုဇ္ဇာ =
မသုံးဆောင်အပ်သည် မည်၏။ ဗဟိုဇနသူ = လူများအပေါင်း
သည်။ သာရုသမ္မတော = သူ့တော်ကောင်းဟု သမုတ်အပ်သူ။
မှုချိန် = ဘုရားရှင်တို့သည်။ ဓမ္မရာတု = သမ္မည်တော်
တည်းဟူသော ဓမ္မဓာတ်ကို။ သူပုဂ္ဂိုလ်ခွဲ = တိုးထွင်း၍ သိအပ်

ပြီ။ မောရိ = ပညာရှိကို။ ဓမ္မသု = တရားတော်သည်။ ဂျွော = ဘေးမရောက်အာင် စောင့်ရှောက်အပ်ပြီ။

ကမ္မဖွေ = ကံအနက်၍ (ဆိုဒိဘတ်သက်သော ပုံစံကား)။ တသု = ထိသူကို။ ဝဲဗာရေ = အပြစ်တင်စကားပြောကြားသူတို့သည်။ ဘဝန္တာ = ဖြစ်ကုန် ရှိကုန်၏။ သဟသာ = အဆောတလျှင်။ ကမ္မသု = အမူကို။ ကျွောရေ = ပြုလုပ်တတ်သူတို့သည်။ အမတသု = အမြှုကနိုဒ္ဓာန်ကို။ ဒါတာ = ပေးတော်မူတတ်၏။ ဘိန္ဒာနံ = ကွဲပြားနေသူတို့ကို။ သန္ဒာတာ = စွဲစဉ်ပေးတော် မူတတ်၏။ သဟတာနံ = တက္ကဖြစ်သော သူတို့ကို။ (၀၁) ညီညွတ်သော သူတို့ကို။ အနူးပြားဒါတာ = အားအဆင့်ကို ပေးတော်မူတတ်၏။ ပဇာယ = သတ္တဝါအပေါင်းကို။ မောဓေတာ = သိစေတော်မူတတ်၏။ ကမ္မသု = ကံကို။ ကာရကာ စ = ပြုတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် လည်းကောင်း။ ဂိပါကသု = အကျိုးကို။ ဝေဒကာ စ = ခံစားတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် လည်းကောင်း။ နွှေ့ = မရှိ။ [တို့ တို့ အိုဆအပ်ခသာ ပုဂ္ဂိုလ်မရှိသည်ကို ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။] လောကသု = လောကကို။ အရိသံဝါကာ = မချုတ်ယွင်းစေတတ်။ ပါပါနံ = မကောင်းမူတို့ကို။ အကရဏံ = မခြေခြင်းသည်။ သခံ = ချမ်းသာ၏။ [၅၇ “ပါပါနံ အကရဏံ သခံ” ပါ၌ စာကိုယ်၍ ကျနေသည်။] စတုနွဲ့ = လေးပါးကုန်သော။ မဟာဘူတာနံ = မဟာဘူတ်တို့ကို။ ဥပါဒါယံ = စွဲ၍။ ပသာဒေါ = ကြည်လင်ခြင်း။

[ယု+ဏ္ဍာ+တူ+ကီးပစ္စည်းမှု၊ ဆိုဒိကံနေစေး (နိယံ)]

သရတိ+စွဲ့သယာရေ = သရ-ဓာတ်+လူသူ-ဓာတ်တို့၏။ အယျဉ်၍ (ပုံစံကား)။ မာတူ = အမိကို။ သရတိ = အောက်မွော၏ = အမှတ်ရ၏။ ကမ္မပစ္စယာ = အကုသိုလ်ကံအကြောင်းကြောင့်။ တော်သံ သတ္တဝါနံ = ထိပြုဗာဖြစ်သော သတ္တဝါတို့ကို။

ကောစိ = တရုတ်ယောက်ဆောင် ရွှေမျိုးက-မျှ။ န သရုတိ =
(အမျှပေးဝေါးရန်) အမှတ်မရ။ ပုဂ္ဂိုလ် = သားရှို့။ ဣန္တိ =
အထိရှိ၏။

ကရာတိသာ=ကရ-ဓာတ်၏။ (ယောဂေ = အယျဉ်
ဥဒါဟရုဏ် ပုံစံဘား)။ ဥဒကသာ = ရေကို။ ပတိကုရတေ =
ပြုပြု၏။ ကလွန်သာ = မြေားကို။ ပတိ ကုရတေ = ၏။ အသိ-
သခံရောတိ = ပြုပြု၏။ ဇူတိ အထွော = နက်။

ပဋိမိယဉ် = ပဋိမိဘတ်၏ အနက်၍။ ပရိဟာနှါ+
ဘယ္ဗုယောဂေါ် = ဆုတ်ယုတ်မြင်း အနက်ရှိသော သွေး+
ကြောက်မြင်းအနက်ရှိသော သွေး၏။ အယျှဉ်လည်း။ ဆွဲ =
သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ အသေဝန်တာယ = မကြားနာရမြင်း
ကြောင့်။ ဓမ္မသေ = တရားတော်မှု။ ပရိဟာယနှီး = ဆုတ်ယုတ်
ကုန်၏။ အဟံ = ငါးည်။ တသေ သူခသေ = ထိပ္ပမချာန်
ချမ်းသာမှု။ ကိန္ဒာ ခေါ် ဘာယာမိ = အဘယ်ကြောင့် ကြောက်
အံနည်း။ သွေ့ = ခပ်သိမ်းသော ဘဏ္ဍဝါတို့သည်။ ဘဏ္ဍသေ =
ဘေးဘဏ်မှု။ တသေနှီး = ထိတ်လန့်ကြုန်၏။ သွေ့ = တို့သည်။
မစွဲနော = သေခြင်းမှု။ ဘာယာနှီး = ကြောက်ကုန်၏။ အသီ-
ဂါယာနံ = လျှင်သော အဆိုပိုကုန်သော်။ ယောရရီယာနံ =
ကြုံးသော အဆိုပိုကုန်သော်။ စတုနံ = မြှေလေးမျိုးတို့မှု။
ဘိတော = ကြောက်လန့်သည် ဖြစ်၍။ ဇွားမှု = ဤသို့ အစရှိ
သည်တည်း။

(၅၀) တူလျှော်နဲ့ ဝါ တတိယာ။

တုလျော်စွဲနှင့် = တုလျော်အနက်ရှိသော သွေးနှင့်။ ယော-
ဂေ = ယျဉ်ချုပ်။ ဝါ = ပါကဗ်။ တတိယာ = တတိယာရိဘတ်
သည်။ ဟောတိ = ၏။

තුවුණු තුවුණු = ක්‍රද්‍ය|| යොගේ = හි|| මී = 8කරු||
හැඳු මී = හැඳුරිටාත්‍යත්වයුත්සුන්|| තත්ත්ව මී =

တတိယာဘတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ = ၏။ ။ ပိတု = အဖ၏။ (၀၁) အဖနှင့်။ တူလျော = တူသောသူ။ ၀၂ = တနည်းကား။ ပိတရ = အဖနှင့်။ တူမလျော = တူသောသူ။ မာတု = အမိ၏။ (၀၁) အမိနှင့်။ တူလျော = တူသောသူ။ ၀၂ = တနည်းကား။ မာတရ = အမိနှင့်။ တူမလျော = တူသောသူ။

(ဆွဲခိုက္ခားမြို့မာန် = သည်။ ဗုတ္ထ = ပြီးပြီ။)

သတ္တိပိုက် ဘို့အရင်

(၃၂) သဇ္ဇာ+မာရေး။

အာဓာရေ = အာဓာရကာရက၍။ သဇ္ဇာမီ = သဇ္ဇာမီ ပါဘတ်သက်သည်။ ဟောတိ = ဖြို့၏။

ကဇ္ဇာ + ကမ္မာန်နံ = ကဇ္ဇား၌တည်+ကံ၌ တည်ကုန်သော။ နိသဇ္ဇာ+ပစနာဘို့ယာန် = ထိုင်ခြေး+ချက်ခြေး-စသော ကြိယာတို့၏။ ယော အာဓာရေ = အကြောင်တည်ရာဖြစ်သော အနုက်သည်။ အဖွဲ့ = ရှိ၏။ တံ = ထိုတည်ရာဖြစ်သောကာရကသည်။ အာဓာရကာရကနံ နာမ = အာဓာရကာရကမည်၏။ ။ ကထံ = အဘယ်သူ တည်ရာဖြစ်သနည်းဟူမှု၊ ကား။ ၆၁၀-ဘဇ္ဇာ = သည်။ ကင့် = ရှာသင်ဖူးဗော်၌။ နိသို့တိ = ထိုင်နေ၏။ တာလိယံ = ထမင်းဘိုး၌။ ဉ်ဗုံနံ = ထမင်းကို။ ပစတိ = ချက်၏။ (ဗုတ္ထ = ဤပြုယ်တို့၌)။ ၁၁၀ဘဇ္ဇာ+တရာ့လာနံ = ၆၁၀တံ+ဆန်တည်းဟူ၍၏နှင့်သော။ ကဇ္ဇာ + ကမ္မာန်နံ = ကဇ္ဇား+ကံ-တို့ကို။ ဓာရာကတေား = ဓာရာင်ခြေးကြောင့်။ တကြွေ့ အာသန+ပစနာကြိယံ = ထိုကဇ္ဇား၌တည်+ကံ၌တည်သော ထိုင်ခြေးကြိယာ + ချက်ခြေးကြိယာကို။ ကင့် + လာလိယံ = ရှာသင်ဖူးဗော်+ထမင်းဘိုးတို့သည်။ ဓာရာနဲ့ နာမ =

ဆောင်သည် မည်ကုန်၏။ တာသို့ = ထိအာဓာရကာရှု၍။
သတ္တုမီရိဘဏ် = သည်။ဟောတိ = ဖြစ်၏။ (၀၇)သက်၏။

[အာဓာရ ၄-၁၃။] ယော = ထိအာဓာရသည်။
ဉာဏ်ကော = ဉာဏ်ကာဓာရ လည်းကောင်း။ ဉာဏ်လေသိ-
ကော = ဉာဏ်လေသိကာဓာရ လည်းကောင်း။ ဝေသယိ-
ကော = ဝေသယိကာဓာရလည်းကောင်း။ သာမီရိဘော =
သာမီရိကာဓာရလည်းကောင်း။ ဗုတ္တိ = ဤသို့။ စတုဖို့ဓော=
လေးပါးအပြား ရှိ၏။

တွေ = ထိလေးပါးတို့တွေ—

(၁) ယော = အကြံး (တည်ရာ) အာဓာရသည်။
အာဓာရသည် = တည်တတ်ယော = အာဓာရယော၏။ နိသောသာ-
ဓာရသူတော = အကြံးမဲ့ = အလုံးစုံ အကုန်နှံး၏ တည်ရာ
ဖြစ်၏။ ယော = ထိ (အာဓာရယော၏၊ အကြံးမဲ့နှံး၏ တည်ရာ
ဖြစ်ယော)အာဓာရသည်။ ဉာဏ်ကော = ဉာဏ်ကာဓာရမည်၏။
ယထာ = ဥပါတရုဏ်ပုံစံကား(ဤသို့တည်း)။ တိလေသူ = နှစ်း
တို့။ တေလံ = ဆိသည်။ အထွေး = ရှိ၏။ ဒီရေသူ = နို့ရည်
တို့။ ဇလံ = ရေသည်။ အထွေး = ရှိ၏။ ဘမို့ = နို့စမ်း၍။
သပ္ပါး = ထောပတ်သည်။ အထွေး = ရှိ၏။

(၂) ပစ္စကသိဒ္ဓါန် = အသီးအသီး ပြီးကြကုန်ယော။
ဘဝါန် = ဝါ့နှစ်ခုတို့တွေ။ ယုံ = အကြံးဝါ့။ အာဓာ-
ရသာဝန် = ဝန်တတ်ယော = အာဓာရဝန်ဖြင့်။ ဥပသိ-
လေသန် အဆွဲယန်း = ပြက်ခြင်းသည်။ အထွေး = ရှိ၏။ ယော =
ထိဝါ့တည်း။ ဉာဏ်လေသိကော = ဉာဏ်လေသိကာဓာ-
ရမည်၏။ ယထာ = ဥပါတရုဏ်ပုံစံကား (ဤသို့တည်း)။ အာ-
သနာနေ = နေကုန်။ သံယော = သံသာသည်။ နိသိနွော = ထိုင်
နေ၏။ ထာလိယ် = ယမင်းအိုး၍။ ဉာဏ်း = ထမင်းကို။ ပစ္စတိ =

ချက်၏၊ ယင့် = အနီး၌။ ဥပကံ = ရေသည်။ အဲထိုး = ၏။
ခူရေ = အဝေး၌။ ဦးတော့ = တည်သောသူ။ သမီပေ = အနီး၌။
ဦးတော့ = တည်သောသူ။

(၃) ယဏ္ဍ=အကြောင်ကာရက၌။ သမီပေ=အနီးဖြစ်သော
ဝါး၌။ သမီပိုဝါဟာရံ = အနီး၌။ သော ဝါး၌။ အမည်ကို။
ကတွော=ပြု၍။ တဒါယဏ္ဍတာဒီပန်တွေ့=ထိုး(သမီပို) နှင့် စပ်နှုန်း
သည်၏။ အဖြစ်ကို ပြခြင်းအကျိုး၌။ အာဓာရဘာဝေါ =
အာဓာရ၏။ အဖြစ်ကို။ ဥပစရိယတိ=တင်စားပြောကြားအပ်၏။
တံ=ထိုကာရကသည်။ သမီပိုကံ=သမီပိုကာဓရ မည်၏။။
ယထာ = ဥပဒါဟရုက်ပုံစံကား (ဤသို့တည်း)။ ဂို့ကို = ဂို့
မြစ်၏အနီး၌။ ယောသော = နားခြီး။ ဂို့ကို = ဂို့မြစ်၏။
သမီပေ = အနီး၌။ ဝဇ္ဇာ = နားခြီး။ လူတိအထွော = ဤကား
အနက်။ သာဝါးယံး=သာဝါးပြသု၏။ အနီးဖြစ်သော့။ ဇွဲတ-
ဝနေ=ဇွဲတဝနကျောင်းတော်၌။ ဂို့ကို = နှုတော်မူ၏။

(၄) ယဏ္ဍ=အကြောင်ကာရက၌။ အညှထာဘာဝဝသေန-
ဝါ=တပါးသော အခြင်းအရာဖြင့် မဖြစ်နိုင်သည်၏။ အစွမ်းဖြင့်
လည်းကောင်း။ ဒေသန္တရာဝဒ္ဓာဝသေန ဝါ=အရပ်တပါးကို
ဖြတ်တောက်သည်၏။ အစွမ်းဖြင့် လည်းကောင်း။ အာဓာရ-
ဘာဝေါ=အာဓာရပရိကပွဲ = အာဓာရဟု ကြံးဆခြင်းသည်။
ဟောတိ = ၏။ သော = ထိုကာရကသည်။ ဝေသယိကာာ =
ဝေသယိကာဓရ မည်၏။ ။ယယာ = တည်း။ အာကာ-
သေ = ကောင်းကင်း၌။ သက္ကတာ = ငါးတို့သည်။ စရွှေ့ =
လျည်လည်ကုန်၏။ ဘူးယံး = ပြု၍။ မန္တသုံး = တို့သည်။
စရွှေ့ = ကုန်၏။ ဇလေ = ရော်။ မစွား = ငါးတို့သည်။ စရွှေ့ =
ကုန်၏။ [အညှထာဘာဝဝသယာဓရ ပြယ်ကလျှော်း။] ပါဒေ-
သူ = ခြေတို့၌။ ပတိတော့ = ကျော် + တုံးဝင်၏။ ပါပသို့ = ၌။
မနော = သည်။ ရုမတိ = မွေ့လျှော်၏။ ဗုဒ္ဓဘာသာနေ =

ဘုရားရှင့်သာသနသတ်၍ ပေါ်နှော = ကြည်ညီ၏။ ပညာ-
ယ=ပညာ၍၊ သာရု = ကောင်း၏။ ဂန္ဓုယေ = ဂန္ဓည်းပို့ကျိုး။
နိပုကော = သိမ်မွှေ့သော ပညာရှိသူ။ မေတာရိ = အမြို့။
သာရု = ၏။ ဂိုဟို = အာဖြူ။ နိပုကော = သုမ်မွှေ့သောသူ။

ယန် = အကြိုင် ဖျာ + အိုး-စသော ကာရက
သည်။ ကဗျာ+ကမ္မဋ္ဌာ = ကဗျား + ကံ့ကျိုးစသော။
ကိုရှိယာ = အိုးခြင်း+ချက်ခြင်း အစရှိခသော ကြိယာကို။
အာဓာရီယာတိ = ဆောင်ယားအပ်၏။ သော အာဓာ-
ရော = ထိုဖျာ + အိုး ဥသော အာဓာရကို။ ဖျာပိကာ-
ဒိပ္ပသောအကော = မျှ ပိကာဓာရ - စသော အပြား
ဖြင့်။ စတုဓာ = လျေးပါး အပြားရှိ၏ ဟူ၍။ ဂုဏ္ဍား =
ဆိုအပ်၏။

ဟိုလဲ၊ ဒီရှာဖိုး = နှစ်း+နှိုး ရည် စသည်ကို။ များပိ-
ကော = များပိကာဓာရ ဟူ၍။ မဲ့ဘာ = သိအပ်၏။
ကန္တာ = များသင်ဖြူး (စသည်) ကို။ ပြောသိလို-
ကော = ပြောသိလိုကာဓာရ ဟူ၍။ မနတာ = ၏။
ဝံ်၊ ဝံ် တဲ့ = ဝံ်မြှုံး အစရှိသည်ကိုကား၊ သာမိပိ-
ကော = သာမိပိုးဓားဓာရ ဟူ၍။ မတော့ = ၏။ အာကာ-
သော = ကောင်းကောင်(စသည်)ကို။ ဂိသပော့ = ဝေသ
ယိကာဓာရ ဟူ၍။ မတော့ = သိအပ်၏။

(၃၃) နိမိဇ္ဈာ

နိမိဇ္ဈာ = (သံးယာဂ သမဝါယ ဖြစ်သော) နိမိဇ္ဈာ
အနက်၍။ သလ္မာမိ = ဘုည်း၊ ပေါ်ဘတ် = ၏။

နိမိဇ္ဈာဇ္ဈာ = ၍။ သလ္မာမိ = လည်း။ ဟောတိ = ၏။ ။
အမိန့် = အရောကြောင့်။ နှိုး = ပစ်ကို။ ဟညာတဲ့ = သတ်အင်
၏။ ဒေါ်သူ = အစွယ်တွဲကြောင့်။ ဂုဏ္ဍာရော = ဆင်းပြားကို။

ဟန္တော် =၏၊ အကျမဖွဲ့သူ = ဘဏ္ဍာမြို့ပြုလာက်ဂျုံသော။
ဝဇ္ဇာသူ = အပြစ်တို့ကြောင့်။ ဘယာသာရ = ဘေးဟုရှုလေ့
ရှိသူ။ သမ္မတနာမှသာဝါဒ = သိသုတေသန ချုပ်ယွင်းသောစကား
ကို ပြောဆိုခြင်းကြောင့်။ ပါ့စီးထိုး = ပါ့စီးအာပတ်သင့်၏။
သဗ္ဗာ = အလုံးစုံသော ပြယ်တို့။ နိမိတ္ထားတွော = နိမိတ်
အနက်တည်း။

(၃၄) ယွှေ့စွာ ဘာဝလက္ဌား

ယွှေ့စွာ = အကြိုင်လက္ဌားနှင့်ပုံပိုင်းလက္ဌားကြိုးယာ
သည်။ ဘာဝလက္ဌား = လက္ဌားကြိုးပုံပိုင်းကြောင်းသည်။
ဘဝတိ = ဖြစ်၏။ တဖော် = ထိုလက္ဌား + လက္ဌားနှင့်ပုံပိုင်း
နောင်မှု။ (၀၁)ပုံပိုင်းမှု (နောက်၌)။ သတ္တိ = သည်။ ဟောတိ=၏။

ယသော = အကြိုင်လက္ဌားနှင့်ပုံပိုင်း။ ဘာဝော် = လက္ဌား
ကြိုးယာသည်။ ဘာဝနှင့်ရသော = လက္ဌားဖြစ်သော ကြိုးယာတပါး
ကို။ လက္ဌားကြိုး = ပုံပိုင်းကြောင်းသည်။ ဘဝတိ = ဖြစ်၏။ တော်တာ = ထိုး
လက္ဌား + လက္ဌားနှင့်ပုံပိုင်းမှု (နောက်၌)။ သတ္တိ = သတ္တိ
ဒါဘုရားသည် ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ကာလ = ကာလအနက်၌
(သတ္တိတည်း)။ ဂါရိသူ = နွားမတို့ကို။ ခုပျော်နာသူ =
နို့ညွှဲအပ်ရှုံးနဲ့ဖြစ်လတ်သော်။ (၀၁) နို့ညွှဲနေတုံး။ (ပုဂ္ဂ-
သော = သည်။) ဂတော် = သွေးအော်။ ဂါရိသူ = တို့ကို။
ခုခွဲသူ = နို့ညွှဲအပ်ကုန်ဖြီးသော်။ (ပုဂ္ဂသော = သည်။)
အာဂတော် = ပြန်လာ၏။ ဖွေ့ဗြှုံး = ဗြှုံးပြုယုံး။ ဂမနားကြိုးယာယ =
သွားခြင်းကြိုးယာကို။ ဒေါက္ခားကြိုးယာရဟန် = နို့ညွှဲခြင်း
ကြိုးဖြင့် မှတ်ခြင်းသည်။ ဟောတိ =၏။ အာဂရနားကြိုးယာ-
ယာ = ပြန်လာခြင်းကြိုးယာကို။ ခုခွဲးကြိုးယာရဟန် = နို့ညွှဲ
ခြင်းမြင်းကြိုးယာဖြင့် မှတ်ခြင်းသည်။ ငော်တိ = ၈။ ဥပုံးပုံး =
အထက်၌ ပုံးပုံး။ (၀၁) နောက်၌လည်း ဧပြီ = ပြီးအတူပင်

တည်း [ပုံဗျာသမယေ ဂတော့၊ သာယန္တသမယေ အာဂ-
တော့။ ငြးပါ၌ ဤနေရာ၌ မလိုအပ်။] သာရိပုဇွဲ = ချစ်သား
သာရိပုအြော့။ ဖောမိသမ္မဇွဲ = ဘုရားအလောင်းသည်။ အာယ-
မာနေ = မီးရှူးသန္တစ်ဖွားမြင်လတ်သော်။ အယံး အသဟသီ-
လောကဓာတု = ဤဘသောင်းသော လောကဓာတ်စကြဝှေ့
သည်။ သမ္မကမ္မွဲ = ပြင်းစွာ ဘုန်လှုပ်လေပြီ။

လောကနာယကေ = သုံးလောကရှေ့သွားမြှတ်စွာ
ဘုရားသည်။ ဝါဆိုနှေ့ = ကြိသွားတော်မူသည် ရှိသော်။
ပါသာဏာ = ကျောက်ခဲ ကျောက်တုံးတို့သည် လည်း
ကောင်း။ သက္ကရာ စေဝ = ကျောက်စရစ်ခဲ တို့သည်
လည်းကောင်း။ ကထလာ = အိုးမြိမ်းကွဲတို့သည် လည်း
ကောင်း။ ခါကျော်+ကက္ခာကာ = သစ်ငှုံ+ဆူးပြောင့်တို့
သည် လည်းကောင်း။ သမ္မွဲ = အလုံးစုံတို့သည်။ မဂ္ဂါ=
လမ်းခရီးမှု။ ဝိုင်းနှေ့ = ရှောင်းလွှဲကုန်၏။

ဗုမသို့' = ဤအပိုဒ္ဓာဂသော အကြောင်းတရားသည်။
သတိ = ရှိသတ်သော်။ ဗုဒ် = ဤသီရေစသော အကျိုးတရား
သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဗုစ္စာဒ် = ဤသို့ အဖျိုသည့်တည်း။
[ပုံဗျာသမယေ ဂတော့၊ သာယန္တသမယေ အာဂတော့-
ဟူသော ပြယ်သည် ဤနေရာ၌ ရှိသင့်သည်။] ပုံရိသော =
သည်။ ပုံဗျာသမယေ = နံနက်အခါ့၍။ ဂတော့ = သွား၏။
သာယန္တသမယေ = ညျှမ်းအခါ့၍။ အာဂတော့ = ပြန်လာ၏။ ။
ကာလ ဗုတ္တမီတည်း။] တသော = ထိုမတရားသော မင်း၏။
(ရိုက္ခတော့ = နှိုင်ငံ့။) အကာလေ = အချိန်အခါမဟုတ်သည်၍။
(အော် = မြှုံသည်။) ဂသာဟိ = ရှော၏။ တသော = ၏။
(ရိုက္ခတော့ = ၍။) ကာလေ = ရှောသင့်သော အချိန်အခါ၍။
(အော် = သည်။) နှု ဝသာဟိ = မရှာ။ ဗုတ္တမီနှေ့ = ဤပြ

ယုဂ္ဂို။ ဂိသယသတ္တမီ = ဂိသယသတ္တမီရိဘတ် + အာဓာရ အနက်၍ သတ္တမီရိဘတ်တည်း။

(၃၅) ဆိုးစာ+နာာရေး

အနာာရေး = မရှိသေခြင်းအနက်ကို။ ဝမျှမာနေး = သိ အပိုသော်။ ဆိုး=ဆိုးရိဘတ်သည်လည်းကောင်း။ စ = သတ္တမီ-ဂိဘတ်သည် လည်းကောင်း။ ဟောတိ=၏။

ယသေး = အကြိုင်လက္ခဏဝန္တပုဒ်၏။ ဘာဝေါး = လက္ခဏကြိုင်ယသေးသည်။ ဘာဝန္တရသေး = လက္ခဏဖြစ်သော ကြိုင်ယသေးတပါးကို။ လက္ခဏံ = မှတ်ကြောင်းသည်။ ဘဝတိ = ဖြစ်၏။ တတေား = ထိုလက္ခဏ+လက္ခဏဝန္တပုဒ်မှ (နောက်၍)။ အနာာရေး = မရှိသေခြင်းတည်းဟူသော အပိုအလွန်အနက်ကို။ ဝမျှမာနေး = သော်။ ဆိုး စ = ဆိုးရိဘတ်သည် လည်းကောင်း။ သတ္တမီ စ = သည်လည်းကောင်း။ ဟောတိ = ၏။ မာတာ-ပိတ္တနံ = မိမတို့သည်။ အကာမကာနံ = အလိုမရှိကုန်သည် ဖြစ်၏။ ရုံးနှီးနှီး = ရုံးကုန်စဉ်။ (ပုံကြော = သားသည်။) ပုံးမှု = ရဟန်းပြု။ ဝါ = တန်ည်းကား။ မာတာပိတ္တသူ = တို့သည်။ ရုံးနှီးနှီး = ရုံးကုန်စဉ်။ “သိရောင်သေး = သိ တိုင်းရှင် ဘုရင် ဝေသာန္တရာမင်းသည်။ ပေါက္ခတေား = ကြည့်ရှုစဉ်။ သေား = ထိုဇူးကာပုလ္လားသည်။ (ဘုရားက = ကလေးသူငယ် လူမမယ်တို့ကို။) အာကာဓိယန္တာ = ရှိက်နှုက်လျက် နေတိ = ခေါ်ဆောင်သွား၏”။ “မဟာဗုဒ္ဓ = လူများ အပေါင်းသည်။ ပေါက္ခမာနေး = ကြည့်ရှုနေစဉ်။ မစွဲ = သေမင်းသည်။ အာဘိယ = ယူဆောင်၏။ ဝါစွဲတိ = သွား၏”။

ဂုံး = နွားတို့၏။ သာမိ = အရှင်တည်း။ ဗုတိ = ဤ ပြယုဂ္ဂို။ သမ္မတ္တာ = သမ္မန်အနက်၍။ ဆိုး = သည်။ ဟောတိ=၏။ ဂေါ်သူ = တို့။ သာမိ = တည်း။ ဗုတိ = ၍။ ဂိသယ-

သတ္တမီ = အာဓာရအနက်၌ သတ္တမီရိဘတ်သည်။ ဟောတိ = ၏။ ငံး=၌အတူ။ ဂန္း=တို၏။ လူသာရေး = အစိုးရသူတည်း။ ဂေါသူ = တို၌။ လူသာရေး = တည်း။ ဂန္း=တို၏။ အမိပတိ = အကြီးအမျှးတည်း။ ဂေါသူ = တို၌။ အမိပတိ = တည်း။ ဂန္း = တို၏။ ဒါယာဇား = အမွှံခံတည်း။ ဂေါသူ = တို၌။ ဒါယာဇား = တည်း။ ဂန္း = တို၏။ သက္ကာ = သက်သေတည်း။ ဂေါသူ = တို၌။ ပတိဘူ = အာမခံတည်း။ ဂေါသူ = တို၌။ ပတိဘူ = တည်း။ ဂန္း = တို၏။ ပသူတော့ = မွေးဖားသူတည်း။ ဂေါသူ = တို၌။ ပသူတော့ = တည်း။ နစ္စ+ဂိတသူ = ကခြင်း + သီဆိုခြင်း၏။ (အရှုံ)။ ကုသလာ = ကျမ်းကျင် ထိမ္မာကုန်သော။ နစ္စဂိတေ = ၌။ ကုသလာ = ကုန်သော။ ကဋ္ဌကရဏသူ = ဖျာယက်ခြင်း၏။ (အရှုံ)။ အာယုဇ္ဈား = အားထုတ်သောသူ။ ကဋ္ဌကရဏေး = ၌။ အာယုဇ္ဈား = သူ။

တထာ = ထို့အတူ။ အာဓာရဝစနိစ္စာယံ = အာဓာရ^{ကို} ဆိုလိုသည်ရှိသော်။ သတ္တမီ = သည်။ ဟောတိ = ၏။ ဘိက္ခာ။သူ = ရဟန်းတို၌။ အဘိဝါဒ္ဓန္တာ = ရှိရိုးကုန်၏။ မူခွန် = ဦးထိပ်၌။ စုမ္ပိတွာ = နမ်းစုပ်၍။ ဗာဟာသူ = လက်ရုံးတို၌။ ဂဟောတွာ = ကိုင်၍။ ဟဇ္ဈား = လက်တို၌။ ပိဏ္ဍာသူ = ဆွမ်းအလို့ငှာ။ စရန်း = လျဉ်လည်ကုန်၏။ ပထေသူ = လမ်းတို၌။ ဝန္တန္တာ = သွားကုန်၏။ ကဘလီသူ = ငှက်ပျောတော့တို၌။ ဂဇ္ဇာ = ဆင်တိုကို။ ရက္ခန္တာ = စောင့်ရှောက်ကုန်၏။ ဥ္ဓဏသ္ဌား = ဥ္ဓဏ၌။ ပသန္တာ = ကြည်ညီသူတည်း။ ဥ္ဓဏသ္ဌား = ၌။ ပသန္တာ = အားထုတ်သူတည်း။ ဗုတ် = ၌။ ပသန္တာ = တည်း။

(၃၆) ယတော နိခွါရဏံ။

ယတော = အကြိုင်အပေါင်းမှု။ နိခွါရဏံ = အသီး
ထုတ်ခြင်းသည်။ ဟောတိ = ၏။ တတော = ထိုအပေါင်း
ဟောသွေ့မှု (နောက်၌)။ ဆို+သွေ့မိုးယော = ဆိုရိဘတ်+
သွေ့မိုးရိဘတ်တို့သည်။ ဟောနှိုး = ကုန်၏။

၉၁တိုး+ဂုဏ်+ကြိုယာဟို = ၉၁တ် + ဂုဏ် + ကြိုယာ
တို့ဖြင့်။ သမုပ္ပဒါယတော = အပေါင်းမှု။ ကောဇာသသော = တစိတ်
ကို။ ပုထဲလျှောကံ = အသီးအခြားပြုခြင်းသည်။ နိခွါရဏံ =
နိခွါရဏ် မည်၏။ ယတော = အကြိုင်အပေါင်းမှု။ တံ့ = ထို့
အသီးထုတ်ခြင်းရို့။ ကရိပ္ပတိ = ပြုအပ်၏။ တတော = ထို့
အပေါင်းဟောသွေ့မှု (နောက်၌)။ ဆို + သွေ့မိုးယော =
တို့သည်။ ဟောနှိုး = ကုန်၏။ ။ သာလောယာ = သလေးစပါး
တို့သည်။ သူကဓညာနံ = အမြို့း = သူးရှိယော စပါးတို့တွင်။
ပထဲတမာ=သာလွန်၍ ကြောက်လွယ်ကုန်၏။ သူကဓညာသူ=
တို့တွင်။ သာလယော = တို့သည်။ ပထဲတမာ = ကုန်၏။
[၉၁တိနိခွါရဏ်တည်း။] [ပက္ခာ အဇ္ဈာ ပဇ္ဈာ၊
တသောကောင်းပထဲး။] ဂါရိနံ+ဂါရိသူ=နားခတို့တွင်ကဏ္ဍာ=
နားနှုံးမသည်။ သမ္မန္ဒမိရတမာ = သာလွန်၍ ချိမ်းသော
နဲ့ရည်ရှိ၏။ [ဂဏ္ဍနိခွါရဏာ။] ဂုဏ်တံ့+ဂုဏ်နောသူ=သွား
ကုန်သော သူ့ဘို့တွင်။ ဓာဝန္တာ = ပြေးသွားသောသူသည်။
သီယတမော = သာလွန်၍ ယျေမြှုံး၏။ [ကြိုယာနိခွါရဏာ။]

(၁၄) သွေ့မှာ+ဒါကျေ။

အာမိကျေ = လွန်ကဲခြင်းအနက်၌။ (ဝါယာနေနဲ့ =
ဖြစ်သော)။ ဥပေန = ဥပ-သွေ့နှုန့်။ ယုဇ္ဇာမှာ = ယုဉ်သော
နာမ်ပုံးမှု(နောက်၌)။ သွေ့မိုး=သွေ့မိုးရိဘတ်သည်။ ဟောတိ=
ဖြစ်၏။

အာမိကျ အဖွေ = ၌။ (ဝဏ္ဏမာနေန = သော)။ ဥပေန = နှင့်။ ယုဇ္ဇာမှာ = မှ (နောက်၌)။ သတ္တမီ + သည်။ ဟောတိ = ၏။ ။ဒေါကော = တစ်စိတ်သည်။ ခါရိယံ = လေးတင်း၏။ (အပေါ်၌)။ (၀၁) တစ်တို့၏။ (အပေါ်၌)။ ဥပ = ပိုလွန်၏။ [လေးတင်းကို တစ်တို့ခေါ်သည်။ လေးတင်းနှင့် တစ်စိတ် ရှိ၏-ဟု ဆိုလိုသည်။] ခါရိယာ = လေးတင်း၏။ (အပေါ်၌)။ ဒေါကော = တစ်စိတ်သည်။ အာမိကျ = ပိုလျှော်၏။ ဗုတ္တ-အဖွော = နက်။ တထာ = ထို့အတူ။ ကဟာပကံ = ကျော်သည်။ နိက္ခာ = နိက္ခာ၏။ (အပေါ်၌)။ ဥပ = ပိုလွန်၏။ [နိက္ခာအရ ပိသာကို ယူလျှင် တစ်ပိသာထက် တစ် ကျော်သား ပိုလျှော်၏ ဟု ဆိုလိုသည်။]

(၁၅) သာမိဖွေ+မိနာ။

သာမိဖွေ = အရှင်၏။ အဖြစ် (အစိုးရခြင်း)ဟူသော အနက်၌။ (ဝဏ္ဏမာနေန = သော)။ အမိနာ = နှင့်။ ယုဇ္ဇာ-မှာ = ယဉ်သောနာမ်ပုဒ်မှ (နောက်၌)။ သတ္တမီ = သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သာမိဘာဝဖွေ = ၌။ (ဝဏ္ဏမာနေန = သော)။ အမိ-နာ = နှင့်။ ယုဇ္ဇာမှာ = မှ (နောက်၌)။ သတ္တမီ = သည်။ ဟောတိ=၏။ ။ပွဲ့ဘလာ=ပွဲ့ဘလတိုင်းသူတိုင်းသားလူအများ တို့သည်။ ဗြဟ္မာဖွေ = ဗြဟ္မာမင်း၏။ အမိ = ကျေးကျွန် တို့တည်း။ (၀၁) အစိုးရခြင်း ရှိကုန်၏။ ဗြဟ္မာဖွော = ဗြဟ္မာတ် မင်းသည်။ ပွဲ့ဘလေသူ = ပွဲ့ဘလတိုင်းသူတိုင်းသား လူအများ တို့၏။ အမိ = အရှင်သခင်တည်း။ ပွဲ့ဘလာ = တို့သည်။ ဗြဟ္မာ-ဘဇ္ဇာသရာ = ဗြဟ္မာတ်မင်းဟူသော အစိုးရသူ ရှိကုန်၏။ ဗုတ္တအဖွော = ဤကား အနက်တည်း။ ဗုဒ္ဓိ = သည်။ ဒေဝါး = သမ္မတနှင့်-စသည်တို့၏။ (အပေါ်၌)။ (၀၁) သမ္မတနှင့်

စသည်တို့ထက်။ အဓိ = သာလွန်မြင့်မြတ်တော်မူ၏။ သမ္မတ-
အော်ဒီဟိ = သမ္မတနတ်-စသည်တို့ထက်။ ဗုဒ္ဓိ = သည်။
အဓိကော = သာလွန်မြင့်မြတ်တော်မူ၏။ ဗုတ္တိ အဖွော =
ပြုကား အနက်တည်း။

(သဘွဲ့ခီရိဓာန် = သည်။ ဗုတ္တိ = မြို့ပြီ။)

ကာရကနှင့်ပျော် အထူးမှတ်ပွဲယ

စ = လီနန္ဒရ သန္တဝကြောင့် အဖွော်သော ထုတ်ဆိုပေ
အံ့။ ထွေ့-တောသူ ယထာဂုတွေ့သူ အဖွော်သူ = ဤ အကြောင်
အကြောင် ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အနက်တို့၌။ အယုံ = ဤ ဆိုလွှာ့။
သည်ကား။ ဘေးခေါ် = အထူးအပြားတည်း။

ကာရကံ = ပြုတတ်သောဝါး။ သာဓကံ = ပြီးစေတတ်
သောဝါး။ နိဗ္ဗာဗုတ္တံ = ဖြစ်စေတတ်သောဝါး။ ကြိယာ-
နိမိဗ္ဗာဗုတ္တံ = ကြိယာ၏။ အကြောင်းဖြစ်သော ဝါး။ ဗုတ္တိ-ဗုတ္တံ =
ပြုကာရက+သာဓကံ+နိဗ္ဗာဗုတ္တံ+ကြိယာနိမိဗ္ဗာဗုတ္တံ-ဟူသော စကား
ရှုပ်သည်။ အဖွော်တော့ = အနက်အဓိပ္ပာယ်အားဖြင့်။ ကေ-
မော် = တမျိုးတည်းသာတည်း။

စ = ဆက်ခြီးအံ့။ အပျော် = တောင်ရွှေး။ ဓဝလော =
အဖြူ။ ပစ်နံ = ချက်ခြေး။ စိတွော = စိတ္တာ-ဟူသော အမည်။
ဂေါ် = နွေား။ ဗုတ္တိ = ဤသို့။ ဒဗ္ဗာဗုတ္တံ + ရဏ် + ကြိယာ + နာမ + ဇာတိ-
ဘေးခေါ် = ပြို + ရဏ် + ကြိယာ + နာမ + ဇာတ် တို့၏။ အပြား
ဖြင့်။ ပည့်ရမို့ = ပါးပါးအပြား ရှိသည်လည်း ဖြစ်သေား တံ့ =
ထိုကာရကသည်။ ကမ္မ + ကပ္ပာဒီ ဝေသန = ကံ + ကတ္တား
စသည်တို့၏။ အစွမ်း = အပြားဖြင့်။ ဆုံးမြှုံး = ခြောက်ပါး
အပြားရှိ၏။

တံ့ = ထိုကံ + ကတ္တား-စသော ခြောက်ပါးသော ကာရက
သည်။ သလိုကာရကံ = သလိုကာရက ပည်၏။ (၀၂) များ

ကာရက မည်၏။ တဒါဝာရဘူတဗုံးသော = ထိုသို့၏။
တည်ရာဖြစ်၍ ဖြစ်သော ပြို-စသည်တို့သည်။ တွင့်ကာရက =
ထိုသို့၏။ တည်ရာ ဌာနပစာအားဖြင့် ကာရကမည်၏။ န မူချ-
တော့ = မူချအားဖြင့် ကာရက မမည်။

မူချတော့ = မူချအားဖြင့်။ ဒေ ဟောနဲ့ = အကယ်၍
ကာရကမည်သည် ဖြစ်ကုန်ပြားအံ့။ တေသံ သို့သူနဲ့ =
ထိုသို့နှင့် ပြိုတို့၏။ အညီမည်များဝါရှုပ္ပါယာ = အချင်းချင်း
အပြန်အလှန် ကြောင့်ကြဖြင်း အားထုတ်ခြင်းသော ရှိသည်၏။
အဖြစ်ကြောင့်။ သော = အကြောင်ကာရကသည်။ အာမာရေး =
တည်ရာဖြစ်၏။ သော = ထိုကာရကသည်။ အာမာရေးသေး =
တည်ရာအာမာရသည်သာလျှင်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ကိုသွေ့
ကာလေ = တစ်ဘုရားသော အခါ၍မျှ။ ကရက် ဝါ = ကရိုက်း
သည်လည်းကောင်း။ က္မာရှုပ္ပါယာ ဝါ = က္မားသော
ဖြစ်၍ ဖြစ်သည်လည်းကောင်း။ န ဟောတိ = မဖြစ်နိုင်၍ တသွား =
ထို့ကြောင့်။ ထာလိ ပစတိ = ထမင်းအိုးသည် ကျော်၏။
ထာလိယာ ပစတိ = ထမင်းအိုးဖြင့် ချက်၏။ ထာလိယံ ပစတိ =
ထမင်းအိုး၏ ချက်၏။ ဗုတ္တိ အာဒိနာ = ဣျှသို့ အစရိသည်ဖြင့်။
ကေသာ ဝါယာနာ = တရာတည်းသော ပြိုဝါယာ၏။ က္မာ +
ကရကာ + မာရ ဘေးေး = က္မားေး + ကရိုက်းေး + အာမာရေး
အပြားသည်။ န သိယာ = မဖြစ်လေရာ။

သို့ပက္ခာ ပန် = သို့ကို မူချကာရက-ဟု ယူသော
အဖို့၍ကား။ ဒုံးသို့နဲ့ = ပြို+ရှုက်+ပြိုယာ+အမည်+အတ်တို့
၏။ အနေကသို့ယာ = များစွာသော သို့၏။ အာမာ-
ရှုယာ = တည်ရာ၏၊ အဖြစ်ကြောင့်။ သို့ယာ = သို့ဖြင့်။
ဒုံးသို့သော = ပြို စသည်တို့ကို။ ရိုဝါကိုတာ = အထူးထူး
ဆိုလို ဦးသည်။ ဟုတွာ = ဖြစ်၍။ တံ တံ ကာရက် = ထိုထို
ကာရကသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဗုတ္တိ = ထို့ကြောင့်။

ဒဗ္ဗာဒီနံ = ပြုစသည်တို့၏။ အဘေးခေါ် = မပြားသော်လည်း။
ကာရကဘေးခေါ် = ကာရက အထူးအပြားသည်။ ယဉ်တော် =
သင့်လျှောက်ပတ်၏။

ဟိ = မှန်၏။ ရိစိုးကြော်အာဒီဟိ (ပ) နှုန်းကသိ+ဝါ-
တိ = ရိစိုးကြော်၊ အာဒီဟိ (ပ) နှုန်းကသိ+ဝ ဟူ၏။ ရှုံး =
ပျောကရှုံးဆရာတို့ ဆိအပ်ပြီ။ (ဂါယာအနက်ကား) —

ရိစိုးကြော်အာဒီဟိ = ဆန်းကြော်သော ကြော်
သွေးအရှိသည်တို့နှင့်၊ သံယောဂါ = ယဉ်ခြင်းကြောင့်။
ကေဝါးနော = တရုံသော ဝါးမြို့မြို့၏။ နာနာဇုံး =
အထူးထူးသော ကာရက၏။ အဖြစ်သည်။ ယဉ်တော် =
သင့်လျှောက်ပတ်၏။ ကိမိဝ = အဘယ်ကဲ့သို့နည်း
ဟူမှုကား။ နာဇူးသောပေါ် = က-ပုံ(က-ကွက်) အထူး
အားဖြင့်။ နှုန်းကသိ = (တိုးတည်းသော) ကချေသည်
၏။ နာနာဇုံးဇုံး = ထူးမြားခြင်းကဲ့သို့တည်း။

ထာလိ = ထမင်းဘိုးသည်။ ဝါးတော် = ဝါးမြို့မြို့
အားဖြင့်။ ကော် စောပိ = တရုံတည်းပင် ဖြစ်လင့်ကစား။
သွေးကာရကဘူတ ကြော် + ကရကာ + ဓာရာဒီနံ = သွေး
ကာရက ဖြစ်၍ ဖြစ်သော ကြော်း + ကရိုက်း + အာဓာရ
စသည်တို့၏။ ဘေးခေါ် = အပြားဖြင့်။ ဘေးခံ = အထူး
အပြားသို့။ ဥပယာတိ = ရောက်၏။ ကိုဘိုံး = အဘယ်ကဲ့သို့
နည်းဟူမှုကား။ ရာမ + ရာဝဏာဒီ ဝေသခာရီ = ရာမမင်း + ရာဝဏာ
ဒီလူး စသည်တို့၏။ အသွင်ကို ဆောင်သော။ နှုန်းကော် =
ကချေသည် (တယောက်တည်း) က။ တော် = ထိုရာမမင်း +
ရာဝဏာဒီလူး-စသည်တို့၏။ နာမဝသောန = အမည်၏အစွမ်း
ဖြင့်။ ရာမော် = ရာမမင်း။ ရာဝဏော် = ရာဝဏာဒီလူး။
ဇုံး = ဤပြားခြင်းသို့။ ဘေးခံ = ကွဲပြားခြင်းသို့။ ဥပယာတိ = ရောက်

၏။ တ+မိဝ = ထိုဥပမာကဲသို့တည်း။ (၁) ထိုဥပမာနှင့်တူ၏။
လူတိအယံ = ဤသည်ကား။ အမိပြာယော = အမိပြာယ်တည်း။

ပန် + ရှိပါ = တဖန်တန်ည်းလည်း။ —

ကောပါ = တထည်တမျိုးတည်း ဖြစ်သော။
ပရွှော = ပုဆိုးသည်။ သူဇ္ဈာ+ရီတာဒိဂဏသံယုံဓတာ =
အဖြူ။ + အဝါ-အစရှိသော ဂဏ်နှင့် ယဉ်သည် ဖြစ်၍။
သူဇ္ဈာ = ဖြူသော။ ပရွှော = ပုဆိုး။ ရီတော =
ရွှေသော = ဝါသော။ ပရွှော = ပုဆိုး။ လူတိ = ဤသို့။
ဘေး = ကွဲပြားထူးခြားခြင်းသို့။ ယာတိယထာ =
ရောက်သကဲသို့။ ဝေမောင် = ဤအတူသာလျှင်။ အယံ =
ဤကာရာကသည်။ ဘေး = သို့။ ယာတိ = ၏။

စ = လီနန္တရ သန္တဝကြောင့် အထွေးပေါ်သော ထုတ်ဆိုပေါ်။
ဧည့် = ဤအရာ၍။ သူတိဘူတကတ္ထားယော = သူတိဖြစ်၍
ဖြစ်သော ကတ္ထား စသည်တို့သည်။ မူချကာရက် = မူချကာရက
မည်၏။ တံ ယောဂေါ် = ထိုသူတို့နှင့် ယဉ်ခြင်းကြောင့်။ ဘု-
ဘူတထာလီ = မြို့ ဖြစ်၍ ဖြစ်သော ထမင်းအိုးသည်။ ဂဏ-
ကာရက် = ငွား။ ပစာ ဂဏကာရက မည်၏။ တေ စ = ထို
ကာရကတို့သည်လည်း။ ကထံ = အဘယ်သို့လျှင်။ ကြိုယာယ =
ကို။ ကာရကာ = ပြီးစေတတ်ကုန်သည်။ ဟောနှီး = ဖြစ်ကုန်
သနည်း။ (လူတိ = ဤကား အမေးတည်း။)

[အဖြေား] — ကတ္ထာ = ကတ္ထားသည်။ အထွေးနာ =
မိမိကိုယ်တိုင်း ပတိဋ္ဌတာယ = ဖြစ်စေအပ်သော။ (၁) ဖြစ်စေ
သောအားဖြင့်။ ဟသတိ + နစ္စတိစ္စာဒီ ကြိုယာယ = ရယ်ရှင်
ခြင်း+ကခြင်း စသော ကြိုယာ၏။ နိမိတ္ထံ = အကြောင်းနိမိတ်
သည်။ ဟောတိ = ၏။ ကမ္မာ = ကံသည်လည်း။ အထွေးနာ =
သည်။ ပတိဋ္ဌတာကြိုယာယ = ဖြစ်စေအပ်သော ကြိုယာ၏။
တပတ္ထားဘူတအန္တနာဒီနီ = ထိုချက်ခြင်း ကြိုယာ + ကျက်ခြင်း

ကြိယာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ထင်း+မီးစာ အဆုံးသည်တို့။
ပဝတ္ထာနဲ့ = ဖြစ်ခစလျက်။ “ဘုံးနဲ့ ပစတိ” တွာအော့ =,
“ထမင်းကို ချက်၏” စသော ပြယ်၍။ နိမိတ္ထာ = သည်။
ဟောတိ = ၏။ ။ “ကငွေ့ဟို ပစ္စတိ” တွာအော့ = “ထင်းတို့
ဖြင့် ချက်၏” စသော ပြယ်၍။ ကငွားနဲ့ = ထင်းတို့သည်။
လေနကြိယာယ = မီးတောက်ခြင်း ကြိယာသည်။ သာဓာတ္ထ-
ပါကသူ = ပြီးစေအပ်သော ကျက်ခြင်း ကြိယာ၏။ အဂံ-
ဘာဆောန = အဂံ၏။ အဖြစ်ဖြင့်။ နိမိတ္ထာ = သည်။ ဟောတိ =
၏။ ။ “အရသူနာ = ပုဆိုနဲ့ဖြင့်။ ဆိုနှုန်းတိ = ဖြတ်ခွဲ၏”
လူတွာအော့ = ၍။ အရသူ စ = ပုဆိုနဲ့လည်း။ ကငွားနဲ့ =
ထင်းတို့၏။ ဒ္ဓာပာဇ္ဈိယာ = နှစ်စိတ် ဖြစ်ခြင်း၏။ နိမိတ္ထာ =
သည်။ ဟောတိ = ၏။ ကမ္မဋ္ဌာ = ကံသည်လည်း။ ကြိယာယ =
နှင့်။ သမ္မတို့ယမာနာရျာပျော် = စပ်အပ်သောကံသည်။ သတိ =
ဖြစ်လတ်သော်။ နိမိတ္ထာဘာဆောန = အကြောင်း၏။ အဖြစ်ဖြင့်။
ကြိယာယ = ၏။ နိမိတ္ထာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။ [ဤဝါကျ
သည် ရွှေဖြစ်သော “ကမ္မဋ္ဌာ အထွေနာ ပတိဒ္ဒါတကြိယာယ”
စသောဝါကျနှင့် တဆက်တည်းရှိမှ သင့်လျော်မည်]။ ။
တထာ = တူ။ သမ္မဒါနာ + ဝစ် + အာဓာရာနဲ့ = သမ္မဒါန
ကာရက+အဝမိကာရက+အာဓာရကာရကတို့၏။ “ဂါဝသာ
ဒားအား ပေး၏”။ “ဂါမသွား အပန်ယတိ = ရွာမှ
စာ၏”။ “ထာလိုံး ပစတိ = ထမင်းအိုး၌ ချက်၏”။ လူတွာ-
ဒီသူ = ဤသူ စသော ပြယ်တို့။ ဒါနဲ့အပန်ယနဲ့ + ပစန်
ကြိယာနဲ့ = ပေးခြင်း ကြိယာ+အခြင်းကြိယာ + ချက်ခြင်းကြိယာ
တို့၏။ နိမိတ္ထာတွာ = ကြောင်း။ ကြိယာယ = ၏။ နိမိတ္ထာနဲ့ =
တို့သည်။ ဟောနဲ့ = ကုန်၏။

ကတသံ = ထိကာရက ခြောက်ပါးတို့တွင်။ ကလ္ာ =
ကလ္ာ၊ ကာရကသည်။ ယထာသကံ = မိမိဥစ္စာ အားလျော်
စွာ။ ကြိယာယ=ကို။ ပဝတ္ထာကော်=ဖြစ်စေ တတ်၏။ တသွား =

ထို့ကြောင့်။ သ ၆၀ = ထိုကတ္တားသည်သာလျှင်။ ပမာန်း=
ပြုခေါ်န်းသည် ဖြစ်၍။ ကတ္တာတိ ၆၀့ဟာရုံ = ကတ္တားဟူသော
အမည်ကို။ လဘတိ = ရေး။ အခြေား = တပါးကုန်သော။
ကရဏာဒီနံ = ကရိုက်း စသည်တို့၏။ ကတ္တာ၏၁၈၈၀ = ပြုတတ်
သည်၏။ အဖြစ်သည်။ သတိပါရှိသောလည်း။ အပွဲမာနတ္တာ =
မပြုခေါ်န်းသည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ တံ့ = ထိုကတ္တားဟူသော
အမည်ကို။ နံ လဘတိ = မရ။

ဟို = စောဘနာ + သောဓနာကို ပြည့်စီးအုံ။ ၆၀၁-
၇၈၈၁ = စောဘကပူရှိ၍လှု (အပြုတတ်တတ်သော ပူရှိ၍လှု)
သည်။ “နန် သာမဂျမိနာ + ယံ (ပ) ဆွဲဗ္ဗာ”၌ = “နန်
သာမဂျမိနာ + ယံ (ပ) ဆွဲဗ္ဗာ” ဟူသော ဤဂါထာ အပြု
တင် စကားကို။ ဂုဏ် = ဆိုအပ်၏။ (၀၁) ဆိုလာပြီ။

[အနက်ကား] — အယံ ကြိုယာသီဒ္ဓ = ဤ
ကြိုယာ၏။ ပြီးခြင်းသည်။ သာမဂျမိနာ = ကာရက
အပေါင်း၏။ ညီညွတ်ခြင်းနှင့် စဉ်ယဉ်သည်။ ဟောတိ
နန်=ဖြစ်သည် မဟုတ်လော။ သမ္မား = ခုံသိမ်းသော
ကာရက တို့၏။ ကတ္တာတံ့ = ကတ္တား၏။ အဖြစ်ကို။
ဂနား = ကြိုယား၏။ ကေသာ ကတ္တာနော ၆၀=ကတ္တာ
ကာရကတာခုံတည်း၏။ သာလျှင်။ ကတ္တာတံ့=ကတ္တား၏။
အဖြစ်ကို။ တံ့ = သင် ပရိဟာရဆရာတာသည်။ ကထံ့ =
အဘယ့်ကြောင့်။ ဝဒ = ပြောဆိုဘိသနနည်း။ [“ဝဒ”
ရှိလျှင် သာ၍ ကောင်း၏။ “ဝဒ-ဝဒသီ = ပြောဆိုဘိ
သနည်း”ဟု အနက် သမ္မန်လော။]

သမ္မား = ခုံသိမ်းကုန်သော။ ကရဏာဒီနံ =
ကရိုက်း-စာသာ ကာရကတို့၏။ ကတ္တာတာယ =
ကတ္တား၏။ အဖြစ်နှင့်။ ဂိယေးဂတော = မယဉ်ခြင်း+
ကင်းခြင်းကြောင့်။ ကရဏာဒီနံ = ကရိုက်း စသော

ကာရကတို့၏။ အဘဝ္မာ = မရှိသည်၏။ အဖြစ်
ကြောင့်။ ကာရက = ကာရကသည်။ ဆူးစံ = ခြောက်
ပါး အပြားရှိသည်။ န ဟိ သယာ = မဖြစ်ရာသည်
သာလျှင်တည်း။ [ကဗ္ဗာကာရက တပါးတည်းသာ
ရှိလေရာ၏-ဟု စော်နာသည်။]

(ပရိဟာရော=အဖြော်။ မယာ=ငါသည်။) ဂုဏ်=
ဆိုအပ်၏။ (၀၁) ဆိုတိုးဘုံး။

ကရကာဒီသု = ကရိုက်စသော ကာရကတို့၌။
ကြိုယာသိခွဲ]့ာ=ကြိုယာပြီးခြင်းငွာ။ သဘာဝါ=(ကခရာ-
တို့တိ ကဗ္ဗာ-ဟူသော ဝစ်န္မာန့်အညီ ကြိုယာကို
ပြီးစော်သည့်). သဘောအားဖြင့်။ ကဗ္ဗာအဲ့=ကဗ္ဗား
၏။ အဖြစ်သည်။ ယခို့ အထိုး=အကယ်၍ကား ရှိ၏
ရှင့်။ တထာပါ=ထိုသို့ပင် ရှိသော်လည်း။ ကရကာဒီသု=
ကရိုက်းစသော ကာရကတို့၌။ (ဥပလ္လာမာနံ = ရအပ်
သော။) တော် ကဗ္ဗာအဲ့=ထိုကဗ္ဗား၏။ အဖြစ်သည်။
(၀၁) ထိုကဗ္ဗား သဘောသည်။ ပရှုတော် = တပါး
သော ကရိုက်း - စသည်တို့၏။ ကြိုယာ၏။ အကြောင်း
သာမည့်ဖြစ်သောကြောင့်။ အပူးမာနံ = မပြောန်းသည်။
ဟောတိ = ဖြစ်၏။ [ထို့ကြောင့် ကြိုယာကို မုချုပ်မာနံ
အနေဖြင့် ပြီးစော်သောကြောင့် ကဗ္ဗာ ကာရကတပါး
တည်းသာ ကဗ္ဗားဟူသော အမည်ကို ရနိုင်၏-ဟု
ဆိုလိုသည်။]

သဘာဝတော် = သဘောအားဖြင့်။ ဥပလ္လာမာနံ =
ရအပ်သော။ ကရကာဒီသု = ကရိုက်း စသည်တို့၌။ တော် =
ကဗ္ဗာအဲ့ = ဤကဗ္ဗား၏။ အဖြစ် (ကဗ္ဗားသဘော) သည်။
ပရောသံ = (ကဗ္ဗားမှ) တပါးကုန်သော။ ကရကာဒီနံ =
ကရိုက်း စသည်တို့၏။ ဇလန် + ဓာရကာဒီကြိုယာယ =

(ပုဂ္ဂိသာ ကင္းန ထာလိယံ ဉာဏ်-စသော ပြယ်
များ၌) မီးတောက်ခြင်း ကြိယာ+ဆန်ကို ဆောင်ခြင်း-စသော
ကြိယာ၏။ အဂ်° ဥပါယံ = အကြောင်းသည်။ ဟောတိ =
ဖြစ်၏။ ဗုတိဘသွား = ထို့ကြောင့်။ အပြဓာန် = မပြဓာန်း။
ဗုတိ-ဘယံ=၍၍သည်ကား။ အမိပ္ပါယာ=ဂါထာ၏။ အမိပ္ပါယာ
တည်း။

[“ယောကျားသည် ထင်းဖြင့် အိုး၌ ထမင်းကို ချက်၏”ဟူသော
ပြယ်ဝယ် ကတ္တား+ကရိုက်း+အာဓာရ တို့ ရှိကြရာ ထင်း-ဟူသော
ကရိုက်းသည် မီးအတာက်ခြင်း၏။ အကြောင်း+အိုး-ဟူသော အာဓာရ
သည် [ဆန်များကို လွှဲပါး မသွားအောင် ဆောင်ထားခြင်း၏။
အကြောင်း ဖြစ်ကြသည်။ ဆန်ကို နှီးညံ့ ပျော်ပျော်လာအောင်=
ထမင်းဖြစ်အောင်ကား ယောကျားဟူသော ကတ္တားကသာ ပြုလုပ်
ဆောင်ရွက်သည်။ ထို့ကြောင့် ယောကျား-ဟူသော ကတ္တားကသာ
ပဓာနအားဖြင့် ထမင်းဖြစ်အောင် ပြုလုပ် ဆောင်ရွက်သောကြောင့်
“ကရောတိ ကြိယံ အဘိနိပါဒေတိတိ ကတ္တာ” ဟူသော ဝစနတ္ထအရ
မူချေပဓာနအားဖြင့် ယောကျားသည်သာ ကတ္တားမည်သည်။ ထင်း+
အိုး တို့ကား ချက်ခြင်းကြိယာကို အပဓာနအားဖြင့် ပြီးစေတတ်ကြ
သောကြောင့် ကတ္တား-ဟူသော အမည်ကို မရကြဟူလို့။]

ကာရကအောဂါထာ ၂-ဂါထာ

ကာရကံ = ကာရကသည်။ သညာဝသာ = ကံ+
ကတ္တား+ကရိုက်း+သမ္မဒါန+အဝမိ+အာဓာရ ဟူသော
အမည်သညာ၏။ အစွမ်းအားဖြင့်။ ဆွဲဗီးရံ = ခြောက်ပါး
အပြားရှိ၏။ ဗဟို = အထူးအပြားအားဖြင့်။ ဆွဲဗီး
သတ်ပိုံ = ၂၆-ပါး အပြား ရှိ၏။ ကမ္မာ = ကမ္မာရက
သည်။ သတ္တဓာ = (နို့ဇ္ဈိုကံ + ဂိုဏ်ကံ + ပတ္တိကံ+
ဂဏေယုဇ္ဈိုကံ = ကြိယာဂိုဏ်သနကံ+လူဗိုဏ်တကံ+အနို့
တကံ + နေ့ရှိုဏ်ဘနာနို့ရှိုဏ်ဘကံ - အားဖြင့်) ခုနစ်ပါး
အပြားရှိ၏။ ၁၃၈၁ = ကတ္တာရကသည်။ ပဋိ-

ဂို့ခေါ် = (သယံကျွေား + ဟေတ္တကျွေား + ကမ္မကျွေား +
ပယာဇာကျွေား + ပယာဇ္ဇကျွေား) ဤသူ့ အား
ဖြင့်) ငါးပါး အပြားရှိသည်။ ဘဝ = ဖြစ်၏။

ကရဏ် = ကရဏကာရကသည်။ ခုရံး =
(အနဲ့ဖွိုကကရှိ၏း + ဗာဟိရကရှိ၏း အားဖြင့်) နှစ်ပါး
အပြားရှိသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ။သမ္မဘီနံ = သမ္မ-
ဘီနကာရက ကို။ တိခာ = (အနိုရကရဏ် + အာရာဓန +
အဲ့နဲ့အားဖြင့်) သုံးပါးအပြားရှိ၏ ဟူ၍။ မတံ =
သိအပ်၏။ အပဲ့အော့နံ = အပဲ့အော့နကာရကသည်။ ပဲ့
ရံး = (စလ + အစလ + နှီးငြွှေ့သား + ဥပါလွှေ့သယ +
အနုမေယျိသယ-အားဖြင့်) ငါးပါး အပြားရှိ၏။ ။
အာဓာရော တု = အာဓာရကာရကသည်ကား။ စတုဗို-
ဗော = (ချာပိက + ဉာဏ်လိုလိုက + ဝောယိက +
သာမိပိက အားဖြင့်) လေးပါးအပြား ရှိ၏။

ဝိဘတ်အမည် ၈-ပါး

ပန် = အဖွဲ့တပါးကို ဆိုလိုးအံး။ ဂိဘတ္တိယာ =
ဂိဘတ်တို့သည်။—

ပစ္စာ့ = ပစ္စာ့-အမည်ရသော (ပဋိမာ) ဂိဘတ်
လည်းကောင်း။ ဥပယာဂ္ဂာ့ = ဥပယာဂာ အမည်ရသော
(ဒုတိယာ) ဂိဘတ်လည်းကောင်း။ ကရဏ် = ကရဏ
အမည်ရသော (တတိယာ) ဂိဘတ်လည်းကောင်း။ သမ္မ-
ဘီနယံး = သမ္မဘီနယံး အမည်ရသော (စဟုဗို) ဂိဘတ်
လည်းကောင်း။ နိသယဗြာ့ = နိသယဗြာ အမည်ရသော (ပုဂ္ဂို)
ဂိဘတ် လည်းကောင်း။ သာမိဝစ်နံး = သာမိဝစ်နံး-
ခေါ်ဆိုရသော (ဆိုဗို) ဂိဘတ် လည်းကောင်း။ ဘုဗ္ဗာ့ =
ဘုဗ္ဗာ့-အမည်ရသော (သဗ္ဗာ့) ဂိဘတ် လည်းကောင်း။

အင့်မံ = ရှစ်ခုမြောက်သော။ အာလပနံ = အာလပန-
အမည်ရသော (ပဋိမာ) ဂါဘတ် လည်းကောင်း။ ဗုတ္ထ =
ဦးသို့။ အင့်ဝိစာ = ရှစ်ပါးအပြားရှိကုန်၏။ 〔အင့်-
ကထာ+ဦးကာ ကျမ်းကြီးတို့၌ ခေါ်ဆိုသုံးစွဲသော ဂါဘတ်
အမည်ရှစ်ပါးတို့ကို ပြဆိုခြင်းဖြစ်သည်။〕

ပယောဂသိဒ္ဓယံ=ပြယ်များ ပြီးရာပြီးကြောင်း ဖြစ်သော
ကြောင့် ပယောဂသိဒ္ဓမည်သော ကျမ်း၌။ တတ္ထယော = သုံးခု
မြောက်သော။ ကာရကကလျော = ကာရကခြောက်ပါး ဂါဘတ်
ခုနစ်သွယ်ကိုပြဆိုရာ ကာရကအပိုင်းအခန်းသည်။ ဗုတ္ထ = ပြီးပြီ။

(၃) ကာရကကလျောနှင့်သူ ပြီး၏။

နောက်တော်မြို့သွားသူများ၏အမှားအဖွဲ့။

(၄) သမာသက္ကာ

အသချိသမာသ (အပျော်ဘောသမာသ)

အထ = ထိကာရကပိုင်း၏ အခြားမူးမွှေ့။ “အညေသမည့်နှစ် = အချင်းချင်း စပ်သွယ်ခြိုင်း ရှိကုန်သော။ နာမာနောက် = နာမ်ပုဒ်တို့၏သာလျှင်။ သမာသော = သမာသိတွေစပ်ခြိုင်းသည်း။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဗုတ္တိ = ဦးသို့ ပရိဘာသာလာသောကြောင့်။ (သမာသသူ = သမာသ၏။) နာမနိသို့တွေ စ = နာမ်ဝါးပါး စသည် ရှိသည်၏အဖြစ် ကြောင့် လည်းကောင်း။ သယံ = ဖိမိကိုယ်တိုင် (သမာသပုဒ်က)။ နာမီကတွေ စ = နာမ်ဝိဘတ်နှင့် ယဉ်သည်၏။ အဖြစ် ကြောင့် လည်းကောင်း။ နာမာနှစ်ရုံ = နာမ်ကျမ်း၏ အခြားမူးမွှေ့။ [ကာရကပိုင်းသည်လည်း နာမ်ဝိဘတ်တို့၏၊ အနက်အမျိုးမျိုးကို ပြသောကြောင့် နာမ်ကျမ်းပင်တည်း။] သမာသော = သမာသိကျမ်း=သမာသိပိုင်းကို။ (မယာ = ငါသည်။) ဂုဏ် = ဆုံးအပ်၏။ (၀၁) ဆိုပေဘူး။

(၅) သျော် သျော်နေ+ကစ္စံး။

သျော် = သျော့ချုံနှိုး (နာမ်) ပုဒ်သည်။ သျော်နာ = သျော့ချုံနှိုး (နာမ်) ပုဒ်နှင့်တကွား။ ကေစ္စံး = တရာ့သာ အနက် ရှိသည်။ (၀၁) သမာသိစပ်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

လူတိ-လူဗုံ = ဤသုတေသန။ အမိကတံ = သမာသိချက်သည့်သုတေသန်း၌ ရှစ်ဆိုအပ်သောသုတေဟူ၍။ (၀၁) အမိကာရ = လိုက်သုတေဟူ၍။ ပေဒါတ္ထံ = သိအပ်၏။ မပြော = ရေးနာမ်ပိုင်း (၂၊ ၁-သုတေ) ၌။ ဝဇ္ဇာဝမိဂုဒ္ဓဘဏ္ဍာယော = ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောပစ္ည်း + ဝဘတ်ကို ယူသောနည်း = ပရိဘာသာသာအားဖြင့်။ သျာဒိတိ ဝစ်နာန = သျာဒိဟူသော စကားဖြင့်။ တဒန္တသူ = ထို သိ-စသော ဝဘတ် အဆုံးရှိသော သျာခုံန္တနာမ်ပုဒ်တို့။ ဂဟကံ = ယူခြင်း + ဆိုခြင်းသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

[ဤ၏ “ဝမိဂုဒ္ဓဘဏ္ဍာယ” ဟူသည် “ပစ္စာ (ဝမိ) ဂုဏ်ယသွာသော ဝိဟိတော့၊ တဒဒိနာ တဒန္တသူ ဂဟကံ” ဟူသောပရိဘာသေနှင့် သေခရကို ရည်ညွှန်းသည်။ ပစ္စား + ဝဘတ်ကို ယူသည် - ဆိုသည်ရှိသော အကြောင်လိုင် + ဓမ္မတ်မှု နောက်၌ ထိုပစ္စား + ဝဘတ်ကို စိရင်အပ်၏။ ထိုလိုင် + ဓမ္မတ်လျှင် အစရှိသော အပေါင်းပုဒ် - ထိုပစ္စား + ဝဘတ်အဆုံးရှိသော အပေါင်းပုဒ်ကို ယူခြင်း - ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ သိ-စသော နာမ်ဝဘတ်၏ လိုင်ပုဒ်နှင့် ကင်း၍ မဖြစ်နိုင်သောကြောင့်တည်း။]

ဘိန္ဒဗ္ဗာနံ = ကွဲပြားသော အနက်ရှိကုန်သော့၊ နာမာနံ = နာမ်ပုဒ်တို့၏။ သော စ ဒက္ခိဘာဝေါ = ထိုဘုရာတည်းသော အနက်ရှိသည်၏။ အဖြစ်ကိုလည်း။ သမာသောတိ = သမာသိဟူ၍။ ဝစ္စဝော = ဆိုအပ်၏။

(၂) အသင်း ၈ဘဏ္ဍာ+သမ္မဏ္ဍာ+သမီပ+သာကလျာ+ဘာဝ+ယထာ+ဝစ္စ+ယဂ်ပဒ္ဇား။

၈ဘဏ္ဍာ+သမ္မဏ္ဍာ+သမီပ+သာကလျာ+ဘာဝ+ယထာ+ဝစ္စ+ယဂ်ပဒ္ဇား = (ခုတိယာ + သလ္ာမီ) ၈ဘတ်အနက် + ပြည့်စုံခြင်းအနက် + အနီးဟူသော အနက် + အလုံးစုံ၏။ အဖြစ်ဟူသော အနက် + မရှိခြင်းဟူသော အနက် + ယထာသွေ့၏။ အနက် + ဝစ္စသွေ့၏။ အနက် + ယဂ်ပဒ္ဇား၏။ အနက် + ယဂ်ပဒ္ဇား၏။ အနက်။

ဝတ္ထမာန် = ဖြစ်သော။ အသံး = (ကေပါစ်+မဟုတ် သံး၊ အတွက် ရုပ်အထူးမရှိသည်၏၊ အဖြစ်ဖြောင့်)အသံး (အမျှယ) အမည်ရသော။ သျာဒါ = သျာဒါနာမ်ပုံသည်။ သျာဒါနာ = သျာဒါနာမ်ပုံနှင့်တက္က။ ကေတ္ထံ = တရာ့ဘည်းဆော အနက် ရှိသည်။ (၀၁) သမာသစပဲသည်။ ဟောတိ = ၏။

[ယုဂါပဒတ္ထ-ဟူသည် အစုံသဖွယ်ဖြစ်သော ပုံစံအနက်တည်း။ တပိုင်နက် တပါတည်း တပေါင်းတည်းဟု အနက်ပြန်။ သစက္ကံ-စက်လက်နက်နှင့် တပါတည်း ထပေါင်းတည်း-ဟု အနက်ပြန်လေ။ ယုဂါဘူတော ပဒတ္ထာ ယုဂါပဒတ္ထာ။ ၂၅၈၂၂၂၂၀-မျက်နှာ။]

ယသု=အကြံသမာသ၏။ (အကြံ၍)။ ပုံစံသု=ရှေးဖြစ်သော အမိ-စသော ပုံ၏။ အတ္ထပရဲ = အနက် ပြဓာန်းမူသည်။ အစွဲ = ရှိ၏။ တ္ထ = ထိသမာသကို လည်းကောင်း။ ယံ = အကြံသမာသသည်။ အညတ္ထ-ပရမံ = အညပုံအနက်ပြဓာန်း၏။ တ္ထ = ထိသမာသကို လည်းကောင်း။ အသံး = အသံးသမာသ ဟူ၍။ ဇူဟ = ၌ မောဂလ္လာန် ကျမ်း၍။ ဇူသုတေ = အလိုရှိအပ်၏။

ယံ = ယင်း (၄၇း) အသံးသမာသသည်။ အမျှ-ယီဘာဝနာမဟော = အမျှယီဘာဘသမာသ ဟူသော အမည်ဖြင့်။ သထ္ထနဲရ = ဂုစ္စည်း + ပါက္ခနီ-စသော သချိကျမ်းတပါး၍။ ပသိဒ္ဓံ = ယင်ရှား၏။ တံ = ထိ အသံးသမာသသံးမျိုးသည် ဒါထာ = ဘဘယန်ည်း ဟူမှုကား။ ယထာဇ္ဇာမံ = အစဉ်အတိုင်း ဥပက္ခား = ဥပက္ခား-ဟူသော (ဥပ-ဟူသော ဧရာဝါဒ်အားဖြင့် ပြဓာန်းသော) အသံးသမာသ လည်းကောင်း။ တံ့ဋ္ဌရ စဲ =

တိဋ္ဌဂ္ဗ္ဗုံသော (တိဋ္ဌန္တာ ဂါဝါယသိဒ္ဓန တိဋ္ဌဂ္ဗ္ဗုံ-စသည် ဖြင့် အညပုဒ်အနက် ပြောန်းသော) အသံသမာသ လည်းကောင်း၊ ပါတမော် စ = (ပါတမော်-ဟု ပုဂ္ဂိုင်မထားပါ) ပါတမော်-ဟု နပုဂ္ဂိုင်နှင့် ယဉ်သော အသံသမာသ လည်းကောင်း၊ ဇူတိ = ဤ သုံးမျိုး ပေတည်း။

ရဘတ္ထာဒီနံ = ရဘတ္ထာ-စသည် ရှစ်မျိုးတို့၏။ အဇွဲ = အနက်၍။ ဝတ္ထာမာနံ = သော။ အသံ = သော။ သူ့ချုပ်နှုန်း = သည်။ သူ့ချုပ်နှုန်း = နှင့်။ သဟ = တက္ခာ။ ကော်း = သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ “နှစ်သမာသော = နှစ်သမာသ” (အသံသမာသ-စသည်) သည်။ အဝိုင်ဟော = ရှိရှိပြုမပြု၏။ ဝါ = တနည်းအားဖြင့် ရှိရှိပြုလိုလျှင်။ [စာကိုယ် ‘စေ’ ရှိနေ သည်]။ ပဒ္ဒရပိုဂ္ဂဟော = ပုဒ်တပါးဖြင့် ရှိရှိပြုရခြင်းသည်။ ဟောတိ = ၏။ ဇူတိ = ဤသို့ ပရိဘာသာ လာသောကြောင့်။ ပဒ္ဒရပိုဂ္ဂဟော = ပုဒ်တပါးဖြင့် ရှိရှိပြုရခြင်းသည်။ ဟောတိ = ၏။

ဇူတ္ထာသ = ဇန်းမတို့၏။ ဝဝတ္ထာ = ဖြစ်သော။ ကထာ = စကားတည်း။ ဇူတိ = ဤသို့။ ရဂ္ဂယူ = ရှိရှိပြု၏။ ရဘတ္ထာဇွဲ = (ဇူတ္ထာသ-ဝယ် သူ-ဟူသော) သတ္တမီဘတ် အနက်၍။ သမာသ = အသံသမာသကို။ ကတေ = ပြုအပ်ပြီးသော်။—

(၂၁၉) ကော်တာယံ။

ကော်တာယံ = (ဤယာဒီ+ကာဒီ + သမာသဝိဓာန-ဟူသော) တရာတည်းသော အနက်ရှိသည်၏။ အဖြစ်သည်။ သတိ = ရှိလက်သော်။ သဗ္ဗာသံ ရဘတ္ထာဒီနံ = အလုံးစုံသော ရဘတ်တို့၏။ ကောပေါ့ = ကျေမြင်းသည်။ ဟောတိ= ဖြစ်၏။

ယသ ပကတိပစ္စယာဒီသမှာဒါယသ = အကြင် ပကတိ +
ပစ္စည်း-စသော အပေါင်း၏။ ကော = တရာတည်းသော။
အဆွဲ့ = အနက်သည်။ အဖွဲ့ = ရှိ၏။ သော ပကတိပစ္စယာဒီ-
သမှာဒါသာ = သည်။ ဇက္ခာ့ဗွဲ့ = ကော့ဗွဲ့မည်၏။ တသု
ကော့ဗွဲသု = ထိုတရာတည်းသော အနက်ရှိသော ပကတိ +
ပစ္စည်း စသော အပေါင်း၏။ ဘာဝေါ = ဖြစ်ကြောင်းသည်။
ပဝါနိုနိမိုး = ဖြစ်ခြင်း၏။ အကြောင်းသည်။ ဇက္ခာ့ဗွဲတာ =
ကော့ဗွဲတာ မည်၏။ ဤယာဒီ+ကာဒီ+သမာသ-ဂိဓနံ = ဤ
ယာဒီ (အာချာတ်ပစ္စည်း) အစီအရင်+ကာဒီ (တ္ထိတ်) ပစ္စည်း
အစီအရင် + သမာသ အစီအရင်ရှိ။ (လွှဲတိ = ရအပ်၏။)
တသို့ ကော့ဗွဲတာယံ = ထို တရာတည်းသော အနက်ရှိသည်၏။
အဖြစ်တည်းဟူသော ဤယာဒီပစ္စည်း အစီအရင် + ကာဒီပစ္စည်း
အစီအရင်+သမာသ အစီအရင်သည်။ သတိ = ရှိလတ်သော်။
သျာဒီလောပေါ့ = သိ-စသော ဂိဘတ်တို့၏။ ကျေခြင်းသည်။
ဟောတိ = ဖြစ်၏။

(၅) တ နပုံသကံ။

တ = ထိုဆိုအပ်ပြီးသော အသံ့သမာသိကို။ နပုံသကံ =
နပုံးရှိနိုင်ဟူ၍။ ဝေါတ္ထံး = သိအပ်၏။ [အသံ့သမာသိပုံ
များကို နပုံးရှိနိုင်ဟူ၍ မှတ်ရမည်-ဟု ပြသော နိယမသူတ်တည်း။]

ဤတိ = ဤ “တ နပုံသကံ” ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ နပုံသကံ-
လိုင် စ = နပုံးရှိနိုင်-ဟူ၍ မှတ်ရှုက်ချခြင်း = နိယမကို လည်း
ကောင်း။ ပုံ့ဗွဲသွာ့ + မာဒီတော့ (j, ချော်) တိ = “ပုံ့ဗွဲသွာ့ +
မာဒီတော့” ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ ဂိဘတ်တို့နံ = ဂိဘတ်တို့၏။
လောပေ စ = ကျေခြင်း(ချခြင်း)ကို လည်းကောင်း၊ ကတော့ =
ပြုအပ်ပြီးသည်ရှိသော်။ အဖွဲ့ = အဝိယွဲဟူသောရှုပြီး၏။

အမိဘိ = မိန်းမတို့၏ ဖြစ်သော စကားသည်။ တိဋ္ဌတိ=တည်၏။
 ဘော အမိဘိ = ဘို-မိန်းမတို့၏ ဖြစ်သောစကား။ အမိဘိ = ကို။
 ပသု = ရူလော့။ အမိဘိ = သည်။ ကတံ=ပြုအပ်၏။ အမိဘိ=
 စကားဖြင့်။ စရတိ = ကျင့်၏။ အမိဘိ = အား။ ဒေဟိ =
 ပေးလေ့။ အမိဘိ = စကားမှု။ အပေဟံ = ခဲလေ့။ အမိဘိ =
 စကား၏ (အရာနှင့်)။ အာယွှံ = စပ်နှယ်ခြင်း။ အမိဘိ =
 မိန်းမတို့၏ ဖြစ်သောစကား၍။ ပဘို့တံ = တည်၏။ ။၇၁=တူ။
 အမိကုမာရိ=သတို့သမီးတို့၏ ဖြစ်သောစကား။ အနှံ့သူတသု=
 အဆုံးအမိတ်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော့။ အပ္ပါဒာနသု = မပြု၍နှုန်းသော့။
 ယ+ပသု = ယ-အမည်+ပ-အမည်ရှိသော ဒီယသရှု၏။ (၀'၁)
 ကို။ “ယပသု+နှံသု+ပ္ပါဒာနသု” (၃၊ ၂၄) တိ =
 “ယပသု+နှံသု+ပ္ပါဒာနသု” ဟူခသာသုတ်ဖြင့်။ ပသု =
 ပ-အမည်ရှိသော ဤ-သရကို။ ရသော = ဣ-ရသုပြု။

[ပါကိန္ဒိ၊ ၂၊ ၁၊ ၆ သုတေသန သမိဒ္ဒါ+သမ္မတိ နှစ်မျိုးပါရီသည်။
 ဤ၏ သမ္မတိ တပုံတည်းဖြင့်ပင် ပါကိန္ဒိအဆိုကို ငုံမိအောင် “သမ္မတိ
 ဒို့ခာ အတ္ထဘာဝ သမ္မတိ သမိဒ္ဒါ စ”ဟု မောဂလွှာန် စာကိုယွှာ ဖွင့်ပြ
 သည်။ သမ္မတိ=သမ္မတိသည်။ အတ္ထဘာဝ သမ္မတိ စ=ခန္ဓာကိုယ်နှင့်
 ပြည့်စုံခြင်းလည်းကောင်း၊ သမိဒ္ဒါ စ=စပါး-စသည်နှင့် ပြည့်စုံခြင်း
 လည်းကောင်း၊ ဣတိ=ဤသို့။ ဒို့ခာ=နှစ်မျိုးအပြားရှုံး၏။ ၂၅၂သို့
 မောဂလွှာန်စာကိုယွှာ ဖွင့်ပြပြီးဖြစ်သောကြောင့် ဤ ပယာဂသီဒ္ဓ-၌
 အထူး မပြတော့ချေ။]

သဟ = သမ္မန္ဒာ = ပြည့်စုံသော့။ မြှုဟ္မာ = မြှုဟ္မာ၏ကိုယ
 နှင့် တူသော ကိုယ်သည်။ သမြှုဟ္မာ = သမြှုဟ္မာမည်၏။ ဂုဏ်
 နသယန = ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းဖြင့်။ (၀'၁) နည်းအတိုင်း။
 ဧည့် စ = ဤ သမြှုဟ္မာ-ပုဂ္ဂို၏ လည်းကောင်း။ ဥပရါ စ = အထက်
 သူတိက္ခာ-စသည်၏ လည်းကောင်း။ သမာသာပယာ = သမာသာ
 အမိအရှင် စသည်တို့သည်။ ဟောနှီး = ကုန်၏။ ဧည့် = ဤ

သမြို့-ပုဂ္ဂို။ “အကာလေ သကဇွဲ” (၃၊ ၀၁) တိ = “အကာလေ သကဇွဲ” ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ သဟသ = သဟ·သဒ္ဒိကို။ သာအေသော = သ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။ သျာဒိန့် = သီ-အစရှိသော နာမ်ရိဘတ်ကို။ ကတေ = သက် အပ်ပြီးသော်။ “ပုံဗွဲသာ + မာဒိတော” (၂၊ ၁၂၀) တိ = “ပုံဗွဲသာ+မာဒိတော” ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ သျာဒိန် = သျာဒိ ရိဘတ်တိ၏။ လောပေ = ကျေခြင်းသည်။ သမ္မဇွဲ = ရောက် လုလတ်သော်။ “နာ+တော+မ ပွဲမိယာ” (၂၊ ၁၂၁) တိ = “နာ+တော+မ ပွဲမိယာ” ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ ပွဲမိယာ = ပွဲမိရိဘတ်၏။ အံ ပို့သော် စ = အံ-အပြုကို တားမြှို့ ခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ အကာရန် အသံချေသမာသတော = အကာရန် အသံချေသမာသိပ်မှု။ ပရာသံ = နောက်ဖြစ်ကုန် သော်။ သမ္မရိဘတ်တိန် = (ပွဲမိမှ တပါး) ခပ်သိမ်းသော ရိဘတ် တိ၏။ အံ အာအေသော် စ = အံ-အပြုသည် လည်းကောင်း။ ဟောတိ = ၏။ ငံ = ဤသမြို့-ပုဂ္ဂိုအတူ။ ဥပရှိပါ = အထက် သုတိက္ခ-စသော ပုဂ္ဂိုတိန်လည်း။ ဝေဖိတ္ထံ = သီအပ်၏။

[သမြို့ တိဋ္ဌတိ၊ ဘော သမြို့၊ သမြို့ ပသာ၊
သမြို့၊ သမြို့ဟုန် ကတံ၊ သမြို့၊ သမြို့ဟောန် ဝရတိ၊
သမြို့ အော်၊ သမြို့သာ အပော်၊ သမြို့အာယွှံး၊
သမြို့၊ သမြို့ဟျော်ပတ္တိဝံ-ဟု ရေး အစွဲ့ပုံ့ပ်ကူးသို့
ရိုက်းစဉ်ပါလေ။ ပွဲမိရိဘတ်နှင့် အံ-မပြုရာ တတိယာ+
သလွှာမြို့ ရိက် အံပြု။]

ဘိက္ခာနံ = ထမင်းတိ၏။ သမိန္ဒာ = ပြည့်စုံခြင်းသည်။
သုတိက္ခာ = သုတိက္ခာ မည်၏။ ဇွဲ = ဤသုတိက္ခာ-ပုဂ္ဂို။ ပသာ =
သ-အမည်ရှိသော အာ-သရေကို။ ရသော = အာ-ရသာပြု။
သူတိက္ခာ = ထမင်းတိ၏။ ပြည့်စုံခြင်းသည်။ တိဋ္ဌတိ = တည်၏။

ဘော သူတိက္ခ = အို-ထမင်းတို့၏ ပြည့်စုံခြင်း။ သူတိက္ခ = တို့။
ပသာ = လေ့။ နာ+သို့သူ = နာ-ဝိဘတ်+သို့-ဝိဘတ်တို့။
“ဝါ တတိယာ သတ္တမိန်” (၂၁၁၂) တိ = ဟူသောသူတ်
ဖြင့်။ ဝိကပွဲန = အချို့အားဖြင့်။ အံ = အံ-ပြု။ သူတိက္ခ =
သည်။ ဝါ = တန်ည်း။ သူတိကွေန = သည်။ ကတ် = ပြုအပ်ပြီ။
သူတိက္ခ = ဖြင့်။ ဝါ = တန်ည်း။ သူတိကွေန = ဖြင့်။ စရတိ =
၏။ သူတိက္ခ = အား။ ဒေဟိ = လေ့။ ပဋိမိယံ = ပဋိ
ဝိဘတ်။ အ + မဗ္ဗာဝါ = အံ-အပြု မရှိ မြှင့်ခြင်းကြောင့်။
သူတိကွာ = မှု။ အပေါ်စွဲ = စသွားလေ့။ သူတိက္ခ = ၏။
(အရာနှင့်)။ အာယ္ဌား = စပ်နှုန်းခြင်း။ သူတိက္ခ = ၍။ (၀၅)
တန်ည်း။ သူတိကွေ = ၍။ ပတိဋီတ် = တည်၏။

သမီပဇ္ဈာ = သမီပအနက်၍ (ပုံစံကား)။ ကုန်သာ =
အိုး၏။ သမီပံဃ = အနီးတည်း။ ဥပကုန်း = အိုး၏ အနီး။
ငံး = ဤအတူ။ ဥပနဂရံ = မြှင့်အနီး။ ဘော ဥပကုန်း =
အိုး-အိုး၏ အနီး။ ဇူစာဒီ = ဤသို့ စသည်တည်း။

သာကလျော် = အလုံးစုံ၏ အဖြစ် ဟူသော အနက်၍
(ပုံစံကား)။ တိက္ခမို့ = မြှက်ကိုလည်း။ အသေသေတွာ =
မကြွင်းကျွန်စွဲမှု။ ဇူတိ = ထို့ကြောင့်။ သတိကံ = သတိက
မည်၏။ သတိကံ = မြှက်ကိုပါ မချွန်။ တိက္ခမို့ = မြှက်ကိုလည်း။
အသေသေတွာ = မချွန်မှု။ အနွောဟရဏီယံး = စားမျို့ဖွယ်
မှန်သမျက်။ အနွောဟရတိ = စားမျို့၏။ ဇူတိ အနွော် =
ဤကား အနက်။ သေသံ = အကြွင်းသည်။ သမြို့ဟူသမံး =
သမြို့-သွေ့နှင့် တူ၏။ အဂိုမို့ = မီးကျမ်းကိုလည်း။ အသေ-
သေတွာ = မချွန်မှု။ ဇူတိ = ထို့ကြောင့်။ သာရှိ = သာရှိ
မည်၏။ သာရှိ = မီးကျမ်းကိုပါ မချွန်။ အဂိုဂါန္တိမို့ = မီးကျမ်းကို
လည်း။ အသေသေတွာ = မချွန်မှု။ အမိတော် = သင်ယူ၏။

ဇူတိ အထွေး = ပြုကား အနက်။ ဝါရဂ္ဂဟကံ = (ဂိုဏ်းစဉ်) အလှည့် အကြိမ်ကို ဆိုခြင်းသည်။ အမိဇ္ဇိသမံ = အမိဇ္ဇိသဒ္ဓါန် ဟူ၏ [သာရှိ တိဋ္ဌတိ၊ ဘော သာရှိ၊ သာရှိ ပသု-ဂိုဏ်းစဉ်လေ ဟူလို့။]

[အဘာဝသည် ပြုမဟုတ်သောကြောင့် အပြား ဖြော်သော် လည်း ထိအဘာဝသည် သမ္မန္ဒိန္ဒုံး ဆက်စပ်နေသောကြောင့် ထိ သမ္မန္ဒိန္ဒုံး၏ အပြားအတိုင်း အဘာဝ၏၊ အပြားကို ကြံးဆအပ်၏ (ပုံးကား)။]

အဘာဝေါ = အဘာဝသည်။ သမ္မန္ဒိဘော့ = သမ္မန္ဒိ၏။ ပြားခြင်း အား ဖြင့်။ ဗဟိုပြော = များသော အပြား ရှိ၏။ တဗြာ = ထိအဘာဝ အများ တို့တွင်။—

ဇူးသာဝေ = ပြည့်စုံမှု၏ မရှိခြင်း၏ (ပုံးကား)။ သီး-ကာနံ =: သီးသရာတို့၏။ ဂိုဏ်းသော = ကင်းသော။ ဇူး-ဂုဏ်းတူတိ = ပြည့်စုံခြင်းတည်း။ ဇူတိ = ထို့ကြောင့်။ ခုသီးကံကံ = ခုသီးသရာတို့၏။ မပြည့်စုံခြင်း။

အဖွဲ့သာဝေ = အနက်ပြု မရှိခြင်း၏ (ပုံးကား)။ မကိုကာနံ = ယင်ကောင်တို့၏။ အဘာဝေါ = မရှိခြင်းတည်း။ နိမ္မကိုကံကံ = ယင်ကောင်တို့၏။ မရှိခြင်း။ နိုးရထ် = ပူပန်မှုတို့၏။ မရှိခြင်း။ နိမ္မသကံကံ = မှုက်ခြင်တို့၏။ မရှိခြင်း။

အတိက္ခာမာဘာဝေ = ကျော်လွန်သွားခြင်းကြောင့် မရှိခြင်းမျိုး၏ (ပုံးကား)။ [ပံ့သာဘာဝ = ချုပ်ပျက်သွားသဖြင့် မရှိခြင်း-ဟု ဆိုလိုသည်။] အတိဂတာနံ = ကျော်လွန် ပျက်စီးပြီးကုန်သော။ တိကောနံ = မြေက်တို့တည်း။ နိဇ္ဇိကံကံ = မြေက်တို့၏။ မရှိခြင်း။

[အတ္ထာဘာဝ-ဟူသည် ဝတ္ထာပြုမြတ်၏။ အား့။ အရပ်တို့၏ လုံးဝ မရှိခြင်းတည်း။ နိမ္မကိုကံကံ။ ။အတိက္ခာမာဘာဝ-ဟူသည် မူလက ရှိပြီး ဝတ္ထာတို့၏။ ပျက်စီးသွားသဖြင့် လောလောဆယ် မရှိခြင်းတည်း။ နိတို့ကံကံ။ ပြုကား နှစ်မျိုး အထူးတည်း။]

ဥပတောဂသမွန့် ဝတ္ထမာနကာလသု = သုံးဆောင်ခြင်းနှင့် စဉ်သော ဖြစ်နေဆဲ ကာလ၏။ အဘာဝ = မရှိခြင်း၌ (ပုံစံကား)။ အတိဂတ် = သုံးဆောင်ရာ ကာလကို ကျော်လွန်သော။ လဟု ပါဂုရုထံ = ပေါ့သော ခြိုထည်သည်။ အတိလဟု-ပါဂုရုကံ = အတိလဟုပါဂုရုကံမည်၏။ အယံ = ဤအခါကား။ လဟုပါဂုရုကာသု = ပေါ့သော ခြိုထည်ကို။ န ဥပတောဂကာလော = သုံးဆောင်ရာကာလ ပူးတု။ ဗုတ္တ အထွော = ဤကား အနက်တည်း။

ယထာတွော = ယထာ-သဒ္ဓိ၏၊ အနက်သည်။ အနေက-ရီဇော = (ယောဂူတာ+ရိစ္စာ+အတွောနတိဝါး-စသောအား ဖြင့်) များသောအပြား ရှိ၏။ တဗြာ = ထို ယထာ-သဒ္ဓိ၏၊ အနက်တို့တွင်။ ယောဂူတာယံ = သင့်လျော်သည်၏၊ အဖြစ် ဟူသော အနက်၌ (ပုံစံကား)။ ယောဂုံ = သင့်လျော်သော။ ရူပံ့ = သဘောတည်း။ အနရူပံ့ = သင့်လျော်သော သဘော။ (၀၁) သဘောအားလျော်စွာ။

ရိစ္စာယံ = ရိစ္စာအနက်၌ (ပုံစံကား)။ အတွောနသံ အအွေးမာသံ အနဲ့ = လန္တာတိုင်း လန္တာတိုင်း၌။ အနွှေးမာသံ = လန္တာတိုင်း လန္တာတိုင်း။ (၀၁) လန္တာတိုင်း။ ငံး = ဤအတူ။ ပစ္စာ့ [အတွောန အတွောန ပတ်] = ၈၈ ၈၈၉။ (၀၁) ကိုယ်စိ ကိုယ်။

အတွောနတိဝါးသံ = ပုံးအနက်ကို မကျော်လွန်မှု၍ ဖြစ်ခြင်း၌။ (၀၁) အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်ခြင်း၌ (ပုံစံကား)။ သတ္တာ့ = အစွမ်းသတ္တာ့ကို။ အနတို့ကဲ့ = မကျော်လွန်မှု၍။ ယထာသတ္တာ့ = စွမ်းအားကို မကျော်လွန်မှု၍။ (၀၁) စွမ်းအားအတိုင်း။ ငံး= ဤအတူ။ ယထာတ္တာ့ = အစဉ်ကို မကျော်လွန်မှု၍။ (၀၁) အစဉ်အတိုင်း။ ယထာမလံ = အားအစွမ်းကို မကျော်လွန်မှု၍။ (၀၁) အားအစွမ်းအတိုင်း။ မဟုလာမိကာရာ = “မဟုလံ” သုတေ (၁၁၅၀) လိုက်ခြင်းကြောင့်။ ယာ ယာ = အကြောင်း အကြောင်း

သော။ ပရိသာ = ပရိသတ်သည်။ ယထာပရိသံ = ယထာပရိသ ခည်၏။ ယထာပရိသံ = ပရိသတ်တိုင်း ပရိသတ်တိုင်း။ ၀၁ = တန်ည်းကား။ ယထာပရိသာ = တိုင်း။

သဒီသဖွေ = တူသော အနက်၌ (ပုံစံကား)။ ကိုဒီယာ = ကဏ္ဍဝါစ္စကဓနယာ = မည်းနက်သော ကင်းမနှင့်။ သဒီသာ = တူသော သတ္တဝါသည်။ သကိုဒီ = သကိုဒီမည်၏။ သဟသာ = သဟ-သဒ္ဒါကို။ သာဇာသော = (၃၊ ၈၁) သုတ္တြင် သ-ပြီ။

[**ဤ**တွင် သကိုဒီ-ပုံစံ၌ ကိုဒီတိ ကြော်သာ + ဘံဝာနံ-ဟု ဖွင့်သော ပုံစံကားနိုင်ကာအလို့- “သကိုဒီ=မျှောက်နှင့်တူသော သတ္တဝါ”ဟု အနက်ပေး။ ကုက္ကုပုသာ-ဟု ဖွင့်သော မုဒ္ဒာဓာဓိကာအလို့ “သကိုဒီ- ခွေးနှင့် တူသော သတ္တဝါ”ဟု အနက်ပေး။ သိဂ္လာလ-ဘေး-ဟု ဖွင့်သော ကာသိကာာဗမည့်၏အလို့ “သကိုဒီ=ပြီးခွေးနှင့် တူသော သတ္တဝါ”ဟု အနက်ပေးလေ။]

အာနပုံးယံး = အနပုံးမွေ့ = အစဉ် အတိုင်း ဖြစ်ခြင်း ဟူသော အနက်၌ (ပုံစံကား)။ ဇွဲ့နှုံးမေန = **ကြီးသူတို့၏** အစဉ်အားဖြင့်။ အနဖွဲ့ဗွဲ့ = အားဖြင့်။ (၀၁) **ကြီးစဉ်ယုလိုက်**။

ပစ္စာအဖွေ = နောက်အစိုး = နောက်ပိုင်း ဟူသော အနက်၌ (ပုံစံကား)။ ရထသာ = ရထား၏။ ပစ္စာ = နောက်အစိုး = နောက်ပိုင်းတည်း။ အနရထံ = ရထား၏ နောက်ပိုင်း။

ယဂ်ပဒေဖွေ = အစုံသဖွယ်ဖြစ်သော “ပုံးအနက်၌ (ပုံစံကား)။ စကြောန = စက်လက်နက်နှင့်။ သဟ ကေကာလံ = တပြု့နက်သော ကာလုံး။ (၀၁) တပါတည်း။ သစ္တား = စက်လက်နက်နှင့် တပါတည်း။ စကြောန = စက်လက်နက်နှင့်။ ကေကွကေ = တပြု့နက်သော ခဏ္ဍား။ (ဂုံး=ချွှန်းတောင်းကို။) နိမေဟီ = ဓာရယာ = ယူဆောင်ပါလော့။ [နိမေဟီ-ပုံးကို မူခွဲမော့ဓားနှင့် ဂုံး ဓာရယာ-ဟု ဖွင့်သည်။] ဗုတ္တိ အဖွေား = ဗြိုကား အနက်တည်း။

(၃) ယထာ န တူလျှေး

တူလျှေး = အတူဟူသော အနက်၌။ ဝတ္ထမာနော် = ဖြစ်သော။ ယထာ = ယထာ-သွေ့သည်။ သျာဝိနာ = သျာချုံနှဲ (နာမ်) ပုံစံနှင့်။ သဟ = တက္ခာ၊ ကေတွော = တရာတည်းသော အနက်ရှိသည်။ (၀၁) သမာသ် စပ်သည်။ နှဲ ဟောတိ = မဖြစ်။

တူလျှေး = ၌။ ဝတ္ထမာနော် = သော။ ယထာသွေ့၍ = သည်။ သျာချုံနှဲနှင့် = နှင့်။ သဟ = တက္ခာ။ ကေတွော = သည်။ နှဲ ဟောတိ = မဖြစ်။ ။ အော်တွော = အော်တ်သည်။ ဟောတိ ယထာ = ဖြစ်သက္္ကာသို့။ တထာ = ထို့အတူ။ ယည်-အတွော = ယည်အတ်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ တွော = ၅၌ ပြုက်၌။ ဥပမာနဘူတော် = ဥပမာနအနက်၌ ဖြစ်သော။ ယထာသွေ့၍ = ယထာ-သွေ့သည်။ “တထာ ယည်အတွော” တိ ဥပမေယံ့ = “တထာ ယည်အတွော” ဟူသော ဥပမေယံ့အနက်ကို။ အပေါက္ခတိ = ငါ၏။ တသွာ် = ထို့ကြောင့်။ “သာပေါက်” = (အခြားပုံစံကို) ငါခြင်းရှိသော ပုံသည်။ အသမတ္ထား = (ရိဂုဟဝါကျေအနက်ကို ဟောခြင်းငှာ) မစွမ်းနိုင်သည်။ ဘဝတိ = ဖြစ်၏။” ဇူတိ ညယာ = ၅၌သို့ ပရိဘာသာ လာသောကြောင့်။ အသမာသော = သမာသ် မဖြစ်ရန်။ (၀၁) သမာသ် မဖြစ်နိုင်ရကား။ “န တူလျှေး” တိ = “န တူလျှေး”ဟူ၍။ ပဋိသေ-ရော = တားမြှုပ်ခြင်းသည်။ ကိုမတ္ထား = အဘယ် အကျိုးငှာ။ ဟောတိ = ဖြစ်သနည်း။ ဇူတိ = ၅၌သို့။ စေ ပုံစံယျာ = အကယ်၍ မေးပြားအုံ။

ယသွာ် = အကြိုင်ကြောင့်။ “ယထာ အော်တွော” တိ သမုပ္ပဒါယမော် = “ယထာ အော်တွော” ဟူသော အပေါင်းစကား ဝါကျေသည်သာ။ ဥပမာန်း = နှိုင်းယဉ်ကြောင်း (ဥပမာန) သည်။ ဘဝတိ = ဖြစ်၏။ ရသုံး = အသီးအခြား ဖြစ်

သော။ ယထာသဒ္ဒိ = သည်။ ဥပမာန် = ဥပမာနသည်။
န ဘဝတိ = မဖြစ်။ ကသွာ = ထို့ကြောင့်။ သမုပါယသေး၀ =
အပေါင်းဖြစ်သော စကားရပ်၏သာလျှင် ဥပမေယျသာပေါ်-
ဗျာန = ဥပမေယျဖြစ်သော စကားကို ဦးသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်။
အသာမဏ္ဍာယတာ = သမာသိပ်ခြင်းငှာ မရွမ်းနိုင်သည်၏
အဖြစ်သည်။ ဘဝတိ = ဖြစ်၏။ ဂါး = အသီးအခြားဖြစ်သော။
ယထာသဒ္ဒသု = ၏။ အသာမဏ္ဍာယတာ = သည်။ န ဘဝတိ =
မဖြစ်။ [သီးခြား ယထာ-သဒ္ဒိကား သမာသု ဖြစ်နိုင်-
ဟူလို့။] ကသွာ = ထို့ကြောင့်။ သာဒို့သု = တူသည်၏
အဖြစ် (အတူ) ဟူသော အနက်၏။ ပဇ္ဈသမာသသု = ရောက
သော သမာသ်ကို။ ပို့သေးစွဲ = တားမြစ်ခြင်းငှာ။ ဗုံး =
ဤသုတိကို တည်ဆိုခြင်းသည်။ ဟောတိ = ၏။ ဃာလျှော့ဗျာတိ =
တူလျှော့ဗျာ-ဟူ၏။ ဝုဇ္ဇား = ဆိုအပ် ဆိုလိုပါလျက်။ တူလျုံး =
တူသောဝုဇ္ဇာကို။ ဂနာ = ကြဉ်၏။ တူလျှော့တာ = တူသည်၏
အဖြစ်+တည်ခြင်းသည်။ နှစ်း = မရှိ။ ဗုံးတိ = ထို့ကြောင့်။
တူလျှော့ဗျာတိ = တူလျှော့ဗျာ-ဟူ၏။ အဝတ္ထာ = မဆိုမှု၏။ တူလျုံး-
တိ = တူလျုံးဗျာ၏။ ရုံး = သုတ်စီး၏ ဆိုအပ်၏။

ယဋ္ဌ = အကြင် နှင့်ယျဉ်ခြင်း အနက်သဘာ၍။
ယထာကထို့ = အမှတ်မရှိ တစ်ဦးတရာ့သော အခြင်းအရာ
အားဖြင့်။ သန္တ္တံ့ = ဖြစ်သော။ သားဒီသံ = တူသည့်၏
အဖြစ်ကို။ ဥယတေ = သိအပ်၏။ သာ = ထိုအနက်
သဘော (တူညီခြင်း) သည်။ ဥပမာ နာမ = ဥပမာ
မည်၏။ တသော = ထိုဥပမာ၏။ ပပန္တာ = အကျယ်
သည်။ ဗဟိုဓာ = များသောအပြေး ရှိသည်။ သဝေ =
ဖြစ်၏။

(၄) ယ၁၀၁+၀၈၁ရကော်။

အဝမာရကော် = ပိုင်းခြားခြင်း အနက်၍။ ဝတ္ထုမာနော် =
ရော်။ ယ၁၀ = ယ၁၀-သွေ့သည်။ သျာဖိနာ = သျာချုံနှိန်
(နာမ်) ပုံနှံနှင့် တက္ကာ။ ကောဇွာ် = တရာတည်းသောအနက်
ရှိသည်။ (၀၁) သမာသိစပ်သည်။ ဘဝတိ = ဖြစ်၏။

အဝမာရကော် = ၍။ ဝတ္ထုမာနော် = သော်။ ယ၁၀-
သွေ့။ သျာချုံနှိန် = နှင့်။ သဟ = တက္ကာ။ ကော-
ဇွာ် = သည်။ ဘဝတိ = ၏။ ။အဝမာရက် = အဝမာရဏ-
ဗူသည်။ ဇွဲကတာပရီဇွဲဒေါ် = ဤမျှ အတိုင်းအရှည် ရှိသည်
၏။ အဖြစ်ကို ပိုင်းခြားခြင်းတည်း။ ။ယ၁၀နှာနှီး = အကြောင်မျှ
အတိုင်းအရှည် ရှိကုန်သော်။ အမလ္လာနှီး = ဘဘောနာနှီး = ခွက်
တို့တည်း။ ယ၁၀မှတ် = ခွက်တို့။ (၀၁) ခွက်ရှိသလောက်။
ဇူမိနာ = ဤသုတေသန။ သမာသော် = သမာသိစပ်ခြင်းကို။ ကတော် =
ပြုအပ်ပြီးသော်။ သသံး = အကြောင်းသည်။ ပုံမှန် = ရေးနှင့်
တူ၏။ ဇီဝသု = အသက်၏။ ယလ္လကော် = အကြောင်မျှ အတိုင်း
အရှည်ရှိသော်။ ပရီဇွဲဒေါ် = အပိုင်းအခြားတည်း။ ယ၁၀ဇီဝ =
အသက်ရှည်သမျှ ကာလပတ်လုံး။ ယ၁၀တာယုက် = အသက်
ရှည်သမျှ ကာလပတ်လုံး။ (ဇွဲ = ဤယ၁၀တာယုက်-၍။)
“သကဇွဲ” (၄၊ ၁၂၂)တိ = “သကဇွဲ” ဟူသောသုတေ
အပြုံး။ ကပစ္စယော် = သကတ်အနက်၍ က-ပစ္စည်းသက်။ ။
ယလ္လကော် = အကြောင်မျှလောက်ဖြင့်။ အဇွဲ့ဗျာ့၏။
ယ၁၀ဇှုံး = အလို့ရှိသလောက်။

(၅) ပယျ+ပါ+ဗဟို+တိရော+ပုရော+ပစ္စာ ၅၁ ၁၉၆များ။

ပ+ယျ+ပါ+ဗဟို+တိရော+ပုရော+ပစ္စာ = ပရီ+အပ+
အာ+ဗဟို+တိရော + ပုရော + ပစ္စာသွေ့ (၇-မျိုး) တို့သည်။
ပဋ္ဌား = ပဋ္ဌာ ဂါဏ်အဆုံးရှိသော်။ သျာဖိနာ = နှင့်တက္ကာ။
၀၁ = ဂုဏ်။ ကောဇွာ် = ကုန်သည်။ ဟောနှိုး = ကုန်၏။

ပရိအာဘယာ = ပရိ- အစရှိသော သွေး (ဂု-မျိုး)
 တို့သည်။ ပဋိများနှင့် = နှင့်။ သဟ = တက္ကာ။ ၀၁ = ၈ကု။
 ကော် = ကုန်သည်။ ဟောနှီး = ကုန်၏။ ပဗ္ဗတာ=တောင်မှု။
 ပရိ = ထက်ဝန်းကျင် (ပတ်ဗုံလည်)၏။ ပရိပဗ္ဗတံ့ = တောင်မှု
 ထက်ဝန်းကျင်၏။ (၀၁) တောင်ပတ်ပတ်သည်း (အခေါ်
 ဝသိ=မိုးရွာဖြီ။) ဝါသု=ဝါ-သွေး၏။ ဝါကျိုးကပ္ပါယွဲ့ =
 (သမာသ မစပ်) ဝါကျုအတိုင်း အထူး ဒီရင်နှင့်ခြင်း အကျိုး
 ရှိသည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ ပရိ ပဗ္ဗတာ-လူစွာဘယာပိ = ပရိ
 ပဗ္ဗတာ-ဦးသို့ အစရှိသော ဝါကျုအရေးအ ပားတို့သည်လည်း။
 ဟောနှီး = ဖြစ်ကုန်၏။ ။ပဗ္ဗတာ=တောင်မှု။ (၀၁) တောင်ကို။
 အပ = ဖွားရှောင်ကွင်း၏။ အပ ပဗ္ဗတံ့ = တောင်ကို ရှောင်
 ကွင်း၏။ (အခေါ် ဝသိ = မိုးရွာဖြီ။) ပါ့ဌလိပ္ပါယွဲ့ = ပါ့ဌလိ
 ပုတ်ပြည်မှု။ အာ = အပိုင်းအခြား ပြု၏။ အာ ပါ့ဌလိပုတ္တံ့ =
 ပါ့ဌလိပုတ်ပြည် တိုင်အောင်။ (အခေါ် ဝသိ = မိုးရွာဖြီ။)
 ဂါမာ = ရွာမှု။ ဗဟို = ပြင်ပ၏။ ဗဟိုဂါမာ = ရွာပြင်ဘက်၏။
 ပဗ္ဗတာ = တောင်မှု။ တို့ရော = တဘက်၏။ တို့ရောပဗ္ဗတံ့ =
 တောင်ကု တဘက်၏။ ဘွဲ့ = ဆွမ်းစားချိန်မှု။ ပုရော=ရွှေ့၏။
 ပုရောဘွဲ့ = ၏။ (၀၁) ဆွမ်းမစားမီ။ ဘွဲ့ = မှု။ ပစ္စာ =
 နောက်ကာလ၏။ ပစ္စာဘွဲ့ = ၏။ (၀၁) ဆွမ်းစားမြီးနောက်။
 သဗ္ဗံ့ = အလုံးစုံသည်။ ဥပက္ကာသမံ=ဥပက္ကာ-သွေးနှင့် တူ၏။
 လူမိနာ = ဤသုတေသန၏။ သမာသော = သမာသစဉ်ရခြင်းသည်
 သာ။ ရိသေသာ = ထူး၏။ ဥပရိ သူဖွေ့ကို = အထက်သုတေသန
 လည်း။ ငံး = ဤအတူတည်း။

ဝါတီ = ဝါ-ဟူသော သွေးကို။ အမိကာရော=အထက်
 သုတေ (နောက်သုတေ) တို့၏ ရှုတ်သို့အပ်၏။ (တနည်း) ဝါတီ =
 ဝါ-သွေးသည်။ အမိကာရော = နောက်သုတေတို့၏ လိုက်၏။

(၆) သမီပါ + ယာမေသူ+နှုံ။

သမီပါ+ယာမေသူ = အနီးဟူသော အနက်+အလျား
(အရှည်)ဟူသော အနက်တို့။ ဝတ္ထုမာနော = သော။ အနဲ့
အနဲ့ - သွေ့သည်။ သျာဖိနာ = နှင့်တက္ကာ။ ဝါ = 8ကပ်။
ကေဖွော = သည်။ ဟောတိ = ၏။

“အသံ့” မြစ်ဖိနာ = “အသံ့” (၃၊ ၂) စသော
သုတ်ဖြင့်။ နှစ်သမာသသူ = အပြဿမာသိ တွဲစပ်ခြင်း၏။
8ကပ္ပါး = (ရုံခါ အချို့သမာသိ တွဲစပ်ရခြင်း) 8ကပ် အကျိုး
နှာ။ ဘုမ်းပဂ္ဂဟဏ် = သမီပါ-သွေ့တိ ယူခြင်း+ဆိုခြင်းသည်။
ဟောတိ = ၏။ သာမိပျော် = အနီး၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်တို့
လည်းကောင်း။ အာယာမေ စ = ကောင်း။ ဝတ္ထုမာနော =
သော။ အနဲသွေ့ = သည်။ သျာချုပ်နှုန်း = နှင့်။ သဟ =
တံရွှေ။ ဝါ = 8ကပ်။ ကေဖွော = သည်။ ဟောတိ = ၏။

ဖွော = ပြုသုတ်။ သမီပဂ္ဂဟဏ်သူ = သမီပါ-သွေ့၏။
ဘုံးဝပ္ပါဝာနတ္ထာ = ဟောအနက် ပြုမာန်းသည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။
သာမိပျော် = အနီး၏။ အဖြစ်တို့သာလျှင်။ ဂမျတေ = သိအပ်၏။
ဗုတိ = ထို့ကြောင့်။ သာမိပျော်တိ = ဟူ၍။ ဂုံး = ဂုံးနှုန်း
ဖွံ့ဖြိုးအပ်၏။

ဝန်သူ = တော်၏။ အနဲ့ = သမီပါး = အနီးတည်း။
အနဲဝန် = တော်၏။ အနီးအရပ်သို့။ (ဂတော် = သွား၏။)
[ပြုကား ဝံ့ခွန်ကောမှုဒီအလို့။ သာမိပျော်-ဟု ဖွင့်သော
ပုံးကာ အလို့အားဖြင့် “အသနဲ = ပိုးပြိုးသည်။ အနဲဝန် =
တော်၏။ အနီးဖြင့်။ ဂတာ = သွား၏” ဟု အနက်ပေး။]
ဂို့ပါ = ဂို့မြှေ့၏။ အနဲ့ = အာယာမော် = အလျားတည်း။
အနဲဂို့ = ဂို့မြှေ့၏။ အလျားး။ (ဝါ) ဂို့မြှေ့တလျောက်။
ဝါ = အချို့။ ဝါကျူမြှေ့ပုံ့ပြယ်ကား။ ဗာရာဏာသီး = ဗာရာဏာသီးနှုန်း
သည်။ ဂို့ပါ = ဂို့မြှေ့၏။ အနဲ့ = အလျားနှင့် ယူ၍၏။
[အနဲ့တို့ ‘အာယာမော် ယုတ္ထာ’ ဟု ကာတန်းကာ ဖွင့်သည်။]

(၇) တိဋ္ဌဗို+ဒီနီ။

တိဋ္ဌဗို=တိဋ္ဌရှ-အစူးသော သွေ့ပြုတိုကို။ အသံ့-
သမာသော = အသံ့သမာသ (အချယ်ဘောသမာသ) ၏။
နိပါတိယန္တီ = တင်၍မနေ ကျေးစအပ်ကုန်၏၊ (၀၁) ပြီးစေ
အပ်ကုန်၏။

တိဋ္ဌဗို= တိဋ္ဌရှ-အစူးကုန်သော။ အညွှန် =
အညွှန်သမာသိဖြင့်။ (၀၁) တပါးသော အနက်ရှသော ထိုထို
သုတ်ဖြင့်။ သို့။ သို့။ သမာသ တွဲစပ်ပြီးသည့် ပုဂ္ဂအပေါင်းတို့ကို
လည်းကောင်း။ အသို့။ သမာသ ပတွဲစပ်ရသေးသည့် ပုဂ္ဂ
အပေါင်းတိုကို လည်းကောင်း။ [ပါ-သွေ့ပြု အသို့။ ကုန်။]
ဆည်းသည်။ ပျိုကာ၌ “တေန တေန သူဇွှန် ကတသမာသာ
အကတသမာသာ စ တိဋ္ဌရှအာဒယော သမှုဒါယာ”ဟု ဖွံ့ဖြိုး
သည်။] အသို့။ အသံ့သမာသော = ဤ အသံ့သမာသ၏။
(၀၁) အချယ်ဘောသမာသ၏။ နိပါတိယန္တီ = ကုန်၏။
ယသို့။ ကာလေ = အကြိုအခါ်။ ဝါဝေါ = နားတို့သည်။
တိဋ္ဌနှီး = တည်ကုန်၏။ ဗုတ္တ အဇွှန် = ဤ အနက်။ တိဋ္ဌနှီး-
သွေ့+ရောသခွေဟို = တိဋ္ဌနှီးသွေ့+ရောသွေ့တို့မှ (နောက်၏)။
ပုံမာယောနှီး = ပုံမာယော-ပါဘတ်ကို။ ကတေ = ပြုအပ်
သက်အပ်ပြီးသော်။ “ဝါ + နေကညွှန်” (၃၊ ၁၇) တို့ =
“ဝါ + နေကညွှန်” ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ သမာသော =
အညွှန်သမာသ စ်။ ဗုမိနာ နိပါတနာ = ဤ “တိဋ္ဌဗို +
ဒီနီ” ဟူသော နိပါတနာသုတ်ဖြင့်။ လောပေ စ = (တိဋ္ဌနှီး
ပုဂ္ဂ၏။ နှီး-ကို) ချေခြိုင်းကို လည်းကောင်း၊ နပုံသကလွှာ စ =
(တံ နပုံသကံ-သုတ်ဖြင့်) နပုံလိုင်ဟု နယ်မပြုခြိုင်းကို လည်း
ကောင်း။ ကတေ = ပြုအပ်ပြီးသော်။ သို့ဟု = သိ-ပါဘတ်နောင်း
ရှုံး။ ရောသာ = ရော-သွေ့ပြု၏။ အစိတ် ပြု-သနကို။ “ရောသာ”
(၃၊ ၂၅) တို့ = “ရောသာ” ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ ဥကာရေး =

ဤ-အကွဲရာ ပြုပြီးလတ်သော် “ပုံဗျာ+မာဒိတော” (၂၁၂၀) တိ = “ပုံဗျာ + မာဒိတော” ဟူသော သုတေဖြင့်။ ဂဘစ္စာပေါ် = သိ-ဒိဘတ်ကို ချေ။ တိဋ္ဌရ = တိဋ္ဌရ-ပြီး၏။ တိဋ္ဌရ = နားတို့ ရပ်နားရာကာလ။ ငံ = ဤအတူ။ ယသို့ ကာလေ = ၍။ ဂါဝါ = တို့သည်။ ဝဟန္တာ = ဝန်ကို ရှုရ ဆောင်+ထမ်းဆောင်ကုန်၏။ ဇူတိ = ထို့ကြောင့်။ ဝဟရာ = ဝဟရာမည်၏။ ဝဟရာ = နားတို့ ဝန်ထမ်းဆောင်ရာကာလ။ ဇူစာဒိ = ဤသို့ စသည်တည်း။ [ဝဟန္တာ+ရော် = ဝဟရော် = ဝဟရာ = ဝဟရာ၊ ပုံဗျာပြီးပုံဗျာ အစဉ်တည်း။ သက္ကတ္တာ ဝဟတ်+ ရော်တည်း၊ တ်-အဆုံးမျည်းအတွက် ဝဟတ်ရ = ဝဟရာ ဟု ဂို-ဒွေးဘော်ပြခြင်း ဖြစ်သည်။]

ဝေလာပွဲကာသက ပါတောာအာဒီနမ္မာ = အချိန်အခါကို ထင် စွာပြုတတ်သော ပါတောာ+သာယံ-အစရှိသောပုံဗျာတို့၏လည်း။ (၀၇) တို့ကိုလည်း။ ဧည့်ဝ = ဤ တိဋ္ဌရိုဗိုလ်း၍သာလျှင်။ သာ်ဟာ = ပေါင်းယူခြင်းသည်။ ဟောတိ = ၏။ ပါတောာ= နံနက်၍။ နဟာနံ = ရော့ချိုးခြေးတည်း။ ဇူတိ အဧည့် = ၍။ သတ္တာမီအမာဒိသမာဆာ = သတ္တာမီအမာဒိသမာဆာ (တပ္ပါရိသ သမာဆာ) ကို။ ကတေ = ပြုအပ်သည်ရှိသော်။ ပါတနာဟာနံ = ပါတနာဟာနံ-ရုပ်ပြီး၏။ ပါတနာဟာနံ = နံနက်စောစော ရော့ချိုး ခြင်း။ ငံ = ဤအတူ။ သာယနဟာနံ = ညနေချမ်း၍ ရော့ချိုး ခြင်း။ ပါတကာလံ = နံနက်စောစော အချိန်ကာလ။ သာယ-ကာလံ = ညနေချမ်းအချိန်။ ပါတမော် = နံနက်စောစော ရွှေသောမိုး။ သာယမော် = ညချမ်းအခါ ရွှေသောမိုး။ ပါတ-မရံ = နံနက်စောစော သွားအပ်သောခရီး။ သာယမရံ = ညချမ်းအခါ သွားအပ်သောခရီး။ ဧည့် = ဤ ပါတနာဟာနံ-စသော ပြယ်များ၍။ “အြေန+မ ဧည့်” (၁၊ ၃၇) တိ = “အြေန+မ ဧည့်” ဟူသော သုတေဖြင့်။ အကာရော ၁ =

ဉ်-သရုက္ခိ အ-အကွရာ အပြုသည် လည်းကောင်း၊ နိဂုံး-
တသု = နိဂုံးဟိတ်ကို။ လောပေါ့ ၁ = (၁၊ ၁၉။ လောပေါ့-
ဟူသောသူတ်ဖြင့်) ချမှတ်သည် လည်းကောင်း။ ဟောတိ =
ဖြစ်၏။

(၅) ဉ်ရေ+ပရီ+ပဋိ+ပါရေ+မန္တေ+ဟွေ့န္တေ+
ခွဲ+ဓော+န္တော ၀၂ ဆိုယာ။

ဉ်ရေ+ပရီ+ပဋိ+ပါရေ+မန္တေ+ဟွေ့န္တေ+ ခွဲ+ဓော+;
န္တော=ဉ်ရံသွေ့+ဥပရိသွေ့+ပဋိသွေ့+ပါရံသွေ့+မဏံသွေ့+
ဟွေ့န္တောသွေ့+ ဥ္မံသွေ့+ အဓောသွေ့+ အန္တောသွေ့+
တိုသည်။ ဆိုယာ = ဆိုရိဘတ် အဆုံးရှိသော။ သျာဒိနာ =
နှင့်တဗ္ဗာ။ ကဏ္ဍာ = တရာတည်းသောအနက် ရှိကုန်သည်။
(၀၂) သမာသစပကုန်သည်။ ၀၂ = အချို့။ ဟောနှီး = ဖြစ်
ကုန်၏။

ဉ်ရာဒယာ = ဉ်ရံ-အစရှိကုန်သော။ သွေ့=တိုးသည်။
ဆိုယန္တော = နှင့်။ သဟ = တက္ခာ။ ကဏ္ဍာ = ကုန်သည်။
၀၂ = အချို့။ ဟောနှီး = ကုန်၏။ ။၃၈၍။ = ၀၃၇၅၆၇၈။
ဉ်ရံ = ၌။ဘက်ကမ်းသည်။ ဉ်ရေ၎ံ = ၀၃၇၅၆၇၈။ ၌။
ဘက်ကမ်း။ သိခရာသု = တောင်ထွေး၏။ ဥပရီ = အထက်
တည်း။ ဥပရိသိခရု = တောင်ထွေး၏အထက်။ သောတသု =
ရေအလျှော့၏။ ပဋိ = မုခံ = ရွေးရှု = မျက်နှာချင်းဆိုင်တည်း။
ပဋိသောတံ = ရေအလျှော့၏။ ရွေးရှု မျက်နှာချင်းဆိုင်။ (၀၂)
ရေဆန်။ ယမုနာယ = ယမုနာမြှစ်၏။ ပါရံ = ထိုမှာဘက်
ကမ်းတည်း။ ပါရေယမုနံ = ယမုနာမြှစ်၏ ထိုမှာဘက်ကမ်း။
(၀၂) ဟိုဘက်ကမ်း။ ၀၃၈၍။ = ၀၃၇၅၆၇၈။ မဏံ = အလယ်တည်း။
မန္တေ၎ံ = ၀၃၇၅၆၇၈။ အလယ်။ (၀၂) ရေလယ်ကောင်။
ပါသာဒသု = ၈။။ ဟွေ့န္တော = အောက်တည်း။ ဟွေ့န္တော-
ပါသာဒံ = ပြာသာဒိအောက်။ ၀၃၈၍။ = ၀၃၇၅၆၇၈။ ဥ္မံ = အထက်

အရုပတည်း။ ဥစွဲဂံ = မြစ်၏၊ အထက်အရုပ်။ (၁၅) မြစ်ညာ။
 ဂံးယ = ၏။ အခေါ် = အောက်အရုပတည်း။ အခေါ်ဂံ =
 မြစ်အောက်အရုပ်။ ပါသာဒသု = ၏။ အနော့ = အတွင်း
 တည်း။ အနော့ပါသာဒံ = ပြာသာ၏အတွင်း။ ။လူမိနာနိပါတ-
 နာဝ = ဤသူတဲ့နိပါတနဖြင့်ပင်လျှင်။ နိဂုဟိတလောပေ ၈ =
 (ဉ်ရံ+ပါရံ+ဥစွဲဗံ-ပုဒ်တို့၏) နိဂုဟိတကို ချေမြင်းကို လည်း
 ကောင်း။ ကောရေ ၈ = (ဉ်ရံ+ပါရံ+မန္တာ-ပုဒ်တို့၏ အ·သရကို)
 ၃-အကွဲရာ အပြုကို လည်းကောင်း။ ကတေ = ပြအပ်သည်
 ရှိသော်။ ဉ်ရေစွာဒီ = ဉ်ရေဂံး-အစရှိသော ပြယုဂ်သည်။
 ဟောတိ = ဖြစ်၏။

(အသချိသမာသဝိဓာနံ = အသချိသမာသ်အစီအရှင်သည်။

ဇုတိ = ပြီးပြီ။)

အမာဒီသမာသ် (တဗ္ဗာရိသမာသ်)

(၁၆) အ + မာဒီ။

အ+မာဒီ = အံ-အစရှိသော နာမ်ဝိဘတ် အဆုံးရှိသော
 သျာဓုက္ခာနိပုဒ်သည်။ သျာဓုနာ = သျာဓုက္ခာနာ (နာမ်)
 ပုဒ်နှင့် တက္ကား။ ကေထွေး = သည်။ ဟောတိ = ၏။

အနှံမာဒီသျာဓုက္ခာနံ = သည်။ သျာဓုနော့န = နှင့်။
 သဟ = အတူတက္ကား။ ဗဟုလံ = ပါဋ္ဌာပြယုဂ် အားလျော်စွာ။
 ကေထွေး = တရာတည်းသောအနက် ရှိသည်။ (၁၆) သမာသ်
 စဉ်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

အသု = ထိုအမာဒီ သမာသ်၏ (အရှို့)။ (၁၆)
 ကဗ္ဗာရိသမာသ်၏ (အရှို့)။ ဥစွဲရသု ပုသု =
 နောက်ပုဒ်၏။ အထွော ၈ = အနက်သည် လည်း
 ကောင်း။ လိုဂံး၉ = လိုင်သည် လည်းကောင်း။ ပဓာနံ =

ပြစာန်း၏ (သော = ထိ အမာဒီ = တပ္ပါရီသမာသ သည်။) ခုတိယန္တာဒီ ပပောကတ္ထာ = ခုတိယာရိဘတ်-စသည် အဆုံးရှိသော ရွှေပုံနှင့် တရာတည်းသော အနက်ရှိ = သမာသစဉ်သည်။ ဟောတိ = ၏။ တံ = ထိ အမာဒီသမာသဂျိ။ ဗဟိဓာ = (ခုတိယာအမာဒီ သမာသ-စသည်) များသောအပြားဖြင့်။ ဂီဘဇ္ဇာတေ = ခွဲခြား ဝေဖန်အပ်၏။

စ = ဆက်ပြီးဘုံး။ တံ = ထိ အမာဒီသမာသဂျိ။ ပရေသံ = တပါးသော ပါကိန္ဒိ+ကစ္စည်း-စသော ဆရာ တို့သည်။ ဘိယျာ = အများအားဖြင့်။ တပ္ပါရီသာ-ချယာ-တပ္ပါရီသာချာယ = တပ္ပါရီသုမာသိဟူသော အမည်ဖြင့်။ ဇူသောတေ = အလိုရှိအပ်၏။ အဗြို = ဤအရာ၍။ တံ = ထိအမာဒီသမာသ ပြယ်သည်။ ယထာ = အဘယ်နည်းဟူမူကား။ ရာဇာပစ္စာ = ရာဇာ ပစ္စာ-အစရှိသည့်တည်း။ ရာဇာပစ္စာ = မင်း၏သား။ (၀၇) မင်းသား။ ကတ္ထိ = အချို့အရာ၍။ ဇူတိမိတံ = (သရဏံ ဇူတိ ဂတော = သရဏံဂတော-စသည်) ဇူတိ-သွေ့ဖြင့် နှင့်ယဉ်အပ် = ညွှန်းဆိုအပ်သော။ ဤမိသံ = ဤသို့ (ဘူမိ ဂတော = ဘူမိဂတော-စသည်ကဲသို့) သတော ရှိသော အမာဒီသမာသသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

[သရဏံ ဇူတိ ဂတော=သရဏံဂတော-စသည်၌ ဇူတိ-သွေ့ကျေသည် ခုတံယာအမာဒီသပာသ်-ဟူ၍ ဤကျေမှုး ဆန်တော်က ဆိုလိုသည်။ သွေ့နံတိကျေမှုး၏ကား သရဏံဂတော-ကို ဇူတိလောပ ပင်မာဘပ္ပါရီသမာသဟု ဆိုသည်။]

အ+မာဂျုန္တာနံ = အံ-အစရှိသော ဂီဘတ် အဆုံးရှိကုန် သော။ ကာရကာန္တာ = ကာရကာခြောက်ပါးတို့၏ လည်းကောင်း။ အကာရကာန္တာ = ကာရကာမှ တပါးသော အစွဲနှင့် သံယောဂါ+သမ္မန်-စသည်တို့၏ လည်းကောင်း။ သမာသော = သပ္ပါသ

စိမ်းသည်။ ကဗ္ဗိမ်း = အချို့အရာ၏သာလျှင်။ ၀၁ =
ဂါဏ်။ ဟောတိ = ပြန်၏။ တွေ့ = ထိနိုင်မြှင့်မြင်းသည်။
ဗဟိုလုပ်ရောနေန = “ဗဟိုလုပ်” သုတေသန ရီရင်ခြင်းကြောင့်။
သို့ = ပြီး၏။ ဣတိ = ပြုနိုင်။ ဒုဋ္ဌံး = ဆုံးဆုံး ဖြတ်ဖြတ် မှတ်
ယူအပ်၏။

(၁) အတိယာထာပ္ပရီသိ

တ္ထာ = ထိုအမာဒီ (တပ္ပါရိသိ) သမာသိတို့စွင်။ ဒုတိ-
 ယာတပ္ပါရိသော = ဒုတိယာတပ္ပါရိသိမာသိ တည်းဟူသော။
 အမာဒီ = အမာဒီသမာသိသည်။ ဂတ+နိသိဘာ+တိဘာ +
 တိုက္ခနာ+ပ္ထာ + ပန္နာဒီပိ = ဂတသ္ထာ + နိသိတသ္ထာ +
 အတိတသ္ထာ+အတိုက္ခနာသ္ထာ + ပ္ထာသ္ထာ + အာပန္-စသော
 သ္ထာတို့နှင့်။ ဘဝတိ = ဖြစ်၏။ [ပါဏိနဲ့ j၊ ခ၊ ဂုဏ်-သုတ်
 နှင့် အညီတည်း။]

လွှာဒီ = ဤသိ စသည်တည်း။ ။အရည်တော့ = တောသိ
ကပ်ရောက်သူ။ ဘူမိဂတော့ = မြေသိသွားသူ။

[နိသိတပုံး] ဓား = တရားကို။ နိသိတော့ = မြို့သော
သူတည်း။ ဓမ္မနိသိတော့ = သူ။ အထွေနိသိတော့ = အနက် +
အကျိုးစီးပွားကို မြို့သောတရား။

[အတီတပုံး] ဘံ = ဘဝကို။ အတီတော့ = လွန်
မြောက်သောသူတည်း။ ဘဝါတီတော့ = သူ။ ကာလာတီ-
တော့ = အချိန်ကို လွန်သောသူ။

[အတိဇ္ဈာန်ပုံး] ပမာဏံ = အဲတိုင်း အရှည်ကို။
အတိဇ္ဈာန်း = လွန်သော ဝွှေ့တည်း။ ပမာဏာတိဇ္ဈာန်း = ဝွှေ့။
လောကာတိဇ္ဈာန်း = လောကကို လွန်မြောက်သောစိတ်။ (၀၁)
လောကဗွှေ့ရာစိတ်။

[ပဇ္ဇာပုံး] သခံ = ချမ်းသာမြှင်းသို့။ ပဇ္ဇာ = ရောက်
သောသူတည်း။ သူခုပ္ပါတွော = သူ။ ခုကွဲပ္ပါတွော = ဆင်းရဲ
မြှင်းသို့ ရောက်သောသူ။ [ပဇ္ဇာ = ပြောပြော]-ဟု ပါကိုနို
ရှိသည်။ ပြ-ပုံးမြှင်းရှု ပ+အပ+တ-ပစ္စည်း ဖြစ်သည်။ ပ-န္တ
ခွေဘောနှင့် ရှိသည်။]

[အာပန္ဒပုံးစသည်။] သောတံ = မင်တည်းဟူသော
ရေအယဉ်သို့။ အာပန္ဒာ = ရောက်သောသူတည်း။ သောတာ-
ပန္ဒာ = သူ။ ။နိရောဓသမာပန္ဒာ = (စိတ်+ဓာတ်သို့+
ဓိတ္ထာရှင်တို့၏) ချုပ်မြှင်းသို့ ရောက်သောသူ။ မေဂ္ဂပဋိပန္ဒာ =
ခရှိုးသို့ သွားသောသူ။ ။ရထံ = ရထားကို။ အာရုံး =
တက်စီးသူတည်း။ ရထာရုံး = သူ။

သဗ္ဗာရဇ္ဗိုံး = ညှဉ်သုံးယံးပတ်လုံး။ သောဘဏ်း = တင့်
တယ်သည်ဘည်း။ သဗ္ဗာရဇ္ဗိုံးသောဘဏ်း = တင့်တယ်သည်။
မှုဟုဇ္ဇာသုံး = တမုဟုတ်(တခက်)မှု ချမ်းသာမြှင်း။ [အကာရှုက

ခုတိယာအမာဒီသမာသ် ပြယ် ၂-ခုတည်း။] အကာရကာနံ=အကာရကပုဒ်တို့၏။ သမာသော = ခုတိယာ အမာဒီသမာသ် သည်။ အစွန်သံယောဂေ = အစွန်သံယောဂ အနက်။ ဟောတိ = ၏။

ဥပပဒသမာသော = (ကမ္မကာရော-စသော ဂိတနဲ့
သမာသ်) ဥပပဒသမာသ်အရှုံး။ ဂုဏ္ဍာယော = အမြဲ သမာသ်
သာလျှင် ဖြစ်၏။ [ကမ္မ ကာရော-စသည် ဝါကျ မရှိရ။]
ကသွာ = အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမှုကား။ တသော = ထိုဥပပဒ-
သမာသ်၏။ နိစွဲတွာ = နိစွဲသမာသ်၏။ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။
[ဥပ = သမီပေ ဥစွာရိတ် ပတ် = ဥပပတ်၊ အနီး အစဉ် ရှတ်
ဆိုအပ်သောပုဒ်တည်း။] ယထာ = ဥဒါဟရှင် ပုံစံကား ဤသို့
တည်း။ ကမ္မ = အမူကိစွဲကို။ ကဇရောတိ = ပြုတတ်၏။ ဇူတိ =
ထို့ကြောင့်။ ကမ္မကာရော = မည်၏။ ကမ္မကာရော = အမူကိစွဲ
အလုပ်ကို ပြုလုပ်တတ်သူ။ (၁၅) အလုပ်သမား။ ကုမ္မကာ-
ရော = အိုးကို ပြုလုပ်တတ်သူ။ (၁၅) အိုးလုပ်သမာ+အိုးထိန်း
သည်။ အထွေး = အကျိုးကို။ ကာမမတိ = အလိုရှိ၏။ ဇူတိ =
ကြောင့်။ အထွောကာမော = မည်၏။ အထွောကာမော = အကျိုးကို
လိုလားသူ။ ဓမ္မကာမော = တရားကို လိုလားသူ။ ဓမ္မ =
သူတ်+အဘိုဓမ္မာကို။ ဓာရောတိ = ဆောင်တတ်၏။ ဇူတိ =
ကြောင့်။ ဓမ္မဓရော = မည်၏။ ဓမ္မဓရော = သူတ်+အဘိုဓမ္မာကို
ဆောင်သောသူ။ ပိနယဓရော=ပိနယည်းကိုဆောင်သူ=ပိနယည်းရိုရ်
ပုဂ္ဂိုလ်။ သာနံ = ခွေးသားကို။ ပစ်တိ = ချက်ပြုတ်စားသောက်
တတ်၏။ ဇူတိ = ကြောင့်။ သပါကာ = သပါက မည်၏။
သပါကာ = ခွေးသားကို ချက်ပြုတ် စားသောက်တတ်သူ +
ခွှန်းစွဲတွေား။ တန်း = ချည်ကို = ယက်ကန်းကို။ ဝါယတီတိ =
ရက်လုပ်တတ်သောကြောင့်။ တန်းဝါယော = မည်၏။ တန်း-
ဝါယော = ရက်ကန်းယက်သူ။ ဝရ် = ဆူလာသ်ကို။ (၁၅)
အမြတ်တရားကို။ အာဟရှတ်တိ = ဆောင်တတ်သောကြောင့်။

ဝရဟရေ = မည်၏။ ဝရဟရေ = ဆလာဘိကိ ဆောင်သူ။
(၀၁)အမြတ်တရားကို ဆောင်သူ။

နှဲ+မာန+ဗွဲဝန္တား = နှဲ-ပစ္စည်း+မာန-ပစ္စည်း+
ဗွဲဝန္တား-ပစ္စည်း အဆုံးရှိသောပုဂ္ဂတိနှင့်။ ဝါကျမေဝ = ဝါကျ
သာလျှင်။ ဟောတိ = ၏။ [သမာသ မစ်ရ။] [နှဲ၊
ကဏ္ဍရီ ဝဏ္ဍမာနေ (၅၁ ၆၄) သုတ်ဖြင့် သက်သော ‘နှဲ’
ပစ္စည်း၊ မာနော (၅၁ ၆၅) သုတ်ဖြင့် သက်သော ‘မာန’
ပစ္စည်း၊ ကဏ္ဍရီ ဘူတေ ဗွဲဝန္တား+ဗွဲဝန္တား (၅၁ ၇၇) သုတ်ဖြင့်
သက်သော ‘ဗွဲဝန္တား’ ပစ္စည်းတို့ကို ဆိုလိုသည်။] ဓမ္မ=တရားကို။
သုဏန္တာ=နာကြားသူ။ ဓမ္မ=ကို။ သုဏမာနော=နာကြားသူ။
မြှောန်း = ထမင်းကို။ ဘုဏ္ဍဝါ = စားပြီးသူ။

[အမာဒီသမာသ်သည် (၁) အချို့အနှစ် ပိုက်ပုံ၊ (၂)
အချို့အနှစ် နှစ်ဦး၊ (၃) အချို့အနှစ် ဝါကျသာ-ဟူ သုံးမျိုး
ကွဲ၏။ အနံစွဲ+နံစွဲ+အသန္တ သုံးမျိုးတည်း။

(၁) သရက် ဂတော+သရက်ဂတော စသည်ကား အံနံစွဲ။
(၂) ကမ္မကာနေ စသည်ကား နံစွဲ။
(၃) ဓမ္မ သုဏန္တာ-စသည်ကား အသန္တ ပြယ်စည်း။
“ကွဲစိ ပိုကပ္ပါးတာ၊ ကွဲစိ နံစွဲ၊ ကွဲစိ ဝါကျမေဝ”။
(ပဒသာဇန=၁၄၂-မျှက်နှာ)။

(၂) တတိယာတပ္ပါရိသ်

တတိယာတပ္ပါရိသ် = တတိယာတပ္ပါရိသ် သမာသ
သည်။ ကိုတက်+ပုံဗွဲ+သပိသ+သမော+နွှေး+ကလဟ+နိပုကာ+
မိသာ+သခိုလာဒီဟို=(တ+တပ္ပါ+အနိယ-စသော)ကိုဝိပစ္စည်း
အဆုံးရှိသောသဒ္ဒါများ+ပုံဗွဲ-သဒ္ဒါ+သပိသ-သဒ္ဒါ+သမ-သဒ္ဒါ+
ဦးန-သဒ္ဒါ+ဦးန-အနက်ရှိသော သဒ္ဒါ+ကလဟ- သဒ္ဒါ+နိပုကာ-
သဒ္ဒါ+မိသာ-သဒ္ဒါ+သခိုလ-အစရှိသော သဒ္ဒါဂိုဏ်း။ ဘဝတိ=

သမာသ် ဖြစ်၏ [ပါကိန်၊ ၂၊ ၁၊ ၃၀+၃၁၊ သတ်။ ရူပသီဒ္ဓ
ကျွမ်းတိုကို နှိမ်၍]

ဗုဒ္ဓန = မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဘာသီတော် = ဟော
အပ်သော တရားတည်း။ ဗုဒ္ဓဘာသီတော် = တရား။ ဓမ္မာ =
တရားကို ရှင်း။ ငံ = ဤအတူ။ မိန္ဒာသီတော် = မြတ်စွာ
ဘုရားသည် ဟောကြားအပ်သောတရား။ သတ္တာရာ = မြတ်စွာ
ဘုရားသည်။ ဝဏ္ဏိတော် = ချိုးမွမ်းအပ်သောသူတည်း။ သတ္တာ-
ဝဏ္ဏိတော် = သူ။ ရိညားဟို = ပညာရှိတို့သည်။ ဂရုဟိုတော် =
ကဲ့ရဲ့အပ်သူတည်း။ ရိညားဂရုဟိုတော် = သူ။ ရိညားပွဲသတ္တာ =
ပညာရှိတို့သည် ချိုးမွမ်းအပ်သောသူ။ ဇူသရကတ် = အစိုးရ
သူသည် ပြုအပ်သောအမူ။ သယံကတ် = မိမိသည် ပြုအပ်သော
အမူ။ သူကေဟို = ကျေးငှက်တို့သည်။ အာဟနုံး = ဆောင်ယူ
အပ်သည်တည်း။ သူကာဟနုံး = အပ်သည်။ ရညာ = သည်။
ဟတော် = သတ်အပ်သူတည်း။ ရာဇ္ဈာတော် = သူ။ ရာဇ္ဈာ-
ဒီဋီဋီတော် = မင်းဘေး နှိပ်စက်အပ်သူ၊ [ရူပသီဒ္ဓ၌ “ရေဂ-
ဒီဋီဋီတော် = အနာရေဂါသည် နှိပ်စက်အပ်သူ”ဟု ရှိ၏။]
အဂိုနာ = မီးသည်။ ဒဇ္ဈား = လောင်မြှုံးက်အပ်သူတည်း။
အဂိုဒဇ္ဈား = သူ။ သပြောန = မြှေသည်။ အင္ကား = ကိုက်အပ်
သူတည်း။ သပြောင္း = သူ။ [ကတ္တလွှာတိယာအမာဒီပြယ်
များတည်း]။ ။သလ္ထားဟို = မြှားတို့ဖြင့်။ ရွှေ့ခြေ့ = ပစ်အပ်သူ
တည်း။သလ္ထားရွှေ့ခြေ့ = သူ။ [ကရဏလွှာတိယာအမာဒီတည်း။]

ဇူနှောယ = အလိုဆိုး ရမ္မာက်သည်။ (၀၁) ဖြင့်။ အပ-
ကတော် = ရဟန်းတို့၏ သိက္ခာအသက် အပြင်ထွက်အောင်
ပြုလုပ်အပ်သူတည်း။ (၀၁) နှိပ်စက်အပ်သူတည်း။ ဇူနှောပ-
ကကော် = သူ။ [ကလ္လား+ကရိုက်း ၂-ချက်ရာ။] သီလသမ္-
န္နား = သီလနှင့် ပြည့်စုံသူ။ ငံ = ဤအတူ။ သူခသဟရတ် =
သူခဝေါနာနှင့် တက္က ဖြစ်သောစိတ်။ ဉာဏသမ္မာယုဇ္ဇား = ဉာဏ်
နှင့် ယုဉ်သောစိတ်။ မိတ္တသံသရော့ = မိတ္တဆွဲတို့နှင့် ရေနော်

ခြင်း၊ ဒိယဝိပ္ပထောက် = ချုပ်နှစ်သက်အပ်သော သတ္တဝါသံပါရတိနှင့် ကျွော်းရခြင်း၊ ဇာတိဖွဲ့စွဲ = ဇာတိမာန်ဖြင့် ခက်ထန်သူ၊ ဂဏာဟီနော = ဂဏ်ဖြင့် ယုတ်ညံ့သူ၊ ဂဏာဂွဲ = ဂဏ်ဖြင့် ဗြိုးမြတ်သူ၊ စတုဝက္ခက္ခား = စတုဝက္ခက္ခား သံသာ သည် ပြုအပ်သောက်၊ စတုဝက္ခက္ခား = စတုဝက္ခက္ခား သံသာ စသည်သည် ပြုအပ်သောအမူ၊ ကာကေဟီ = ကျိုးငှက်တို့သည်၊ ပေယာ = သောက်အပ်+သောက်နိုင်သောမြစ်တည်း၊ ကာက-ပေယာ = မြစ်၊ နှစ် = ကမ်းလုံးအပြည့် ရေဗြိုးနေသောမြစ်ကို ရရှိ။

[စတုဝက္ခက္ခား – စသည်ကား ကိုတပစ္စည်းသာ မဟုတ်၊ ကိုစွဲပစ္စည်း အဆုံးရှိသော ပုံစံတိနှင့်လည်း တတိယာအမာခိုသမာသ် တွဲစပ်အပ်ကြောင်းကို ပြသောစကားအပ်ဖြစ်သည်။ ပါကိုနီ “ကိုဇ္ဇား အဓိကတ္ထဝင်နေ့” သုတေနှင့်လည်း ညီသည်။]

ကွဲစိ = အချို့အရာ၍။ ဂုဏ်ပိုးပေး = အမြဲသမာသ်သာ လျှင် ဖြစ်၏။ ဥရသာ = ရင်ပတ် (ဝမ်းမိုက်) ဖြင့်။ ဂုဏ်ပိုး = သွားတတ်၏။ ဗုဏ်ပိုး = ကြောင့်။ ဥရဝေါ = မည်၏။ ဥရဝေါ = ရှင်ဖြင့် သွားသော သတ္တဝါ။ (ဝါ) မြှေ့ (ယော = အကြောင်သစ်ပင် သည်။) ပါဒေန = အမြစ်တည်းဟူသော ခြေဖြင့်။ ဒိဝိတိ = (ရေ+မြေဆီကို) သောက်တတ်၏။ ဗုဏ်ပိုး = ကြောင့်။ (သော = သည်။) ပါဘပေါ့ = ပါဘပမည်၏။ ပါဘပေါ့ = အမြစ်တည်း ဟူသော ခြေဖြင့် ရေ+မြေဆီကို သောက်တတ်သော သစ်ပင်။

ကွဲစိ = အချို့အရာ၍၊ ဝါကျေမူဝေ = (သမာသ်မတွဲစပ်ရ) ဝါကျေသာလျှင်။ ဘာတိ = ဖြစ်၏။ ဖရသုနာ = ပုံဆိန်ဖြင့်။ ချိန်ဝါ = ဖြတ်လေပြီ။ ကာကေဟီ = ကျိုးငှက်တို့သည်။ ပါ-တဗ္ဗာ = သောက်အပ် သောက်နိုင်သောမြစ်။ ဒသုခနနာ = သောတာပဏ္ဍာမဂ်သည်။ ပဟာတဗ္ဗာ = ပယ်အပ်သော တရားတို့။

[တဝန်းပစ္စည်း+တဗ္ဗာပစ္စည်းတို့နှင့် ယုဉ်ရန် ဝါကျေအနှက်ကို မဟောနိုင်သောကြောင့် သမာသ် မတွဲစပ်ရ။ (ရွှေပသိဒ္ဓိုဒီကာ)။]

ပုံမှန်သိတေသန = ပုံမှန်အစဉ်သော သွေ့ခြားနှင့် ယျဉ်ရှုံး
(ပုံစံကား)။ မာသေန = တစ်လဖြင့်။ ပုံမြော = ရှေးကျသော
သူတည်း။ မာသပုံမြော = သူ။ (၀၁) တစ်လကြီးသူ။ ငံ =
ပြိုအတူ။ မာတူသိတေသန = အမိန့် တူသောသူ။ မာတူ-
သမာ = အမိန့် တူသောသူ။ [ပါတရ သမာ ပိတုသမာ၊
ပဋိကာအလိုမှ ပိတု သမာ နှစ်သုတေသန။] ကျော်ပိုသတိ =
တစ်ခုဖြင့် ယုတ်သော နှစ်ဆယ်။ (၀၁) တစ်ဆယ့်၊ ကိုးခု၊
သီလပိကလော = သီလဖြင့် ချို့တဲ့သူ။ [ဦးနှီးနှီးပုံစံတည်း]။ ။
အသိကလဟော=သန်လျက်ဖြင့် ပြင်းခံ တိုက်ခိုက်ခြင်း။ ဝါစာ-
နှုပ္ပါယော = စကားဖြင့် သိမ်မွေ့၊ နူးညံ့သူ။ ယာဝကာလိက-
သူမြို့သံ = ယာဝကာလိကနှင့် ရောနောသောဝါး။ ဝါစာ
သီလော = စကားဖြင့် ပြေပြစ်သူ။ သူတွောရာ = ဘုရားနှင့်။
သိတေသန = တူသောသူတည်း။သတ္တုသိတေသန = သူ။ သတ္တု-
ကပ္ပါ = ဘုရားနှင့် တူသောသူ။ (၀၁) အရှင်သာရိပုံကြော။
ပုံညွှန် = ကောင်းမှဖြင့်။ အထွေးကော=အလိုနှုပ်သောသူတည်း။
ပုံညွှန်ကော = သူ။ ဂုဏ်ပိုကော = ဂုဏ်ဖြင့် လွန်ကဲသူ။

အမိနာ = နို့စ်းဖြင့်။ ဥပသို့ံး = သွန်းလောင်း = ရေ
နော်အပ်သော။ ဘောဇ်း = ဘောဇ်တည်း။ အမိဘောဇ်း =
ဘောဇ်။ ဂုဏ်နာ = ကြိုသကာ(ထန်းလျက်)နှင့်။ သံသင္္ခား
ရောနောအပ်သော။ ထြောနော = ထမင်းတည်း။ ဂုဏ်း
ဘောဇ်း = ထမင်း။ ကာရုကသမ္မနော = ကာရုကတို့၏၊ အစ်
သမ္မန်ကို။ ကြိုယာယ = (ဥပသေစန်းစသော) ကြိုယာသည်။
(၀၁) ကြိုယာကာ၊ ကတော = ပြုအပ်၏။ ဥပသို့ံးအိုကြိုယာနံး =
(ဥပသို့ံး+သံသင္္ခားစသော)ကြိုယာပုံပုံတို့၏။ အ ပညာယ-
မာနောရိ= ပထ်ရှားသော်လည်း၊ ဂုဏ်ယာ ၈၀=(အမိဘောဇ်း +
ဂုဏ်းဘောဇ်း-စသော) သမာသိပုံကပင်လျှင်။ ဥပသို့ံးဖိ-
ကြိုယာနံး = သွန်းလောင်းခြင်း+ရောနောခြင်း စသော ကြိုယာ

တိုကို။ အချောပနတော = ဟောနိုင်သောကြောင့်။ အယူဇူးတဲ့
တာ = သမာသ မစ်သင့်သည်၏။ အဖြစ်သည်။ နှစိုး = မရှိ။
(သမာသ တွေစ်သင့်သည်သာတည်း။)

[“အဓိနာ ဥပသိတ္ထ ဘောဇ်” ဟူသော ဝါကျဝယ် ဘက်ယျာ
ဥပသိတ္ထကြိယာ မပါရှိခဲ့သော “နိ. ဓမ္မားဖြင့် + ဘောဇ်” ဟူသော
ကာရကပုဒ်တို့၏။ အနက်မှာ အဆက်အပ် မရှိသကဲ့သို့ ဖြစ်ချေမည်။
ဥပသိတ္ထကြိယာ ပါရှိမှုသာလျှင် “နိ. ဓမ္မားဖြင့် သွန်းလောင်း ရေး
နှောအပ်သော ဘောဇ်”ဟု ကာရကပုဒ်တို့၏။ အနက်မှာ တခုနှင့်
တခု အဆက်အစပ် ပြုပြစ်သည်။ ထိုသို့ ပြုပြစ်အောင် ဥပသိတ္ထ-
သွန်းလောင်း ရေးနှောခြင်း ကြိယာက ပြုပေးသည်။ ဤအကြောင်းကို
“ကာရကသမ္မန္တာ ကြိယာယ ကတော” ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုတော်မှုသည်။
ဂုဏ် သံသင့် အြေအနေ-ခြေသည်း ဤနည်းအတူတည်း။

အဓိဘောဇ်-ဟူသော သမာသုပုပုဒ်ကား ဥပသိတ္ထံ-ဟူသော
ကြိယာပုဒ် မပါရှိသော်လည်း အဓိဘောဇ်-ဟူသော သမာသုပုပုဒ်
ကပင် ထိုသွန်းလောင်း ရေးနှောခြင်း ကြိယာကို ဟောသောကြောင့်
“နိ. ဓမ္မားဖြင့် + ဘောဇ်”ဟု စပ်ယူဉ်၍ မရသော အနက်ရှိမှု မဖြစ်။
“နိ. ဓမ္မားဖြင့် ရေးနှောသော ဘောဇ်”ဟူ၍သာ စပ်ယူဉ်၍ ရသော
(၁၅) အဆင်ပြုသော အနက်ရှိမှု ဖြစ်လေသည်။ ဂုဏ် အနေ-
ဟူသော သမာသုပုပုဒ်ကား ဤနည်းအတူတည်း။ ထိုအဓိပ္ပာယ်ကို
“ဥပသိတ္ထာဖိကြိယာနဲ့ အပညာယမာနေပံ့ ဝုတိယာယေဝါပသိတ္ထာဖိ-
ကြိယာနဲ့ မာချော်နတော နတ္ထိ အယုတ္တတ္တတာ” ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုတော်
မှုသည်။ သဘောသွား နက်နဲ့လျှော်။ အထူး စဉ်းစား ဆင်ခြင်ဗြ
ပါလေ။]

အံ = ဤအတူ။ ခီရော်နော = နိ.ရည်ဖြင့် ရေးနှော
အပ်သောထမင်း။ [ဤ အဓိဘောဇ်-စသည်ကား ပါကိန်၊
၂၁၁၊ ၃၄+၃၅-သုတိနှင့်အညီ ထုတ်ဆောင်အပ်သော ပြယ်
မျှားတည်း]။ အသေးန = မြင်းနှင့်။ ယူတွော = ယဉ်က
အပ်သော။ ရထော = ရထားတည်း။ အသုရထော = မြင်း
ကသောရထား။ မဂ္ဂစိုး = မဂ္ဂနှင့် ယုံးသူ့စိတ်။ အမွှုယာ =

သပြေပိုင်ဖြင့်။ ပညာတော် = ထင်ရှားသော။ [ပညာတော်
ပါကင္းခွဲ၊ အံ့၏ ၁၃၇]။ ဝါ = တနည်းကား။ ဇမ္မာယာ =
ဖြင့်။ လက္ခာတော် = မှတ်သားအပ်သော။ ဒီပေါ် = ကျွန်းတည်း။
ဇမ္မာဒီပေါ် = သပြေပိုင်ဖြင့် ထင်ရှားသောကျွန်း။ (၀၁) သပြေပိုင်ဖြင့်
မှတ်အပ်သောကျွန်း။ [ပါချွဲ “ဇမ္မာယာ ပညာတော် လက္ခာတော်
ဝါ ဒီပေါ် ဇမ္မာဒီပေါ်”ဟု ရှိမှုသင့်မည်။]
ကောန = တစ်ခု
ဖြင့်။ အမိကာ = ပိုလွန်ကုန်သော။ အသ = ဆယ့်ခုတို့တည်း။
ကောအသ = တို့။ (၀၁) တစ်ဆယ့်တစ်ခုတို့။ [မန္တေသနလောပ-
တတိယာအမာသိသမာသိတို့တည်း]။ အာတိယာ = ပဋိသန္တ
ဖြင့်။ အန္တာ = ကာက်းသောသူတည်း။ ဇစ္စန္တာ = သူ။ (၀၁)
ဝမ်းတွေ့းကာက်း။ ပကတိယာ = ပင်ကိုယ်သဘောဖြင့်။ မေဓာရီ =
ပညာရှိသောသူတည်း။ ပကတိမေဓာရီ = ပင်ကိုယ်သဘောဖြင့်
ပညာရှိသူ။ (၀၁) နိုရိုကပင် ပညာရှိသူ။ ဇန္တာဒီ = ဤသို့ အစုံ
သည်တည်း။

(၃) ဝတ္ထိတွေ့ရိုသိ

စတုလွှာ့ကပ္ပါရီသော = စတုလွှာ့တွေ့ရိုသိသမာသိသည်။
တအ္တာ+အ္တာ+ဟိတ + ဒေယာဒီဟိ = တအ္တာသမ္မအိန္ဒာ
သော ရှေ့ပုံ + အ္တာ + ဟိတ + ဒေယာ-စသော နောက်ပုံ
တို့နှင့်တကွာ ဘဝတိ = သမာသိဖြစ်၏။

တအ္တာ=တအ္တာသမ္မအိန္ဒာ ရှေ့ပုံပုံ၌ (ဥပါဟရုံး
ကား)။ ကထိနသု = ကထိနသက်န်း အကျိုးငှာ။ ခုသံး =
အဝတ်အထည်တည်း။ ကထိနခုသံး = ကထိနသက်န်းဖွဲ့ အဝတ်
အထည်း။ ကထိနစီဝရ္တာယ = ကထိနသက်န်း အကျိုးငှာ။
ဇုတ် - အယံး = ဤသည်ကား။ အ္တာ = အနက်တည်း။
[ကထိနသု-၌ စတုလွှာ့ရိုဘတ်သည် တအ္တာသမ္မအိန္ဒာအနက်၌
သက်၏ ဟု သိစေခြင်းငှာ ကထိနစီဝရ္တာယ-ဟု ဖွင့်ခြင်း
ဖြစ်သည်။] ငံး = ဤအတူ။ စီဝရုခုသံး = သက်န်းအကျိုးငှာ

အဝတ်အထည်။ စိဝရမူလုံး = သက်န်းအကျိုးငှာ အဖိုး(ပိုက်ဆန်)။
 (၀၁) သက်န်းဖိုး။ [မူလျှန်းမူလုံး၊ (ရွှေပသီဒ္ဓိကာ)]။ ယာဂုယာ =
 ယာဂု၏။ အထွားယ = ငှာ။ တဏ္ဍာလာ = ဆန်တို့တည်း။
 ယာဂုတဏ္ဍာလာ = ယာဂုအကျိုးငှာ ဆန်တို့။ ဘဏ္ဍာတဏ္ဍာလာ =
 ဆွမ်း (ထမင်း) အကျိုးငှာ ဆန်တို့။ (၀၁) ဆွမ်းဆန်တို့
 သံယုသု = သံယု၏။ အထွားယ = ငှာ။ ဘဏ္ဍာ = ဆွမ်းတည်း။
 သံယုဘဏ္ဍာ = ဆွမ်း။ အာဂန္တာကဘဏ္ဍာ = [အာဂန္တာနံ
 အထွားယ ဘဏ္ဍာ၊ (ရွှေပသီဒ္ဓိ)] ဧည့်သည်တို့ အကျိုးငှာ ဆွမ်း။
 ငံ = ဤအတူ။ ဂမိကဘဏ္ဍာ = ခရီးသွားတို့ အကျိုးငှာ ဆွမ်း။
 ပါသာဒါယ = ပြောသာ၏ အကျိုးငှာ။ ဒဗ္ဗား = (သစ်သား-စသော)
 အဆောက်အအီတည်း။ ပါသာဒဗ္ဗား = အော်။

စ = ဆက်၍ ဆိုပီးအံး။ ဧည့် = ဤစတုလွှားအမာဒီသမာသ
 အရာ။ အထွေန = အထွေ-သဒ္ဓနှင့်။ အယံ သမာသော =
 ဤစတုလွှားအမာဒီသမာသသည်။ နိစ္စသမာသော = အမြဲသမာသ
 ဖြစ်၏။ တသု = ထို(အထွေ-ပုဒ်နှင့် တွေဝိသော စတုလွှားအမာဒီ)
 သမာသ၏။ တိလိုက်တာ စ = လိုင်သုံးပါး ရှိသည်၏။ အဖြစ်
 သည်လည်း။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ [ဤစကားကို ပါကိုနဲ့ ငါ၊
 အထွေန နိစ္စသမာသဝစ်နဲ့။ ၅။ တိလိုက်တာ စ-ဟူသော ဝါဌ္ဌားက
 J-သုတ်ကို မြှုပ်၍ ဆိုသည်။] ဘိက္ခာသံယုသု = ရဟန်းအပေါင်း
 အား။ အယံ = အထွော = အကျိုးများသော။ ဂိဟာရော =
 ကျောင်းတည်း။ ဘိက္ခာသံယုတွော = များသော။ ဂိဟာရော =
 ကျောင်း။ ဘိက္ခာသံယုတွော = များသော။ ယာဂု = ယာဂု =
 ထမနဲ့။ ဘိက္ခာသံယုတွံး = ရဟန်းအပေါင်းအား အကျိုးများ
 သော။ စိဝရံ = သက်န်း။ [ခွှေ့အယံ အယံ ခွှေ့အထွော သူပေါ့
 ခွှေ့အထွော ယာဂု၊ ခွှေ့အထွံး ပယော-စသော သိဒ္ဓနကောမှုဒီကို
 ထောက်၍ “ဘိက္ခာသံယုသု အယံ ဘိက္ခာသံယုတွော ဂိဟာ-
 ရော”ဟု ပါဌ္ဌရှိလျှင် ကျမ်းရင်းတို့နှင့် ညီညွတ်၏။ နိစ္စသမာသ
 ဖြစ်၍ အထွော-နှင့် ဂျီဟ်မပြုပ ငှါး၏၎ိုယ်စား ပွားရဖြစ်

သည် အယံ+လူခံ-ပုံစံတိနှင့် ရိပိဖိပြုရသည်။] ယသေ=အကြိုင်
သီလအား။ အယံ = အတွော = အကျိုးများသော ဝါယာမ
တည်း။ ယဒတွော = ဝါယာမ။ ယဒတွာ = အကြိုင်သီလအား
အကျိုးများသော ကထာ။ ယဒတွဲ = အကြိုင်သီလအား အကျိုး
များသော ဉာဏ်။ ခံ = ဤအတူ။ တဒတွော = ထိအား အကျိုး
များသော ဝါယာမ။ တဒတွာ = ကထာ။ တဒတွဲ = ဉာဏ်။

[သက္ကတ၍ ယန်+တ၏+တ၏-ပုံစံရင်းတည်း။ ထို့ကြောင့်
ရင်းတို့နှင့် သန္တစပ်ရာ နောက်ပုံစံ၍ သရရုံလျှင် ၏-လာ၍ သန္တစပ်
ရသည်။ ယဒတွေ + တဒတွေ + တောဒတွေ။ ။ သမာသ်ပုံစံတို့၏ ဆန်းကြယ်
သည်၏။ အဖြစ်အကြောင့် ယဒတွော+ယဒတွာ + ယဒတွဲ-စသည်ဖြင့်
အတွေ-သခ္ော်သည် ပင်ကိုယ်ပူလှိုင်ဖြစ်လျက် လိုင်သုံးပါး ဖြစ်သွား
သည်။ (ကာတန္တဝိတို့နှင့်ကာ)]

တထာ=ထိုမှတပါး။ [လောကသု ဟိတော] လောက-
ဟိတော = လောကအား စီးပွားများသောသူ။ ဗုဒ္ဓသု =
မြတ်စွာဘုရားအား။ ဇေယျုံ = ပေးလူအပ်သော ပန်းပွင့်တည်း။
ဗုဒ္ဓဇေယျုံ = ပန်းပွင့်။ ပုံးပွဲ = ပန်းပွင့်ကို(ရ၏)။ သံယဇေယျုံ =
သံယာအား လူအပ်သောသက်န်း။ စိုးရုံး = သက်န်းကို(ရ၏)။ ။
လူမ = ဤဆိုလွှာ့သော ပြယ်ရှုံး။ န ဟောတိ = သမာသ်
မဖြစ်။ သံယသု = သံယာအား။ ဒါတွဲးပွဲ = ပေးလူသင့်၏။

[သံယဒါတွဲး-ဟု သမာသ် မတဲ့စပ်ကောင်း။ အကြောင်းကား
ဝါကျွာအနက်ကို သမာသ်ပုံစံက မဟောနိုင်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း +
သာပေါ့-အခြားပုံစံတို့ကို ငဲ့ကွဲက်ခြင်း သကောရှုံးနေသောကြောင့်
လည်းကောင်းတည်း။]

(၄) ပဋိတ္ထုရိသု

ပဋိတ္ထုရိသု = ပဋိတ္ထုရိသုသမာသ်သည်။ အပ-
ဂမန + ဘယ်+ရတိ+မောစနတ္ထာဒီဟိ = ကင်းဖြောင်းအနက် +
ကြောက်ခြင်းအနက် + ရှောင်ကြော်ခြင်းအနက် + လွတ်မြောက်

သုံးပါးမှ ရွှေင်ကြော်ခြင်း။ ၎စီဒုဇ္ဇာတဝိရတိ = ၎စီဒုစရိတ်
လေးပါးတို့မှ ရွှေင်ကြော်ခြင်း။ ဗျာနာ = အန္တာင်အဖွဲ့မှု။
မူဖွော = လွတ်သောသူတည်း။ ဗျာနာမူဖွော = သူ။ ၎န-
မူဖွော = (ကိုလေသာတည်းဟူသော) တောမှ လွတ်သောသူ။
ဗျာနာမောကွာ = အန္တာင်အဖွဲ့မှု လွတ်မြောက်ခြင်း။ ကမ္မ-
သမ္မိတ် = ကံခကြာင့် ဖြစ်သောရုပ်။ ဥက္ကဋ္ဌက္ကဋ္ဌ = [ဥက္ကဋ္ဌတော
ဥက္ကဋ္ဌ] မြတ်သည်ထက် မြတ်သောတရား။ ဉ်မကောမကံ =
[ဉ်မကတော့ = ဟီနတော့ ဉ်မကံ] ယုတ်ညံ၊ သည် အောက်
ယုတ်ညံ၊ သောတရား။

ကွစ် = အချို့အရှင်။ ဂုဏ္ဍာယော = အမြဲ သမားသာ
လျှင် ဖြစ်၏။ ကမ္မတော့ = ကံခကြာင့်။ ဇာတ် = ဖြစ်သော
ရပ်တည်း။ ကမ္မား = ကံကြာင့် ဖြစ်သောရုပ်။ ငံး = ဤအတူ။
စိတ္တား = စိတ်ခကြာင့် ဖြစ်သောရုပ်။ ဥတုး = ဥတုကြာင့်
ဖြစ်သောရုပ်။ အာဟာရား = အာဟာရကြာင့် ဖြစ်သောရုပ်။
[နိစ္စသမာသိ]။ ။ၢၢၢ = ဤဆိုလတ္တားသော ပြယ်တို့။ န
တောတိ = သမာသိ မဖြစ်။ [အသန္တရီ]။ ပါသာဒါ =
ပြာသာ၏မှု။ ပတိတော့ = လိမ့်ကျသောသူ။ [မဟုလံ၊ ဘ
ဌာ-သုတ် လိုက်သောခကြာင့် ပါသာဒါပတိတော့-ဟု သမာသိ
မဖြစ်။ (ပုံးကာ)]

(၂) ဆုံးတွေ့ရိုး

ဆုံးတွေ့ရိုးသော = သည်။ (ငံး = ဤသို့။ ဘဝတိ =
ဖြစ်၏။) ရညော = မင်း၏။ ပုံဖွော = သားတည်း။ ရာဇ်-
ပုံဖွော = မင်းသား။ ငံး = ဤအတူ။ ရာဇ်ပုံရိုးသော = မင်း၏။
ယောက်သား+မင်းမူထိုး။ အာစရိုယူဇူးကော့ = [အာစရိုယာ
ပူဇော့] ဆရာကို ပူဇော်သောသူ။ ဗုဒ္ဓသာဂော့ = ဘုရား
စကားကို နားထောင်သူ+ဘုရားတပည့်။ ဗုဒ္ဓရုပံ့ = ဘုရား၏။
ရုပ်ပုံတော်။ ဇနဝစနံ = ဘုရား၏စကား။ သမူဒ္ဓသောသော =

သမာသ၏အသံ။ ဓညာန် = စပါးတို့၏။ ရာသိ = အစုအပုံ
တည်း။ ဓညာသိ = စပါးတို့၏။ အစုအပါ + စပါးပုံ။ ပုံ-
ဂန္း = ပန်းပွင့်တို့၏။ အန်း။ ဖလရသော = သစ်သီးတို့၏။
အရသာ။ ကာယသာ = စေတသိက် အပေါင်း၏။ လဟုတာ =
ပေါ့ပါးသည်၏။ အဖြစ်တည်း။ ကာပါ လဟုတာ = အဖြစ်။
မရဏသာတိ = သေခြင်းကို အောက်မေ့ခြင်း။ ရှုကွဲမူလံ =
သစ်ပင်၏။ အရင်း = အနီး။ အယသာ = သံ၏။ ပတ္တာ =
(ပိုကတိဖြစ်သော) သပိတ် + ခွက်တည်း။ အယောပတ္တာ =
သံသပိတ် + သံခွက်။ တ္ထာ = ဗြိုပြုယုဟ္မာ။ “မနာချောပါဒါန + မော
မယေ စေ”(၃၊ ၅၉) တိ = “မနာချောပါဒါန + မော မယေ စ”
ဟူသောသူတ်ဖြင့်။ မြို့ = (အယ-၏။ အစိတ် အ-သရကု) မြို့-မြို့
ငံ = ဗြိုအတူ။ သုဝဏ္ဏကုဋာဟံ = ရွှေ၏။ (ပိုကတ်ဖြစ်သော)
အိုး + အျိုး = ရွှေအိုး + ရွှေအျိုး။ ပါနီယထာလကံ = သောက်
ရေ၏။ သပိုကုန္တာ = ထောပတ်၏။ အိုး။ အော်နံ =
နတ်တို့၏။ ရာဇာ = မင်းတည်း။ အောရဇာ = နတ်မင်း။
ပုံမသာ = ယောက်သား၏။ (၀၁) အမို၏။ လိုဂံ = အသွင်
တည်း။ ပုံလိုဂံ = အသွင်။ (၀၁) ပုံလိုင်။ “ပုံ ပုံမသာ ၀၁”
(၃၊ ၅၆) တိ = “ပုံ ပုံမသာ ၀၁”ဟူသောသူတ်ဖြင့်။ ပုံမသာ =
ပုံမသာ၏။ (၀၁) ကို။ ပုံ = ပုံ-မြို့။ နိဂုံးတလောပေါ့ =
(ပုံ-၌) နိဂုံးတိကို [လောပေါ့၊ ၁၊ ၃၉-သူတ်ဖြင့်] ချေ။
လသာ = (လိုဂံ-ပုံ၌၌ နှိုသော) လ-အကွဲရာ၏။ (၀၁) ကို။
ဒ္ဓဘာဝေါ စ = (သရမှာ ဒ္ဓာ၊ ၁၊ ၃၄-သူတ်ဖြင့်) ဒ္ဓဘာဝေါ
လည်းမြို့။ [ပုံမလိုဂံ = ပုံလိုဂံ = ပုံလိုဂံ']။ ၂။ဟှေ့ပုံပံ့ =
ဆင်၏။ ခြေရာ + ဆင်ခြေရာ။ ဇူးဇူးရှုပံ့ = မိန်းမ၏။ အဆင်း။
ဘိကွဲနိသံသော = ရုဟန်းမတို့၏။ အပေါင်း။ ဇမ္မာခါ =
သပြေပင်၏။ အကိုင်း + သပြေကိုင်း။ တ္ထာ = ဗြိုပြုယ် (၃-၃)
တို့၌။ ဗြိုကာရှုကာရာန်း (ဇူး+နိ+မှု)-တို့နှုန်းနှိုသော) ဗြို-သရ +
ဦး-သရတို့၏။ ရသော = ဇူးရသာ + ဦးရသာ အပြုသည် ဖြင့်၏။

ဗဟိုလာမိကာရာ = “ဗဟိုလံ”သုတ် (၁၊ ၅၀) ရှိုက်
ခြင်းကြောင့်။ နဲ့ + မာန + နိဒ္ဓါရိယ + ပူရဏာ + ဘာဝ +
တိတ္ထဖွေဟိ = နဲ့-ပစ္စယန္တပုဒ်+မာန-ပစ္စယန္တပုဒ်+(ရှုံး-ကဲ့သို့
သော) နိဒ္ဓါရိယပုဒ် + ပူရဏတ္ထိပုဒ်+ ဘာဝတ္ထိပုဒ် +
ရောင့်ရခြင်းအနက် ရှိသောပုဒ်တို့နှင့်။ နဲ့ ဟောတိ = သမာသ်
မဖြစ်။ (၀၈) သမာသ် မတွေစပ်ရ။ [ဤစကားကို ပါကိုနဲ့၊ ၂၊
၂၀+၁၁-သုတ်တို့ကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုသည်။] မမ = ငါ၏။
အနုကုံး-အနုကုံးနော = အတုပြုနေသူ။ မမ = ငါ၏။ အနု-
ကုံးမာနော = အတုပြုနေသူ။ ရှုံး = နားမတို့တွင်။ ကဏ္ဍာ =
နားနက်မသည်။ သမ္မန္ဒာနရတမာ = နို့ရည် အချို့ဆုံး ဖြစ်၏။
[ရှုံး ကဏ္ဍာ ဝေါကဏ္ဍာ” ဟု နိဒ္ဓါရိယ ဆိုအမာဒီသမာသ်
မတွေစပ်ရ ဟူလို့။] သိသာနဲ့ = တပည့်တို့၏။ ပဋိမော = ငါး
ယောက်မြောက်သောသူ။ [ပဋိမော-ကား ပူရဏတ္ထိပုဒ်
ဖြစ်သောကြောင့် “သိသာ ပဋိမော” ဟု သမာသ် မတွေစပ်ရ^{ဟူလို့။]}
ပဋိသူ = အဝတ်ပုဆိုး၏။ သူဇ္ဈာတာ = ဖြူသည်၏။
အဖြစ်။ [သူဇ္ဈာတာ-ကား ဘာဝတ္ထိပုဒ် ဖြစ်သောကြောင့်
“ပဋိသူဇ္ဈာတာ” ဟု သမာသ် မတွေစပ်ရ ဟူလို့။] ကွစ် = အချို့
သော ဘာဝတ္ထိပုဒ်၌ (ဗဟိုလံ-သုတ်လိုက်ခြင်းကြောင့်)။
ဟောတေဝါဒ = သမာသ် ဖြစ်သည်သာတည်း။ (ဝိဇ္ဇာမာနသာ =
ဖြစ်နေဆဲ တရား၏။ သာမီပျုံ = နီးသည်၏။ အဖြစ်တည်း။)
ဝိဇ္ဇာမာနသာမီပျုံ = ဖြစ်နေဆဲတရား၏။ နီးသည်၏။ အဖြစ်။

ဤ၌ သာမီပျုံ - သည် ဘာဝတ္ထိပုဒ် ဖြစ်သော်လည်း
ဗဟိုလံ-သုတ်လိုက်သောကြောင့် “ဝိဇ္ဇာမာနသာမီပျုံ” ဟု ရုံးခါ သမာသ်
စပ်ရ၏ဟု ဆိုလိုသည်။ ။သွှေ့ပါဟူက၊ ယော့ယျာ၊ မူချာ မမှုတ်ရာ။
(နိယံ)။

မြာဟ္မာကသု = ၏။ သူလှာ = ဖြူကုန်သော။ ဒန္တာ = သွားတို့တည်း။ ဇူတိ = ဤပြုယ်၍။ သာပေါက္ခတာယ = (သူလှာ-သွှေ့သည်) ဒန္တာ-ဟူသော ပုံစံတပါးကို ငဲ့ခြင်းရှိသည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ န ဟောတိ = (မြာဟ္မာကသု သူလှာ မြာဟ္မာ-သူလှာ-ဟူ၍) သမာသ မဖြစ်။ ။၊ လာနံ = သစ်သီးတို့။ တိဖွော = ပြည့်စုံလုံလောက်၏။ လာနံ = တို့၏။ အာသိတော = ပြည့်စုံလုံလောက်၏။ အလာနံ = တို့၏။ သူဟိတော = ပြည့်စုံလုံလောက်၏။ [တို့အား ပြယ်များတည်း] ။ မြာဟ္မာကသု = ၏။ ဥစွာ = မြင့်သော။ ဂေဟံ = အိမ်တည်း။ ဇူတိ = ဤပြုယ်၍။ သာပေါက္ခတာယ = ပုံစံတပါးကို ငဲ့သည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ န ဟောတိ = သမာသ မဖြစ်။

[ဤ၌ ရှေးဖြစ်သော “မြာဟ္မာကသု သူလှာ ဒန္တာ” နှင့် ထူးအောင် ဥစွာ-သွှေ့သည် ဂေဟံ-မှုတပါး မြာဟ္မာကသု-ပုံစံကို ငဲ့နေသောကြောင့် “ဥစွာ ဂေဟံ=ဥစွာဂေဟံ”ဟု ဝိသေသနသမာသ မဖြစ်-ဟု အနက်အဓိပ္ပာယ်ယူမှ ရှေးနှင့် ထူးမည်။]

ပါဋ္ဌလိပုတ္တကသု = ပါဋ္ဌလိပုတ်ပြည်ကို အစိုးရသော။ ရညော = မင်း၏။ ဓနံ = ဥစွာတည်း။ ဇူတိ = ဤပြုယ်၍။ ဓနသမ္မခွဲ = ဓနသမ္မနှင့်။ ဆိုဒ် = (ရညော-ဟု) ဆိုဒ်ပုံစံသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဇူတိ = ထို့ကြောင့်။ ပါဋ္ဌလိပုတ္တကေန = ပါဋ္ဌလိပုတ္တက-သွှေ့နှင့်။ သမ္မနာဘာဝါ = စိုးခြင်း မရှိသော ကြောင့်။ န ဟောတိ = (ရာဇ်-နှင့် ပါဋ္ဌလိပုတ္တက-တို့)သမာသ မဖြစ်။

[ပါဏီနို့၊ ၂၊ ၂၊ ၁၁-သုတ္တု “သမာနာဓိကရဏေန” ပုံစံကို ဆိုအပ်၏။ ပါဋ္ဌလိပုတ္တကသု-နှင့် ရညော-သည် အရတူတုလျောဓိကရဏေရှိသေသနတည်း။ ဤကဲ့သို့သော အရာတို့အတွက် လည်း ပါဏီနို့ဆရာတို့ကဲ့သို့ သီးခြား သုတ္တမတည်ပဲ ပြီး၏-ဟု ပြုလို၍ ပြယ်ကိုသာ ထုတ်ပြုခြင်း ဖြစ်သည်။

သမာသိဖြစ်ထိက်၊ ပုဒ်အလိုက်မှ၊ တဝသမ္န်၊ ငဲ့ရိုပြန်ကာ
သမာသိမှ၊ ကင်းရွေ့ကြုပါ။

င့်ရင်းပုံစံကို၊ ငွေ့လှိုပါ၊ ကမ္မဓာရဲ+ဒွန်၊ ပြမ်းလွန်မှ၊ တဲ့ချွန်
ထပ်ရိုသိ၊ င့်ပြန်ရိုပါ၊ မဆိတ်သမာသ်မြေ့၊ (နိယံ)။

ရဲညာ = မင်း၏။ ရေါ်စ = နားသည် လည်းကောင်း။
အသော စ = ပြင်းသည် လည်းကောင်း။ ပုဂ္ဂိသာ စ =
အချင်းသည် လည်းကောင်း။(ဟောနှီ = ဖြစ်ကုန်၏။) ဇူတိ =
ဤပြယုဂ္ဂို။ ဘိန္ဒဗ္ဗာယ = ပြားသာ အနက်ရှိသည်၏။
အဖြစ်ကြောင့်။ ဝါကျမော် = ဝါကျသာလျှင် (ပြစ်၏။)

[ရေး အသော ပုဂ္ဂိသော-ဟူ အနက် ကဲပြားနေသော
ကြောင့် ရညော-ဟူသော ဆွဲပုဒ်သည် အသီးသီး င့်နေရသည်၊
ထို့ကြောင့် သမာသုမစပ်ရ ဟုလို။]

ရဲညာ = ၅။ ဂဝသုပုရိသာ = ၁၁။ မင်းအချင်းထူး
 တည်း။ ရာဇဂဝသုပုရိသာ = မင်း၏ ၁၁။ မင်းအချင်းထူး။
 လူတိ = ဤပြုယုံ၍။ ကေဆိုဘာဝါ = ရေါ် + အသာ + ပုရိသ-
 ထူးသည် စွဲ့-တည်းဟူသော တရာတည်းသော အနုက်ရှိသည်
 ၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ဂုဏ် = သမာသု တွောပြင်းသည်။ ဟော-
 ကော = ဖြစ်သည့်သာတည်း။

(၅) သတ္တိတပ္ပရီသ

သတ္တိတပ္ပရီသ = သည်။ (ငံ = ဤ၌။ ဘဝတိ = ဖြစ်၏။) ရူပေ = ရူပါရုံ၌ (ဖြစ်သော)။ သညာ = သညာ တည်း။ ရူပသညာ = ရူပါရုံ၌ ဖြစ်သောသညာ။ ငံ = တူ၊ ရူပသွေတနာ = ရူပါရုံ၌ ဖြစ်သော စေ့ဆော်မှု။ သံသာရုံကုံ = သံသရုံ၌ ဖြစ်သောဆင်းရဲး။ စက္ခာရှိ = မျက်ရှိ၌။ သန္တိသိတ် = မြို့တွယ်သော့။ ဂိဉာဏ် = စိတ်တည်း။ စက္ခာရိဉာဏ် = မျက်ရိ၌ မြို့သာစိတ်။ ဓမ္မ = ၌။ ရတော့ = ဓမ္မ့်လျှော်သော သူတည်း။ ဓမ္မရတော့ = သူ။ ဓမ္မဘိရတိ = တရား၌ အလွန် ဓမ္မ့်လျှော်ခြင်း။ ဓမ္မရှစ် = တရား၌ နှစ်မြိုက်ခြင်း။ ဓမ္မဂါရဝေါ = တရား၌ လေးစားခြင်း။ ဓမ္မသူ = အကြောင်း+ပါ၌+တရားတိ၌။ နိရှိတိ = အသီး ထုတ်ဆိုခြင်း။ ဓမ္မနိရှိတိ = ထုတ်ဆိုခြင်း။ ဘီနာမိမှုတိ = ဘီနှုန်း စိတ်ဝင်စားခြင်း။ ဘဝန္တရှကတ် = ဘဝတပါး၌ ပြုအပ်သောက်။ အသန္တ = မြင်ခြင်း၌။ အသာဒေါ = သာယာခြင်း။ အသနှသာဒေါ = သာယာခြင်း။ အရေ့ညာ = တော်၌။ ဝါသော = နေထိုင်ခြင်း။ အရေ့ညာဝါသော = နေထိုင်ခြင်း။ (၀၁) တော့ရ ဆောက်တည်ခြင်း။ ဂကာလ ကောဇ်နံ = မွန်းလွှာသာအခါ၌ စားခြင်း။ ကာလ ဝသံး = ရွာသုန်းသာအခါ၌ မိုးရွာခြင်း။ ဝန် ပုံပွဲ = တော်၌ ဖြစ်သောကျွဲ့+တော့ကျွဲ့။ ဝန် မဟို့သော = တော်၌ ဖြစ်သောကျွဲ့+တော့ကျွဲ့။ ဂါမ သူကရော = ရွာ၌ ဖြစ်သာဝက် + ရွာဝက်။ သမုပ္ပ မန္တော့ = သမုပ္ပရုံ၌ ဖြစ်သာဝား။ အာဝါ့ရ က္ခာပေါ့ = တွင်း၌ ဖြစ်သောလို့။ အာဝါ့ရ မန္တော့ = တွင်း၌ ဖြစ်သောလို့။ ကော့ = တွင်း၌ ဖြစ်သော အား။ ကူပ မန္တော့။ ကော့ = ရေတွင်း၌ ဖြစ်သောအား။ တို့နာဝါ = ဆိုပ်ကမ်း၌ ဆိုက်ကပထားသောလျော့။ ဇူးလို့သူ = တို့၌။ ဂုဏ္ဍာ = အပျော်မြှုးသူတည်း။ ဇူးလို့ဂုဏ္ဍာ = သူ။ အကွဲဂုဏ္ဍာ = ကြွေအန် ကစားခြင်း၌ အပျော်မြှုးသူ+အန်မြှုးသူ။ ဆာယာယံ = အရိုင်း။ သူကွဲ့ = ခြောက်သွေ့သော

အဝတ်တည်း။ ဆာယာသူကျော = အဝတ်။ အားရုပုလုံး = မီးကျိုး၌ က်အပ်သောအသား။ စာရကဗဗွှေ့ = နွောင်အိမ္မာ့နွဲအပ်သူ+အကျဉ်းသမား။ [စာရက+ကာရာ+ကာရာဂါရ + ဗွဲနာဂါရ+ဗွဲနာလယ-တို့ကား ပရီယာယ်။]

ကွဲစိ = အချို့အရာ၌။ ဂုဏ္ဍားယော = သမာသိ အမြဲ
ဖြစ်၏။ ဝနေ = တော်၌။ စရတိ = ကျက်စားတတ်၏။ ဇူတိ =
ကြောင့်။ ဝနစရကော = မည်၏။ ဝနစရေကော = တောလည်
မုဆိုး။ ကုန်စိုး = ဝမ်းပိုက်၌။ သယနှီး = ကိန်းတတ်+ဖြစ်တတ်
ကုန်၏။ ဇူတိ = ကြောင့်။ ကုန်သယာ = မည်ကုန်၏။ ကုန်-
သယာ=ဝမ်းအောင်းလေတို့။ ထလေ=ကျည်းကုန်း၌။ တိုင့်တိ =
တည်တတ်၏။ ဇူတိ=ကြောင့်။ ထလင္္ခာ=မည်၏။ ထလင္္ခာ=
ကျည်းကုန်း၌ တည်သောသစ်ပင်။ ဇံး = တူ။ ဇလင္္ခာ =
ရော် တည်သော သွေးဝါ။ ပုံးတင္္ခာ = တောင်ပေါ်၌ တည်
နေသူ = တောင်ပေါ်သား။ မဂ္ဂင္္ခာ = မဂ္ဂ၌ တည်သော
ပုဂ္ဂိုလ်။ ပက် = ချံးညွှန်၌။ ဇာတံး = ပေါက်သော ကြာပန်း
တည်း။ ပက်း = ကြာပန်း။ သရောရုဟံး = [သရသိ ရုဟတိတိ၊
(ပွဲကာ)] ရေအိုင်၌ ပေါက်သောကြာပန်း။

[ရူပသိဒ္ဓိ၌—“သိရေ ရုဟတိတိ သိရောရုဟံး” ရှိသည်။ “ဦး
ခေါင်း၌ ပေါက်သောဆံပင်”ဟု အနက်ပေးကြ၏။ ရှု-ဗိုကာ၌
လည်း “သိရသိုံး ရုဟတိတိ သိရောရုဟံး”ပင် ရှိ၏။ ဆံပင်ကို ရစေ
လိုလျှင် “သိရသိုံး ရုဟန္တိတိ သိရောရုဟာ”ဟု ပုံလိုင် ဗဟိုစိမ်း
ပို့ဂုဏ်ပြုလေကုန်ရာ၏။ ထို့ကြောင့် ရူပသိဒ္ဓိစာကိုယ်+ဗိုကာ နှစ်ရပ်
လုံးတို့၌ပင် “သရသိုံး ရုဟတိတိ သရောရုဟံး”ဟု ပါ့၌မှန် ရှိသင့်၏။]

ဇူမ = ဤဆိုလျှို့သော ပြယ်တွေ့၌။ (ဗဟိုလုံးပောန-
တော့=ဗဟိုလုံး၊ ဘုရား-သုတ်ကို စီရင်ခြင်းကြောင့်)။ [ပွဲကာ]
နံ ဟောတိ = သမာသိ မဖြစ်။ ဘောဇာနေ = ဘောဇာ၌။
မတ္တည့်တာ = အတိုင်းအရှည်ကို သိသူ၏အဖြစ် = (သိခြင်း)။
ဇူမြို့ယေသူ = ဇူမြို့ ခြောက်ပါးတို့၌။ ဂုဏ္ဍားရှုတာ = လုံခြုံစေ

အပ်သော တံခါးရှိသူ၏အဖြစ်။ အာသန = နေရာ။ နိသိန္ဒာ = ထိုင်နေသောသူ။ အာသန = ဉ်။ နိသိဒိတဗ္ဗာ = ထိုင်သင့်။

(အမာဒီသမာသရိဓာန် = သည်။ ဇုတိ = ပြီးပြီ။)

ဝိသေသနသပာသ (ကပ္ပါဒရယ်သပာသ)

(၁၁) ဂိသသန+မေကအွေနာ။

ဂိသသန = ဂိသသနဖြစ်သော။ သျာဒီ = သျာဒု၂၂နှိန်ပုံပိသည်။ ကေအွေနာ = တူသော အနက် ရှိသော။ သျာဒီနာ = (ဂိသသူ) သျာဒု၂၂နှိန် တက္ကာ။ ကေအွေ = သည်။ ဟောတိ = ၏။

ဂိသသန = သော။ သျာဒု၂၂နှိန် = သည်။ ဂိသသောန = အထူး ပြုအပ်သော။ သမာနာမိကရကေန = တူသောတည်ရာ (အနက်) ရှိသော။ သျာဒု၂၂နှိန် = နှင့်။ သဟ = ကွဲ။ ကေအွေ = သည်။ ဟောတိ = ၏။ [စန်းကျွမ်း၊ ၂၊ ၂၊ ၁၈-သုတ်နှင့် ထပ်မျှတူ၏။]

သမာနအွေ = တူသော အနက်ရှိသော။ ဘေး၂-ဘေးကဝါစကေ = အထူး ပြုအပ်သော အနက် + အထူး ပြုတတ်သောအနက်ကို ဟောတတ်သော။ ယအွေ = ယသီးပဇ္ဇာ = အကြောင် ပုံနှစ်ခု အပေါင်းသည်။ သတိ = ရှိလတ်သော်။ သမာသော = သမာသ စပ်အပ်၏။ အယံ = ဤသမာသသည်။ ဂိသသနသမာသော = ဂိသသနသမာသ မည်၏။ အကြောင် = ဤဂိသသန သမာသ၌ [နောက်ဂါထာမှ ပုံတည်း]။ ဂိသသောအွေ-ပြုမာနတောာ = ဂိသသူပုံ၏ အနက် ပြောန်းခြင်း ကြောင့်။—

ရိသေသာ-ဂကမဝ = ရိသေသုပုပ်၌ ဖြစ်သည့်
သာလျှင် ဖြစ်သော။ တံ့လိုင်း = တို့လိုင်သည်။ ဝရံ =
ပြခာန်း၏။ တတော = ထို့ပြင်။ သေ-ဒသော သမာ-
သော = ဤရိသေသာန သမာသိကို။ ကမ္မစာရယာစိတ် =
ကမ္မစာရည်း သမာသ်ဟူ၍။ အညော် = တပါးသော
ကစွဲည်း-စတောာ ဆရာတို့သည်။ သညီတောာ = မှတ်သား
အပ်၏။ (၁) သညာအမှတ် ပြုအပ်၏။

သူတွေ = သူတို့။ ရိသေသေနာတိ = ရိသေသေန-
ဟူ၍။ အရုတွေပါ = မဆုံးအပ်သော်လည်း။ ရိသေသနသူ =
ရိသေသနပုပ်၏။ သမ္မန္မာသွေ့တွော = သမ္မန္မာ-သွေ့၏။ အဖြစ်
ကြောင့်။ သာမဇ္ဈိုယတောာ = အစွမ်းသွေ့ = သာမဇ္ဈိုယအား
ဖြင့်။ လူဗျာမာန အာကိုဂတ သွံ့ ပတ် = ရသုင့်သော ငင်
အပ်သည့် ရိသေသုသွေ့ကို အစွဲပြု၍။ “ရိသေသေနာ”တိ =
“ရိသေသေန” ဟူသောပုပ်ကို။ ဝို့ = (ဝို့၌) ထည့်၍
ဆိုအပ်၏။

[“ရိသေသန ရိသေသေန ဗဟိုလ်”၊ ၁၊ ၅၃-၁၂၆နံ
သုတို့ “ရိသေသေန”ဟု ပါရိသက္ဗ္ဗား၌ ဤကျမ်း၌ “ရိသေသန +
မေကတွေ့နာ”ဟု သာသုတို့၌ ပြုပြီး ဝို့၌ရောက်မှ “ရိသေသေန”ဟု
အည့်၍ ဖွင့်ရှု၌ စောဘန်းဖွံ့ဖြိုး ပြောဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။]

၁ = သစ္း = မှန်၏။ သာမည့်ဝို့ (၁) ရိသေသာ-
တာတိ = သာမည့်ဝို့ (၁) ရိသေသာတာ-ဟူသော။ (တံ့
ဂါထာဝစ်း = ဤဂါထာ စကားကို။) ဝို့ = သွေ့ဆရာတိ
ဆိုအပ်လေပြီ။

သာမည့်ဝို့ = (ဝို့တပါးနှင့် ဆံက်ဆံနေ
သော) ဝို့ကို။ ဝို့ရတောာ = ဝို့တပါးမှာ ရိသေ-
သိယ = အထူးပြု၍။ ကေပွဲကာရေ = တရာေသာ ဝို့၌။
ယာ ဌာနာ = အကြောင် ထားခြင်းသည်။ အထူး = ရှိ၏။

တော် = ပြုသိ ထားခြင်းကို။ ဂါသသနမီတိ = အထူး
ပြုခြင်း = ဂါသသနဟူ၍။ ပြုရိတ် = ဆိုအပ်၏၂၁၉၆

ကေပွကာရှုံး = တရာ့သော အထူး အပြု။ ရှုံး
ရောက်သော။ ဝါယာ = အထူး ပြုအပ်သာဝါယာ။
ဂါသသုန္တာ = ဂါသသု = ဂါသသုဘူ၍။ ပစ္စာတိ =
ဆိုအပ်၏၂၁၉၇။ လူဟ = ပြုဂါသသန + ဂါသသုအရာ။
ယာနိ ယာနေဝါ ပုဒ္ဓန = အကြောင်အကြောင် ပုဒ္ဓတိသည်
သာ။ သမ္မတ်း = အချင်းချင်း စဉ်သွယ်ခြင်းသို့။ ဥပယ္နား
၁၈ ကပ်ရောက်ကုန်၏။ တေသံ တေသံဝါ ပုဒ္ဓန = ထိုထို
ပုဒ္ဓတိ၏သာလျှင်။ ကာမစာရောင်း = ဆိုလိုသော =
ဝါနှိမ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုအားဖြင့်။ [ဝါနှိမ်သာဝါသာဝါ၊
သမ္မန်စိန္တာ၊ ဒေ-ဂါထာ+င်း နှုံးကား။] ဂါသသန +
ဂါသသုတာ = ဂါသသုန်၏ အဖြစ် + ဂါသသု၏
အဖြစ်၍။ ဝါမှတ် = သိအပ်၏။

စု = လိန္ဒာရ သုန္တရကြောင်း၊ အူတွဲရကြောင်း၊ ထုတ်ဆို
ပေါ်နဲ့။ ဇွဲ့ကြောင်း = ပြုအရာ၍၊ အူလွှား = အူထိုးမြို့၍၊ ရော်-
ပူလျား၏တော်၍။ အုပ်စုသူတွေ့နှုံး = အုပ်စုသူတွေ့နှုံးများ၊ ဂါသသုန္တာ = အထူး
ပြုပေးတော်၏ = တူးစွောတော်၏။ အုပ်စုသူတွေ့နှုံး = အုပ်စုသူတွေ့နှုံး။ နိုလ်သွေး =
နိုလ်-သွေး၏သည်။ ဂါသသန = ဂါသသုန်၏ မည်၏။ တန် =
ထိုနိုလ်-သွေး၏သည်။ ဂါသသိုလ် = အထူး ပြုပေးအပ်၏။
အုပ်စုသူတွေ့နှုံး = ထို့ကြောင်း။ ဥပ္ပလ်သံခွဲ့ = ဥပ္ပလ်-သွေး၏သည်။
ဂါသသုံး = ဂါသသုမည်၏။

အပိုစ = တန်ည်းသော်ကား။ ဘမရ+ဂိုရာဒီ သာမည်
နိုလွှားတော် = ဂါတုန်းအညို့+မီးသွေးအညို့-စသော သာမကား
အညို့အနက်မှာ။ ဂါသသိုလ် = အထူး ပြုအပ်၏။ လူနီ =
ထို့ကြောင်း။ နိုလ် = အညို့ (အပြား) ရောင်သည်။ ဂါသသံ =
ဂါသသုအနက် မည်၏။ ဝါယာဒီနံ = အဝတ်ပုဆိုး စသည်

တို၏။ န နိလ် = အညီရောင် မဟုတ်။ ဥပ္ပလသောဝ = ကြာပန်း၏၊ သာလျှင်။ နိလ် = အညီရောင်တည်း။ ဗုတ္တ = ဤသို့။ ရိသသနတော = အထူး ပြုတတ်သောကြောင့်။ ဥပ္ပလ် = ကြာသည်။ ရသသနံ = ရသသန မည်၏။ ဗုတ္တ = ဤသို့။ ကာမစာရေန = ဆိုလိုသူ၏။ အလိုဆန္ဒအားဖြင့်။ (ရသသန + ရသသောတာ = ရသသန၏ အဖြစ် + ရသသု၏ အဖြစ်ကို။ ဂမျတေ = သိအပ်၏။) ဗုတ္တ = ဤသို့။ ဂုဏ် = ဆိုအပ်၏။ အပိစ = တနည်းသောကား။—

အနေန = ဤ(ဝါစာ-စသော) ပုံဖြင့်။ အထွား = လိုအပ်သော အနက်တို့သည်။ ပရိတော = ပရိချုတ် = ထင်ရှားခြင်းသို့။ အယန္တာ = ဝန္တန္တာ = ရေက်တတ်ကုန်၏။ ဗုတ္တ = ထို့ကြောင့်။ သော = ထို (ဝါစာ-စသော) သွေ့ကို။ ပရိယာယောတိ = ပရိယာယ်ပုံဟူ၍။ ဂုဏ်တိ = ဆိုအပ်၏။ [ပရိချုတ်+မာယန္တာ ဝန္တန္တာ အထွား အနေနဘတိ ပရိယာယော၊ (သမ္မဇ္ဈိန္ဒာ)]။ ဂေါ် ဝါစာတိ = ဂေါ် ဝါစာဟူ၍။ ပရိတွေ = တွဲဖက်၍ ဆိုအပ်သော်။ ဝါစာတွော = ဝါစာ-ပုံ၏။ စကား-ဟူသော အနက်သည်။ ရသသနံ = အထူးပြုတတ်သော ရသသနအနက် မည်၏။

[အောက်နာမ်ပိုင်း (၆၈) “သူမှိ ဝါ” သုတ်အဖွဲ့ ဤ ပယာဂသိဒ္ဓကျမ်း၌ ဂေါ်-သွေ့၏။ မြှေး+မြော်း+နွား-စသော ၁၀-နက်ကို ဂါထာဖြင့် ပြခဲ့သည်၊ ကြည့်ပါလေ။ ။၃၇-ဟူ သာမည့်ဆိုလျှင် ထို ၁၀-နက်မှ ဘယ်အနက်ကို ဟောသည်ဟု မသိသာ၊ ဂေါ်= ဝါစာ-ဟူ ဆိုလိုက်လျှင် ဂေါ်-သွေ့၏သည် ဝါစာ (စကား) အနက်ဟောဟု သိနိုင်သည်။ ဤသို့ တွဲဖက် ဝါစာ-သွေ့၏ သည် ဂေါ်၏အနက်ကို အထူး ပြုပေးတတ်၍ ဝိသေသနမည်၏-ဟူ ဆိုလိုသည်။]

ယာ လို့+သချာ+ဂါဘူးယော=အကြင် ပုဂ္ဂိုင်-စသောလို့+ကော်, ဗဟိုရှစ်သချာ + ပဋိမာ-စသော ဂါဘတ်တို့သည်။ ဂါသသော = ဥပ္ပလ-စသော ဂါသသူ ပုဂ္ဂိုင်။ ဒီသောမာနာ = ထင်ရှား ရှိကုန်၏၊ တာ လို့+သချာ+ဂါဘူးယော = တိုကို။ တူလျာမိကရကော် = တူသော တည်ရာ အနက်ရှိသော။ ဂါသသနေ = နီလ-စသော ဂါသသနာပုဂ္ဂိုင်။ ဘိယျာ = အများအားဖြင့်။ ကတ္တဗွာ = ပြုအပ်+ယဉ်စပ်အပ်ကုန်၏။

ဇူတိ = ဤသူ။ ဝုဇာတ္တာ = မျာကရှုက်း ဆရာတို့ ဆိုအပ်သည်၏၊ အဖြစ်အကြောင်း။ မဟန္တာန္တာဒီသူ = မဟန္တာ-အစရှိသည်တို့။ သမာနလို့ပေယော = တူသော လိုင် အစရှိသည်တိုကို။ အဋ္ဌဗွာ = မှတ်အပ်ကုန်၏။ ဘိယျာတိ = (ဂါထာ၌ပါရှိသည့်) ဘိယျာ-ဟူသောပုဂ္ဂိုင်သည်။ ကို = အဘယ်အကျိုးရှိသနည်း။ အော်ပမာဏံ ဇူးဒီ=အော်ပမာဏံ·စသည်တည်း။

[“အော်ပမာဏံ”၏ ပုဂ္ဂိုင်+ဗဟိုရှစ် ကဲ့ပြားသည်။ အာဒီ-သွေ့ ဖြင့် “ဝိသတိ စိတ္တာနဲ့ ငာယနဲ့” စသည်၌ လိုင်+သချာ+ဂါဘတ်များ မတူ ကဲ့ပြားကြသည်။]

ဂီသသနသမာသ ၆ ပါး

စ = ဆက်လီးအုံ။ သော = ထိုဂီသသန သမာသသည်။ ဂီသသနပုံဗွာပော့ = ဂီသသန ရွှေပုံရှိသော (ရွှေကျသော) သမာသ လည်းကောင်း။ ဂီသသနတ္တာရပော့ = ဂီသသန နှစ်ပုံရှိသော သမာသ နောက်ပုံရှိသော (နောက်ကျသော) သမာသ လည်းကောင်း။ ဂီသသနဘယ်ပော့ = ဂီသသန နှစ်ပုံရှိသော သမာသ လည်းကောင်း။ ဥပမာနတ္တာရပော့ = ဥပမာန နောက်ပုံရှိသော (နောက်ကျသော) သမာသ လည်းကောင်း။ သမ္မတဝနာပုံဗွာပော့ = သမ္မတဝနာကို ဖော်ပြုသည့် ဇူတိ-ရွှေပုံရှိသော သမာသ လည်းကောင်း။ အဝဇာရဏပုံဗွာပော့ = အဝဇာရဏကို

ဖော်ပြသည့် ဝေ-ဟူသော
ကောင်း၊ ဗုတ္ထ = ဤသူ့။
ရှေ့ပုဂ္ဂနိုင်သော သမာသ် လည်း
ဆုံးခေါ် = ခြောက်ပါး အပြား
ရှု၏။

[ရွှေပသိန္ဒြေ ကိုးမျိုး ဆိုသည်။ ဉာဏ်မှုများ နောက်သုံးမျိုး
တိုကို နောက်-၁၂+၁၃-သုတေသနဖူး သီးခြား ထိုလတ္တာ.ဖြစ်၍ ဉာဏ်
ခြောက်မျိုးကိုသာ ဆိုသည်။]

(c) ପିଲାକର୍ମପତ୍ରରେ

ဝါကျ = “မဟန္တာ စ သော ပုဂ္ဂိုလ်သာ စ”ဟူသော
ဝါကျ။ တုလျှာမိကရဏဘာဝါကာသနထုံး = တူသောတည်
ရာ အနက်ရှိသည်၏ အဖြစ်ဂို့ ထင်ရှားပြခြင်း အကျိုးငွား
စ+တ-သွေ့ပယောဂေါ့ = စ-သွေ့ဒါန္တစ်လုံးနှင့် တ-သွေ့ဒါတို့၏
ယဉ်ခြင်းသည် (ဖြစ်၏)။ ဂုဏ်ထူးတဲ့ = သမာသိ ဝိပြီးသော
အခါးကား။ သမာသေနေဝါ = မဟာပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော သမာသိ
ပုဂ္ဂိုလ်ဖြင့် ပင်လျှင်။ တုပြကာသနတော့ = ရှုံးတူသောအနက်

နှစ်ခြင်းကို ပြခြင်းကြောင့်။ တပ္ပါယာရေး = ထိ စ-သဆ္ဗီ+တ-သဆ္ဗီတို့နှင့် ယျဉ်ခြင်းသည်။ န ဟောတိ = မဖြစ်။ အညွှန်စိုး = တပါးသော ပြယ်တို့၌လည်း။ ငံ = ဤအတူ။ ဂုဏ်စာနံ = ဟောအပ်ပြီးသော အနက်ရှိသော သဆ္ဗီတို့ကို။ အပ္ပါယာရေး = ပယျဉ်ရခြင်းသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ငံ = ဤအတူ။ မဟာဝိရေး = ကြီးမြတ်သော လုံးလ ရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား။ မဟာမုန့် = ကြီးမြတ်သော ရဟန်းဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား။ မဟန္တ့ဗုဒ္ဓ = ကြီးမြတ် သည်လည်း ဟုတ်တည်း။ တံ = ထိကြီးမြတ်သည်ဟူသည်။ မလွှာ = ခွန်အားလည်း ဟုတ်တဲ့၌။ ဣတိ = ကြောင့်။ မဟာ-မလံ = မည်၏။ မဟာမလံ = ကြီးမြတ်သော ခွန်အား။ မဟာဗ္ဗူယံ = ကြီးသော ဘေး။ သန္တာ စ = ပြမ်းအေးသည်လည်း ဟုတ် တည်း။ သော = ဟူသည်။ ပုဂ္ဂိုလ်သော စ = ယောကျားလည်း ဟုတ်တည်း။ ဣတိ = ကြောင့်။ သပ္ပါရိသော = မည်၏။ သပ္ပါ-ရိသော = ပြမ်းအေးသော ယောကျား = သူတော်ကောင်း။ တထာ = ထိအတူ။ ပုံ့ဗုပ္ပါရိသော = ရှေး၌ ဖြစ်သောလူ။ အပရ-ပုဂ္ဂိုလ်သော = တပါးသောလူ။ [ပရပုဂ္ဂိုလ်သော = နောက်၌ ဖြစ် သောလူ၊ (ရုပသိဒ္ဓ)။ ပုံ့ဗုပ္ပါရပင်မစရမ = ၂၊ ၁၊ ၅၊ ၈၊ ပါကိန်သုတ်ကို မြှုပ်သော စကားရပ်ဖြစ်၍ အပရပုဂ္ဂိုလ်သော-က သာ၍ သင့်လျော်၏။] ပင္းမပုဂ္ဂိုလ်သော = အစဖြစ်သောလူ [ပင္းမပုဂ္ဂိုလ်]။ မဏီမပုဂ္ဂိုလ်သော = အလယ်ဖြစ်သောလူ [မဏီမပုဂ္ဂိုလ်]။ ဥဇ္ဈာမပုဂ္ဂိုလ်သော = မြတ်သောလူ [ဥဇ္ဈာမပုဂ္ဂိုလ်]။ စရမပုဂ္ဂိုလ်သော = နောက်ဆုံးဖြစ်သောလူ။ [ရုပသိဒ္ဓ၌ ပရမ-ပုဂ္ဂိုလ်သော-ရှိ၏။ ပါကိန်းစရမ-ရှိ၍ စရမပုဂ္ဂိုလ်သော-က သာ၍ သင့်လျော်၏။] သေတ္တာစွိုး = ဖြူ။ သောဆုံး။ ကဏ္ဍသပ္ပါ = မည်းနက်သော မြွှေ့ = မြွှေ့ဟောက်။ နိလုပ္ပါလံ = ညီသော ကြာ = (၀၁)ကြာညီ။ ရော့ပ္ပါလံ = နိသောကြာ = ကြာနီ။ လောဟိတစန်နံ = နိသောစန်ကူး။ (၀၁) စန်ကူးနီ။

ကွစ် = အချို့အရှုံး။ န ဟောတဲ့ = သမာသိမဖြစ်။ [ဗဟိုလုံ-သူတ်က ပိုင်းခြားမှတ်သားပြုသောကြောင့်တည်း။] မန္တာနီပုဇွဲ့ = မန္တာနီ ပုဇွဲ့ဗုံးမ၏။ သားဖြစ်သော။ ပုဇွဲ့ = အရှင်ပုဇွဲ့မထော်။ စိဇွဲ့ = စိဇွဲ့အမည်ရှိသော။ ဂဟပတီ = သူတွေ့။ ပုမာ စ = အဖိုလည်းဟုတ်တည်း။ သော = ဟူသည်။ ကောကိုလော စ = ဥမြောက်လည်း ဟုတ်တည်း။ ဗုတ္တိ = ကြောင့်။ ပုခက်ာကိုလော = မည်၏။ ပုက်ာကိုလော = ဥမြော့။ (၁၇) ကရပိုက်ငှက် အဖို့။ ပုဇွဲ့ရပဒေ = ကောကိုလ-ဟူသော နောက်ပုဒ်ကြောင့်။ ပုအသာ = ပုမသွေ့၏။ (၁၇) ကို။ ပု = (၃၊ ၅၆-သူတ်ဖြင့်) ပု-အပြု သည်။ ဟောတီ = ၏။ ဝံး = ဤအတူ။ ပုန္တာဂါး = အဖို ဖြစ်သော ကံးကော်ပင်။ (၁၇) ပုန်းညက်ပင်။

ခွဲ့ယာ စ = မင်းမျိုးလည်းဟုတ်တည်း။ သာ = ဟူသည်။ ကညာ စ = သတ္တိသမီးလည်းဟုတ်တည်း။ ဗုတ္တိ = ကြောင့်။ ခွဲ့ယကညာ = မည်၏။ ခွဲ့ယကညာ = မင်းမျိုး ဖြစ်သော သတ္တိသမီး။ (၁၇) မင်းသမီး။

(၆၇) ဇူးထိုး ဘာသိတ ပုစီ+ဇူး ပုမေဝါး+ကအွေ့။

ဇူးထိုး = နိုးဇူးထိုးလိုင်း ဖြစ်သော။ ကအွေ့ = ကုသော အနက်ရှိသော နောက်ပုဒ်သည်။ သတီ = ရှိလတ် သော်။ ဘာသိတ ပုမာ = ဟောဖူးသော ပုလျှိုင်ရှိသော။ (၁၇) ပုလျှိုင်ကို ဟောဖူးသော။ ဇူးထိုး = (ယခုဝါကျွုံး သာမည့်) ဇူးထိုးလိုင်သွေ့သည်။ ပုအမဝါ-ပုမာဇဝါ = ပုလျှိုင်သွေ့သည်ကဲ့သို့။ ဟောတီ = ဖြစ်၏။

ဇူးထိုး = ဤသုတ်ဖြင့်။ ဘာသိတ ပုမာ = သော။ ဇူးထိုး = ဇူးထိုးလိုင်ဝါစက (ခွဲ့ယာ) သွေ့သည်။ ပုမေဝါ-ပုမာဇဝါ = ကဲ့သို့။ ဟောတီ = ၏။ ဇူးထိုး တသွာ့ ပုန္တာဝါ=ဤသို့ ပုလျှိုင်၏။

အဖြစ်ကြောင့်။ ဗုဇ္ဈိ ပစ္စယာနံ = ဗုဇ္ဈိလိုင်လောတက အာ-
စသော ပစ္စည်းတို့၏။ နိဝဇ္ဇိ=ဆုတ်နှစ်ကျေပျောက်ခြင်းသည်။
ဟောတိ = ၏။ ငံ = ဤအတူ။ ရတ္ထလတာ = နီသောနွယ်။
(၁၇) နွယ်နီ။ ခုတိယသိက္ခာ = နှစ်ခုမြောက်သော ထမင်း။
မြာဟွာကို စ = ပုလျေားမလည်းဟုတ်တည်း။ သာ = ဟူသည်။
ဘါရိကာ စ = သူငယ်မလည်းဟုတ်တည်း။ ဗုတိ = ကြောင့်။
မြာဟွာဘါရိကာ = မည်၏။ မြာဟွာဘါရိကာ = ပုလျေားမပျိုး။
နာဂမာကာဝိကာ = နဂါးမပျိုး။

ဗုဇ္ဈိယနဲ့ = ဗုဇ္ဈိယံ-ဟူသောပုဒ်သည်။ ကို = အဘယ်
အကျိုးရှိသနည်း။ ကုမာရိရဘနံ = ကုမာရိရတနံ-အစရှိသော
ပြယ်၍။ ပယောဇံ = ပုနှင့်ကဲ့သို့ မင့်ရခြင်း အကျိုးရှိ၏။
ကုမာရိရဘနံ = သမီးကညာရှုတနာ။ သမကိုပုံမံ = ပုံမှ
ကြာနှင့်တူသော ရဟန်းမ။

ဘာသိတပုံမာတိ = ဟူသောပုဒ်သည်။ ကို = နည်း။
ဂို့နှီး = ဂို့နှီး - အစရှိသော ပြယ်၍။ ပယောဇံ =
ပုလျိုင်ကဲ့သို့ မင့်ရခြင်း အကျိုးရှိ၏။ ဂို့နှီး = ဂို့မြစ်။
တက္ကာနှီး = တက္ကာမြစ်။ ပထဝိဓာတု = ပထဝိဓာတ်။

[သညာသွေ့တ္ထာ န ဟေးတို့။ (ရွှေပသီဒ္ဓိ)၊ သညာ - သွေ့
ဖြစ်သောကြောင့် ဂို့နှီး-စသည်၍ ဗုဇ္ဈိလိုင်ပစ္စည်းမပျကဲ့။]

ပုရုဇ္ဈိမော စ=ရေးပိုင်းလည်းဟုတ်တည်း။ သော =
ဟူသည်။ ကာယော စ = ကိုယ်လည်းဟုတ်တည်း။ ဗုတိ =
ကြောင့်။ ပုရုဇ္ဈိမကာယော = မည်၏။ ပုရုဇ္ဈိမကာယော =
ရေးပိုင်း၍ ဖြစ်သော ဤယ်။ စ = ဆက်ပြီးအံ့။ ငွေ့ = ဤ
ပြယ်၍။ ကာယ ကဲအသေး = ရေးပိုင်းကိုယ တစိတ်၍။
ကာယသွေ့ = ကာယ သွေ့သည်။ ဟောတိ = ၏။ ငံ =
ဤအတူ။ ပန္တ့မ ကာယော = နောက်ပိုင်း၍ ဖြစ်သော ဤယ်။
ဥပရိမ ကာယော = အထက်ပိုင်း၍ ဖြစ်သော ဤယ်။ ဟန္တ့မ

ကာယာ=အောက်ပိုင်း၏ ဖြစ်သော ကိုယ်။ သုံး ကာယာ=အလုံးစုံသော ကိုယ်+တကိုယ်လုံး။ (ပုရာဏ ပါဟာရေ = ဟောင်းသောကျောင်း [ရူပသီဒ္ဓ])။ နှစ် ဝါသော = အသစ် ဖြစ်သော ကျောင်း + ကျောင်းသစ်။ ကတရ နိကာယာ = (နှစ်ခုတို့တွင်) အဘယ်နိကာယ်+ရိုက်းနည်း။ ကတမ နိကာယာ=(အများတို့တွင်) အဘယ်နိကာယ်+ရိုက်းနည်း။ [ကို+ရှတရ = ကတရ။ ကို+ရတမ = ကတမ၊ ငါ၊ ၅၃-သူတ်]။ ဟော ပစ္စယာ = ဟိတ်ဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား+ဟောပစ္စည်း။ မီရိကပ္ပါဒာနံ = မီရိတရုပ် ပြောန်းခြင်းရှိသော။ နာဝါရီ = ရုပ်ကိုးခု အပေါင်းတည်း။ မီရိတနာဝါရီ = ရုပ်ကိုးခု အပေါင်း။

(j) ပိသေသနုတ္ထရပ်ဆမာသု

ပိသေသနုတ္ထရပ် = ပိသေသန နောက်ပုဒ်ရှိသော သမာသို့။ ထေရာ+စရိယ+ပဏ္ဍာတာမီရိသေသနံ = ထေရာ+အာစရိယ+ပဏ္ဍာတ-အစရိသော ပိသေသနပုဒ်သည်။ ပရှေ့ = နောက်နေသည်လည်း။ ဘဝတိ = ၅။ ယထာ = ဥပါဟရှုက် ကား (ဤသို့တည်း)။ သာရိပုဇွဲ့သော စ = အရှင်သာရိပုဇွဲ့ လည်း ဟုတ်တည်း။ သော = သည်။ ထေရာ့စ = မြှုမြှုသော သီလကျေးဇူးစသည် ရှိသူလည်း ဟုတ်တည်း။ ဗုတ်=ကြောင့်။ သာရိပုဇွဲ့ထေရာ့ = မည်၏။ သာရိပုဇွဲ့ထေရာ့ = မြှုမြှုသော သီလကျေးဇူးစသည် ရှိသော အရှင်သာရိပုဇွဲ့+သာရိပုဇွဲ့-ထေရာ့။ ထံ = တူ။ မဟာမောဂလွှာနုတွေရော = မဟာ မောဂလွှာနှင့်ထံ၏။ မဟာကသုပုတွေရော=အရှင်မဟာကသုပ ထံ၏။ ဗုဒ္ဓဓာသသာစရိယာ = အရှင်ဗုဒ္ဓဓာသသဆရာ။ ဓမ္မပါလသာစရိယာ = အရှင်ဓမ္မပါလဆရာ။ ဝါ = အချို့။ အာစရိယဂုဇ္ဇာလာ=အာစရိယဂုဇ္ဇာလ(ဟူ၍ ပိသေသန ရော်ကျ သည်လည်း ရှိ၏။) အာစရိယဂုဇ္ဇာလော = ဆရာဖြစ်သော

ရှုံးလို့လဲ။ မဟောသတော် စ=မဟောသဓာတုလည်း ဟုတ်တည်း။
သော = သည်။ ပရှုံးတော် စ=သူခမ်နဲ့လည်း ဟုတ်တည်း။
ဗုတ္တိ = ကြောင့်။ မဟောသပရှုံးတော် = မည်၏။ မဟော-
သပရှုံးတော် = မဟောသဓာတုသူခမ်နဲ့။ ငံး = ဤအတူ။ ဂရာရ
ပရှုံးတော် = အလောင်းတော် ဂရာရသူခမ်နဲ့။ ဝါယွှေးသော =
ထူးခြားသောဝါယွှေး။ [ရုပ်သွှေး] ဓမ္မခြားသော = ထူးခြား
သောတရား။ [ရု-ဒိုကာ။]

(၃) ဝိသေသနာဘယ်ပဒေသမာသ်

ဂိသေသနာဘယ်ပဒေ = ဂိသေသန နှစ်ပုံးရှိသော
သမာသ်။ ယထာ = ဥဒါဟရုဏ်ကား ဤသို့တည်း။ သီတ္ထာ =
(ညွှန်အခါ) အေးလည်းအေး၏။ တံ့ = ထိအေး၏ဟူသည်။
ဥကျွဲ့ = (နွေ့အခါ) ပူလည်းပူ၏။ ဗုတ္တိ = ကြောင့်။ သီတုတ္ထာ့ =
သီတုတ္ထာ့မည်၏။ သီတုတ္ထာ့ = အေးလည်းအေး ပူလည်းပူသော =
တပေါင်းလာ။ [နွေ့ပူ၍ ည-ချမ်း တပေါင်းလ-လသရှမ်း။]
သိနိဒ္ဓာ စ=နူးလည်းနူးညံ့၏။ သော = ထိနူးညံ့၏ဟူသည်။
ဥကျွဲ့ စ=ပူလည်းပူ၏။ ဗုတ္တိ = ကြောင့်။ သိနိဒ္ဓာကျွဲ့ =
မည်၏။ သိနိဒ္ဓာကျွဲ့ = နူးလည်းနူးညံ့။ ပူလည်းပူသောအစာ။
မာသော့ = ပုံးကိုရ၏။ ခဇ္ဈာ့ စ=ခြေခွင်သူလည်းဟုတ်တည်း။
သော = ထိ ခြေခွင်သူဟူသည်။ ခဇ္ဈာ့ စ=ခါးကုန်းသူလည်း
ဟုတ်တည်း။ ဗုတ္တိ = ကြောင့်။ ခုခုခဇ္ဈာ့ = မည်၏။ ခု-
ခဇ္ဈာ့ = ခြေလည်းခွင့် ခါးလည်းကုန်းသောသူ။ ငံး = တူ။
အန္တာမိရော = မျက်စိလည်းဂာာဏ်း + နားလည်းပင်းသောသူ။
ကတာကတံ့ = ပြုအပ်ပြီး [နည်းနည်းကျော်သေးသဖြင့်] မပြုအပ်
သေးသော အမူး။ ဆီးခြားဝါးဆီး = အပေါက်ပြီး အပေါက်ငယ်။
(၀၁) အပေါက်အပေါက်။ ဥစွာဝံး = အမြတ်အယုတ်ဖြစ်သော
ဝါယွှေး။ (၀၁) အမြတ်အယုတ်ရောရှုံးနှင့် အသာဝါယွှေး။ ဆိန္ဒား
အပြတ်အပြတ် အကွဲကွဲဖြစ်သောဝါယွှေး။ ဂာာပစ္စာဂတ် = အသွား

အပြန် ဆောင်အပ်သောဝတ်။ ၁၈၇ = အချို့ပြယ်၏။
 ပုံမှန်ကာလသာရီ = ရွှေး ကာလဟော ပုံစံ၏လည်း။ ပရ-
 နိပါတော့ = နောက်၏ကျခြင်းသည်။ ဟောတိ = ၏။ ဝါသိ-
 တော့ ၁ = [ပုံမှ သောဓါတာ ၁] ဦးစွာသုတ်သင်အပ်သည်
 လည်း ဟုတ်တည်း။ သော = ထိုးစွာ သုတ်သင်အပ်သည်
 ဟူသည်။ လိုအော့ ၁ = [ပစ္စာ] နောက်မှ လိမ်းကျံအပ်သည်
 လည်း ဟုတ်တည်း။ ဇူတ် = ကြောင့်။ လိုအော့သိတော့ =
 မည်၏။ လိုအော့သိတော့ = သုတ်သင်အပ် လိမ်းကျံအပ်သော
 အရာ။ ငံ = ဤအတူ။ နဂါမူသိတော့ = လုံယက်အပ်၍ အဝတ်
 မပါသောသူ။ သို့သော်လွှာ = တံမြက်လျည်းအပ် ရေဖျား
 အပ်သောအရုပ်။ ဘင္းလှို့သိတော့ = အမွေးကိုလည်းနှုတ်အပ်
 ခုတ်က်အပ်သောင့်။

(၄) ဥပမာန္တရပေသမာသ

ဥပမာန္တရပေသ = ဥပမာန နောက်ပုံစံရှိသော ရိသေ-
 သနသမာသ၏။ (အဘိဓာနာနဲ့ရောကတော့ = ဘုရားဟော
 ပြယ်အားလျှော်သော အားဖြင့်။) [ရူပသိဒ္ဓာ] ပယာဂ-
 နက္ခလတော့၊ ငြင်းစွဲကာ။] ဗဟိုလာမိကာရာ = ဗဟိုလံ (၁၊
 ၅၈-သုတ်လိုက်ခြင်းကြောင့်။) [ပဒသာဓန] ဥပမာနဘူတံ =
 ဥပမာန ဖြစ်သော။ ရိသေသန = ရိသေသနပုံစံသည်။ ပရံ =
 နောက် နေသည် = နောက်ကျသည်။ ဘဝတိ = ၏။ ယထာ =
 ဥဒါဟရုဏ်ပုံစံကား (ဤသို့တည်း)။ သီဟောတိ = သီဟော
 ဟူ၍။ ဂုဏ္ဍာ = ဆိုအပ်သည် ရှိသော။ ဥပ စရိတာ + နှပ
 စရိတာသီဟာနံ = တင်စား၍ ပြောဆိုအပ်သော သီဟ + မတင်
 စားပါ မူချုတိကိုရှိ ပြောဆိုအပ်သော သီဟ = နှစ်မျိုးတို့၏။
 (၀၁) နှစ်မျိုးဟိုကို။ သာမည့်ပွဲတိတိယံ = သာမည့်အားဖြင့်

ဆက်ဆံသောအားဖြင့် သီခြင်းသည်။ (သတိယံ = ဖြစ်လတ်သော်၊ မုန်သွေး = မုန်-သွှေ့သွေးသည်။ ဝယေသေတိ = အထူးပြု၏။)

[“သီဟော” ဟု ဆိုလျှင် ဥပမာတ္ထိတ် + သဒီသူပစာတို့ဖြင့် ပြောအပ်သော ခြေသံနှင့်တူသူ ဟူသောအနက် + တိရစ္ဆာန်စေစစ် ခြေသံဟူသော မူချေအနက်=နှစ်မျိုးတို့နှင့် ဆက်ဆံနေသည်။ “မုန်သီဟော” ဟု ဆိုလိုက်လျှင် သီဟော-ပုံအရ တိရစ္ဆာန်စေစစ်ခြေသံဟူသော မူချေအနက်ကို မဆိုလို၊ ခြေးသံနှင့်တူသောရဟန်း ဟူသောအနက်ကို ထူး၍ သီရသောကြောင့် မုန်-သွှေ့သွေးသည် အထူးပြုတတ်သော ဝံးသသနဖြစ်သည်-ဟူလို့။

ပဒသာဓနနှုန်းကား “သီဟောဝ သီဟောမုန် စ သော သီဟော စေဘိ မုန်သီဟော။ မုန်သွေးသွေးဖော် ဝ စ ဝိနသသနံ” ဟု ဖွင့်ဆို၏။ [၅၇၉] ပဒ္ဒဝဝ ပုဂ္ဂိုလ်မြို့ဖြင့် ဥပမာ တ္ထိတ်အားဖြင့် ပြီးသောအနူပစိတ် - မတင်စားပဲ မူချေအားဖြင့်ပင် သီဟာ-ပုံက ခြေသံနှင့်တူသူ-ဟူသော အနက်ကို ပြု၏။ ဒုတိယ ဝ စ ဝ ပုဂ္ဂိုလ်မြို့ဖြင့် သဒီသူပစာခုအားဖြင့် တင်စား၏ ဆုံးအပ်သော ဥပစိတ်သီဟာ-ကို ပြု၏။ ငါးပဒသာဓနအလို “မုန်သီဟော-ခြေသံနှင့်တူသော ရဟန်း၊ (၁၁) ရဟန်းတည်းဟူသော ခြေသံ့” ဟု နှစ်နက်ပေးရမည်။

[၅၈၀] ခြေသံကား နှိုင်းယဉ်ကြောင်း=ဥပမာန၊ ရဟန်းကား နှိုင်းယဉ်အပ်သော=ဥပမေယျာ၊ ရဟန်းနှင့် ခြေသံတို့၏ ရဲရှင့်မှုတူညီခြင်းသည်=ဥပမာ၊ ဗူဗူ + ဝိယ သွှေ့ဘို့သည် ဥပမာဇောတက္ကာ၊ ၅၇၁။ ဥပမာစတူကြကို အထူး နှုတ်ယူနှစ်။]

စ = အထူးကို ဆိုရှိုးဘုံး။ ဧွေး = ဤအရာ၌ -

ဥပမာနော + ပမေယျာ?နံ = နှိုင်းယဉ်ကြောင်း ဖြစ်သော ခြေသံဟူသော ဝါွား + နှိုင်းယဉ်အပ်သော ရဟန်းဟူသော ဝါွားတို့၏။ သမ္မတ္တာ = တူညီသော သဘော၏ အဖြစ် (တူညီခြင်း) သည်။ ဥပမာ သယာ = ဥပမာ မည်၏။ (၁၁) နှိုင်းယဉ်ခြင်း မည်၏။

မုခစ္နံ = မည်၏၊ မုခစ္နံ = လစိုးနှင့်တူသော မျက်နှာ။
မုခပုံမံ = ပခံမာကြာပန်းနှင့် တူသောမျက်နှာ။ ဇွဲ့ဘို့ =
ဤသို့အစရိုသည်တည်း။

[ရှေး မုခစ္နံပုံစံ “သံလာယား” ပါကို (၅၁၃၀၂) ခု
“သံလာ ဂုဏ် သေလေယံး” ပုံစံကဲ့သို့ ဥပမာ တွံ့တ်သည် ၁၇၆၈၌
သို့ လိုက်သောကြေးင့် “မုခံ” နှင့် လိုင်ကိုက်အေးင် “စန္တာ ဝိယ
စွံး၊ မုခဲ့့တဲ့ စန္တာတဲ့ မုခစ္နံ” ပါ၍မှန် ရှိရမည်။]

(၅) သမ္မဝါဒပုံစံပေါ်သမာသ

သမ္မဝါဒပုံစံပေါ် = သမ္မဝါဒအနက်ကို ပြသည့်
ဗုတီ-ဟူသော ရှေ့ပုံစံရှိသော သမာသို့။ ယထာ = ဥပါ
ဟရုဏ်ပုံစံ အသယ်နည်းဟူမှတား။ ဓမ္မာတိ = တရားဟူ၍
(ဖြစ်သော)။ ဗုဒ္ဓ = အသိဉာဏ်တည်း။ ဓမ္မဗုဒ္ဓ = တရားဟူ၍
ဖြစ်သော အသိဉာဏ်။ ငံး = ဤအတူ။ ဓမ္မသညာ = ဗာရား
ဟူ၍ ဖြစ်သော သညာ။ ဓမ္မသံ့ဝါတာ = ဓမ္မဟူ၍ ခေါ်ဆို
အပ်သော တရား။ ဓမ္မသမ္မခတာ = ဓမ္မ ဟူ၍ သမုတ်အပ်သော
တရား။ ပါကသည်တဲ့ = သတ္တဝါဟူ၍ အမုတ်သညာရှိသော
သူ၏အဖြစ်။ (၀၅) သတ္တဝါဟူ အမုတ်ရှိဖြင့်။ [ပါကောတိ
သညာ ပါကသညာ၊ သာ အသု အတ္ထိတိ ပါကသည်း၊ တသု
ဘာဝေါ ပါကသည်ဘာ။ (ရူ-ဗိုကာ)]။ အသုဘသညာ =
အသုဘဟူ၍ ဖြစ်သော အမုတ်သညာ။ အနိစ္စသညာ = အနိစ္စ
ဟူ၍ ဖြစ်သော အမုတ်သညာ။ ဓာတုသညာ = ဓာတုဟူ၍ ဖြစ်သော
အမုတ်သညာ။ အတ္ထဘို့ဒ္ဓ = အတ္ထဟူ၍ ဖြစ်သော အမြင်မှား။
ဇွဲ့ဘို့ = ဤသို့ အစရိုသည်ဘည်း။

(၆) အစောရဏပုံစံပေါ်သမာသ

အဝစာရဏပုံစံပေါ် = အဝစာရဏအနက်ကို ပြသည့်
အဝါ-ဟူသော ရှေ့ပုံစံရှိသော သမာသို့။ ယထာ = အသယ

କଣ୍ଠଃ ଖୂମିତାବଃ ॥ ଦନ୍ତୀର ଓ = ଦନ୍ତିବାଲ୍ୟିନ ପ୍ରିୟେବା ॥
 ଚକ୍ର = ଉତ୍ତରାତନ୍ତିଃ ॥ ଦନ୍ତଚକ୍ର = ଉତ୍ତରା ॥ ଶେଷ = ଶ୍ରୀଅତ୍ମା ॥ ଯତ୍ତିଥକ୍ଷମି =
 ଯତ୍ତିତାରୁଃବାଲ୍ୟିନ ପ୍ରିୟେବା ଉତ୍ତରା ॥ ବୀଳଚକ୍ର = ବୀଳବା
 ଲ୍ୟିନ ପ୍ରିୟେବା ଉତ୍ତରା ॥ ପଲ୍ଲବରତକ୍ଷମି = ପଲ୍ଲବବାଲ୍ୟିନ ପ୍ରିୟେବା
 ଉତ୍ତରା ॥ ଉତ୍ତରିକୋ = ଉତ୍ତରିବାତବାଲ୍ୟିନ ପ୍ରିୟେବା ॥ ଲୁଣିଯଃ =
 ଲୁଣିତନ୍ତିଃ ॥ ଉତ୍ତରାନ୍ତିଯଃ = ଲୁଣି ॥ ଶେଷ = ଶ୍ରୀ ॥ ଉତ୍ତରାଯତକ୍ଷମି =
 ଉତ୍ତରବାଲ୍ୟିନ ପ୍ରିୟେବା ଆଯତକ୍ଷମି ॥ ଉତ୍ତରାଚତୁର୍ବୀ = ଉତ୍ତରା
 ବାଲ୍ୟିନପ୍ରିୟେବା ଚାରି ॥ ଉତ୍ତରାତ୍ମିରି = ଉତ୍ତରବାଲ୍ୟିନପ୍ରିୟେବା
 ତମିଃପେନ୍ଦ୍ରିଯିରି + ରୂପିରି ॥ ରୂପିରିମୁଖ = ଆଶନିଃବାଲ୍ୟିନ ପ୍ରିୟେବା
 ଆଶନି ॥ ଲୁଣାନ୍ତି = ଶ୍ରୀରୂପି ଆଶନିତନ୍ତିଃ ॥

ရိသေသန+ရိသေသေဟိ စ = ရိသေသနပု၍+
ရိသေသူပု၍တို့နင့် လည်းကောင်း။ ကြယာယ ၁ =
ကြယာပု၍နင့် လည်းကောင်း။ သဟ = တဘ္ဗာ။ ဗြိ-ရှ
တော့ = ဆိုအပ်သော့။ နိပါတော့ = ခေ-ဟူသော
နိပါတ်ပု၍သည်။ တော် = ထုတိသေသန+ရိသေသူ+
ကြယာတို့၏။ဘာဝံ = အဖြစ်ကို။(၀၇)ထင်ရှားရှိခြင်းကို။
ရိဝေဇဲတော့ = ကင်းဆိတ်ဇေလျက်။ ချွေးစွဲနတိ =
ပိုင်းခြားမှတ်သားတတ်၏။

အထောက် = မယ်ခြင်းကို လည်းကောင်း။
အညေသာက် = တပါးနှင့် ယျို့ခြင်းကို လည်းကောင်း။
အစွမ်းသောက် = စင်စစ် မယ်ခြင်းကို လည်းကောင်း။
ခိုဝါ- ခေ ဇူတိ = ခေ-ဟူသော နိပါတ်ပုဒ်သည်။
များစွဲ အကော = ပိုင်းခြား နှစ်သားတတ်၏။ ရိုက္ခာ-
တော့ = ဆိုလိုသူ၏ အလိုအားဖြင့်။ ပယ့်ဖွောပါ =
တိုက်ရိုက် ယျို့စပ်အပ်သည်လည်း ဖြစ်သော့။ အပြ-
ယုံဖွောပါ = တိုက်ရိုက် မယ်စပ်အပ်သည်လည်း ဖြစ်
သော့။ ခေဖွော = ခေ-သွေ့၏။ အနက်တို့။ ယတော့ =
အကြောင်းကြောင့်။ ညယတော့ = သုအပ်၏။

တတေ = ထို့ကြောင့်။ များစွဲဘဖလံ = ပိုင်း
 မြား မှတ်သားတတ်သည့် ဝေ-သွေ့၏ အကျိုးရှိသော။
 (၀၁) အကျိုးကိုပြသော။ တံ ဝါကျွဲ့ = ထို့ဝါကျွဲ့သည်။
 ယထာ = အဘယ်နည်း ဟူမှုကား။ စီတွေ့ဘတ္တာရီ =
 စီတွေ့-အစရိုသည်တည်း။ ဓနခွဲရော ၈၀ = လေးကို
 စွဲကိုင်သည်သာလျှင် ဖြစ်သော။ စီတွေ့ = စီတွေ့မည်
 မည်သောသူ။ ပါတွေ့ ၈၀ = ပါတွေ့မင်းသား = အဇွဲန်
 မင်းသားသည်သာလျှင်။ ဓနခွဲရော = လေးကို ကိုင်စွဲသူ
 ဖြစ်၏။ [ပြထာယ အပစ္စံ = ပုတွေ့ ပါထံး = ပါ-
 တွေ့။ ပလ္လာဘရင်၏ မိဇ္ဇရား နှစ်ဦးအနက် တိုးဖြစ်သူ
 ကုန္တ္တာမည်သော မိဇ္ဇရား = ပြထာ၊ ၄၂း၏သားသည်
 ပါထံး = ပါတွေ့ မည်၏။ အဇွဲန်ဟူ၍လည်း ခေါ်သည်။]
 နိလုပ်ပုလံ = ညီသောကြာပန်း။ (၀၁) ပြာသောကြာပန်း
 သည်။ အစွဲ့ ၈၀ = ရှိသည်သာတည်း။

တွေ့ = ဤားအတွက်။ နိပါတောတိ = နိပါတော့-ဟူသည်
 ကား။ ဝေ့လုတိ နိပါတော့ = ဝေ့-ဟူသော နိပါတ်ပုပ်တည်း။ ။
 အပွဲယူတွေ့ဘတ္တာ = တိုက်ရိုက် မယဉ်အပ်သည်လည်း ဖြစ်သော။
 ဝေသဒ္ဒို = ဝေ-သွေ့၏။ ၈၁ = ဤသူ့။ ယောဇာတွေ့ =
 ယဉ်စေအပ်၏။ (၁၁) ယောဇာနာအပ်၏။ (ယဉ်စေပုံကား) —

“ဓနခွဲရော ၈၀ = လေးကို စွဲကိုင်သည်သာလျှင် ဖြစ်
 သော။ စီတွေ့ = စီတွေ့မည်သောသူ”၊ လုတိ တွေ့ = ဤပြုယ်၌။
 ဂီသသနေန = ဓနခွဲရ-ဟူသော ဂီသသနပုပ်နှင့်။ ယူတွေ့ =
 ယဉ်အပ်အပ်သော။ ဝေသဒ္ဒို = ဝေ-သွေ့၏သည်။ အယာဂ
 ဂိုလ်စွဲဘကာ = (လေးကို စွဲကိုင်သည်သာ-ဟု ဆိုသဖြင့်
 မစွဲကိုင်ဖြင်းဟူသော လေးနှင့်) မယဉ်ဖြင်းကို ပိုင်းခြား ဖြတ်
 တော်က်တတ်၏။ (ကသွား = အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမှုကား။)
 ဓနနာ = လေးနှင့်။ ယောဂေး = ယဉ်ဖြင်း၌။ ပတိဋ္ဌာပန်တော့ =
 တည်စေတတ်သောကြောင့်တည်း။

“ပါတ္ထာ ၇၀ = ပါတ္ထမင်းသား = အဇ္ဇာန်မင်းသား
သည်သာလျှင်။ ဓနခွဲရော = လေးကို စွဲကိုင်သူ ဖြစ်၏”။ ဗုတ္တ
ဧည့် = ပြုပြယ်၏။ ဂိသေသန = ပါတ္ထ-ဟူသော ဂိသေသျ
ပုဂ္ဂန်း။ ယူတ္ထာ = ယုဉ်စ်အပ်သော ၇၀-သွေးသည်။ အည်-
ယောက ဂိဝန္တ္တာကော = တပါးသော ပုဂ္ဂလိတ္တန်း ယုဉ်
ခြင်းကို ပိုင်းခြား ဖြတ်တောက်တတ်၏။ (ကသွား = ကား။)
ဓနခွဲရောတ္ထသူ = လေးကို စွဲကိုင်သူ၏၊ အဖြစ်ကို။ ပါတ္ထသီတ
အဇ္ဇာန် ၇၀ = ပါတ္ထဟု ဆိုအပ်သော အဇ္ဇာန်မင်းသား၌သာ
လျှင်။ ပတိဋ္ဌာပန်တော = တည်စေတတ်သောကြောင့်တည်း။

“နိုလုပ်လု = ညီသောကြာသည်။ (၁၁) ကြာပြာသည်။
အတ္ထဝ = ရှိသည်သာတည်း”။ ဗုတ္တ ဧည့် = ၏။ ကြိယာယ =
အတ္ထိ-ဟူသော ကြိယာပုဂ္ဂန်း။ ယူတ္ထာ = ယုဉ်စ်အပ်သော
၇၀-သွေးသည်။ အစွန်း ယောက ဂိဝန္တ္တာကော = စင်စစ်
(ကန်) မယုဉ်ခြင်း = မရှိခြင်းကို ပိုင်းခြား ဖြတ်တောက်
တတ်၏။ (ကသွား = ကား။) နိုလုပ်လသူ = ကြာညီ = ကြာ
ပြာ၏။ သွေးသွေးသွေး = ထင်ရှား ရှိခြင်း၌သာလျှင်။ ပတိဋ္ဌာ-
ပန်တော = တည်း။

သံချာဒီ ဂိသေသနသမား

(၂၁) သံချာဒီ။

သံချာဒီ=သံချာ-သွေး အစွန်းရှိသော ဂိသေသနသမား
သည်။ နုံးသက် = နုံးရှိသည်။ ဘဝတိ = ဖြစ်၏။

သမာဟာရေ=အပေါင်းအနက် ပြဋ္ဌာန်းသော။ ကေတ္ထာ=
တခုံးသော အနက်ရှိသော (သမား) အရှုံး။ သံချာဒီ =
သည်။ နုံးသက်လိုင်း = သည်။ ဘဝတိ = ၏။ သမာဟူ့ာ =
စိတ္ထာန သမ္မာရှိား = စိတ္ထာန ပေါင်းယားအပ်ကုန်သော။

တယာ = သုံးပါးကုန်သော။ လောကာ = လောကတို့တည်း။
ဝါ = တန်ည်းကား။ တို့ = သုံးပါးကုန်သော။ လောကာနဲ့ =
လောကတို့၏။ သမာဟာရေး = အဆပါင်းတည်း။ ဗုတ္တိ =
ဗြိသုံး။ ဝါကျေး = ပြီးယိဝါကျေး လည်းကောင်း။ ပါသေသန
သမာသေး = ပါသေသနသမာသ်ကို လည်းကောင်း။ ကတော် =
မြှုအပ်ပြီးသော်။ ဗုမိနာ = ဗြိသုတ်ဖြင့်။ နပုံသက္ကား = နပုံလျှင်
၏၊ အဖြစ်သည်။ ဘဝတိ = ဖြစ်၏။ သမာဟာရသေး = အပေါင်း
၏။ ကော်ဌာ = တစ်ခုတည်း၏၊ အဖြစ်ကြောင့်။ ကေဝစန-
မေဝ = ကေဂုဏ်သာလျှင် (ဖြစ်၏)။ ၁။ တို့လောက် = လောက
သုံးပါး။ ဘော တို့လောက = ဘို့-သုံးပါးသော လောကာ။
တို့လောက် = သုံးပါးသော လောကကို။ တို့လောကနဲ့ =
သုံးပါးသော လောကဖြင့်။ ဗုစ္စာဒါ = ဗြိသုံး စသည်တည်း။

ଏଠ = ପ୍ରିଆଟା || ତାଯା = ସ୍ଥଃକ୍ରେଚନ୍ଦ୍ରଗୁଣିକାହୀବା ||
 ପାଲୁବା = ଧର୍ମତ୍ତ୍ଵତତ୍ତ୍ଵଃ || ତିଆଲୁବା = ସ୍ଥଃକ୍ରେଚନ୍ଦ୍ରହୀବା ଧର୍ମ ||
 (୦୧) ଧର୍ମସ୍ଥଃକ୍ରେଚନ୍ଦ୍ରାହୀବାହୁବ୍ଲାକ = ଧର୍ମପ୍ରିଣ୍ଟ ପୋର୍ଟିଳିକାହୀବା ଗୁଣିକାହୀବା ||
 ତିଙ୍ଗି = ସ୍ଥଃପିଃଗୁଣିକାହୀବା || ମଲାଫାନ୍ତି = ଆମ୍ବର
 ଆକ୍ରମିତ୍ତାତତ୍ତ୍ଵଃ || ୦୧ = ତାଫତତ୍ତ୍ଵଃଗାହା || ତିଲୁବା = ସ୍ଥଃପିଃଗୁଣି
 କାହୀବା || ମଲାଫାନ୍ତି = ଆମ୍ବରଆକ୍ରମିତ୍ତାତତ୍ତ୍ଵଃତ୍ତିର୍ଣ୍ଣା || ବାମାହାଶର୍ମ =
 ଆପୋରିନିକାହୀବା || ତିମଳ୍ଲି = ସ୍ଥଃପିଃହୀବା ଆମ୍ବରଆକ୍ରମିତ୍ତାତତ୍ତ୍ଵଃ || (୦୧)
 ଆମ୍ବରଆକ୍ରମିତ୍ତାତତ୍ତ୍ଵଃତ୍ତିର୍ଣ୍ଣାହୀବା || ତିଲକୁଳୁବା = ସ୍ଥଃପିଃହୀବା ଲକୁଳାହୀବା ||
 (୦୧) ଲକୁଳାରେଃ ସ୍ଥଃପିଃ || ଫତ୍ତାହାର୍ଦ୍ରି = ଲୋହଃପିଃହୀବାହୁବ୍ଲାକ ||
 (୦୧) ବାହୁବ୍ଲାକଃପିଃ ||

[စတုရိ-ဟဲ သက္ကတ္တ၏ ရှိ-ဗျာည်းဆုံး၏။ ထို ရှိ-ဗျာည်းအတွက်
နောက်၏ အွေဘာဝထိုက်သော ဗျာည်းရှိလျှင် အွေးဘာ့ဆောင်ရွက်သည်။
“စတုအသာ, စတုခြိုသံ, စတုပြီး၊ စတုဖြူ” စသည်ကား ပုံစံဘည်း။ ။
နောက်၏ သရုပိလျှင် ငါးရှိ-အက္ခန လာပေးရသည်။ “တုရာ့ကွဲ,
စတုရရှိသူ, စတုမြန်သု” စသည်ကား ပုံစံ။ သို့သော် ရုံးခါ အွေးဘာ့
မဆောင်သည်လည်း ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် နိဂုံတို့ပန် ငဂ်-ဗျာက်နှုန်း၏
“ဝါတွေ့ဝါ စတုသစ္စံ”ဟဲ အွေးဘာ့မဲ့ ပြယုဂ်ကို ထုတ်ပြ၏။]

ပဋိကွာပုံ = ငါးပါးသော သီကွာပုံ။ (၁၇) သီကွာ
ပုံပါးပါး၊ သင့်သတန် = ခြောက်ပါးသော အာယတန်။
(၁၇) အာယတန်ခြောက်ပါး။ သတ္တာဟံ = ခုနစ်ရက်။ အင်-
သီလံ = ရှစ်ပါးသောသီလံ။ (၁၇) သီလရှစ်ပါး။ နဝလော-
ကုဇ္ဈံရံ = ဤပါးပါးသော လောကုဇ္ဈံရာတရား။ (၁၇) လော
ကုဇ္ဈံရာတရားဤပါးပါး။ သသသီလံ = ဆုံပါးသောသီလံ။ (၁၇)
သီလဆယ်ပါး။ သတယောဇ္ဇံ = တစ်ရာသော ယူဇာနာ။ (၁၇)
ယူဇာနာတစ်ရာ။ သမာဟူ့့ = စိတ်ဖြင့် ပေါင်းထားအပ်ကုန်
သော။ ဒွေး = နစ်ခုကုန်သော။ ရှုံးယော = ညွှဲတို့တည်း။
ခိုရှုံး = နှစ်ညွှဲး။ [ခိုရှုံး-နောက်၍ (၃၊ ၄၅) သုတ်ဖြင့်
အ-ပစ္စည်းသက်၍ ခိုရှုံး အ = ခိုရှုံး-ပြီးသည်။]

(၁၈) နှုံး

နှုံး = နှုံး-ဟူသော။ (သံချာဒီ = သံချာဒုန္ဒ နှုံးမြို့ပုံသည်။
သံချာဒီနာ = သံချာဒုန္ဒ နောက်နာမြို့နှင့် တုက္ခာ)။ ကော်း =
တစ်ခုတည်းသောအနက် ရှိသည်။ (၁၇) သမာသ် စပ်သည်။
ဟောတိ = ၏။

နှုံးတိ = နှုံး-ဟူသော။ တော် သံချာဒုန္ဒား = ဤသံချာဒုန္ဒား
နာမြို့ပုံသည်။ သံချာဒုန္ဒားနှင့် = နှင့်။ သဟ = တက္ခာ။ ကော်း =
သည်။ ဟောတိ = ၏။ ၏ကာရွေ = (နှုံး-၏ ပါသော) ၏-
အနုံးမြန်သည်။ “၏ နှုံးသာ”တိ = “၏ နှုံးသာ” ဟူသော
(၃၊ ၇၄) သုတ်၍။ “ပါမန်ပုဇွဲ့သီသု = ပါမန်ပုဇွဲ့-စသည်
တိ၍။ နသု = (၏-အနုံးမြန် မပါသော) န-အကွာရာ၏့။ ငွော =
၏ (အ)-အပြုံသည်။ မာ ဟောတူ = မဖြစ်စေသတည်း။ (၁၇)
မဖြစ်စေရေ။ ဇူတိ = ဤသူ့။ ပါသသနဇွော = အတူးပြုခြင်း
အကျိုးရှိ၏။

[သတ္တာတ္တား ပါမန် ပုံ ခရာသင်း ရောဂါကို ဟောသည်၊
ပါမန်+အ=ပါမန် ဟု ရုပ်ပြီးသည်။ ပါ့၏။ ပါမ+န-ပစ္စည်းကြံး၊

“ပါမာ အသာ အတိတိ ပါမနော၊ ချုသင်းရောက ရှိသောသူ။
ပါမနသာ ပုံတွေ=ပါမနပုံတွေ” (ပဒသာဓနိုကာ၊ ၁၅၂-နှင့်)
ပါမန-ပုံ့မှ န-ကို အ-မပြုရ-ဟူ ဆိုလိုသည်။]

အမြာဟွေကော = ပုံလွှား (အစစ်) သည်။ န = မဟုတ်။
အမြာဟွေခကော = ပုံလွှား (အစစ်) မဟုတ်သောသူ။ “န နည်-
သာ”တိ = “န နည်သာ” (၃၊ ၇၄) ဟူသောသူတ်ဖြင့်။
နသာ = န-သဒ္ဒို၏။ (၀၁) ကို။ ဥာဒေသော = ဦး(အ)-ပြု။
ဤကာရော = သည်။ ဇွဲ့ဝါး = ဤပြုယုဂ္ဂနှင့်ပင်လျှင်။ စသေသန-
ဇွဲ့ဝါး = အထူးပြု၏။ အကျိုးရှိ၏။

အသေးစိနိယမံ = အသေ-စသည်ကို မှတ်သား
ခြင်းကို။ (၀၁) အသ+ကာလ+အကာရှု-တို့ကို မှတ်
သားခြင်းကို။ စနာ = ကြိုထားရှု။ သတော့ =
သန္တသာ = ထင်ရှားရှိသောသူနှင့် စသည်ကို။ နိသေ-
ခေါ့ = တားမြစ်ခြင်းသည်။ န ယွေ့ဇွဲ့ဝါး = မသင့်။
[လူမှာ စောရော နှစိုး၊ အသမှတ်သားပုံ။ လူဘို့
စောရော နှစိုး၊ ကာလမှတ်သားပုံ။ နော+ယံ စောရော၊
အကာရှုကို မှတ်သားပုံ။ (ရှုံးသိပ္ပါဒ္ဓိကာ)။] အသ-
ဘော = အသန္တသာ = ထင်ရှားမရှိသော ယုန်ချို့+လို
မွေး စသည်ကို။ နိသေခေါ့ စ = တားမြစ်ခြင်းသည်
လည်း။ အဖလော = အကျိုးမရှိ။ တသွာ့ = ထို့ကြောင့်။
အမြာဟွေကောတိ = အမြာဟွေကော-ဟူသော သမာသ
သည်။ ကထံ ဟောတိ = အသို့ဖြစ်နိုင်အံနည်း။ လူတိ =
ဤသို့။ စေ ပုံစွဲယူ = အကယ်၍ မေးပြားအံ့။

ကွဲစီ = အချို့၊ အရှုံး။ နိသေဓဇ္ဇာနဝါဒေါ် =
တားမြစ်အပ်သော အနက်သို့ နောက်မှ လိုက်၍ ဆိုခြင်း
ဖြင့်။ ပရသာ = ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ပါး၏။ မိန္ဒာဘုံကွဲ့ +
ချားပနာယ် = မှားသောအသိ ရှိသည်၏၊ အဖြစ်ကို ပြောပြု

မြင်းငှာ။ ပဋိသောဓရ = တားမြစ်မြင်း အစီအရှင်သည်။
ဥပုဇွဲတေ = မြစ်သင့်၏ (၁၀) သင့်လျော်ပါ၏။
(ဗုတ္တ = ဤကား အဖြောတည်း။)

န-သွေးအန် ၂-ပျိုး

၁ = ဆက်။ အသာ နသာ = ထိ န-သွေး၏။ အထွော =
အနံ့းသည်။ ပသွေးပဋိသောဓရ+ပရိယုဒါသဝသေန = ပသွေး
ပဋိသောဓရ+ပရိယုဒါသတို့၏ အစွမ်းဖြင့်။ ဒုပါးရွှေ့၏ = နှစ်ပါး
အပြားရှိ၏။ တွေ့ = ထိနှစ်ပါးတို့တွင်။ ယော = အကြော် န-
နိပါတ်သည်။ “အသူရှိယပသာ = [သူရှိယံ့ န ပသွေးနှင့်
အသူရှိယပသာ]” နောက့် မကြည့်ကုန်သော။ ရာဇာရာ =
မင်း၏မယား (မိန့်ရား) တို့”။ ဗုတ္တ အာဒီသူ ရိယ = ဤသို့
အစရှိသော ပြုယ်တို့၌ကဲသို့။ ဥ္ဓရပဒ္ဓသာ = (ပသွေး
စသော) နောက်ပုဂ္ဂအနံ့း၏။ သဗ္ဗကာ = ခုန်းသော
အပြားဖြင့်။ (၁၀) လုံးလုံးလျားလျား။ [သဗ္ဗထာ = သဗ္ဗပျော်
ကာရေန၊ (သဗ္ဗနှစ်နှင့်ကာ)။] အဘာဝံ = မရှိမြင်းတို့။
ဒီပေတီ = ပြု၏။ သော = ထိ န-နိပါတ်ပုဂ္ဂသည်။ ပသွေး
ပဋိသောဓရ၏ နာမ = ပသွေးပဏ္ဍာသောအနံ့းကို ဟောသော
န-သွေးမည်၏။ (၁၀) (ဟားမြစ်အပ်သော အနံ့းကို မရှိ
အောင်) ထိရောက်စေ၍ တားမြစ်မြင်း အနံ့းဟော န-သွေး
မည်၏။ [နိသောတွေ့မောင် ပသွေး = ပါးပတွာ ထိနိသွေးန-
ပော်နေန ပဋိသောဓရ ပသွေးပဏ္ဍာသော။ (ရှုံးကာ)။]

ပန် = အနှစ်တစ်ပါးကို ဆိုပြီးအဲ့။ ယော = အကြော် န-
နိပါတ်ပုဂ္ဂသည်။ “အမြှာဟွာကံး = ပုလ္လား မဟုတ်သူကို။ အာ-
နှယ် = ခေါ်ခဲ့လေ့”။ ဗုတ္တ အာဒီသူ ရိယ = ဤသို့ အစရှိသော
ပြုယ်တို့၌ကဲသို့။ ဥ္ဓရပဒ္ဓံ = မြာဟွာကံးစသော နောက်ပုဂ္ဂ^၁
အနံ့းကို။ ပရိယုဒါသတွာ = ပဋိကိုပိတွာ = ပယ်ရား၏။ တံ-
သိနိသော = ထိပုလ္လား စသည်နှင့် တူသော။ ဝါးမိုး = ခုံးပါး +

ချစ်တိုး-စသော ဝါယွှေ့။ ကာရိယံ = ပြုစိရင်ဖွှေယို။ (၀၁)
ဆောင်ခြေး-စသော ကြိုယာကို။ ပဋိပါဒယတ် = ပြီးစော်။
သော = ထို န-သွေးသည်။ ပရိယူဒါသဝါစီ နာမ=ပရိယူဒါသ
အနက်ကို ဟောသော န-သွေး မည်၏။ (၀၁) အလားတူ
ဝါယွှေ့ကို ယူဆောင်လာပြီး နောက်ပုဂ္ဂအနက်ကို ဖယ်ရှားတတ်
သော အနက်ကို ဟောသော န-သွေး မည်၏။ [ပရိတူလိတ်+
မူဂို့ နိသေဓနိယသု ဥက္ကရပါတ္ထသု အသန်း ခေါ်န်း ဝွှေ့န်း
ပရိယူဒါသော။ (ပဒသာဓနနိုင်ကာ၊ ၁၅၇-မျက်နှာ)။]

(၁) စ-သစ္စံ = ထို စကားသည် မှန်၏။ ပသွေ့ပဋိသေစသု
(၁) ပရိယူဒါသလက္ခဏ် = ပသွေ့ (၁) ပရိယူဒါသလက္ခဏ်-
စသော စကားကို။ ရွှေ့ = ဆရာတို့ ဆိုအပ်ပြီ။

ဝါယွှေ့နှစိုတာ = တားမြှစ်အပ်သော ဝါယွှေ့၏။
မရှိခြင်းသည်။ ပသွေ့ပဋိသေစသု = ပသွေ့ပဋိသေစ၏။
လက္ခဏ် = အမှတ် လက္ခဏာဝါသည်း။ ဝါယွှေ့တောာ =
တားမြှစ်အပ်သော ဝါယွှေ့မှု။ အသေးစိုး = တပါးသော
ခွဲ့ဗြိုယ်-စသော အတူဝါယွှေ့။ ယာ ရွှေ့ = အကြောင်ဖြစ်
ခြင်းသည်။ အယွှေ့ = ရှိ၏။ (ဟေး = ဤသည်ကား။)
ပရိယူဒါသလက္ခဏ် = ပရိယူဒါသ၏၊ အမှတ်လက္ခဏာ
တည်း။ [သမ္မန္တစိန္တာ၊ ငါဝ၊ ရူပသို့။ ၁၅၄-မျက်နှာ။]

ယော = အကြောင် န-သွေးသည်။ ယတ် = အမြာဟ္မာ-
ကာဒီသု = အကြောင် အမြာဟ္မာကာ-စသော ပြုယ်တို့၌။
ဝွှေ့ = တားမြှစ်အပ်သော ပုလ္လား-စသော ဝါယွှေ့ကို။
ပရိယူဒါသတိ = ဖယ်ရှားတတ်၏။ (ကတ် အမြာဟ္မာကာ-
ဒီသု = တို့၌။) တံ့ကြိုယာယ့် ရာဇာဒီ = ထို (ဝေး
ကျမ်းကို ရှုတ်အံခြင်း-စသော) ကြိုယာနှင့် ယဉ်သော
(ပုလ္လားနှင့် တူသော) မင်း-စသော ဝါယွှေ့ကို။ ငော =
ဟောပြု၏။ သော = ထို န-သွေးသည်။ ပရိယူဒါသ-

ကော = ပရိယူဒါသက မည်၏။ [ပရိ+ဥ+အသ+
ယ+တိ = ပရိယူဒသျှတိ = ပရိယူဒသတိ၊ ဒိဝိဒိဂိုဏ်း၊
ပရိယူဒသိတွာ၊ ပယံဒသျှတိ-ဟု သဲ့တွေ့နှင့် ရှိ၏။]

တဲ့ = ထိမှတပါး။ (ယော = အကြောင် န-သွေ့
သည်။) ဝါးစွဲနှင့် = တားမြစ်အပ်သောဝါးစွဲ = အနက်
တပါးကို။ အနာဒိယ = ယူဆောင် မလာပါ။ ကိုဒိ-
ဝါးစွဲနှင့်သေစသု = တစုံတရု တားမြစ်အပ်သော ဝါးစွဲ၊
အနက်ကို။ (နှင့်သေစသု = လုံးဝ တားမြစ်တတ်၏။)
သော = ထိ န-သွေ့ဒါသည်။ ပသဇ္ဈာပိဒိသော့ = ပသဇ္ဈာ
ပိဒိသော (န-သွေ့) မည်၏။ သော = ထိပသဇ္ဈာပိဒိ-
သေသည်။ ပသဂို့ = အနက်တပါးနှင့် ပြတွယ်ခြင်း+
ဟောဆုံးခြင်းသည်။ န ဘဝယျ = မရှိ။

န-ဥ ဖွော = နှု-နိပါတ်ပုဒ်၏။ အနက်သည်။
တဒညာ စ = ထိ တားမြစ်အပ်သော အနက်မှ တပါး
သောအနက် = တဒည့် လည်းကောင်း (၁)။ တံ
ရံရွှေ့စွဲ စ = ထိတားမြစ်အပ်သော အနက်နှင့် ဆန္ဒ
ကြုံင်ဘက် အနက် = တံရံရွှေ့ဖွော လည်းကောင်း (၂)။
တဒဘာဝေါ စ = ထိတားမြစ်အပ်သော အနက်၏။
လုံးဝ မရှိခြင်း = တဒဘာဝါး လည်းကောင်း (၃)။
(ဗုတ် = ဤသို့။ တိရိဇ္ဇာ = သုံးပါးအပြား ရှိ၏။)

(တွေ့ = ထိသုံးမျိုးတို့တွင်။) တဒည့်ဖွော = တဒည့်၌။
(ဥဒါဟရုဏ် = ဥဒါဟရုဏ်ကား။) အမြာ ဟွဲ ကော့ =
အမြာဟွဲကော့-အစရှိသည်တည်း။ အမြာဟွဲကော့ = ပုလ္လား
မဟုတ်သောသူ။ (၀'၁) ပုလ္လားနှင့် တူသော ချစ်တိုးကုလား။
မြာဟွဲကတော့ = ပုလ္လားအစစ်မှု။ အညာ့ = တပါးသော။
တံသိဒိသော = ထိပုလ္လားအစစ်နှင့် တူသော ချစ်တိုးကုလား။
ဗုတ် = ဤသို့။ ဂုဏ်း = ဆိုလိုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ခံ = ဤအတူ။ အမန္တသော = လူမဟုတ်သူ။ (၀၁) ဘီလူး။
အသုမဏော = ရဟန်းစစ် မဟုတ်သူ။ (၀၁) ရဟန်းတဲ့ ရဟန်း
ယောင်။ များကတာ = ကုသိုလ် + အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် ဟော
ကြားအပ်ကုန်သည်။ န = မဟုတ်ကုန်။ အများကတာ =
ကုသိုလ် + အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောကြားအပ်ကုန်သော။
ဓမ္မာ = (ကုသိုလ်+အကုသိုလ်မှု တပါး) ပါ်ပါ် + ကြိယာ +
ရုပ်+နိဗ္ဗာန် တရားတို့ ရ၏။

တွဲရွှေ့နွေ့ = ၇။ (ဥပါဟရဏံ = ကား။) ကုသလာ =
ကုသိုလ်တရားတို့သည်။ န = မဟုတ်ကုန်။ အကုသလာ = ကုသိုလ်
မဟုတ်သော တရားတို့။ ကုသလပ္ပါဒါပက္ခာ = ကုသိုလ်၏။ ဆန္ဒ
ကျင်ဘက် အကုသိုလ် တရားတို့။ လူတိ-အယံ = ဤသည်ကား။
အနွေ့ = အနက်တည်း။ ။ ခံ = ဤအတူ။ အလောဘော =
လောဘမဟုတ်သော တရား။ (၀၁) လောဘ၏။ ဆန္ဒကျင်ဘက်
အလောဘစေတသိုက်။ အမိနွေ့ = မိတ်ဆွေ မဟုတ်သောသူ။
(၀၁) မိတ်ဆွေ၏။ ဆန္ဒကျင်ဘက် ရှန်သူ။ အယံ = ဤဆိုအပ်
ခဲ့ပြီးသော တေသာက္ခန့် တံ့ရွှေ့နွေ့ = နစ်ပါးသည်။ ပရိယုဒါသ
နယာ = ပရိယုဒါသနည်းမည်၏။

တေသာဝေ = ၇။ (ဥပါဟရဏံ = ကား။) န ကုတ္တာ =
မြှုမှု၏။ အကတ္တာ = မြှုမှု၏။ ပုညံး = ကောင်းမှုကို။ အကာ-
တုန် = မြှုမှု၏။ အကရောနွေ့ = မြှုပါ။ (နွေ့ = ဤမြှုယ်
တို့။) အဘာဝေ = မြှုမြှုးကြိယာ၏။ မဖြစ်ခြင်း = မြှုအပ်
သောဝွှေ့၏။ မရှုခြင်းသည်။ ဘဝတိ = ဖြစ်၏။ အယံ = ဤ
တေသာဝွှေ့သည်။ ပသဇ္ဈာပ္ပါဒါသစ နယာ = ပသဇ္ဈာပ္ပါဒါသစ
နည်း မည်၏။

စ = လီနန္တရ သန္တဝေကြာ့န့် အထွေခိုင် အထွေခိုင် သော ထုတ်ဆိုပေါ်။
နွေ့ ဥပါဘာသူ = ဤပသဇ္ဈာပ္ပါဒါသစ (နှင့်) ပရိယုဒါသ နစ်မျိုး
တို့တွင်။ ပရိယုဒါသ = ပရိယုဒါသ၌။ (အမိပြာယာ =

အမိပ္ပာယ်ကို။ ငံ = ဤသို့။ ဝေါတမွာ = သိအပ်၏။) မြာဟ္မာကာ = ပုလ္လား (အစစ်) မှ။ အညာ = တပါးသော။ မြာဟ္မာမဲမွေ = တပေါ့+သုတ+ယောနီ-ဟူသော မြာဟ္မာက တရား သုံးပါး၍။ အပ္ပာတိဒ္ဓတော် = မတည်သော။ ခုံးယာဒီ = ချစ်တိုး အစရှိသော။ မြာဟ္မာသီသောဝ် = ပုလ္လား (အစစ်) နှင့်တူသော သူကိုသာလျှင်။ အမြာဟ္မာဆောတိ=ဟူ၍။ ဂုဏ္ဍား = ဆိုအပ်သည်ရှိသော်။ ပတီယတေ = သိအပ်၏။

ပန် = အန္တာတပါး။ ဇူတုရုံး ပက္ခာ = တပါးသော ပသဇ္ဈပဋိသေဓာက်၍။ ကေနစိ = တစုံတရု စလွယ်ကြီးကို မြင်ရခြင်း စသော။ သံသယနီမိတ္ထန = ယုံမှားဖွယ် အကြောင်း ကြောင့်။ ခုံးယာဒေါ် = ချစ်တိုး စသည်၍။ မြာဟ္မာဆောတိ = ပုလ္လားဟူ၍။ ပဝတ္ထသု = အသိဉာဏ်မှား ဖြစ်ပွားနေသော ဘူ၍။ မိန္ဒာဉာဏ် နိုဝင်း = မိန္ဒာဉာဏ်၏ နစ်ခြင်း (ကွယ် ပျောက်ခြင်း) ကို။ ကရိယတိ = ပြုအပ်၏။ (ကိုနှိုး = အဘယ် သို့လျှင်။ ကရိယတိ = ပြုအပ်သနည်းဟူမှ။) “အယံး = ဤသူ သည်။ မြာဟ္မာကော် = ပုလ္လားသည်။ န ဘဝတိ = မဟုတ်။ အမြာဟ္မာဆော် = ပုလ္လား မဟုတ်”။ ဇူတိ = ဤသို့။ မိန္ဒာဉာဏ် နိုဝင်း = ကို။ ကရိယတိ = ပြုအပ်၏။ မြာဟ္မာဇူးလျှော်သိတော် = ပုလ္လား၏။ အဖြစ်နှင့် စပ်သွယ်မှုသည်။ န ဘဝတိ = မရှိ။ ဇူတိ အခုံးသာ = ဤကား အနာက်။ တုတ္ထ = ထိုပြုယူရှိ၍။ သို့-သုတ္ထံ = တူသည်၏။ အဖြစ် = တူညီမှုကို။ ဂနာ = ဉာဏ်ထား၍။ မိန္ဒာဉာဏ်သူ့ဝါ စ = မိန္ဒာဉာဏ်၏ မဖြစ်သင့်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း။ ပယောဂ သာမဇူးယာ စ = “အမြာဟ္မာက + မာနယ်” စသော ပြုယူရှိ၏။ အစွမ်းသုတ္ထိအားဖြင့် လည်း ကောင်း။ သို့သာပဋိပဇ္ဇိ စ = ပုလ္လားနှင့် တူသောသူ၌ အသိဉာဏ်သည် လည်းကောင်း။ တရာ့တာ = သို့ တူသော မြာဟ္မာ-ပုဒ်၍ ဖြစ်ကုန်သော။ ထို့ + သချား စ = ထို့ + သချားတို့လည် လည်းကောင်း။ ဘဝနှိုး = ဖြစ်ကုန်၏။

အထောယ် = ထို့ကြောင့်သာလျှင်၊ (လည်းဝန် =
ပညာရှိတို့၏ စကားကို။ [ပဘသာဓရတိကာ၊ ဘုဂ္ဂ-မျက်နှာ၊])
ဥစွတ် = ဆိုအပ်၏။ န + ဦးဝယ့်-နှုံ + ဦးဝယ့် = နှုံ-
သွေးနှုံ+ဦးဝယ့်နှင့် ယျဉ်သော မြာဟ္မာ-စသောသွေးနှုံ။
အညာဖိသာမိကရကော် = (ပုဂ္ဂား အစစ်မှ) တပါးသော
ပုဂ္ဂားနှင့် တူသောသူ ဟူသောအနက်။ ဝဲဗွဲတွေ = ဖြစ်၏။
တထာ ဟိ = ထို့ကြောင့်သာလျှင်။ အထွေသမျွေးသော =
(အမြာဟ္မာ+မာနယ-စသော ပြယ်တို့၏) အနက်ကို သိခြင်း
သည်။ ဟောတိ=ဖြစ်၏”။ ဣဟိ=ဌား။ ဥစွတ်=ဆိုအပ်၏။

(၇၁) အန် သရေး

သရေး = သရု-အစွဲရှိသော၊ ဥပ္ပါဒပေး = နောက်ပုဂ္ဂ^၁
နှောင်းရှုံး။ နှုံသူ = နှုံ-သွေးနှုံ။ (၀၁) ဤ။ အန် =
အန်-အမြို့သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဣဟိ = ဌားသုတ်ဖြင့်။ သရေး = သရု-နှောင်းရှုံး။ နှုံ
သွေးသူ = နှုံ-သွေးနှုံ။ (၀၁) နှုံ-သွေးနှုံ။ အန် = အန်-မြို့။
အသော် = မြိုင်-သည်။ နှုံ = မဟုတ်။ အန်သော = မြိုင်း
မဟုတ်သော သထွေး။ (၀၁) မြို့။ [န အသော် = အန် + ;
အသော် = အန်သော။] အရှေ့ယော = အနိယာပုဂ္ဂိုလ်သည်။
န = မဟုတ်။ အနုရှိယော = အနိယာ မပုံတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်။
(၀၁) ပုထော်ပုဂ္ဂိုလ်။ င်း = ဌားအပူး။ အနှံသော = အစိုးရသူ
မဟုတ်သူ။ (၀၁) လက်အောက်ဘံ ပုဂ္ဂိုလ်။ အနိုင်္ခာ =
ဣမ္ဗာရုံမဟုတ်။ (၀၁) အနိုင်္ခာရုံ။ အနားသင်္ခာ = အာသင်္ခာ
မဟုတ်သောတရား။ (၀၁) အာသင်္ခာလေးပါးမှ တပါးသော
တရား။ [ဌားနှုံ-၏၊ အညွှာပရိယာတိသု ပုံစံတို့တည်း။]

န အား၍ အား = မယူမျှ။ အနား၍ အား = မယူမျှ။
အနားလောက်တွာ = မြှေ့ဖြေ့မျှ။ ဣအား = ဌား စသည်
တည်း။ [ဌားနှုံ-၏ ပုံစံတို့တည်း။]

ဗဟိုလာမိကာရာ = “ဗဟိုလံ” (၁၊ ၅၀) သုတေသန
ဆိုခြင်းကြောင့်။ (၀၀) ဗဟိုလံ (၁၊ ၅၀) သုတေသနလိုက်သော
ကြောင့်။ အယုတ္တထွေဗိ = မယဉ်စပ်အပ်သော အနက်ရှိကုန်
သော။ ကေဟိစီ = အချို့သော (ပုန်-စသော) ပုံးပို့နှင့်။
(သမာသော = သမာသိသည်။) ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ပုန် =
တဖန်။ န ဂိုလ် = မရှုတ်ဆိုအပ်ကုန်။ ဇူတိ = ထို့ကြောင့်။
အပုန်ဂေါ်ယျာ = တဖန် မသိဆိုအပ်ကုန်သော။ ဂါထာ =
ဂါထာတို့ကို ရှု၏။ အနောကာသံ ကာရေတွာ = အခွင့် မပြ
စေမှု၏။ အမူလာမူလံ ဝန္တာ = မူလတစ်ခုမှ မူလတစ်ခုသို့
မသွားမှု၏။ (၀၀) အရင်းအမြစ်သို့ မလိုက်မှု၏။ အစန္တ မူလျော-
ကိုကာနီ = လကို မော်မကြော်ကုန်သော။ မူခါန = မျက်နှာကို။
အသွေ ဘောဒီ = ကုတ်ဖီး (ကုတ်ဟီး) ထမင်းကို မစား
သောသူ။ [သေသူကို ရည်ရွေး၍ ပေးလျှော့သော ထမင်းကို
ကုတ်ဖီးထမင်း + ကုတ်ဟီးထမင်းဟူ၍ ခေါ်၏။] အလဝဏာ
ဘောဒီ = ဆားကို မစားသောသူ။

ကုပ္ပါဒီနို့သမာသိ

(၁၃) ကု+ပါဒယော နို့စွဲ+မသျာဖိုးဖိုး

အသျာဖိ ရိုးရွှေ = သျာဖိရိုး (လက္ခဏ+ဇူးနှုတ်-
ရိုး-စသည်) မှ တပါးသော အရာ၍။ (ဝါယာမာနာ = ဖြစ်
ကုန်သော။) က + ပါဒယော = ကုနှံပါဒ-အစိုးကုန်သော
သျာခုံနှုန်း နာမ်ပိုဒ်တို့သည်။ သျာဖိနာ = သျာခုံနှုန်းမ်ပိုဒ်နှင့်
တက္ကာ။ နှုံး = အမြဲ။ ကော်ဗွာ = သမာသိစပ်ကုန်သည်။ ဟောနှီး =
ဖြစ်ကုန်၏။

သျာဖိရိုး ရိုးသယတောာ = (လက္ခဏ = ဇူးနှုတ်။ တ-
စသော) သျာဖိရိုး အရာမှု။ အညွှေ = တပါးသောအရာ၍။
(ဝါယာမာနာ = ဖြစ်သော။) က သဒ္ဒေါ ၁ = ကု-သဒ္ဒေါသည်

လည်းကောင်း။ ပါဌယော စ = ပ-အစရှိကုန်သော သခြားပါဌီ
သည် လည်းကောင်း။ သူ့ဘုရားနောက် = နောက် သူ့ဘုရား
နာမ် ပုဂ္ဂန်။ သဟ = တက္က။ နိစံ = အမြဲ။ ကေတ္တာ =
ကုန်သည်။ ဟောနှီး = ဖြစ်ကုန်၏။ ထွေ = ဤသတ်။ အမျှသိ-
စာရိ ပါဌီ သဟစရာဏထွေနှာ = သူ့ပါဌီဖွယ် မရှိသော ပ-
အစရှိသော (ဥပသဂ္ဂ) အမျှယပိန်း တက္ကဖြစ်သော အနက်
သဘောကြောင့်။ ကုဋ္ဌတိ = ကု ဟူသော သခြားသည်။ နိပါ-
ကောဝ = ကု-နိပါတ် (အမျှယ) သခြားတည်း။ ပတ်ဝိဝိဇာ=
မြေကြီး-ဟူသော အနက်ကို ဟောဆသာ။ ကုသခြော = ဖြစ်
ဟော ကု-သခြားသည်။ န = မဟုတ်။

[ဖ-စသော အမျှယ ဥပသာရပုဂ္ဂတိန်းနှင့် တွဲယျဉ်၍ ပိုအပ်သော
ကြောင့် သဟစရာဏ နည်းအားဖြင့် ကု-အရ အမျှယ နိပါတ်မျိုး
ဖြစ်သော ကု-သခြားကိုသာ မှတ်ယူရမည်။ မြေကြီးဟူသော ပုံ့
အနက်ကို ဟောသည့် နာမ်ပုံ့ ကု-သခြားကို မယူရဟု ဆိုလို၏။]

သူ့ဘိရိစိ ဂိသယောနာမ = သူ့ဘိရိစိဂိသယမည်။
“လက္ခဏီထွေနှာ။တာ” ဒီနာ (၂၀) = “လက္ခဏီ+ထွေနှာ။တာ-
ဘိရိစိ+ဘိနာ” စသော သူတ်ဖြင့်။ ပတိအာဒီနံ = ပတိ-
စသော ဥပသာရပုဂ္ဂ+နိပါတ်ပုံ့တို့၏။ ဂိသယ = အရာ၌။
ကတ ခုတိယာ = ပြုအပ် (သက်အပ်) သော ခုတိယာ ဂိဘတ်
တည်း။ [၄၃း ကမ္မပ္မဝန်သအရာ၌ကား သမာသ်မဖြစ်၊ ဝိကျ
သာ နေရသည်-ဟူလို့။] တွေ = ထိသမာသ်သည်လည်း။
အနွှဲမာသနှီး = အနွှဲမာသံ-ဟူ၍။ အသံချေ သမာသမို့ =
အသံချေသမာသ် (အမျှယီဆဘာသမာသ်) ကဲ့သို့။ မာ ဟောတူ=
မဖြစ်စေသတည်း။ (၀၁) မဖြစ်စေလုံး။ ဗုတ် = ဤသို့ နလုံး
ပို့၍။ “အသူ့ဘိရိစိ” တိ = အသူ့ဘိရိစိ-ဟူ၍။ နိသေ-
စော = တားမြှစ်ခြင်းသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

[ပျောကရှုံးဆရာတိ အလိုအားဖြင့် ကုနိပါတ်ပုံ့ပုံပုံကုန်-
ရှုံးသမာသ် + နိပါတ်ပုံ့ပုံအကုန်ရှုံးသမာသ်၊ ပါဌီပုံ့ပုံပုံကု-

ဓာရာယ်သမာသ်-ဟူ၏ ဆိုကြသော်လည်း ဤမေးဂ္ဂလှုံးနှင့် ပယောဂသိဒ္ဓိ ဓာရာတော်တို့အဲလို “ကုပါဒီန္တန္တသမာသ်” ဟူ၏ အသီးအခြား ဆိုလိုပိရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ပယောဂသိဒ္ဓိ ဓာရာတော်သည် (၁၁) ဝိသေသန+ကောကွေန-သုတ်အဖွင့်၌ “သော စ ဆုံးစော” ဟု ပိုင်းပိုင်းဖြတ်ဖြတ် မိန့်တော်မူခဲ့လေသည်။ စဉ်းစား ဆင်ခြင်တော်မူကြရန် ဖြစ်ပါသည်။]

ကုန္တ္တတော် = စက်ဆုပ်အပ်သော် မြှော်ဟူ၏ = ပုဂ္ဂိုလ်ဘား
တည်း။ ကုမြှော်ဟူ၏ = ပုဂ္ဂိုလ်ဘား။ နိစ္စသမာသဗျာ = နိစ္စ^၁
သမာသ်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ အသပဒေန=ကုန္တ္တတော်-ဟူသော
ပုဂ္ဂိုလ်တပါးဖြင့်။ ဂိဂုံဟော = ဂိဂုံဟောမြှော်။ ဟောတိ =
ဖြစ်၏။

[နိစ္စသမာသ်၊ ဟူတံ့လတ်၊ သမာသ်မတဲ့ရဲ့
စံတြော်ခဲ့ခြား၊ တဲ့လိုင်း၊ တပါးပုဂ္ဂိုလ်ဖြင့် ပြုတပ်စွဲ။ (နိယံ)]

(၁၀၇) သရေ ကု ကုသူ + ဇာရေး

သရေ = အစဉ် သရှုရှိသော နောက်ပုဂ္ဂနောင်းရာ၌။
ဇာရေတွေ=နောက်ပုဂ္ဂအနက်၌။ (ဝဲဗျာမာနသု = ဖြစ်သော့)။
ကုသူ = ကု-နိပါတ်ပုဂ္ဂ၏။ (၀၁) ကို။ ကု = ကု-အပြု
သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သရာပေါ် = အစဉ် သရှုရှိသော် ဇာရေပေါ် = နောက်
ပုဂ္ဂ နောင်းရာ၌။ ဇာရေပေါ်တွေ = နောက်ပုဂ္ဂအနက်၌။ ဝဲဗျာ-
မာနသု=ဖြစ်သော် ကုသူ=၏။ (၀၁) ကို။ ကပါပေသော-
ကုအာအေသော် = ကု-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။ ။
ဤသက် = အနည်းငယ်။ ဤကံ=ပူသောဝဲဗျာတည်း။ ကဒုကံ=
အနည်းငယ် ပူသောဝဲဗျာ။ ကုန္တ္တတံ့ = စက်ဆုပ်ဖွယ်သော်။
အနဲ့ = ထမင်းတည်း။ ကပနဲ့ = စက်ဆုပ်ဖွယ်သောထမင်း။
ကပသနဲ့ = စက်ဆုပ်ဖွယ်သောအစား။

[ကု+ဥက္ပ=က်+ဥက္ပ=ကဘုက္ပ] ဥက္ပ-ဟူသော နောက်ပု၍ အနက် ပြုစာန်းသော ဝိခသသနသမာသ်၌သာ ကု-ကို က်-ပြုရသည်။ အညတ္ထသမာသ် (ဓဟ္မ္မ္မံဟိသမာသ်) ၌ကား နောက်ပု၍အနက် မပြ စာန်း၊ အည်-ပု၍အနကဲ ပြုစာန်းသောကြောင့် “ကုအြိုင်း ရာ-စာ-စာန်းဆုပ်ဖွှယ်သော နှုတ်ခံးရှိခသာ မင်း” ဤပြုယ်၌ ကု-ကို က်-မပြုရ။]

သရေတိ = သရေ-ဟူသော ပု၍သည်။ ကို = အဘယ် အကျိုးရှိသနည်း။ ကုပုဇွာ = ကုပုဇွာ-စသော ပြုယ်တို့။ (ပယောဇ်နံ = က်-မပြုရမြင်း အကျိုးရှိ၏။) ကုပုဇွာ = စက်ဆုပ်ဖွှယ်သောသားတို့။ ကုပါရာ = စက်ဆုပ်ဖွှယ်သော မယားတို့။ ကုပါသာ = စက်ဆုပ်ဖွှယ်သော ကျွန်တို့။ ကုပီး = စက်ဆုပ်ဖွှယ်သော အယူဝါဒ။ (၀၁) မိန္ဒာအယူဝါဒ။

[ပါကိန္ဒာ ၆၁၊ ၃၊ ၁၀၀+၁၀၁။ စန်။ ၅၁၊ ၂၁၉-သုတ်တို့နှင့် အဆိုတူ၏။ ယခုခေတ်ဆရာတို့ အလိုကား က်-ပု၍သည် ကုစိတ်+အပွဲကအနက်ကို ဖောက နိုပါတ်ပု၍ ဖြစ်၏။ ကု-သုဒ္ဓါက္ခု က်-ပြုသည်မဟုတ်၊ က်-သည် ပင်ကိုယ်ပု၍ တင်ပု၍တည်း။ သမာသ တွဲစပ်ရှုံး နောက်ပု၍သည် သရနှင့် ၄-လျှင် “က်+အနှံ=ကဘုံ” စသည် ပြီးရှုံးနှင့် ၄-သော နောက်ပု၍ရှုံးလျှင် “က်+ပုရိသော=ကာပုရိသော” စသည် ပြီးသည်။ က်-၌ ၌-ကို ချေလျှင် “အစား ပေးချသောနည်း” အရ က်=ကာ ဖြစ်ရသည်။ ဥပမာ- “ယ်+အထွော-ယအထွော။ ယ်+ဒီသ=ယာဒီသ၊ တ်+ဒီသ=တာဒီသ” ပြီးသကဲ့သို့တည်း။]

(၁၀၈) ကာ+ပွဲဇွေး

အပွဲဇွေး = အနည်းငယ် ဟူသော အနက်၌။ (ဝဇ္ဇာနာသု = သော။) ကုသု = ၇။ (၀၁) ကို။ ကာ = ကာ-အပြုသည်။ ဖောတိ = ဖြစ်၏။

ဥဇ္ဇာရပဒေ = နောက်ပု၍နောင်းရှုံး။ အပွဲဇွေး = ၇။ ဝဇ္ဇာမူးနာသု = သော။ ကုသု = ကု-နိုပါတ်ပု၍၏။ (၀၁) ကို။

ကာ = ကာ - အပြုသည်။ ဟောတိ = ။၏။ အပွက် = အနည်းငယ်သော။ လဝဏ် = ဆားတည်း။ ကာလဝဏ် = အနည်းငယ်သောဆား။ စံ = တူ။ ကာပုံး = အနည်းငယ်သော ပန်းပွင့်။

(၁၀၉) ပုဂ္ဂိုလ် ၀၂။

ပုရိသေ = နောက် ပုရိသ-သဒ္ဒါ နွောင်းရှု။ ကုသ် = ကု-နိပါတ်ပုံး။ (၀၂) ကို။ ၀၂ = အချို့။ ကု = ကာ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဗုတိ = ဗြိသုတ်ဖြင့်။ ကုသ် = ကု-နိပါတ်ပုံး။ (၀၂) ကု-နိပါတ်ပုံးကို။ ၀၂ = အချို့။ ကာ = ကာ-ပြု။ ကုထိတော် = စက်ဆူပုံးအပ်သော။ ပုရိသော = ယောက်သူးတည်း။ ကာပုရိ-သော = စက်ဆူပုံးအပ်သော ယောက်သူး။ ၀၂ = အချို့။ ကု-ပုရိသော = (ကာ-မပြုပါ) ကုပုရိသော - ဟူ၍လည်းရှုပြီး၏။ ကုပုရိသော = စက်ဆူပုံးအပ်သော ယောက်သူး။

(ပါဒီနိုစ္စသမာသ)

ပကင္းော် = မြင့်မြတ်သော။ နာယကာ = ရှေ့သွား ခေါင်းဆောင် ပုဂ္ဂိုလ်တည်း။ ပနာယကာ = မြင့်မြတ်သော ရှေ့သွား ခေါင်းဆောင်ပုဂ္ဂိုလ်။ ပစာနံ = ပြဋ္ဌာန်းသော။ ဝစာနံ = စကားတည်း။ ပါဝစာနံ = ပြဋ္ဌာန်းသောစကား။ (၀၂) ပါ၍ တော်။ ဘုသံ = အလွန်။ ဝံ့ = ကြီးပွားသောကိုယ်တည်း။ ပဝံ့ = အလွန်ကြီးသောကိုယ်။ သရီရံ = ကိုယ်ကိုရှု၏။ သမံး = အညီအမျှ။ ၀၂ = တနည်းကား။ သမ္မာ = ကောင်းစွာ။ အာစာနံ = (စိတ်ကို အာရုံး၍) ထားခြင်းတည်း။ သမာစာနံ = အညီအမျှ။ (၀၂) ကောင်းစွာ (စိတ်ကို အာရုံး၍) ထားခြင်း။ (၀၂) သမာစိစောသိက်။ ရိရိစာ = အထူးထူးအပြားပြား။ မူတိ = အောက်မေ့မှတ်ထင်ခြင်းတည်း။ ရိမတိ = အထူးထူး

အပြားပြား (အပျိုးပျိုး) အောက်ဖွဲ့ မှတ်ထင်ခြင်း။ (၀၁)
 ယုံမှားသံသယ။ ရိုရော = အပျိုးပျိုး အပြားပြားသော။ ဝါ=
 တနည်းကား။ ဂိသိဒ္ဓာ = ထူးချွန်သော။ ကပြေါ = စီရင်ခြင်း
 တည်း။ ရကပြေါ = အပျိုးပျိုးစီရင်ခြင်း။ (၀၁) ထူးချွန်သော
 စီရင်ခြင်း။ အမိကော = လွန်ကသော။ အော် = နတ်တည်း။
 အတိအော် = လွန်ကသောနတ်။ ဇံ = ဤအတူ။ အမိ-
 အော် = လွန်ကသောနတ်။ အမိသိလံ = လွန်ကသောသိလံ။
 သူနှစ်ရော = ကောင်းသော။ ဂန္ဓာ = ရန်းတည်း။ သူဂန္ဓာ =
 ကောင်းသောရန်း။ ကုန္တိတော = စက်ဆုပ်ဖွယ်သော။ ဂန္ဓာ =
 ရန်းတည်း။ သူဂန္ဓာ = မကောင်းသော(၀၁)စက်ဆုပ်ဖွယ်သော
 ရန်း။ သူဗြာ = ကောင်းစွာ။ ကတံ = ပြုအပ်သော အမူတည်း။
 သူကတံ = ကောင်းစွာ ပြုအပ်သောအမူ။ (၀၁) ကောင်းမူ။
 သူဗြာ = မကောင်းစွာ။ ကတံ = ပြုအပ်သော အမူတည်း။ သူဗြာတံ =
 မကောင်းစွာ ပြုအပ်သောအမူ။ (၀၁) မကောင်းမူ။ အဘို =
 ထူးခြားသော။ သို့ဗုံး = ရေသွားလောင်းခြင်းတည်း။ အဘို-
 သေကော = ထူးခြားသော ရေသွားလောင်းခြင်း။ သနနှု-
 နေ့ = ရေးဦးဖြစ်သော အဘိုသိက်သွန်းခြင်းကို ရ၏။ အတိ-
 သယန = အလွန်အကအားဖြင့်။ ကတွာ = ပြု၍။ ပကရိတွာ =
 အလွန်ပြု၍။ အတိသယန = အားဖြင့်။ ကတံ = ပြုအပ်သော
 အမူတည်း။ ပကတံ = လွန်လွန်ကက ပြုအပ်သောအမူ။ အတိ-
 သယန = သူ့ထက်ထူးချွန် သာလွန်သောအားဖြင့်။ ထုတံ =
 ရှိုးမွှေ့ဗုံးအပ်သောအမူ + စကားတည်း။ အတိဗြှုံးတံ = သူ့ထက်
 ထူးချွန် သာလွန်စွာ ရှိုးမွှေ့ဗုံးအပ်သောအမူ + စကား။ အတိဗြှုံး
 (ရှိုးမွှေ့ဗုံးသင့်သည်ထက်) ပိုလွန်၍။ ထုတံ = ရှိုးမွှေ့ဗုံးအပ်သော
 အမူ + စကားတည်း။ အတိဗြှုံးတံ - (ရှိုးမွှေ့ဗုံးသင့်သည်ထက်) ပိုလွန်
 ၍ ရှိုးမွှေ့ဗုံးအပ်သောအမူ + စကား။ ပြုသံ = အနည်းငယ်၊ ကဋ္ဌာ-
 ရော = မွှေ့ပြာသော အရောင်တည်း။ အာကဋ္ဌာရော = အနည်း
 ငယ် မွှေ့ပြာသောအရောင်၊ သူဗြာ = ကောင်းစွာ = မြေမြေကြပ်ကြပ်

ဗွဲ့ = နောင်ဖွဲ့အပ်သည်တည်း၊ အာမွဲ့ = ကောင်းစွာ-
ဖြစ်လိုက် နောင်ဖွဲ့အပ်သည်။

(၃၁ ၉ ဂဏေသူတွေ) ပါဒယာ ဂတာ၍] အောင် ပွဲမာယာ။

ဂတာ၍] အောင် = ဂတ္ထ-စသောအနက်၍။ (ဝွဲမာနာ =
ဖြစ်ကုန်သော။) ပါဒယာ = ပ-အစရိသော ပုဒ်တိုကို။ ပွဲ-
မာယာ = ပွဲမာပိဘတျိန် နာမ်ပုဒ်နှင့်။ သမသျေနောက် = ချုံး
အပ် = သမာသိစပ်အပ်ကုန်၏။

ဦး။ ၂ ဂတော = ကုန်းပြီး (သွားလေပြီး) သော။ (၀၅)
ရေးကျသော။ အာစရိယာ = ဆရာတည်း။ ပါစရိယာ =
ကုန်းပြီး (သွားလေပြီး) သော ရေးကျသော ဆရာ။ (၀၅) ဆရာ
ဆရာ။ ငံး=တူ။ ပန္တဝါသီ = ကုန်းပြီး (သွားလေပြီး) သော
ရေးကျသော တပည့်။ (၀၅) တပည့်၏ တပည့်။ [“ပဂတော
အန္တာ-ဝါသီ ပန္တဝါသီ”ဟု ဝစ်နှစ်ပြုလေ။ (စန်း၊ ၂၁၂၊
၂၄၄။ ၀၅၊ ၁။)]

(၃၁ ၁၀ ဂဏေသူတွေ) အစွားပယာ ကန္တာ၍] ခုတိယာယာ။

ကန္တာ၍] ခုတိယာယာ = ကျော်လွန်ခြင်း-စသောအနက်၍။ (ဝွဲ-
မာနာ = ကုန်သော။) အစွားပယာ = အတိ-အစရိသော
ပုဒ်တိုကို။ ခုတိယာယာ = ခုတိယာ ဂိဘတျိန်နာမ်ပုဒ်နှင့်။ သမ-
သျေနောက် = ချုံးအပ် = သမာသိစပ်အပ်ကုန်၏။

မျှုံး = ညောင်စောင်း = ခုံုံ်ကို။ အတိုက္ခန္တာ =
ကျော်လွန်သောသူတည်း။ အတိမွှော = ညောင်စောင်း =
ခုံုံ် ကျော်လွန်သောသူ။ (၀၅) ညောင်စောင်း = ခုံုံ်
အလျားထက် အရပ်ရှည်သောသူ။ အတိမာလော = ပန်းကို
ကျော်လွန်သောသူ။ (၀၅) ပန်းကုံးထက် အရပ်ရှည်သောသူ။
“သပသာ + နှီသာ + ပွဲမာနသာ” တိ = (၃၁ ၂၄) =
သပသာ + နှီသာ + ပွဲမာနသာ - ဟူသောသူတိဖြင့်။ မာလာ-

သဒ္ဓ = မာလာ-သဒ္ဓ၍။ သသု = ဟ-မည်သော အာ-သရှ
ဣ။ ရသော = အ-ရသုပြီ။ ငံ = ဦးအတူ။ ဥပရို =
အထက် ပြယ်များ၌လည်း။ သပါနံ = ဟ-မည်သော အာ-
သရှ+ပ-မည်သော ဦး+ဦး-သရှတို့ကို။ ရသော့ = အ+ဣ+ဥ-
ရသုအပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

(၃၊ ၁၁ ဂဏုသူဇာ) အဝါဘယာ ကုန္တာ၍၂၇
တတိယာယာ။

ကုန္တာ၍၂၇ = စွန့်ပစ်အပ်သည် အစရှိသော အနက်၍။
(ဝဇ္ဈမာနာ = ကုန်သော။) အဝါဘယာ = အဝ-အစရှိသော
ပုံတို့ကို။ တတိယာယာ = တတိယာဝိဘတ္ထန နာမ်ပုံနှင့်။
သမသူနဲ့ = ချဉ်းအပ် = သမာသစပ်အပ်ကုန်၏။

ကောကိုလာယ = ဥမြိုင်မသည်။ အဝကုဋ္ဌံး = စွန့်ပစ်
အပ်သော။ဝနံး=တောတည်း။ အဝကောကိုလံး= ဥမြိုင်မသည်
စွန့်ပစ်အပ်သောအောာာ။ အဝမယူရုံး = [အဝကုဋ္ဌံးမယူရာယ]
ဥမောင်းငြုက်မသည် စွန့်ပစ်အပ်သောတောာာ။ အဝကုဋ္ဌံးနှီး =
အဝကုဋ္ဌံး-ဟူသည်ကား။ ပရိုဇ္ဇား = စွန့်ပစ်အပ်သည်။

(၃၊ ၁၂ ဂဏုသူဇာ) ပရိုယာဘယာ ဂိုလာနာ၍၂၇
၁၃၂၌ယာ။

ဂိုလာနာ၍၂၇ = ပင်ပန်းသည်-အစရှိသော အနက်၍။
(ဝဇ္ဈမာနာ = ကုန်သော။) ပရိုယာဘယာ = ပရို-အစရှိသော
ပုံတို့ကို။ စတုလွှို့ယာ = စတုလွှို့ဝိဘတ္ထန နာမ်ပုံနှင့်တုက္ခာ။
သမသူနဲ့ = အပ်ကုန်၏။

အဇွဲ့နာယ = ရွတ်ဖတ် သရုဇ္ဇာယ်ခြင်းငြား။ ပရိုဂိုလာနာ =
ပင်ပန်း နှဲမ်းနှံယောသူတည်း။ ပရိုယွဲ့နာ = ရွတ်ဖတ်
သရုဇ္ဇာယ်ရန် ပင်ပန်း နှဲမ်းနှံယောသူ။ [ပရိုသူနဲ့ အဇွဲ့-
ယနှဲ့နှဲ့ အဇွဲ့ာ၊ (ပုသာဓနာ့ကာ)။]

(၃၁ ၃၃ ဂဏသုတ) နျော်ဆောင်ရွက်ခဲ့မှုပါယာ။

ကန္တာစုံအဲ = ထွက်သွားသည်-အစရို့သော အနက်။
(ဝဲမာနာ = ကုန်သော။) နျာ်ဆောင်ရွက်ခဲ့မှုပါယာ = နှီ-အစရို့သောပုံပိုကို။ ပူဇ္ဈိုင်ရွက်ခဲ့မှုပါယာ = ပူဇ္ဈိုင် ရိဘတ္ထန် နာမ်ပုံနှင့် တက္ကာ။ သမသျော်ခွဲ = စပ်အပ်ကုန်၏။ [“နှီရာ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပူဇ္ဈိုင်”ဟူသော စန်းကျမ်းသုတ်ကို ရဲ၍ နိုင်-ပုံပိုကို သိအပ်၏။ သုတ္ထတ္ထ နိုင်-ပုံပိုသည် ပါ့၌ နှီ-ပုံပိုဖြစ်လာသည်။]

ကောသူ့ယူ = ကောသူ့ပြည်မှု။ နှီက္ခာ်ခွဲ = ထွက်သွားသောသူတည်း။ နှီက္ခာ်သူ့ယူ = ကောသူ့ပြည်မှု ထွက်သွားသူ။ အသျော်ခိုင်ခိုင်တိ = အသျော်ခိုင်ခိုင်-ဟူသောပုံပိုသည်။ ကို = အဘယ်အကျိုး နှိုးသနည်း။ ရုက္ခာ် ပတိ ရိဇ္ဇာ-တတော် = ရုက္ခာ် ပတိ ရိဇ္ဇာတတော်-အစရို့သော ပြယုဂ်တို့။ ပယေဂသူ့ = သမာသ် မတွေ့စပ်ရခြင်း အကျိုးရှိ၏။ စနော် = လသည်။ ရုက္ခာ် ပတိ = သစ်ပင်၏ အပေါ်။ ရိဇ္ဇာတတော် = ထွန်းလင်း၏။

[ဤ “ပါဒယာ ဂတာအျော် ပူဇ္ဈိုင်” စသော ဂဏသုတ္ထ-သုတ်လုံး ပါကိုနှိုး မရှိ။ စန်းကျမ်း ၂၁ ၂၁ ၂၄-သုတ်၏ ရုတ္ထိုံးသာ တွေ့ရှိရသည်။ အားလုံး စန်းကျမ်းအတိုင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မေးဂ္ဂလွှာန်ကျမ်းသည် ပါကိုနှိုးကျမ်း + စန်းကျမ်းတို့၏ အဆိုအနှစ် ဖြစ်သည်။]

အတူးပုံတ်ချက်။ ၂၅၇ ကုပ္ပါဒိနိစ္စသမာသ်ပုံများကို ထိုက်သည် အားလုံးစွာ နောက်ပုံအနက် ပြုဗောန်းလျှင် ပိုးသေသနသမာသ်လည်းကောင်း + ငြေပုံအနက် ပြုဗောန်းလျှင် အသံချုံသမာသ် (အဗျာယိုဘောသမာသ်)၏၌ လည်းကောင်း အသီးသီး ၁၆၆၆၈ ငောက် ရော် ဖြစ်ပါသည်။]

(ရိသေသနသမာသ်ရာသမာသ် = သည်။ ဗုတ္ထ = ပြီးပြီး။)

ကိတ္ထသမာသံ (ဒိဂုသဟာသံ)

(၁၄) ဒီ ကြိယတွေဟို၊

ဒီ = ဒီ-ပစ္စည်း (စ-အန္မာန်ရှိသော ဤ-ပစ္စည်း) အဆုံးရှိသော။ သျာဒီ = သျာခုံနှုန်းမှုပါသည်။ ကြိယတွေဟို = ကြိယာအနက် ရှိကုန်သော။ သျာခုံနှုန်းဟို = သျာခုံနှုန်းမှုပါတိနှင့်တကူ။ ကေလွှံ = တရာတည်းသော အနက်ရှိသည်။ (၀၁) သမာသံစ်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဒီပစ္စယနှော = သော။ သျာဒီ = သည်။ ကြိယတွေဟို = ကုန်သော။ သျာခုံနှုန်းဟို = တိနှင့်။ သဟ = တကူ။ ကေတွော = သည်။ ဟောတိ = ၏။ အ မလိန် = အည်အကြေး မရှိသော ဝါးကို။ မလိန် = အည်အကြေး ရှိသည်ကို။ (၀၁) အည်အကြေးရှိအောင်။ ကရိတွာ = ပြု၏။ ဇူတိ = ဤသူ။ ဂိဂုံ = ဒီပစ္စမြဲ။ “အဘူတ တဲ့ ကရာ + သ + ဘူယာဂေ ဂကာရာ ဒီ” တိ (၄၊ ၁၉) = “အဘူတတဲ့ ကရာ + သ+ဘူယာဂေ ဂကာရာ ဒီ” ဟူသောသူတိဖြင့်။ ဒီပစ္စသော = ဒီ-ပစ္စည်း (စ-အန္မာန်ရှိသော ဤ-ပစ္စည်း) ကို။ ကတေ = သက် အပ်ပြီးသည်ရှိသော်။ ဇူမိနာ = ဤ “ဒီ ကြိယတွေဟို” ဟူသော သုတ်ဖြင့်။ သမာသော = နိစ္စသမာသံစ်။

[ကိတ္ထသမာသံဟူ၍ အော်လုံး။ ဤ သမာသံပိုင်းအဆုံး၌ ရုပ်တွေက်ပုံကို ဖော်ပြပါ၏ည်။]

တွေ = ဤ “အဘူတတဲ့ ကရာ+သ+ဘူယာဂေ ဂကာရာ ဒီ” ဟူသောသုတ်၌။ စ ကာရာ = (နီ-ပစ္စည်း၌) အန္မာန် စ-အကွာရာသည်။ “ဒီ ကြိယတွေဟို” တိ (၃၊ ၁၄) = “ဒီ ကြိယတွေဟို” ဟူသော ဤသုတ်၌။ ဂိသေသနတွော = အထူး ပြုပေးခြင်း အကျိုးရှိ၏။ “ပျော ဝါ တွာသု သမာ-သေ” တိ (၅၊ ၁၆၄) = “ပျော ဝါ တွာသု သမာသေ” ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ ပျော = (တွာ ပစ္စည်းကို) ပျော-အပြုသည်။ ဟော-

တိ = ၅။ ပ-ကှရေ = (ပျ-အပြုံ ပါသာ) ပ-အက္ခရ
အန့်စန်သည်။ “ပျ သိသာ” တိ (၅၊ ၁၀) = “ပျ
သိသာ” ဟူသောသုတ္တု။ ဝိသေသနတွော = အတူးမြေပေးခြင်း
အကျိုးရှိ၏။ မလိန့်ကရိယ = မလိန့်ကရိယ-ဟု ရုပ်ပြီး၏။
မလိန့်ကရိယ = အည်စာကြေးရှိခေါ်ခဲ့သောင် (ညစ်နွမ်းအောင်)
ပြု၍။

[“မလုံ အသာ အတ္ထိတိ မလိန်”။ မလ-ပုံ+ကုန်-ပစ္စည်း
အသာတ္ထိဘွဲ့တ်ပုံ။ “မလိန် ကရိတ္တာ=မလိန့်ကရိယ”၊ ကိတ္ထုသမာသ်
ပြုရပါမည်။ နောက်၌ ထင်ရှားလဲ့။]

(၁၅) ဘူသနာ+ဗရာ+နာာရေသွာ+လံ+သာ+သာ။

ဘူသနာ+ဗရာ+နာာရေသွာ = တန်းဆာဆင်ခြင်း၊ ရှိသေ
ခြင်း၊ မရှိသေခြင်း အနက်တို့။ (ဝဲဗုမာနာ = ကုန်သာ)။
အလံ + သာ + သာ = အလံ-သွှေ့၊ သ-သွှေ့၊ အသ-သွှေ့
တို့သည်။ [ဘူသနတ္တန့် အလံ-သွှေ့+အာာရတ္တန့် သ-သွှေ့+
အနာာရတ္တန့် အသ-သွှေ့ အစဉ်အတိုင်း စဉ်၍ ယထာဏ်မ
နည်း ယူလေ။] ကြိယတွေဟိ = ကြိယာအနက် ရှိကုန်သာ
နာမ်ပုံတို့န့်တက္ကာ။ ကေတွာ့ = ကုန်သည်။ ဟောနှီး = ဖြစ်
ကုန်၏။

ဗုတိ = ဗုမိနာသုတွေန = ဤသုတ်ဖြင့်။ ဘူသနာသီသု
အတွေသု = တန်းဆာဆင်ခြင်း-အစရှိကုန်သာ အနက်တို့။
(ဝဲဗုမာနာ = ကုန်သာ။) အလံ-မာာရယာ = အလံ-အစ
ရှိကုန်သာ။ သွှေ့ = တို့သည်။ ကေတွာ့ = ကုန်သည်။
ဟောနှီး = ကုန်၏။ ဃာလံ = တန်းဆာဆင်ခြင်းကို။ ကရိတ္တာ=
ပြု၍။ သ = ရှိသေစွာ။ ကရိတ္တာ = ပြု၍။ အသ = မရှိမသေ။
ကရိတ္တာ = ပြု၍။ ဗုတိ = ဤသို့။ ရိဂုံယူ = ရုပ်ပါ်ပြု၍။ သမာ-
သေ = (ဤသုတ်ဖြင့် ကိတ္ထု) သမာသ်ကို။ ကတေ စ =
ပြအပ်ပြီးသော် ထည်းကောင်း။ ပျော်=(တွာ-ပစ္စည်းကို ‘ပျော်’

ဝါ တွာသု သမာသော” ၅၊ ၁၆၄-သတ်ဖြင့် ပျ-အပြု) ပ-အန္မန်ရှိသော ယု-အပြုကို။ ကတေ စ=ပြအပ်ပြီးသော လည်းကောင်း။ “သာသာဓိကရာ စ စရိစ္စာ”တိ (၅၊ ၁၆၅)= “သာသာဓိကရာ စစရိစ္စာ” ဟူသောသတ်ဖြင့်။ စာအေသာ စ = (တွာ-ပစ္စည်းကို) စ-အကွရာအပြုသည် လည်းကောင်း။ ပရရှုပွဲ = (သဏ္ဌာ + အသဏ္ဌာ-တို့၏ ဓာတ္ထန် ရှိ-ဗျည်းကို “ပရရှုပ+မယကာချ မျဉ်နေ” (၅၊ ၉၅-သတ်ဖြင့်) ပရရှုပ်စ်-အပြုသည် လည်းကောင်း။ ဟောတိ = ၏။ အလံကရိယ, သဏ္ဌာ, အသဏ္ဌာ = အလံကရိယ, သဏ္ဌာ, အသဏ္ဌာ-ရှုပ်တို့ ပြီးကုန်၏။ အလံကရိယ = တန်းဆာလင်မူကို ပြ၍။ သဏ္ဌာ = ရှိသော ပြ၍။ အသဏ္ဌာ = မရှိမသော ပြ၍။

[သ+ကရိ+တွာ=သကရိ+စ+သကစ္စ-သဏ္ဌာ၊ က-၏။ ဒွေ
ဘော်ကဲ-လားရှု သကစ္စ-ပြီးသည်။ထို့အတူ အသကစ္စ-ပြီးသည်။။
ပါကိုနိကျေမ်း+စန်းကျေမ်းတို့အလို သတ်-သွှေ့ပါ+အသတ်-သွှေ့တော်း။
ပါဌ္ဌပြန်လျှင် သန္တာ+အသန္တာ-ပုံံတည်း။ သန္တာ-နှင့်, သမာသု တွဲပ်
လျှင် “သန္တာ+ပုံံသော=သပ္ပါရီသော၊ သန္တာ+ဓမ္မာ=သဒ္ဓမ္မာ၊
သန္တာ+ဘာဝေး။ = သန္တာဝေး၊ သန္တာ+ဘို့ = ဘို့” စသည်တည်း။
သက္ကာန္တာ သတ်+ပုံံသော=သတ္တာရီသော-စသည်ဖြင့် ရုပ်ပြီးသည်။
ထို့အတူ သတ်+ကရိယ=သက္ကာရီယာ၊ သတ်+ကရိ+တွာ=သတ်ကစ္စ=
သက္ကာစ္စ ဟု သတ် (သန္တာ) ပုံံဖြော်ရှု ငှါး၏နောက်ရှိ က-ကို ဒွေ
ဘော်ပြုရခြင်း ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့်ပင် လယ်တီးသနားတော်က မိမိ၏ နိဂုတ္တိပန်-
၂၅၉-သတ်၌ “သန္တာ အဓိပရာ ကရာမှာ”ဟု သန္တာ-ဖြင့် ဝိတိကို
ဖွဲ့တော်မူသည်။ သက္ကာတသို့ လိုက်ရှု ဖွဲ့စွဲခြင်း ဖြစ်သည်။

ဖောဂူလ္လာန်ဆရာ + ပအယာဂသိန္တာ ဆနာတို့ကား သက္ကာတသို့
မလိုက်ပဲ “အလံသာ+သာ”၌ အလံ-အသချုပ်ပုံံ “သာသာဓိကရာ”၌
အဓိ-အသချုပ်ပုံံနှင့် တက္ကဆိုကား သဟရရဏနည်းအားဖြင့် သ-
သွှေ့ပါ, အသ+သွှေ့တို့အရ အသချုပ်ပုံံဟူရှုပ် ဆိုတော်မူလိုက
သည်။ သိမ်ဆမ္မား။]

[(၁၆) အညွှန် ၁။ သုတေသန သမာသေ ကတော-ဘတော စကားရပ်၌ စာကျနေသည်ဟု တင်ပါသည်။ မောဂ္ဂလာန်မြော်ရှု ဤသုတေသန တည်ဆိုခြင်းမှာ “အလံ+သ+အသ-တို့မှ တပါးသော အသချုပ်အဗျား+နာမ်ပုံး၊ ဗျားလည်လည်း နောက်ဖြစ်သော ကြိယာ ဝါဇာ (အဖျေယ) ကိတ်နာမ်ပုံးတို့နှင့် ကိတ္ထာသမာသ် ပုံသည်”ကို ပြလို၍ တည်ခြင်း ဖြစ်သည်။ မောဂ္ဂလာန်စာကုံယ်ကို ကြည့်က ဤ အနက် သံသာသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ဤသုတေသနဖွင့် အဆုံး၌ (ဤ သုတေသနကို မူကဲနှင့် တိုက်ဆိုင်ပါ) ဟု၍ မှာတမ်းခဲ့ပါသည်။ မူကဲ မတွေ့ခဲ့မီ ပါ၌ရှိအတိုင်း အနက်ပြန်ဆိုရပါမူ။]

(၁၆) အညွှန် ၁။

အညွှန် ၁ = (အလံ+သ+အသ-တို့မှ) တပါးသော အသချုပ်+နာမ်ပုံးတို့သည်လည်း။ ကြိယာကြွေဟီ = ကြိယာ အနက်ရှိသော နောက်အဖျေယ ကိတ်နာမ်ပုံးတို့နှင့် တက္က။ ကော်ာ = သမာသ် စပ်ကုန်သည်။ ဟောနှီ = ဖြစ်ကုန်၏။

ဗုတ္တိ = ဗုမိနာ သုတေသန = ဤသုတေသန၌။ သမာသေ = သမာသ်ကို။ ကတော = ပြအပ်သည်ရှိသော်။ ဇွဲ = ဤသုတေသန၌။ “ဒွါရီ = တံ့ခါးကို။ ရိဝရ = ဇွဲလော့”။ ဗုတ္တိ = ဤသုတေသန၌။ ရွှေဇွဲ = ဆိုအပ်သည်ရှိသော်။ ပကရဏတော် = အရာအား ဖြင့်။ အဂုဏ်မီတိ = တံ့ခါးရှုက်ဟု၍၊ ရိညာယတိ ယထာ = သိအပ်သက္ကာသို့။ ငံး = ဤအတူ။ ဗုမာရ် = ဤအရှုံးလည်း။ နိပါတ် ပဘာဝေ = နိပါတ်အရာ ဖြစ်သောကြောင့်။ “အညွှန် ၁” တိ = “အညွှန် ၁”ဟူသော စကားသည်။ သာမညံ့ = သာမည့် စကားရပ်သည်။ စော် ဟောတိ = ဖြစ်စေကာမူ။ အာဂမာနသာရောန = ပါ၌တော်အား အစဉ်လျောက်သဖြင့်။ ရိဘတ္ထန္တလ္ထာမာန ပို့ရျပ နိပါတာဝေ=ရအပ်သော ရိဘတ္ထန္တ အတူဖြစ်သည့် နိပါတ်ပုံးတို့ကိုသာလျှင်။ ရိညာယနှီ = သိအပ် ကုန်၏။ ။အဂုဏ်တော်=အိုးအဖျား ရှေ့သွားသည်။ ဘဂိတ္တာ=

ဖြစ်၏။ ပုရောဘူယျ = ရွှေ သွားဖြစ်၏။ [ပါဟနိနှင့် စန်းကျမ်းတို့အလိုက် "ပုရတော = ရွှေ၏။ ကတွာ = ပြု၏။ ပုရော-ကရိယ = ရွှေ၏ပြု၏ = ရွှေ သွားပြု၏။" ဟုလည်း ပြယ်ရှုတ်ရာ၏။] အန္တရဟတော = ကွယ်ပျောက်သည်။ ဟုတွာ = ဖြစ်၏။ တိရောဘူယျ = ကွယ်ပျောက်သည် ဖြစ်၏။ အန္တရ-ဓာန် = ကွယ်ပျောက်သည်ကို။ ကတွာ = ပြု၏။ တိရောကရိယ = ကွယ်ပျောက်သည်ကို ပြု၏။ (၀၁) ကိုယ်ရောင် ဖျောက်၏။ ဥရသိ = ရင်၏။ (၀၁) စိတ်နှလုံး၏။ ကတွာ = ပြု၏။ ဥရသိ-ကရိယ = ရင်ထဲမှာ ထား၏။ (၀၁) နှလုံးသွင်း၏။ မနသိ = စိတ်နှလုံး၏။ ကတွာ = ထားသည်ကို ပြု၏။ မနသိကရိယ = စိတ်နှလုံး၏။ (၀၁) နှလုံးသွင်း၏။ မန္တော် = နှလုံး၏။ ကတွာ = ပြု၏။ မန္တော်ကရိယ = နှလုံးသွင်း၏။ တုက္ခို = ဆိတ်ဆိတ်။ (၀၁) ပြုသက်စွာ၊ ဘဝတွာ = ဖြစ်၏။ တုက္ခိုဘူယျ = ဆိတ်ဆိတ်ဖြစ်၏။
(ကိုဝါအန္တသမာသရဓာန် = ဘည်။ ဗုတ္တ = ပြီးပြီ။)

အညွှန်သမာသ (ပဟုဒ္ဓံဟိသမာသ)

(၁၇) ၀၁+နေက+ညွှန်

အနေကံ = များစွာသော သျာဓု၂၄ပုံပုံသည်။ အညွှန် = အညွှန်ပုံ၏။ အနက်၏။ ကော်း = တရာတည်းသော အနက်၏။ (၀၁) သမာသစဉ်သည်။ ၀၁ = အခါး။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

အနေကံ = များသော။ သျာဓု၂၄၁၁ = သည်။ အညွှန် = သမာသစဉ်မှ တပါးသော။ ၁၁သော = (ယ+တ+တေ+ဗုံမ+အမှ-စွသော) အညွှန်၏။ အေးညွှန် = ၏။ ကော်း = တရာတည်းသောအနက်၏။ (၀၁) သမာသစဉ်သည်။ ၀၁ = အခါး။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ယသ = အကြိုင်သမာသိ၏ (အန္တိရာ)။ ပဒန္တ-
ရသ = သမာသိပုံစံမှ တပါးသော = (ယ+တ+ဏေ+
ဗ္ဗမ-စဆသာ) ပုံစံ၏။ အထွော = အနက်သည်။ ပဓာ-
နော = ပြဋ္ဌာန်း၏။ အသာ ပဒန္တရသ = ထိုသမာသိ
ပုံစံမှ တပါးသော (ယ+တ+ဏေ+ဗ္ဗမ-စဆသာ)ပုံစံ၏။
လိုဂံ စ = လိုင်သည်လည်း။ ပဓာနံ = ပြဋ္ဌာန်း၏။
သော အယံ သမာသော = ထိုသမာသိသည်။ အညွှ-
န်ာ = အညွှန်သမာသိ မည်၏။ ဗဟိုဖိပရှုပော =
ဗဟိုဖိသမာသိဟု တပါးသော ပါကိန်ဆရာ+ကစ္စည်း
ဆရာ စသည်တို့သည် ခေါ်ဆိုအပ်၏။ [အနေကံ
အညွှန်။ (စန်းကျေမး)။]

စ = ဆက်။ သော = ထိုအညွှန်သမာသိသည်။ ဒီပဒေ
(တုလျှာစိကရာဏော) [ပါလျှင် ယူတွေ့တရ] = နစ်ပုံစံရှိသော
တုလျှာစိကရာဏသမာသိ လည်းကောင်း (၁)။ တိန္တာစိကရ-
ဏော = (သမာသိပုံစံချင်း) ကွဲပြားသော အနက်ရှိသော
သမာသိ လည်းကောင်း (၂)။ တိပဒေ = သုံးပုံစံရှိသော
သမာသိ လည်းကောင်း (၃)။ န-နိပါတ ပုံဗ္ဗပဒေ = န-
နိပါတပုံ ရွှေ့ရှိသော သမာသိ လည်းကောင်း (၄)။ သဟ-
ပုံဗ္ဗပဒေ = သဟ-နိပါတပုံ ရွှေ့ရှိသော သမာသိ လည်း
ကောင်း (၅)။ ဥပမာနပုံဗ္ဗပဒေ = ဥပမာနပုံ ရွှေ့ရှိသော
သမာသိ လည်းကောင်း (၆)။ သချို့သာယပဒေ = သချို့
နစ်ပုံစံရှိသော သမာသိ လည်းကောင်း (၇)။ ဒီသန္တရာ-
လထွော = အကြား = အထောင့် အရှင်ဘူးသော အနက်ရှိသော
သမာသိ လည်းကောင်း (၈)။ မျတိဟာရလက္ခဏော စ =
ကြိယာကို အပြန်အလှန် ဆောင်ခြင်း = အချင်းချင်း ဆန့်ကျင်
ဖက်ပြုခြင်း လက္ခဏာရှိသော သမာသိ လည်းကောင်း (၉)။
ဗုတ္တ = ဤသို့။ နဝိမော = ကိုးပါးအပြား ရှိ၏။

(၃) ဒိပဒအညွှေသမာသၢ ၆-ပျီး

(၁) တွေ = ထိုကိုးပါးတို့တွင်။ တူလျာမိကရကော = (သမာသပုံပုံချင်း) တူသော အနက်ရှိသော။ နှီပေါ့ = နှီပုံ အညွှေသမာသသည်။ ကမ္မာဒီသု = ကံ - အငြိကုန်သော။ ဆုံး = ခြောက်ပါးကုန်သော။ ဂဘတျော်သု = ဂဘတ် အနက်တို့။ ဘဝတိ = ဖြစ်၏။

(၂) တွေ = ထိုခြောက်မျိုးတို့တွင်။ ခုတိယွေ = ခုတိယာဝိဘတ်၏ အနက်။ တာဝ = ရေးဦးစွာ၊ (ဥပါ-ဟရုဏ် = ဥပါဟရုဏ်ကား။) ဗုံး သံယာရာမံ = ဤသံယာ အုံရာမ်သို့။ သမဏာ = ရဟန်းတို့သည်။ အာဂတာ = လာ ကုန်ပြီ။ (တနည်း) အာဂတာ = လာကုန်သော။ သမဏာ = ရဟန်းတို့သည်။ သန္တာ = ရှိကုန်၏။ [မဟုဒ္ဓိဟို၊ အသုဇ္ဈိ၊ ရှိလည်း ပါပါစေး။] ဗုံးတိ-တာသုံး = ထိုသို့ ရဟန်းတို့ လာ အပ်သောကြောင့်။ သော = ထိုသံယာအာရာမ်သည်။ အာဂတာ-သမဏာ = အာဂတသမဏာမည်၏။ အာဂတသမဏာ = လာသောရဟန်းတို့ရှိသာ အာရာမ်။ သံယာရာမော = သံယာ အာရာမ်ကို ရ၏။ [ဤကား ရေးအနက်တည်းဗုံး။] (တနည်း) အာဂတသမဏာ = ရဟန်းတို့ လာအပ်သော။ သံယာ-ရာမော = သံယာအာရာမ်။ (တနည်း) သံယာရာမော=သံယာ အာရာမ်သို့။ အာဂတသမဏာ = ရဟန်းတို့ လာအပ်၏။ [နောက် နှစ်နည်းတွင် ပဋိမနည်းကား ဂိသသနိရိသေသျ အနက်ပေးနည်း။ ခုတိယနည်းကား ဝါစ္စ+ဝါစက အနက်ပေးနည်းတည်း။ နောက်၌လည်း ဤနည်းအတူ မှတ်ပါ။]

စ = ဆက်။ သော = ထိုအညွှေသမာသသည်။ တရာ့-ကာ + တရာ့ကာသေန = တရာ့ကာအညွှေသမာသ + အတရာ့ကာ အညွှေသမာသတို့၏။ အစွမ်းဖြင့်။ ခုရိမော = နှစ်ပါးအပြား

ရှိ၏။ ဟိ = မှန်၏။ “တရုံးကော+တရုံးကော စေ+တိ (ပ) ဒီဋ္ဌသာဂရေ”၊ တိ = “တရုံးကော (ပ) ဒီဋ္ဌသာဂရေ” ဟူသော စကားကို။ ဂုဏ် = ဗျာကရုဏ်း ဆရာတို့ ဆိုအပ်ပြီ။

[(သမ္မန္တစိန္ဒာ၊ ၃၉-မျက်နှာ။) သော ဝိဝန္တတော ဂုဏ် ဝိသေသနံ ကာရိယသမ္မန္ဒန္ဒ ယတော အထိုး၊ သော တရုံးကော။ (ပဒသာဓနနိုင်ကာ။) “လမ္မာ ကဏ္ဍာ ယသု” ဟူသော ဝါကျတွင် ယသု-အရ လူတကိုယ်လုံး ရ၏။ လမ္မာ ကဏ္ဍာ-အရ ရှုည်သော နားရှုက်နှစ်ဖက် အစိတ်ကို ရ၏။ ယသု-အရ လူတကိုယ်လုံးထဲမှာ လမ္မာ ကဏ္ဍာ-အရ ဖြစ်သည့် နားရှုက်နှစ်ဖက်လည်း ပါဝင်နေ၏။ ဤသို့ အညု-ပုဒ်၏ အနက် (အပေါင်း) ထဲ၌ သမာသပုဒ်၏ အနက် (အစိတ်) လည်း ပါဝင်နေလျှင် တရုံးကောအညွှဲသမာသ ခေါ်သည်။ မပါလျှင် အတရုံးကောအညွှဲသမာသ ခေါ်သည်။]

တရုံးကော စ = တရုံးကော အညွှဲသမာသ
လည်းကောင်း။ အဟတရုံးကော စ=အတရုံးကော အညွှဲ
သမာသ လည်းကောင်း။ ဗုတ္တိ = ဤသို့။ သော သမာ-
သော = ထိုအညွှဲသမာသကို။ ဒ္ဓိဓာ = နှစ်ပါးအပြား
ရှိ၏ဟူ၍။ မတော = သိအပ်၏။ ‘တံ’ = ထို့အားကျော်
ကား။ ယထာ = အဘယ်နည်းဟူမှု။ ‘လမ္မကဏ္ဍား=
ရှုည်သော နားရှုက်ရှိသူကို။ အာနိယတံ = ခေါ်ဆောင်
လာအပ်စေ။ (၀၂) ခေါ်ဆောင်ခဲ့လော’’။ [တရုံးကော အညွှဲပြုယ်။]
“အယံ ဒီဋ္ဌသာဂရေ=ဤသမာသရှုံးကျော်
မြင်ဖူးသောသူကို။ အာနိယတံ = ခေါ်ဆောင်လုံအပ်
စေ။ (၀၂) ခေါ်ဆောင်ခဲ့လော’’။ [အတရုံးကော အညွှဲ
ပြုယ်။]

တေသူ = ထိုတရုံးကော + အတရုံးကော အညွှဲသမာသ
နှစ်ပါးထိုတွင်။ ယဏ် = အကြိုင် အညွှဲသမာသ၏။ ဂိသေသန
ဘူတော = ဂိသေသနဖြစ်သော။ အကျော = (သမာသပုဒ်ရင်း
၏) အနုက်ကို။ အညုပုဒ်ဂုဏ်နှင့် = အညု-ပုဒ်၏၊ အနက်ကို

ယူသဖြင့်+ဆိုသဖြင့်။ ဂယ်တိ = ယူအပ်+ဆိုအပ်၏။ သော =, ထို အညွှာသမာသ်သည်။ တရာ့ကဲသံပိဋ္ဌာဏော = တရာ့ကဲ-သံပိဋ္ဌာဏေအညွှာသမာသ် မည်၏။ ယထာ = ဥဒါဟရုက် ကား။ “လမ္မကဏ္ဍ + မာနယာ”တိ = လမ္မကဏ္ဍ+မာနယာ-အစရိသည်တည်း။ လမ္မကဏ္ဍး = ရှည်သောနားရှိသူကို။ အာ-နယ = ခေါ်ဆောင်ခဲ့လော့။ ။ပန = အဖွဲ့တပါးကို ဆိုပီးအံ့။ ယဇ္ဈာ = အကြံး အညွှာသမာသ်၍။ [“ရသသနဘူတော အဇ္ဈာ အညပဒဇ္ဈာဂ္ဂကောန”လိုက်ပေးပါ။] န ဂယ်တိ = မယူအပ်။ သော = ထို အညွှာသမာသ်သည်။ အတရာ့ကဲ-သံပိဋ္ဌာဏော = အဘရာ့ကဲသံပိဋ္ဌာဏေ အညွှာသမာသ် မည်၏။ ယထာ = ဥဒါဟရုက်ကား။ “ဗဟိုမန္ + မာနယာ”တိ = ဗဟိုမန္+မာနယာ-အစရိသည်တည်း။ ဗဟိုမန္း = များ သော ဥစ္စာရှိသောသူကို။ အာနယ = ခေါ်ဆောင်ခဲ့လော့။

ဇူ = ဤ ပြုယ်တို့၍။ ရသသနသု = အာဂတ္ဗူသော + လမ္မ-ဟူသော + ဗဟို-ဟူသော ရသသနပုံ၏။ ပုံမ္မနိပါတော = ရှေ့ကျေမြိုင်း + တည်မြိုင်းသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ စ=အထူးကို ဆိုပီးအံ့။ ဇ္ဈာ=ဤ“အာဂတသမကော”ဟူသော ပြုယ်၍။ အာဂတသခြော စ = လည်းကောင်း။ သမဏသခြော စ = သည် လည်းကောင်း။ အတ္ထနော = ၃၈၏။ အဇ္ဈာ = အနက်၍။ အင္တွာ = မတည်မူ၍။ ခုတိယာ-ရဘတ္ထာဘူတော = ခုတိယာ ရဘတ်၏။ အနက်ဖြစ်၍၍ ဖြစ်သော့။ သံယာရာမသနီတော = သံယာရာမသနီတော ဆိုအပ်သော့။ အည-ပဒဇ္ဈာ = (သမာသ်ပုံမှ တပါးသော) အညပုံ၏၊ အနက်၍။ ဝါတ္ထာ = ဖြစ်ကုန်၏။ တတော = ထိုသံယာရာမ-ပုံနောင်မှု။ သမာသေနေဝါ = အာဂတသမဏ-ဟူသော သမာသ်ပုံကပင် လျှင်။ ကမ္မတ္ထာသု = ကံအနက်ကို။ အားလုံးတ္ထာ့ = ဟော အပ်ပြီးသည်၏၊ အဖြစ်ကြောင့်။ ပုန် = တဖန်။ ခုတိယာ = (ဝါကျတုန်းကကဲ့သို့ သံယာရာမံ-ဟူ) ခုတိယာ ရဘတ် သည်။

န ဟောတိ = မဖြစ်။ ॥တထာ=ထို့အတူ။ အာဂတသမဏာ=လာသော ရုဟန်းတို့ရှိသော။ (၀၁) ရုဟန်းတို့ လာအပ်သောမြို့။ သာဝစ္စီ = သာဝစ္စီမြို့ကို။ လွှဲတိ = ရအပ်၏။ [ထိုလိုင် ပြယ်တည်း]။ ॥အာဂတသမဏာ = လာသော ရုဟန်းတို့ရှိသော။ (၀၁) ရုဟန်းတို့ လာအပ်သောကျောင်း။ ဇွတဝန် = ဇွတဝန်ကျောင်းကို (ရ၏)။ [နပုဂ္ဂိုင် ပြယ်တည်း]။ ॥
 ယံ ပထံ = အကြောင်ခရီးသူ့။ ပဋိပန္တာ = သွားကြကုန်သော။ အခြားသာ = ခရီးသည်တို့သည်။ (သန္တာ = ရှိကုန်၏။ ဗုတ္တာ = ထို့ကြောင့်။)သော အယံ=ထိုခရီးလမ်းသည်။ ပဋိပန္တီကော် = ပဋိပန္တီကျော်-မည်၏။ ပဋိပန္တီကော်=သွားသောခရီးသည်ရှိသော လမ်း။ ပထား = လမ်းခရီးကို (ရ၏)။ ॥ယံ နာဝါး = အကြောင် လျော့သူ့။ အဘိရွှေ့ = တက်စီးကုန်သော။ ဝါကိုဇာ = ကုန် သည်တို့သည်။ (သန္တာ = ရှိကုန်၏။ ဗုတ္တာ = ကြောင့်။) သာ=ထိုလျော့သည်။ အဘိရွှေ့ဝါကိုဇာ = အဘိရွှေ့ဝါကိုဇာ မည်၏။ အဘိရွှေ့ဝါကိုဇာ = တက်စီးသော ကုန်သည် ရှိသောလျော့။ နာဝါး = လျော့ကို (ရ၏)။

(ခ) တဟိုယဖွေ = တဟိုယ ဂိဘတ်၏ အနက်၌။ (ဥပါဟာရက်=ကား။) ယေန=အကြောင် ရုဟန်းသည်။ ဇိတာနို = အောင်အပ်ကုန်ပြီးသာ။ ဗုဒ္ဓယာန် = ဗုဒ္ဓဘို့သည်။ (သန္တာ = ကုန်၏။ ဗုတ္တာ = ကြောင့်။) ယော = ထိုရုဟန်းသည်။ ဇိတိန္ဒြေ-ယော = မည်၏။ ဇိတိန္ဒြေယော = အောင်အပ်ပြီးသော ဗုဒ္ဓတို့ရှိသောရုဟန်း။ (၀၁) ဗုဒ္ဓတို့ကို အောင်နိုင်ပြီးသောရုဟန်း။ သာမလော် = ရုဟန်းကို ရ၏။ ॥မော် = ဣ်အတူ။ ဒ္ဓာမမွော = မြှင်အပ်ပြီးသော သစ္စာတရားရှိသောသူ။ (၀၁) အရိယာပုဂ္ဂိုလ်။ ပဏ္ဏမွော = ရောက်အပ် ရအပ်ပြီးသော သစ္စာတရားရှိသော သူ။ (၀၁) အရိယာပုဂ္ဂိုလ်။ ကတော်စွော = ပြုအပ်ပြီးသော မိဂိန္ဒိုကြောသူ။ (၀၁) ရတန္တာပုဂ္ဂိုလ်။ ॥အနေန = ဣ်မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဂုဏ်ဟာ = အထူး အောင်နိုင်အပ်တူ့

(၈) စတုရွှေ = စတုရွှေရဘဝ၏။ အနက်။
 (ချာဂါဟရကံ = ကား။) ယသာ = ဘက်မင်းအား။ ဒီနော့ =
 ပေးအပ်ပြီးသော။ သူကော့ = အခွန်သည်။ (အဖိုး = ၏။)
 (တနည်း) သူကော့ = ကို။ ဒီနော့ = ပေးအပ်ပြီးပြီ။ (ဇူတိ =
 ကြောင့်။) သော = ထိမင်းသည်။ ဒီနှဲသူကော့ = ဒီနှဲသူက်
 မည်၏။ ဒီနှဲသူကော့ = ပေးအပ်ပြီးသော အခွန်ရှုရာဖြစ်သော
 မင်း။ (၀၅) အခွန်ဘို့ ပေးရာဖြစ်သောမင်း။ ရာဇာ = မင်းကို
 ရ၏။ အသာ = ထိသူအား။ ဘောဇ္ဇာ = ထမင်းကို။ ဒါနံ =
 ပေးအပ်ပြီ။ (တနည်း) ဒါနံ = ပေးအပ်သော။ ဘောဇ္ဇန =
 သည်။ (အဖိုး = ၏။) ဇူတိ = ကြောင့်။ သော = သည်။
 ဒီနှဲဘောဇ္ဇနော့ = မည်၏။ ဒီနှဲဘောဇ္ဇနော့ = လမင်းရှိ

ပေးရာဖြစ်သောသူ။ (၀၂) ပေးအပ်ပြီးသော ထမင်းရှိရာ ဖြစ်
သောသူ။

(၃) ပဋိမိယဉ် = ပဋိမိရိဘတ်၏ အနက်၍။ (ဥဒါ-
ဟရဏံ = ကား။) ယသွာ = အကြောင်ရွာမှု။ ဇနာ = လူတို့သည်။
နိဂုတာ = ထွက်ကုန်ပြီ။ (တနည်း) နိဂုတာ = ကုန်သော။
ဇနာ = တို့သည်။ (သန္တာ = ကုန်၏။) ဗုတ္တာ = ကြောင့်။
သော = ထိခိုက်သည်။ နိဂုတာဇနာ = မည်၏။ နိဂုတာဇနာ =
လူတို့ ထွက်ခွာသွားရာရွာ။ (၀၂) ထွက်ခွာသွားသောလူများ
ရှိရာရွာ။ ဂါမော = ရွာကို ရှု၏။ ။ ယသွာ = အကြောင်ရေဘုံမှု။
အယော + သုခံ = ချမ်းသာသည်။ နိဂုတာ = ကင်းဖြုံး။
(တနည်း) နိဂုတာ = ကင်းဖြုံးသော။ အယော = သုခံ =
ချမ်းသာသည်။ (အထွေး = ၏။) ဗုတ္တာ = ကြောင့်။ သော =
ထိပောသည်။ နိရယော = [နိရှု + အယာ] နိရယမည်၏။
နိရယော = ချမ်းသာ + သုခံ ကင်းဖြုံးရာ ငရော့။ (၀၂)
ကင်းသော ချမ်းသာ သုခံ ရှိရာဘုံး (ငရော့ဘုံး)။ ။ နိလို-
လေသော = ကိုလေသာကင်းဖြုံးရာ (ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်။ (၀၂)
ကင်းဖြုံးသော ကိုလေသာရှိရာ (ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်။ ။ အသွား =
ဤသူသောကောင်မှု။ ဂိညာဏံ = စိတ်ဂိညာဏ်သည်။ အပေတံ =
ကင်းဖြုံး။ (တနည်း) အပေတံ = ကင်းဖြုံးသော။ ဂိညာဏံ =
သည်။ (အထွေး = ၏။) ဗုတ္တာ = ကြောင့်။ သော = ထိခိုက်သော
ကောင်သည်။ အပေတံဂိညာဏာ = မည်၏။ အပေတံ-
ဂိညာဏာ = စိတ်ဂိညာဏ် ကင်းဖြုံးရာ သူသောကောင်။ (၀၂)
ကင်းဖြုံးသော ဂိတ်ဂိညာဏ်ရှိရာ သူသောကောင်။ မတကာ-
ယော = သူသောကောင်ကို ရှု၏။ ။ အပဂတာယဘရဝေါ =
ဘေးထွေးကေးကြီး ကင်းဖြုံးရာ (ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်။ (၀၂)
ကင်းဖြုံးရာဘာ ဘေးထွေးကေးကြီးရှိရာ (ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်။
အရှေ့ဟာ = ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှု၏။

(c) ဆိုတော့ = ဆိုရိဘတ်၏ အနက်။ (ဥပါ-
ဟရကံ = ကား။) ယသု = အကြင်သူ၏။ ဟတ္တာ = လက်
တိုသည်။ ဆိန္ဒာ = ပြတ်ကုန်ပြီ။ (တနည်း) ဆိန္ဒာ = ပြတ်
ကုန်သော။ ဟတ္တာ = လက်တိုသည်။ (သန္တာ = ကုန်၏။)
ဗုတ္တာ = ကြောင့်။ သော = ထိုသူသည်။ ဆိန္ဒာဟတော့ = ဆိန္ဒာ-
ဟတ္တာမည်၏။ ဆိန္ဒာဟတော့ = လက်ပြတ်သောသူ။ (၀၁) ပြတ်
သောလက်ရှိသောသူ။ ၁၆။ = ဤအပူ။ ပရိပုဂ္ဂသက်ပွေါ =
အကြံအစည်း အလိုဆန္ဒ ပြည့်ဝပြီးသော (ရဟနာ) ပုဂ္ဂိုလ်။
(၀၁) ပြည့်ဝသော အကြံအစည်း အလိုဆန္ဒရှိသော (ရဟနာ)
ပုဂ္ဂိုလ်။ ဒီကားသဝါ = ရဟနာပုဂ္ဂိုလ်ကို ရ၏။ ။အသု =
ထိုရဟနာ ပုဂ္ဂိုလ်၏။ (သန္တာနဲ့)။ ရာရေး = ရာဂသည်။
ရိတော့ = ကင်းပြီ။ (တနည်း) ရိတော့ = ကင်းသော။ ရာရေး =
သည်။ (အဖိုး = ၏။) ဗုတ္တာ = ကြောင့်။ သော = ထိုရဟနာ
ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ရိတော့ရာရေး = မည်၏။ ပိတော်ရာရေး = ရာကင်း
ပြီးသော ရဟနာပုဂ္ဂိုလ်။ (၀၁) ကင်းပြီးသော ရာဂရှိသော
ရဟနာပုဂ္ဂိုလ်။ ။အသု = ထိုသမာသ်၏။ ပဒါန် = ပုံ
တိုသည်။ ခွဲ = နှစ်ခုတို့တည်း။ (တနည်း) ခွဲ = ကုန်သော။
ပဒါန် = ပုံတိုသည်။ (သန္တာ = ရှိကုန်၏။) ဗုတ္တာ = ကြောင့်။
သော = ထိုသမာသ်သည်။ ဒ္ဓပေါ်ရေး = မည်၏။ ဒ္ဓပေါ် = နှစ်ပုံ
ရှိသော သမာသ်။ ၂၅ဟတော့ = နှစ်တောင်ရှိသော အဝတ်။
ပင္း = ပုံဆိုးကိုရ၏။

တော်ဇွဲတို့ ဇွဲ = တော်ဇွဲ-ဟူသော ဤပြုယ်။
တို့တော် ၈၀ = ပိုဇွဲသုံးပါရှိသော ရဟနာသာတည်း။
ဗုတ္တာ = ဤသို့ ကာဖို့ (တို့တို့) ဝစ်နှစ်ပြို။ သကဇွဲ =
သကတ်အနက်။ ကော့ = ကာ-အနုပန်ရှိသော အ-ပစ္စည်း
သက်။ ၃၃၇ ၁ = (တို့-၏။ ဗုံ-ကိုလည်း) ၄-၃၃၇၆။ [တို့တို့ +
ကာ = တော်ဇွဲ]။ စစုပြေား = အခြေလေးချောင်းရှိသော
သွေးဝါ။ ။အသု = ထိုမြတ်စွာဘုရား၏။ စက္ခၢာ။န် = မျက်စ

တိသည်။ ပဋိ = ငါးမျိုးတိတည်း။ (တနည်း) ပဋိ = ကုန်ဆော့။ စက္ခၢန = တိသည်။ (သန္တာ = ကုန်၏။) ဇူတိ = ကြောင့်။ ဆော့ = ထိမြတ်စွာဘုရားသည်။ ပဋိစက္ခ = မည်တော်မူ၏။ ပဋိစက္ခ = (မံသ+ဒီဖွား+ပညာ+ဗွဲ+သမန္တာ-ဟု) စက္ခငါးမျိုး ရှိတော်မူဆော့ မြတ်စွာဘုရား။ ဘဂဝါ = မြတ်စွာဘုရားကို ရှု၏။ ဆင့်သိပေါ် = ခြောက်ပါးဆော့ အဘားညာက်ရှိသော ရဟန်ဘုရှိလို၏။ “ပယာန္တသုံး+ပုံစံနာသုံး” ဒီနာ (၃၊ ၂၄) ဟု- “ပယာန္တသုံး+ပုံစံနာသုံး” ဟူသောသူတိဖြင့်။ ရသုတော် = (အဘိညာ - ပုံစံ၏အဆုံး အာ-သရကို) အ-ရသုပြု။ ။ နဝ်။ = ကိုးပါးဆော့ အာရှိရှိဆော့ အဆုံးအမှု။ သတ္တာ-သာသနံ = ဘုရားရှင်၏။ သာသနာတော်ကို ရှု၏။ ။ အသုံးပေါ် = အားတော်ဆယ်ပါး ရှိတော်မူဆော့ မြတ်စွာဘုရား။ ။ အနန္တညောက် = အဆုံးအပိုင်းအခြား မရှိသည့်ညောက် ရှိတော် မူဆော့ မြတ်စွာဘုရား။ ။ သံဃာ = ထိနတ်တို့၏။ ပရိမာဏ် = အတိုင်းအရှည်ကား။ တိကို = သုံးယောက်တို့သည် လည်း ကောင်း။ တိကို အသံ = ဆယ်ယောက်သုံးလိုတို့သည် လည်း ကောင်း။ (၀၁) သုံးကျို့ပို့တို့သည် လည်းကောင်း။ (ဟောန္တ = ဖြစ်ကုန်၏။) ဇူတိ = ထို့ကြောင့်။ တိအသာ = တိအသမည် ကုန်၏။ တိအသာ = သုံးကျို့ပို့ယောက်အတိုင်းအရှည်ရှိဆော့ နတ်ဘူး။ ဒေဝါ = တာဝတို့သာနတ်တို့ကို ရှု၏။

[သက္ကာအလို အက္က=အာဒိစွဲနှင့် ၁၂၊ ရှုခွန်တ် ၁၁၊ ၁၀၁၁၀၂၅တ် ၈၊ ပိုသန်တ် ၂၊ ပေါင်း ၃၃-ယောက်၊ ထောမနိုင်-စသည် အလိုတည်း။ ၁. တိကိုကို အာဝါတို့နည်း+တန္တနည်းအားဖြင့် နှစ်ကြိမ်ထပ်၍ အနက်သမ္မန်သည်။ ပို့ချို့များအလုံး မည်-အမျှုးပြုသော သုံးကျို့ပို့ယောက်သော နတ်မှုးတို့ကို ယူငါးမည်။]

ဇူစ် = ဤတိအသာ-ဟူသောပြယုဂ်။ ပရိမာဏ် သွေသန္တာနတော့ = ပရိမာဏ် သွေသန္တာကို ထည့်သွင် ခြင်းကြောင့်။ (၀၁) ပရိမာဏ်-သွေသန္တာ အနီး၌ တည်ခြင်းကြောင့်။ အသသွေး =

သသ-သခြားသည်။ သချိာန် = ရေတွက်ကြောင်း + ဆယ်ခု သချိာ၌၊ ဝါယာ = ဖြစ်၏။

တေသံ = ထိသီရ - စသော အကျိုးတရားတို့၏၊ ဘယ် = ဤ အပို့ဒဲ့-စသော့ဟု မှတ်ပုံသာ။ ပစ္စယော = အကြောင်းတရားသည်။ (အထူး = ၏။) ဗုတ္တိ = ကြောင့်။ ဗုဒ္ဓပွဲဖွေယာ = ဗုဒ္ဓပွဲသူ မည်ကုန်၏။ ဗုဒ္ဓပွဲဖွေယာ = ဤအပို့ဒဲ့-စသော အကြောင်းရှိသာ သံ့ရ-စသော အကျိုးတရားတို့။ ဥက္ကရပဒေ = (ပစ္စယ်-ဟူသော) နောက်၌ နောင်းရှုံး။ “ဗုမသိ+ံ”တိ (၃၊ ၅၅) = ဗုမသိ+ံ-ဟူသောသူ၏ဖြင့်။ ဗုမသိ = ဗုမ သခြား၌။ ဗုံး = ဗုံး-ပြု။

[$\text{ဗု} + \text{ပစ္စယ်} = \text{ဗုံးပစ္စယ်} = \text{ဗုဒ္ဓပွဲဖွေယာ}$ ၊ လောပေါ့ (၁၊ ၃၉)
ဖြင့် နိုဂုံးကို ချေ။ သနုံး ဒွေ (၁၊ ၃၄) သုတေသန်း ပုံ။
ဒွေကော် ပုံ-အကွန်လာ၌ ဗုဒ္ဓပွဲဖွေယာ-ပြီးသည်။]

အသု = ထိကိုယ်၏။ ကော = အဘယ်တရားသည်။
ပဘဝေါ = အမွန်အစ ပဘဝအကြောင်းသည်။ (အထူး =
ရှိသနည်း။) ဗုတ္တိ = ကြောင့်။ သော = ထိကိုယ်သည်။ ကို
ပဘဝေါ = ကိုပဘဝ မည်၏။ ကိုပဘဝေါ = အဘယ်လျှင်
အမွန်အစ ပဘဝ အကြောင်းရှိသာကိုယ်ရှုံး။ ကာယော =
ကိုယ်ကို ရ၏။ အသု = ထိရဟန်သုတေသန်း (သန္တာနှင့်)။
မလံ = ကိုလေသာ အညွှန်အကြေးသည်။ ဂိဂတ် = ကင်းပြီ။
(တနည်း) ဂိဂတ် = ကင်းပြီးသော။ မလံ = ကိုလေသာ အညွှန်
အကြေးသည်။ (အထူး = ၏။) ဗုတ္တိ = ကြောင့်။ သော =
ထိရဟန်သုတေသန်း။ ဂိမလော = ဂိမလမသု၏။ ဂိမလော =
ကိုလေသာ အညွှန်အကြေး ကင်းဝေးပြီးသော ရဟန်သုတေသန်း။
(၀၁) ကင်းဝေးပြီးသော ကိုလေသာ အညွှန်အကြေးရှိသော
ရဟန်သုတေသန်း။ အသု = ထိစန္တကူး၏။ ဂိန္တာ = ရန်း
သည်။ သူန္တရော = ကောင်းမွန် မွေးပြော၏။ (သနည်း) သူန္တ-
ရော = သော။ ဂိန္တာ = ရန်းသည်။ (အထူး = ရှိ၏။) ဗုတ္တိ =

ကြောင့်။ တံ = ထိစနက္ခုးသည်။ သူရန် = သူရန် မည်၏။
 သူရန် = ကောင်းမွန် မွေးကြောင်သော ရှန်၊ ရှိခါသာ စနက္ခုး။
 စန်း = စနက္ခုးကို ရှု၏။ ။ငံ = ဤအတူ၊ သူသီလော =
 ကောင်းသော သီလရှိသူ။ သူမှုခေါ် = တင့်တယ် လျပသော
 မျက်နှာရှိသူ။ ။အသု = ထိအကောင်ပုပ်၏။ ဂန္ငော =
 အနံ့ကို။ ကုန္တ္တတော = စက်ဆုပ်အပ်၏။ (တနည်း) ကုန္တ္တတော =
 စက်ဆုပ်အပ်သော။ ဂန္ငော = အနံ့သည်။ (အထွေး = ရှု၏။)
 ဇူတိ = ကြောင့်။ တံ = ထိအကောင်ပုပ်သည်။ ဒုဂုံး = ဒုဂုံး
 မည်၏။ ဒုဂုံး = စက်ဆုပ်ဖွယ်သော အနံ့ရှိသော အကောင်ပုပ်။
 ကုဏ်ပံ့ = အကောင်ပုပ်ကို ရှု၏။ ။ခုမွှဲခေါ် = မျက်နှာ
 မသာယာသောသူ။ (၀၇) မသာယာသော မျက်နှာရှိသော
 သူ။ ။အသု = ထိသူ၏။ မနော = စိတ်သည်။ ခုံး =
 မကောင်း။ (တနည်း) ခုံး = မကောင်းသော။ မနော =
 စိတ်သည်။ (အထွေး = ၏။) ဇူတိ = ကြောင့်။ သော = ထိ
 သူသည်။ ခုံးနော = ခုံးနှုန် မည်၏။ ခုံးနော = မကောင်း
 သော စိတ်ရှိခါသာသူ။ ။ငံ = ဤအတူ။ ဒုသီလော = ကိုယ်
 ကျင့်သီလ လုံးဝ မရှိသောသူ။ [နှစ်း သီလံ တေသာတိ
 ဒုသီလော-ဟု ဝစ်နှစ်ပြုလေ]။ ။အသု = ထိသူ၏။ ဓနံ =
 ဥစ္စာကား။ တပေါ် ၈၀ = အကျင့်သာလျှင်တည်း။ (တနည်း)
 တပေါ် ၈၀ = အကျင့်သာလျှင် ဖြစ်သော့။ ဓနံ = ဥစ္စာသည်။
 (အထွေး = ၏။) ဇူတိ = ကြောင့်။ သော = သည်။ တပေါ်-
 ဓနော = မည်၏။ တပေါ်ဓနော = အကျင့်တည်းဟူသော ဥစ္စာ
 ရှိခါသာ ရဟန်း။ ။အသု = ထိသူ၏။ ခန္ဓိသီတံ = သည်းခံ
 ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော့။ ဗလံ = ခွန်အားသည်။ (အထွေး = ၏။)
 ဇူတိ = ကြောင့်။ သော = သည်။ ခန္ဓိမလော = မည်၏။
 ခန္ဓိမလော = သည်းခံခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ခွန်အားရှိခါသာ
 ရဟန်း+ပုဂ္ဂိုလ်း။ ။တေသာ = ထိသူ၏။ နာမံ = အမည်ကား။
 ဇူန္ငောတိ-ဇူန္ငောနာမ = ဇူန္ငောမည်၏။ (တနည်း) တေသာ =

ထိနက်၏။ ဗုဒ္ဓနာတိ = ဗုဒ္ဓဘုရားသာ။ နာမံ = အဆည်သာ။ (အူး = ၏။) ဗုတ် = ကြောင့်။ ဝော = တိန်တော်။ ဗုဒ္ဓနားမာ = ဗုဒ္ဓနားမာ မည်၏။ ဗုဒ္ဓနားမာ = ဗုဒ္ဓဘုရားသာ အမျှ ရှိခဲ့သာနတ်။

ဆန္တဘတာဒီသူ = ဆန္တအတော-အစရိတာဘာပုပ်တို့။ ဂါယေသန+ဂါယေသီတွောနံ = ဂါဂ ၁၁သနပုပ်၏။ ဂါတာသူ့ပုပ်တို့။ ယတိန္တတွော = ဝအန္တပုဂ္ဂိုလ်၏၊ အလိုဆန္တ အား လျှော်စွာ ဖြစ်သည်၏၊ အဖြစ်ကြောင့်။ ဥာ-ယံ = နှစ်ပုပ်လုံးပင်။ ပုံးပုံး = ရှေ့၌။ နိပတ် = ကျော်။ (ကယူာ = အကယ်၊ ကြောင့်းည်း ရူမူကေး။) ကမာတိလျှောမံ အစဉ်ကို ကျော်လွန် ဖြင့်၌။ ပယောဇနာဘာဝါ = အကျိုး မဟို့ပည်၏၊ အဖြစ် ကြောင့်ဘည်း။ ၁အသု = ထိသူ၏။ ဆန္တနာ = အလိုဆန္တသည်။ ၂အတော = ဖြစ်ပြီ။ (တန်သူး) ၃အတော = ဖြစ်ခာာ။ ဆန္တာ = အလိုဆန္တသည်။ (အူး = ၏။) ဗုတ် = ကြောင့်။ သော = သည်။ ၄အာဆန္တာ = ၄အတောဆန္တ မည်၏။ ၅အတော-ဆန္တာ = ဖြစ်သော အလိုဆန္တရှိသူ။ (၀၁) အလိုဆန္တဖြစ်ရှိသူ။ ၆ံ = ဤအတူ။ ဆန္တအတော = အလိုဆန္တဖြစ်ရှိသူ။ [ဆဒန္တ ၄အတော အသုတိ ဆန္တအတော ဟု ၀၈နတ္ထပြုလေ။] သူ့တပါတီသောမနသော့ = ဖြစ်ခသာ-နှစ်သက် ၁၇၁၉မြောက် ဖြင့်ရှိသူ။ ဒီတီသောမနသုသာ သူ့တပါတီသော့နှစ်သက် ၀၇၁၉မြောက် ဖြင့် ဖြစ်ရှိသာသူ။ [သူ့တီ ဒီတီခသာ-မနသုံး အသုတိ သူ့တပါတီ သောမနသော့။ ဒီတီကောာမနသုံး လူ့တီ အသုတိ ဒီတီသောမနသုသာမာ-ဟု ၀၈နတ္ထပြု။] မာသအတော+၅အတောသော = မွေးဖွေးပြီး၍ ၁၇၁၉လရှိသူ။ (၀၁) တစ်လသား။ ဆိန္တဟတ္ထာ+ဟတ္ထဆိန္တာ = ပြုကောာ လက်ရှိသောသူ။

အသု = ထိသူ၏။ ဒီသာ = ရည်ကုန်သော့၊ ၂ယံး = မြင်းခေါင်း (မြော်လုံး) တို့သည်။ (သူ့ = ရှိကုန်၏။) ဗုတ် =

ကြောင့်။ သော = သည်။ ဒီယဇ္ဈိုံး=မည်၏။ ဒီယဇ္ဈိုံး=ရည်သော မြင်းခေါင်း (မြေသလုံး) ရှိသူ။ ထွေ = ဤပြုပို့၏။ ပုံစံဘဝါ စ = ပုံလွှဲကဲသူ။ မြေမြိုင်းသည် လည်းကောင်း။ [ဒီယာ-ရွှေပုံ၏။ အာ-ပစ္စည်း ပျောက်သွားမြင်းကို ဆိုသည်။] “ယပသာ”ဒီနာ (၃၊ ၂၄) = ယပသာနှင့်ယာ+ပြစာနသု-သုတ်ဖြင့်။ ရသော စ = (အယ်ာ-နောက်ပုဒ်၏အဆုံး အာ-သရကို) အ-ရသုအပြုသည် လည်းကောင်း။ ဟောတိ = ၏။ တထာ = ထို့အတူ။ ပဟုတ်ဒွော=ပြန့်ကျယ်ရည်လျား ပါးလှစ်သော လျားရှိသော မြတ်စွာဘုရား။ ။အသာ = ထို့ မြတ်စွာဘုရား၏။ ပညာ = ပညာတော်သည်။ မဟန္တိ = ကြီးစွာ၏။ (တနည်း) မဟန္တိ = သော။ ပညာ = ပညာတော် သည်း (အထိုး = ၏။) ဗုတ္တိ = ကြောင့်။ သော = သည်။ မဟာပညာ = မဟာပည့် မည်တော်မူ၏။ မဟာပညာ = ပညာကြီးတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား။ (၀၁) ကြီးသော ပညာ ရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား။ “ဗုတ္တိယံ ဘာသိတပုမိ+လွှိ-ပုမေ+ဝေ+ကထွေ”တိ (၃၊ ၆၇) = ဗုတ္တိယံ (၁) ပုမေ+ဝေ+ကထွေ-ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ ရီပစ္စယာဘာဂေ = (ပုလိုင် ကဲသူ နိယမပြုမြင်းကြောင့်) ရီ (၅၅) ပစ္စည်း မရှိလတ်သော်။ နှိသာ = (မဟန္တိ = မဟန္တ့-ပုံ၏။ ပို့ရှိသော) နှိ-၏။ (၀၁) နှိ-ကို။ ဦးအသော = (ဦး နှိ+နှိ။နံ၊ ၃၊ ၅၇-သုတ်ဖြင့်) ဦးအန္တုတန်ရှိသော အ-ပြု။ ရှုသွေ့ချွေ = (၃၊ ၂၄-သုတ်ဖြင့် ပညာ-ပုဒ်၏အဆုံး အာ-သရကို) အ-ရသုလည်းပြု။

ဗုတ္တိယံ = ဗုတ္တိယံ-ဟူသောပုံသည်။ ကို = အဘယ် အကျိုးရှိသနည်း။ ခမာဓနော = ခမာဓနော စသည်၏။ ပယော-ဇန် = (ခမာ ဝေ စန် အသုံးတိ ခမာဓနော-ဝယ် စန်-ပုံသည် ဗုတ္တိယံတောာ နောက်ပုဒ် မဟုတ်သောကြောင့်) ခမာ-ကို ပုလိုင်ကဲသူ ဗုတ္တိယံမြင်း+နိယမ မပြုရမြင်း အကျိုးရှိ၏။ ခမာ-ဓနော = သည်းခံမြင်းလျှင် ဥစ္စရှိသောသူ။

ဘာသိတပုမာတိ = ဘာသိတပုမာ- ဟူသောပုဒ်သည်။
ကို = အဘယ်အကျိုး ရှိသနည်း။ သွေ့ခုရော = သွေ့ခုရော-
အစရှိသော ပြယ်တို့၌။ ပယာဇာန် = (သွေ့ခု+ပညာပုဒ်ပို
သည် လွှဲဖို့နင် မြေသောကြောင်) ပုဂ္ဂိုလ်ကဲ့သို့ ငါးညွှန်းခြင်း+
နိယမ မပြုရခြင်း အကျိုးရှိ၏။ သွေ့ခုရော = သွေ့ခုးတည်
သောသူ။ ပညာပကတိကော = ပျောကတဲ့ ပညာရှိသောသူ။
ပညာပကတိကော = စင်ကြယ်သော ပညာရှိသောသူ။ ဧည့် =
ပြီးပညာပကတိကော+ပညာပကတိကော-ပုဒ်တို့၌။ “လွှဲဖို့ယူ-
ဟိကော” တိ (၁၁၅၂) = လွှဲဖို့ယူဟိုခကာ-ဟူသောသူဟု
ဖြင့်။ ကော = က-ပစ္စည်းဘက်။ ဂလ္ဗားရန္တာတိ=ဂလ္ဗားဝန္တာ-
ဟူသောပုဒ်သည်။ ပကတန္တရောန = ဓန-ဟူသော ပကတိပုဒ်
တပါးဖြင့်။ သို့ = ပြီး၏။

[ဤ ကောကား ကစ္စည်းကျေမ်းလာ “စနုံး ၈”သုတိကို
ပထ်ဆောင်ရေးစာတွင် ကုန်ည်း၌ ကရွည်း၌ ဂလ္ဗားဝန္တာ-ဓန-ရန္တာ-
သုတိရှိ ဂလ္ဗားဝန္တာ-ပြီးသည်။ ဤမောဂ္ဂလ္ဗားနှင့်ကျေမ်းအလို့ “ဂလ္ဗားဝ-
ဓန္တာ” အသာတိ ဂလ္ဗားဝန္တာ”ဟု ဝို့ယူပြု၍ ဂလ္ဗားဝန္တာ+သီ-နှင့်သီ
ဂိုဏ်းဖြစ်ရှိ (နှင့်သီ ယုဝါဒိတ္ထာ၊ ၂၁၁၄) သုတိဖြင့် သီ-
ဝို့ဘတ်ကို အာ-ပြု၍ ရှုပြီးသည်။ ဂလ္ဗားဝ-သွေ့ခု အဖွဲ့အစာစ် အဆင်
ဟောတည်း။ အဖွဲ့အစာစ် ပါရီးသာမေးး၊ (၀၇) သန်္တာသော
လေး။ ။သက္ကတန္တာ နပုလိုင် ဓန-သွေ့ခု လာရှိ၏။ ဤကျေမ်း၌
“ပကတန္တရောန သီခွံ”ကား စန်းသွေ့းး၊ ၄၊ ၄၊ ၁၂၁-ယူး၏။
ဝို့ဘတ် ဖွံ့ဖြိုးအပ်သော “ဓနနှိုး ပကတန္တာ+ဝို့ဘတ်သန” စသော
ကေားနှင့် ညီ၏။]

နာနာ = ပုံကာရာ = အထူးထူးကုန်းဘာ့။ ခုမာ =
သစ်ပင်တို့ကော်း။ နာနာခုမာ = အထူးထူးသော သစ်ပင်တို့။
နာနာခုမာဟို = အထူးထူးသော သစ်ပင်တို့မှာ။ ပတိဘာနာ =
ကြွေကျကုန်သည်ကိုတည်း။ နာနာခုမာပတိဘာနာ = အထူးထူး
သော သစ်ပင်တို့မှာ ကြွေကျကုန်သည်ကို။ နာနာခုမာတိဘာနာ

စ = အထူးထူးသော သစ်ပင်တို့မှ ကြွေကျကုန်သည်တို့လည်း
ဟုတ်တည်း။ တာနိ = ထိုကြွေကျကုန်သည်တို့ ဟူသည်။ ပုံဖွာနိ
စ = ပန်းပွင့်တို့လည်း ဟုတ်တည်း။ ဗုတ္တ = ထို့ကြောင့်။
နာနာခုမပတိတပူပွားနိ = တို့မည်ကုန်၏။ နာနာခုမပတိတ-
ပူပွားနိ = အထူးထူးသော သစ်ပင်တို့မှ ကြွေကျကုန်သော ပန်း
ပွင့်တို့။ တေဟိ (နာနာခုမပတိဘပူပွဲဟိ) = ထိုအထူးထူးသော
သစ်ပင်တို့မှ ကြွေကျကုန်သော ပန်းပွင့်တို့ဖြင့်။ ဝါသိတာ =
ထံ့အပ်ကုန်သည်တည်း။ နာနာခုမပတိတပူပွားဝါသိတာ = အထူး
ထူးသော သစ်ပင်တို့မှ ကြွေကျကုန်သော ပန်းပွင့်တို့ဖြင့် ထံ့အပ်
ကုန်သည်တို့။ ယသု ပွဲတသု = အကြောင်တောင်၏။ သာနူ =
တောင်စဉ် တောင်ရှမ်းတို့ကို။ နာနာခုမပတိတပူပွားဝါသိတာ =
အထူးထူးသော သစ်ပင်တို့မှ ကြွေကျကုန်သော ပန်းပွင့်တို့ဖြင့်
ထံ့အပ်ကုန်၏။ (တနည်း) ယသု = အကြောင်တောင်၏။ နာနာ-
ခုမပတိတပူပွားဝါသိတာ = အထူးထူးသော သစ်ပင်တို့မှ ကြွေ
ကျကုန်သော ပန်းပွင့်တို့ဖြင့် ထံ့အပ်ကုန်သော။ သာနူ =
တောင်စဉ် တောင်ရှမ်းတို့သည်။ သန္တာ = ရှိကုန်၏။ ဗုတ္တ =
ထို့ကြောင့်။ သော = ထိုတောင်သည်။ နာနာခုမပတိတပူ-
ပွားဝါသိတသာနူ = နာနာခုမပတိတပူပွားဝါသိတသာနူ - မည်၏။
နာနာခုမပတိတပူပွားဝါသိတသာနူ = အထူးထူးသော သစ်ပင်
တို့မှ ကြွေကျကုန်သော ပန်းပွင့်တို့ဖြင့် ထံ့အပ်သော ဘာာ်စဉ်
တောင်ရှမ်းရှိသောတောင်း၊ ပွဲတောာ = တောင်ကို ရှု၏။ ။
အယံး = ဗြိသမာသိသည်။ ဂီသသန + အမာဒီသမာသဂ္ဗ္ဗာ =
ဂီသသနသမာသိ + အမာဒီသမာသိတို့ အတွင်းငြုပ်သော။ (၀၅)
အတွင်း၌ ပါရှိသော။ တုလျာမိကရဏအညာပဒ္ဒာ = သမာသိ
ပုံးချင်းချင်း အနောက်တူသော အညာပဒ္ဒာ (ဗဟိုဗြိဟို) သမာသိ
တည်း။

(၈) သတ္တမျက္ဗ္ဗာ = သတ္တမီရိဘတ်၏ အနက်၌။ (၃၇-
ဟူရက် = ကား။) ယသို့ = အကြောင်ဇန် (တိုက်နယ်) ၌။

သသာနိ = ကောက်စပါးတို့သည်။ သမှန္ဒာနိ=ပြည့်စုံကုန်၏။
 (တနည်း) သမှန္ဒာနိ = ပြည့်စုံကုန်သော။ သသာနိ=ကောက်
 စပါးတို့သည်။ သန္တာ = ရှိကုန်၏။ ဗုတ္တာ = ကြောင့်။ သော =
 သည်။ သမှန္ဒာသသော = မည်၏။ သမှန္ဒာသသော = ကောက်
 စပါးတို့ ပြည့်စုံရာ ဇနပိုဒ်တိုက်နယ်။ (၀၅) ပြည့်စုံသော
 ကောက်စပါးရှိရာ ဇနပိုဒ်တိုက်နယ်။ ဇနပေါ် = ဇနပိုဒ်တိုက်
 နယ်ကို ရ၏။ "ဗုမသို့" = ဤအရပ်၌။ ပို့ဆောင်းရွက် = ဆွမ်းကို
 သူလဘော = ရလွယ်၏။ (တနည်း) သူလဘော = ရလွယ်
 သော။ ပို့ဆောင်းရွက် = ဆွမ်းသည်။ အထွေး = ရှိ၏။ ဗုတ္တာ=
 ကြောင့်။ သူလဘို့ဆောင်းရွက် = မည်၏။ သူလဘ-
 ို့ဆောင်းရွက် = ဆွမ်းကို ရလွယ်ရာ အရပ်။ (၀၅) ရလွယ်သော
 ဆွမ်းရှိရာအရပ်။ အေသာ = အရပ်ကို ရ၏။ အယသံ =
 အကြောင်းမင်းနေပြည်၌။ မန္ဒသာ = လူတို့သည်။ အာကိုလျာ =
 ပြို့မင်းကုန်၏။ (တနည်း) အာကိုလျာ = ပြို့မင်းကုန်သော။
 မန္ဒသာ = တို့သည်။ သန္တာ = ကုန်၏။ ဗုတ္တာ = ကြောင့်။ သာ=
 တို့မင်းနေပြည်သည်။ အာကိုလျာမန္ဒသာ = အာကိုလျာမန္ဒသာ
 မည်၏။ အာကိုလျာမန္ဒသာ = လူတို့ရေပြို့မင်းရာ မင်းနေပြည်။
 (၀၅) ရေပြို့သောလူရှိရာ မင်းနေပြည်။ ရာဇာနှုန်း = မင်း
 နေပြည်ကို ရ၏။ "အတေသို့" = ဤသံ့မ်းကျောင်း၌။ တာပသာ =
 ရသေးတို့သည်။ ဗဟဝေါ=များကုန်၏။ (တနည်း) ဗဟဝေါ=
 ကုန်သော။ တာပသာ = တို့သည်။ သန္တာ = ကုန်၏။ ဗုတ္တာ =
 ကြောင့်။ သော = တို့သံ့မ်းကျောင်းသည်။ ဗဟုတာပသာ =
 မည်၏။ ဗဟုတာပသာ = များသော ရသေးတို့ရှိရာ သံ့မ်း
 ကျောင်း။ အသုမော = သံ့မ်းကျောင်းကို ရ၏။ "အသို့" =
 ဤကိုယ်၌။ ဥပစိတ် = ပွားစည်းသော။ မံသလောဟိတ် =
 အသား အသွေးသည်။ အထွေး = ၏။ ဗုတ္တာ = ကြောင့်။ တံ့ =
 တို့ကိုယ်သည်။ ဥပစိတ်မံသလောဟိတ် = မည်၏။ ဥပစိတ်-
 မံသလောဟိတ် = ပွားစည်းဇသာ အသား အသွေးရှိရှိကိုယ်။

သရီရံ = ကိုယ်ကို ရ၏။ အသို့ = ဤမြို့။ ဗဟဝေါ = ကုန်
သော။ သာမိနာ = အရှင်သခင်တို့သည်။ သန္တာ = ကုန်၏။
လူတိ = ကြောင့်။ တံ = ထိုမြို့သည်။ ဗဟုသာမိကံ = မည်၏။
ဗဟုသာမိကံ = များသော အရှင်သခင်ရှိရှိမြို့။ (၀၁) ပိုင်ဆိုင်သူ
အရှင်သခင်များသောမြို့။ နဝရံ = မြို့ကို ရ၏။ အသို့ = ဤ
အရပ်။ ဗဟူ = ကုန်သော။ နဒိယာ = မြစ်တို့သည်။ သန္တာ =
ကုန်၏။ လူတိ = ကြောင့်။ သော = သည်။ ဗဟုနဒိကော =
မည်၏။ ဗဟုနဒိကော = များသော မြစ်ချောင်းရှိရာ အရပ်။
(၀၁) မြစ်ချောင်းများရှာအရပ်၊ ဤကာရန်လွှာ = ဤ-အကွဲပါ
အဆုံးရှိသည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ ကပစ္စယာ = (၃၊ ၅၂-
၇၂၍-၆၂၄) က-ပစ္စည်းသက်။ [ရွေး ဗဟုသာမိကံ-၉၂ “၀၁ +
ညတော့ ၃၊ ၅၃-၇၂၄-၆၂၄၄” က-ပစ္စည်းသက်]။ ၁။။၆။၆ = တူ။
ဗဟုဇမ္မာကံ = များသော သပြေပင်ရှိရာတော့။ ၀နံ = တော်ကို
ရ၏။

အသို့ = ထိုအရပ်။ ဗဟဝေါ = များစွာ ကုန်သော။
ကဏ္ဍာရော = အလုပ်သမားတို့သည်။ သန္တာ = ကုန်၏။ လူတိ =
ကြောင့်။ သော = ထိုအရပ်သည်။ ဗဟုကဏ္ဍာကော = ဗဟု-
ကဏ္ဍာက-မည်၏။ ဗဟုကဏ္ဍာကော = များသော အလုပ်သမား
လွှာရှိရာ အရှုပ်။ ဒေသော = အရပ်ကို ရ၏။ ၀၂ = တနည်းကား။
အသာ = ထိုသူ၏။ ဗဟဝေါ = ကုန်သော။ ကဏ္ဍာရော =
အလုပ်သမားတို့သည်။ သန္တာ = ကုန်၏။ လူတိ = ကြောင့်။
သော = ထိုသူသည်။ ဗဟုကဏ္ဍာကော = မည်၏။ ဗဟုကဏ္ဍာ-
ကော = များသော အလုပ်သမားရှိသော အလုပ်ရှင်။ [ဤကဲ့သို့
အသာ ၀၂-၈က်အတွက် ဖော်ဆလ]။ ၁။။၆။၆ = ဤအတူ။
ဗဟုဘဏ္ဍာကော = များသော မွေးကျွေးတတ်သူ အရှင်သခင်
ရှိသောကျွန်း။ (၀၁) များသော ဆည်းက်သူ = ကျွန်းရှိသော
အရှင်သခင်။ [“ဘရတိတိဘဏ္ဍာ” မြှုပ်နှံသူ အရှင်
ဟော။ “ဘဇ်တိတိ ဘဏ္ဍာ” မြှုပ်နှံသူ ကျွန်းရှိ

ဟောသည်။] “ထိုစိုယူဟို ကော”’တိ (၃၊ ၅၂) = ဟူသော သုတေသန။ ကော = (လူ၊ ပစ္စယာနှင့်ပုဂ္ဂန်) က-ပစ္စည်းသက်။

(j) ဘိန္ဒာမိကရကျ အညွှန်သမာသ

(j) ဘိန္ဒာမိကရကျ = သမာသပုဂ္ဂန်း အနက်ကဲ့ (ပိုဘတ်ကဲ့) သောဘိန္ဒာမိကရကျ အညွှန်သမာသကား။ ယထာ အံ = ဥုဒ္ဓါဟရုဏ်ကား ပြိုသို့တည်း။ အသု = ထိုသူ၏။ ကေဇ္ဈိုး = တည့်ပတ်လုံး။ (၀၁) တည့်မျှ။ ဝါသော = နေခြင်းသည်။ အစွဲး = ၏။ ဗုတ္တ = ကြောင့်။ သော = သည်။ ကေရဇ္ဈိုးဝါသော = မည်၏။ ကေရဇ္ဈိုးဝါသော = တည့်ပတ် လုံး။ (၀၁) တည့်တာမျှ နေခြင်းရှိသောသူ။ ။အသု = ထိုယောက်၍၏။ သမာနေန = (သဘောဆန်) တူသော။ ဇနေန = လူနှင့် (ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်။) သို့ = တက္ကာ။ ဝါသော = သည်။ အစွဲး = ၏။ ဗုတ္တ = ကြောင့်။ သော = ထိုယောက်၍၏။ သည်။ သမာနဝါသော = မည်၏။ သမာနဝါသာ = (သဘော ဆန်) တူညီသော ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်။ အတူတက္ကာ နေခြင်းရှိသော ယောက်၍၏။ ပုရိသော = ယောက်၍၏။ ရေ၏။

အသု = ထိုသူ၏။ (ကိုယ်)။ ဥဘတော = (ကုသိုလ်ကံ + အကုသိုလ်ကံ) နှစ်ပါးကြောင့်။ (သမ္မတ = မြိုင်သော။) မျဉ်နံး = မိန်းမန်မိပ် + ယောက်၍၏နိမ်တ် (မျဉ်း) သည်။ အစွဲး = ၏။ ဗုတ္တ = ကြောင့်။ သော = သည်။ ဥဘတော မျဉ်နကော = မည်၏။ ဥဘတောမျဉ်နကော = ကံနှစ်ပါး ကြောင့်မြိုင်သော နိမ်တ်နှစ်မျိုးရှိသောသူ။ (၀၁) ဥဘတော မျဉ်း။ ပိုဘတ်လောပေါ့ = (ဥဘတော-၌ တော့ပစ္စည်း တည်းဟူသော) သာရုပိုဘတ် မချေရ။ “ဝါ+ညော”တိ (၃၊ ၅၃) = ဝါ+ညော-ဟူသောသုတေသန။ ကော ၁ = သမာသန။ က-ပစ္စည်းလည်းသက်။ ။အသု = ဖုန်းသူ၏။

ပါကိမ့် = လက်၍။ ဆွဲး = ထိုးသည်။ အဖိုး = ၏။ ဗျိတ် = ကြောင့်။ သော = သည်။ ဆွဲပါကို = ဆွဲပါကိ မည်၏။ ဆွဲပါကို = လက်၍ ထိုးရှုခဲ့သာသူ။ (၀၁) ထိုးလက်စွဲသူ၊ ငံး = ဤအတူ။ အွေးပါကို = လက်၍ ခုတ်တောင်ရွေးရှုခဲ့သာသူ။ (၀၁) ခုတ်တောင်ရွေး လက်စွဲသူ။ သွေးပါကို = လက်၍ ဓား (လက်နက်) ရှုခဲ့သာသူ။ (၀၁) ဓား (လက်နက်) လက်စွဲသူ။ ဝိုပါကို = လက်၍ ဝိုရစိန်ရှုသူ။ (၀၁) ဝိုရစိန်လက်နက် လက်စွဲသာသူ ထိုက်းမင်း။ ခရားဟွေး = လက်၍ သန်ယျက်ရှုခဲ့သာသူ။ (၀၁) သန်ယျက် လက်စွဲသူ။ ပွဲးဟွေး = လက်၍ သပိတ် (ခွက်) ရှုခဲ့သာသူ။ (၀၁) သပိတ် (ခွက်) လက်စွဲသူ။ အသု = ထိုသူ၏။ ဒါနေ = ပေးလျှောင်း၍။ အမျှာသရယာ = လွန်ကဲသာ အလိုဆန္ဒသည်။ အဖိုး = ၏။ ဗျိတ် = ကြောင့်။ သော = သည်။ ဒါနဲ့သရယာ = မည်၏။ ဒါနဲ့သရယာ = ပေးလျှောင်း၍ လွန်ကဲသာ အလိုဆန္ဒရှုသူ။ ဒါနာမိမ္မားကော = ပေးလျှောင်း၍ စိတ်ညွှတ်ကိုင်းခြင်း+စိတ်ဝင်စားခြင်း ရှုခဲ့သာသူ။ ဗုဒ္ဓဘုရားကော = ဘုရား၍ ဆည်းကပ်ခြင်း ရှုခဲ့သာသူ။ (၀၁) ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် သူပေါ်စင်။ သွေးမွှေ့ဂါရဝေါ = သူတော်ကောင်းတရား၍ လေးစားခြင်း ရှုခဲ့သာသူ။ ဗွဲ့ခို = ဤသို့ အစိုး သည့်တည်း။

(၃) တိပဒ အညွှန်သမာသ

(၃) တိပဒ = တိပဒအညွှန်သမာသိသည်။ ယထာ-ငံး = ဤသို့တည်း။ ယောက် = အကြောင် အလောင်းအလျား မဟာပုဂ္ဂသတို့သည်။ ပရဂ္ဂမေန = လွန်ကဲသာ လုံးလျှင့်။ သမ္မဒါ = ပြည့်စုံခြင်းကို။ အမိဂတာ = ရအပ်ကုန်ပြီ။ (တန်ည်း) ယောက် = တို့သည်။ ပရဂ္ဂမေန = ဖြင့်။ အမိဂတာ = သော။ သမ္မဒါ = သည်။ အဖိုး = ၏။ ဗျိတ် = ကြောင့်။ ဓား = ထိုအလောင်းအလျား မဟာပုဂ္ဂသတို့သည်။ ပရဂ္ဂပာစိုကာသမ္မဒါ = မည်

ကုန်။ ပရှုတူမာမိဂတသမ္မဒါ = လွန်ကသော လုံးလဖြင့်
ရှအပ်သော ပြည့်စံခြင်းရှိသော အလောင်းအလျား မဟာပုရိသ
တို့။ မဟာပုရိသာ = တို့ကို ရ၏။ ပံ့ = ဤအတူ။ ဓမ္မာမိဂတ-
ဘောဂါ = တရားသဖြင့် ရှအပ်သော စည်းစိမ်ရှိသွားသူတို့။ ။
ယနာ = အကြောင် မြတ်စွာဘုရားသည်။ ပတ္တတော့ = သရိတ်
တော်မူး ပါကို = လက်တော်ကို။ အြန့်တော့ = ဖယ်ရှားအပ်ပြီ။
(တနည်း) ယနာ = သည်။ ပတ္တတော့ = မှု။ အြန့်တော့ =
ဖယ်ရှားအပ်သော။ ပါကို = လက်တော်သည်။ အထွေး = ၏။
ဗုတ္တိ = ကြောင့်။ သော = သည်။ အြန့်တပတ္တပါကို = မည်၏။
အြန့်တပတ္တပါကို = သရိတ်တော်မှ လက်တော်ကို ဖယ်ရှား
အပ်ပြီးသော မြတ်စွာဘုရား။ (၀၁) သရိတ်တော်မှ ဖယ်ရှား
အပ်ပြီးသော လက်ရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား။ ။အသု=တို့
မြတ်စွာဘုရား၏။ ကာယော = ကိုယ်တော်သည်။ သီဟသု =
ခြေသံမင်း၏။ ပုံ့ဗွဲမိဝ်=ရှေ့ထက်ဝက်ကဲ့သို့သော။ (တနည်း)
အသု = ၏။ (အန္တိရာ)။ သီဟသု = ၏။ ပုံ့ဗွဲမိဝ် = ရှေ့
ထက်ဝက်ကဲ့သို့သော။ ကာယော = ပြည့်စွဲးသော ကိုယ်တော်
သည်။ အထွေး = ၏။ ဗုတ္တိ = ကြောင့်။ သော = သည်။ သီဟ-
ပုံ့ဗွဲကာယော = မည်၏။ သီဟပုံ့ဗွဲကာယော = ခြေသံမင်း
၏။ ရှေ့ထက်ဝက်ကဲ့သို့ ပြည့်စွဲးသော ကိုယ်တော်ရှိတော်
မူသော မြတ်စွာဘုရား။ ။အသု့း = ဤတော်။ မတ္တာ =
အမှန်ယစ်ကုန်သော။ မဟဝါ = များစွာကုန်သော။ မာ-
တ်ဂါ = ဆင်တို့သည်။ သန္တာ = ကုန်၏။ ဗုတ္တိ = ကြောင့်။
တံ့ = တို့တော့သည်။ မတ္တာမဟုတ်း = မည်၏။ မတ္တာမဟ-
မာတ်း = အမှန်ယစ်သောဆင် များစွာတို့ ရှိသောတော့။
ဝန်း = တွောကို ရှု၏။

(၄) နိနါပါတပုံဗ္ဗာ = အညွှန်သမာသံ

(၅) နိနါပါတပုံဗ္ဗာပဒေ = န-နိပါတ်ပုဒ် ရှေ့ရှိသော အညွှန်သမာသံသည်။ ယထာ-ငံ = ဤသိတည်း။ တေသာ = ထိမြတ်စွာဘုရား။ (၀၁) နှင့်၊ သမော = တူခသာသူသည်။ နှစိုး = မရှိ။ လူတိ = ကြောင့်။ သော = သည်။ အသာမော = မည်၏။ အသာမော = တူသောသူ ရှိတော်မမူသော မြတ်စွာ ဘုရား။ “ရဲ နည်သာ”တိ (၃၊ ၇၄) = “ရဲ နည်သာ”ဟူသော သူတ်ဖြင့်။ နသာ = န-နိပါတ်ပုဒ်ကို။ ရဲ = နှို-အန္မာန်ရှိသော အ-ပြု။ ငံ = ဤအတူ။ အပွဲ့ဗုံးပူးလော = တုဖက် မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်။ (၀၁) ဘုရား။ ၂အပွဲ့ဗုံးကော=သား+သမီး မရှိသောသူ။ အဟောတူကော=ယျဉ်ဖက်ဟိတ် မရှိသောတရား။ ကပစ္စယော = (၃၊ ၅၃- သူတ်ဖြင့်) က - ပစ္စည်းသက်။ ငံ = ဤအတူ။ ဥပရိစီ = အထက်၌လည်း။ ခေါ်ယံး = သိအပ်၏။ ။တေန = ထိုပုဂ္ဂိုလ်နှင့် တကွာ။ သံဝါသော = အတူ ကျင့်သုံးခြင်းသည်။ နှစိုး = မရှိ။ လူတိ = ကြောင့်။ သော = ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ အသံ-ဝါသော = မည်၏။ အသံဝါသော = အတူတကွာ ကျင့်သုံးခြင်း မရှိသောပုဂ္ဂိုလ်။ [သံဝါသော နာမ ကော်ခွေသော ကေကမ္မာ သမသိက္ခာတာ]။ ။ဧည့် = ဤဇနပုဒ်။ ဂုဏ် = မိုးရှာခြင်းသည်။ နှု ဝိဇ္ဇာတေ = မရှိ။ လူတိ = ထိုသို့ မရှိရာ ဖြစ်သောကြောင့်။ သော = ထိုဇနပုဒ်သည်။ အဂုဏ်ကော = အဂုဏ်က မည်၏။ အဂုဏ်ကော = မိုးရှာခြင်းမရှိရာ ဇနပုဒ်။ ဇနပဒေ = ဇနပုဒ်ကို။ (၀၁) တိုက်နယ်ကို ရ၏။ အားကွာကော = ရဟန်းတို့ မရှိရာ ကျောင်းတိုက်။ ဂိဟာရော = ကျောင်းတိုက်ကို ရ၏။ ငံ = ဤအဘူး။ အန္တုရော = လွန်မြတ်သည့်တရား မရှိသောတရား။ (၀၁) လောကုတွေရာတရား။ “အန် သရော”တိ (၃၊ ၇၅) = “အန် သရော” ဟူသောသူတ်ဖြင့်။ အန် = န-နိပါတ်ပုဒ်ကို အန်-ပြု။ [န+ဥဇ္ဇာ = အန်+ဥဇ္ဇာ = အန္တုရော]။ ။ငံ =

၌အတူ။ အနှစ် = အဆုံးမရှိသော သဗ္ဗည့်တည်။ အနာ-
သဝေါ = အသဝေါမရှိသော ရှဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်။

(၅) သဟပူဇ္ဈာ အညွှန်သမာသ

(၅) ပဋိမာဏ္ဍာ = ပဋိမာဝိဘတ်၏ အနက်။ သဟ-
ပူဇ္ဈာပေါ့ = သဟ-ပုဒ် ရှေ့ရှိသော အညွှန်သမာသ။
ယထာ-ဝံ = ၌သို့တည်း။ ယော = အကြောင် တရားသည်။
ဟောတုနာ = ဟိတ် (အကြောင်း) နှင့်။ သဟ = တက္ခာ။ ဝဲ-
တိ = ဖြစ်တတ်။ ဗုတ္တိ = ဗုံးကြောင့်။ သော = ဗုံးတရား
သည်။ သဟောတုကော = သဟောတုကုအည်။ ဝါ = တနည်း
ကား။ သဟောတု = သဟောတု မည်။ သဟောဟုကော +
သဟောတု = ဟိတ် (အကြောင်း) နှင့် တက္ခာဖြစ်သောတရား။
“သဟသု သော + ညွှန်”တိ (၃၊ ၇၀) = “သဟသု
သော+ညွှန်”ဟူသောသုတုဖြင့်။ သဟသု = သဟ-သွှေ့။
သော = သ-ပြီ။ ။ခံး = ၌အတူ။ သို့တိကာ = ဒီတိနှင့်
တက္ခာဖြစ်သော တရားတို့။ သပျောယာ = အကြောင်းနှင့် တက္ခာ
ဖြစ်သောတရားတို့။ (ဝါ) အကြောင်းရှိသာ တရားတို့။ သလို-
လေသော = ကိုလေသာနှင့် တက္ခာဖြစ်သောတရား။ သွေပါး-
နော = ဥပါဒါန်နှင့် တက္ခာ ဖြစ်သောတရား။ သပရိဝါရော =
အခြားအရံနှင့်တက္ခာ ဖြစ်သောတရား။ ဝါ = အချို့။ သဟပရိ-
ဝါရော = သဟပရိဝါရော-ဟူ၍ သ-မပြုပလည်း ပြီး။ ။
ယော = အကြောင် သစ်ပင်ကို။ မူလေန = အမြစ် အရင်းနှင့်။
သဟ = တက္ခာ။ ဉာဏ်တွော = နှတ်ပယ်အပ်။ ဗုတ္တိ = ကြောင့်။
သော = သည်။ သမူလုဒ္ဓတွော = မည်။ သမူလုဒ္ဓတွော =
အမြစ်အရင်းနှင့်တက္ခာ နှတ်ပယ်အပ်ပြီးသော သစ်ပင်။ ရှုကြွာ =
သစ်ပင်ဂုံး ရှု။

(၆) ဥပမာနပုံပဒ အညွှန်သမာသိ

(၆) ဥပမာနခေါ်ပမေယျ ဇောတက ဗုဝယ့်တွော =
ဥပမာနအနက်နှင့် ဥပမေယျအနက်တိုကို ထွန်းပြတ်သော
ဗုဝယ့်နှင့် ယျဉ်သော။ ဥပမာနပုံပဒ၏ = ဥပမာနပုံ၏ ရွှေ့
ရှိသော အညွှန်သမာသိသည်။ ပင့်မာယ = ပင့်မာဝိဘတ်၏။
အတွေ့ = ၍။ ဝတ္ထာတေ = ဖြစ်၏။ ယထူး-ငံ = ဤသို့တည်း။
ယော = အကြင် မြတ်စွာဘုရားသည်။ နိုင်ခြေခော ဗုဝ =
ပညာင်ပင်ကဲ့သို့။ ပရီမဏ္ဍလော = ဝန်းစိုင်းသောကိုယ် ရှိတော်
မူ၏။ ဗုတိ = ကြောင့်။ သော = ထို မြတ်စွာဘုရားသည်။
နိုင်ခြေ ပရီမဏ္ဍလော = မည်၏။ နိုင်ခြေပရီမဏ္ဍလော =
ပညာင်ပင်ကဲ့သို့ ဝန်းစိုင်းသောကိုယ် ရှိတော်မူသော မြတ်စွာ
ဘုရား။ အယံး = ဤသူသည်။ သခြား ရိယ = ခရာသင်းကဲ့သို့။
ပဏ္ဍရော = ဖြူစ်၏။ ဗုတိ = ကြောင့်။ သော = သည်။ သခံ-
ပဏ္ဍရော = မည်၏။ သခံပဏ္ဍရော = ခရာသင်းကဲ့သို့ ဖြူစ်သော
သူ။ အယံး = ဤသူသည်။ ကာကော ရိယ = ကျိုးငှက်ကဲ့သို့။
သူရော = ရဲတ်း၏။ ဗုတိ = ကြောင့်။ သော = သည်။
ကာကသူရော = မည်၏။ ကာကသူရော = ကျိုးငှက်ကဲ့သို့
အရှက်မဲ့လျှင်း ရဲတ်းသောသူ။ အယံး = ဤမြတ်စွာဘုရား
သည်။ ပရုမဏ္ဍသော = ပရုမဏ္ဍတရားတိုကို မြင်တော်
မူမြင်းကြောင့်။ စက္ခ၊ ဗုဝ = မျက်စိုက့်ကဲ့သို့။ ဘူတော့ = ဖြစ်
တော်မူ၏။ ဗုတိ = ကြောင့်။ သော = သည်။ စက္ခဘူတော့ =
မည်၏။ စက္ခဘူတော့ = မျက်စိုသဖွယ် ဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာ
ဘုရား။ ဘဂဝါ = မြတ်စွာဘုရားကို ရ၏။ ငံ = ဤအတူ။
အတ္ထဘူတော့ = အကျိုးစီးပွားတုံးကြီးသဖွယ် ဖြစ်တော်မူသော
မြတ်စွာဘုရား။ ဓမ္မဘူတော့ = (မောဂါပကိုယ်) တရားရတနာ
တုံးကြီးသဖွယ် ဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား။ မြှုပ္ပါဘူတော့ =
မြှုပ္ပါမ်းသဖွယ် ဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား။ အနှီး-
ဘူတော့ = အကန်းသဖွယ် ဖြစ်သော သတ္တာဟာ။ ။အယံး =

၌မိန္ဒာအယူသည်။ မူးပွဲလမ်း = ဖြူဆံမြှုက်ထွေး+ပြတ်မြှုက်
ထွေးကဲ့သို့။ ဘူတာ = ဖြူစ်၏။ ဗုတ္တိ = ကြောင့်။ သာ = ထိ
မိန္ဒာအယူသည်။ မူးပွဲအဘူတာ = မည်၏။ မူးပွဲအဘူတာ =
ဖြူဆံမြှုက်ထွေး+ပြတ်မြှုက်ထွေးကဲ့သို့ ရှုပ်ထွေးပွဲလီဖြစ်သော
မိန္ဒာအယူ။ ဂုဏ် = မိန္ဒာအယူကို ရော်။ ။အယံ ပၢာ =
၌သူတွေဝါ အပေါင်းသည်။ တန္ထာကုလမ်း = ကြုက်ခဲသော
ချည်ထွေး (ချည်ဝင်အူပေါက်) ကဲ့သို့။ ဇာတာ=ဖြူစ်၏။ ဗုတ္တိ=
ကြောင့်။ သာ = ထိမိသူတွေဝါ အပေါင်းသည်။ တန္ထာကုလ-
ဇာတာ = မည်၏။ တန္ထာကုလဇာတာ = ကြုက်ခဲသော ချည်
ထွေး (ချည်ဝင်အူပေါက်) ကဲ့သို့ ဖြစ်သော သူတွေဝါအပေါင်း။

ဆုံးဖွဲ့ = ဆုံးရိဘတ်၏။ အနက်၌။ (ဝတ္ထာမာနာ =
ဖြစ်သော။ ဥပမာနပုံးပဒေ = ဥပမာနပုံးရွှေနှိပ်သော အညွှေ
သမာသကား။ ယထာ-ငံ = ၌သိတည်း။) ယသု = အကြုံ
မြတ်စွာဘုရား၏။ ဝန္တာ = အဆင်းတော်သည်။ သုဝဏ္ဏသု =
ရွှေ၏။ ဝန္တာ ရိယ = အဆင်းကဲ့သို့။ ဟောတိ = ဖြူစ်၏။
ဗုတ္တိ = ကြောင့်။ သော = ထိမြတ်စွာဘုရားသည်။ သုဝဏ္ဏ-
ဝန္တာ = သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏ မည်တော်မူ၏။ သုဝဏ္ဏဝန္တာ =
ရွှေ၏။ အဆင်းကဲ့သို့ ဝိုင်းသော အဆင်း ရှိတော်မူသော
မြတ်စွာဘုရား။ ဘဝဝါ = မြတ်စွာဘုရားကို ရှု၏။ မန္တာပု-
လောပေါ် = အလယ်ရှိသော ဝဏ္ဏ-ပုံး၏။ ကျေခြင်းသည်။
ဟောတိ = ဖြူစ်၏။ ။ [သုဝဏ္ဏ+ဝဏ္ဏ+ဝဏ္ဏ = သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏ၊
အလယ်ရှိသော ဝဏ္ဏ-ပုံးကိုချေ။ ရုပသိဒ္ဓနကား “ဥတ္ထရ-
ပာလောပေါ်”ဟု ဆိုသည်။ သုဝဏ္ဏ+ဝဏ္ဏ+ဝဏ္ဏ-ဟု တွဲစပ်ရာ
ရော့-သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏ-ပုံး၏ပုံးရှိသော ဝဏ္ဏ-ဟုသော နောက်ပုံးကို
ချေခြင်းဖြစ်၍ အပိုပာယ် အတူတူပင်တည်း။] ။ အသု = ထိ
မြတ်စွာဘုရား၏။ ဂတိ = ကြုံသွားခြင်းသည်။ နာဂသု =
ဆင်ပြောင်၏။ ဂတိ ရိယ = သွားခြင်းကဲ့သို့။ ဟောတိ = ၏။
ဗုတ္တိ = ကြောင့်။ သော = ထိမြတ်စွာဘုရားသည်။ နာဂ-

ဂတီ = မည်၏ နာဂဂတီ = ဆင်ပြောင်၏၊ သွားခြင်းကဲ့သို့
ကြသွားခြင်းရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား။ ငံ = ဗြို့အတူ။
သီဟဂတီ = ခြေသံ၏၊ သွားခြင်းကဲ့သို့ သွားခြင်းရှိသော
သူ။ နာဂဂိဏ္ဍမော = ဆင်ပြောင်၏၊ သွားခြင်းကဲ့သို့ သွား
ခြင်းရှိသောသူ။ သီဟဂိဏ္ဍမော = ခြေသံ၏၊ သွားခြင်းကဲ့သို့
သွားခြင်းရှိသောသူ။ သီဟဟနဲ့ = ခြေသံ၏၊ မေးကဲ့သို့ မေးရှိး
ရှိသောသူ။ ။အသု = ထိမြတ်စွာဘုရား၏။ အော် = ခြေ
သလုံးတော်တို့သည်။ ကျိုယာ = ကျိုး- မည်သောသား၏။
(၁) တော့ဆိတ်နက်မ၏။ အော် ဝယ် = ခြေသလုံးတို့ကဲ့သို့။
ဟောနဲ့ = ဖြစ်ကုန်၏။ ဗူတီ = ကြောင့်။ သော = သည်။
ကျိုးအော် = မည်တော်မူ၏။ ကျိုးမော် = ကျိုးမည်သော
သားကောင်၏။ ခြေသလုံးကဲ့သို့ ခြေသလုံးတော် ရှိတော်မူ
သော မြတ်စွာဘုရား။ ။အသု = ထိ မြတ်စွာဘုရား၏။
သရော = အသံတော်သည်။ မြဟ္မာနော = မြဟ္မာမင်း၏။
သရော ဝယ် = အသံကဲ့သို့။ ဟောတီ = ၏။ ဗူတီ = ကြောင့်။
သော = ထိမြတ်စွာဘုရားသည်။ မြဟ္မာသရော = မည်တော်
မူ၏။ မြဟ္မာသရော = မြဟ္မာမင်း၏။ အသံကဲ့သို့ အသံတော်
ရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား။

(၃) သချာဥ္ဓယပဒ အညွှန်သမား

(၇) ဝါသဒ္ဓဇ္ဈား = ဝါ-သဒ္ဓိ၏၊ အနက်၍။ သချာဥ္ဓယပဒေါ = သချာဥ္ဓနစ်ပုဒ်ရှိသော အညွှန်သမားသည်။
ယထာ-ငံ = ဗြို့သို့တည်း။ ဇွဲ ဝါ = နစ်ခုတို့သော လည်း
ကောင်း။ တယော ဝါ = သုံးခုတို့သော လည်းကောင်း။
ဒ္ဓိ = နစ်ခု (သို့မဟုတ်) သုံးခုတို့။

[နှီး+တီ=နှီးတို့=ဒ္ဓိ၊ ဤ၏ ဝါ-သဒ္ဓိသည်ပင် အညွှန်
မည်၏။ အနိယမ အနက်သည် အညာပစ္စာမည်၏။ နှီးရှုတို့ပုံးပန်း
၃၅၃-သုတ်။ ၁၀၁ - သဒ္ဓိ၏၊ အနက်ဟူသည် သံသယတ္ထား+
ဝိဘာပ္ပါတ္ထားနှစ်နက်ဟူ၍ ကာတန္ထားတို့ပုံးကာ၍ ဆုံး၏။]

ဒ္ဓယော ၁ = နှစ်လုံး (သို့မဟုတ်) သုံးလုံးတို့လည်း
ဟုတ်ဘည်း၊ တော် = ထိန်လုံး သုံးလုံးတို့ ဟူသည်။ ပဲဗျာ
၁ = သပိတ်တို့လည်း ဟုတ်တည်း၊ ဇူတ် = ထို့ကြောင့်၊
ဒ္ဓိပဲဗျာ = ဒ္ဓိပဲဗျာ မည်ကန်၏ [ပြုသမာသ်ကား ရွေးသ-
သနသမာသ် ဖြစ်သည်။] ဒ္ဓိပဲဗျာ = နှစ်သပိတ်-သုံးသပိတ်
တို့၊ “တိသွေ့” ဇူတ် (၃၁ ၉၃) = “တိသွေ့” ဟူသောသုတ်
ဖြင့်။ တိသွေ့ ပရော = တိ-သွေ့၍ နောင်းရှု။ ဒီသွေ့ = ဒိ-
သွေ့၏။ အား = ဇူ-ကို အ-ပြု။ [တိ-၏ ခွေဘော်လည်း
လာ]။ ။ဒီဟံ ဝါ = နှစ်ရှက်သော် လည်းကောင်း။ တိဟံ
ဝါ = သုံးရှက်သော် လည်းကောင်း။ ဒီဟတိဟံ = နှစ်ရှက်
(သို့မဟုတ်) သုံးရှက်။ ။ဆ ဝါ = ခြောက်ခွန်းသော်လည်း
ဖြစ်ကုန်သော်။ ပွဲ ဝါ = ငါးခွန်းသော်လည်း ဖြစ်ကုန်သော်။
ဝါစာ = စကားတို့တည်း။ ဆပွဲဝါစာ = ခြောက်ခွန်း (သို့မဟုတ်)
ငါးခွန်းသော် စကားတို့။ ဆံ = ပြုအတူ။ သွေ့နှုန်းမာသာ =
ခုနစ်လ(သို့မဟုတ်)ရှစ်လတို့။ ကေယာဇာ ဒီယာဇနာန် =
တစ်ယူဇာ(သို့မဟုတ်)နှစ်ယူဇာတို့။ [ဒီဟတိဟံနှင့် တူ၏။]

[**ဤပြယ်များတွင် ဆုံးဖို့သော နှစ်ပုဒ်တို့၏**
“ဆုံးပွဲတွေ ဆုံး။ ဆုံးစ တာ ဝါစ၊ စော် ဆုံးဖို့။
သတ္တ ဝါ အုံ ဝါ=သတ္တ။ သတ္တ စ တေ မာသာ စော်
သတ္တမာသာ”ဟု အညတ္တသမာသ + ဝိသသနသမာသ နှစ်ဆင့်စ
တက်မှ ရွှေ. ဒွဲတ္ထာ-နှင့် ညီလျှော်မည်။]

(c) ଶିକ୍ଷଣାଲୟ ଆନ୍ତରିକ ପାଇଁ

(o) හිතක් ආලයෝග = පාඨයාදු නැරඹී ඇත්තේ
 තුළෙහා = හිතක් ආලයෝග නැතුවුතුව මාවත්තායුතුවේ|| යනා-
 උස් = ප්‍රේච්චිතායුතුවේ|| ය් = පාඨයාදු නැරඹී තුළෙහා|| ප්‍රාප්තයා නෑ
 හිතාය = පාඨයාදු නැරඹී ලැයුත් ගොවාදුවේ|| වැටුණායා නෑ
 හිතාය = ගොවාදු නැරඹී ලැයුත් ගොවාදුවේ|| පාඨ ආලයෝග =

အကြား၏ ဖြစ်တတ်၏။ သာ = ထိအရပ်သည်။ ပုံမ္မာကိုကာ = မည်၏။ ပုံမ္မာကိုကာ = အရှေ့အရပ် တောင် အရှုပ်တို့၏။ အကြား၏ ဖြစ်သောအရပ်။ (၀၁) အရှေ့တောင်ထောင့်အရပ်။ ရိဒါသာ = အရှေ့တောင်ထောင့်အရပ်ကို ရ၏။

[အန္တရံ မလျှေသီမံ အာရာဘို့ ကဏ္ဍတိတိ အန္တရံ=အန္တရလံ၊ အန္တရ+အာ+ရာ+အ-ပစ္စည်း။ ပါကိုနှုန်းလည်း “ဒီသာ နာမာန္တန္တ-ရာလေ” ၂၊ ၂၊ ၂၆ လ-အက္ခရာနှင့်ပင် သုတေရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ဒီသနရာလတ္ထာ-ဟု ဆိုပြင်း ဖြစ်သည်။]

ဧွေ = ဤပုံမ္မာကိုကာ-ဟူသော ပြယ်၌။—

(၆၉) သမ္မာပယာ ရုံးမေ့မေ့။

သမ္မာပယာ = ဇူးလိုင်ဟော သမ္မာဖိရိ၏း သွေး တို့သည်။ ရုံးမေ့မေ့ = သမာသိသာမန်၌။ ပုမေဝ = ပုမာ ဇုဝ = ပုလိုင်ကူးသို့။ ဟောနှီး = ဖြစ်ကုန်၏။

ဇုတိ = ဤသွေးဖြင့်။ ဇူးလိုင်ကို ဟောကုန်သော။ သမ္မာပယာ = သမ္မာဖိရိ၏း (သမ္မာမာမိရိ၏း) သွေးတို့သည်။ ရုံးမေ့မေ့ = သမာသိသာမည်၌။ ပုမေဝ=ပုမာ ဇုဝ = ကူးသို့။ ဟောနှီး = ကုန်၏။ [ပုံမ္မာကိုကာ-ဝယ် ဤ သွေးဖြင့် ရှေ့ဇူးလိုင်ဝါစက ပုံမ္မာ-သွေးကို ပုလိုင်ကိုကူးသို့၏။ အာ-ပစ္စည်း ပျောက်စေ။] ငံး=ဤအတူ။ ပုံမ္မာရာ = အရှေ့ မြောက်ထောင့်အရပ်။ အပရာကိုကာ = အနောက်တောင် ထောင့်အရပ်။ ပန္တမုတ္တရာ = အနောက်မြောက်ထောင့်အရပ်။ ၁ = တနည်းကား။ ပုံမ္မာ ၁ = အရှေ့ အရပ်လည်း ဟုတ်တည်း။ သာ = ထိ အရှေ့အရပ် ဟူသည်။ ဗို့ကာ ၁ = တောင်အရပ်လည်း ဟုတ်တည်း။ ဇုတ် = ဤသို့ ရိသေသန သမာသိလည်း ဖြစ်၏။

(၅) ပျော်ဟာရလက္ခဏာ အညွှန်သမာသ

(၁) မျော်ဟာရလက္ခဏာ = မြို့ယာကို အပြန်အလှန် ဆောင်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော မျော်ဟာရလက္ခဏာ အညွှန်သမာသသည်။ ယထားစံ = ဤသို့တည်း။ “တဲ့ ဂဟေတ္း၊ တန် ပဟရီတ္း၊ ယူဒွေ သရှုပံ့” တိ (၃၊ ၁၈) = “တဲ့ ဂဟေတ္း၊ တန် ပဟရီတ္း၊ ယူဒွေ သရှုပံ့” ဟူသောသူတိ ဖြင့်။ သမာသ = သမာသစ်ခြင်းကို။ ကတေ = ပြုအပ်သည် ရှိသော်။ ကေသေသူ = သူ့ဆံပင်တို့။ ဂဟေတ္း စ = ကိုယ်က ဆွဲကိုင်၍ လည်းကောင်း။ ကေသေသူ = ကိုယ့်ဆံပင်တို့။ ဂဟေတ္း စ = သူက ဆွဲကိုင်၍ လည်းကောင်း။ ယူစံ = တိုက်ခိုက်ခြင်း (ရန်ပွဲ) သည်။ ပဝါးစံ = ဖြစ်၏။ ကေသာကေသာ = အပြန်အလှန် (အချင်းချင်း = တဘက်နှင့် တဘက်) ဆံပင်ကို ဆွဲ၍ ဖြစ်သောရန်ပွဲ။ ဒရဲ့ဟူဟို စ = မိမိ ခုတ်တို့ဖြင့် လည်းကောင်း။ ဒရဲ့ဟူဟို စ = သူ့ခုတ်တို့ဖြင့် လည်းကောင်း။ ပဟရီတ္း = ရိုက်နှက်၍။ ယူစံ = ရန်ပွဲသည်။ ပဝါးစံ = ဖြစ်၏။ ဒရဲ့ဒရဲ့ = အပြန်အလှန် ခုတ်တို့ဖြင့် ရိုက်၍ ဖြစ်သောရန်ပွဲ။ ဗုတ် = ဤသို့။ ဟောတိ = သမာသ ဖြစ်၏။ ။စ = အယူးကို ပြုဆိုပြီးအုံ။ ဗျွေ = ဤပြုယူရတို့။ “စ ရိတိဟာရေ” တိ (၃၊ ၅၁) = “စ ရိတိဟာရေ” ဟူသောသူတိ ဖြင့်။ စပစ္စယေး = စ-ပစ္စည်း (စ-အနုစန်ရှိသော ဗု-ပစ္စည်း) ဘက်ပြီးလတ်သော်။ “စသွံ” တိ (၃၊ ၆၂) တိ = “စသွံ” ဟူသောသူတိ ဖြင့်။ အာကာရေ = ရေပုံ၏ အဆုံးသရကို အာ-ပြု။ စံ = ဤအတူ။ မှုဋ္ဌာမှုဋ္ဌ = လက်သီးချင်းထိုး၍ ဖြစ်သောရန်ပွဲ။

[ကေသာ+ကေသာ+ဗု=သက်ကေသား၊ ကေသား+ဒရဲ့+ဒရဲ့+ဗု=ဒရဲ့ဒရဲ့=ဒရဲ့ဒရဲ့၊ စန်းကျော်း+ပါကိုနိကျော်းတို့၌ “ဗုရိတိဟာရေ” စသည်ဖြင့် ဗု-ပစ္စည်း သက်သည်။ ထို့ကြောင့် ကေသာကေသား+ဒရဲ့ဒရဲ့+မှုဋ္ဌ မှုဋ္ဌ-တူမှာ ဗုကားရန်ပုံး။ ဟု မှတ်ယူရ၏။]

သောဘက္ကာ = မွေးကြိုင်သော။ ဂန္ဓာ = ရန့်တည်း။
 သုဂန္ဓာ = မွေးကြိုင်သော ရန့်။ အသု = ထိုဝဏ္ဏအား။ သော
 သုဂန္ဓာ = ထိုမွေးကြိုင်သော ရန့်သည်။ အဖိုး = ၏။ ဗုတ္တိ =
 ကြောင့်။ သူ့အဖိုး = သူကနိုမည်၏။ သုဂန္ဓာ = မွေးကြိုင်သော
 ရန့်၏၍သောဝဏ္ဏ။ ဗုတ္တိ = ဤသူ။ အဖိုးအထွေ = အဖိုးအနေက
 (အသုလှိုအနေ) ၏။ ဤပစ္စယေန = (၄၊ ၈၀-ဒရ္တာဒီတိက
 ၅၀၀-သုတ်ဖြင့် သက်သော) ၅-ပစ္စည်းဖြင့်။ သို့ = ရပ်ပြီး၏။
 စ = ဆက်သီးအုံ။ ဘဒ္ဒါယ ကာပါလာနိယာ = ဘဒ္ဒါကာပါ-
 လာနိယေရိ၏။ အပေါ်နေ = ထေရိအပေါ်နှင့်။ “ပုန္နာ ပတ္တံ
 ဂဟေတွာနာ၊ သောဓယိတွာ သုဂန္ဓနာ” တိ (အပေါ်၊
 J၊ J၆) = ‘ပုန္နာ ပတ္တံ ဂဟေတွာနာ၊ သောဓယိတွာ သုဂန္ဓနာ’
 ဟူ၍။ ယသွာ = အကြိုင်ကြောင့်။ ဝတ္ထံ = ဟောအပ်၏။ တသွာ =
 ထို့ကြောင့်။ ဝတ္ထိယ = (မောဂလွှာန် ၃၊ ၅၁-၈ ရီဟာရေ-
 သုတ်၏။) ဝတ္ထိ၏။ ဗုကာရန်သု = ဗု-အကွဲရာ အဆုံးရှိသော
 သုဂန္ဓာ+ခုဂန္ဓာ-စသောပုဒ်၏။ အဘာဝ ဒီပန္တံ = မရှိခြင်းကို
 ပြခြင်းအကျိုးငှာ။ “သုဂန္ဓာ ခုဂန္ဓာတိ ပယောဂေါ် န ဒီသုတိ”
 တိ = သုဂန္ဓာ ခုဂန္ဓာတိ ပယောဂေါ် န ဒီသုတိ-ဟူ၍။ ဝတ္ထံ =
 မိန့်ဆိုအပ်၏။ ပုန္နာ = တဖန်။ ပတ္တံ = အရှင်ပစ္စကဗုဒ္ဓိ၏။
 သပိတ်ကို။ ဂဟေတွာနာ = ယူ၍။ သုဂန္ဓနာ = မွေးကြိုင်သော
 ရန့်၏၍သော ဆုပြောဖြင့်။ သောဓယိတွာ = သူ့သင် ဆေး
 ကြော၍။ ။သုဂန္ဓာ ခုဂန္ဓာတိ ပယောဂေါ် = သုဂန္ဓာ + ခုဂန္ဓာ-
 ဟူသော ပြယုဂ်ကို။ န ဒီသုတိ = ပါ့၍။ အများအားဖြင့်
 မတွေ့မြင်အပ်။ ။သုဂန္ဓနာတိ = သုဂန္ဓနာ-ဟူသော ဘဒ္ဒါ-
 ကာပါလာနိယေရိ အပေါ်နှင့်ပါ့၍။ ဇကဝစနေ = နောက်
 ကောစ် နာ-ရိဘတ် နောင်းရှုံး။ ရှသော = (ဇကဝနာ-

ယောသူ+ယောနံ၊ ၂။ ၆၄-သုတိဖြင့်) ဦးကို လူ-ရသုပြီ။
[သုဂ္ဂိုလ်+နာ = သုဂ္ဂိုလ်နာ။]

(အညွှန်သမာသရိဓာန် = သည်။ လူတိ = ဖြေးပြီ။)

စတ္တသပာသ (ဗုဒ္ဓသမာသ)

(၁၉) စော်။

စတ္တ = စ-သုဒ္ဓိ၏ အနက်၌။ ကော် = တူယော
အနက် ရှိသည်။ (၀၁) သမာသစဉ်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

အနေကံ = များသော။ သျာ့ချုံနှံ = သျာ့ချုံနှံ (နာမ်)
ပုဒ်သည်။ စတ္တ = စ-သုဒ္ဓိ၏ အနက်၌။ ကော် = သည်။
၀၁ = အချို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

သမူစွာသော = (တစ်ဝါကျတည်း၌ ပေါင်း စုမြင်း)
သမူစွာည်း လည်းကောင်း။ အနွာစသော = (နှစ်ဝါကျရှိရ[၏]
နောက်ဝါကျ၌ ပေါင်းစည်းမြင်း) အနွာစည်း လည်းကောင်း။
လူတရိတရသောရေး = (အစိတ်တစ်ခု၏ အခြား အစိတ် တစ်ခု
နှင့် တွယ်မြင်း) လူတရိတရသောရ လည်းကောင်း။ သမာ-
ဟာရေး = (တပေါင်းတည်းမြှုမြင်း) သမာဟာရ လည်းကောင်း။
လူတိ = ဦးဆို။ စသုဒ္ဓသ = စ-သုဒ္ဓိ၌။ အတ္ထာ =
အနက်သည်။ စတုပြီးစော် = လေးပါးအပြား ရှိ၏။

တ္ထာ = တို့ စ-သုဒ္ဓိအနက် လေးပါးတို့တွင်။ သမူစွာသာ+
နွာစသော့ = သမူစွာည်းအနက် + အနွာစည်း အနက်တို့၌။
သမာသော = သမာသစဉ်မြင်းသည်။ နဲ့ ဟောတိ = မဖြစ်။
(ကသွား = အဘယ့်ကြောင့်နည်း ဟူမှုကား။) ကြိုယာသာ-
ပေါ်တာသာ = (အအိသိ-စသော) ကြိုယာပုဒ်ကို ငဲ့မြင်း ရှိသည်
၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ နာမာနံ = နာမ်ပုဒ်တို့၏။ အညုမည်း =
အချင်းချင်း။ အယုဇ္ဇာတ္ထာ = မစဉ်အပ်သောအနက် ရှိသည်

၏၊ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ (၀၁) စဉ်အပ်သောအနက် မရှိသည်၏၊ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ ယထာ-ငံ = ဥဒါဟရုဏ်ကား ဤသို့တည်း။ စီပြရွှေ = သက်န်းကို လည်းကောင်း။ ဝိဇ္ဇာပါ-တွေ = ဆွမ်းကို လည်းကောင်း။ ပစ္စယွေ = ဆေးပစ္စည်းကို လည်းကောင်း။ သယနာသနွေ = ကျောင်းအိပ်ရာ နေရာကို လည်းကောင်း။ အအိသီ = ပေးလျှပြို။ ။ဒါနွေ = အလူကို လည်း။ အေဟီ = ပေးလျှလေ့။ သီလွှေ = သီလကိုလည်း။ ရက္ခာဟီ = စောင့်ထိန်းလေ့။

[ဤပြယုဂ်များတွင် အအိသီ-ဟူသော ကြိယာတပုဒ်တည်း၌ လေးပုဒ် ပေါင်းစည်းသောကြောင့် “သမုတ္ထယ” မည်၏။]

အေဟီ+ရက္ခာဟီ-ကြိယာနှစ်ပုဒ် နှစ်ဝါကျတို့ရှိရာ ရွှေဝါကျ အနက်၌ နောက်ဝါကျအနက်ကို နောက်ထပ် ပေါင်းစည်းပေးသော ကြောင့် “အန္တာစယ” မည်၏။ ဒါနံ-သည် အေဟီ-ကို ငဲ့သည်။ သီလံ-သည် ရက္ခာဟီ-ကို ငဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် “ဒါနွေ သီလွှေ ဒါနာသီလံ” ဟု လုပ်သော စောင်းဆောင်ရွက်သူလို့။]

ဗုတရိတရ ယောဂေ စ = ဗုတရိတရယောဂ အနုက်၌ လည်းကောင်း။ သမာဟာရေ စ = သမာဟာရအနုက်၌ လည်းကောင်း။ အညှမညာပေါ်ကွဲဘာ = နာမ်ပုဒ် အချင်းချင်း ငဲ့သည်၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ သမာသော = သမာသ် ဖြစ်၏။

[အင်း+အဖြောက်း] ဥဘယ္တ္တပ္ပဓာနေ = နှစ်ပုဒ် တို့၏အနက် ပြဋ္ဌာန်းသော။ စဇွေ = စဇွေသမာသ် (ခွန် သမာသ်)၌။ ကထံ = အဘယ်သို့လျှင်။ ကော်ဘာဝါ = တူသောအနက် ရှိသည်၏။ အဖြစ်သည်။ (၀၁) သမာသ်စပ် ခြင်းသည်။ သန္တဝေ = ဖြစ်သနည်း။ ဗုတိ စေ = ဤသို့ မေး ပြားအဲ့။ ဟီ = မှန်၏။ (၀၁) အဖြောကား။ “သပ္ပဓာနာပါ ယ္တ္တ+ထွား (ပ) စဇွေ+ကထံ တ+ခုစွဲတေ”တိ = သပ္ပဓာနာပါ (ပ) တ+ခုစွဲတေ-ဟူသော။ ဂါထာဝစံ = အဖြောကာ

စကားကို။ ဂုဏ် = ဖိန့်ဆိုအပ်ပြီ။ [သမ္မတစိန္ဒာ၊ ၂၀· မျက်နှာ၊ ၄၈၃၁။ ဒါကာ။]

ယတ္ထ သမာသေ = အကြင် သမာသိ၍။ သပ္ပ-
ဓာနာရီ = ဖိမိ၏ အနက် ပြဋ္ဌာန်းကုန်သော်လည်း။
အတ္ထာ = အနက်တို့ကို။ ကြိယာသမ္မတသာမညာ =
ကြိယာပုံးနှင့် စိမ်ခြင်း တူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။
မိထော = အချင်းချင်း။ သာပေါက်ကာ ဗုဝ် = င့်ခြင်း
ရှိကုန်သက္ဗ္ဗာသို့။ (၀၁) ဂုဏ်ပစာန် ဖြစ်ကုန်သက္ဗ္ဗာသို့။
(ဂမျက်း = သိအပ်ကုန်၏။) တံ = ထို လက္ခဏာကို။
စဇ္ဈာကတ် = စဇ္ဈာကလ္ထာတ် = စဇ္ဈာသမာသိ၏ အဖြစ်
(၀၁) ခွန်သမာသိအဖြစ်ဟူ၍။ ဥစွဲတေ = ဆိုအပ်၏။

ယသွာ = အကြင်ကြောင့်။ ကေလ္ထီဘာဝေ = တူသော
အနက် ရှိသည်၏။ အဖြစ်သည်။ သတိပို = ရှိသော်လည်း။
သကိုယ သကိုယဇ္ဈာ = ဒီဒီ ဖိမိတို့၏ အနက်၍။ ပစာနံ =
ပြဋ္ဌာန်း၏။ တသွာ = ထို့ကြောင့်။ ဗုဒ္ဓံ = ဤ (ဆိုလတ္ထံ၊ သော)
ဂါထာစကားရပ်ကို။ ဂုဇ္ဇာတေ = ဆိုအပ်၏။

စဇ္ဈာ = စဇ္ဈာသမာသိ (ခွန်သမာသိ)၍။ အတ္ထာ =
အနက်တို့သည်။ ပဒါနိဝ် = ပုံးတို့က္ဗာသို့။ အညမညံံ =
အချင်းချင်း တစ်နက်က တစ်နက်ကို။ န ဂီသသော် =
အယူးပြု မပေးနိုင်ကြကုန်။ အတော့ = ထို့ကြောင့်။
သတ္ထရတ္ထာ = ဖိမိ၏ အနက်၍ ဖြစ်ခြင်းအားဖြင့်။
တေသံ = ထိုအနက်တို့၏။ ပစာနတ် = ဒီဒီ ပြဋ္ဌာန်း
သည်၏။ အဖြစ်ကို။ အားပိုယူဇွဲတေ = ယဉ်အပ်၏။
(ဗုဒ္ဓံ = ဤမှတ်ချက်ဂါထာ စကားရပ်ကို။ ဂုဇ္ဇာတေ =
ဆိုအပ်၏။) [အရှင်းပြန် စကားသတ်လေ။]

အယံ သမာသော = ဤစဇ္ဈာသမာသိသည်။ ဗုတ္ထ-
တရာ့ယောဂို ၁ = ဗုတ္ထတရာ့ယောဂိုသမာသိ လည်း

ကောင်း။ သမာဟာရော စ = သမာဟာရသမာသ
လည်းကောင်း။ ဇူတိ = ဤသို့။ ဒ္ဓရ = နှစ်ပါးအပြား
ရှိ၏။ တု = အထူးကား။ ဇူပံ့ = ဤစွဲသမာသို့။
အလျော် = တပါးသော ပါကိန်ဆရာ + ကစွဲည်းဆရာ
စသည်တို့သည်။ ဒွန်နာမတော် = ဒွန်သမာသို့သော
အမည်အားဖြင့်။ ဇာနန္တာ = သိကြကုန်၏။

ဇူတိတရယောဂသို့ = ဇူတိယောဂသမာသို့။
အဝယဝါယွှောက် = အစိတ်အစိတ် ပုဂ္ဂအနက်၏။ သန္တ-
ဝေါ = ပြဋ္ဌာန်းလျက် ဖြစ်ခြင်းသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။
သမုပ္ပါယ တိရောဘာဝေါ = အပေါင်းအနက်၏။ မြိုင်
ကွယ်လျက် ဖြစ်ခြင်းသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ အသေး =
ထိဇူတိတရယောဂသမာသို့။ လိုဂံ့ စ = လိုင်သည်
လည်း။ ပရံဝံ = နောက်ပုဂ္ဂ၏။ လိုင်သည်သူလျှင်။
ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ယသို့ = အကြောင် စွဲသမာသို့ (ဒွန်သမာသို့)၏။
သမုပ္ပါယွှောက် = အပေါင်းအနက်၏။ ပြဋ္ဌာန်းလျက်
ဖြစ်ခြင်းသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ အဝယဝေါ စ =
အစိတ်အစိတ် အနက်တို့သည်ကား။ တိရောဟိတာ =
မြိုင်ကွယ်လျက် ဖြစ်ကုန်၏။ အယံးစွဲ့ = ဤစွဲ-
သမာသို့သည်။ သမာဟာရောတိ = သမာဟာရ စွဲ
သမာသို့မည်၏။ သော စ = ထိုသမာဟာရစွဲ သမာသို့
သည်ကား။ နပုံသကေ = နပုံသို့၏။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဇူဘရိတရယောဂါ = ဇူတိတရယောဂစွဲသမာသို့
သည်။ ယထာ-ဇံး = ဤသို့တည်း။ သာရိပုံ့စွဲ့ စ = အရှင်
သာရိပုံ့အြောထောရ်လည်း။ မောဂူလျှာနော စ = အရှင် မောဂူ-
လျှာနာထောရ်လည်း။ သာရိပုံ့စွဲမောဂူလျှာနာ = အရှင်သာရိ-
ပုံ့အြောထောရ် အရှင် မောဂူလျှာနာထောရ်တို့။ သော သာရိပုံ့စွဲ

မောဂလွှာနာ = အ-အရှင်သာရိပုတြာတော် အရှင်မောဂလွှာန်
ထောရိတ္ထိ။ ဇူစာဖိ = ဤသို့ အစရှိသည်တည်း။ အဝယဝါ-
ဓာနတွာ = အစိတ်အစိတ် ပုဒ်အနက် ပြဋ္ဌာန်းသည်၏ အဖြစ်
ကြောင့်။ ဗဟိုဝစ်ဆောင် = ဗဟိုစုစုသာလျှင် ဖြစ်၏။ သမဏာ
စ = ရဟန်းတို့လည်း။ မြာဟွာဏာ စ = ပုလွှားတို့လည်း။
သမဏာမြာဟွာဏာ = ရဟန်း ပုလွှားတို့။ ငံ = ဤအတူ။
မြာဟွာဏာဂဟပတိကာ = ပုလွှားနှင့် သုဇွှုယ်တို့။ ခဲ့ဗိုယ်-
မြာဟွာဏာ = မင်းနှင့် ပုလွှားတို့။ အဝမန္တသာ = နတ် + လူတို့။
စနီမသူရိယာ = လ+နေတို့။

(၆၄) ဂိုဇာယောနီသမ္မနာနာ+မာ တော် စအော်

စအော် = စအော်သမာသိအရာ။ ဂိုဇာ+ယောနီသမ္မနာနီ =
အတ်ပညာအားဖြင့် စပိသုယ်ခြင်းရှိ + အမျိုးဇာတ်အားဖြင့်
စပိသုယ်ခြင်း ရှိကုန်သော။ လူ + ပတာဖိန်း = လူ-ပစ္စယန္တ
ပုဒ်+ပတာဖိရိက်းဝင်ပုဒ်တို့၏။ (အစိတ် ဥ-သရကို)။ တော် =
ထိ လူ-ပစ္စယန္တ နောက်ပုဒ် + ပတာဖိရိက်းဝင် နောက်ပုဒ်တို့
နောင်းရာ။ အာ = အာ · အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဇူတိ = ဤသူတ်ဖြင့်။ ဂိုဇာသမ္မနာနီနဲ့ = အတ်ပညာ
အားဖြင့် စပိသုယ်ခြင်း ရှိကုန်သော ရွှေ၊ ပုဒ်တို့၏။ လည်း
ကောင်း။ ယောနီသမ္မနာနီနဲ့ = အမျိုးဇာတ်အားဖြင့် စပိသုယ်
ခြင်း ရှိကုန်သော ရွှေ၊ ပုဒ်တို့၏။ လည်းကောင်း။ (အန္တ-
သရသာ = အစိတ်သရ၏။) စအော် = စအော်သမာသိအရာ။
အာ = အာ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဇူတိ = ထို့
ကြောင့်။ ဥကာရသာ = ရွှေ၊ ပုဒ်၏။ အစိတ် ဥ-သရကို။ အာ =
အာ-ပြု။ ဟောတာ စ = မီးပူဇော်သူလည်း။ (၀၁) ဟုန်း
ပူဇော်သူလည်း။ ပေါ့တာ စ = ယဉ်ပူဇော်သူလည်း။ ဟော-
တာ+ပေါ့တာရော = မီးပူဇော်သူ (ဟုန်းပူဇော်သူ) ယဉ်

မူတေသူတို့။ [ရွှေသမ္မန် ပြယ်တည်း။] ဆံ = ဗြိအတဲ့
မာတာပိတရေး = အမိအဖတို့။ [ယောနသမ္မန် ပြယ်တည်း။။]
“မာတာ စ ရီတာ စ မာတာပိတရေး”ဟု ဝစန္တဖြေး။

(၆၂) ရုပေါင်။

ပုဇွဲ = ပုဇွဲ-ဟူသော နောက်ပုဒ်နှောင်းရှု၍။ ပိတာ-
ဒီနံ = ပိတာဒီဂိုဏ်း သုဒ္ဓိတ္ထု၏။ အခာ = အစိတ် ဥ-သရကို
အခာ-အပြေသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဗုတ္ထ = ဤသုတ္ထဖြင့်။ ပုဂ္ဂိုလ်ရပ်ဒေ = ပုဂ္ဂိုလ်-ဟူသော
နောက်ပုဂ္ဂိုလ်နောင်းရှုံး။ စကြော် = စကြော်သမာသိအရှုံး။ ပိတာ-
ဒီနံ = ရွှေ၊ ပိတာဒိဂုက်းသုဒ္ဓိဘဝ်။ အဲ့ = အဆုံးအစိတ် ဥ-
သရကို အာ-အပြုသည်။ ဟေ့ဗုတ္ထ = ဖြစ်၏။ ပိတာ ၁ =
အဖလည်း။ ပုဂ္ဂိုလ် ၁ = သားလည်း။ ပိတာပုဂ္ဂိုလ် = အဖနှင့်
သားတို့။ ခံ့ = ဤအတူ။ မာတာပုဂ္ဂိုလ် = အမိနှင့် သားတို့။

(၃၀) အာယာသ ဇယ် ပတိ။

ပတိမှု = ပတိ-သူဒ္ဓနောင်းရာ။ ဇာယာယ = ဇာယာ-
သူဒ္ဓနောင်း။ (၁၇) ဂုဏ် = ဇယံ-ဘဝျိသည်။ ဟောတိ =
ဖြစ်နောက်။

ပတိရှိ ပရေ = ပတိ-သွေ့နှင့် နွောင်းရှုံး။ ဇာယာယ =
ဇာယာ-သွေ့၏။ (၁၇) ဇာယာသွေ့ကို။ ဇယံ = ဇယံ-အမြဲ
သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ဇာယာ ၁ = မယားလည်း။ ပတိ
၁ = လင်လည်း။ ဇယ္ယာတိ + ဇယ္ယာတယာ = မယားနှင့်
လင်တို့။ (၁၈) ဇနီးမောင်နံတို့။ [ဇယ္ယာတိ+ယာ=ဇယ္ယာ-
ယာ၊ အဂ္ဂယာ-ကူးသို့တည်း]။ ၂၁၁နိပတိတိ = ဇာနိ-
ပတိ-ပူးသွားပူးဘုံသည်။ ပက္ခတနှင့်ရွှေန = ဇာနိ-ပူးသွား ပက္ခတ

ပုဂ္ဂတပါးဖြင့်။ သိဒ္ဓံ = ပြီး၏။ အာနိ စ = မယားလည်း။ ပတိ စ = လင်လည်း။ အာနိပတိ = မယားနှင့် လင်တို့။ အမှုတိ + အမှုတိတိ = အမှုတိ+အမှုတိ-ဟူသောပုဂ္ဂတို့သည်။ ငံ = ၏ အတူ အ+ခံ-ဟူသော ပကတိပုဂ္ဂတပါးဖြင့် ပြီးကုန်၏။

[“ငံ စ ပတိ စ=အမှုတိ”။ “ခံ စ ပတိ စ=အမှုတိ”ဟု ပို့ဂုဏ်ပြု။ ဤစကားရပ်တိုကား “၃၁ယာယ တုံး+၃၁နှိ ပတိမှု” ဟူသော ကစွည်းဆရာ+ရွှေပသိဒ္ဓံ ဆရာတို့၏ အဆိုကို မြှင်ပယ်သော စကားတည်း။ ကစွည်းနှင့် ရွှေပသိဒ္ဓံဆရာတို့အလို့ “၃၁ယာ စ ပတိ စ=၃၁နှိပတိ+တုံးမှုတိ”ဟု ရုပ်ပြီးသည်။ ၃၁ယာ-သွှေ့ကို ၃၁နှိ-ပြု+တုံး-ပြုကြသည်။ ဤမောဂလ္လာနှင့် ပယောဂသိဒ္ဓံဆရာတို့အလို့မှာ ၃၁ယာ-ကို ၃၁နှိ-ပြုရန် မဟုတ်။ ၃၁နှိ-ပုံ့ပို့ပကတိကပင် မယား-ဟူသော အန်က်ကို ဖောသည်။ တုံးမှုတိ-ပုံ့ပို့သည်လည်း ပို့ဇ္ဈကတ် တော်နှင့်တက္ခ နိုဂုတ်ကျော်တို့၏ ဖော်။ (ပို့ကာနှင့် ငှုံးနို့ကာ။)]

“၃၁ယာတိ ဘရိယာ၊ ပတိတိ ဘတ္တာ၊ ယာကာရသာ ရထ္တာ သာနှုနာသိက္ခ ကတ္တာ ငဲတ္တာ ‘၃၁ယာမှုတိကာနှိ’တိ” ဟူသော နိုအိန်ဝဂ္ဂသံယုတ္တို့ကာအလို့မှု “၃၁ယာ+ပတိ=၃၁ယာပတိ = ၃၁ယံ-ပတိ=၃၁ယာမှုတိ”ဟု ရုပ်ပြီးသည်။ ၃၁ယာမှုတိ-မဟုတ်။

ငှုံးနို့ကာနှင့် ညီအောင် လယ်ကိုဆရာတော်သည် မိမိ၏ နိုဂုတ် ဒီပနီကျေမး၌ “၃၁ယာယ ၃၁ယံ ပတိမှု”ဟု သုတ်ကို တည်ဆုံး၍ “၃၁ယာမှုတိ”ဟုပင် ပြယုဂ်ထုတ်သည်။

သက္ကတ္တာကား “၃၁ယာပတိ+အမှုတိ+အမှုတိ+၃၁နှိပတိ”ရှိ၏။ ၃၁ယာ-ပုံ့ပို့သာ အသီးအခြားရှိ၍ ငံ+ခံ+၃၁နှိ-ပုံ့ပို့တို့ကို သူ့ချဉ်းသက်သက် မတွေ့ရ၊ ပတ်နှင့် တွေ့စပ်၍သာ တွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် သက္ကတ္တာလည်း ၃၁ယာ-မှု ပြောင်း၍ ငံ+ပြု+ခံ-ပြု+၃၁နှိ-ပြု ဟု သွှေ့ကျေမးဆရာတို့ စိရင်ကြသည်။ (သံ့ဒ္ဓနကောမုဒီ၊ ၂၁၂၁)

ကွဲစီ = အချို့အရော်။ အပွဲသာရံ = နည်းသော သရ ရှိသောပုဂ္ဂသည်။ ပုံ့ဗုံး = ရှေ့၍။ နိုပတ်တိ = ကျေရောက်၏။

[“အပွဲသုရတရ”၊ ပါကိန္ဒိ ၂၊ ၂၊ ၃၄-သုတေသနကို ထောက်လျှင် “အပွဲသုရတရ”ရှိက ကောင်း၏။ နှစ်ပုံးရှိနာတွင် “သာ၍နည်းသော သရရှိသောပုံးသည် ရွှေကျော်”ဟု ဆိုလိုသည်။

အပွဲသရ၊ ဗဟိုသရ၊ ခွဲနှစ်သွေ့ကျော်၊ အပွဲသရ ရွှေနေများသတည်း။
(နိယံ)။

ယထာ-ငံ = ဥဒါဟရ၏ကား ဤသို့တည်း။ စန္တာ
စ = လ-လည်း။ သူရိယာ စ = နေလည်း။ စန္တသူရိယာ =
လနှင့် နှေတို့။ [စန္တ-ပုံးနှင့် သရနှစ်လုံး+သူရိယာ-ပုံးနှင့် သရ^၁
သုံးလုံးရှိရာ သရနှစ်လုံးသော စန္တ-ပုံးကို ရှေ့ကထား၍ စန္တ-
သူရိယာ-ဟု စွဲသမာသိ တွေ့စပ်ရသည်၊ သူရိယာစန္တ-ဟု မတွေ့စပ်ရ^၂
ဟုတို့။]

နိဂမာ စ = နိဂုံး (ရှာဖိုး) တို့လည်း။ ဇနပဒါ စ =
ဇနပုံး (တိုက်နယ်) တို့လည်း။ နိဂမဇနပဒါ = နိဂုံး (ရှာဖိုး)
နှင့် ဇနပုံး (တိုက်နယ်) တို့။ ငံ = ဤအတူ။ သူရာသူရောဂါ-
မန္ဒာဘူဇာ ဝန္တဗွာ = နတ် အသူရာ ဝန္တဗွာ လူ နဂါး ဝန္တဗွာ
နတ်တို့။

ကွစ် = အချို့အရာ၌။ ဗုံးဝါးဝါးနှင့် ကွစ် = ဗုံး
အဆုံး+ဥဝါးအဆုံးရှိသော ပုံးတို့၏။ ပုံးနှံပါတော် = ရှေ့၌
ကျခြင်းသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

[ဒုန္တ ထို ပါကိန္ဒိ ၂၊ ၂၊ ၃၂-သုတေသန၊
အဝဏ္ဏနှင့် ကွစ်၊ ဗုံးဝါးဝါး၊ ခွဲနှစ်သွေ့ကျော်၊ ရှေ့နေများသတည်း။
(နိယံ)။]

ယထာ-ငံ=ဥဒါဟရ၏ကား ဤသို့တည်း။ အဂိုရီမာ=
မီးနှင့် မီးခိုးတို့။ [အဂို-ပုံးက ဗုံကာရနှာဖြစ်၍ ငှေးကို ရှေ့က^၃
ထား၍ စွဲသမာသိ စပ်ရသည်၊ ဂမအဂို-ဟု မစပ်ရ]။ ။
ဂတိ ဗုံးဘုဇ္ဇာ ပင် ဟရ ကရ သယာ = ဂမဓာတ် + ဗုံး
ဓာတ်+ဘုဇ္ဇာဓာတ်+ပင်ဓာတ်+ဟရဓာတ်+ကရဓာတ်+သိဓာတ်

တို့။ ဓာတုလိုဂါန် = ဓာတ်နှင့် လိုင်တို့။ [ဥဝဏ္ဏနဲ့ ရွှေဗျာသော ပြယ်တည်း။]

ကွစ် = ၌။ သရာဒီအကာရှနဲ့ = အစွဲ သရှုနိသော အကာရှနဲနာမူပူ၏သည်။ ပုံး = ရွှေ့၌။ နိပတတိ = ကျု၏။ ယထာ-ဝံး = ဥဒါဟရှင်ကား ဤသို့တည်း။ အထွေမွှာ = အနက်နှင့် သခြားတို့။ (၀၁) အကျိုးနှင့် အကြောင်းတို့။ အထွေ-သခြား = အနက်နှင့် သခြားတို့။ ၀၁ = အချို့။ သခြားသွေး = သခြား-ဟူ၏ (မျွှော်အကာရှနဲပုံ၏ ရွှေဗျာသည်လည်း ရှိ၏။) သခြား = သခြားနှင့် အနက်တို့။

[သခြားဟူက၊ ယေဘုယျ၊ မူချေ မမှတ်စာ။ (နိယံ)။

အလာဒျော်-သရှုနဲနဲ- ပါးတိန်း ၂၁ ၂၃-သုတ်။
“ဤသေစ ကဏ္ဍာစ ဤသကဏ္ဍာ”ဟု ပြယ် ထုတ်၏။ ဤသ-
ပူ၏သည် ဤ-သရှုနှင့်စဉ် အ-သရ အဆုံးရှိရကား “ဤသကဏ္ဍာ”
ဟု ရွှေ့ထားရသည်။]

အညာမညာသာပေကွာနမေဝ=အချင်းချင်း ငဲ့ခြင်းရှိသည်
သာယျာင် ဖြစ်ကုန်သောပူ၏တို၏။ တိုရောဟိတာဝယဝဘေး-
ခေါ်=မြှုပ်ကွွယ်သော အစိတ်အစိတ်အနက် အထူးရှိသော။
(၀၁) အစိတ်အစိတ်အနက် အထူး မြှုပ်ကွွယ်သော။ သမှုဒ္ဓိယပ္ပါ-
ဓာနော = အပေါင်းဖြစ်သော အနက် ပြဋ္ဌာန်းသော သမာသ
သည်။ သမာဟာရော = သမာဟာရ စွဲသမာသ မည်၏။
ယထာ-ဝံး = ဥဒါဟရှင်ကား ဤသို့တည်း။ ဆွဲဇွဲ = ထိုး
လည်း။ ဥပါဟနာ စ = စနှုပ်လည်း။ ဆွဲပါဟန် = ထိုးနှင့်
စနှုပ်။

(၁၀) သမာဟာရော နပုံသကံး။

သမာဟာရော = သမာဟာရ စွဲသမာသ၌။ နပုံသကံး =
နပုံးပျိုင်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဗုတိ-ဗုမိနာ သူတွေန = ဤ “သမာဟာရေ နှပံ့သက်”
ဟူသော နိယမသုတ်ဖြင့်။ သမာဟာရေ = သမာဟာရ စွဲ
သမာသို့။ သွေး = အလုံးစုံသော ပြယ်တို့။ နှပံ့သကလိုင်း =
နပုဂ္ဂိုင်သည်။ ဘဝတိ = ဖြစ်၏။ သမာဟာရသု = အပေါင်း
အနုက်၏။ ကေတွာ့ = တရာတည်း၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ ကေ-
ဝစ္စမေဝ = ကေခုစိုးဘတ် သာလျှင် ဖြစ်၏။

[မောဂ္ဂလ္လာန်စာကိုယ် မျက်နှာ—၁၂၅၊ “စတေး”သုတို့ကား
“အသေ ပန် သမှုဒိယပုံဓမ္မနတာ ကေဝစ္စမေဝ”ဟု ဖွင့်ဆိုသည်။
သဘောသွား အတူးတူပင်တည်း။]

(၂၃) သျာဒီသု ရသော။

သျာဒီသု = သျာဒီရိဘတ်တို့ နွောင်းရာ။ ရှသော =
ရသုအပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဗုတိ-ဗုမိနာ သူတွေန = ဤသုတ်ဖြင့်။ နှပံ့သကော် =
နပုဂ္ဂိုင်။ ဝတ္ထုမာနသု = ဖြစ်သောပုဂ္ဂို၏။ သျာဒီသု = သိ-
စသောရိဘတ်တို့ နွောင်းရာ။ ရှသော = ရသုပြု။ ဘော
ဆွဲပါဟန = ဘို့-ထိုးနှင့် ဖိန်း။ ဆွဲပါဟနံ့ = ထိုးနှင့် ဖိန်းကြိုး။
ဆွဲပါဟနေန = ထိုးနှင့် ဖိန်းဖြင့်။ ဇူစာဒီ = ဤသူ့ အစရို
သည်တည်း။

စ = ဆက်၍ အထူး ပြဆိုပိုးအံး။ တေ သမာဟာရှိ-
တရာ့တရာယောဂါ = ထိုသမာဟာရာနှင့် ဗုတရာ့တရာ့တရာယောဂါ
စွဲသမာသိတို့သည်။ ဗဟိုလံပိစာနာ = “ဗဟိုလံ” (၁၄၀)
သုတ်ကို စီရင်ခြင်းကြောင့်။ (၀၁) ပါ့ခြုံပြယ်အားလျှို့စွာ
စီရင်ခြင်းကြောင့်။ နိယတရာ့သယာယောဝ = သတ်မှတ်အပ်သော
အရာ (နယ်ပယ) ရှိကုန်သည်သာလျှင်။ ဟောနှီး = ဖြစ်ကုန်၏။

တဗြာ = ထိုစကားရပ်။ အယံး = ဤဆိုလွှားသည်ကား။
နိရှုံး ပိဋကာဂတာ = နိရှုံးပိဋကာဂတ် လာသော။ ဂိသယ-
ရိဘာဂေါ် = အရာ (နယ်ပယ) ကို ခွဲခြမ်း ဝေဖိန်းတည်း။

ပါကို+တူရိယ+ယောဂ+သေန်းနဲ့ ၁ = သတ္တဝါ၏။
အားလုံးအားလုံး + တူရိယ၏။ အားလုံးအားလုံး + ယာဉ်၏။
အားလုံး (လယ်ထွန် ဘဏ္ဍာဘော) သွေးကောင်း။ နိစွဲဝေရိနဲ့ ၁ = အမြဲ ရန်ဘက်
သတ္တဝါဘော သွေးကောင်း။ လည်းကောင်း။ သချို့ပရီမာဏ-
သညာနဲ့ ၁ = အရေအတွက် သချို့ + အတိုင်းအရှည် အမည်
ဘော သွေးကောင်း။ လည်းကောင်း။ ခုံးကာနဲ့=ကယ်ဝေါး
သော သတ္တဝါဘောသွေးကောင်း။ လည်းကောင်း။ ပစ်စလ္လာ-
လာနဲ့ ၁ = သတ်ဖြတ် ညျဉ်းဆတ်သည့် မူဆိုးတံငါန့် အမျိုး
ညံ့သူဘော သွေးကောင်း။ လည်းကောင်း။ စရကသာဓာရ-
ဏာနဲ့ ၁ = အကျင့်အနေဖြင့် ဆက်စပ်သော အနက်ဘော
သွေးကောင်း။ ကေလ္လာယနပါဝစနာနဲ့ ၁ =
တပေါ်းတည်း ရွတ်ဆိုအပ်သည့် ပါ့်တော်ဘော သွေးကောင်း။
လည်းကောင်း။ လိုင်းရေသာနဲ့ ၁ = လိုင်မတူသော သွေး
တို့ကောင်း။ ရိုးရိုးရွှေ့နဲ့ ၁ = အထူးထူး အပြား
အပြား သဘောသွား ဆန့်ကျင်ဘက် အနက်ဘောသွေးကောင်း။
လည်းကောင်း။ ဒီသာနဲ့ ၁ = အရပ်မျက်နှာဘော သွေးကောင်း။
လည်းကောင်း။ နှီးနဲ့ ၁ = မြစ်ဘောသွေးကောင်း။ လည်းကောင်း။
နှီးနဲ့ = အမြဲ။ သမာဟာရေက္ခား = သမာဟာရှစ်စွဲသမာသိ
သည်။ ဘဝတိ = ဖြစ်၏။

ပါကျိုးနဲ့=သတ္တဝါ၏။ အားလုံးသွေးကောင်း။ (သမာ-
ဟာရေက္ခား = သမာဟာရှစ်စွဲသမာသိ၏ ဥပါးပါးကား။)
စက္ခာ ၁ = မျက်စိလည်း။ သောတ္ထာ = နားလည်း။ စက္ခာ-
သောတံ့ = မျက်စိနှင့် နား။ မူခွဲ = ခံတွင်းလည်း။ နားသိ-
ကာ ၁=နားခေါ်းလည်း။ မူခနာသိကံ့=ခံတွင်းနှင့် နားခေါ်း။
“သျာဒိသူ ရသော”တိ (၃၊ ၂၂) = “သျာဒိသူ ရသော”
ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ နပုံသကော = နပုံလိုင်း။ ဝတ္ထမာနသိ =
ဖြစ်သော အာ-သရှုံး။ ရသော = အ-ရသိပြီ။ [မူခ-

နာသိကာ+သိ = မုခနာသိက+° = မုခနာသိကံ။] ဟနု စ = မေးလည်း။ ဂိုဝါ စ = လည်ပင်းလည်း။ ဟနုဂိုဝါ = မေးနှင့် လည်ပင်း။ ကဏ္ဍာ စ = နားရှက်တို့လည်း။ နာသာ စ = နာခေါင်းလည်း။ ကဏ္ဍာနာသံ = နားရှက်နှင့် နာခေါင်း။ ပါကီ စ = လက်တို့လည်း။ ပါဒါ စ = ခြေတို့လည်း။ ပါကီပါဒါ = လက်နှင့် ခြေ။ [လက်နစ်ဘက်+ခြေနစ်ဘက်ဖြစ်၍ ပါကီ စ ပါဒါ စ-ဟု မဟုတ်ဖြင့် ပို့ပြုလျှစ်သည်။] ဆရိ စ = အရေလည်း။ မံသံ စ = အသားလည်း။ လောဟိတ္ထ = အသွေးလည်း။ ဆရိမံသလောဟိတံ = အရေ အသားအသွေး။ နာမဇ္ဈ = နာမတရားလည်း။ ရုပဇ္ဈ = ရုပတရားလည်း။ နာမရူပံ = နာမရုပ်။ အရာ စ = အိုခြင်းလည်း။ မရှကဇ္ဈ = သေခြင်းလည်း။ အရာမရကံ = အိုခြင်း သေခြင်း။

တူရိယ်ဗိုံ = တူရိယာ၏။ အားကိုယာ သွေ့အို့။ (သမာဟာရေကဏ္ဍာ = ကား။) အလသတာ စ = နဲ့လည်း။ အာလမ္မရော စ = ထက်စည်လည်း။ အလသတာလမ္မရံ = နဲ့နှင့် ထက်စည်။ [အလသတာတိ ဂေါမုခံ၊ (ပွဲကာတို့ကာ။) ဂေါမုခံ-ဟူသည် ‘ဂေါကသု မုခံ ဗုဝ် မုခံ+မသာတိ ဂေါမုခံ’၊ ဂေါမုခံ-အရ နားခံတွင်းနှင့်တူသော နဲ့-ရ၏။] မူရဇ္ဇာ စ = မူရိုးစည်လည်း။ ဂေါမုခံ စ = နဲ့လည်း။ မူရဇ္ဇာ ဂေါမုခံ = မူရိုးစည်နှင့်နဲ့။ သင်္ခါ စ = ခရာသင်းလည်း။ ပဏော် စ = ထက်စည်လည်း။ ဒေါ်မော် စ = ပတ်သာ = စည်တို့လည်း။ သံ့ ပဏော် ဒေါ်မော်မံ = ခရာသင်း ထက်စည် ပတ်သာ ခေါ် စည်တို့။ ပဏော်ဒေါ်သာ ဒွေး = ပဏော်-နှင့် ဒေါ်မ-နှစ်ခု တို့သည်။ ဘေးရိ ဂိသသာ = ထက်စည် စည်တို့ အထူးတို့ တည်း။ မအုပ်ကော စ = မူရိုးစည် တီးတတ်သူလည်း။ ပါကာ-ဂိကော စ = ထက်စည်တီးတတ်သူလည်း။ မအုပ်ကပါကာဂိ = မူရိုးစည်တီးသူနှင့် ထက်စည်တီးသူ။ [မအုပ် မူဒို့ဂို့။ မအုပ်-ဝါဒနံ သိပ္ပါ+မသာ မအုပ်ကော။ ပဏော်ဝါဒနံ သိပ္ပါ+မသာ

ပါကိုကော် (ပွဲကာဒ္ဒကာ)။] ဂိတ္ထူ = သီဆိခြင်းလည်း။ ဝါဒိတ္ထူ = တီးမူတ်ခြင်းလည်း။ ဂိတဝါဒိတံ = သီဆိခြင်းနှင့် တီးမူတ်ခြင်း။ သမ္မာ့ = မောင်းတီးခြင်း = ကြေးနောင်တီးခြင်းလည်း။ တာဗျာ့ = လက်ချုပ်တီးခြင်းလည်း။ သမ္မာ့တာဗျာ့ = မောင်းတီးခြင်း = ကြေးနောင်တီးခြင်းနှင့် လက်ချုပ်တီးခြင်း။ သမ္မာ့နှိုး = သမ္မာ့-ဟူသည်ကား။ ကံသတာဗျာ့ = မောင်း = ကြေးနောင်တီးခြင်းတည်း။ တာဗျာ့နှိုး = တာဗျာ့-ဟူသည်ကား။ ဟတ္တာဗျာ့ = လက်ချုပ်တီးခြင်းတည်း။

ယောဂ္ဂိုံးအား = ယာဉ်၏အား (လယ်ထွန်ဘဏ္ဍာ) ဟောသွေ့တို့၏။ သမာဟာရေကဗျာ့ = ကား။ အာလာ စ = ထွန်းသွားထယ်သွားလည်း။ ပါဇာ့ဌာ့ = တံပြာ = နှင့်တံလည်း။ အာလပါဇာ့ဌာ့ = ထွန်းသွားထယ်သွားနှင့် တံပြာ = နှင့်တံ။ [ပါဇာ့ဌာ့ ပါဇာ့ဌာ့၊ ပုံ + နပုံ။ ပ + အစ + ယူ = ပြာဇနာ့ (သတ္တတာ)။ ယူဂျာ့ = ထမ်းပိုးလည်း။ နှုံလွှာ့ = ထွန်းတုံးလည်း။ ယူဂန်းတုံး = ထမ်းပိုးနှင့် ထွန်းတုံး။

သေနာ့အား = စစ်တပ်၏အားဟော သွေ့တို့၏။ သမာဟာရေကဗျာ့ = ကား။ ဟတ္တာ့နာ့ စ = ဆင်တို့လည်း။ အသာ စ = မြင်းတို့လည်း။ ဟတ္တာ့အသုံး = ဆင်နှင့်မြင်း။ ရထာ စ = ရထားတို့လည်း။ ပစ္စာ့ကာ စ = ခြေလျှင်စစ်သားတို့လည်း။ ရထာပစ္စာ့ကံ = ရထားနှင့် ခြေလျှင်စစ်သား။ အသိ စ = သန်လျက်လည်း။ သတ္တာ့ စ = လျှော့လည်း။ တောမရှာ့ = နှိန်းလည်း။ ပို့လွှာ့ = တင်းပုတ်လည်း။ အသိသတ္တာ့တောမရှာပို့လွှာ့ = သန်လျက်လုံး မှုန်း တင်းပုတ်။ [ပို့လွှာ့ အာယုဓိဓရသော့ (ပွဲကာဒ္ဒကာ)။] အသိ စ = သန်လျက်လည်း။ စမ္မာ့ = ကာလည်း။ အသိစမ္မာ့ = သန်လျက်နှင့် ကာ့။ စမ္မာ့နှိုး = စမ္မာ့-ဟူသည်ကား။ သရဝါရကာ ဖလက် = မြှားကို ကာကွယ်သော သားရေပြား (သံမကိုပြား) တည်း။ ဓန စ = လေးလည်း။ ကလာပေါ-

၁ = တောင့် (မြှားပုံး) လည်း။ ဓနကလာပံး=လေးနှင့် တောင့် (မြှားပုံး)။ ကလာပေါ့ = ကလာပ-ဟူသည်။ တူကိုင်း=မြှားထည့်သော ပုံးတည်း။ ပဟရဏ္ဍာ = လက်နက်လည်း။ အာဝရဏ္ဍာ = ချုပ်ဝတ်လည်း။ ပဟရဏာဝရကံ = လက်နက်နှင့် ချုပ်ဝတ်။

နိစွဲဝေရိန်း=အမြိုက်သူဖြစ်သော သဘ္ဗာဝါဟာသူ့တို့၏။ သမာဟာရေက္ခား = ကား။ အဟိ ၁ = မြှေလည်း။ နကုလာ ၁ = မြှေပါလည်း။ အဟိနကုလံ = မြှေနှင့် မြှေပါ။ ၀၂ = တန်ည်းကား။ အဟိ ၁=မြှေတို့လည်း။ နကုလာ ၁= မြှေပါတို့လည်း။ အဟိနကုလံ = မြှေနှင့် မြှေပါ။ ၈၀ = ဦးအတူ။ မိဋ္ဌာရမူသိကံ = ကြောင်နှင့် ဉြက်မှ။ အန္တသု = မူသိကာ-ပုံ်၏။ အဆုံး အာ-သရကို။ ရသုံး=အ-ရသုပြီ။ [မိဋ္ဌာရ ၁ မူသိကာယော ၁ မိဋ္ဌာရမူသိကံ။ မူသာ+မူသိကာ = ဉြက်မ-ဟော သဘ္ဗာတို့ ရှိသည်။ မူသိက=ဉြက်ထိုး ဟောလျှင် အ-ရသုပြီရန် မလို။] ကာကောလူကံ = ဉြှိုးနှင့် ခင်ပုံ် (မိဇ္ဂက်)။ [ကာကော ၁ ဥလူကော ၁ ကာကောလူကံ၊ ကာကော ၁ ဥလူကာ စာတိ ၀၂။] သပ္ပါမဏ္ဍာ။ကံ = မြှေနှင့် ဖေား။ [ရှေးနည်း ကော်မူ ဗဟိုဝိစိတ်ပို့ဆောင် ပြေလေ။] ဂရ္ဂားသပ္ပါ = ဂရ္ဂားနှင့် နဂါးး။ [“သပ္ပါဂရ္ဂား”-ရှိလျှင် အပ္ပသုရံ ပုံး နိပတတိုး-ဟူသော ရှေးစကားနှင့် ညီသော်လည်း ဝို့စွာအားဖြင့် သွေးဖြစ်သည်ကို ပြလို၍ “ဂရ္ဂားသပ္ပါ” ဟု ဆိုသည်ဟု မှတ်ယူရာ၏။] နာဂသုပဏ္ဍား = နဂါးနှင့် ဂရ္ဂား။

သချို့ပရီမာဏသုံ့သာနံး= အရေအတွက်သချို့+အတိုင်းအရှည် အမည်ဟော သွေးတို့၏။ သမာဟာရေက္ခား = ကား။ ကေက္ခာ=(တစ်ခုခုသော တရားအစုရှိသည့် ဦးတို့အပေါင်းတည်းဟူသော) ကေက္ခာနိပါတ်လည်း။ ခုက္ခာ = (နစ်ခုသော တရားအစုရှိသည့် သုတ်အပေါင်းတည်းဟူသော) ခုက္ခာနိပါတ်လည်း။

ကေကန် = ကေကန်ပါတ်နှင့် ခုကန်ပါတ်။ [ကေကန်ပါတ်
ခုကန်ပါတ်-စသော အမည်သည် သုတ်အပေါင်း၏၊ အမည်
သညာ ဖြစ်သည်။] ငံ = ဌာနအတူ။ ခုကတိက် = ခုကန်ပါတ်
နှင့် တိကန်ပါတ်။ တိကစတုလ္လာ = တိကန်ပါတ်နှင့် စတုလ္လာ
န်ပါတ်။ စတုလ္လာပွဲက် = စတုလ္လာန်ပါတ်နှင့် ပွဲက န်ပါတ်။
သာက္ခာ = သာကန်ပါတ်လည်း။ ကောဘသက္ခာ = ကော-
သက န်ပါတ်လည်း။ ဘယောဘသက် = သာကန်ပါတ်နှင့်
ကောဘသကန်ပါတ်။ စတု-ဘာဂလောပနီဒွေသေန = (တိဝဏ္ဏ-
လီသ-ပုဂ္ဂိုလ်) စတု-အရုဏ် ချော် အျော်ပြုအပ်သော။ “တိ-
ဘာလီသ” ဇူတိ = “အ-အာဘယော တိဘာလီသ ဝဏ္ဏာ”
(၁၁၁) ဟူသော သုတ်ဝါယာ “တိဘာလီသ” ဟူသော သုတ္တာ-
ဗြာပကဖြင့်။ ကတာရာသာ = (ရွှေ၊ သာက-ပုဂ္ဂိုလ်ပါရှိသော)
က-အက္ခဏာ၏။ လောပေါ် = ကျော်ပြုသည်။ ဟောတိ =
ဖြစ်၏။

[“အသက္ခ ကောဇာတ်က္ခ အသာကာဇာတ်” ဟု ဆိုလို လျက် “အအာဇာယာ တိတာလိုသ ဝဏ္ဏာ (၁၁) ဟူသော သုတေဝယ် တိစတ္တာလိုသ-ပုဒ်၏ စတု-ဘာဂကို ချေ၍ ညွှန်ပြုဖော်သော “တိတာလိုသ” ဟူသော သူတ္ထာပကြံး၊ ရွှေအသက္ခ-ပုဒ်၏ က. အက္ခနာရကို ချေ၍ “အသာကာဇာတ်” ရုပ်ပြီးသည် ဟူလို့။]

බුද්ධිගාස් = සයේ තෙවා තැපැලා තැපී
 තුළුන්॥ තාමාහාරෙගත් = තාමාහාර ප්‍රජා තාමාවි
 රෝප් උපාභාරුණ්‍යගත්॥ ගිදා ත = පෙිරුපාන් (තොටු
 නාන්) තුළුන්॥ පද්ධි ත = ඇග්‍රාන්තුළුන්॥ ගිදාපද්ධි =
 පෙිරුපාන් (තොටුනාන්) තුද් ඇග්‍රාන්॥ ගිදා = ගිදා-තු
 භූවැන්॥ ගඩිලඩිගඩිගා = ප්‍රාද්‍යාත්‍යා ගොළාග්‍රා
 ම්‍රිත්‍යා දීග්‍රාන්තුතැන්॥ එං = ගැං॥ ගැකුගිඩිග් =
 ප්‍රිග්‍රාන්තුද් ප්‍රාග්‍රහිත්॥ ද්‍ර්වා ත = ප්‍රිග්‍රාන්තුළුන්॥
 මගත් ත = මුග්‍රාන්තුළුන්॥ ද්‍ර්වාමගත් = ප්‍රින්තුද්

မှတ်။ မက္ခာကာ စ = ယင်ကောင်တို့လည်း။ ကိပ္ပါလိုကာ စ = ပရှက်ဆိတ်တို့လည်း။ မက္ခာကိပ္ပါလိုကံ = ယင်နှင့် ပရှက်ဆိတ်။ ကိုင်ာ စ = ပေါက်ဖက်တို့လည်း။ သရို့သပါ စ = မြွှေကင်းတို့လည်း။ ကိုင်းသရို့သပံး = ပေါက်ဖက်နှင့် မြွှေကင်း။ တထူးတို့ပြုယ်တို့။ ကဲနဲ့ = ကဲနဲ့တို့ဟူသည်။ သူ၏မကိပ္ပါလိုကာ = သေးငယ်သော ပရှက်ဆိတ်တို့တည်း။ [သဏ္ဌာတူ ပီရီလိုကာ။ ပါဋ္ဌာ ကိပ္ပါလိုကံ + ကိပ္ပါလို (ပုံ) = ပရှက်ဆိတ်၊ ကိပ္ပါလိုကာ = ပရှက်ဆိတ်ကြီးအနက်။ ကိပ္ပါလိုကာ = ပရှက်ဆိတ်မာ။]

ခုခွဲနဲ့ သိယာ+နှိုး။ အထဝါ ခုခွဲကောဝ ယော။
သတံ ဝါပသတော ယောသံ၊ ကေစိ အာနကုလာ ဇူတိ။
(ပိုကာရှိကာ)

အနှိုး = အရိုးမရှိသော လောက်ကောင်စသော
သဏ္ဌာဝါသည်။ ခုခွဲနဲ့ = ငယ်သောသဏ္ဌာဝါမည်သည်။
သိယာ=ဖြစ်၏။ အထဝါ=တနည်းသော်ကား။ ယော=
အကြောင်သဏ္ဌာဝါသည်။ ခုခွဲကောဝ = (အားစိုက်၍ ကြည့်
မှ မြင်ရလောက်အောင်) သေးငယ်သည်သာတည်း။
[ခုခွဲကောဝ ယောတိ ယတ္ထုဒသော ဇူစွဲ + ဖွော၊
(မုဆ္မာစိုကာ)] သော = ထို အားစိုက်၍ ကြည့်မှ
အနိုင်နိုင်မြင်ရသော သဏ္ဌာဝါသည်။ ခုခွဲနဲ့ = သည်။
သိယာ = ၏။ ဝါ = တနည်းကား။ ယောသံ = အကြောင်
သဏ္ဌာဝါတို့၏။ သတံ = အကောင်ရေး တစ်ရာသည်။
ပသတော = တစ်လက်ဖက် (တစ်လက်ဆွမ်း) ရှိ၏။
ကေ = ထိုသဏ္ဌာဝါတို့သည်။ ခုခွဲနဲ့ = ငယ်သော
သဏ္ဌာဝါတို့ မည်ကုန်၏။ ကေစိ = အချို့သော ဆရာ
တို့သည်ကား။ အာနကုလာ = မြွှေပါတိုင်အောင်သော
သဏ္ဌာဝါတို့သည်။ ခုခွဲနဲ့ = ငယ်သော သဏ္ဌာဝါတို့
မည်ကုန်၏။ ဇူတိ = ဤသို့။ အာဟံသူ = အုပ္ပါဒ်

ပစနစလွှာလာနံ = သတ်ဖြတ်ညျိုးဆတတ်သည် မူဆိုး
တငါနှင့် အမျိုးညံ့သူဟော သဒ္ဓါတ္တ်၏။ သမာဟာရေကတ္ထံ =
သမာဟာရ အနက်၌ သမာသ်စ်ပုံ ဥာဒါဟရုဏကား။ ဉာဏ္ဍာ-
ကာ စ=သိုးသတ်သမားတို့လည်း။ သူကရိကာ စ=ဝက်သတ်
သမားတို့လည်း။ ဉာဏ္ဍာကသူကရိကံ = သိုးသတ်သမားနှင့်
ဝက်သတ်သမား။ ဇံ = ၁၉၂၁ သာကုန္တက မာဂိုကံ =
ငှက်သတ်သမားနှင့် သားသတ်သမား။ သပါကော စ =
ခွေးသားစားသူလည်း။ စလွှာလော စ = ခွန်းစလွှာလည်း။
သပါကစလွှာလံ = ခွေးသား စားသူနှင့် ခွန်းစလွှား။ ပုဂ္ဂိုလ်
ဆဝာဟကံ = ဘာ်ကျိုးသမားနှင့် သူသောက်ဂို မီးဖုတ်သူ။
ဝေနရထကာရံ = နှီးဖြာသူနှင့် သားရေနယ်သူ။ တ္ထွေ = ထိုပြယ်
၌။ ဝေနာ = ဝေန-တို့ဟူသည်။ တ္ထွေကာ = (ဝါး + ကျိုးတို့ကို
အုံ + တောင်း+ထရံ-စသည် ယက်လုပ်ရန်) နှီးဖြာသူတို့တည်း။
ရထကာရာ = ရထကာရ-တို့ဟူသည်။ စမ္မကာရာ = သားရေနယ်
သမား = သားရေအလုပ်သမားတို့တည်း။

စရကသာဓာရဏာနံ = အကျို့အနေဖြင့် ဆိုးစိုးသော
အနက်ဟော သဒ္ဓါတ္တ်၏။ သမာဟာရေကတ္ထံ = ကား။ အတိ-
သော စ = အတိသရေသား၊ ဟောအပ်သော ဝောကျမ်းကို
ရှုတ်ဖတ်သူလည်း။ ဘာရွှေ့အော စ = ဘာရွှေ့အေား၊ ဟာရွှေ့အေား
ဟာရွှေ့အေား ဝောကျမ်းကို ရှုတ်ဖတ်သူလည်း။ အတိသ-
ဘာရွှေ့အေား = ရှုတ်ဖတ်သူး [“အတိသေန နာမ ဗုသိနာ ရှုတ်
ဝောသာခံ ရိုဘတ် အမိုယ်နှီးတို့ အတိသေသာ”]၊ က္ဋ္ဌ+ဘာရ-
ွှေ့အေားတို့လည်း ရှေ့သူ့၏ အမည်ပင်။ “ကလာပိနာ နာမ
ဗုသိနာ ရှုတ် ဝောသာခံ ရိုဘတ် အမိုယ်နှီးတို့ ကလာပါ”။
(ပို့ကာရို့ကာ)။ ပို့ကာရို့ကာနှင့် သက္ကတတို့၌ “အသိတာ စ
ဘာရွှေ့အော စ” ဟု ဗဟိုဂုဏ်ပို့ဟ ပြုကြသည်။ ထိုရသေ့ဆရာ
ကြီးများ၏ တပည့်များကို ရော်။ ပို့ကာရို့ကား ကောဂုဏ်ပင်
ရို့ဟပြုသည်။]

ကင္းစ = ကင္းရသော ဟောအပ်သော ဝေးကျမ်းကို
ရှုတ်ဖံတ်သူလည်း။ ကာလာပေါ် စ = ကလာပိရသော ဟော
အပ်သော ဝေးကျမ်းကို ရှုတ်ဖံတ်သူလည်း။ ကင္းကလာပံ=သူ။
သီလွှာ=သီလလည်း။ ပညာကွဲ=ပညာလည်း။ သီလပညာကံ=
သီလနှင့်ပညာ။ သမထော့ စ=သမထတရားလည်း။ ဂိပသာနာ
စ=ဂိပသာတရားလည်း။ သမထပိပသာနံ = သမထနှင့်ဂိပ-
သာနာတရား။ ဂိဇ္ဇာ စ = အသိဉာဏ်လည်း။ စရာကွဲ =
အကျင့်လည်း။ ဂိဇ္ဇာစရာကံ = အသိဉာဏ်နှင့် အကျင့်။ ငံး =
ဦးအတူ။ နာမရှုပံ = နာမနှင့် ရုပ်။ ဟိရောကွဲပံ = အရှက်နှင့်
အကြောက်။ သတိသမ္မဇညံ = သတိနှင့် ပညာ။ လောဘ-
မောဟံ = လောဘနှင့် မောဟာ။ ဒေါသမောဟံ = ဒေါသနှင့်
မောဟာ။ အဟိရိကာနာကွဲပံ = အဟိရိကာနှင့် အနာကွဲပ်။
(၁၇) မရှက်ခြင်းနှင့် မကြောက်ခြင်း။ ထိနိမိခွံ = ထိနိနှင့် မိုး။
(၁၈) စိတ်၏ အမူးမှု မခံကျန်းခြင်းနှင့် စေတသိကိုတို့၏
အမူးမှု မခံကျန်းခြင်း။ ဥစွဲကုလားစံ = ပုံးလွင့်ခြင်းနှင့် ပူပန်
ခြင်း။ ဇွဲ့ခို့ = ဦးသို့ အစုရိသည်တည်း။

ကော်ယန် ပါဝစနာနံ = တပေါင်းတည်း ရှုတ်ဆုံး
အပ်သော ပါ၌တော်ဟော သွေ့ပို့၏။ သမာဟာရောကွဲ့=
ကား။ ဒီယော စ = ဒီယံနိကာယ်လည်း။ မန္တိမော စ =
မန္တိမနိကာယ်လည်း။ ဒီယံမန္တိမံ = ဒီယံနိကာယ်နှင့် မန္တိမ
နိကာယ်။ ငံး = ဦးအတူ။ ကုလားရသံယုလ္လကံ = အင်္လာရ-
နိကာယ်နှင့် သံယုလ္လနိကာယ်။ [ကုလားရော = အင်္လာရ-
ရော၊ (ပါ၌ကားနို့ကား)] ခန္ဓကဝိဘင်္ဂံ = (မဟာဝဂ္ဂ +
ရူးဝဂ္ဂ) ခန္ဓကနှင့် (ဥဘတော့) ဂိဘင်းကျမ်း။

လိုဂိသသသာနံ = လိုင်မတူ ထူးသော သွေ့ပို့၏။
သမာဟာရောကွဲ့ = ကား။ ဇွဲ့ခို့ စ = မိန်းမလည်း။ ပူမာ
စ = ယောက်သားလည်း။ ဇွဲ့ခို့ပုံး = မိန်းမနှင့် ယောက်သား။

ဒါသီ စ = ကျွန်မိန်းမလည်း။ ဒါသော စ = ကျွန်ယောကုံး
လည်း။ ဒါသာဒါသံ = ကျွန်မိန်းမနှင့် ကျွန်ယောကုံး။ စိဝ-
ရွှေ = သက်န်းလည်း။ ပိဏ္ဍာပါတာ စ = ဆွမ်းလည်း။ သေနာ-
သန္တာ = ကျောင်းအိပ်ရာနေရာလည်း။ ဂီလာနာ ပစ္စယဘေသွှ-
ပရိက္ခာရော စ = သူနာ၏။ အထောက်အပံ့၊ အသက်၏၊ အရုံ
အတား ဖြစ်သောဆေးလည်း။ စိဝရု ပိဏ္ဍာပါတာ သေနာသန
ဂီလာနာပစ္စယဘေသွှပရိက္ခာရု = သက်န်း+ဆွမ်း+ ကျောင်း
အိပ်ရာနေရာ+သူနာ၏။ အထောက်အပံ့၊ အသက်၏၊ အရုံ
အတား ဖြစ်သော ဆေး။ တိက္ခာ = မြက်လည်း၊ ကင္း
စ = ထင်းလည်း။ သာခါ စ = သစ်ခက်လည်း။ ပလာသွှေ =
သစ်ရွှေက်လည်း။ တိက္ခာ ကင္း သာခါ ပလာသံ = မြက်+ထင်း+
သစ်ခက် + သစ်ရွှေက်။ “လာဘီ ဟောတိ စိဝရု ပိဏ္ဍာပါတာ
သေနာသန ဂီလာနာပစ္စယဘေသွှ ပရိက္ခာရာနံ” တိပါ =
လာဘီဟောတိ စိဝရုပိဏ္ဍာပါတာ သေနာသန ဂီလာနာ ပစ္စယဘေ-
သွှပရိက္ခာရာနံ”ဟူ၍လည်း။ ဒီသုတိ = (ဂ၊ ၁၊ စတုဇ္ဈာပါရ-
ဂိက ပါ၌၌) ဗဟိုရှစ် ပါ၌၌ကိုလည်း တွေ့မြင်အပ်၏။ [သမာ-
ဟာရစွဲသမာသံသာ မဟုတ်၊ ဗုတ္တရိတရယာဂစွဲသမာသံ
လည်း တွေ့မြင်နိုင်၏-ဟူလို့။] စိဝရု ပိဏ္ဍာပါတာ သေနာသန
ဂီလာနာပစ္စယဘေသွှ ပရိက္ခာရာနံ=သက်န်း+ဆွမ်း+ကျောင်း
အိပ်ရာနေရာ+သူနာ၏။ အထောက်အပံ့၊ အသက်၏၊ အရုံ
အတား ဆေးတို့ကို။ လာဘီ = ရလွယ်သည်။ ဟောတိ =
ဖြစ်၏။

ကဏ္ဍသူကဲး = အမည်းနှင့် အဖြူ။ ဆေကပါပကံ = လိမ္မာသူ
နှင့် ယုတ်မာသူ။ သူခဒုက္ခံ =, ချမ်းသာနှင့် ဆင်းရဲ။ အမော+
က္ခံ = အမောက္ခံ = အယုတ်နှင့် အမြတ်။ [ပဋိသော စ
အနှစ်သော စ။] ပဋိသာနှစ်ယံး=မုန်းခြင်းနှင့် ချမ်ခြင်း၊ ဆာယာ
တပံး = ဆာယာအာတံး = အရိပ်နှင့် နေ့။ အာလောကန္တ-
ကာရံ=အလင်းနှင့် အမောင်။ ရွှေ့စွဲ စ=ညွှေ့လည်း။ ဒိဝါ စ=
နွေ့လည်း။ ရွှေ့နှစ်ဝံး = ညွှေ့နှင့် နေ့။ [ဒိဝါ-သွှေ့၏ အမျှယ
ပုဒ်တည်း။] “ရွှေ့နှစ်ဝံး+အိရေဝံး+စတုရသော” တိ (၃၊ ၄၇)=
“ရွှေ့နှစ်ဝံး+အိရေဝံး+စတုရသော” ဟူသော နိပါတန်သုတ်ဖြင့်။
အ-ပစ္စယေး = သမာသန္တ အ-ပစ္စည်းကြီး။ ကတော် = သက်အပ်
ပြီးသော်။ နှစ်အာဂမော်=(ထိနိပါတန်သုတ်ဖြင့်ပင်) ၆-အနုစန်
မှတ်ချက်ပါရှိသော နှ-အကွဲရှာလာ့။

[ညွှေ့က+မာ နှုန္တန္တ၊ အာဂမအရာ၊ ၁၄၇-၀ယ် ၆-အနုစန်ဖြင့်
ရွှေ့ပုဒ်ဝယ် အဆုံး လူ-သရုပ္ပါ နောက်နှုန်းနှုန်းလာရမည်ကို ပြသည်။
“မာနုံးနွော သရုပ္ပါ+မန္တာ ပရော” (၁၊ ၂၁)။ ၁၄-၀ယ် ၆-သရ[ု]
ကား ဥစ္စာရဏ္ဍာ=ရွှေ့သုတေသန အကျိုးရှိ၏။ နှုန်းသာ လာရန်
ဖြစ်သည်။]

အဟော စ=နွေ့လည်း။ ရွှေ့စ=ညွှေ့လည်း။ အဟော
ရွှေ့ = နွေ့နှင့် ညွှေ့ = နွေ့ရောညွှေ့ပါ။ “ဒီယာ+ဟောဝ-
သောကဒေသေဟိ စ ရတ္တာ” တိ (၃၊ ၄၅) =, “ဒီယာ+
ဟောဝသောကဒေသေဟိ စ ရတ္တာ” ဟူသောသုတ်ဖြင့်။ အ-
ပစ္စယေး = သမာသန္တ အ-ပစ္စည်းကြီး။ ကတော် = သက်အပ်ပြီး
သော်။ “မနာချုပ်ပါဒါန်+မော မယေဇာ” တိ (၃၊ ၅၀)=
“မနာချုပ်ပါဒါန် + မော မယေဇာ စ” ဟူသော သုတ်ဖြင့်။
ဉာဏ်ရော = (အဟာ-သွှေ့၏၏၊ အဆုံးသရ အ-ကြို) ဉာဏ်-ပြု။
[အဟာ+ရွှေ့+အ = အဟာရွှေ့-ဖြစ်ပြီးနောက် အဟာ + ဉာဏ်
ရွှေ့ = အဟောရွှေ့ ဖြစ်သည်။]

ဒီသာနံ = အရှင်မျက်နှာဟော သွေ့ပါတို့၏။ သမာ-
ဟာရေက္ထံ = ကား။ ပုံဗ္ဗာ စ = အရှင် အရှင်လည်း။ အပရာ
စ=အနောက်အရှင်လည်း။ပုံဗ္ဗာပရံ=အရှင် အရှင်နှင့် အနောက်
အရှင်။ (၀၁) အရှင်နှင့် အနောက်။ ခံး = တူး။ ပုရွှေ့မ ပစ္စာ့မံး=
အရှင် အရှင်နှင့် အနောက်အရှင်။ ဘက္းကျော်ရံ=တောင်အရှင်
နှင့် မြောက်အရှင် = တောင်မြောက်။ [ဘက္းကျော် စ ဥဇ္ဈာ
စ-ပြိုလိုပြုလေ။] ပုံဗ္ဗာက္ထံ = အရှင် အရှင်နှင့် တောင်အရှင်။
ပုံဗ္ဗာဇ္ဈာ့ရံ = အရှင် အရှင်နှင့် မြောက်အရှင်။ အမရှေ့ဇ္ဈာ့ရံ =
အောက်အရှင်နှင့် အထက်အရှင်။ [အမရာ စ ဥဇ္ဈာ့ရံ စ-ဟူ
ပြိုလိုပြုလေ။] အပရာဘက္ထံ = အနောက်အရှင်နှင့် တောင်
အရှင်။ အပရာဇ္ဈာ့ရံ = အနောက်အရှင်နှင့် မြောက်အရှင်။

နဒီနံ = မြစ်ဟောသွေ့ပါတို့၏။ သမာဟာရေက္ထံ =
ကား။ ဂို့ စ = ဂို့မြစ်လည်း။ ယမှနာ စ=ယမှနာမြစ်လည်း။
ဂို့ ယမှနံ = ဂို့မြစ်နှင့် ယမှနာမြစ်။ ခံး = ဤအတူး။ မဟို-
သရာူး = မဟိုမြစ်နှင့် သရာူးမြစ်။ [သရာူး-ကား မြစ်ဟော၊
သရာူး-ကား တက်တူးဟော၊ ကွဲ့ဖို့ (၄) “အမွှားယော”
သုတေသန ကြည့်ပါလေ။]

တိဏ္ထ+ရုက္ခ+ပသူ+သက္ကဏ္+ဓန+ဓည+ဗျူးန+ဇနပေါ-
နံ = မြက်အထူးဟော+သစ်ပင်အထူးဟော+သားကောင်အထူး
ဟော+ငြုက်အထူးဟော + ဥစ္စာမျိုး အထူးဟော + စပါးမျိုး
ဟော+ဟင်းလျားမျိုးဟော+ဇနပုဒ် (တိုက်နယ်) ဟော သွေ့
ပါတို့၏။ သမာဟာရေက္ထံ = သမာဟာရ အနက်၌ စွဲ-
သမာသိ စိုက်ပိုးသည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

တိဏ္ထရေသာနံ = မြက်ပင်အထူးဟော သွေ့ပါတို့၏။
သမာဟာရေက္ထံ = သမာဟာရအနက်၌ စွဲသမာသိစိုးပုံး
ဥသီဟရှုက်ကား။ ဥသီရာနံ စ=ပန်းရင်းတို့လည်း။ မိရကာနှုံး
စ = မြတ်မြက် (မြက်ပွေး) တို့လည်း။ ဥသီရာမိရက် = ပန်း

ရင်းနှင့် မြတ်မြက် (မြက်မွေး)။ ဝါ = တနည်း။ ဥသီရ-
ဗိရဏာနဲ့ = ပန်းရင်းနှင့် မြတ်မြက် (မြက်မွေး) တို့။ ငံ =
တူ။ မူးပွဲဗုံး = ဖြူဆံမြက်နှင့် မြတ်မြက်။ ဝါ = တနည်း။
မူးပွဲအာနဲ့ = ဖြူဆံမြက်နှင့် မြတ်မြက်တို့။ [ကာသော စ
ကုသော စ ကာသကုသံ၊ ကာသကုသာ ဝါ။] ကာသကုသံ =
သက်ကယ်မြက်နှင့် သမန်းမြက်။ ဝါ = တနည်းကား။ ကာသ-
ကုသာ = သက်ကယ်မြက်နှင့် သမန်းမြက်တို့။

ရုက္ခိုရသေသာနဲ့ = သစ်ပင်အထူးဟော သွှေ့တို့၏။
သမာဘာရေကထဲ့ = ကား။ အသွေးစ = ညောင်ဗုဒ္ဓဟောပင်
တို့လည်း။ ကပိုစွာနာ စ = ညောင်ကြံုပင် = ညောင်ချုပ်ပင်
တို့လည်း။ အသွေးကပိုစွာနဲ့ = ညောင်ဗုဒ္ဓဟောပင်နှင့် ညောင်
ကြံုပင် = ညောင်ချုပ်ပင်။ ဝါ = တနည်းကား။ အသွေး-
ကပိုစွာနာ = ညောင်ဗုဒ္ဓဟောပင်နှင့် ညောင်ချုပ်ပင်တို့။ ငံ =
တူ။ အမွှားပန်းသံ = သရုက်ပင်နှင့် ပီနွှဲပင်။ အမွှားပန်းသာ =
သရုက်ပင်နှင့် ပီနွှဲပင်တို့။ ခိုရပါလာသံ = ရှားပင်နှင့် ပေါက်
ပင်။ ခိုရပါလာသာ = ရှားပင်နှင့် ပေါက်ပင်ပင်တို့။ [မဝါ စ
အသွေးကထဲ့ စ] ဓဝသွေးကထဲ့ = များကိုင့်ပင် = ဒဟသွေး
ကိုင်းပင်နှင့် တန်ဆောင်းမြင်းနားပင်။ ဓဝသွေးကထဲ့ = တို့။
ပိုလက္ခနိုင်းပြောစံ = ညောင်ကြံုပင်နှင့် ပညောင်ပင်။ ပိုလက္-
ခနိုင်းပြောစာ = တို့။ သာကသာလံ = ကျွန်းပင်နှင့် အင်ကြံုပင်။
သာကသာလာ = တို့။

ပသုရိသေသာနဲ့ = သားကောင် အထူးဟော သွှေ့
တို့၏။ သမာဘာရေကထဲ့ = ကား။ ဂဇာ စ = ဆင်တို့လည်း။
ဂဝဇာ စ = (ရွှေ၊ ကျွေ + နောက်နား နှစ်ပုံပြားသည့်) နှီး
နောက်တို့လည်း။ ဂဇဂဝံ = ဆင်နှင့် နားနောက်။ ဝါ =
တနည်းကား။ ဂဇဂဇာ = တို့။ အဇာ စ = ဆိတ်တို့လည်း။
ဇွဲကာ စ = သိုးတို့လည်း။ အဇွဲဇွဲကံ = ဆိတ်နှင့် သိုး။

အငွေ့ကာ = တို့၊ ဟန္တီ စ = ဆင်တို့လည်း။ ဂါဝါ စ = နားတို့လည်း။ အသာ စ = မြင်းတို့လည်း။ ဝွှေဝါ စ = မြှင်းမတို့လည်း။ ဟန္တီဂဝသုဝွှေံ = ဆင်+နား+မြင်း+မြှင်းမဲ့ ဟန္တီဂဝသုဝွှေဝါ = တို့။ ရသုတ္ထံ = (ဝွှေဝါ-၏၊ အဆုံး အာ-ကို) အ ရသုပြု။ ခံး = တူ။ ဂေါမဟိသံ = နားနှင့်ကျွဲ့။ ဂေါမဟိသာ = နားနှင့် ကျွဲ့တို့။ ငောယျဝရာဟံ = သမင်နှင့် ဝက်။ ငောယျဝရာဟာ = တို့။ သီဟုမျှေးတရန္တာ = ခြေသံ+ကျား+ဝံပူလွှေ (အောင်း)၊ သီဟုမျှေးတရန္တာ= တို့။ ကုလာရ-သူကရုံ = ခွေးနှင့် ဝက်။ ကုလာရသူကရာ = တို့။ ငောယျ-ဂေါမဟိသံ = သမင်+နား+ကျွဲ့။ ငောယျဂေါမဟိသာ = တို့။

သကုက္ခတိသေသာနံ = ငှက်အထူးဟော သွေ့ပါတို့၏။ သမာဟာရေကတ္ထံ = ကား။ ဟံသာ စ = ဟသာ (ဝမ်းဘဲ) ငှက်တို့လည်း။ ဗကာ စ = မျိုင်းဖြူတို့လည်း။ ဟံသဗကံ = ဟသာနှင့် မျိုင်း။ ဟံသဗကာ = တို့၊ ခံး = တူ။ ကာရရှေ့-စည်ဝါကံ=ဝမ်းဘဲနှင့် စည်ဝါက်ငှက်။ ကာရရှေ့ဝစည်ဝါကာ= တို့။ မယူရကော်း = ဥဇော်းနှင့် ဉာဏ်းကြောင်း။ မယူရကော်း = တို့။ သူကသာလိုကံ = ကျေး (ကြောက်တူရွေး) နှင့် သာ လိုကာင်း။ သူကသာလိုကာ= တို့။ ဗကာမလာကံ = မျိုင်းဖြူနှင့် မျိုင်းအောက်။ ဗကာမလာကာ = တို့။

ဓနာနံ = ဥစ္စာဟော သွေ့ပါတို့၏။ သမာဟာရေကတ္ထံ = ကား။ ဟိုရည့် = ငွေလည်း။ သဝါနှေ့ = ရွှေလည်း။ ဟိုရည့်-သဝါနှေ့ = ငွေနှင့် ရွှေး။ ဟိုရည့်သဝါနှေ့နံ = ငွေနှင့် ရွှေးတို့။ ခံး = တူ။ အာတရှုပရဒေတံ = ငွေနှင့် ရွှေးတို့။ အာတရှုပရဒ-တာနံ= တို့။ မကို+သံ+မုတ္တာ+ဝေါးရိုံ = ပုလ္လမြား = မြှေ+ခရာသင်း+ပုလ္လ+ကြောင်မျှက်ရွှေး။ မကို+သံ+မုတ္တာ+ဝေါး ရိုံယာ = တို့။

ဓညာနံ = စပါးမျိုးဟော သွေ့ပါတို့၏။ သမာဟာရေ-ကတ္ထံ = ကား။ သာလို စ = သလေး (ကောက်ဉာဏ်း) ပံ့း

တိုလည်း။ ယဝ၏ စ = မယော (ရှုံး) စပါးတိုလည်း။ သာလိ-
ယံ = သလေးစပါးနှင့် မယော (ရှုံး) စပါး။ ဝါ = ဘန်ည်း
ကား။ သာလိယဝ၏ = တို့။ ငံ = တူ။ တိုလ+မှုဂ္ဂ+မာသံ =
နှမ်း+ပနောက်+မာသံပါ = ပြုဗြိုး။ တိုလ+မှုဂ္ဂ+ မှာသာနဲ့ =
တို့။ နို့ပါဝ + ကုလဖွံ့ဖြိုးနှင့် ပါဝါဝ။ နို့ပါဝ + ကုလဖွံ့
ဖြိုးနှင့် တို့။

ချွဲနာနဲ့ = ဟင်းလျှာဟောသွှေ့တို့၏။ သမာဟာရေ-
ကဖွံ့ဖြိုးနှင့် ကား။ သာကော စ = ဟင်းရှက်လည်း။ သူဝ၏ စ =
သားခြွမ်းဟင်းတိုလည်း။ သာက+သူံ = ဟင်းရှက်နှင့် သား
ခြွမ်းဟင်း။ သာကသူဝ၏ = တို့။ ငံ = တူ။ ဂျျှ+မာဟိုသံ =
နားသားနှင့် ကျွဲသား။ ဂျျှမာဟိုသာ = တို့။ ငောယျ + ဝါရာဟံ =
တို့။ ဝါရာဟသာ ဗုံး + ဝါရာဟံ။ မိဂ + မယူရုံ = သမင်သား
နှင့် ဒေါင်းသား။ မိဂ + မယူရုံ = တို့။

ဇနပဒါနဲ့ = ဇနပဒါ (တိုက်နှယ်)ဟော သွှေ့တို့၏။
သမာဟာရေကဖွံ့ဖြိုးနှင့် ကား။ ကာသီ စ = ကာသီတိုင်းတိုလည်း။
ကောသလာ စ = ကောသလတိုင်းတိုလည်း။ ကာသီကော-
သလံ = ကာသီတိုင်းနှင့် ကောသလတိုင်း။ ကာသီ + ကော-
သလာ = တို့။ ဝွှဲ စ = ဝွှဲတိုင်းတိုလည်း။ မလွှာ စ =
မလွှဲတိုင်းတိုလည်း။ ဝွှဲ+မလွှဲ = ဝွှဲတိုင်းနှင့် မလွှဲတိုင်း။ ဝွှဲ +
မလွှာ = တို့။ အား စ = အားတိုင်းတိုလည်း။ မဂော စ =
မဂောတိုင်းတိုလည်း။ အား+မဂော = အားတိုင်းနှင့် မဂောတိုင်း။
အား+မဂော = တို့။ ငံ = တူ။ စေတိ+ခံသံ = စေတိတိုင်းနှင့်
ခံသံတိုင်း။ စေတိ+ခံသာ = တို့။ မန္တ + သူရသေနဲ့ = မန္တတိုင်း
နှင့် သူရသေနတိုင်း။ မန္တ+သူရသေနာ = တို့။ ကုရု+ပဋ္ဌာလံ =
ကုရုတိုင်းနှင့် ပဋ္ဌာလတိုင်း။ ကုရုပဋ္ဌာလာ = ကုရုတိုင်းနှင့်
ပဋ္ဌာလတိုင်းတို့။

နာမဉ္စ = နှုတ်တရားလည်း။ [အရှုပလေးဘုံကို ရည်သည်။] ရူပဉ္စ = ရုပ်တရားလည်း။ [အသည်သတ်ဘုံကို ရည်သည်။] နာမရူပဉ္စ = နာမရုပ်တရားလည်း။ [ပဉ္စဝေါကာရှုဖြ-ဘုံကို ရည်သည်။] နာမ+ရူပ+နာမရူပနီ = နာမ+ရူပ+နာမရူပံ-ဟူ၍။ စတုရောကပဉ္စဝေါကာရှုဝသေန = စတုဝေါကာရှု (အရှုပလေး)ဘုံ+ကေဝေါကာရှု (အသည်သတ်) ဘုံနဲ့ပဉ္စဝေါကာရှု (ကျွန်း-ရြှု) ဘုံတို့၏ အစွမ်းဖြင့်။ ဝါယွေ့ = ဆိုလိုပါယွေ့။ ဗဟိုလာမိကာရာ = ဗဟိုလုံ (၁၊ ၅၀) သူတိလိုက်လာခြင်းကြောင့်။ သရှုပေကသေသံ = သူတိတူတစ်ခုကြောင့်။ ကတ္တာ = ပြု၍။ နာမ+ရူပနီ = နာမ+ရူပံ-ဟူ၍ ဝါယွေ့ = ဆိုအပ်၏။

[သူတိုးမှု့သူကြေားချက်များ] တေသို့ ကေထိုးဘာဝကဏ္ဍာ = ၍၍ သမာသိုင်း၍။ ယံ = အကြောင်ပုဒ်ကို။ ပုံ့ဗုံ့ = ရှေ့၍။ ဝါယွေ့ = ဆိုအပ်ပြီ။ တအေဝ = ထို ပုဒ်သည်သာလျှင်။ ပုံ့ဗုံ့ = ရှေ့၍။ နိပတတိ = ကျေ၏။ (ကသွား = အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမှု။) ကမာတိဘွဲ့မေ = အစဉ်ကို ခုန်ကြောင်ခြင်း၍။ ပယောဇ္ဈနသု = အကျိုးကျေးဇူး၏။ အဘာဝ၏ = မရှိခြင်းကြောင့်တည်း။

[“ပုံမာနိန္ဒိတ်” သမာသေး ဥပသဋ္ဌန်”ဟု (ပါ။၂၊ ၂၁၃၄) သမာသ်ခက်း၌ ပုံမာဝိဘတ်ဖြင့် ပြုအပ်သောပုဒ်ကို “ဥပသဋ္ဌန်”ဟု အမည်းမည့်သည်။ ဥပသဋ္ဌန် ပုံ့ဗုံ့ (ပါ။၂၊ ၂၁၃၀) ဟု “ထို့ ဥပသဋ္ဌန် အမည်သည့် ပုံမာဝိဘတ်ဖြင့် ညွှန်ပြုအပ်သောပုဒ်သည့် ရှေ့ဖြင့်၏”ဟု ပါကိုနေဆာ မိန့်ဆိုသည်။ ဤကျော်ဆရာကား ပါကိုနေဆရာကဲသို့ သုတ်ကို အသီးအခြား မတည်ပဲ နျာယဖြင့်သာ ပြီး၏ ဟု ပြုသည်။]

ဗဟိုလာမိကာရှုတော့ = ဗဟိုလုံ (၁၊ ၅၀) သူတိလိုက်လာခြင်းကြောင့်။ ကွမ် = အချို့အရာ၍။ ဂပလွှာသောပါ = ပုံ့ဗုံ့၏။ ရှေ့နောက်ပြန်ခြင်းသည်လည်း။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဒန္တာနံ = ဒန္တတိုင်းသားတို့၏။ ရာဇာ = မင်းတည်း။ ရာဇာ-
ဒန္တာ = ဒန္တတိုင်းသားတို့၏မင်း။

[**ဤ**စကားကို “ရာဇာန္တဘီသု ပရံ၊ ဒန္တာနံ ရာဇာ ရာဇာ-
ဒန္တာ”ဟူသော သီခွဲနှင့်ကာမုဒိ (၂၊ ၂၊ ၃၁) ကို ရည်ရွယ်၍
ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။]

စွဲ သမာဟာရေ = (အပေါင်းအနက်ပြဋ္ဌာန်းသည်)
သမာဟာရစွဲသမာသို့။ “သဘာပရိသာယာ” တိ = (တိ
သဘာပရိသာယာ၊ ၂၊ ၁၀၄-သူတ်ဝယ်) “သဘာပရိသာယာ”
ဟူ၍ ဆိုအပ်သော စကားဖြင့်။ ဉာပကာ = (သမာဟာရ
စွဲသမာသို့ပင် ဇူလိုင်ဖြင့် ဆိုထားခြင်းက ထိုသမာသို့ဝယ်
နပုဂ္ဂိုင်မမြို့သည်ကို) သိစေတတ်သောကြောင့်။ ကွစ် = အနည်း
ငယ်သော သမာဟာရစွဲသမာသို့။ နပုံသကလိုဂံ = နပုဂ္ဂိုင်
သည်။ န ဘဝတိ = မဖြစ်။ (ယယာ = နပုဂ္ဂိုင်မမြို့သော ပြုယုံ
ကား)။ အာဓိပစ္စာ = အဓိုးရခြင်းလည်း။ ပရိဝါရေ စ =
အခြေအရုံ (များခြင်း) လည်း။ အာဓိပစ္စပရိဝါရေ = အဓိုး
ရခြင်းနှင့် အခြေအရုံ (များခြင်း)။ ဇံ = ဤအာတူ။ ဆန္ဒပါရိ-
သူဗြို့ = ဆန္ဒနှင့် ပါရသူဗြို့။ ပဋိသန္ဓာဝဏ္ဏယံ = ပဋိသန္ဓာအခါ
နှင့် ပဝဏ္ဏအခါ၍။

[**ဤ**သမာသို့ဝယ် “သမာဟာရေ နပုံသက်” (၃၊ ၂၀)
သုတ် ရှိသော်လည်း သမာဟာရစွဲသမာသို့ အပူကအားဖြင့် ပုံလိုင်
ရှုပ် ရှိသေးသည်။ “အာဓိပစ္စပရိဝါရေ” ဟူသော နိမိကဏ္ဍသုတ် +
“ဆန္ဒပါရိသူဗြို့” ဟူသော ပို၍ည်းပါ၍တော်ကို ထောက်လေ။ ဤ
အမိပါယ်ကို “တဲ့ သဘာပရိသာယာ” ၂၊ ၁၄၄-သူတ်ဝယ်
သဘာပရိသာယာ-ပုံက သီဇေသည်-ဟူလို့။]

(စွဲသမာသာရိဓာနံ = သည်။ ဇူတိ = ပြီးပြီ။)

သမာသနပွဲည်း အစိအရင်

(၄၀) သမာသန္တာ (သမာသန္တာ+အ)

သမာသန္တာ = သမာသိပု၏ အဆုံးအစိတ်ဖြစ်၍။
အ = အ-ပစ္စည်းသက်သည်။ ဟောတိ = ၏။

အယံ = ဤသမာသန္တာ - ဟူသောသုတ်ကို။ ဥပရါ =
(၃၊ ၄၁) ပါပါဒီဟိ ဘူမိယာ - အစရှိသော အထက်သုတ်
(နောက်သုတ်) တို့။ အမိကရှိယတိ = လိုက်စေအပ်၏။ (၀၁)
ရွတ်ဆိုအပ်၏။ [အမိကာရသုတ်တည်း။]

(၄၁) ပါပါဒီ ဘူမိယာ။

ပါပါဒီဟိ = ပါပ-အစရှိသော သွေ့ပွဲတို့မှု။ (ပရာယ=
နောက်ဖြစ်သော။) ဘူမိယာ = ဘူမိ-သွေ့ပွဲ၏။ (အဆုံး၌)
သမာသန္တာ = သမာသိပု၏ အဆုံး အစိတ်ဖြစ်၍။ အ =
အ-ပစ္စည်းသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ပါပါဒီဟိ = ပါပ-အစရှိသော ပု၏တို့မှု။ ပရာ=နောက်
ဖြစ်သော။ ယာ ဘူမိ = အကြောင်ဘူမိ-သွေ့ပွဲသည်။ အထွေး =
ရှိ၏။ တသော=ထိဘူမိ-သွေ့ပွဲ၏။ (နောက်၌)။ သမာသန္တာ=
သမာသိပု၏ အဆုံး အစိတ်ဖြစ်လျက်။ အ = အ-ပစ္စည်း
သက်သည်။ ဟောတိ = ၏။ ၂ယသွှေး = အကြောင်အရပ်၌။ ဘူမိ=
မြေသည်။ ပါပါ = ညံ့ဖျင်း၏။ (တန်ည်း) ပါပါ = ညံ့ဖျင်း
သော။ ဘူမိ = မြေသည်။ အထွေး = ရှိ၏။ ဗုံးဘိုံး = ထို့ကြောင့်။
တံ = ထို့အရပ်သည်။ ပါပါဘူမိ = ပါပါဘူမိမည်၏။ ပါပါဘူမိ =
ညံ့ဖျင်းသော မြေရှာအရပ်။ (၀၁) မြေညံ့ဖျင်းသော အရပ်။
[ပါပါ+ဘူမိ=ပါပါဘူမိ+အ=ပါပါဘူမိ]။ ၂ောတိယာ = မွေး
ဖွားခြင်းဖြင့်။ ဥပလက္ခတာ = မှတ်ဆုံးသော။ ဘူမိ = မြေအရပ်
တည်း။ ၂ောတိဘူမိ = မွေးဖွားခြင်းဖြင့် ဖုတ်ဆုံးသော မြေ
အရပ်။ (၀၁) မွေးဖွားရာအရပ်။

(၄၂) သံချာဟိ။

သံချာဟိ = သချာသနပ္ပါတီမှု။ ပရာယ = နောက်ဖြစ်သော။ ဘူမိယာ = ဘူမိ-သနပ္ပါ၏ (နောက်၌)။ အ = သမာသန အ-ပစ္စည်းသက်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဗုတိ = ဗြိသုတ်ဖြင့်။ သံချာဟိ = တို့မှု။ ပရာယ=သော။ ဘူမိယာ = ၏။ (နောက်၌)။ အ = သည်။ ဟောတိ=၏။ အသု = ထိုးမာန်၏။ ဘူမိယော = ဘုံဆင့်တို့သည်။ ခွေ = နှစ်ဆင့်တို့တည်း။ (တနည်း) အသု = ၏။ ခွေ = နှစ်ဆင့်ကုန်သော။ ဘူမိယော = ဘုံဆင့်တို့သည်။ သန္တာ = ကုန်၏။ ဒီဘူမ်း = ဘုံနှစ်ဆင့်ရှိရာ မိမာန်။ (၁၇) နှစ်ထပ်တို့က်။ တိဘူမ်း = ဘုံသုံးဆင့်ရှိရာ မိမာန်။ (၁၇) သုံးထပ်တို့က်။

(၄၃) နှီ+ဂေါ်အိဝရိန်း။

နှီ+ဂေါ်အိဝရိန်း = နှီ-သနပ္ပါ + ဂေါ်အိဝရိ-သနပ္ပါတို့၏ (နောက်၌)။ အ = သမာသန အ-ပစ္စည်းသက်သည်။ ဟောတိ = ၏။

သံချာဟိ = တို့မှု။ ပရာသံ = ကုန်သော။ နှီ+ဂေါ်-အိဝရိန်း = တို့၏။ (နောက်၌)။ သမာသန္တာ = သမာသိပိပိုဒ်၏။ အဆုံး အစိတ်ဖြစ်လျက်။ အ = အ-ပစ္စည်းသက်သည်။ ဟောတိ = ၏။ ပွဲန္တာ = ငါးစင်းကုန်သော။ နှီန်း = မြှစ်တို့၏။ သမာ-ဟာရော = အပေါင်းတည်း။ ပွဲနား = မြှစ်ကြီးငါးစင်း။ ငံး = တူ။ သဏ္ဌာဂေါ်အိဝရိ = ဂေါ်အိဝရိမြှစ် ခုနစ်စင်း။

(၄၄) အသံချော် ၁၁+ရှုလျာ+နညာသံချော်အော်။

အနညာသချာတွေသူ = အညွှေသမာသိ + အသချာတွေ-သမာသိတို့မှု တပါးသော သမာသိတို့၌။ ဝတ္ထာမာနေဟိ = ဖြစ်ကုန်သော။ အသံချော် = အသံချေ (အမျယ်) ပုဒ်တို့မှု

လည်းကောင်း။ ၁ = သချို့ပုံးတို့မှ လည်းကောင်း၊ ပရာယ = နောက်ဖြစ်သော။ အားလုံး = အားလုံးဖွံ့ဖြိုး (နောက်၌)။ အ = သမာသနဲ့ အ-ပစ္စည်းသက်သည်။ ဟောတိ = ၏။

ဇူတိ = ဤသတ်ဖြင့်။ အသံချေဟို ၁ = တို့မှ လည်းကောင်း။ သံချာဟို ၁ = တို့မှ လည်းကောင်း။ ပရာယ = သော။ အားလုံး = ၏ (နောက်၌)။ သမာသနဲ့ = လျက်။ အ = အ-ပစ္စည်းသက်သည်။ ဟောတိ = ၏။ အားလီဟို = လက်ချောင်းတို့မှ။ နိဂုံတံ့ = ပိုထွက်နေသော ဝါးတည်း။ နိရှုံးလံ = လက်ချောင်းတို့မှ ပိုထွက်နေသော ဝါး။ [ကပါ-ဒိနိစွာသမာသတည်း။] သမာဟူ့ာ = (စိတ်ဖြင့်) ပေါင်းစုအပ်ကုန်သော။ ဧွေ့ = နှစ်ခုကုန်သော။ အားလီယော = လက်ချောင်း (လက်သစ်) တိုးတည်း။ ခွံရှုံးလံ = လက်နှစ်သစ်။

အနညာသံချေးတွေသူတိ = အနညာသံချေးတွေသူ-ဟူသော ပုံးတိုး။ ကို = အဘယ်အကိုး ရှိသနည်း။ ပွဲ အားလီ-ယော အသို့း ဟတ္တေတိ ပွဲရှုံးလံ = ပွဲ အားလီယော အသို့း ဟတ္တေတိ ပွဲရှုံး-အစရှိသော ပြယ်တို့၌။ ပယောဇံး = သမာသနဲ့ အ-ပစ္စည်း မသက်ရခြင်း အကိုးရှိ၏။ အသို့း ဟတ္တေ = ထိုလက်၌။ ပွဲ = ငါးချောင်းကုန်သော။ အားလီ-ယော = လက်ချောင်းတိုးတည်း။ သနဲ့ = ရှိကုန်၏။ ဇူတိ = ကြောင့်။ သော = ထိုလက်သည်။ ပွဲရှုံးလံ = မည်၏။ ပွဲရှုံးလံ = လက်ချောင်း ငါးချောင်းရှိသောလက်။ အားလီယော = လက်ချောင်း၏။ သမီးပံ့း = အနီးတည်း။ ဥပုံးလံ = လက်ချောင်း၏။ အနီးး။

(၄၅) ဒီယံ့ာ+ဟော+ဝသော+ကပေသော့း ၁ ရှုံး။

အနညာ+သချို့တွေသူ = တို့၌။ ဒီယံ့ာ+ဟော+ဝသော+ကပေသော့း = ဒီယံသွေ့း၊ အဟသွေ့း၊ ဝသသွေ့း၊ တစိတ်

တော်သ အနက်ဟောသဒ္ဓ-တို့မှ လည်းကောင်း၊ စ = အသံ၊
သဒ္ဓ, သချာသဒ္ဓ-တို့မှ လည်းကောင်း၊ ပရာယ = နောက်ဖြစ်
သော၊ ရွှေ့ = ရွှေ့-သဒ္ဓ၏ (နောက်၌)၊ သမာသန္တာ =
သူ၏၊ အ = အ-ပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဇုတိ = ဤသံတိဖြင့်၊ ဒီယာနိဂါ = ဒီယာသဒ္ဓ-စသည်
တို့မှ၊ ပရာယ = သော၊ ရွှေ့ယာ = ရွှေ့ သဒ္ဓ၏(နောက်၌)၊
အ = သမာသန္တာ အ-ပစ္စည်းသက်သည်၊ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ။
ဒီယာ စ = ရှည်သည်လည်း ဟုတ်ဘည်း၊ သာ = ထိရှည်သည်
ဟူသည်၊ ရွှေ့ စ = ညွှဲလည်း ဟုတ်ဘည်း၊ ဇုတိ = လိုန်
ပါးသော သွေ့ကြောင့်၊ ဒီယာရွှေ့ = မည်၏၊ ဒီယာရွှေ့ =
ရှည်သူးသောညွှဲ။ ။အဟော စ = နွေ့လည်း၊ ရွှေ့ စ =
ညွှဲလည်း၊ အဟောရွှေ့ = နွေ့နှင့် ညွှဲ။ အဝပါဒုက္ခာ =
(အဟာ-သဒ္ဓက) အဝပါဒုဂါ၏သဒ္ဓ၏ ဖြစ်သည်၏၊ အဖြစ်
ကြောင့်။ ဉ် = “မနာချုံ+ပါဒီန+မော မယေ စ” (ရာရှု)
ဟူသောသူတိဖြင့် အဟာ-သဒ္ဓ၏၊ အစိတ် အ-သရကို ဉ်-
မြှုံး၊ “ဝသာသူ = မိုးညုတ္တ၍”၊ ရွှေ့ = ညွှဲတည်း၊ ဝသာ-
ရွှေ့ = မိုးညုတ္တတို့ ညွှဲ၍ [“ဝသာနံ ရွှေ့ ဝသာရွှေ့”ဟု
ကာတန္တ၍ ပို့ဆောင်၏။]

ပုံဗ္ဗာ စ = ရွှေ့ပိုင်းလည်း ဟုတ်ဘည်း၊ သာ = ထိ
ချေး၊ ပိုင်းဟူသည်။ ရွှေ့ စ = ညွှဲလည်း ဟုတ်ဘည်း၊ ဇုတိ =
ကြောင့်။ ပုံဗ္ဗာရွှေ့ = မည်၏၊ ပုံဗ္ဗာရွှေ့ = ရွှေ့ပိုင်းဖြစ်သော
ညွှဲ၍ (၁၅) ဦးညီးပိုင်း၊ ငံး = ဤအတူ။ အပရ ရွှေ့ =
နောက်ပိုင်းဖြစ်သော ညွှဲ၍ (၁၅) ညွှဲနောက်ပိုင်း၊ အခုံရွှေ့ =
ညွှဲနောက်၊ (၁၅) ညွှဲလယ်ပိုင်း။ [ကေအောအတွက်
ပြယ်မျှေးတည်း]၊ ရွှေ့ = ညွှဲကို။ အဝါးလွှဲန္တာ = ကျော်
လွန်သည့်တည်း၊ အဝါးရွေ့လွှဲ = ညွှဲကို ကျော်လွန်သည်။
[အသံချောင်း ပြယ်တည်း]၊ သမာသန္တာ = စတ်ဖြင့်

ပေါင်းစုအပ်ကုန်သော။ ဒွေ = နှစ်ခုကုန်သော။ ရွှေ့ယော = ညွှေ့တိတည်း၊ ဗြို့ရွှေ့ = နှစ်ညွှေ့။

အနညာ+သချံထွေသူ+တွေဝ = အနညာ+သချံထွေသူ-ဟူသော အလိုက်သဖွဲ့သည် (အဘယ်အကျိုး ရှိသနည်း။) ဒီယာ ရွှေ့ အသိနိုင် ဒီယာရွှေ့ = အစရှိသော ပြယ်တို့၌။ (ပယောဇ် = သမာသန္တ အ ပစ္စည်း မသက်ရခြင်း အကျိုး ရှိ၏။) အသို့° = ဤဆောင်းကာလည်း။ ဒီယာ = ရှည်သွားသော။ ရွှေ့ = ညွှေ့သည်။ အွေ့ = ၏။ ဗုတ္တ = ကြောင့်။ သော = ထိုဆောင်းကာလသည်။ ဒီယာရွှေ့ = မည်၏။ ဒီယာ-ရွှေ့ = ရှည်သွားသော ညွှေ့ရှိသော (ညွှေ့တာရှည်သော) ဆောင်းကာလ။ ဟောမန္တာ = ဆောင်းကာလ ရှု၏။ [အညွှေ သမာသိအတွက် ပြယ်]။ ။ရွှေ့ယော = ညွှေ့၏။ သမီပံ့ = အနီးတည်း။ ဥပရွှေ့ = ညွှေ့၏ အနီး။ [အသချံသမာသိဖြစ်၍ သမာသန္တ အ-ပစ္စည်း မသက်ရသော ပြယ်တည်း။]

ဗဟိုလံပိမာနာ = ဗဟိုလံ (၁၊ ၅၀) သူတိကို စီရင်ခြင်း ကြောင့်။ ကွဲစိ = အနည်းငယ်သော အသချံသမာသိ၌။ ဟော-တေဝ = သမာသန္တ အ-ပစ္စည်းသက်မှ ဖြစ်သည်သာတည်း။ ရွှေ့ပရိမာဏာနှုရုပံ့ = ညွှေ့အတိုင်းအရှည် အားလုံးစွာ တည်း။ ယထာရွှေ့ = ညွှေ့အတိုင်းအရှည် အားလုံးစွာ။

(၄၆) ဂေါ်တွေ+စွေ့ ၁၁+လောပေး

အ စွေ့ = စွေ့သမာသိ မဟုတ်ရှု၌ လည်းကောင်း။ စွေ = အညွှေသမာသိ+ အသချံသမာသိ မဟုတ်ရှု၌ လည်း ကောင်း။ အ လောပေး = ပစ္စည်း မကျေရှု၌။ ဂေါ်တေား = ဂေါ်-သဖွဲ့မှု (နောက်၌)။ သမာသန္တာ = လျက်။ အ = အ-ပစ္စည်းသည်။ ဟောတိ = ၏။

စုတ္တာဒီသူ = စုတ္တ + အညုတ္တ + အသချုပ္ပတ္တို့။ သမာ-
 သော = သမာသိသည်။ စေ န ဘဝတိ = အကယ်၍ မဖြစ်အံ့။
 ငံ သတိ = ဤသို့ မဖြစ်သည်ရှိသော်။ (၀၁) စုတ္တသမာသို့+
 အညုတ္တသမာသ်+အသချုပ္ပသမာသ် မဟုတ်ခဲ့လျှင်။ အ လောပ-
 ဂါသယေ = ပစ္စည်း မကျော်။ ဂေါသဒ္ဒါ = မှ (နောက်၌)။
 သမာသန္တာ = လျှက်။ အ = သည်။ ဟောတိ = ၏။ ။
 ရလော = မင်း၏။ ဂေါ = နွားတည်း။ ရာဇာဝေါ = မင်း၏။
 နွား။ [ရာဇာ+ဂေါ+အ = ရာဇာဝေါ။ (ဂေါသာဝ်-၁၊ ၂၃)]
 သုတ်ဖြင့် နောက် အ-သရ နွောင်းရှုံး ဂေါ-၏။ အစိတ်
 ထိ-ဣ္ဗို အဝင် (အဝ) ပြုပါ။] ပရမော စ = မြတ်သည်လည်း
 ဟုတ်တည်း။ သော = ထိမြတ်သည် ဟူသည်။ ဂေါ စ =
 နွားလည်း ဟုတ်တည်း။ ဗုတ် = ကြောင့်။ ပရမဂဝေါ =
 မည်၏။ ပရမဂဝေါ = မြတ်သောနွား။ ပဋ္ဌာန် ရှိ = ငါးကောင်
 သော နွားတို့၏။ သမာဟာရော = အပေါင်းတည်း။ ပဋ္ဌာ-
 ဂံ = ငါးကောင်သောနွား။ (၀၁) နွားငါးကောင်။ “ဂေါ-
 သာ+ဝ်”တိ (၁၊ ၃၂) = ဂေါသာ+ဝ်ဟူသောသုတ်ဖြင့်။
 အဝင် = ဂေါ-၏။ ထိ-သရကို အဝင်-(အဝ) ပြု။ အသု =
 ထိသူ၏။ ဓနံ = ဥစ္စာကား။ တံ ပဋ္ဌာ ဂံ = ထိနွားငါးကောင်
 တည်း။ (တနည်း) အသု = ၏။ တံ ပဋ္ဌာ ဂံ = ထိနွား
 ငါးကောင်တည်းဟူသော်။ ဓနံ = သည်။ အထို = ၏။ ဗုတ် =
 ကြောင့်။ သော = ထိသူသည်။ ပဋ္ဌာဝမနော = မည်၏။ ပဋ္ဌာ-
 ဝမနော = နွားငါးကောင် ဥစ္စာရှိသောသူ။ ဘသဂံ = ဆယ်
 ကောင်သောနွား။ (၀၁) နွားဆယ်ကောင်။ [ပဋ္ဌာဂံ+ဘသဂံ-
 တို့ကား သချုပ် (သမာဟာရ) ဂါသသန သမာသိပုဒ်တို့
 တည်း။]

(၄၇) ရွှေနှိပ်+ဘရဂဝ+စတုရသာ

ရွှေနှိပ်+ဘရဂဝ+စတုရသာ = ရွှေနှိပ်သွေး+ဘရဂဝ
သွေး+စတုရသာသွေးတို့ကို။ အ-ဘန္ဒာ=သမာသန္ဒ အ-ပစ္စည်း
အဆုံး ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍။ နိပစ္စန္တာ = တင်၍မနေ ကျေစေအပ်
ကုန်၏။ (၀၁) ဤနိပါတန်သုတ်ဖြင့် ပြီးစေအပ်ကုန်၏။

ထောက် သွေး = ထို ရွှေနှိပ်+ဘရဂဝ+စတုရသာ-သွေး
တို့ကို။ အ-ဘန္ဒာ = သမာသန္ဒ အ-ပစ္စည်း အဆုံးရှိကုန်သည်
ဖြစ်၍။ နိပစ္စန္တာ = တင်၍မနေ ကျေစေအပ်ကုန်၏။ (၀၁) ဤ
နိပါတန်သုတ်ဖြင့် ပြီးစေအပ်ကုန်၏။ ၈၇၈ ၁ = ည၍လည်း။
၂၀၁ ၁ = နွေးလည်း။ ရွှေနှိပ် = ည၍နွေး နွေး။ ဗုမိနာဝ =
ဤနိပါတန်သုတ်ဖြင့်ပင်လျှင်။ နူမာဂမာ = ရွှေး-ပုဂ္ဂနာင်
နှမ်-လာ။ ၂၁၅ ၁ = မယားတိုးလည်း။ ၂၀၁၀ ၁ = နားတိုး
လည်း။ ၁၁၁၀ ၁ = မယားနှင့် နား။ ၂၁၁၁ ၁ = အကြိုင်
ပြာသာ၍၏။ စတေသာ့ = လေးခုကုန်သာ။ အသိယော =
အထောင့် (အောင့်) တိုးလည်း။ သန္ဒာ = ကုန်၏။ ဗုတိ = ကြောင့်။
သာ = ထိုပြာသာ၍သည်။ စတုရသာ = မည်၏။ စတု-
ရသာ = လေးထောင့်ရှိသာ ပြာသာ၍။ (၀၁) လေးထောင့်
စိနစ် ပြာသာ၍။

[စတု-နောက်၌ ရိ-လာ+အသိုး-နောက် သမာသန္ဒ အ-ပစ္စည်း
ဤသုတ်ဖြင့် သက်၍ ပြီးစေ။ ၂အသိုး-သွေး အထောင့်ဟော။
သက္ကတ၌ အ-ပြီး+အ-ပြီး+အသိုး-ရှိ၌ ပါ့၌၌ အသိုး+အသိုး-နှစ်ချက်
သင့်။ ၂ကောကော+သာ ကောင့် နာရီယံ (အ-ဘိုးနှုပ်ဒီပိုကာ
၃၉၄-ဂါထာ)။ အသာ ကောကော ဟယေယျထ (၁၁၀၂)
ဂါထာ၌ အသာ-သွေး အထောင့်ဟော လာ၏။ ၄၏း အသာ-သွေး
အထောင့်ဟော သက္ကတနှင့် အခြားကျေမးတို့၌ မလာ။]

(၄၀) အာယာမေ+နှုဂံ။

အာယာမေ = အလျားဟူသော အနက်ကို။ ဂမျမာနေ = သိအပ်သော်။ အနှုဂံ = အနှုဂံ-ဟူသော သွေ့ကို။ နိပစ္တေ = ဦးသုတေသန။

အာယာမေ = ကို။ ဂမျမာနေ = သော်။ အနှုဂံ၏ = အနှုဂံ-ဟူသော သွေ့ကို။ နိပစ္တေ = အပ်၏။ ။ဂဝယ် = နွား၏။ အာယာမေ၏ = အလျားတည်း။ အနှုဂံ = နွား၏။ အလျား။ သက္ကံ = လျည်းရ၏။ အသချ်သမာသော = အသချ်သမာသိတည်း။ [အာယာမ = ဒီယအရှည် အလျားတည်း။ အဘေးပစာအားဖြင့် အလျားနှင့် ယုဉ်သောလျည်း ရ၏။]

(၄၁) အကိုယ့်+ညွှေ့

အညွှေ့ = အညွှေ့သမာသိ၍။ အကိုယ့် = အကို-သွေ့မှု (နောက်၍)။ အ = သမာသနဲ့ အ-ပစ္တ်းသည်။ ဟောတိ = ၏။

အညွှေ့=၍။ ဝါယာနတော့=ဖြစ်သော်။ အကိုယ့် = မှု (နောက်၍)။ သမာသနော့ = လျက်။ အ = အ-ပစ္တ်းသက်သည်။ ဟောတိ = ၏။ ။ယသ်=အကြောင်သူ၏။ ဂသာလာနဲ့ = ကျယ်ပြန်ကုန်သော်။ အကိုနဲ့ = မျက်လုံးတို့သည်။ သန္တာ = ကုန်၏။ သော = ထိုသူသည်။ ဂသာလက္ခာ = ဂသာလက္ခာ မည်။ ဂသာလက္ခာ = ကျယ်ပြန်သော မျက်လုံးနှုန်းသာသူ။ [ဂသာလ+အကို = ဂသာလကို + အ = ဂသာလက္ခာ။ ဂသာ-လက္ခာ+ဂသာလက္ခာ+ဂသာလကို။ ထိုလိုင်း “နာ'မိတော ဂ” ၃၊ ၂၇-သုတေသန။ ခို-ပစ္တ်းသက်။]

'(၅၀)' အိရုံး+ရုံး

အိရုံး = သစ်သားသည်။ အညွှေ့ = အညွှေ့ပုဒ်အနက်ဖြစ်လတ်သော်။ အရုံး = အရုံးလို-ပုဒ် အဆုံးရှိသော သွေ့မှု

(နောက်၌)။ သမာသန္တာ = လျက်။ အ = အ-ပစ္စည်းသည်။
ဟောတိ = ၏။

ဒါရှိ = သည်။ အညွှေ = သော်။ အရုံလန္တာ = မှ
(နောက်၌)။ သမာသန္တာ=လျက်။ အ=သည်။ ဟောတိ =
၏။ အသာ ဒါရှိသာ = ထိကောက်ဆွဲ + ထွန်ခြား။ ဒွေ
အရုံလိယာ=လက်နှစ်ချောင်းနှင့် တူကုန်သော်။ အဝယဝါ=
အစိတ်တူသည်။ သန္တာ = ၏။ ဗုတ် = ကြောင့်။ တံ ဒါရှိ =
ထိကောက်ဆွဲ + ထွန်ခြားသည်။ ဒုဂုံလံ = ဒုဂုံလ မည်၏။
ဒုဂုံလံ = လက်နှစ်ချောင်းနှင့် တူသော အစိတ်နှစ်ခု ပါရှိသော
ကောက်ဆွဲ+ထွန်ခြား။ ဒါရှိ=ကောက်ဆွဲ+ထွန်ခြား။ ၁၃
ငံ = တူ။ ပုံ့ဒုဂုံလံ = လက်ငါးချောင်းနှင့် တူသော အစိတ်
ငါးခု ပါရှိသော ကောက်ဆွဲ + ထွန်ခြား။ အရုံလိယာ-
ဝယဝါ = လက်ချောင်းနှင့်တူသော အစိတ်ပါရှိသော်။ ဓမ္မာ-
ဒီနံ = ကောက်ဝပါး စသည်တူကို။ ပိုကွေပကံ = ဆွေပေးသော်။
ဒါရှိတိ = ထွန်ခြား+သစ်သားဟူ၍။ ဂုဏ်တေ = ဆိုအပ်၏။

(သမာသန္တာ ပစ္စယဝိမာနံ = သမာသန္တာ အ-ပစ္စည်း
အစီအရင်သည်။ ဗုတ် = ပြီးပြီး။)

ဥက္ကရပေါ် အစီအရင်

(၅၄) ဥက္ကရပေါ်။

ဥက္ကရပေါ် = ဥက္ကရပေါ်-ဟူသော်။ ဗုံး = ဤသုတ်ကို။
သမ္မတွေ = အလုံးစုံသော နောက်ပုံနောင်းရာ အစီအရင် ပိုမို
သုတ်တူ၍။ အမိကာတွဲ = ရွတ်အုံအပ်၏။ (၀၂) လိုက်အပ်၏။
[အမိကာရှုသုတ်တည်း။]

(၅၅) ဇူမသီ+ခံ။

ဇူမသီ = ဇူမသုဒ္ဓန၏။ (၀၁) ကို။ ဇူခံ = ဇူခံ-အမြဲ
သည်။ ဖောတိ = ၏။

ဇူတိ = ဤသတ်ဖြင့်။ ဉာဏ်ပေါ် = နောက်ပူးပန်းနှင့်
ရှုံး။ ဇူမသီ = ၏။ (၀၁) ထို့။ ဇူခံ = ဇူခံ-ပြု။ ။ ဇူမသု
သမ္မာပဋိပတ္တိယာ = ဤမှန်သော အကျင့်၏။ အထွော=အကျိုး
တည်း။ ဇူမဇွား = ဤမှန်သော အကျင့်၏အကျိုး။ ထသီ =
ထ-၏။ (၀၁) ထ-ကို။ ဇွား = (တ+ထ+န+ရာနံးဗု+ဌု+ဌု+
လာ-ဘ၊ ၅၂-သတ်ဖြင့် ထွေ-တို့) ဗု-ပြု။ ။ အသီ = ထိုသူ၏။
ဇူမဇွား = ဤသမ္မာပဋိပတ်၏အကျိုးသည်။ အထွေး = ရှုံး။
ဇူတိ = ကြောင့်။ သော = သည်။ ဇူမတ္ထိ = မည်၏။ ဇူမတ္ထိ =
ဤသမ္မာပဋိပတ်၏အကျိုးရှိသောသူ။ [အသီထိုးကာဒိဝိုး]
။ ဇူမတ္ထိနော = ဤသမ္မာပဋိပတ်၏အကျိုးရှိသူ၏။ ဘာဝေါ =
အဖြစ်တည်း။ ဇူမတ္ထိတာ = အဖြစ်။ ဇူမသံ = (သဒ္ဓရ-စသော)
ဤအကျိုးတရားတ္ထိ၏။ ပစ္စယာ = (အဝိဇ္ဇာ-စသော)အကြောင်း
တရားတ္ထိတည်း။ ဇူမပွဲစွာယာ = ဤ(သဒ္ဓရ-စသော) အကျိုး
တရားတ္ထိ၏ (အဝိဇ္ဇာ-စသော)အကြောင်းတရားတ္ထိ။ နိဂုံဟိတ်-
လောပေါ့ = (ဇူခံ-၍)နိဂုံဟိတ်ကို ချေ။ ပသီ ၈ = (ပစ္စယု-၍)
ပ-အကွရာ၏လည်း။ ဒိုဘာဝေါ = ဒွေဘေး၏။ အကွရာလာ။

[ဇူမပွဲတာ+ဇူမတ္ထိတာ ပါ၌ ၂-ချက်။ ။ ဇူမဟို
ကုသလေဟို ဓမ္မေဟို အထွေး ဇူမတ္ထိ၊ ဝိသူ့မှုမင်း မဟာဗုဒ္ဓကာအလို့
“ဇူမတ္ထိတာ”ရှိ၍ “ဇူမတ္ထိတာ=ဤသမ္မာပဏ္ဏပတ်ဖြင့် အလို့ရှိသူ၏
အဖြစ်။ (၀၁) အလို့ရှိခြင်း”ဟု အနုက်ပေး။ ဇူမ+အထွေး=ဇူခံ+
အထွေး=ဇူမတ္ထိ+ဤ-ဇူမတ္ထိ+တာ=ဇူမတ္ထိတာ။]

(92) $\Sigma \hat{a} + \hat{a}^\dagger \Sigma$

କ୍ଷ+କ୍ଷ॥୯ = କ୍ଷ-ପ୍ରତ୍ୟେଃ+କ୍ଷ।-ପ୍ରତ୍ୟେଃତ୍ରୀଣ୍ମ ॥ (୦୧) ତ୍ରୀତ୍ରୀ ॥
ସ = ଶ୍ଵ-ଶାନ୍ତଭନ୍ଦ ମୁଠବୁନ୍ଦପିଣ୍ଡିଯୋ ଶା-ଶାପ୍ରିତ୍ୟାନ୍ତି ॥ ଶେବାତି =
ଶେବିଣି ॥

လုတိ = ဗြိသုတ်ဖြင့်။ ဘဏ္ဍရပဒေ = နောက်ပုဂ္ဂ နွေ့ဗုံး
ရာ။ နှဲ+နှဲ၏ = တူ၏။ (၀၁) တူ၏၊ ဦး = သည်။ ဟော-
တိ = ဖြစ်၏။ အမှု = အကျွန်းပုံတူ၏။ ပတိဌာ = တည်ရှု-
တိကား။ ဘဝနောက် = အရှင်တူပင်တည်း။ (တန်ည်း) အမှု =
အကျွန်းပုံတူ၏ (အမွှဲရာ)။ ဘဝနောက် = အရှင်တူဟူကုန်သော၊
ပတိဌာ = တည်ရှု နှိမ်ရှုတူသည်။ သန္တာ = ရှိကုန်၏ လုတိ =
ထို့ကြောင့်။ ဘဝမှတိဌာ = ဘဝမှတိဌာ မည်ကုန်၏။ ဘဝမှ-
တိဌာ = အရှင်တူလျင် တည်ရှု နှိမ်ရှု ရှိကုန်သော။ မယံ =
အကျွန်းပုံတူသည်။ နိဂုံဟိတာဂမော = (၁-ယက်၌) နိဂုံဟိတ်-
ယာ။ ဝိုက်နောက် = ထို့နိဂုံဟိတ်ကို ဝိုက် (၅)-ပြု။ ယောသူ =
ယော-ဂါဘတ်တို့။ ဦး၏ = ဦးအနုပ် မှတ်ချက်ပါရှိသော
အာ-လည်းပြု။ ။နတေသူး = ဗြိတေရားတူ၏။ မူလံ = အရှင်း
မူလကား။ ဘဂဝါ = မြတ်စွာဘုရားတည်း။ (တန်ည်း) နတေသံး =
တူ၏။ ဘဂဝါ = မြတ်စွာဘုရားတည်းဟူသော။ မူလံ = အရှင်း
မူလသည်။ အဖို့ = ရှိ၏။ လုတိ = ကြောင့်။ ဘဂဝမှုလကာ =
မည်ကုန်၏။ နော = အကျွန်းပုံတူ၏။ ဓမ္မာ = တရားတူသည်။
ဘဂဝမှုလကာ = မြတ်စွာဘုရားလျင် အရှင်းမူလ ရှိကြပါ
ကုန်၏။

(90) 22

ଓ = ଓ-ଅପ୍ରିଯାନ୍ତି । ହୋତି = ପ୍ରିଯଙ୍କ ।

ଲୁହି=ଶ୍ରୀକୃତିପ୍ରଦିଃ ॥ କ୍ଷା + କ୍ଷାଫି = କ୍ଷା-ପ୍ରଦିଃ + କ୍ଷାଫିପ୍ରଦିଃ
କ୍ଷାଫି ॥ ତା = ଆଶିତ୍ୟବର୍ଗୀ ତା-ପ୍ରଦିଃ ॥ ଶୋଭାତି = ପ୍ରଦିଣୀ ॥

မမ = အကျွန်း၏။ ပတိဋ္ဌာ = တည်ရာ မြိုခိုရာတို့ကား။ ဂဏ-
ဝန္တာ = ဂဏ်ရှိသောသူတို့တည်း။ (တနည်း) မမ = ၏။
ဂဏဝန္တာ = ဂဏ်ရှိသောသူတို့ ဟူကုန်သော။ ပတိဋ္ဌာ =
တည်ရာ မြိုခိုရာတို့သည်။ သန္တ = ရှိကုန်၏။ ဇူတိ = ထို့ကြောင့်။
ဂဏဝန္တဗြိုဟ်ပါတီဋ္ဌာ = ဂဏဝန္တပတိဋ္ဌာ မည်၏။ (အဟံ=အကျွန်း
သည်။) ဂဏဝန္တဗြိုဟ်ပါတီဋ္ဌာ = ဂဏ်ရှိသောသူတို့လျှင် တည်ရာ
မြိုရာ ရှိသူသည်။ အသိ = ဖြစ်၏။

[ဂဏဝန္တဗြိုဟ်ပါတီဋ္ဌာ=ဂဏဝန္တဗြိုဟ်ပါတီဋ္ဌာ၊ ပ-ဒွေးဘော်ရှိမှု နောင်း
၏။ “ယ+တ နှင့် စပ်၊ ထိုသမာသ်မှာ၊ ဒွေးဘော်လာ၊ ရုံခါမိန္ဒြု
စီးသတည်း”။ ဟူသကဲ့သို့တည်း။ ။န္တဗြိုဟ်ပါတီဋ္ဌာ-နှင့် ပိုးဆုံး သမာသ်
အနာမှာလည်း ဒွေးဘော်၊ သို့မဟုတ် နိဂုံဟိုတ် လာတတ်သည်။ ။
သက္ကတ္တု ငှုံးပုံးများ တ်-ဆုံးသည်။ ဘဝန္တ (ပါ့ဌီ)။ ဘဝတ်
(သက္ကတ္တ)၊ ဘဂဝန္တ (ပါ့ဌီ)၊ ဘဂဝတ် (သက္ကတ္တ)။ မဟန္တ (ပါ့ဌီ)၊
မဟတ် (သက္ကတ္တ) စသည် တ်-ပျော်းဆုံးရှု ငှုံးအတွက် နောက်
ပုံးမှာ ဒွေးဘော်ဆင့်ရသည်။ မဟန္တတရုံး=မဟတ္တရုံး၊ မဟန္တဖလာ=
မဟပ္ပလ-စသည်။ ။ဒွေးဘော်မဆင့်လျှင် နိဂုံဟိုတ်လာ၊ ဘဝန္တမူလ=
ဘဝမူလ။ ဘဝန္တပတိဋ္ဌာ=ဘဝမူတိဋ္ဌာ။ ဘဂဝန္တမူလက=ဘဂဝ-
မူလက-စသည်။ ။ငှုံး ၂-မျိုး မစီရင်လျှင် တ်-ကို ချော်
အစားပေးသောအားဖြင့် ဖီယြှော်သည်။ မဟန္တပုံးရှုသ=မဟာပုံးရှုသ-
စသည်တည်း။]

(၆၀) ပရသု သံချာသူ။

သံချာသူ = သံချာ-သွေ့ နောင်းရှု၍။ ပရသု =
ပရ-သွေ့၏။ ဉ် = (အစိတ် သရကို) ဉ်-အပြုသည်။
ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဇူတိ = ဤသုတ်ဖြင့်။ သံချာသု = နောက်ပုဒ် သံချာ
သွေ့၏။ နောင်းရှု၍။ ပရသု = ပရ-သွေ့၏။ ဉ် = (အစိတ်
အဆုံး အ-သရကို) ဉ်-ပြု။ ။သတသွား = တစ်ရာထက်။

ပရာ အမိကာ = ကျော်လွန် ပိုကာသည်တည်း။ ပရောသတံ့ = တစ်ရာထက် ကျော်လွန် ပိုကာသည်။ (၀၁) တစ်ရာကျော်။

[ပရာသဒ္ဒါ အမိကတ္တာ။ (ပန္တကာင့်ကာ) အသချိသမာသ် ပုံး ဖြစ်သည်။ ပရသ် (သက္ကတ)။ ။မနသ်+တောသ်-ပုံးများ သမာသ်တဲ့စပ်လျှင် မနောဓာတု+တော်ဓာတု-ဖြစ်သကဲ့သို့ “ပရ+သတံ့= ပရောသတံ့၊ ပရ+သဟသံ့ = ပရောသဟသံ့”ဟု သမာသ် အလယ်၌ ဤ-အပြု ဖြစ်သည်။]

(၆၁) ဇန် ပုထသူ။

ဇန် = ဇန-သဒ္ဒါ နွောင်းရှု။ ပုထသူ = ပုထ-သဒ္ဒါ၏။ ဥ = (အစိတ်အဆုံး အ-သရကို) ဥ-အပြုသည်။ ဟောတီ = ဖြစ်၏။

ဗုတီ = ဤသုတ်ဖြင့်။ ဇန် = ၍။ ပုထသူ = ၏။ ဥ = သည်။ ဟောတီ = ၏။ ။အယံး = ဤသူကား။ ပုထဂေဝ (ရိသုံးယော) = (အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့မှ) အသီးအခြားသာလျှင် တည်း။ ဗုတီ = ကြောင့်။ ပုထုဇွန် = ပုထုဇွန် မည်၏။ ပုထုဇွန် = အရိယာတို့မှ အသီးအခြားဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ (၀၁) ပုထုဇွန်။ အသူ = ဇ-ဗျည်း၏။ ဒီဇုံး = ခွော် အကွာရာ ၅-လာ။

[ပုထ+ဇန = ပုထုဇန+ပုထုဇွန်။ ဤသုတ်ကား “ပုထ ကိုလေသေ ဇနနှိတ် ပုထုဇနာ” စသည်လာသော အငွေကထာ ရှုပိုင်းကို မရည်ရွယ်။ ။“ပုထဂေဝါ၍ယ ဇနာ”ဟူသော အငွေကထာ ဇနာက်ပိုင်းကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ။ရှုပိုင်းအလို ပုထု+ဇန=ပုထုဇွန် = ၂-၏ ခွော် ၅-လာ၏ ပုထုဇွန်။ ။ ဇနာက်ပိုင်းအလို ပုထ+ဇန=ပုထုဇွန် =ပုထုဇွန် ဖြစ်ဇနာ၍ ပုထု-ဖြစ် အောင် ဥ-ပြုပေးရသည်။]

(၆၃) သော ဆသာ+ဟာ+ယတန္န ၀၂။

အဟာ+ယတန္န = အဟ-ဟူသော+အသယတန္န-ဟူသော
နွောက်ပုဒ်နွောင်းရှုံး။ ဆသာ=ဆ-သချာသဒ္ဒိ၏။ (၀၂) ကို။
သော = သ-အပြုသည်။ ၀၂ = အချို့။ ဟောတိ = ၏။

ဥျောပဒေ = နောက်ပုဒ်ဖြစ်သော။ အဟေ ၁ = အဟ-
သချို့ နွောင်းရှုံး လည်းကောင်း။ အသယတန္န ၁ = အသ-
ယတန္န-သချို့ နွောင်းရှုံး လည်းကောင်း။ ဆသာ = ဆ-သချာ
သဒ္ဒိ၏။ (၀၂) ကို။ သော = သ-အပြုသည်။ ၀၂ = အချို့။
ဟောတိ = ၏။ ။သူဟံ = ဆာဟံ = ခြောက်ရှုံး။ သွော-
ယတနံ = ဆွောယတနံ = ခြောက်ပါးသော အသယတန္နတရား။

[ဤမှ နောက်၌ “သမ္မဝံ” ပုဒ် ပါရီလာသည်ကား အပိုပင်။
“သံ ပသတ္တာ ဝရော အမာတာ ယသာ သော သမ္မရော၊ အသုရိ-
နွော”၊ (အဘိဓာရိနှင့်ကာ-ငါ-နွာ။) သက္ကတ္တာ (သို့)ဟု မှုဒ္ဓာ
သ-နှင့် ရှိရှုံး ဆ-ကို သ-ပြောင်းခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့သည် (ပါ့၌၌)
သွော-ဖြစ်ရှုံး ၌-လာပေးရသည်။ ဆ+အသယတန္န=သအာယတန္န=
သွောယတန္န-“ဆာ ဇွာ” ၁၊ ၄၆-သုတ်ဖြင့် ၌-အကွဲရာလာ။]

(၆၄) ထူ+ပိတာဒီန+မာရင်+ရင်။

ထူ+ပိတာဒီနံ = ထူ-ပစ္စယန္တသချို့ + ပိတာဒီဂိုဏ်း
သချို့တို့၏။ အာရင်+ရင် = (အစိတ် ဥ-သရာ်) အစဉ်အတိုင်း
အာရင်-အပြု + အရင်-အပြုတို့သည်။ ဟောနှီး = ဖြစ်ကုန်၏။
[၏-အန္တာန်ကား တို့ပုံးတို့၏။ အဆုံး ဥ-သရာ် အာရ+အရ
မြောမည်-ဟု မှတ်ချက် = သက်တ ပြေပေးသည်။]

ဥျောပဒေ = နောက်ပုဒ် နွောင်းရှုံး။ ထူပစ္စယန္တာနံ
၁ = ထူ-ပစ္စည်း အဆုံးရှိသော သချို့တို့၏။ လည်းကောင်း။
ပိတာဒီနှီး = ပိတာဒီဂိုဏ်းသချို့တို့၏။ လည်းကောင်း။ ယထာ-
က္လာမံ=အစဉ်အတိုင်း။ (၀၂) အစဉ်ကို မလွန်မှု၍။ အာရင်+ရင်=

(အဆုံး ဥ-သရတိကို) အာရင်-အပြု+ အာရင်-အပြုတို့သည်။ ၀၅ = အကျို့။ ဟောနှီး = ဖြစ်ကုန်၏။ ။သဇ္ဈာနော = မြတ်စွာ ဘုရားကို။ ဒသနံ = ဖူးမြင်ခြင်းတည်း။ သဇ္ဈာရှုသနံ = မြတ်စွာဘုရားကို ဖူးမြင်ခြင်း။ ကဏ္ဍာရနိခွဲသော = ကဏ္ဍားကို ညွှန်ပြကြောင်း ဖြစ်သောသဒ္ဓါတ်ည်း။ [အာရင်-အပြု ပြယ်။] ။ မာတရပါတရော = မိခင်နှင့် အင်။ (၀၅) မိဘနှစ်ပါး။ [အာရင်-အပြု ပြယ်။]

ဝါတွေဝ = ၀၅-ဟူသော အလိုက်သဒ္ဓါတ် (အဘယ အကျိုး ရှိသနည်း)။ သဇ္ဈာသနံ = သဇ္ဈာဒသနံ-အစရှိသော ပြယ်တို့။ ပယောဇ်နံ = အာရင်-မပြုရခြင်း + အာရင်-မပြုရခြင်း အကျိုးရှိ၏။ သဇ္ဈာသနံ = မြတ်စွာဘုရားကို ဖူးမြင်ခြင်း။ မာတုဇ္ဇာတော = (မာတုဇော)=အမိမှ မွေးဖွားသောသား။

(၆၀) ကွဲပွဲ ပစ္စား

ပစ္စား = ပစ္စားနှောင်းရှု၍။ ဘာသိတပုမာ = ဟော ဖူးသော ပုလိုင်ရှိသော။ ဗုံး = သာမည့်ဗုံးလိုင် သဒ္ဓါတ်ည်း။ ပုမေဝ = ပုမာ ဗုဝ = ပုလိုင်ကဲ့သို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဗုံး = ဤသတ်ဖြင့်။ ပစ္စား = တရ-ပစ္စား + တမ-ပစ္စား နှောင်းရှု၍။ ပုမာဘဝ = ပုလိုင်ရှု ဖြစ်လတ်သော်၊ (၀၅) ချုပ္ပာသဒ္ဓါတ် ချုပ္ပာ-ဟု ဤအတိအေသသုတ်ဖြင့် ပုလိုင်ရှု ပြုလတ်သော်။ [ပုမာဘဝ၏ဝ ဟောတိ-ရှိလျှင် ယုပ္ပာတရ]။ ။ အတိသယန = အလွန်အကဲအားဖြင့်။ ချုပ္ပာ = လိမ္မာသော မိန်းမတည်း။ ချုပ္ပာတရ = ချုပ္ပာမာ = အလွန်အကျိုး အထူး လိမ္မာသော မိန်းမ။ တသုံး = ထိုမိန်းမ၍။ တကြွေ = ထိုမိန်းမ၍။ ။ တဘယ = ထိုမိန်းမမှု။ တတော = ထိုမိန်းမမှု။ ။။ တသုံး = ဝေသာယံ = ထိုအခါ၍။ တဘါ = ထိုအခါ၍။

[ဗျာတာ+တရ=ဗျာတာတရ။ ဗျာတာ+တမ=ဗျာတာတမ။ တရ-ပစ္စည်း+တမ-ပစ္စည်း နွောင်းရှုံး ဗျာတာ-ပုံံမှ အာ-သည် ပုဂ္ဂိုင်ကုံးသူ ငဲ့သဖြင့် ကျေပျောက်၍ ဗျာတာ-ဖြစ်သွားသည်။

တာ+တြေ=တတြေ၊ တာ+တော်=တတော်၊ တာ+ဒါ=တဒါ။ ဤ ဣတ္ထိလိုင် “တတြေ+တတော်+တဒါ” ပြယ်ဂုဏ်တို့၏ အရှင်သံသ ရက္ခိတမထော်အလို တြေ-ပစ္စည်း+တော်-ပစ္စည်း+ဒါ-ပစ္စည်းတို့မှာ ဝိဘဏ္ဍာတ္ထိ သက်သောပစ္စည်းများ ဖြစ်ကြ၍ ဤ “ကုံးပစ္စယော” (၃၊ ၆၀) သုတ်ဖြင့်ပင် ပုံ့မှု့မှာဝါတိဒေသ ဖြစ်နိုင်သည်။

မောဂလာ့န် ဆရာတော်၏ အလိုမှာ ဤ “တတြေ+တတော်+တဒါ” ပုံ့မှု့မှာ ပုံ့နှင့် ပစ္စည်း တွဲပ်ထားသည် အာဒိဝိတိ (တဒိတိ) ပုံ့မျိုးဖြစ်၍ “သဗ္ဗာဒေသ ဝှက္းမတ္ထာ” (၃၊ ၆၉) သုတ်ဖြင့်ပင် ပုံ့မှု့မှာဝါတိဒေသ ဖြစ်နိုင်သည်။ ဆရာ နှစ်ပါးလုံးတို့၏ အလိုများ အကြောင်း ပြည့်စုံလုံးလောက်သည်ချည်း ဖြစ်သည်။]

(၇၁) သညာယ+မုဒေါ+ဥကသီ။

သညာယံ = အမည် = သညာ ဟူသော အနက်ကို။ ဝမျှမာနာယံ = သိအပ်သော်။ ဥပကသီ = ဥပက-သွေ့၏။ (၀၁) ကို။ ဥဒေါ = ဥပ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ၏။

သညာယံ = ကို။ ဝမျှမာနာယံ = သော်။ ဥျော့ရှေ့ပေါ် = နောက်ပုဒ်နွောင်းရှုံး။ ဥပကသီ = ရှေ့ပုဒ် ဥပက-သွေ့၏။ (၀၁) ကို။ ဥဒေါဒေသာ = သည်။ ဟောတိ = ၏။ ။ဥပမိ = သမုပ္ပရာ+ပင်လယ်။ ဥပမိန် = ရေ့တွင်း။ [ဥပကံ အဓာတ် အသို့။ ဥပကာန် မိယန္တော် အကြောတိ ဥပမိ၊ ဥပကံ+ဓာတ် = ဥပမိ = ဥပမိ။ ။ဥပကံ ပိယတေ အသို့နဲ့ ဥပမိန်။ ဥပကံ+ပါ+အနာ = ဥပကပါန် = ဥပမိန်။]

(၇၂) ကုန်သီသု ၀၁။

ကုန်သီသု = ကုန်-သွေ့ စသည်တို့ နွောင်းရှုံး။ ၀၁ = အချို့။ ဥဒေါ = ဥပ-အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ကုန်ဘိသု = ကုန်-သချိ အစရှိကုန်သော။ ဥစ္စရ-
ပဒေသူ = နောက်ပုဂ္ဂတိ နွောင်းရှုံး။ ဥပကသု = ဥပက-
သချိ၏။ (၀၁) ဤ။ ဥဒါပေသော = သည်။ ဝါ = အချို့။
ဟောတိ = ၏။ ဥပကဗျွော = ဥပကကဗျွော = ရော်ဦး။ ဥပ-
ပွဲာ = ဥပကပွဲာ = ရောက်။ ဥဘမိန္ဒါ = ဥပကမိန္ဒါ =
ရေပေါက်+ရေစက်။ အယံ = ဤသချိ အပေါင်းသည်။ အာ-
ကတိဂဏော = အာကတိဂိုဏ်းတည်း။

[ပါဏီနီ၊ ၆၊ ၃၊ ၆၀-လာ မန္တာ+ဉာဏ်+သတ္တု+ပိန္ဒြာ+
ဝိုရ+ဘာရ+ဟာရ+ဝိဝိ= (ဧ့) ဂါဟ-ဤသချိ အပေါင်းကို
ယူလေး၍ အာကတိဂဏော-ဟု မိန့်သည်။ ၂၇၅၉ကောမုပိုဒ်
ဥဒမန္တာ+ဥပကမန္တာ+ဥဒေါဒနာ+ဥအကောအနော-စသည် နှင့်
ရုပ်စီ ထုတ်ပြ၏။ ။သမာသ် မဟုတ်ဖွံ့ဖြိုးလည်း ဥပက-ကို ဥ-
ပြုသည် ရှိ၏။ “အမက္ခာတော ဥဒေါဒ”၊ (ဒီ၊ ၂၊ ၁၂-မျက်နှာ၊
စာပို့၌ ၂၉။ မ၊ ၃၊ ၁၆၄-မျက်နှာ၊ စာပို့၊ ၂၀၆)၊ ဥဒေါဒ?တိ
ဥအကော၊ ၄၇း အင့်း အင့်ကထာ။]

(၇၃) သောတာဒီ့ဗျာ+လောပေါ့

သောတာဒီသု = သောတာ-အစရှိသော နောက်ပုဂ္ဂတိ နွောင်းရှုံး။ ဥလောပေါ့ = ဥပက-သချိ၏အစ ဥ-သရု၏။ ကျော်းသည်။ ဟောတိ = ၏။

သောဝာဒီသု = သောဝာ-အစရှိ ကုန်သော။ ဥစ္စရ-
ပဒေသူ = နောက်ပုဂ္ဂတိ နွောင်းရှုံး။ ဥပကသု = ဥပက-
သချိ၏။ ဥသယ် = အစဖြစ်သော ဥ-သရု၏။ လောပေါ့ =
သည်။ ဟောတိ = ၏။ ။အကသောတံ့ = ရေ၏။ အယ်။ +
ရေထွက်ပေါက်။ [ဥခုံကသု သောတံ့ = အကသောတံ့]။ ။

ဒကရက္ခသာ = ရှေ့ စောင့်သာဘီလူး + ဒကရက္ခသု ဘီလူး
[အေက ရက္ခသာ = ဒကရက္ခသာ။]

[အကုံ အကာသယာ ငိုသိန္တာ (ခန့်ဝဂ္ဂသံယုတ်) အကသာ
မဖွေ့ လေတေ သတာသနာ၊ (ကေကန်ပါတာ သတာသနလာတ်)
တို့၏ သမာသ် မဟုတ်ရှုံးလည်း “အကုံ+အကသာ” တို့ဝယ် အစ ပ-
သရ ကျော်း]

(အထွေထွေရပ်စီမံခိုင်းနှင့် အခြားအရှင်သည်။
ဒုတိ = ပြီးပြီ။)

ကတိဇ္ဇာတကပစည်း အစိအရင်

(୬) ମଧ୍ୟ + ଏକାଳ

[ဇူထိယံ+အတော်+အာ] ဇူထိယံ = ဇူထိလိပ်။ ဝါ-
မာနတော် = ဖြစ်သော်။ အတော် = အကာရှုနဲ့ နာမ်ပုဒ်မှ
(နောက်၌)။ အာ = အာ-ပစ္စည်း သက်သည်။ ဟောတိ =
ဖြစ်၏။

လုပိုယံ = ၅။ ဝွှေမာနတော် = သော်။ အကာရှိ-
တော် = အ-အက္ခရာ အဆုံးရှိသော်။ နာမည် = နာမပုဒ်မှ
(နောက်၌)။ အာပစ္စယော = လုပိုယံငါးတောက အာ-ပစ္စည်း
သက်သည်။ ဟောတိ = ၅။ ၁၆မြို့နှာ = မြို့နှာ အမျိုး
သမီး။ [မေ့မြန် ဒါနှာ = မြို့နှာ။]

(12) නොවීමෙන් ඇ

နာဂါဒော = နာ-အစရိတေသန သွေးစွဲမှ (နောက်၏)။
ခါ = ငါ-အနုပည် မှတ်ချက်ပါသော ဤ-ဝန္တည်းသည်။ ဟော-
ခို = ၅။

လူဖို့ယံး = ၌။ ၎တ္တမာနတော် = ဖြစ်ကုန်သော်။ နားခါ-
ဂါ = တို့မှ (နောက်၌)။ ပိပစ္စယော = ၃-အနုံနှင့် မှတ်ချက်
ပါသော ဤ-ပစ္စည်းသည်။ ဟောတိ = ၏။ ။နားခါ = မြစ်။
(၀၁) ချောင်း။ မဟို = မြော်။ (၀၁) မဟိုမည်သောမြစ်ကြီး။
ကမာရီ = (၁၀-နှစ် ၁၂-နှစ်အရွယ်) မိန်းကလေး။ တရုတိ =
မိန်းမပျို့။ ဝါရှုတိ = နတ်ဝင်မ = နတ်ကတော်။ ဂေါတ္ထိ =
ဂေါတ္ထမည်သော မိန်းမ။

(၁၄၊ ဂဏသူလူ) ဂေါတ္ထာ ၁၇။

ဂေါတ္ထာ = လူဖို့လိုင်ဝါက ဂေါ-သွေ့မှ (နောက်၌)။
၀၇ = အချို့။ ၈ = သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

၀၈ = နားမ။ ဂေါ = နားမ။ အယံး = ဤသွေ့အပေါင်း
သည်။ အာကတိဂဏော = အာကတိဂိဏ်းတည်း။ ။၁-ကာ-
ရေး = (ဦး၌ ပါသော) ၁-အကွဲရာသည်။ “နှိုး+နှိုး” ဦး
တော်၏” တိ = “နှိုး+နှိုး” ဦး ဦးတော်၏” (၃၊ ၃၆)ဟူသော
သုတ္တု။ ဂိသသနတွော = အထူးပြုခြင်း အကျိုးရှု၏။

[၀၈-၌ ဂေါ+၌ (ဤ) = ၀၈၊ “ဂေါသာ + ၀၈”
၃၊ ၃၀-သုတ္တုဖြင့် ၈-ပစ္စည်းနောင်းရှု၌ ဂေါ-သွေ့၏။ အြ-ကို
အာဝင်-ပြု။

နှိုး+နှိုး” ဦး တော်၏-သုတ္တု ‘ဤ’ ပစ္စည်းဟူသည်
ယံးဝါ တံ့ဝါ ‘ဤ’ ပစ္စည်း မဟုတ်။ နားခါဒေါတ္ထာ-သုတ္တုဖြင့် သက်
အပ်သော လူဖို့လိုင်လောတက ‘ဤ’ ပစ္စည်းဟု အထူးပြုခြင်း အကျိုး
ရှိ၏ဟူလို့။ ။အာကတိဂဏော+ယံး-ဖြင့် လူဖို့လိုင်လောတက ‘ဤ’
ပစ္စယန္တပုံစံတိုင်း နားခါဂိုဏ်း၌ မှတ်ယူရမည်-ဟု ပြသည်။]

(၁၅) ယက္ခာဒီတိုး+နှိုး ၁။

ယက္ခာဒီတော် = လူဖို့လိုင်ဝါက ယက္ခာ-အစိုးသော
သွေ့တို့မှ (နောက်၌)။ လူနှိုး=လူနှိုး-ပစ္စည်းသည် လည်းကောင်း။

၅။ အဲလိုပ် = ၂၅။ ဝေါးမာနတော် = ဖြစ်ကုန်သော်။ ယက္ခာဒီ-
 တော် = သူ၏ ထိန်းမှု (နောက်၌)။ ဇန် ၁ = လည်းကောင်း။
 ၃ ၀ = လည်းကောင်း။ ပေါ်တိ = ဖြစ်၏။ ၁ ယက္ခာနှီး =
 ယက္ခာ = ဘီလူးပါ။ နာဂါန် = နာဂါ = နဂါးမှု။ ဘီးနှီး =
 ဘီဟိ = ပြသေ့မှု။

(၂၉) အာရုပိကာလို့။

အာရာမိကာဒီပါ = ဇူစိလိပ်စက အာရာဒို့-ဘုရား
စသည်တို့မှ (နောက်၌)။ ဇူနှင့် = ဇူစိလိပ်ဇော်တက ဇူနှင့်-
ပစ္စည်းသက်သည်။ ဟောဝါ = ဖြစ်မဲ့။

(၁၅၊ ၈၂၁၁၂၄) သညာထံ ပါနီဒသာ။

သည် = အစဉ်သည်။ (၁) ငြက်အထူး (ကိန္ဒရီမယ)
ဟူတာဘဏ်၏၊ ပုဂ္ဂိုလ်နာ = သော။ မာန့်သော = မာန-
သ-ဝါဒ္ဓါတ်။ အောက်ပါတော်းသွေးသွေးသွေး
တို့။ ပုဂ္ဂိုလ် = ရှုပ်သိခိုင်။ "မာန့်သိနဲ့ = ကိန္ဒရီမယ =
ငြက်များ။ [မာန့်သိနဲ့ မနာသေသရှိရာ ဒီဇိုင်းပွဲ၊ သာကုန်း =
လူ၏၊ တို့၏အာဏာနှင့်ခြား ဆန်ခြားပွဲ။ အတောင်ပါ့ဖြစ်သော
ငြက်များ = ကိန္ဒရီမယ၏၊ မာန့်သိနဲ့ ခေါ်သည်။] အညွှန် =

သညာရိသယ (ကိန္ဒရီမယ ဟောမျ) ဝေပါသသာ အရှုံး
မာန့်သိ = မာန့်သိ-ဟူ ခဲ့ပွဲည်းသာ သားရှုံး။ မာန့်သိ =
လူမြန်းမှ။

(၃၀) ယုဝဇ္ဇာနိ ဒီပ

ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ର = ଭାରି ଯିନିମୀଳ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ର + ଉପରେକଣାର୍ଥ
ପୂର୍ବତ୍ତ୍ଵାମ୍ବଦ୍ଧ (ଫୋର୍ମ୍) ॥ ଫ୍ରେଂସ = ଭାରି ଯିନିମୀଳ ଯାହା ଫ୍ରେଂସ-
ବାରିବାଲ୍ ॥ ଶେବଟି = ଏଣ୍ ॥

လွှဲဖိုယ် = လွှဲပိုင်၍။ ဝါယာနေဟီ = ကုန်သော။
ဇုဝ္မာဝ္မာနေဟီ = ဇုဝက်အဆုံး+ဇုဝက်အဆုံး၊ ရှိဘန်သော
နာမြုပ်တို့မှ (နောက်၍)။ ဗဟိုလုံး = ပါးခြားယူနစ် အားလုံး
၌ = လွှဲပိုင်နောက် နှီ-ပစ္စည်း သက်သည်။ ဟော-
တီ = ဖြစ်၏။ ။သာပါပယတပါကိုနဲ့ အမြဲမြဲစုံသော လက်
ရှိသောမြန်းမှ။ (၁၅) (အလူပါနဲ့ မပြတ်ပေးရေး ၃၀ တိုင်း ပေး
တိုင်း လက်ဆေးပြီးမှ ရှိသောစွာ ပေးသုတေသန) အမြဲ စင်ကြယ
သောလက်ရှိသောမြန်းမှ။ [သာဒါပယတော့ ပါကို အော်သားထိ
သာပါပယတပါကိုနဲ့။ (ပအသာဓနရှိတာ)။ ဤကာရွန်နောင်
ပြယ်တည်း]။ ။ပွဲဖိုနဲ့ တောင်ဒွေးအမြဲရှိသော မြှုံးမ =
မြန်းမအို။ [ဤကာရွန်နောင် ပြယ်တည်း]။ ။ဘို့ဘို့ =
ရဟန်းမှ။ ချွေ့မန္တာနဲ့ = အမတ် = မှုံးမတ် ရှုံးသာ ဆွဲမျိုး
ရှိသော မြန်းမှ။ [ချွေ့သာ ဗျား တော်သား ။ ချွေ့ ဗုဏ်ခိုင်
မဟာသေနဂ္ဂာသု ဘဂို့၊ (ဇာဒ္ဓ၊ ဗျာ၊ ဘွား)၏ ဤအူမြို့၏။
ဆွဲမျိုးဖြစ်သော ရှုံးမ-ဟု အနက်ပေးလေး၊ ရှုံးမြှုံးတို့ကား
ဥကာရွန်နောင် ပြယ်တည်း]။ ။ပရီဗျာဘို့နဲ့ = သူကပါ
၏ စိတ်ကို သိသော မြန်းမှ။ [ဤကာရွန်နောင်ပြယ်တည်း။ ။
အွဲဖိုနဲ့+ပရီဗျာဘို့နဲ့-တို့၏ “မျှနေ ဒီယာ+ရသာ” (၁၁၃၃)
သူတ်ဖြင့် ဤ+ဦးနှိုးတို့ကို ၂+၂ ရသာရှိလေး။]

မာတုအာဒီးတာ = မာတု-သွေ့စသည်တို့မှ (နောက်၌)။
 (၀၂) မာတု+မီဟု+ခုဟိတု-သွေ့စတို့မှ (နောက်၌)။ ကသွား =
 အဘယ့်နောက်၌။ န ဟောတိ = လျှို့ဝောတကပစ္စည်း
 မသက်ရသနည်း။ လျှို့ပွဲယံး = လျှို့ဝောတက ပစ္စည်းတို့။
 ဂနာပါ = ကြော်ချုပ်လည်း (လျှို့ဝောတက ပစ္စည်း မပါရှိပါပင်)
 (သွေ့စသွေ့စသာဝေန = သွေ့စ၏ စွမ်းရည်သွေ့စအားဖြင့်။)
 ဇူးတွေ့တိမာနာတော့ = လျှို့ဝောတက ဟောနိုင်ခြင်းကြောင့်
 တည်း။

(၃၀) အို့မှာ+ညွေ့

အညွေ့ = အညွေ့ ၅၁ = အညွေ့သမာသိန္ဒသာလျှင်။
 တို့မှာ = လျှို့ဝောတက အို့ (တိ) ပစ္စည်း အဆုံးရှိသော
 သွေ့စမှု (နောက်၌)။ နှီး = သည်၊ ဟောတိ = ၏။

လျှို့ယံး = ၍။ ဝတ္ထုမာနတော့ = သော့။ အို့မှာ = အို့-
 ပစ္စည်း အဆုံးရှိသောသွေ့စမှု (နောက်၌)။ အညွေ့ယော် =
 အညွေ့သမာသိန္ဒသာလျှင်။ ဗဟိုလံး = ပါဉ္စပြုပုဂ္ဂအားလျှို့
 စွား = နှီးနှီးပစ္စည်း သက်သည်။ ဟောတိ = ၏။ ။သာ
 အယံး = ထိုးပါသည်။ အဟိုးသာရတိနှီး = မည်းဆုံးခဲ့ခြင်း၌ မွေး
 လျှို့ခြင်း ရှိ၏။ [အဟိုးသာယံး ရှုတိ မမာတိ အဟိုးသာရ-
 လိုန့်-ဟု ပြုပြုလေ]။ ။တသာ့ မှုနှုန်းတိနှုန်းယာ = ထိုး
 အုပ်သွေ့စသာ လွတ်သော သတိရှိသော ဘိက္ခာနှုန်းအား။
 [မှုနှုန်းသာ အတိသာတိ မှုနှုန်းတိနှုန်း]။ ။ဝါဆိုရှိနှုန်း =
 သာ့သားဝယ်၌ ချင်ချင်ခြင်းရှိသော့။ သာဝါရီ = ထို့နားမသည်။
 ၇၁၉၈ ဂီး = ဂေါ်စာ တိသာတိ ဝါဆိုရှိနှုန်း-ဟု ဂိဂုံး
 မြော်လေ]။ ။အညွေ့တွေ့တိ = အညွေ့-ဟုသော ပုဒ်သည်။
 ထိုး = အဘယ်အကျိုး ရှိသနည်း။ ဓမ္မရတိ = ဓမ္မရတိ-အစ
 ရှိသာ့ ပြု ပုန်တို့။ ပယာဂနံး = နှီးနှီးပစ္စည်း မသက်ရခြင်း
 အကျိုးရှိ၏။ ဓမ္မရတိ = တရားဟို၌ မွေးလျှို့ခြင်း။

(၃၂) ယုရှဏ်ကားထော်။

သရဏ္ဍာဇာမော = ယရလီ ဘစ္နိကုန်သော သုဒ္ဓ
တိဘဏ်။ နှစ်ယန် = နိ-ပစ္စည်း ဘဆုံးနှင့် ပျို့စွဲ။
သာဇဝါ = ကောင်းဂုဏ်သည် (ဝါ) ပြု၊ ပုံ၊ ပုံ၊ ပုံ၊ ပုံ၊
ဖြစ်၊ ပုံ။ [နိပါတနာသုက် သခေါ်သာဇဝါ။]

ဗုဒ္ဓ = ပြုသုတ္တမြို့။ သနာဏီပဘုတာယော် = သရဏီ-
အစရှိကုန်သော သဒ္ဓါဂ္ဂါယည်။ နိပစ္စယနှာ = နိ-ပစ္စည်း ဘဆုံး
ရှိကုန်သည်မြို့။ သာဓဝေါ = ဓားဝေါးကုန်သည်။ (၁၀) ပြီး
ကုန်သည်။ ဟောနှာ = မြို့ကုန်။ ။ အသာ် = ထို့ပါန်းမမေး။
သရံ = အိမ်သည်။ အဖွဲ့ = ရှိခါး။ ဗုဒ္ဓ အလွှာ = ပြုသာနက်း။
ပြုတဲ့ = ("အလွှာဘိဝ္း+က+ပြု ဝါ" ငါ၊ ၈၀-သူတ်မြို့) ပြု-
ပစ္စား သက်ပြီးလတ်သော်၊ "ယုဝဇ္ဈားဟိ နဲ့တိ (၃၁၃၀) =
သူတ်မြို့။ နဲ့ = လူဖွံ့ဖြိုးလောက နိ-ပစ္စည်းသက်၊ သရဏီ =
အိမ်ရှိးသားမြန်း။ (၁၁) အမိန့်ရှုံးမှာ လူဘုန်း = ပြု၊ "သရဏီ-
ပယ်" (ဘုန်း) သူတ်မြို့။ နှာသာ = (နိ-ပစ္စည်း၏)
န-ဘက္ကရာဇိုး၊ ကော် = မျှော်၊ ကော်ပြု၊ ပြုသာ = (သရဏီ-၏
ရှိသော) ပြု-သရဏီ၊ အဖွဲ့ = အေ-ဘက္ကရာဇ်မြို့

[ယရုံ နေတိတိ ယခုံ၏ ဟူဒမာ ၁၄၆၅။ ပြီးချာပုံးအဲ။
သာခုထွန့် ဝိမားလိုကာတို့၏ ယရုံးနှုပ်ဆုံးနှင့် ကုသ်
နှင့် မဆို၏။ “တ+ထ+နှင့်လုန်း နှုန်း+ဌာ+လာ” (၁၁၇၂) ထဲတော်
ဖြင့် န-ကို က-ပြု၍ ပြီးသည်။]

(၁၆) ဂနာသုတ္ထ) အာစရိယာ ၀၂ ယခေါင်းပေါ်မှ

အာစရိယာ = လွှဲထိပိန်ဝါယာ အာစုံ = ခွဲပြု
 (နောက်၌)။ ဝါ = အချို့။ နီ = နိ-ပစ္စည်းသက်၏ ယင်္ခာ-
 ပေါ့ စ = (အာစရိယ-ပုဂ္ဂ၏။ ၁၁-ဘဏ္ဍာရုံး၊ ကော်မြို့၊ သည်
 လည်း၊ ဟောတိ = ၅။

နှစ်-နှစ်နာရီ ငက္ခသုဇွန် = ၅၂ “အာစရိယာ ဝါ
ယအလာဆုံး” ၁’ ဟူသော ငက္ခသုတ်ဖြင့်။ နိယဒီဟဲဗ္ဗာ =
မှတ်ချက် မြှေအားလုံ၏။ အဖြစ်ကြောင့်။ ဂုဏ်နာဝါ = ၅၂
“ယရဏ္ဍာဘဒေသ” ဟူနာဘသုတ်ဖြင့်ပင်။ နှုန်း = လှည့်လိုင်
အောဟာက နှုန်းဆက်ပြီးသော်။ ယလောပေါ် ၁ = (အာ-
စရိယာ-၌၌ရှိသော) ယ-အကွဲရာတို့လည်း ချေ။ အာစရိနှီး = အာ-
စရိယာ = ဆရာတော်

[အာစရိယ+နှု=အာဇာနှုန်း။ မာတူလာဒီတ္ထာ+နှု ဘရိယာယံ-
ဟူသော အထက်သူတို့၏ “ဘရိယာယံ”ဟု ဆိုလတ္ထာဖြင့်ရှု ပြုသုတေသန
အာစရိယ—သွေ့ဗျာည် ဆရာမ = ပိုမိုကို ပညာသင်ပေးသောသူမကဲ
ဟောသည်။ ဆရာတဲ့ ငန်းကို ဟောဆိုလိုလျှင် အထက်သုတေသန
အာနှု—ပစ္စည်းသာက်ရှု ပိုစ်ရချည်း။ ။အာစရိယာနှု=ဆရာကတော်=
ဆရာတဲ့ ငန်း။ အာဘရိနှု+ဘဘေးရိယာ = ပိုမိုကို ပညာသင်ပေးသူ—
ဆရာမ။ ။၂၅၁ကား အထူးတည်း၊ ၃၀၈၁ကျေမား၊ ၂၀၁၄၊ ၄၉။

(၃၃) မာတုလာနိဇ္ဈာန် ဘရိယာယံ။

သင့်ယာယံ = ဇနီး = မယားတူသော အနက်။ ထွေ-
မာနဝော = ဖြစ်သော့ မာတုလာဒါတော = မာတုလ-အစ္စ
ရှိသော သုဒ္ဓိမြ (နောက်၌)။ အာန် = ဗုဒ္ဓိလိပ်ဇော်တောက
အာန်-ပစ္စည်း သက်သုသံ။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

၃၉။ မြန်မာစာ = မြန်မာဘာသာ။ ဘရိယာယံ = ၏။ ဝါယာနတော် =
သော။ မာတုလာနီကော် = သဒ္ဓိမှု (နောက်၏)။ အာနီ =
သည်။ ဆောတိ = ၏။ မာတုလာနီ = အငောက်။ (၀၁)
ဦးလေး၏၊ မပောသူး။ [မာတုလသာ ဘရိယာ။] ဝရုဏာနီ =
နတ်တိန်း လောက်သူး၏၊ မယာ။ [ဝရုဏာသာ ဘရိယာ။] ဂဟ-
ပကာနီ = အိမ့်ရှင်မှု။ (၀၁) သူဇွေးကတော်၊ [ဂဟပတိသာ
ဘရိယာ။] အားရိယာနီ = ဆရာတော်။ (၀၁) ဆရာ၏
အဲနီး။ [အားရိယာသာ ဘရိယာ။]

(၁၇၁၊ ဂဏသူ့) အ ဘရိယာယံ ခွဲ့ယာ ဝါ။

အ ဘရိယာယံ = ဇနီး = မယားမဟန် (အမျိုးသမီး
နိန္ဒီမ သာမန်) ဟူသာ အနက်၌ ဝဏ္ဏမာန် အောင် = မတော်
ခွဲ့ယာ = ခွဲ့ယာ-သွေ့မှု (နောက်၌)။ ဝါ = အချို့ အခြား =
အာန်-ပစ္စည်း သက်၏ [၁၇၁၊ ၂၁၊ ၃၀။]

လုတ္တ-လူမိနာ ဂဏသူ့အောင် = ၅၅ "အ ဘရိယာယံ
ခွဲ့ယာ ဝါ" ဟူသာ ဂဏသူတ်ဖြင့်။ နယမိတော်ဌာ = သတ်
မှတ်အပ်သည်၏၊ အဖြစ်ကြောင့်။ လူမိနာ = ၅၅ "မာတုလာ-
ကြော+နီ ဘရိယာယံ" ဟူသာသုတ်ဖြင့်။ ဝါ = အချို့။
အာန် = (ခွဲ့ယာ-သွေ့မှုနာင်) အာန်-ပစ္စည်း သက်။ ခွဲ့-
ယာန် = ခွဲ့ယာ = မင်းဆောင်း (၀၈) ခွဲ့ယာ = ချမ်းမျိုး
ဖိန်းမ။

[၅၅၌ "ခွဲ့ယာထိ အာန်မှုကြပောက် "လုတ္တ+လူမိနာ" ထိ
(၃၊ ၂၆) အား ပြုကာ၌ ဗို့ဟား "ခွဲ့ယာ လုတ္တ+လူမိနာ"
ပါ၌ ၂၅၂။]

ဘရိယာယံ၍ = ဇနီး = မယား ဟူတော် အနက်၌။
နဒါးပါ့ဌာ = နဒါးပါးရိုက်း၌ ရွှေဟုဆိုရေးကြောင့်။ ၅၅ =
"နဒါးပါးဘော ဒီ" သုတ်ဖြင့် ၂-ပစ္စည်းသက်" ခွဲ့ယာ =
မင်းကော်။ (၀၈) မင်းမျိုး၊ ခွဲ့ယာမျိုး = ချမ်းမျိုး။ ၂၅၃
သောသူ၏၊ ဇနီး = မယား။

(၃၄) ဥပမာ+သံပိုတ+သံပိုတ+သန္တတ+
သဟ+သစ+ဝါမ+လက္ခဏာပိုတူ+ရှုံး

ဥပမာ+သံပိုတ (၁) လက္ခဏာပိုတူ = ဥပမာ+
ဟောသွေ့+သံပိုတ-သွေ့+သံပိုတ-သွေ့+သသား-သွေ့+
သဟ-သွေ့+သစ-သွေ့+ဝါမ-သွေ့+လက္ခဏာ-သွေ့ပိုတူ ၂၅၄
ရှုံးသေား ၅၅၈။ ၅၅၈= ၅၅၈။ ၅၅၈။ ၅၅၈။ ၅၅၈။ ၅၅၈။

ဒီ = အစွဲလိပ်ဇာတက ဦး-ပစ္စည်း သက်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

အုတိ = ဗျာသုတိဖြင့်။ အုစွဲယံ = အုစွဲလိပ်၍။ ငွေ့မာန-တော့ = ဖြစ်သော့။ ဦးရုသွေ့တော့ = ဦးရု-သွေ့မှု (နောက်၌)။ ဒီ = အုစွဲလိပ်ဇာတက ဦး-ပစ္စည်း သက်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ယသာာ = အကြောင် မိန်းမ၏။ ကရဘော ဂယ် = လက်ဝါးစောင်းနှင့် တူသော့။ ဦးရု = ပေါင်သည်။ အစွဲ = ရှု၏။ အုတိ = ကြောင့်။ သာ = ထိမိန်းမသည်။ ကရဘောရူ = မည်၏။ ကရဘောရူ = လက်ဝါးစောင်းနှင့် တူသော့ ပေါင် ရှုသော မိန်းမ၏ [လက်ကောက်ဝတ်နှင့် လက်သန်းကြားအရပ်ကို လက်ဝါးစောင်း = ကရဘာ-ဟူ၍ ခေါ်သည်။ (ပဋိကာ)]။ ကရဘာ+ဦးရု = ကရဘောရူ+ဦးရု = ကရဘောရူ၍။ အသာ = ထိမိန်းမ၏။ သံဟိုတော့ = စောင်သော့။ ဦးရု = သည်။ အစွဲ = ၅၏။ အုတိ = ကြောင့်။ သာ = သည်။ သံဟိုတောာရူ = မည်၏။ ထံဟိုတောာရူ = စွဲဖုန်းလော့ ပေါင်ရှုသော မိန်းမ။ ငံး = ဤအတူ။ သံဟိုတောာရူ = စွဲစုံလော့ ပေါင်ရှုသော မိန်းမ။ သည့်တောာရူ = ကောင်းစွာလုံးသော (တဲ့နက်သော) ပေါင်ရှုသော မိန်းမ။ သဟောရူ = စွဲစုံလော့ ပေါင်ရှုသော မိန်းမ။ သဖောရူ = ခွာကဲ့သူ့ စွဲစုံလော့ ပေါင်ရှုသော မိန်းမ။ ဝါမောရူ = လွှာ တင့်တယ်သည့် ပေါင်ရှုသော မိန်းမ။ လက္ခဏောရူ = လွှာသည့် လက္ခဏာနှင့် ပြည့်စုံသည့် ပေါင် ရှုသော မိန်းမ။

[နာဂနာသူရူ=နာဂ+နာသာ+ ဦးရု+ဤ၍ = ဆင်နှာပောင်းနှင့် တူသော ပေါင်ရှုသော မိန်းမ။ (ပဘာဝတိ။ ၃၁-၂၊ ၆၂)။ ရမွှေ့သူရူ=ငြက်ပျော်တုံးကဲ့သူ့သော ပေါင်ရှုသော မိန်းမ။ (ငထရီ အပဒါန်)။]

ဦးဘိ = ဦးဟူသော့။ ယောဂိဘာဂါ = ဦးမာကရဏ-ယောဂိဘာဂ = သူတဲ့ခြော့ဖြင့်။ မြို့ဟ္မာဗန္း။-ဟူသော

ရုပ်သည်၊ သိန္တ္တာ = ပြု အဲ [မြို့ဟာ ဗျာ တို့သာ] ပြော-
ဗျာ] = ပြောတည်းပူးသာ ဆွဲပျော် ဒုက္ခာ မြန်းမ = ပုဂ္ဂန္တးမ။
[စန်း၊ ၂၊ ၃၊ ၇၅-သုတေသနနှင့်အညီ ယောဂိုဘဝတုတ်သည်။]

(၃၅) ယုဝါ တိ။

ယုဝါ = ယုဝါသဒ္ဓါမ္မ (နောက်၌)။ တိ = တိ-ပစ္စည်း
သက်သည်။ ဟောတိ = အဲ။

ယုဝါ = ဇူလိုင်ဝါက ယုဝါသဒ္ဓါမ္မ (နောက်၌)။
ဇူလိုင် = ဇူလိုင်၌။ ဇောတယိတ္ထာ = ယုဝါ-ပြု။ တိ = တိ-
ပစ္စည်း သက်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ ယုဝါတိ = မြန်းမပျော်။
[ယုဝါ+တိ = ယုဝါတိ။]

[ပါ၊ ၄၊ ၁၊ ၂၃။ သို့အောင်လုပ် ပုဂ္ဂိုလ်ပန်သူ့
“ယုဝါတိ+ပျော်” (၅)=ယုဝါတိ”ပုဂ္ဂိုလ်ပန်သူ့
ပြုသေး၏။]

(၃၆) နှံ+နှံ။နှံ ဒါနီ တော ဝါ။

ဒါနီ = ဒါ-ပစ္စည်း နွောင်းရာ၌။ နှံ+နှံ+နှံ = နှံ ပစ္စည်း+
နှံ+ပစ္စည်းတို့၏။ (၀၅) ဟိုကို အေား = အ-ပြုသည်။ ဝါ=
အချို့။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဗုတိ = ဗျာဗုတ်ဖြင့်။ ဒါနီ = နှံ။ နှံနှံနှံ = တို့၏။ (၀၅)
တို့၏။ တော = သည်။ ဝါ = အချို့။ ဟောတိ = ၏။
ဂုဏ်တိ = ဂုဏ်နှံ = သွား + သာမြန်းမ။ [ဂုဏ်နှံ - ဂုဏ်ဟု+နှံ။]
သီလဝတိ = သီလဝနှံ = သီလနှံနသာသူမ = အိုလုပ်၏။

(၃၇) ဘဝတော ဟောတော။

ဒါနီ = ဒါ-ပစ္စည်း နွောင်းရာ၌။ ဘဝနတော်-ဘဝနှံသု=
ဘဝနှံ-သဒ္ဓါမ္မ၏။ (၀၅) ဘဝနှံသဒ္ဓါမ္မ၏။ ဟောတော်-ဘဝနှံ-
အပြုသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။

ဇူတိ = ဤသတ်မြိုင်။ ရီမှို = ရီ-ပစ္စည်း နောင်းရာ။
ဘဝတော့ = ၏။ (၀၁) ကို။ ဘောတာဒေသော = ဘောတ-
အပြုသည်။ ၀၂ = အချို့။ ဟောတိ = ၏။ ။ဘောတိ = ဘဝနှိုး =
အရှင်။ [ဘဝနှိုး + ဤ = ဘောတာ + ဤ = ဘောတိ။]

(၃၉) ပုထိသု ပထဝ+ပထဝါ။

ရီမှို = ရီ-ပစ္စည်း နောင်းရာ။ ပုထိသု = ပုထိ-သွေ့။
၏။ (၀၁) ပုထိ-သွေ့ကို။ ပထဝ+ပထဝါ = ပထဝ-အပြု+
ပုထဝ-အပြုတိသည်။ ဟောနှိုး = ဖြစ်ကုန်၏။

ဇူတိ = ဤသတ်မြိုင်။ ပုထိသု = ၏။ (၀၁) ရှုံး။ ပထဝ+
ပထဝါ = တိသည်။ ဟောနှိုး = ဖြစ်ကုန်၏။ ပထဝါ = ပုထဝါ =
မြတ်းသည်။ [ပုထိ+ဤ = ပထဝါ = ပုထဝါ]။ ငွေ = (တ+ထ+
န+ရာနံ ဥ+ဋ္ဌ+ဏ+လာ၊ ၁၊ ၅၊ ၇၊ -သတ်မြိုင်) ဋ္ဌ-ပြုလတ်သည်
ရှိသော်။ ပွဲရီ = ပွဲရီ-ဟု ရုပ်ပြီး၏။ ပွဲရီ=မြတ်း။ [ပထဝါ=
ပွဲရီ။]

(ဇွန်နဝါရီလပစ္စယရိစာနံ = သည်။ ဇူတိ = ပြီးပြီ။)

ပယာဝသိဒ္ဓယံ = ပယာဂသိဒ္ဓကျမ်း၌။ စတုဇ္ဈား =
ဆလားခုံး၏။ ပြည့်ကြောင်း ပြစ်သေား။ သမာသကဇ္ဈား =
သမာသံရိုင်းသည်။ ဇူတိ = သမဇ္ဈား = ပြီးပြီ။

(၄) သမာသကဇ္ဈားနံ ပြီး၏။

ပထမတွဲ ပြီး၏။

ပယာဂသိန္ဒ နိသျေဆရာ၏ နိဂုံးနှင့် ဆူတော်း

အစိုးရပြုမကျော်၊ သာသန မဇ သိမြိုပ်ရ ဓမ္မာ-
စရိယ၊ ပရိယဖွှဲ့ သာသန ဒီဝ ဝပ္ပါဘုရားယ ဝနံသကာ၊
တိပိဋကဓရ ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိက၊ အင့်စဟာပရှိတ၊
အဘိဓာဇာရွှေဂရု ဗျာတံဆိပ်တော်းရ—

ဆင့်သံရိတိ ဓမ္မရသွေက၊ နိုင်ငံဝေါ သံသ
မဟာနာယကအဖွဲ်၏ ပြုမ အကျိုး အတော်ခေါ်၏ ပြို့
တော်မူသည့် သီလ + သခာဖံ + ပညာ + အနဲ့ +
အာဂရိယ - စရိများတဲ့ ကျော်ရှုံး—

မင်းကွန်းဘောင်ရှိး မြို့မိုးကျော်မြော်မြော် ဝါပို့က =
နိကာယ ကျော်းထိုက်ဖြိုးကို ဦးဒီ အိုးခေါ်းန တည်
ထောင် ဖွင့်လှစ်၍ ပရိယဖွှဲ့သာသနားရှုံး နှုန်း+လာန်း
ဖွံ့ဖြိုးလှုံး တောက်ပအောင် ပြုမှုဖြိုးရှုံး—

ရန်းပုန်းနှိုး (၁၄) မန္တလေ အိုးဒီး ၂၀၁၇
ပရိယဖွှဲ့ သာသနားတော်း ကြော်းပြိုးပြိုး ပြိုး

နိဂုံး၏ ဆုတောင်း

တိုက်” တိုကို သိုက်မြှုပ်ထေဆာ ဖြစ်ထွန်း ပေါ်ပေါက်လာအောင် ရွှေ၊ ဆောင် အား စိုက်တော်မူခြင်း = သာသနနာပကာရဂျာ၍ —

အငွေကထာ၊ ဦးကာလာ အမိပ္ပာယ်တို့နှင့် တက္ကဘုရားဟာ ပါ့ဌ္ဇာတော်တိုကို နိုင်ငံတော် အနဲ့အပြားလျည့်လည် ဟောကြားတော်မူခြင်း - စသော ဂုဏ်အပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော ကျေးဇူးရှင် စစ်ကိုင်းတောင်ရှိုး မင်းကွန်း ဓမ္မနား-ခုတိယ ဆရာတော်ဘုရားသည် တိုက်ထွန်း ခတောင်းပန်အပ်သည်ဖြစ်၍ —

ဖုန်းလေးမြှို့ မောမိကုန်းရှင် “မန်းမော ကျောင်းတိုက်ကြီး” ၏၊ ဦးမီးနာယက၊ ဂဏေဝါစက၊ ပရီယွှေ့ ယာသနဟိုပာ ဓမ္မာစရိယ ဝင့်သကာ၊ အစိုးရသိရှိပဝရ ဓမ္မာစရိယပါ့ဌ္ဇာမဏီ၊ မန္တလေးတူးသူးသို့လ် (ဘီ+ဘအ) ဘူးဘံဆိုပါ၍၊ “တိုပို့ဗုဒ္ဓ + မြန်မာအဘိဓာန်ကျော်မြှို့” စသား ဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော “အရှင်ကုမ္ပဏီရှိပံ့သဲ” မဆတ်မြှုတ်သည် —

ပါ့ဌ္ဇာနိုဘုံးကျော်း + စန်းကျော်း + ပြာကရှိက် သွေးကျော်း + သူးသူး (နှင့်) အင်လိပ် အဘိဓာန်ကျော်း + ပါ့ဌ္ဇာသွေးကျော်း ရှားစွာတွေ့ကို နှိမ်ပြုပြီးလျှင် —

ရှိန်းရှုန်းမြှို့ ကန္တာအေးရှုန်းမြော် မြော်ပကျောင်းဆောင် အလေယ်ယပ် အဆန်းနံပါတ် (၅၀)၌ သိုတင်းသုံးကန်ထိုင်စဉ်၏ “ပယောဂသီဒ္ဓနိသူ” ကျော်းကို ရေးသားမြှုံးရှုံး ပေါ်ပေါက် ပါ့ဌ္ဇာလာန်း (၃) ရက် ဗုဒ္ဓဟူးနှင့် ဖုန်းနှင့် (၂) နာရီနိုင်း အနိုင်ဝယ် အန္တာရာယ်ရှင် စွဲပြုပြီ့ ပြုပြီးမြောက် ဖော်မြောင်ပါသတည်။

နိဂုံးနှင့် ဆွောင်း

အယူဝါ (၅၄) ဆုတေသာင်း

ဤကုသိလ်ကာင်းမှု၏ အဖိုကို သုတေသန အနေနှင့်
တို့အား အမျှပေးပေါ်၏။ ဘမ္မာရော်၏ အားလုံးသော
သုတေသနတို့ ကျွန်းမာ ချမ်းသာကြော်၏။ လောဘ၊
ဒေါသ၊ မောဟ-စသည် (၁၁) ပါ.သော အပူမီးတို့
ကြော်မြော်များ၏ မြိုမ်းအေးကြော်၏။ အနုစီးပျား
မြိုမ်းအေးစေနိုင်သည် ဘုရားရှင်၏။ တရားတော်မြိုတ်
သည် သုတေသနတို့၏။ နှလုံးအို၏ အကြည်ဓာတ်၌ ကိန်းဝိ
တော်မူပါစေသတည်း။

အရှင်ကျော်ရှုံးလိုင်း

၃/၀/၄၅၊ (၂၁/၁၁/၀၃) နေ့
လက်နိုင်စက်မှုမြို့၊ ရိုက်ကူး၏ မြိုးသည်

တည်းမြိုက် သုတေသနအူ—
ဦးစိစိုးသာရာဘိဝံသ

၁၄/၅/၄၆၊ (၁၀/၀/၀၄) နေ့
စက်ဘင် ပုံနှိပ် မြိုးစီးသည်

အလိမ့်စာ စာများရှိသည့် လုပောင်း လုပောင်း မြန်မာစာ

လူသာဝ စရိတ်ဆိုးများကို ပယ်ရှားပြီး
စရိတ်ကောင်းများကို ဖော်ဆောင်ပည့်

သာသနာရေးဦးစီးဌာနမှ

ဒုဋ္ဌကတ် မြန်မာမြန်များကို ဖတ်ပါ

သာသနာရေး ဦးစီးဌာန၏ ရှိက်နိုင်ပြီးသော
အဘိဓမ္မာ မြန်မာဘာသာကျော်များ

၁။ ပရမတ္တသံခိုပ်နှင့်အ-ပြု	လယ်တီးဆန္တတော်ကြီး
၂။ ပရမတ္တသံခိုပ်နှင့်ကာ	လယ်တီးပဏီတ ဦးမောင်ကြီး
၃။ ပရမတ္တသူဗျာပတော်နှင့်	မဟားတိသုဒ္ဓိရုံး ဆန္တတော်ကြီး
၄။ သရုပ်ပြသို့ဟဲ	ဒေါ်ပိုင့်သီ၊ ဘီအေ၊ ဓမ္မာဝရိယ
၅။ သရုပ်ပြခမ္မာ	။
၆။ နိုကာတွေ့်မြန်မာပြန် ထ	
၇။ အဘိဓမ္မတ္တသံပါ့်ပို့နှင့် ယယ	ဗားကန္တဆန္တတော်
၈။ အဘိဓမ္မာဝတာရုံးကာ နိုသုဇ သော ပ.အု	စလင်း သာသနာပိုင်ဆန္တတော်
၉။ မူးအိုဓမ္မာဝတာရုံးကာ နိုသုဇ သော ပ.အု	တောင်ပေါက်ဆန္တတော်
၁၀။ မူးအိုဓမ္မာဝတာရုံးကာ နိုသုဇ သော ပ.အု	အတဲ့ (၃)

တိပိဋက ပါဉ္စမြန်မာ အဘိဓမ္မ ၁၁-တဲ့ ထွက်ပြီး
မဟာဗုဒ္ဓဝင် ၆-တဲ့ (၈-အုပ်) ထွက်ပြီး